לקוטי תורה

תורת שמואל

ספר תרכ"ח

Likkutei Torah Toras Shmuel
Sefer 5628

Kehot Publication Society
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / Fax (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

Orders:
291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213
(718) 778-0226 / Fax (718) 778-4148
www.kehot.com

ISBN 978-0-8266-5628-5

1 3 5 7 9 10 8 6 4 2

Printed in Israel

נסדר בדפוס „עזרא"
ע"י ירמי' הכהן בן לאה מיטא שי'

ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל ששי | שער אחד עשר

לקוטי תורה
תורת שמואל

שער אחד עשר

ספר תרכ״ח

מאת
כ״ק אדמו״ר
אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקש״ת
מוהר״ר שמואל
זצוקללה״ה נבג״ם זי״ע מליובאוויטש

הוצאה חדשה ומתוקנת באותיות מרובעות

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים"
770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.
שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

מפתח כללי

הוספות:

ב"ה.

פתח דבר

מכ"ק אדמו"ר זי"ע לספר המאמרים — תרכ"ז

כמה פעמים דבר כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אודות הנחיצות להמשיך להוציא לאור את תורת זקנו הוא כ"ק אדמו"ר מהר"ש[1] נ"ע.

— נוסף על מה שכבר נדפס מאז: לקוטי תורה לג' פרשיות (וילנא, תרמ"ד), והחרים־תרל"א, וככה־תרל"ז, חייב אדם לברך־תרל"ח, זאת חנוכת המזבח־תר"ם, מצה זו־תר"ם, יונתי־תר"ם (ברוקלין, תש"ה), מים רבים־תרל"ו (ברוקלין, תש"ו).

בחורף ה'תש"י — הוא חורף הסתלקותו — הציע למערכת „אוצר החסידים" להתחיל בהדפסה — ע"י פוטוגרפיא — של ספר תרכ"ו וכו'. מפני סבה נתעכבה ההוצאה לאור עד עתה, אבל סוף סוף, נגמרה ההדפסה של ספר תרכ"ו בשנת ההסתלקות, וזו של ספר תרכ"ז כעת.

* * *

ספר מאמרים זה הוא פוטוגרפיא מכתב יד ראש המעתיקים בליובאוויטש במשך שנים רבות — ר' שמואל סופר. ובאו בו מאמרי דא"ח אשר אמרם — או כתבם — כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע בשנת תרכ"ז ובתחלת שנת תרכ"ח[2].

וכמו ספרים הקודמים — הנה גם ספר זה נכנס בשורת הספרים לקוטי תורה, תורת שמואל. והוא — שער העשירי.

ואחתום בדברי הרב, אשר כולנו „יחדיו[3] כאיש אחד באהבה ואחדות נלכה לאור וחיות החסידות, אשר הנחילוהו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע".

---

1) אודותו וע"ד תורתו — ראה ספר התולדות — אדמו"ר מהר"ש ובפתח דבר לס' והחרים־תרל"א.

2) כן מצאתי כמה פעמים, שצרפו הנשיאים מאמרי ר"ה־שמח"ת למאמרי שנה שלפני'. ומהם במאמרי ר"ה־שמח"ת דשנות תרע"ח ותרע"ט, שצרפם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע למאמרי שנה שלפני'.

3) כ"ק מו"ח אדמו"ר (ספר המאמרים ה'תש"י, ע' 107).

פתח דבר

„והשי"ת[4] יהי' בעזרנו לבוא ולהגיע אל שלימות כוונת רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ ואור תורתם הק' יאיר פנימיות נפשנו, ונזכה לביאת גואל צדק בב"א".

מנחם שניאורסאהן

ערב ראש שנת ה'תשי"ב, ברוקלין, נ. י.

בהמשך להאמור בפתח דבר הנ"ל, מו"ל כעת את ספר המאמרים דשנת תרכ"ח.

ספר מאמרים זה הוא פוטוגראפיא מכתב יד ראש המעתיקים בליובאוויטש במשך שנים רבות — ר' שמואל סופר. ובאו בו מאמרי דא"ח אשר אמרם — או כתבם — כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע בשנת תרכ"ח.

וכמו ספרים הקודמים, הנה גם ספר זה נכנס בשורת הספרים לקוטי תורה, תורת שמואל. והוא שער — האחד עשר.

מערכת „אוצר החסידים"

ערב שבת קודש ח"י אלול ה'תשטו"ב, ברוקלין, נ. י.

4) כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במכתבו (נדפס בסוף קונטרס עץ החיים).

ב"ה.

פתח דבר

— להוצאה השני' עם הוספות —

באשר הוצאה הראשונה של ספר המאמרים תרכ"ח אזלה מן השוק, מדפיסים אנו בזה הוצאה שני' עם הוספות.

לאחרונה הגיע ביכל „ספר המאמרים תרכ"ח" רובו בגוף כתי"ק כ"ק אדמו"ר מהר"ש, והוגה עתה בהשוואה עם גכי"ק הנ"ל, והשינויים והוספות באים בשוה"ג.

כן הוספנו: א) מאמר ד"ה עלית למרום (מביכל מס. 1013). ב) ד"ה אם בחוקותי תלכו — התחלת וסיום המאמר מגכי"ק כ"ק אדמו"ר מהר"ש (מביכל מס. 1038). ג) פאקסימיליא גכי"ק כ"ק אדמו"ר מהר"ש — מספר המאמרים תרכ"ח הנ"ל.

מערכת „אוצר החסידים"

כ"ף מ"ח ה'תשמ"א
ברוקלין, נ. י.

ב"ה.

פתח דבר

— להוצאה החדשה —

ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אודות הדפסת ספרי חסידות באותיות מרובעות[1], הננו מוציאים לאור בהוצאה חדשה את „ספר המאמרים תרכ"ח" לכ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, הכולל מאמרי דא"ח שנאמרו או נכתבו בשנת תרכ"ח (מש"פ בראשית תרכ"ח עד ר"ה תרכ"ט).

1) ספר השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 431. תנש"א ח"א ע' 270.

פתח דבר

ספר זה יצא לאור בפעם הראשונה בשנת תשי״ז ופעם שני׳ עם הוספות בשנת תשמ״א, בפוטוגרפיא מכת״י של ר׳ שמואל סופר[2]. ועתה נסדר לראשונה באותיות מרובעות, עם תיקונים והוספות, ע״פ השוואה לבוך תרכ״ח[3], שרובו הוא גוכי״ק וחלקו בכת״י מעתיק.

לתועלת הלומדים והמעיינים נסמנו בצד הגליון מספרי העמודים של ההוצאה הקודמת, ובשולי הגליון באו מראי מקומות לפסוקים ומארז״ל, והערות וציונים (בדרך אפשר) לספרי רבותינו נשיאינו הק׳ זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע, בהם נתבארו עניני ספר זה.

בסוף הספר הוספנו: א) רשימת המאמרים עם ציונים. ב) ליקוט רשימות, אגרות ושיחות וכו׳ אודות שנת תרכ״ח. ג) מפתח ענינים. ד) מפתח פסוקים ומארז״ל וכו׳. ה) פאקסימיליות.

הספר נערך ע״י הרה״ת ר׳ אלכסנדר זיסקינד שי׳ פיקארסקי, והוגה ע״י הרה״ת ר׳ ניסן משה שי׳ הכהן ווייספיש והרה״ת ר׳ יהודה שי׳ בראוד. מפתח הענינים נערך ע״י הרה״ת ר׳ מיכאל חנוך שי׳ גאלאמב. מפתח הפסוקים וכו׳ נערך ע״י הרה״ת ר׳ שד״ב (ברײ״צ) שי׳ פיקארסקי.

* * *

ויהי רצון אשר הדפסת ספר זה שהיא שלב נוסף בהפצת המעיינות חוצה, תזרז ותחיש עוד יותר את ביאת משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

מערכת „אוצר החסידים״

כ״ה אדר שני, ה׳תשע״ט
ברוקלין, נ.י.

2) והוא כת״י 2206 בספריית אגו״ח. על שער הבוך נרשם בגוכי״ק כ״ק אדמו״ר זי״ע: תרכ״ח. [בסופו נמצאים רשימות כ״ק אדמו״ר הצ״צ על תהלים ס״א־ס״ו ובראשו נרשם בגוכי״ק כ״ק אדמו״ר זי״ע: „תילי׳ הצ״צ נדפס״ (היינו שרשימות אלה נדפסו ב„יהל אור״)].

3) מס. 1062. ומאמר אחד מבוך 3434. בפרטיות ראה ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

מפתח*

*) נעתק מקונטרס „רשימת מאמרי דא״ח של כ״ק אדמו״ר מוהר״ש״ בעריכת כ״ק אדמו״ר זי״ע עם הוספות ושינויים מהמו״ל. וראה בארוכה לקמן ברשימת המאמרים בסוף הספר.

1) הוא דרוש דש״פ בראשית, בהוספת התחלה.

2) דרוש שלפנ״ז בהוספות.

3) דרוש שלפנ״ז בקצור.

מפתח

4) הוא ד"ה אד' שפתי דראשית שנה זו [ונאמר עוה"פ בפ' משפטים. נדפס בסה"מ תרכ"ז ע' תסט ואילך].

5) הוא דרוש ויהי אומן תרכ"ז בהרחב הביאור [סה"מ תרכ"ז ע' קפט ואילך].

6) הוא דרוש וידבר כו' ויצוום תרכ"ז [סה"מ תרכ"ז ע' צה ואילך].

7) כן מ"כ בנוגע לדרוש זה — בד"ה והתקדשתם תר"ל, שנמצא תח"י גכתי"ק [סה"מ תר"ל ע' קכט].

8) נזכר בד"ה הללוי' כו' השמים תרכ"ז [סה"מ תרכ"ז ע' קע] ובד"ה אר"י יהא חלקי תרכ"ט [סה"מ תרכ"ט ע' לב]. ולהשוות לד"ה שאו מרום עיניכם תרל"ה [סה"מ תרל"ה ח"ב ע' תא ואילך].

מפתח

9) נזכר בד"ה א"ר זירא פתילות תרכ"ט. ואינו המאמר דתרכ"ז [וראה לקמן ברשימת המאמרים בסוף הספר ע' דש].

10) לא נמצא רשום זמן אמירת מאמר זה. ואולי הוא מתחלת שנת תרכ"ט (בביכעל תרל"ג ע' תקכא נמצא רשום – בגכתי"ק – על העתק מאמר זה „תקעו דש' כ"ח" [בנדפס – סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תקא בשוה"ג]. אבל אין מזה ראי' כ"כ, כי, לפעמים תכופות, נקראים הדרושים שעד ש"פ בראשית ע"ש השנה שקדמה להם). [ובסה"מ תרכ"ט ע' שצה: „ובד"ה תקעו בחדש שופר (ר"ט)"].

11) ע"פ מ"ש [בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (לכ"ק אדמו"ר זי"ע)] ע' 14 [ואילך]. וצ"ע אם זהו המאמר דראשית שנת תרכ"ח. [אודות מאמר זה – ראה לקמן ע' שכג ואילך].

לקוטי תורה

תורת שמואל

ספר תרכ"ח

בס"ד. ש"פ בראשית.

• **אשר**[1] ברא אלקים לעשות[2]. הנה ארז"ל כל מה שנברא בשי"ב צריכים תיקון, א
אפי' תורמסין[3] צריכין תיקון, וז"ש לעשות ופי' רז"ל בזהר ובמד"ר שפי' לעשות הוא[4] לתקן[5] כו'. והיינו שהניחו עבודה לאדם אחר הבריאה שישלים הוא מה שחסר מן הבריאה כו'. וזהו מ"ש[6] ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה, לעבדה זו רמ"ח מ"ע ולשמרה היינו שס"ה[7] מל"ת שע"י העבודה ברמ"ח מ"ע והשמירה של שס"ה מל"ת עי"ז עובדי' את הג"ן, ועי"ז נמשך להיות שלימות הבריאה מה שחסר כו'. וגם צ"ל מה שע"י המצות מתוסף אורות באצי'[8] כנודע שכל ענין עשיית

---

1) אשר ברא אלקים: **מיוסד על ד"ה זה במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"ב ע' תפ־תפב — הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי (נדפסה גם באוה"ת בראשית כרך ג ע' תקיד־תקטו). הנחת אחיו הר"מ נדפסה במאמרי אדמו"ר הזקן שם ע' תפג־תפד (ושם מתחיל: איתא במדרש שאל ההוא מינא). וראה תו"א הוספות תשא קיב, ד ואילך. חלק מהמאמר נעתק גם לקמן בד"ה ויקחו לי תרומה — ראה הערה 21. וש"נ.**

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) אשר ברא אלקים לעשות: **בראשית ב, ג.**

3) כל מה שנברא .. תורמסין: **ראה ב"ר פי"א, ו.**

4) לעשות .. בזהר .. הוא לתקן: **במאמרי אדמו"ר הזקן ובאוה"ת שם: פי' בזהר לעשות לתקן כמו [תצא כא, יב] ועשתה את צפרני'. ראה גם תו"א יתרו סט, רע"ג. ע, א. לקו"ת אמור לח, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' שיב. ועוד. וראה „מילואים להמ"מ" בסוף סה"מ תרל"ז ח"א ע' שסז (לע' לב שם).**

5) ובמד"ר .. לעשות .. לתקן: **ראה פי' רש"י לב"ר שם.**

6) ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה: **בראשית ב, טו.**

7) לעבדה זו רמ"ח .. שס"ה: **ראה זהר ח"א כז, א. ח"ב קסה, ב. תקו"ז תיקון כא (סב, א). תיקון נה (פח, ב). וראה לקו"ת שה"ש מח, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' עג; דברים ח"ב ע' שצט, וש"נ; קונטרסים ע' שי, וש"נ. סה"מ תרנ"ט ע' רסז, וש"נ.**

8) שע"י המצות מתוסף אורות באצי': **ראה גם הקדמת מהרנ"ש לפע"ח. נמצא גם בחסד לאברהם מעין ראשון עין כל נהר ו. ע"ח שער מ"ן ומ"ד (שער לט) דרוש יא כלל טז. קו"א לתניא ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנה, א). המשך וככה תרל"ז פי' (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תח). תרמ"ב ע' קה. וש"נ. ד"ה ויקחו לי תרומה פ"א (לקמן ע' קכט). סה"מ שבהערה הבאה.**

המצות הוא להוסיף אורות באצי', ע' בד"ה ענין דרגיש עלמא כשעמד ר"ח ובניו לפני התיבה, בספר ד"ז[9], שלכאו' צ"ל מהו תופס מקום האדם שע"י עבודתו בקיום מצות ימשיך תוס' וריבוי אורות באצי'. ואם זהו מצד מעלת המצות הלא גם הם נתלבשו בדברים גשמי' סוכה בסכך גשמי וד"מ שבלולב בצמחי' גשמי' וכדומה ציצית בצמר גשמי, ותפילין בקלף גשמי, והאיך יתוספו עי"ז תוס' אורות באצי'. ומה גם כי הן האדם העושה המצוה, והן מעשה המצוה במה שנתלבשו הם בנבראי' שהאדם הוא גשמי ונברא, והדבר שעושים בה המצוה עד"מ סכך הסוכה או הלולב או צמר הציצית וקלף התפילין הם נבראי' ואיך יתוספו ע"י[10] הוספות אורות באצי', והלא מעלת עולם האצי' על בי"ע היא באין ערוך, שאצי' היא גילוי ההעלם מאלקות ובי"ע הם נבראי' ע' בת"א בכ"ד[11]. ומכ"ש נגד בחי' אלו שהם בעשי' בעוה"ז השפל והגשמי, שזהו יותר אין ערוך מכמו איש פשוט שפל אישים נגד המלך הגדול, שמ"מ המלך הוא ג"כ איש בציור רמ"ח אברים כמו איש הפשוט שפל אישים רק שמ"מ גדלה מעלת המלך עד שכאשר איש פשוט כשיצטרך לבקש איזה דבר מן המלך צריך להביא איזה דבר חדש כמו צפור המדברת ע' מזה בת"א בד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה[12], ובד"ה זימנא חדא[13], ובד"ה להבין ההפרש בין תורה לתפלה[14], ובד"ה ענין דרגיש עלמא הנ"ל[15], שלהיות הצפור המדברת היא דבר חדש עי"ז יפנה לב המלך גם לבקשת ההדיוט. ומכ"ש מן הנבראי' שבעשי' הגשמי' נגד אצי' שהוא הפרשת הארה מאוא"ס ב"ה[16], עד שנא' שע"י עשיית הדברים אלו יתוסף אורות באצי', ומה גם כי ענין ההוספה נמשכת מאוא"ס ב"ה שלמעלה מהאצי', שהרי קודם לכן לא נמשכה הארות אלו בעולם האצי' כו'.

---

9) בד"ה ענין דרגיש עלמא .. בספר ד"ז: סה"מ תרכ"ז ע' תסז.

(התחלת המאמר בסה"מ תרכ"ז שם (ע' תסב ואילך) הוא: להבין בתוס' ביאור מארז"ל בב"מ דפ"ה ע"ב, אליהו הוי שכיח וכו' רגש עלמא. והוא מיוסד על ד"ה להבין הענין דהוה רגיש עלמא במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"ב ע' שפג ואילך).

10) ע"י: = על ידם.

11) בת"א בכ"ד [= בתורה אור בכמה דוכתי; בכמה דרושים]: ראה שם משפטים עו, ב. וראה גם סה"מ תרל"ז ח"ב ע' שצה. וש"נ.

12) צפור המדברת .. בת"א בד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה: וישלח כה, ד. ראה גם אור תורה להה"מ (רמזי תורה) סי' רפא; סי' שי; סי' שפח. לקו"ת ס"פ במדבר (כ, א). תורת חיים וישלח קצ, א ובהערה 5. לקמן ע' רט-רכ. ע' רפת. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקצג. וש"נ. תרמ"ב ע' נ. וש"נ. ד"ה תקעו תשכ"א (סה"מ תשכ"א ע' י).

13) ובד"ה זימנא חדא: סה"מ תרכ"ז ע' רצג. (התחלת המאמר שם הוא: בזהר פ' אחרי דנ"ט ע"ב תניא א"ר יוסי זימנא חדא).

14) ובד"ה להבין ההפרש בין תורה לתפלה: סה"מ תרכ"ז ע' שצ ואילך.

15) ובד"ה ענין דרגיש עלמא הנ"ל: סה"מ תרכ"ז ע' תסו.

16) אצי' .. הפרשת הארה מאוא"ס ב"ה: ראה תו"א בראשית ג, א. לקמן ע' רפג.

ולהבין כ"ז יובן בהקדים ענין משלי שועלים דר"מ שא' מהם נז' בגמ' סנהדרין
דל"ט[17] בפי' רש"י ז"ל מה שרימה השועל את הזאב שיכנס לחצר
היהודי' בע"ש[18] כו' חברו • עליו במקהלות[19] וגרשוהו, שוב הראה לו דמות לבנה ב
בבאר, ושם היתה חבל ובשני ראשי החבל הי' קשור דליים, נכנס השועל בדלי העליון ועלה הדלי התחתון מן הבאר, וכאשר הראה להזאב דמות לבנה שהיא עגולה א"ל שזהו גבינה ישב הזאב בדלי שעלה והכביד את השועל והעלה אותו מן הבאר והזאב נשאר שם וקרא עליו צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו[20]. וצ"ל מהו ענין זאב ושועל, וגם מה שרימה אותו לחצר היהודי' בע"ש דוקא, ושוב הראה לו דמות לבנה, ושיעלה הזאב את השועל במה שיכביד עליו.

והענין יובן בהקדם[21] ההפרש בין ששת ימי המעשה לשבת, בהיות ידוע שבכל ששת ימי המעשה הוא ירידת והמשכת האור מלמעלמ"ט, שכל ענינם הוא להשפיע שפע הנבראי' כמו עד"מ יום ראשון הי' בריאת האור[22]. והנה ארז"ל במד"ר[23] האורה מהיכן נבראת מלמד שנתעטף הקב"ה בטלית לבנה והבהיק זיו הדרו, שהטלית לבנה הוא בחי' לבושי' כתלג חיור[24] שאין ערוך בחי' לבושי' כתלג חיור לבחי' האור גם אפי' לבחי' האור שנברא ביום א' שהי' האדם מביט מסוף העולם ועד סופו[25], וכמ"ש במ"א פי' מסוף העולם ועד סופו, ע' בד"ה להבין ענין דרגיש עלמא[26], וכ"ש לגבי האור דעכשיו לאחר שנתמעט, שצ"ל ירידות והמשכות עד שנמשך האור מבחי' לבושי' כתלג חיור שיתהוה מזה מציאות אור הגשמי, וע' בד"ה מהיכן זכו ישראל לק"ש (ך"ז)[27] שאעפ"כ זהו נק' בריאה יש

17) בגמ' סנהדרין דל"ט: רע"א, ברש"י ד"ה אבות יאכלו בוסר, בשינויים. (במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב שם ע' תפ: שנז' בגמ' וא' מהן במדרש רבה).

18) בע"ש: = בערב שבת.

19) במקהלות: (וכ"ה גם לקמן ע' יג). ברש"י בסנהדרין שם: במקלות.

20) צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו: משלי יא, ח.

21) יובן בהקדם: מכאן עד ריש ע' ט, נעתק גם לקמן ד"ה ויקחו לי תרומה ע' קכט־קלה. וראה גם לקמן ע' קנה ואילך.

22) יום ראשון הי' בריאת האור: בראשית א, ג. ה.

23) במד"ר האורה מהיכן נבראת .. בטלית לבנה: כ"ה (בשם מד"ר) בכ"מ. וראה ב"ר פ"ג, ד ובפי' מהרז"ו שם. שמו"ר פ"נ, א. ויק"ר פל"א, ז. מדרש תהלים קד, א. ילקוט שמעוני בראשית רמז ד. [וראה גם הלשון בסה"מ תר"ל ע' שנח].

24) שהטלית לבנה .. לבושי' כתלג חיור: דניאל ז, ט. ראה לקו"ת קרח נב, ב.

25) האור שנברא ביום א' .. ועד סופו: ראה חגיגה יב, א. ירושלמי ברכות פ"ח, ה"ה. ב"ר פי"א, ב. פי"ב, ו. סה"מ תרכ"ו ע' צו. תר"ם ח"ב ע' תקצח. ושי"נ. תרמ"א ע' שיז. ושי"נ. וראה גם סה"מ תר"ל ר"ע שנ. לקמן ע' קל. ע' קנה.

26) פי' מסוף העולם .. בד"ה להבין ענין דרגיש עלמא: הנ"ל הערה 9 וש"נ. והמשכו בד"ה אד' שפתי, שם ע' תסט ואילך. וש"נ. וראה גם ד"ה בסוכות תשבו תשמ"א (סה"מ מלוקט ח"ב ע' קכו. בהוצאה החדשה – ח"א ס"ע קסז).

27) בד"ה מהיכן זכו .. בריאה יש מאין: סה"מ

מאין. או כמו עד"מ הארץ שנבראת ביום ראשון[28], הנה ארז"ל בפדר"א הארץ מהיכן נבראת משלג שתחת כסה"כ[29], מעפר שבה נעשה ארץ מצרורי'[30] שבה נעשה הרים, שענין השלג הוא בחי' יחידות עשירות מאות[31] שאותיות שלג השי"ן הוא ג' מאות והלמ"ד הוא ג' עשירות, והגימל הוא ג' יחידות, ומבחי' זו שברוחניות נשתלשל להתהוות התהוות הארץ הגשמי, שצ"ל כמה ירידות והשתלשלו' המדריגות עד שישתלשל להתהוות התהוות הגשמי' שכ"ז הו"ע ירידת השפע מגבוה לנמוך, ועי' בד"ה מהיכן זכו ישראל הנ"ל[32] בענין מארז"ל כד קרא תרנגולתא[33] מברך הנותן לשכוי בינה, שבשרשו הוא גבריאל[34], ובאצי' הוא בחי' ה"ג דאימא[35], שצ"ל אלף אלפי' וריבוי רבבות השתלשלות וירידות והתעבות האור עד שיתהוה בחי' זו. ועד"ז בכל שאר הימים משי"ב כמו ביום שני שנתהוה הרקיע[36] שהוא בשרשו בחי' מדות[37], ולכן כמו שהמדה מקפת הדבור[38] מכל צד שהרי אנו רואים שכאשר האחד מדבר ומגלה איזה אהבה לזולתו הנה המדה מקפת הדבור ההוא מראשו לסופו כו' אשר לסיבת זה נעשו השמים ג"כ כדורי'[39] ומקיפי' את הארץ כמו שהמדות[40] מקיפים הדבור. וצ"ל כמה יריד[ו]ת עד שירד
ג אור המדות למטה עד שיתהוה • מהם התהוות שמים הגשמי', ועד"ז כל הנבראי' פרטים שנבראו בשי"ב שכ"ז הוא ירידת השפע מלמעלמ"ט עד שמתהוים הדברים גשמי', ותחלה נכללו כולם במאמר אחד דבראשית כנודע מארז"ל בראשית נמי

תרכ"ז ע' שפז (והוא ג"כ ד"ה יש אחד שנדפס לקמן ע' רעז).

28) הארץ שנבראת ביום ראשון: ראה בראשית א, א (ובפרש"י שם פסוק יד ופסוק כד).

29) בפדר"א הארץ .. משלג שתחת כסה"כ: ראה שם פ"ג. ראה גם המשך מים רבים תרל"ו פקנ"ה (וש"נ בפנים המאמר). סה"מ תרס"ד ע' קלו ואילך ובהנסמן שם.

30) מצרורי': אוצ"ל: מצרורות.

31) השלג .. יחידות עשירות מאות: ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' קס. תרל"ב ח"א ע' רעו. תרל"ד ע' עו. ר"ע קעא. ע' שעג. המשך מים רבים פקנ"ז. סה"מ תר"ם ח"א ע' תכא. וש"נ. תרמ"א ע' רנב. לקמן ע' קנד.

32) בד"ה מהיכן זכו ישראל הנ"ל: סה"מ תרכ"ז ס"ע שפו ואילך (נדפס לקמן ע' רעו). וראה גם שם ע' תיז. וש"נ.

33) כד קרא תרנגולתא .. לשכוי: ראה ברכות ס, ב (ובפרש"י). וראה גם אוה"ת מסעי ע' א'שצד ואילך.

34) תרנגולתא .. גבריאל: ראה זהר ח"ג קעא, סע"ב. אוה"ת מסעי שם ע' א'שצה. ע' א'תת. סה"מ תרל"ז ח"א ע' ד. וש"נ.

35) ה"ג דאימא: ראה לקמן ע' קנו. וש"נ.

36) ביום שני שנתהוה הרקיע: בראשית א, ו-ח.

37) הרקיע .. מדות: ראה הערה 40.

38) שהמדה מקפת הדבור: ראה סידור עם דא"ח רס, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' יב ואילך. תרל"א ח"א ע' קמג. תרמ"ב ע' קסט. וש"נ.

39) השמים ג"כ כדורי': ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' יב. ענינים ח"ב ע' תלב ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' קעט. סהמ"צ להצ"צ קסב, ב. סה"מ תרכ"ט ע' ז. תרמ"א ע' קכה. ע' תנב.

40) השמים .. שהמדות: ראה גם לקו"ת במדבר טו, א. שה"ש יט, סע"ג. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קי, ב ובהערה 24.

מאמר[41] שהוא המאמר אחד הכולל כל המאמרות, וכנודע ממ"ש בזהר במחשבה אחת נבראו כל העולמות[42] והיינו בחי' מחשבה אחת שכולל כל המאמרות, ע' בד"ה ושבתה הארץ (ד"ז)[43], ואח"כ ירד עוד לפרט במאמרות פרטיות יהי אור יהי רקיע[44] בע"מ[45] פרטיות, וה"ז ירידה אחר ירידה עד שנשתלשל מאמרות הגשמיות להוות התהוות הגשמיות שזהו ירידת האור והשפעת השפע מגבוה לנמוך עד להוות דברים גשמי' כו'. וכן ענין מאמר תדשא הארץ דשא[46], שענין דשא ועשב הם מלאכי' כמ"ש בזהר שהם ב' מיני מלאכים[47], ולכן ארז"ל נשאו דשאים ק"ו בעצמם[48], שלכאו' צ"ל הלא הדשאים הם צומחי' ואיך יתכן בהם ענין הדיבור שישאו ק"ו בעצמם ומה אילנות שהם גדולי' ואינם יוצאי' בערבוביא אמר הכתוב למיניהם[49] אנו שדרכינו לצאת בערבובי' עאכו"כ כו'. אך הענין הוא דשרש הדשאי' והעשבים הם המלאכים שנק' בשם דשא ועשב, וכמארז"ל[50] אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה השופע ומכה בו ואומר לו גדל, והם בחי' המלאכים הממונים על השפעת השפע להוריד ולהמשיך האור עד למטה מטה עד שיצמח דשא ועשב הגשמי שכ"ז הוא ירידת השפע הנשפע בשי"ב. ובד"כ יום ראשון הוא בחי' חסד יום שני הוא גבורה יום שלישי ת"ת[51], ולכן נאמר[52] כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ולא נא' בששת ימים[53] שהי' פי' שבששת ימים עשה

---

41) בראשית נמי מאמר: **ר"ה לב, א (וראה חדושי אגדות מהרש"א שם). מגילה כא, ב.**

42) במחשבה אחת נבראו כל העולמות: **ראה זהר ח"ב כ, א. רעו, סע"ב. וראה לקמן ע' רסד. סידור עם דא"ח יח, סע"ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' תד. וש"נ. קונטרסים ע' תלא. וש"נ. סהמ"צ להצ"צ ע' קעח ואילך. המשך וככה תרל"ז פע"ט (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפט).**

43) בד"ה ושבתה הארץ (ד"ז): **סה"מ תרכ"ז ע' רפב ואילך. ראה גם לקו"ת בהר מא, ד. במדבר יב סע"ד ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' ת. וש"נ.**

44) יהי אור יהי רקיע: **בראשית א, ג. ו.**

45) בע"מ [= בעשרה מאמרות] פרטיות: **ראה אבות רפ"ה. נמנו בפרטיות: ראה ב"ר רפי"ז. פדר"א ספ"ג וברד"ל שם אות עג. מדרש לקח טוב (פסיקתא זוטרתא) בראשית א, א ד"ה את השמים (וראה שם ואתחנן ה, ו). ספר הבהיר אות קמא ואילך. פרדס שער ב (שער טעם האצילות) פ"ג. פ"ד. פלח הרמון לפרדס שם פ"ב. פ"ד. תורה שלמה בראשית א אות מ.**

46) תדשא הארץ דשא: **בראשית א, יא.**

47) דשא ועשב .. בזהר .. ב' מיני מלאכים: **ראה זהר ח"א יח, ב ובמק"מ שם.**

48) נשאו דשאים ק"ו בעצמם: **חולין ס, סע"א. ראה אוה"ת שלח ע' תרכח. סה"מ תרכ"ו ע' ריט. לקמן ע' קלא. ע' קנז. ע' רסו. סה"מ תרצ"ב ע' שיב.**

49) למיניהם: **בחולין שם: למינהו (וברש"י שם: באילנות נאמר למינהו [בראשית א, יא] עושה פרי למינו). וראה גם סה"מ תרצ"ז ע' 223 ואילך.**

50) וכמארז"ל אין לך עשב: **באוה"ת וארא (כרך ח) ע' ב'תתפג מציין: „הובא בר"ח פ"ה משער האהבה והוא במ"ר בראשית פ"י". ראה ב"ר פ"י, ו. וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתמח. וש"נ. שם ע' תתעו ואילך. סה"מ תרמ"ב ע' קע. וש"נ. תרל"ז ח"א ע' ה. וש"נ. תרנ"ט ס"ע קפז ואילך. וש"נ.**

51) יום ראשון .. חסד .. גבורה .. ת"ת: **ראה שער מאמרי רשב"י ויקהל רג, ב. של"ה מס' חולין קיז, סע"ב. שער היחוד והאמונה פ"י פז, ב ואילך.**

52) כי ששת ימים .. הארץ: **יתרו כ, יא. תשא לא, יז.**

53) ולכן נאמר .. ששת ימים .. ולא נא' בששת ימים: **ראה זהר ח"א רמז, א. ח"ג צד, רע"ב. תצר,**

הקב"ה את השמים ואת הארץ וכל צבאם, כ"א נא' ששת ימים שמשמע שהששת ימים עצמם עשו, והיינו כנ"ל שהששת ימים הם ששת ימי בראשית הם בחי' ירידת האור והשפע שנשפע מאתו ית' להוות ולהחיות כל הנבראים, ונמצא נת' כי שי"ב הם בבחי' ירידה והמשכה מלמעלמ"ט כו'.

אמנם הנה שורש ענין השבת הוא בבחי' עלי' מלמטה למעלה שכל הדברי' שירדו בבחי' ירידה בשי"ב הנה בשבת עולים מלמטלמ"ע. ובכל ע"ש[54] מתעלים כל דברים הגשמי'[55] כמבואר הענין במאמר פתח אלי'[56] שחשיב שם כל דברים הגשמי' שמתעלים כל הבחי', ונמצא כי ההפרש בין שבת לשי"ב הוא בהפך מן הקצה אל הקצה שבשי"ב הוא בבחי' ירידה מלמעלמ"ט, ובשבת הוא בבחי' עלי' מלמטלמ"ע, והיינו שבחי' העשי' עולה ביצי' ויצי' בבריאה, ובריאה באצי' שנמצא העלי' הוא מסוכ"ד עד רכ"ד. והענין הוא דבכל בחי' בפרט מפרטי ההשתלשלות
ד עו"ע, יש • בכאו"א עשר בחי', אשר בד"כ נחלקי' לב' בחי' כללי', והיינו בחי' שכל ומדות, והיינו שהשכל בכלל כולל ג' בחי' חב"ד, והמדות כוללים בחי' חג"ת נהי"ם. והנה אנו רואים שההפרש בין מוחין למדות[57] הוא שבכלל הם שני הפכי' שפעולתם שונות זמ"ז עד שפעולת האחת משונה מחבירו הפכים ונגדי' זל"ז, שהרי אנו רואים פעולת המדות[58] לפעול פעולת החסד עד"מ הוא דוקא כאשר יש על מי להתחסד או פעולת הרחמים הוא כאשר יש על מי להתרחם, או בהיפך הנהגת הגבורות הוא ג"כ על זולתו דוקא, שעל עצמו אינו נופל כלל לשון חסד ורחמים, וכמ"ש זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה[59] שבחי' הרחמים והחסדי' אינו שייך כ"א כאשר יש בחי' עולם, משא"כ בלא העולם אינו שייך כלל ענין החסד והרחמים. וגם עצם מהות המדה עד"מ מדת האהבה שהיא לאהוב איזה דבר הנה צ"ל מציאת איזה דבר שיאהבנה, דאם לא יהי' מציאת הדבר אינו נופל מציאת האהבה, ואם גם איננה פה דבר הנאהב מ"מ מציאותו יש בעולם שלכן אוהבה, אבל אם לא הי' מציאותה כלל בעולם לא הי' יודע זה ממנה כלל ולא הי' אוהב אותה שנמצא בלא מציאות הדבר ההיא מתאבד פעולת ומהות[60] המדה

ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רז ואילך. וש"נ.

54) ע"ש: = ערב שבת.

55) מתעלים כל דברים הגשמי': ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' ח: ולכן בע"ש קודם מנחה אומרי' במאמר פתח אלי' ובראת שמיא וארעא כו' דברים הגשמי' איך שעולי'. ראה תו"א הוספות תשא קיג, א. תורת חיים בא צא, ב ובהערה 214. סה"מ תרפ"ב ע' רמט. וש"נ.

56) פתח אלי': תקו"ז בהקדמה (יז, א).

57) שההפרש בין מוחין למדות: ראה המשך תרס"ו ע' קמט ואילך. וש"נ. נזכר לקמן ע' קפב.

58) אנו רואים פעולת המדות: ראה גם אוצרות חיים בתחלתו. הובא בלקו"ת מסעי צג, רע"א. סה"מ תרל"ב ח"א ע' צ. וש"נ. תרל"ז ח"ב ע' תמח ואילך. וש"נ. תרל"ח ס"ע שצ. וש"נ. לקמן ע' קלג. ע' רכט ואילך.

59) זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה: תהלים כה, ו (בדילוג השם).

60) ומהות: תיבה זו ניתוספה בין השורות, ובהוצאה הקודמת ליתא.

לגמרי, משא"כ בשכל הוא בהיפך שהרי אנו רואים שגם כשלא יש לפני מי להשפיע מ"מ יוכל לישב ולהשכיל השכלות, והגם כי ארז"ל ומתלמידי יותר מכולם[61] היינו שע"י התלמיד מתוסף אצל הרב, אבל מ"מ גם בלא התלמיד יוכל לישב ולהשכיל השכלות (וכמו שמצינו ברשב"י ור"א בנו שישבו במערה י"ג שנה, ולא הי' להם לפני מי להשפיע מ"מ ניתוסף אצל רשב"י עד שתחלה כשהי' שואל איזה דבר הי' רפב"י משיבו י"ב פירוקי', ואח"כ הי' בהיפך כששאל רפב"י איזה דבר השיב רשב"י ד"ד פירוקי' כמארז"ל בשבת דל"ג ב', הרי שניתוסף אצל רשב"י הגם כי לא הי' לו לפני מי שישפיע מ"מ ניתוסף אצלו חכ' רבה ועצומה עד שהי' משיב ד"ד פירוקי' על שאלת רפב"י. מזה אינו ראי' כ"כ שאפ"ל שהשפיע לפני ר"א בנו, אבל מ"מ הענין כן הוא[62]). וגם בעצם מציאת החכמה הנה טבעה בהיפך מהמדות שכאשר צריך להשכיל איזה דבר חדש הנה מצמצם כל הכוחות אפי' כל כחות הגוף ומשתיקם ומצמצם חכמתו שתשקוט מפעולתה להעלותה לבחי' משכיל הוא מקור השכל עד שיושפע שפע ההשכלה מן משכיל הוא מקור השכל לשכל, היינו תחלה לבחי' בריקת וסקירת השכל ואח"כ יבוא לידי השגה והבנה כו', וז"ע שארז"ל שתיק רב[63], שענין השתיקה מה ששתיק רב, או אומרם לשון
ח אשתומם כשעה חדא[64], הו"ע העלאת השכל לבחי' • משכיל מקור השכל שמשם יומשך שפע לתרץ קושיית השואל, בהיות כי לא נמצא במוכן בשכלו מה להשיבו, ונמצא כי טבע עצם ההשכלה כשצריכה לבוא מחדש ממקור השכל בהכרח להשתיקה ולהשקיטה עד שיבוא בה השפע, וגם אם יהי' לאחד איזה עיון אם כך הוא או אפ"ל סברא אחרת היינו כשצריך לעיין איזהו סברא טובה יותר וקרובה אל האמת יותר אזי הולך בעיון ונושא ונותן בעיון שכלו הרי בשעה זו איננו משפיע לזולתו כלום אדרבה הרי הוא משקיט כל כחותיו שאינם מבחי' השכל שישקטו מפעולתם למען לא יבלבלו אותו מפעולתו בפעולת השכל, הרי גם במה שכבר מוכן בחכמתו ב' הסברות, מ"מ כשצריך לעיין איזהו מהם יקום ישתוק ג"כ. וכענין שמצינו בסנהדרין בפ"ה[65] שכאו"א הי' נושא ונותן כל הלילה ולמחרת משכימין ובאין לב"ד זה אומר אני מזכה ומזכה אני במקומי, שפי' מה שהיו נושאין ונותנין כל הלילה פירושו כל אחד ואחד לעצמו ע' בפי' רש"י ז"ל[66] וכמו

---

61) ומתלמידי יותר מכולם: תענית ז, א. מכות י, א. ראה גם סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפח. וש"נ. תר"ם ח"א ע' קנב. וש"נ.

62) מזה אינו ראי' .. כן הוא: נרשם עה"ג (באותיות קטנות). וכנראה שזהו הוספה לאחר זמן, כי לקמן ע' קלג לא הועתק.

63) שתיק רב: ביצה ו, א. ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ס"ע צד ואילך. וש"נ. תורת חיים בא קכט, ב. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תשצט. תרנ"ט ע' קכד. ע' רמז.

64) אשתומם כשעה חדא: דניאל ד, טז. שבת מז, א. ראה סידור עם דא"ח צב, ג. תורת חיים פקודי תנ, ד. וש"נ. ראה גם סה"מ תר"ם ח"ב ע' תשג ובהערה 74.

65) בסנהדרין בפ"ה: ראה שם במשנה מ, א.

66) כל אחד ואחד לעצמו .. רש"י ז"ל: ד"ה כל הלילה.

שהביא בשמו התוס׳ יו״ט בפ״ה ריש משנה ה׳[67]. והרמב״ם[68] פי׳ עם בן זוגו או כל אחד בביתו, שענין מה שנושא ונותן הוא מה שמדקדק בעיון שכלו אם כך הוא או כך (בל״א[69] ער לייגט זעך איבער בשכלו), שגם מה שמדבר עם בן זוגו הוא רק להוציא מכאה״פ[70] העלם שכלו, והיינו מה שיש כבר בהעלם במקור שכלו או שמדייניו זא״ז להוציא לאור עם מי הצדק כו׳, שכ״ז הוא היפך טבע ומהות המדות כו׳, היוצא מזה שענין המוחין והמדות טבעם ופעולתם שונות זה מזה, טבע ומהות המדות הוא השפעה לזולתו, וטבע ומהות המוחין הוא לעמוד בקיומו כך או לעלות עוד למעלה[71] כו׳. ועפ״ז יובן ענין השפעת עו״ע שכל עילה מה שהוא משפיע לעילתו[72] זהו רק מבחי׳ מחצה התחתון[73] והיינו מבחי׳ המדות, אבל לא בחי׳ ג״ר הוא בחי׳ המוחין, אבל בחי׳ ג״ר של העילה של עלול זה הנה היא בבחי׳ עלול לדבק בעילה שלה[74], ונמצא כי בבחי׳ המוחין הוא בבחי׳ עלול[75] לקבל מעילה שלה ובבחי׳ המדות היא בחי׳ עילה להשפיע להעלול שלה. והנה בשבת הוא בחי׳ מוחין דאבא[76], והיינו כי בשבת מאיר בחי׳ חב״ד של כל בחי׳[77] וכל עילה שבימות החול הוא משפיע להעלול שלה, הנה בשבת היא דבוקה בהעילה שלה בבחי׳ חב״ד שבה שזהו היפך ההשפעה להעלול שלה, ולכן הוא בבחי׳ עליות מלמטלמ״ע, שכל בחי׳ הוא בבחי׳ עלי׳ מלמטלמ״ע להדבק בשרשו השופע לו בימות החול, ואיידי

נרשם בשולי הגליון, ללא ציון מקומו בפנים:

י״ל כי בימי החול המדות בתוקף לכן נמשך השפעת עו״ע, אבל בשבת המוחין בתוקף לכן הכל בדרך עלי׳ מלמטלמ״ע.

---

67) שהביא .. התוס׳ יו״ט בפ״ה .. ה׳: ד״ה ונושאין ונותנים כל הלילה.

68) והרמב״ם: הל׳ סנהדרין פי״ב, ה״ג. ראה גם המשך מים רבים תרל״ו פרק ו. ד״ה אלה פקודי תש״ל (סה״מ מלוקט ח״ה ע׳ רא־רב. בהוצאה החדשה — ח״ג ע׳ צא־צב).

69) בל״א: = בלשון אידיש. (ראה סה״ש תשנ״ב ח״א ע׳ 38 בשולי הגליון להערה 20 שם).

70) מכאה״פ: = מכח אל הפועל.

71) וטבע ומהות המוחין .. לעלות עוד למעלה: ראה המשך תרס״ו שם (ע׳ קנ ואילך).

72) משפיע לעילתו: כ״ה בגוכי״ק וראה גם לקמן ע׳ קלד. (וראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן ענינים ח״ב ע׳ תמז. מאמרי אדמו״ר האמצעי הנחות תקע״ז ע׳ רצז).

73) עילה .. משפיע .. מחצה התחתון: ראה ע״ח שער סדר אצילות (שער ג) פ״א. פ״ב. שער אריך אנפין (שער יג) פ״ו. שער אורות ניצוצין וכלים (שער יט) פ״ח.

74) ג״ר .. של עלול .. לדבק בעילה שלה: ראה גם תורת חיים בשלח קמא, ד (בשם הפרדס) ושי״נ. מאמרי אדמו״ר הזקן על פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקכו. מארז״ל ע׳ רפב. מאמרי אדמו״ר האמצעי במדבר ח״ג ע׳ א׳קצב. וראה גם אוה״ת ענינים ע׳ שכד.

75) עלול: בכת״י מעתיק: עלי׳.

76) בשבת .. מוחין דאבא: ראה פע״ח שער מקראי קדש פ״א. לקו״ת צו יא, ד. בחוקותי מז, ג. הנסמן במאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ג ע׳ א׳מד. סה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ שצה, ושי״נ.

77) בשבת מאיר בחי׳ חב״ד של כל בחי׳: ראה פע״ח הקדמה לשער השבת ספ״ה.

דטריד למבלע לא פליט[78], לכן בשבת הוא העדר ההשפעה כ"א בבחי' עלי' דוקא מטעם הנ"ל[79]. • וזהו ראו כי הוי' נתן לכם השבת[80] שהוא בבחי' עלי' מלמטלמ"ע ו
לכן לא ירד המן בשבת ע"כ הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים כו'.

ובכ"ז יובן מ"ש מזמור שיר ליום השבת[81], שבשבת השיר הוא כפול מזמור ושיר[82], וגם בשבת הי' קרבן מוסף. וא"כ הי' השיר בכפל[83], וכמ"ש בכתבי האריז"ל שעיקר השיר והזמרה הוא בשבת[84] שהוא בחי' העליי' וכליות[85] הנפש לצאת מגדרה לעלות למעלה, ועיקר העלי' היא בשירה וזמרה דוקא שהוא ענין ההגבהה ממהות למהות מה שאינו בערכו כלל, שזהו ע"י השיר דוקא. וביאור הענין יובן ע"פ מה שאנו רואים שבניגון יש פנימיות נקודת הלב מה שהוא למעלה מההשגה והבנה, והיינו מה שלמעלה מבחי' השכל המושג, שהרי בנגינה כשמנגן בקול הניגון כשיוצא ממעמקי הלב באיזהו כוונה והשגת דבר מה תתבטל צירופי אותיות מחשבת אותה הדבר היינו דבר ההשגה והכוונה כו' ולא תהי' מכללותה רק קול פשוט שבניגון ההוא, ואע"פ שהקול היוצא מן הלב גשמי הוא ואין לו ערך להשגה והכוונה שהיא רוחניות, עכ"ז אנו רואים ששרשו הגבה למעלה הימנו שהרי אין בניגון שום צירופי אותיות, והוא מצד שהוא למעלה מחיצוניות הכוונה וההשגה, אלא מנקודת פנימיותה. ולכך אנו רואי' שמה שאין ביכולת האדם להשיג במוחו ישיגנה בניגון, וכשלא יוכל להסביר לזולתו בדבור כשינגן בניגון יבין זולתו יותר. והיינו כמו איזהו התפעלות תוקף האהבה שלא יוכל לגלותה בדבור, וכנודע שבעת שהמדה בתוקף א"א לדבר[86] כו', הנה ע"י הנגינה יבינו הכל שהוא בבחי' תוקף האהבה עזה כו' מה שע"י הדבור איננה נגלית ונראית רוב וגודל תוקפה כו', וכמו"כ בפ"ע בכדי שיבוא לבחי' עומק המושג שבהכוונה הוא ע"י שינגן בשיר וזמרה אזי יוכל לבוא לבחי' עומק המושג שבהכוונה כו'. והטעם הוא להיות כי בחי' השיר הוא הארת הכתר[87] בחי' טעמים[88]

---

78) ואיידי דטריד למבלע לא פליט: **ראה חולין קת, ב. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתצה. תורת חיים נח סג, ג הערה 44.**

79) מטעם הנ"ל: **עד כאן הועתק לקמן בד"ה ויקחו לי תרומה (ראה לעיל הערה 21).**

80) ראו כי הוי' נתן לכם השבת: **בשלח טז, כט.**

81) מזמור שיר ליום השבת: **תהלים צב, א.**

82) שבשבת השיר הוא כפול מזמור ושיר: **מדרש תהלים שם.**

83) בשבת הי' קרבן מוסף .. השיר בכפל: **ראה גם תו"א הוספות תשא שבהערה 1 (קיג, א).**

84) בכתבי האריז"ל שעיקר השיר והזמרה הוא בשבת: **ראה תו"א שם: המצוה לשורר בשבת כמ"ש האריז"ל. וראה מגילה יב, ב: שבת הי' .. ובדברי תשבחות. ראה גם זהר ח"ג ערב, ב (ברע"מ). במדרש תהלים שם: כשהוא נכנס .. בשירין ובזימרין. בספר חסידים סרע"א: ומצוה שישב וירנן שבחות. וראה גם רד"ה שלאח"ז. המשך תער"ב ח"ב ע' תתכח.**

85) כליות הנפש: **כ"ה גם לקמן כמה פעמים. ואוצ"ל: כלות הנפש.**

86) שהמדה בתוקף א"א לדבר: **ראה גם סה"מ תרל"א ח"א ע' קמג. וש"נ. תרל"ח ר"ע י. תרל"ט ח"א ע' קפט. וש"נ. תר"ם ח"א ע' שיט. ע' שמב. ע' תנב.**

87) השיר הוא הארת הכתר: **ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"ב שבהערה 1 (ע' תפא).**

88) הכתר בחי' טעמים: **ראה פרדס שער כט**

כו׳, ושורה בנקודת הלב היא בחי׳ רעו״ד[89] שהיא פנימיות נקודת לבבו אשר בחי׳ זו היא למעלה מן השכל וכ״ש מבחי׳ ההשגה וההבנה כו׳, ולכן כל עיקר השיר והזמרה הי׳ בשבת להיות כי אז הוא בחי׳ העליות כנ״ל[90], וכל העליות הוא ע״י השיר כו׳, וזהו שארז״ל[91] כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר, פי׳ ענין בעלי השיר הם כל ניצוצות והארת הכתר שמאיר בבחי׳ חב״ד ושארי ספירות יוצאין מכלי השגתן שהוא בבחי׳ הגבלה ליכלל וליבטל בבחי׳ אוא״ס ב״ה הוא ע״י השיר שז״ע יוצאין בשיר היינו שיוצאין מהכלי ע״י בחי׳ השיר, וכמו שאנו רואי׳ שע״י מתיקת השיר יכול להתעלף[92] עד שתצא נפשו שזהו מפני עומק השיר

ז • שנפשו מתכללת להכלל וליבטל עד שכל כחות הגוף שהם בבחי׳ ירידה והתפשטות להחיות הגוף הם מתכללי׳ לנקודת פנימיות לבבו לצאת עמה ממאסרי הגוף המגבילי׳ אותה היפך כליתה לעלות ולידבק בפנימיות רצונה האמיתי, ה״ז ע״י השיר והזמרה כו׳. ונמשכי׳ בשיר היינו שנמשכין מלמעלה ג״כ ע״י השיר דהיינו מי שאסור וקשור ביותר בחיצוניות חכ׳ כו׳ שאין ביכולת השיר להעלותו מלמטה למעלה ע״י בעלי השיר הם הניצוצות הנ״ל שיוצאים בשיר אז מאיר הארת הכתר מלמעלמ״ט להמשיך את הנברא למעלה מעלה ע״י השיר, ובחי׳ שיר זה הוא היורד בדרך המשכה מלמעלה למטה היפך יציאת בעלי השיר מלמטלמ״ע בדרך עלי׳ והסתלקות כנ״ל. ויובן זה ממשל האחד ששומע שירה וזמרה נקי׳ וקול נעים מאחר שמנגן ומחמת רוב וגודל מתיקות השיר מתבטלי׳ החושי׳ והכחות שלו עד שמתעלף (בל״א עש גייט אוש דיא כחות) והרי הגם כי הוא עצמו אינו מנגן כלל כ״א הרי הוא שומע מאחר שמנגן, ונמצא כי אצלו השיר הוא בדרך המשכה מזולתו שקול הנגינה של חבירו מעוררו עד שיוצא מהשגתו המוגבלת בשכלו המוגבל, וממילא מתאספי׳ גם כוחות כל הגוף שהם בבחי׳ התפשטות החיות להחיות את הגוף וכנ״ל בענין כליות[85] הנפש כו׳. ועפ״ז יובן ענין ופי׳ ונמשכי׳ בשיר, שהכוונה הוא שנמשך מבחי׳ הכתר הארת השיר לעורר ולהמשיך גם מה שע״י הניצוץ שבו אינו יכול לצאת בעצמה להיותה קשור בחיצוניות חכ׳ כנ״ל כו׳, ונמצא מבואר שע״י השיר שבשבת יש לכל הנאצלי׳ והנבראי׳ והנוצרי׳ והנעשים עלי׳ בבחי׳ כליות הנפש דהיינו העלי׳ לבחי׳ כתר היא בבחי׳ יחידה[93] שבנפש אל בחי׳ יחידה בכלל כו׳, ולזה נק׳ השבת כלה כמו שאנו אומרים בע״ש

(שער הטעמים) פ״ה. מאורי אור אות ט׳ סי״ח (מערכת טעמים). סה״מ תר״ם ח״א ע׳ רצה. וש״נ.

89) רעו״ד: זהר ח״א ק, א.

90) בשבת .. בחי׳ העליות כנ״ל: לעיל ע׳ ו.

91) כל בעלי השיר .. בשיר: שבת נא, ב במשנה. ראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן שם.

92) שע״י מתיקת השיר יכול להתעלף: ראה גם לקמן ע׳ קצה. (להעיר מסה״ש תש״א ע׳ 114).

93) כתר היא בבחי׳ יחידה: ראה ע״ח שער העקודים (שער ו) פ״ה. מאורי אור אות י׳ סל״ט (מערכת יחידה). תו״א יתרו קט, סע״ד. לקו״ת שה״ש נא, א. מאמרי אדמו״ר הזקן שם. הקצרים ע׳ תצד.

לכה דודי לקראת כלה[94] להיות כי בשבת הוא בחי' כליות הנפש לשון כלתה[95] נפשי[96] וה"ז בבחי' עלי' היפך ששת ימי המעשה כו'.

ועפ"ז יובן מארז"ל בקושי התירו לדבר ד"ת בשבת[97], שלכאו' צ"ל הלא מה יכול להיות יותר טוב מלימוד התורה, וגם הלא ארז"ל הכל מודים שבשבת ניתנה תורה[98], וא"כ האיך יתווכו מאמרי רז"ל שבשבת ניתנה תורה, ובקושי התירו לדבר ד"ת בשבת. אך הענין דהנה איתא בזהר[99] ע"פ את שבתותי תשמרו[100] שז"ע נקודא בהיכלי' שבשבת הוא יחוד או"א[101] שהוא נקודה בהיכלי'[102], ואמנם כשהנקודה היא כבר בהיכלי' שההיכל הוא בחי' בינה הנה כבר יש צירופי אותיות כו' שהוא בחי' ההשכלה כמו שהיא מושגת בהשגת דבר מה בצירופי אותיות ההלבשה מה שנתלבש השכל בהם כו'. אמנם ענין השיר נת"ל שהוא ענין היציאה מהכלים כמשנ"ל באריכות. וא"כ בענין זה הוא היפך בחי' נקודה בהיכלי' כ"א היציאה מבחי' ההיכל אל עצם נקודת החכ' שהוא • בחי' פנימיות נקודת החכ' מה ח
שמאיר בה מבחי' הארת הכתר כי החכ' מאין תמצא[103] הוא בחי' אין דכתר[104] כו', וכנודע ממ"ש בכתבי האריז"ל שפנימיות אבא הוא פנימיות עתיק[105] ולא ידעתי הטעם, פי' פנימיות אבא הוא תוכן נקודת החכמה היא היא פנימיות עתיק שהוא בחי' פנימיות הכתר כו'. ופי' ולא ידעתי הטעם היינו שהטעם הוא למעלה מהשכל המושג[106] שהוא למעלה מן הדעת. וזהו ולא ידעתי הטעם להיות כי ענין פנימיות

---

94) שאנו אומרים בע"ש לכה דודי לקראת כלה: בקבלת שבת. ראה שבת קיט, א. וראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' תיט.

95) כלה .. כלתה נפשי: ראה גם לקו"ת צו ט, ב. במדבר ח, ב. ט, ב.

96) כלתה נפשי: תהלים פד, ג.

97) בקושי התירו לדבר ד"ת בשבת: ראה ירושלמי שבת פט"ו, ה"ג. רבינו יונה בס' היראה. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תשסט ובהנסמן במ"מ לשם. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' קנו. וש"נ. תורת חיים יתרו רסו, ב. תורת לוי יצחק (תענית) ע' ג.

98) הכל מודים שבשבת ניתנה תורה: שבת פו, ב.

99) בזהר .. נקודא בהיכלי': ראה זהר ח"א ו, רע"א.

100) את שבתותי תשמרו: קדושים יט, ל. בהר כו, ב.

101) שבת הוא יחוד או"א: ראה זהר ח"ג צד, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב שם (ע' תפא). שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קכח, א־ב. תורת חיים בא קיח, א. בשלח רטז, ב.

102) יחוד או"א שהוא נקודה בהיכלי': ראה לקו"ת פ' ראה יח, ב. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' א. תורת חיים בא קכח, סע"ב ואילך.

103) החכ' מאין תמצא: איוב כח, יב.

104) החכ' מאין תמצא .. דכתר: ראה זהר ח"ב קכא, סע"א (ברע"מ). אגה"ק סי"ז קכו, רע"א. סה"מ תרמ"א ע' רמד. וש"נ.

105) שפנימיות אבא הוא פנימיות עתיק: ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תתסה. לקו"ת נצבים מט, ד. תורת חיים שמות כג, א הערה 951. לקמן ע' נ. ע' קפו־קפז. סה"מ תרל"א ח"א ע' עז. וש"נ. תר"ם ח"א ע' קצא.

(במאמרי אדמו"ר הזקן (תקס"ה) שם, בהנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי הובא זה בשם הפע"ח, ובהנחת אחיו הר"מ בשם הע"ח).

106) ופי' ולא ידעתי הטעם .. למעלה מהשכל המושג: ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה שם:

נקודת החכמה הוא פנימיות עתיק אשר לשון עתיק הוא מל׳ המעתיק הרים[107] היינו שנעתק ונבדל מבחי׳ שכל המושג ולכן לא נודע הטעם כו׳, כי א״א לבוא בבחי׳ דעת כו׳, ובכלל הוא בחי׳ ג״ר דאבא שהוא בחי׳ השבת כנ״ל, וזהו תשמורו שתשמורו את הנקודה דוקא כו׳. ולכך לא התירו אפי׳ לדבר ד״ת שהם צירופי אותיות החכמה, כי בשבת הוא ענין היציאה הנפש ה״ז בחי׳ יציאה מהכלי היפך בחי׳ ההבנה וההלבשה בצירופי אותיות התורה כו׳, ולכן בקושי התירו כי צ״ל כמו בחי׳ שתיקה שהוא בלי הרגשת שום תנועה ולכן השתיקה היא סייג לחכמה[108] להיותה בחי׳ גבוה מהחכמה, ולכן אמרו מלה בסלע משתוקא בתרין[109], וכמו עד״מ שנת״ל בענין כשהתלמיד מקשה לרבו והרב נשתק שהוא בחי׳ העלאת השכל לקבל מבחי׳ מקור השכל שע״י השתיקה מעורר כח המשכיל בחי׳ ח״ס כו׳, ובעת השתיקה הוא רק ההעלאה לבחי׳ משכיל אבל לא נמשך לו עדיין מבחי׳ מקור השכל שהרי עדיין א״י[110] מה להשיב כו׳, וע״ד משל זה יובן גם בשבת שהוא עליית ג״ר דאבא ואיידי דטרידי למיבלע מבחי׳ ח״ס, לא פליט, כי הרי הם בבחי׳ ביטול במציאות מבלי הרגשת עצמותם מכל וכל כו׳, וכדוגמא זו יובן השיר והזמרה דבהמק״ד שהוא בחי׳ ביטול העצמיות לבחי׳ אין דכתר כו׳, וז״ע ועבד הלוי הוא[111] ואמרו בזהר שלח[112] דקע״ח ב׳ הוא דא עתיקא, והיינו שהלוים ע״י עבודתם בשירה ובזמרה מעוררי׳ בחי׳ אין דעתיקא כו׳, ומ״מ מ״ת הי׳ בשבת דוקא כי ענין מה שאמר הוי׳ עשה״ד הנה לגבי אלקות אינו שייך לומר שיש דבר שחוץ ממנו, א״כ ההעלאה וההמשכה היא אחת. ובנש״י פעל להיות עכדו״ד פרחה נשמתן[113] הרי פעלו הדברות בנש״י ענין התשוקה בכליות הנפש כו׳. וזהו כוונת

אך אינו זוכר הטעם. בהנחה שני׳ שם: ואינו זוכר הטעם ואינו יודע הבנתו. במאמרי אדמו״ר האמצעי בראשית ע׳ מג: וכך שמעתי ולא ידעתי הטעם כו׳. ועד״ז במאמרי אדמו״ר האמצעי קונטרסים ע׳ תכה. וראה לקמן ע׳ קפז. סה״מ תרל״א ח״א ס״ע סח וע׳ עז. וש״נ. תרל״ב ח״א ע׳ רפו. המשך תער״ב ח״ב ע׳ תתקסב.

107) עתיק .. מל׳ המעתיק הרים: איוב ט, ה. ראה גם מאמרי אדמו״ר האמצעי ויקרא ח״א ע׳ רמה. וש״נ. שער היחוד לאדמו״ר האמצעי קכו, א ובהערה 5. תורת חיים בשלח קמב, סע״ב. וש״נ. לקמן ע׳ קעו. ע׳ קפז.

108) השתיקה היא סייג לחכמה: אבות פ״ג מי״ג. ראה לקו״ת בהר מג, א. במדבר ז, ג. בלק סט, א. תורת חיים ויגש רלג, א. אוה״ת מגילת אסתר ס״ע כד ואילך. ד״ה על כן קראו תשי״ג (סה״מ מלוקט ח״ה ע׳ קצג. בהוצאה החדשה – ח״ג ע׳ סט).

109) מלה בסלע משתוקא בתרין: מגילה יח, א. ראה גם תורת חיים בשלח קמג, א. שער היחוד לאדמו״ר האמצעי קכח, א ובהערה 25.

110) א״י: = אינו יודע.

111) ועבד הלוי הוא: קרח יח, כג.

112) בזהר שלח: אוצ״ל: קרח (וכ״ה בסה״מ תרל״ז ח״א ע׳ כג). וראה גם אוה״ת לך (כרך ו) תתרעג, א ואילך. תורת חיים שמות לד, א הערה 345. סה״מ תרנ״ט ע׳ כז.

113) עכדו״ד פרחה נשמתן: ראה שבת פח, ב. מאמרי אדמו״ר האמצעי ויקרא ח״א ע׳ ג. וש״נ. ראה גם סה״מ תר״ם ח״א ע׳ קעו־קעז הערה 873. ד״ה אתה הראת תשמ״ו (סה״מ מלוקט ח״א ע׳ תסג. בהוצאה החדשה – ח״ג ס״ע שמז ואילך) ובהערה שם.

אומרם ז"ל הכל מודים שמ"ת הי' בשבת להיות כי זמן העלי' שיוכל נפש מישראל לבוא לבחי' כליות הנפש הוא בשבת דוקא כו'.

ועתה יובן ענין לעשות כו' לתקן. דהנה ענין המשל מזאב ושועל כי בהיות ידוע
שענין הירידה בששת ימי המעשה מלמעלמ"ט בע"מ הוא ירידה צורך
עלי' בשבת, וכל עיקר הירידה לא הי' רק בשביל העליי' שבשבת, והיינו כידוע
מענין הרפ"ח ניצוצין שנפלו בשה"כ[114] ששרשם גבוהי' מאד והם נעלים יותר
מנפש האדם שהרי הם מתקיימי' בלא האדם והאדם • אינו יכול לחיות בלא ט
אכילה ושתי' הרי א"א להיות קיום האדם זולתם, וא"כ כשעולים בירורי הניצוצות
דרפ"ח ניצוצי' בשבת נעשים מקור וחיות להיות בחי' מוחין לששת ימי המעשה
שאחריו כו' וכמ"ש כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם[115], פי' שע"י מוצא פי ה'
שבע"מ יחי' האדם דלעילא, והיינו בחי' ב"ן שלאחר הבירור הוא גבוה מש' מ"ה[116]
כו'. ואמנם הנה זהו מן הטוב המתברר, אבל הרע נשאר למטה ואינו יכול
להתעלות כו', וז"ע מה שרימה השועל את הזאב לחצר היהודי' בע"ש להיות כי
ידוע כי בע"ש מתעלי' כל פרטי הנבראי'[55] וכמשנת"ל. וזהו שרימה השועל את
הזאב הוא בחי' איש רע ובליעל שיכנס גם הוא לבקש ג"כ חלקו[117]. אמנם הנה
נת' שכל הבירורי' שמתעלי' הוא רק חלק הטוב המתברר אבל הרע נשאר למטה,
ולכן חברו עליו במקהלות[19] וגרשוהו, שוב הראה לו דמות לבנה בבאר כו', והיינו
כי השועל הוא בחי' אחורי' דחכ' דקדושה שמבררת בירורי' בערמה, כי בזמן
הגלות א"א להיות בהתגלות פנימיות החכ' כמו שהי' בבהמק"ד בשני שעירי'[118]
וכמ"ש במ"א. וזהו שאמר יעקב אחיו[119] פי' שאחיו אנכי ברמאות[120] כו', שזהו כל
משך אריכות הג' לסבב ולעקם בערמומי' את הקליפה דעש'[121] כמ"ש עם עקש
תתפתל[122], ולכן הי' צריך יעקב ללבוש בגדי עשו[123] בכדי לרמות את הברכות.
והנה שורש ערמה זו היא מבחי' גבוה מאד וכמ"ש אני חכמה שכנתי ערמה[124]

---

114) הרפ"ח ניצוצין שנפלו בשה"כ: **ראה ע"ח שער רפ"ח ניצוצין (שער יח) פ"ב. לקו"ש חט"ו ע' 524. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'קעד. וש"נ.**

115) כי על כל מוצא .. האדם: **עקב ח, ג.**

116) ב"ן .. גבוה מש' מ"ה: **ראה לקו"ת בחוקותי מז, ג. תורת חיים וארא ע, ג. וש"נ.**

117) שיכנס גם הוא לבקש ג"כ חלקו: **ראה גם תו"א הוספות תשא שם (קיב, ד. קיג, ב).**

118) בשני שעירי': **ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' לז ואילך. סה"מ תרכ"ו ע' רסב ואילך.**

119) אחיו: **ראה ויצא כט, יב. (ושם: כי אחי אביה הוא).**

120) שאחיו אנכי ברמאות: **ראה מגילה יג, ב. ב"ב קכג, א. פרש"י עה"פ שם. וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ד ע' א'תקלה ואילך. ע' א'תרז ואילך.**

121) דעש': **= דעשו.**

122) עם עקש תתפתל: **תהלים יח, כז.**

123) צריך יעקב ללבוש בגדי עשו: **ראה תולדות כז, טו.**

124) אני חכמה שכנתי ערמה: **משלי ח, יב.**

ופי' בזהר[125] א"ת שכנתי אלא שכינתי שהחכ' היא בחי' שכן לערמה[126] והיינו כי בחי' הערמה היא מבחי' ח"ס[127], והוא מה שא"א לבוא בבחי' חכ' צריכי' לסבב זה בערמומי', ועי"ז מבררי' את בחי' הנחש הוא הי' ערום[128] מבחי' ערמה דקליפה כו'. וזהו מה שרימה השועל את הזאב והראה לו דמות לבנה בבאר וא"ל שזהו גבינה, והיינו כי הלבנה הוא בחי' חלק הטוב המתברר ולכן א"ל שזהו גבינה, שהוא המתברר מהנסיובא[129] כו', וא"ל כי א"א ליקח זה כ"א שצריכי' להשפיל א"ע ולירד במקום המתברר[130] בבחי' היכלות הקלי', וירד הוא ראשון לשם וכוונת ירידתו לשם בשביל שיכריע אותו הזאב כשיכביד עליו, וכשירד הזאב עלה השועל ע"י כובד הזאב, והיינו שחלק הטוב עלה ונתברר והוא נשאר בבאר וכמ"ש ונשא השעיר עליו[131] כו', וכמ"ש במ"א בענין אם רעב שונאך[132] כו' כי גחלים אתה חותה על ראשו[133], וזהו לעשות לתקן פי' שנברא העולם חסר מן השלימות ירידה זו היא צורך עלי'[134] כדי שיהי' התיקון ע"י בירורי' דוקא ולזאת היתה עיקר הבריאה כמארז"ל כל מה שנברא צריך תיקון[3] שכל בחי' הבריאה הוא בשביל
י • שיתקן האדם ע"י ההערמה דוקא, וזהו אשר ברא אלקי' לעשות לתקן החסרון דרפ"ח ניצוצין ע"י ההערמה דקדושה הנ"ל. ונמצא מובן כי הגם שהאדם העושה המצוה הוא גשמי, והמצוה נתלבשה בדברים גשמים מ"מ להיות כי בהם נפלו מניצוצות דתהו שגבוה וקדם לעולם התיקון[135] לכן עי"ז נמשך בחי' תוס' אורות בג"ע כו'.

125) בזהר: **זח"ג קמד, א (באדרא רבא).**

126) שהחכ' היא בחי' שכן לערמה: **ראה סה"מ תרל"ז ח"א ע' קב ואילך.**

127) הערמה היא מבחי' ח"ס: **ראה זהר שם.**

128) הנחש הוא הי' ערום: **ראה בראשית ג, א. ראה גם תורת חיים בראשית לג, א ואילך.**

129) גבינה שהוא המתברר מהנסיובא: **ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' תעת.**

130) ולירד במקום המתברר: **ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ויגש כו, ד. אמור קמב, ב (בהוצאה החדשה — סו, ב. קסג, סע"ג). שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי ג, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' עג. וש"נ. סה"מ תרל"ב ח"א ע' צד. וש"נ. לקו"ש חכ"ה ע' 175 הערה 77.**

131) ונשא השעיר עליו: **אחרי טז, כב.**

132) אם רעב שונאך: **משלי כה, כא.**

133) כי גחלים אתה חותה על ראשו: **משלי כה, כב. ראה גם ע"ח שער קליפת נוגה (שער מט) פ"ח. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי חוקת צו, ב (בהוצאה החדשה — קצו, ד ואילך). שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי קכח, א ובהערה 4.**

134) ירידה זו היא צורך עלי': **ראה הנסמן באוה"ת עקב ע' תפא. ראה גם ד"ה ויחי יעקב פ"ו (לקמן ע' לז. ע' עה).**

135) דתהו שגבוה וקדם לעולם התיקון: **ראה תו"א בשלח סה, ד ואילך. לקו"ת אמור לז, ד. וש"נ. סה"מ תרכ"ו ע' צו־צז. תרל"ט ח"א ע' ד ואילך; ע' קעט ואילך ובהנסמן שם.**

בס"ד. ש"פ נח.

יא • **מזמור** שיר[1] ליום השבת[2]. וארז"ל[3] כל עיסקא דשבתא כפול כו' מזמורו כפול מזמור שיר, וגם כי בשבת הי' קרבן מוסף[4], ובכתבי האריז"ל איתא שבשבת צ"ל הנגינה[5] דוקא, ולכאו' צ"ל הלא הנגינה הו"ע ההעלאה והלא גם בכ"י מתפללי' שהוא ג"כ בחי' ההעלאה[6] כו'. ולהבין כ"ז צ"ל מ"ש אשר ברא אלקי' לעשות[7].

1) מזמור שיר ליום השבת: **הוא דרוש דש"פ בראשית בתוספת התחלה. — הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע ברשימת מאמרי דא"ת.**

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) מזמור שיר ליום השבת: **תהלים צב, א.**

3) כל עיסקא דשבתא כפול: **מדרש תהלים שם.**

4) מזמורו כפול .. בשבת הי' קרבן מוסף: **ראה גם תו"א הוספות תשא קיג, א.**

5) ובכתבי האריז"ל איתא שבשבת צ"ל הנגינה: **ראה לעיל ע' ט הערה 84. וש"נ.**

6) בכ"י מתפללי' .. ההעלאה: **ראה גם הנסמן לקמן ע' קפג.**

7) אשר ברא אלקי' לעשות: **בראשית ב, ג. ראה ההמשך במאמר הקודם (לעיל ע' א ואילך).**

בס"ד. ש"פ לך.

יב • **הטה** אלקי אזנך[1] ושמע פקח עיניך וראה[2] כו', עיניך[3] חסר כתיב[4] דהיינו ענין עינא פקיחא דלא נאים[5] כו' כמ"ש הנה לא ינום ולא יישן[6] כו' כמ"ש באד"ר[7] תרין עיינין ואתהדרין לחד כו' ע"ש. להבין זאת צריך להקדים הידוע ומבואר במ"א ענין פי' אוא"ס שהוא נק' בלי מ"ה באמת, שהגם שהע"ס הנאצלים נק' ג"כ בלי מה[8], היינו לגבי הנבראים מוגבלים מפני שהם מאין ליש כידוע, נקראים בלי מ"ה, שי"ס המקורים הם בלי מהות דבר מה ממש שיתכן לומר בו שנתחדש והותחל ושיהי' כחו כלה כמו הנברא, שהרי הם בחי' אצי' שהוא בחי' א"ס שאין לו תחלה ותכלה[9], אמנם לגבי עצמות המאציל ית' הם עדיין בבחי' דבר מה, להיות כי שיהי' נאצל אור החכ' אע"פ שהוא מקור השכל מ"מ הוא צמצום כח והמשכה מן העצמי' להיות דבר פרטי, דהיינו שיהי' המקור לחכ', ואפי' תענוג המקור לרצון[10] צמצום אוא"ס העצמי הוא ולא יתכן לקרות בלי מ"ה האמיתי, כ"א עצמות המאציל ית' שנמשך ממנו מהות כח התענוג, כמו עד"מ עצמי' הנפש של האדם שאינה ממהות כח התענוג שבה, שרואין בחוש כשאינה חפיצה

---

1) הטה אלקי אזנך: **הוא ד"ה פקח עיניך וראה שנדפס במאמרי אדמו"ר הזקן כתובים ח"ב ס"ע רסט ואילך (מ"יום ד' פ' עקב" תקס"א – הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי) בשינויים קלים. (ועם הוספות מהצ"צ באוה"ת נ"ך כרך ג ע' א'שפז ואילך. ונו"א במאמרי אדמו"ר הזקן שם ע' רעז ואילך).**

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) הטה אלקי אזנך ושמע פקח עיניך וראה: **דניאל ט, יח.**

3) עיניך: **בהוצאה הקודמת: עינך.**

4) פקח .. עיניך חסר כתיב: **במאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ס"ע צח: פקח עינך חסר כתי' (הגם שבספרי' שלנו הוא מלא מ"מ לפמ"ש בזהר כן הוא ויש כמה שינוים בין ספרי' שלנו לכמ"ש בזהר). עכ"ל. וראה גם תורת חיים וירא קג, א. קי, ב. קיח, א ואילך. פירוש המלות לאדמו"ר האמצעי נו, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' קצט וס"ע ריא.**

באוה"ת בהעלותך ס"ע שצט: שזהו שכתוב פקח עיניך כו' ואי' בזהר עינך כתי' עין אחת. עכ"ל. ראה זהר ח"ג (אד"ר) קכט, ב־קל, א. קלז, א ובקול ברמה שם. זח"ב קעז, ב (ספרא דצניעותא). עמק המלך שער רישא דז"א (שער טז) פנ"א. מק"מ לזח"ב סה, ב. אבל בזהר וכו' לא הובא זה על פסוק דידן. ובאוה"ת שבהערה 1: פקח עינך וראה בישעי' סי' ל"ז [פסוק יז] עינך חסר כתיב ובדניאל [ט, יח] כתיב עיניך מלא.

5) עינא פקיחא דלא נאים: **ראה זהר ח"ב קעו, ב (ספרא דצניעותא). זהר ח"ג קכט, ב ואילך (אדרא רבא). וראה זהר ח"ג רפט, א (אדרא זוטא). מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' תג. וש"נ.**

6) הנה לא ינום ולא יישן: **תהלים קכא, ד.**

7) באד"ר תרין עיינין ואתהדרין לחד: **ראה זהר ח"ג קכט, ב שם.**

8) שהע"ס הנאצלים נק' ג"כ בלי מה: **ספר יצירה פ"א מ"ב ואילך.**

9) א"ס שאין לו תחלה ותכלה: **ראה תו"א שמות נג, ג. לקו"ת שלח מט, סע"א. חובת הלבבות שער היחוד ספ"ה. המשך תרס"ו ע' כח. ע' ריט ואילך, וש"נ. ס"ע תנג ואילך.**

10) תענוג המקור לרצון: **ראה מאמרי אדמו"ר הזקן אתהלך לאזניא ע' פב. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'תעא. תורת חיים תצוה שנח, סע"ב ואילך.**

להתענג באיזה דבר לא יומשך כח התענוג, הרי כח התענוג כח מוגבל מן העצמי' הנפש שהיא הגבה למעלה ממהות תענוג וכן ממהות חכ' עד שיתכן לקרותם בשם מהות.

והנה לפ"ז צ"ל מאחר שאין ערוך כלל לנאצל עם המאציל (ואם הי' השתלשלות הנאצל בבחי' שפע הי' להם ערך כידוע, דהיינו שהי' בחי' כח היולי[11] של הנאצל במאציל, ואז יתכן שיהי' להם קיום במציאותם תמידי אף לאחר שהושפע מפני הכח שלהם שמאיר בהם תמיד, אבל ע"ד הנ"ל שאין מן מהותם כלל במאציל) א"כ במה סיבת קיום מציאותם תמיד שהרי אין להם התחברות כלל, כמו עד"מ אם יאחז אדם כלי בידו יתקיים אמנם כשירפה ידיו יפול לארץ ולא יתקיים כלל באויר מפני שאין דבר ממוצע בין ידו והכלי שיחברם, והוא מפני שרחוקים בערך זמ"ז, זה חי וזה דומם ואין להם שייכות כלל זה לזה שמחמתו יומשך האבן אחר היד ולא יפול לארץ. אמנם אנו רואים שיש בחי' ההתחברות אף בין ב' דברים שרחוקים מאד בערך, והיינו כח הראי' בעין שרואה ומסתכל על דבר גשמי שהגשם הוא דומם והוא נפרד לגמרי ממוח האדם ואין לו ערוך לגבי שכל האדם. והנה יתחברו ע"י הראי' שהוא מסתכל על הגשם מתקרב הגשם אליו במחשבתו
עד שיציירו • במוחו אע"פ שאינו קירוב אמיתי דהיינו שיהי' מהות הגשם במוחו, יג,
אבל עכ"ז לגבי הפירוד הגדול שהי' תחלה שהגשם מופרד מאד מן האדם והראי' עליו תחברם אליו. וכן שמיעת האוזן דברי זולתו הוא נפרד לגמרי ממנו ואיך יהיו נתפסים במוחו קולות ודברי זולתו המוגשמים באויר העולם שהם ליש ודבר ממש בפ"ע ורחוקים משכל האדם השומעם, אבל ע"י השמיעה ששומע את הקולות ונכנסו באזניו מתחברים הקולות הגשמי' ונעשו לאחדים עם המוח ומרגישם מאד כו'. ונמצא האוזן והעין הגשמיי' הם עיקר הממוצעי' בין גשמי' הדבור ומעשה הגשם לרוחני' כח הראי' וכח השמיעה שהם נמשכים מחו"ב[12] כי השומע דברים נק' מבין שמרגיש הדברים ומבחינם במוחו, והיינו שאף שהקולות והאותיות הם גשמי' מאד הרי עכ"ז יש בהם השכלה כשהם נכנסים בכלי האוזן שהוא ג"כ גשמי כמוהם, ובבשר האוזן יש סגולת הכניסה בה את הקולות הגשמיי', וברוחני' האוזן הוא כח השמיעה עד שע"י אמצעות האוזן יתחברו

---

11) היולי: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' ת. הגיון הנפש לר' אברהם בר חייא (לייפציג ה'כת"ר) ב, א ואילך. ע"ח שער דרושי אבי"ע (שער מב) פ"א. שער קיצור אבי"ע (שער נ) פ"י. תורת חיים תשא שפד, ד הערה 48. לקו"ש ח"ל ע' 271.

12) כח הראי' וכח השמיעה שהם נמשכים מחו"ב: ראה תו"א וירא טו, ד. מקץ מ, א. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בהר פב, ג ואילך (בהוצאה החדשה — קסז, ג ואילך). מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' רפז. תקס"ט ע' קד. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי מג, ב. המשך וככה תרל"ז פל"ג (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תנט ואילך). תורת חיים שמות כז, ג הערות 15־16. לקמן ע' קצא. וש"נ.

הקולות עם כח השמיעה רוחני׳ שהוא נמשך ממוח בינה עד שמבחינם במוחו כל דבור ודבור כאלו היא רק השכלה ולא דיבור בקול וד״ל. וכן בכח הראי׳ שהוא נמשך ממוח חכ׳ ראי׳ שכלי׳ אף שהיא רוחני׳ מאד, מ״מ ע״י כלי העין יתקרב הגשם אל העין עד שיתאחד עם כח הראי׳ ממש.

ואמנם כח ההתחברות זה שיש בכלי העין והאוזן לחבר את הנפרדי׳ מהם אליהם אינו מכח הראי׳ עצמה וכח השמיעה רק מצד הכלי שלהם והוא בשר האוזן והעין שמסיבת הרכבתם יהי׳ להם לבד הכח הזה שהוא שיתחברו הנפרדי׳ כו׳, וכח זה הוא כח בעלמא מצומצם מאד מאד ואין לה ערוך לגבי כח השמיעה שהוא מכחות הנפש ואין לנפש שלימות בלעדה כי חסר לה כח א׳ מכחותיה גם לא תפרד הנפש מכח השמיעה שבה לעולם והיו לאחדים ממש, וכן בכח הראי׳ כידוע, אמנם כשלא יראה העין ולא תחבר הגשם אין לנפש שום חסרון ולא תתרבה כחה מחמת הראי׳ ולא יהי׳ בה שינוי כלל בין קודם הראי׳ לאחר הראי׳, ונמצא שכח ההתחברות הזה שבעין הוא כח מצומצם מאד עד שאינו תופס מקום כלל לגבי הנפש וכן בכח השמיעה. ויובן זה מן כח המחבר שביד כשיקח הכלי ממקום מעמדו למקום קרוב אליו או הכאה בגרזן וכדומה, שאין לומר על כח המחבר הזה שביד שהוא מכחות הנפש, שאף שתנועת היד ליקח הכלי הוא מהתפשטות כח היד, אבל כשכבר לקח הכלי ואוחזו בידו שאינו נופל מידו אינו מחמת תנועת והתפשטות כח היד שהרי ידו נח במנוחתו רק שמחמת כח המחבר שיש ביד שהוא הארה בעלמא מן כח תנועת היד הוא המחבר היד עם הכלי שהם
יד רחוקים • בערך כנ״ל שאם ירפה ידו יפול רק מה שאינו מרפה ידיו בזה הוא מתאחז ומתחבר וזה אינו תנועה כלל רק כח החיבור שיחבר את הנפרד, ועד״ז יש בכלי בשר העין כח המחבר לחבר הגשם שיתקרבו והיו לאחדים וכן בכח השמיעה לחבר ולקרב הדיבורים, ופעמים כשיהי׳ כח המחבר חלוש אף שכח השמיעה חזק לא ישמע מסיבת חולשתו מצד בשר האוזן עצמו שנתקלקלה וכדומה, נמצא מובן שהעין והאוזן שהם בחי׳ לבוש החיצון לכח הראי׳ והשמיעה ונק׳ בחי׳ כלי מל׳ דאו״א חו״ב[13].

ואמנם ידוע שיש הפרש בין ראי׳ לשמיעה שראי׳ שהיא חכ׳ הוא הגבה למעלה משמיעה שהיא בינה כי אינו דומה שמיעה והבנה בדברים על איזה ענין שהוא טוב מאד לראי׳[14] בעין על אותו הדבר הטוב, כמו שיספרו לו מעלת ושבח איש פ׳ חכם משכיל ומבין כ״כ עד שירגישנו במוחו כאלו רואה מהותו עכ״ז

13) דאו״א חו״ב: ראה זהר ח״ג רצ, א (באדרא זוטא). ע״ח שער עתיק (שער יב) פ״א.

14) אינו דומה שמיעה .. לראי׳: ראה מכילתא יתרו יט, ט. מדרש לקח טוב שלח יג, יח. לקו״ש ח״ו ע׳ 121 בהערה. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ כד. וש״נ. סה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ תנט. ע׳ תקכג. ע׳ תתס ואילך. לקמן שם.

כשראהו אף שלא נוסף לו מן השבחים שסיפרו לו עליו מ"מ יהי' לו בו יותר השגה באמיתתו מחמת הראי', או כמו כאב הרגל אף שלא יראנו ירגיש הכואב[15] במוחו מאד ויצייר איכות ומהות ההכאה אף שלא ראה אותה מצד ההרגשה שמרגיש במוחו, וזהו ממוח בינה שמרגשת כל דבר ויוסיף דעת יוסיף מכאוב[16], פי' יותר ירגיש הכאב כי אם רוצה להסיר מחשבתו מן הכאב לא ישמע כלל כואב[17] ואם רוצה להעמיק באיכות הכואב[15] יעורר יותר כח ההרגשה שבמוח והוא הנק' שמיעה שמצד בינה עד שכאב קל יהי' גדול בעיניו הסבלנות לסובלו ואם יקטין כח ההרגשה יהי' לו נקל לסבול כאב גדול כו'. ולפ"ע זה שבבינה עצמה במיעוט ההרגש לרב כן אפי' רוב ההרגשה שבבינה אין לה ערוך לגבי הראי' שראה בכח החכ' שלמעלה מבחי' הרגשה וכמ"ש לקמן. וא"כ הי' צריך שיהי' כח המחבר של העין יותר במעלה מן כח המחבר של האזן דהיינו שיחבר העין את הדיבור הרוחני והאזן יחבר הדומם ולמה הוא ההיפך. אך כי ידוע שכל דבר הגבוה יותר יכול יותר להיות נשפל למטה מטה[18] ולהיות כי כלי העין הוא מל' דאבא יכול לחבר אליו היותר נמוך במדרגה היינו אפי' הדומם וכלי האוזן הוא מל' בינה אינו יכול לחבר הדומם כ"א הקול רוחני. והטעם שהרי באמת הבשר של העין והאזן בעצמו שוים הם בגשמיותם וסיבת שינוי הרכבתם זמ"ז שזה מחבר הקול וזה מחבר הדומם הוא מהארת כחות הרוחני' שבהם ונמצא שכח הראי' מ"מ פועל ההתחברות והוא להיותו גבוה מאד ישיג הנמוך מרחוק מאד כמשל החכם שישיג
טו יותר הטעות שיוכל לטעות בהסברא וכל • שהוא יותר חכם משיג תכלית ההיפך מן הסברא ביותר. כמו"כ הנה הדומם הרי הוא בשכל ג"כ כי כ"א כלול מארמ"ע[19] אלא שהמדבר הוא המובחר והראשית. אבל מפני שהוא הראשית יודע יותר הסוף שלו. משא"כ הבינה אינה ראשית לא תשיג הדומם שהוא המעשה שאינה אלא בתחלת המח' סוף מעשה במח"ת[20] דוקא רק לבוש הדיבור לבד שאינה בחי' סוף רק לראשית הגילוי בלבד והוא הבינה כידוע.

והנה אחר כל הנ"ל יובן הנמשל למשכיל למעלה. בהיות כי ע"ס הנאצלים אחוזים ומקושרים במאצילן בתמידות וא"ל הי' העולם חוזר למקורו. וזה"ע אתה זוכר את כל המפעל וגם כל היצור לא נכחד ממך, פי' לא נתקו כי

15) הכואב: בהוצאה הקודמת: הכאב.

16) ויוסיף דעת יוסיף מכאוב: קהלת א, יח.

17) כואב: בהוצאה הקודמת: כאב.

18) שכל דבר הגבוה .. למטה מטה: ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' קכו. תקס"ה ח"א ע' סג. שערי אורה לאדמו"ר האמצעי נח, א ואילך. סה, א. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרכג. וש"נ. תרל"ח ע' רמז ואילך. תרל"ב ח"א ע' קכב. וש"נ. תורת חיים שמות כא, ב הערה 863.

19) מארמ"ע: כ"ה גם במאמרי אדמו"ר הזקן כתובים שבהערה 1 (ע' ערב). וראה בנוסח שני שם ע' רפ: מדצח"ם.

20) סוף מעשה במח"ת: פיוט לכה דודי. ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' קמב ואילך. תורת חיים ויגש רל, א ואילך ובהנסמן במ"מ לשם.

הכל גלוי וידוע לפניך צופה ומביט[21], כלומר שהמאציל ית' צופה ומביט בבחי' כלי העין לבד על הנאצלים ובהבטה זו יתקיימו ולא ינתקו, כי באדם התחתון בהבטה אל הדבר יקרב הדבר בציורו במוחו, אבל אינו קירוב אמיתי שהרי עכ"ז הדבר נפרד לעצמו, אמנם למעלה במאציל ית' בחי' הבטה והשגחה זו קירוב אמיתי להיות מציאות קיומם וחיות התהוותם בתמידות בבחי' כח ההתחברות לבד מפני שאין ערוך לנאצל עם המאציל כ"א כמו הדומם לגבי כח הראי', וכח התחברות זה הוא הארה בעלמא מן המאציל והם בחי' כלים לבד (והיינו בחי' אח"פ[22] דא"ק שנז' דוקא העין והאוזן עצמם[23]). וזהו צופה ומביט עד סוף כל הדורות דוקא כי דורות נק' הע"ס[24] והסוף שלהם הוא בחי' דומם שבדומם והיינו בחי' עולם העשי' הנק' סוף מעשה והוא במח"ת דוקא והיינו בבחי' הסתכלות עינים העליונים ולא באוזן.

וכמו"כ ענין הטה אזנך ושמע להיות כי מדת מלכותו[25] ית' היא בחי' אותיות לבד מן האצי' כידוע שהוא נק' עולם הדבור[26] כמ"ש[27] ויהי האדם לנפש חיה ות"א[28] לרוח ממללא כו' והם הצירופי אותיות של הע"מ[29] ויאמר אלקי'[30] והוא סופא דכ"ד[25], אבל בינה היא ים עילאה[31] היא ראשית בבחי' גילוי כמשל הדיבורי' משכל הגלוי שבמוח בשעת הדיבור וכמו שהשכל הגלוי שבמוח בשעת הדיבור יש בה כח ההרגשה לשמוע ולהבין מה שמדבר וכח הרגשה זו היא למעלה מאותו השכל הגלוי במוח מאחר שהוא מבחין איך ומה הוא וכח זה במוח בינה פי' במקום שרש הבינה שמשם מתפשטת. וזהו אוזן מילין תבחן[32] פי' כח השמיעה שבאוזן שהוא מן ההרגשה שבמוח הוא משרש הבינה הגלוי' ולכן היא מילין של השכל תבחן להבדילו מן הפסולת. וכמו"כ למעלה אוזן העליון דאדם שהוא ז"א[33] דאצי' אף שהיא בחי' כלי וכח התחברות לבד לשמוע מילין של הע"מ, אבל מצד כח ההרגשה של כח השמיעה שבאוזן ה"ה משרש הבינה דז"א שהוא

---

21) אתה זוכר .. לא נכחד ממך .. צופה ומביט: נוסח ברכת זכרונות במוסף דר"ה (בדילוג).

22) אח"פ: = **אוזן חוטם פה.**

23) אח"פ דא"ק .. העין והאוזן עצמם: **ראה מאמרי אדמו"ר הזקן כתובים שם (בנוסח שני) ע' רפ.**

24) דורות נק' הע"ס: **ראה לקו"ת מסעי צה, ב.**

25) מלכותו .. סופא דכ"ד: **ראה זהר ח"ב נו, א. רכו, סע"א.**

26) מלכותו .. עולם הדבור: **ראה זהר ח"א פו, ב. ע"ח שער מוחין דצלם (שער כג) ספ"ה. לקמן ע' מה. ע' רפה. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' שפב. וש"נ. סה"מ תרמ"ב ע' לב.**

27) ויהי האדם לנפש חיה: **בראשית ב, ז.**

28) ות"א: = **ותרגם אונקלוס.**

29) הע"מ: = **העשרה מאמרות.**

30) ויאמר אלקי': **בראשית א, ג. ועוד.**

31) בינה היא ים עילאה: **ראה תקו"ז תיקון יט (לח, ב).**

32) אוזן מילין תבחן: **איוב יב, יא. לד, ג.**

33) דאדם שהוא ז"א: **ראה ע"ח שער רפ"ח ניצוצין (שער יח) פ"ה. מאורי אור אות א' סל"ב (מערכת אדם). תו"א בראשית ד, ד. לקו"ת ויקרא ג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' כב (נוסח שני). שערי אורה לאדמו"ר האמצעי לא, ב.**

טז • בחי' ל"ב שבילין דמתפתחן במוחין דז"א[34] שהם שרשי הל"ב אלקים שבע"מ שבנוק'[35] ונק' ראשית להם כנ"ל במשל השכל הגלוי במוח בשעת הדיבור, ושרש הל"ב שבילין אלו הוא כח ההרגשה להבחין המילין כמו אדם השומע דברים מזולתו אם אינם בבחי' הבחנה בהם להבחין בין טב לביש (שבאותו שכל הגלוי ששומע) זהו חיצוני' הבינה שבכללות כלי האוזן, אבל העקמומית שבחלל האוזן שבהם נבחנים הקולות ששומע בין טב לביש כנז' בזהר באד"ר[36] הוא מבחי' פנימי' בינה הנק' שומע ומבין.

וזהו הטה אזנך אזני ז"א לשמוע ולהבחין הע"מ ואז ידע אלקים את נאקת בנ"י וכי הגוים מעבידים אותם, וכן הקולות של צעקת בנ"י נשמעים באזני ה' כמ"ש ושמע, כי ידוע שהע"ש[37] מקבלים שפע מבחי' אחורי' של הע"מ, וכשיש דעת להבחינם יתפרדו כל פועלי און[38] וזהו וידע אלקים[39]. וזהו ג"כ פקח עיניך כי בבחי' עינים דז"א יש בחי' גבינין דמכסיין על עיינין[40] והיינו כלי המסתיר את הראי' עד"מ אם יראה אדם בעינו על איזה דבר בשעה שטרוד מאד אע"פ שרואה אין נחשב זה לראי', כי מחמת שלא נתן לבו עליו לא יזכור על אותו הדבר כי עיקר הראי' הוא בחי' טב"ע[41] להסתכל ולעיין על הדבר ואז מכירו היטב בבחי' כח חכמתו שבנפשו והוא למעלה מבריקת השכל שהוא רק השפעת כח המשכיל לבד, אבל בחי' טב"ע אף שהוא ע"י כח התחברות לבד של העין, אבל מצד החכ' שבה יתקרב הדבר אל עצמות החכמה עד שיהי' בבחי' הכרה כמו התינוק שמכיר את אביו בלא סיבת ידיעה והשגה, אבל בסיבת הגבינין המכסה על כלי העין לא יהי' רק בחי' שמיעה והרגשה לבד שלמטה מכח החכ', לכך ביקש דניאל שיפקח עיניו דוקא להיות כי התפלל על בנין בהמ"ק שהוא בחי' פב"פ כידוע ולא הי' אפשר לעורר זאת כ"א בבחי' פקיחו דעיינין דוקא שיסתכל ויעיין במהות בנ"י ויהיו נדבקים בכח התחברות לבחי' פנימי' המוחין בני בכורי ישראל[42] וכמשל כאב הרגל שהרגשת המוח ירגישנו מאד ומ"מ אינו דומה שמיעה לראי' ממש. וזהו פקח עיניך וראה דוקא כאב על בן כי בנ"י ברא כרעא דאבוה[43].

---

34) ל"ב שבילין דמתפתחן במוחין דז"א: **זהר ח"ג קכח, ב (באדרא רבא).**

35) הל"ב אלקים שבע"מ שבנוק': **נמנו בפרטיות בזהר חדש (תיקונים) קיב, ג. ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרכה. וש"נ. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קלב, א ובהערה 3.**

36) כנז' בזהר באד"ר: **זח"ג קלח, א.**

37) שהע"ש: = **שהע' שרים. ראה זהר ח"א מו, סע"ב. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי עד, א הערה 2.**

38) יתפרדו כל פועלי און: **תהלים צב, י.**

39) וידע אלקים: **שמות ב, כה.**

40) דז"א .. גבינין דמכסיין על עיינין: **ראה אוה"ת שה"ש ע' שטז: באדרא דף ק"ל ע"א. ומעתיק תוכן המשל שמובא בפנים ומסיים: כן מ"כ [=מצאתי כתוב] אבל צ"ע המשל. וראה אוה"ת חנוכה ע' שיד הגהה א. וראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן כתובים שם (נוסח שני) ע' רפב.**

41) טב"ע: = **טביעת עין.**

42) בני בכורי ישראל: **שמות ד, כב.**

43) ברא כרעא דאבוה: **ראה ע"ח שער פרקי**

אך ענין עינך חסר[4] גם ל' פקח דמשמע שיש מי שפותח העינים. הנה ידוע בענין
ז"א דאצי' שהוא בחי' מדותיו ית' חסד דרועא ימינא[44] וגם המוחי' מתחלקי'
למדות בדרך קוין חח"נ בג"ה[45] עד"מ באדם שמוח בינה שלו להבחין בין טוב לרע
היינו להבדיל בין שכל ישר לשכל עקום, וכן יבחין טו"ר במדות כשישמע דבר
שאינו יכול לסבול מפני השנאה בלב לאותו הדבר אזי ירגיש בשמעו הדבר, וכן
יז בהיפך כשישמע דבר • האהוב לו יקבל תענוג בשמעו, וכן בחכ' שבעיניו כשיראה
שונאו יהי' ההסתכלות בבחי' גבו' ושנאה עד שיפרד ממנו שונאו יותר מאם הי'
מדבר לו קשות כי הרי ירגיש עוצם נקודת עומק השנאה בתנועת הראי' של העין
בבחי' העקמומית וההסתלקות ממנו אף שמורה הוראת השנאה לבד, יותר
משירגיש השנאה בדברו אליו בלשון קשה מרתיחת וכעס הלב בגילוי גמור, והוא
מפני ששרש העין בכח החכ' העצמי' שמשם נמשכת קו לבד להיות מוחי' למדת
השנאה שבלב וכן ממוח בינה נמשך קו לבד ללב. אבל לאוזן ולעין שהם כלי
העצמות אע"פ שהם ג"כ בבחי' קוין של המדות חו"ג, אבל הם מורים הוראת
הפנימי' של מוחי' דמדות שהוא חו"ב עצמם בראשית ההתחלקות שלהם להיות
נמשך מהם מוחי' לשנאה ואהבה.

ועד"ז יובן למעלה דכתי' וישמע ה' ויחר אפו[46], וירא ה' כי רבה רעת האדם[47] כו', להיות כי מוחין דמדות עליוני' הוא מנה"י דבינה[48] והוא בבחי' התחלקות כמשל הנ"ל, לכן גם בחי' העינים והאזנים דז"א הם מורים פנימי' שרש התחלקות דהיינו החו"ג שלהם בהבטה לטוב או בהבטה לראות רעת האדם בהשגחת עין דלעילא כי עיניך פקוחות[49] עיני ה' משוטטות בכל הארץ[50] בסקירה א' וכן וישמע ה' ויחר אפו, והיינו כשישמע דבר שהוא שונא מעוונות וריבוי החטאים, כי אתעדל"ת של הרשעים בחטאיהם יעוררו למעלה מדת הגבורה והיינו השנאה ואז ישמע ויחר אפו שלא יוכל לסבול מילין דע"מ שנפגמו ע"י העוונות. כי ידוע שהמדות עליונות הם שרשי הע"מ[51], ובאתעדל"ת לטוב יעוררו למעלה במדותיו ית' השגחה וראי' טובה בנהירו דעיינין הבאה מכח התענוג כמו שיראה

הצלם (שער כד) פ"א בשם רז"ל. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' שלט. וש"נ. תורת חיים ויקהל שצו, א. וש"נ.

44) חסד דרועא ימינא: **תקו"ז בהקדמה (יז, א).**

45) חח"נ בג"ה: **ראה לקמן ע' ל. וש"נ.**

46) וישמע ה' ויחר אפו: **בהעלותך יא, א.**

47) וירא ה' כי רבה רעת האדם: **בראשית ו, ה.**

48) מוחין דמדות .. מנה"י דבינה: **ראה ע"ח שער הכללים פ"ד. שער הזווגים (שער טו) פ"א. פ"ב.**

49) עיניך פקוחות: **ירמי' לב, יט.**

50) עיני ה' משוטטות בכל הארץ: **ראה זכרי' ד, י (ושם: המה משוטטים). דברי הימים־ב טז, ט (ושם: ה' עיניו משוטטות). ראה תו"א וירא יד, ד ואילך. ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' שלה ואילך. וש"נ. ויקרא ח"א ע' צז. וש"נ.**

51) שהמדות עליונות הם שרשי הע"מ: **ראה לקו"ת מטות פב, רע"ג ובהנסמן שם. סה"מ תרמ"א ע' רצז. וש"נ.**

אדם עין טובה ושמחה לאוהבו, וכמו שבאדם התחתון עיקר קבלת שכר העבד בהטיבו מעשיו הרצויים לפני אדוניו הוא כשמראה לו עין טוב שאז מבין העבד כל טוב לבבו אליו בהבטה זו שהיא הוראה על העצמות כנ"ל. כמו"כ כשיש העלאת מ"נ לטוב שנתעורר למעלה מדת חסדו ית' וכל טובו ית' בבחי' אצי' עיקר ההוראה הוא בנהירו דעיינין שהם מורים על ראשית חילוקי המדות מהמוחין שלהם, וכל פרטי אופני חילוקי המדות בהנהגת העולמות כולם להשפיל ולהרים הכל יש בפרטיות בהבטת העינים, וענין הגבינים הוא בחי' השינה שלא יסתכל על הדבר הנ"ל והוא בא מסיבת גרמת העוונות שיעלים עינו מהם ח"ו ועושה עצמו כאילו אינו רואה. וזהו שאנו אומרים עורה למה תישן[52], פקח עיניך וראה[2].

אך מאחר שע"פ אתעדל"ת ממילא יהי' המשכת ההבטה והשמיעה אם לטב ואם לביש ח"ו, א"כ מהו שאנו אומרים פקח • עינך וגם ענין הכתוב הנה לא ינום יח
ולא ישן[6] כלל. דהנה ידוע בענין פרצוף אריך ועתיק שגם הם כלולים מי"ס[53] ויש בהם ג"כ ראי' ושמיעה ואח"פ[54] שלהם הם משרש הנאצלי' כנ"ל בבחי' כח ההתחברות ג"כ כנ"ל. אך ההפרש הוא שלהיות שהם המדרגה התחתונה שבעולם הא"ס הנק' בלי מ"ה באמת כנ"ל וכידוע. ולכן לית שמאלא בהאי עתיקא[55] פי' כמו הרצון והתענוג שבאדם התחתון לדבר מוסכם אצלו בטבע יהי' תמיד אצלו שוה לא יגרע ולא יפחות מצ"ע, אך השכל יקצרנו או יאריכנו לפי אופן מדידתו, כמו כאשר יתבונן מאד בהמאכל איכות טובו ימשיך יותר הרצון והתענוג אליו. ואם יתבונן ברעתו ירחיק את הרצון ממנו כו', שנמצא בא התענוג והרצון לידי מדידה בשכל, אבל אינם משתנים ממהותם כלל כי הם אינם מצד עצמותם בבחי' קוין כלל, ואם לא השכל הדבר השנאוי ברצון לא יתהפך לאהבה לעולם ותכלית שנאה ישנאנו וכן באה"ר כו', אבל השכל יעשה קוין באופן שיהי' אהבה ושנאה במדידה כו'. אבל עכ"ז אף שאופני מדידת הקוין אינם ברצון כו', אבל מהות אהבה ושנאה יש שם, רק שהשנאה יהי' עד תכלית בלי תערובות הפכה וכן באה"ר עד כלותה, והם הם שרשי העצמי' לאהבה ושנאה נמדדת ע"פ השכל כו', וא"כ כשיש לו רצון המוסכם והשכל מודדו ויעשה הפכו במקצת אזי הוא כמו עד"מ מקו א' ישר וארוך המשיכו ממנו ב' קוין לימין ולשמאל כן מרצון מוסכם בטבעו עשה השכל ב' הפכיים שירצה לאותו הדבר ושלא ירצה אותו.

---

52) עורה למה תישן: תהלים מד, כד.

53) פרצוף אריך ועתיק .. כלולים מי"ס: ראה טעמי המצות להרח"ו ר"פ תשא. לקו"ת בחוקותי מו, ד. תורת חיים בא פט, ג. וש"נ.

54) ואח"פ: = ואוזן חוטם פה.

55) לית שמאלא בהאי עתיקא: ראה זהר ח"ג קכט, א (באדרא רבא). ע"ח שער עתיק (שער יב) פ"ב. שער הארת המוחין (שער לב) פ"ז. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתעא.

ועד"ז יבין המשכיל החכ' דאצי' עושה ב' קוין מרצה"ע להיות נמדד הרצון ויומשך מוחי' בהתחלקות ג"כ לז"א כו', וכשיהי' אתעדל"ת סיבת המשכת מדת השנאה ח"ו ויתעצב אל לבו[56] ויאמר נחמתי[57], אז יאמרו פקח עיניך פי' פקח שיפתח את הסגור ונמדד בתרין עיינין חו"ב תרין ריעין[58] כו' שהם בבחי' התחלקות קוין כו', אבל למעלה מן השכל הרי הרצון א' הוא בלי תערובות הפכו[59] כלל, ותכלית האהבה לאהוב את בנ"י ואתהדרו לחד[7] עינא פקיחא דלא נאים[5] פי' שאין לה כלי המסתיר הראי' ע"פ מדידת החכ' שהיא בחי' הגביני' כנ"ל, ושם לית גביני' כו' ולכן היא פקיחא תדיר לא ינום ולא ישן לעולם, כי אתעדל"ת אינה מעלה ואינה מורדת אלא בעולם האצי' ששם בבחי' התחלקות קוין ויגרמו בחי' גביני' דמכסיי' ע"י העוונות כו'. אבל שיפקח ויסיר הגביני' אף שאין רצויים מעשיהם כו' הוא ע"י הארת רצון העליון עצמו שירצה ה' בעמו מצד עצמיות
יט התקשרותם במוח האב קודם שיהי' נמדד במוחו תועלת • בניו שאז יוכל להכותו בשביל התועלת כו', אבל כשבא האב לכלל עצמיות שלו לא יכול לסבול ההכאה ואין התועלת שהוא עפ"י השכל אצלו כלום לגבי הצער שהוא סובל לפי שעה מן הכאת בנו שהוא נגד רצונו העצמי וד"ל. וכמו"כ הגלות המר שהוא ענין הגלגלי' בנשמות ישראל שיצרפו צירוף אחר צירוף להיות עילוי שלהם באלף הז' יום שכולו ארוך[60] כו' הכל הוא רק ע"פ מדידת חכ' דאצי' שרשי המוחי' למדות עליונות של ו' אלפי שני דהוי עלמא[61] כידוע, אבל דניאל ביקש שיפקח עינא פקיחא דלא נאים ויזכור העצמיות שלו עם כנ"י שאז אין העליות של ו' אלפי שני עם יום השבת שהוא אלף הז' תופסים מקום כלל כנ"ל וד"ל. וזהו עינך חסר כתי'[4] כי גם בפרצוף א"א וע"י יש ראי' ושמיעה כמ"ש בזהר בענין אודני' דא"א[62] כו', אך ההבטה הוא עד סוף כל הדורות דייקא כנ"ל. פי' שמביט הראש וסוף כא' דהיינו ע"י שיביט פעולת ו' ימי המעשה של הדורות שהם הנאצלים שבהבטה זו היא קיום מציאותם כנ"ל ובזה הוא פוקח עינים דז"א שהם מל' דאבא וד"ל. ועד"ז כתי' כי הטה אזנו[63] שהטה את אוזן דמדות שישמע ולא יבחין בין טב לביש ע"י העלאת מ"ן מלמטה אזן דא"א הוא למעלה מבחי' התחלקות וזהו אזנו דייקא וד"ל.

56) ויתעצב אל לבו: בראשית ו, ו.

57) ויאמר נחמתי: שם, ז (בדילוג).

58) חו"ב תרין ריעין: ראה זהר ח"ב נו, א. ח"ג ד, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' שסו. וש"נ. תורת חיים בראשית כא, ב ובהערה 8.

59) הפכו: בהוצאה הקודמת: הפכי.

60) באלף הז' יום שכולו ארוך: ראה קדושין לט, ב. תו"א תולדות יח, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' קעג. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תתקי. תורת חיים בשלח רט, ג.

61) ו' אלפי שני דהוי עלמא: ר"ה לא, א. ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' נג. וש"נ.

62) בזהר בענין אודני' דא"א: ראה זח"ג קלח, א (באדרא רבא) ובקול ברמה שם.

63) כי הטה אזנו: תהלים קטז, ב.

בס״ד. וירא, ד״ה.

• **והוא** עומד עליהם[1] תחת העץ ויאכלו[2]. הנה יש להבין למה לא נזכר שהשקה כ
אותם כי אין אכילה בלא שתיה[3], ואם נאמר שלא נז׳ לשון שתייה במלאכים עליונים הלא כתי׳ ישקו כל חייתו שדי ישברו פראים צמאם[4]. אך הענין הוא דהנה ידוע לשון הזהר אכלו ריעים לעילא ושתו ושכרו דודים לתתא[5] כו׳. ויש להבין למה אכילה היא לעילא דוקא ושתי׳ לתתא, צריך להבין תחלה ענין האכילה למטה בזה העולם, שידוע שבמאכל יש ב׳ דברים, הא׳ גשמיותו, והב׳ הטעם הרוחני שבו שנפל מטעמים רוחני׳ העליונים בשבירת הכלים[6] וכמ״ש[7] כי לא על הלחם לבדו כו׳ כ״א על כל מוצא פי ה׳ שבמאכל יחי׳ נפש האדם כו׳. והנה מגשמי׳ המאכל נעשה חיות לגוף האדם, פי׳ שנתחזק כח הגוף ע״י המאכל הגשמי עצמו כשנתהפך ונעשה דם, ודם הוא הנפש[8] החיוני׳ שבגוף כידוע. אמנם כמו שמגשמיות המאכל נעשה דם שהוא הנפש כו׳, כמ״כ מן רוחניות העליון שיש
במאכל • הנק׳ מוצא פי ה׳ נתבשל ג״כ ונעשה בחי׳ דם עליון רוחני, והוא אשר[9] כא
בגי׳ אהי׳ כו׳ וכנז׳ בס׳ המקובלים[10], ונעשה הוא החיות לנשמה וניצוץ האלקי שבאדם, פי׳ שנתחזק כח ניצוץ האלקי להיות בתוקפה בגילוי יותר בנפש החיוני׳

---

1) והוא עומד עליהם: **מאמר זה הוא המאמר שנדפס במאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ב ח״ב ע׳ תיג ואילך (הנחת כ״ק אדמו״ר האמצעי) בשינויים קלים, ונכלל בו גם הגהה מכ״ק אדמו״ר הצ״צ על נוסח השני שם (ע׳ תיז. — הנחת הר״מ בן אדמו״ר הזקן נדפסה במאמרי אדמו״ר הזקן שם ע׳ תטז ואילך). ובארוכה במאמרי אדמו״ר האמצעי בראשית ע׳ קז ואילך. מאמר זה הוא ד״ה באתי לגני דש״פ וירא תרל״ח — עם התחלה אחרת (סה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ תשכח ואילך). וראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן ענינים ח״ב ס״ע שפו ואילך. סה״מ תרנ״ו ע׳ רפה. תרס״א בהוספות ע׳ תיד[10] ואילך.**

ראה עוד ע״ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו: **וירא יח, ח.**

3) אין אכילה בלא שתיה: **ראה שבת מא, א. שו״ע אדמו״ר הזקן או״ח סקע״ד, ס״ב. וש״נ.**

4) ישקו כל חייתו .. צמאם: **תהלים קד, יא. בסה״מ תרס״א ע׳ תטו וע׳ תיט נוסף: ואי׳ בזהר דקאי על מלאכים. — ראה גם זהר ח״א כט, ב ובאור החמה שם. ח״ב כז, סע״א ובהגהת מהרח״ו שם. רא״ג באוה״ח שם. רכ, א ובהרח״ו באוה״ח שם.**

5) אכלו ריעים .. ושתו .. לתתא: **שה״ש ה, א (ושם: שתו). זהר ח״ג ד, א.**

6) הטעם .. שנפל מטעמים .. בשבירת הכלים: **ראה גם לקו״א סקכ״ג. סידור עם דא״ח צז, ד. מאמרי אדמו״ר הזקן אתהלך לאזניא ע׳ יא. תקס״ה ח״א ע׳ קנג. תקס״ח ח״א ע׳ תקסד. סהמ״צ להצ״צ צג, א.**

7) כי לא על הלחם לבדו .. האדם: **עקב ח, ג (בשינוי).**

8) ודם הוא הנפש: **ע״פ פ׳ ראה יב, כג.**

9) אשר בגי׳ אהי׳: **אוצ״ל: אשר דם בגי׳ אהי׳ (ראה הערה הבאה).**

10) וכנז׳ בס׳ המקובלים: **במאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ב שם (בנוסח השני) ע׳ תטז: „והנה אהי׳ הוא גי׳ ד״ם כמ״ש בפרע״ח בסדר פסח״ — ראה שם שער חג המצות פ״א: אהי׳ .. הרבוע .. שהוא א׳, א״ה, אה״י, אהי״ה, עולה גי׳ ד״ם. ראה גם מאמרי אדמו״ר האמצעי קונטרסים ע׳ תקמ. וש״נ.**

כו׳. ואו״כ יש להבין למה לא יתכן האכילה גם במלאכים עליונים מצד רוחניות מוצא פי ה׳ שבמאכל שמחי׳ את הניצוץ אלקי הגבוה מן המלאך כידוע. וגם עוד יש להבין דלמה תצטרך הניצוץ אלקי לחיות ממוצא פי ה׳ שבמאכל הגשמי, והלא גם התורה נק׳ לחם לכו לחמו[11] כו׳, וכמ״ש ותורתך בתוך מעי[12], פי׳ גשמיות ענין דבר ההלכה שמשגת הניצוץ האלקי הוא מזון וחיות גמור לניצוץ, כי דבר ה׳ הוא שנתלבש ונתגשם בענין דבר ההלכה. ולכך נקראה עיקר שם התורה ע״ש ההוראה[13] להבחין בין דם לדם[14] כו׳, בהיות כי היא מזון וחיות לניצוץ כמשל דם הוא הנפש כו׳, והיינו ותורתך בתוך מעי של הניצוץ כמו הדם הגשמי כו׳ וד״ל.

אך הענין הוא דהנה ידוע שאין כל ניצוץ האלקי שורה בנפש החיוני׳[15] כ״א הארה בעלמא ממנה לבד, ועיקר מהותה נשארת בבחי׳ מקיף על הגוף ונפש החיוני׳, ובגמ׳ נז׳ כענין זה אע״ג דאיהו לא חזי מזלי׳ חזי[16] כו׳, כי המקיף נק׳ בשם מזל, ובלשון המקובלים הוא ההפרש בין יעקב לישראל[17] כו׳. והנה לחלק הנשמה האלקי׳ שמלובשת ומתאחדת עם הנפש החיוני׳ והיו לאחדים, יהי׳ מוצא פי ה׳ שבמאכל חיות ומזון לה, להחיותה ולחזק כחה האלקי׳ כו׳. אבל לחלק הנשמה העיקרי׳ שבבחי׳ מקיף על הגוף, הנה לא תתחזק כחה כלל ע״י הרוחניות שבמאכל, כ״א ע״י לחם התורה דוקא כו׳. והטעם לזה מובן בהיות כי הגם שנעשה המאכל דם הוא הנפש בגשמיות, וכן יהי׳ עד״ז ברוחניות דם וחיות לניצוץ האלקי כנ״ל, לא יתכן זאת כ״א לאותו החלק המלובשת בגוף ונפש החיוני׳, אבל לחלק הנשמה שהיא בבחי׳ מקיף לא יגיע בחי׳ דם רוחני זה אליה להחיותה כו׳. אבל לחמה של תורה אע״פ שנעשה דם ג״כ, יכולה היא להחיות החלק נשמה שלמעלה מהגוף וד״ל. ובזה יובן מארז״ל כשהעובר במעי אמו[18] מביט מסוף העולם עד סופו, ומלמדים אותו כל התורה כולה[19], וכשנולד בא מלאך וסטרו כו׳. ויש להבין

---

11) התורה נק׳ לחם לכו לחמו: **משלי ט, ה. ראה זח״א בהשמטות רס, א. ראה גם סה״מ תרמ״א ע׳ פב ואילך. וש״נ.**

12) ותורתך בתוך מעי: **תהלים מ, ט. ראה גם תניא פ״ה. תו״א מקץ לג, ד ואילך. לקו״ת פ׳ ראה לג, ב. עטרת ראש מז, א. מאמרי אדמו״ר האמצעי בראשית ס״ע תפה ואילך. וש״נ. סהמ״צ להצ״צ קלג, ב. קמו, ב.**

13) עיקר שם התורה ע״ש ההוראה: **ראה זהר ח״א נג, ב. מדרש כונן בתחילתו (נדפס גם באוצר המדרשים אייזענשטיין ח״א ע׳ 253). חזקוני תולדות כו, ה. מאמרי אדמו״ר האמצעי בראשית ע׳ נב. וש״נ. תורת חיים שמות יא, א. וש״נ.**

14) בין דם לדם: **פ׳ שופטים יז, ח.**

15) שאין כל ניצוץ האלקי שורה בנפש החיוני׳: **ראה גם לקו״ת תצא לו, רע״ב. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ קנה. וש״נ. תרל״ז ח״ב ע׳ תפט. וש״נ.**

16) ובגמ׳ .. אע״ג דאיהו לא חזי מזלי׳ חזי: **מגילה ג, א.**

17) ובלשון המקובלים הוא ההפרש בין יעקב לישראל: **ראה גם לקו״ת דרושים לר״ה סב, ג. סה״מ תר״ם ח״ב ע׳ תרלב. וש״נ.**

18) כשהעובר במעי אמו: **ראה נדה ל, ב.**

19) ומלמדים אותו כל התורה כולה: **ראה גם מפרשי העין יעקב לנדה שם. לקו״ת שה״ש ו, ג. סה״מ תרמ״ב ס״ע תכ ואילך. וש״נ.**

הלא אינו אוכל אלא ממה שאמו אוכלת[20] כו', ואמו לא למדה תורה, מהיכן יהי' בו כח לקבל כל התורה כו'. אך הענין הוא מפני שאין הניצוץ אלקי שורה בו כ"א אלא[21] כשנולד דוקא, אבל בהיותו בבטן אמו כל הנשמה אלקי' בבחי' מקיף עליו, ואין בגופו שום השרא' מהניצוץ כו', ע"כ מלמדים אותו כל התורה במעי אמו דוקא. כי נז' למעלה שבחי' מקיף של הנשמה עיקר מזונה הוא מהתורה דוקא,
כב ובמעי אמו המקיף בתוקפו, משא"כ לאחר • שנולד שנכנסת בגופו מקצת הארה מהניצוץ, ולכך בא מלאך וסטרו, פי' משכחו מהשגות המקיף, ולא נשאר כ"א השגות הניצוץ המלובש בגופו, וזה ביכולת הגוף להסתיר ולשכחו כו' וד"ל.

ועתה יש להבין מהיכן יהי' מזון וחיות למלאכים, מן רוחניות שבמאכל הנק' מוצא פי ה' לא יוכלו לחיות, שהרי מתאחד הוא עם גשמיות המאכל, וא"א להפרידו משם. ולמלאכים אין גוף ונפש החיוני' שיתהפך בהם המאכל הגשמי לדם גשמי כו', וא"כ מסתיר להם גשם המאכל, כי אין לו מקום אצלם להתברר מגשמיותו כמו שיש באדם כו', ומן לחמה של תורה לא ניתן להם מזון, מפני שהתורה הגבה מאד נעלה מהם[22], עד אשר ביקשו תנה הודך[23] כו' ולא ניתנה להם[24]. אך הנה מדריגת אברהם אע"ה שהי' מרכבה לחסד[25] עליון דאצי' מקור כל שפע ומזון כידוע בענין אכלו ריעים כו', שהשפע אצי' להחיות רוח שפלים[26] הוא בשם[27] מאכל ומזון, והקרבים עליונים[28] שהם כלי החסד זה בחי' נו"ה שוחקות ומבררות מזון זה כמו כלי האצטומכא, וזה הי' מדרגת אברהם אע"ה שאמר ה' המכסה אני מאברהם[29] וכמ"ש במ"א, וע"כ הי' בכחו ליתן מאכלים גשמי' למלאכים עליונים שיאכלו ויקבלו מזון וחיות מהם כמ"ש[2] ויאכלו. ואמנם עיקר סיבה שיוכלו לאכלו הוא מפני שעמד עליהם תחת העץ, פי' עמד עליהם בבחי' מקיף להיותו בחי' מרכבה כנ"ל, וזהו תחת העץ, כי עה"ד טו"ר הוא המאכל ושפע עליונה שכבר נתחלקה ונתבררה בקרביים העליונים מהטבור ולמטה ויצא הפסולת לחוץ, ותחת עץ החיים ה"ע הפרסא של חצר הכבד המפסקת בין אברי המזון כו', וכשעמד אברהם תחת עה"ח בבחי' פרסא זו שהוא כח העיקרי של כלי

---

20) הלא אינו אוכל אלא ממה שאמו אוכלת: ראה נדה שם.

21) כ"א אלא: כ"ה גם במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב שבהערה 1 (ע' תיד).

22) שהתורה הגבה מאד נעלה מהם: ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית שבהערה 1 (ע' קיג).

23) תנה הודך: תהלים ח, ב.

24) ולא ניתנה להם: ראה שבת פח, ב ואילך.

25) אברהם .. מרכבה לחסד: ראה ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. זהר ח"א מז, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תקפ ובהנסמן במ"מ לשם. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ד. וש"נ.

26) להחיות רוח שפלים: ישעי' נז, טו.

27) הוא בשם: כ"ה גם במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב שם.

28) והקרבים עליונים: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן אתהלך לאזניא ע' קיב. תקס"ב ח"א ע' פט. כתובים ח"א ע' קלא ואילך.

29) שאמר ה' המכסה אני מאברהם: וירא יח, יז.

האצטומכא כמ"ש במ"א, ע"כ הי' ביכולתו להפריד רוחני' המאכל מן גשמיותו וליתן למלאכים לאכול וד"ל.

עוי"ל[30] כי אברהם השפיע שיאכלו ע"ד ארי' דאכיל קרבנין ע' זח"ג צו דל"ג ע"א דא אוריאל גימ' אברהם[31], וע' פי' הרמ"ז שם שעכ"ז נק' האש מלפני ה' בינה כו'. והיינו כי להיות המשכה זו נמשך שרשה ממקום גבוה, ולכן קרבנות דוקא בזמן בהמ"ק עמ"ש סד"ה צו את בנ"י את קרבני[32] ובד"ה כי תצא[33] גבי ונתנו ה' ובד"ה לבבתיני[34] ע"י אהרן חסד[35] עליון, לכן דוקא ע"י והוא עומד וכו' יוכלו לאכול ע"ד ארי' דאכיל קרבנין, והא שאכלו ג"כ אצל לוט י"ל ע"י שכבר אכלו אצל אברהם וע' במגיד משרים[36].

והנה השתי' היא בכלל אכילה[37] ואינה דבר בפ"ע כ"א היא טפילה לאכילה, כי האכילה היא עיקר שהוא הדם שבנפש, אבל השתי' אינה באה כ"א
כג • להמשיך האכילה בתוך מעיו שתתפשט אנה ואנה ותתרכך, כדי שיהי' העיכול בכי טוב, ובלא שתי' העיכול קשה ורע. וגם בלא שתי' מתגבר החמימות שבמאכל ויגרום צמאון. ע"כ עיקר תועלת המאכל הוא למעלה מהפרסא הנ"ל דהיינו באברי הנשימה שנעשה דם וחיות רוחני בלב וכבד כו', ועיקר תועלת השתי' הוא למטה דוקא בקרביים. ועפ"ז יובן למעלה באדם העליון דאצי' אכלו ריעים לעילא, היינו בבחי' אברי הנשימה שבו שלמעלה מהפרסא, אשר המאכלים הם שפע מוחין דאו"א שמקבל נהפך שם לדם הוא הנפש, ובעת אכלו המאכל בחיך שבו ימצא הטעם כו'. ואח"כ שתו ושכרו דודים לתתא למטה מהפרסא, לשלוח שפע לנבראים ע"י הקרביים המבררים ומבשלים חיצוני' המאכל ומוציאים הפנימי' כו', אמנם המשקה הוא עיקר התועלת לעכל המאכל ולבררו בכי טוב, ולא שיהי' המשקה עצמה לחיות ושפע כו'. ולכך לא נז' השתיי' באכילת המלאכים אצל אברהם, מפני שאם היו אוכלים גם חיצוני' המאכל שהוא הגורם חמימות והמשקה מקרר כו', אבל כשהפריד אברהם רוחני' המאכל ונתן להם לא נצרכו לשתות וד"ל.

---

30) עוי"ל: קטע זה היא חלק מהגהת כ"ק אדמו"ר הצ"צ על הנחת הר"מ במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב שם ע' תיז. ראה לעיל הערה 1.

31) אוריאל גימ' אברהם: ראה רמ"ז לזהר ח"ג כז, א.

32) סד"ה צו את בנ"י את קרבני: לקו"ת פינחס עו, ב.

33) ובד"ה כי תצא: לקו"ת תצא לה, ג.

34) ובד"ה לבבתיני: לקו"ת שה"ש כח, ג. ל, ג ואילך.

35) אהרן חסד: ראה תרגום יותן ותרגום ירושלמי ברכה לג, ח. שמו"ר פ"ה, י. תורת חיים שמות לז, ג. וש"נ.

36) במגיד משרים: אולי הכוונה לפ' וירא ד"ה אור ליום השבת ד' לחשון בסופו: עומד עליהם .. רזא דקורבנא.

37) השתי' היא בכלל אכילה: יומא עו, א. שבועות כב, סע"ב.

ובזה יובן הפסוק ישקו כל חייתו שדי[4], פי' כי הנה י"ל איך יתכן הצמאון במלאכים, והלא הם נמשלים כדגים[38] שבים, והדגים הם בתמידות במים מובלעים שם, ולא שייך בהם הצמאון למים כלל. אך הענין הוא דיש ב' מיני שתיי', א' השותה לצמאו שזה נק' שתי' ולא השקאה. והב' הוא השותה משקה יין שלא לצמאו, כ"א בשביל טעם המשקה עצמה. וזהו פי' ישקו כל חייתו, שיש ב' מדרגות במלאכים עליונים, א' מבחי' בתי גוואי, והב' מבחי' בתי בראי כמארז"ל[39] ע"פ[40] הן אראלים צעקו חוצה. וביאור הדבר כי הנה אותן שהן מבחי' פסולת גבורות עליונות, שבמאכל העליון של הדודים וריעים שאכלו הגורם חמימות וצמאון הם הנק' פראים, כמו פרא למוד מדבר[41], שמפני החמימות שבו למוד להיות דירתו במדבר דוקא. משא"כ חיות השדה שאינם בבחי' גבורות קשות כ"כ, אין דירתם אלא בשדה, והשתי' שלהם אינה לצמאון, כ"א להשקותם לתועלת עיכול המאכל, או בשביל המשקה עצמה. וכמ"כ ענין המלאכים שמקבלים משקה ששתו דודים בבחי' השקאה כמ"ש ישקו כל חייתו כו', הם הנק' ב'[42] קרביים עליונים וכמ"ש וכל קרביי את שם קדשו[43], ונקראים בשם בתי גוואי כו'. ואותן שמקבלים משקה זו לצמאונם מחמת שהם מבחי' בתי בראי, פי' שהם שלוחי השפע לנבראים הנק' מדבר עליהם נאמר ישברו פראים צמאם וד"ל.

38) במלאכים .. נמשלים כדגים: **ראה לקו"ת צו ח, ג. שמיני יח, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"ב ע' תא — ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בשלח מב, ג (בהוצאה החדשה — צד, ג־ד ובהנסמן שם בהערה 1). [וראה גם ביאורי הזהר שם מא, ג (בהוצאה החדשה — צב, סע"ד ואילך). מאמרי אדמו"ר הזקן שם ע' תרט]. טור ברקת הל' יו"ט סי' תצ"ז ד"ה עוד לאלו־ה מילין ז, א.**

39) בתי גוואי .. בתי בראי כמארז"ל: **חגיגה ה, ב.**

40) ע"פ הן אראלים צעקו חוצה: **ישעי' לג, ז (ושם: אראלם). ראה חדא"ג מהרש"א חגיגה שם. ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי וישב כג, א (בהוצאה החדשה — נד, ד). ביאורי הזהר לאדמו"ר הצ"צ וישב ח"א ע' קכב (ומציין שם לפרדס שער ח (שער מהות והנהגה) פרק יב). וראה גם זהר ח"א קכ, א.**

41) פרא למוד מדבר: **ירמי' ב, כד (ושם: פֶּרֶה).**

42) ב': **במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב שם (ע' תטו): בשם.**

43) וכל קרביי את שם קדשו: **תהלים קג, א. ראה אוה"ת תהלים (יהל אור) ע' שפב.**

• בפ׳[1] **יש בכור**[2] **איכא תרי לישני בגמ׳ בהא דתנן בסוף יבמות**[3] **אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם, לחד לישנא הוא חומרא מדרבנן דאחמירו בעדות אשה בתחלת עדות, ולחד לישנא הוא מדאורייתא דהיינו שמדאורייתא ליכא הכרה בפדחת**[4] **לבד לחוד כ״א ע״י פרצוף פנים עם החוטם.** כד

(א) **ונלע״ד** לבאר זה עפ״י מה ששמענו מרבינו ז״ל[5] בענין מ״ש וממדבר מתנה[6] ודרשו חז״ל דקאי על התורה שניתנה במדבר[7] כו׳, והענין דבמדבר כתיב בירמי׳[8] אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם, שהוא מקום ומדריגה גבוה מאד נעלה שלמעלה מבחי׳ אדם העליון שעל הכסא[9], דהנה השתלשלות בחי׳ ע״ס דאצי׳ הוא הנק׳ פרצוף אדם למעלה, לפי שע״ס הן באים בבחי׳ התחלקות ג׳ קוין חח״ן מימין בג״ה משמאל דת״י[10] באמצע שהוא כמו פרצוף אדם, חסד דרועא ימינא[11] גבורה דרועא שמאלא תפארת גופא באמצע, וכן נו״ה תרין שוקין יסוד סיומא דגופא, וחב״ד הן בחי׳ המוחין, וז״ש ועל הכסא דמות כמראה אדם[12] הוא בחי׳ ע״ס דאצי׳[13] הנ״ל (שהן למעלה מהכסא הוא עולם הבריאה[14] כנודע), משא״כ בבחי׳ כתר שהוא בחי׳ אור מקיף שלמעלה מי״ס הנ״ל

---

1) בפ׳ יש בכור: מאמר זה (עד קרוב לסופו) הוא המאמר שנדפס (בשינויים קלים) באוה״ת על מארז״ל ס״ע נד ואילך (ושם בסופו ישנו המשך נוסף שלא הובא כאן). ובשינויים בסה״מ תרכ״ט ע׳ עו ואילך. לפ״ג ראה גם המשך תער״ב ח״ג ע׳ א׳רלז ואילך.

ראה עוד ע״ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) בפ׳ יש בכור: בכורות מו, ב.

3) בסוף יבמות: פט״ז, מ״ג (קכ, א).

4) בפדחת: מצח (רש״י).

5) ששמענו מרבינו ז״ל: ראה לקו״ת שה״ש כג, סע״ב ואילך (והבא לקמן עד סוף הפרק הוא ע״פ הלשון שם עם שינויים והוספות). וראה גם אוה״ת בשלח (כרך ב) ע׳ תנז־תנח. המשך תער״ב ח״ב ס״ע תתמב־תתמג. סה״מ עטר״ת ע׳ מח. תרח״ץ ע׳ צ.

6) וממדבר מתנה: חוקת כא, יח.

7) התורה שניתנה במדבר: ראה נדרים נה, א.

8) בירמי׳ אשר לא עבר בה איש .. אדם שם: ב, ו (ושם: בארץ לא עבר בה איש). ראה גם לקו״ת ואתחנן ב, ד. שה״ש כב, א. כג, סע״ב (שבהערה 5). מאמרי אדמו״ר אמצעי נ״ך ע׳ רסג.

9) אדם העליון שעל הכסא: ראה יחזקאל א, כו.

10) חח״ן .. בג״ה .. דת״י: ראה זהר ח״ג קנג, ב (ברע״מ). פרדס שער ו (שער סדר עמידתן) פ״א. ע״ח דרוש עיגולים ויושר (שער א) ענף ב. בד קודש פ״ב ע׳ 11 (נדפס גם באגרות קודש כ״ק אדמו״ר האמצעי (קה״ת, תשע״ג) ע׳ רמה ואילך). מאמרי אדמו״ר האמצעי במדבר ח״ג ע׳ א׳קלג ואילך. דברים ח״ב ע׳ תרעח. וש״נ. לקמן ע׳ קמ.

11) חסד דרועא ימינא: תקו״ז בהקדמה (יז, א).

12) ועל הכסא דמות כמראה אדם: יחזקאל א, כו (בדילוג).

13) ועל .. כמראה אדם .. ע״ס דאצי׳: ראה תו״א משפטים עז, א־ב.

14) מהכסא הוא עולם הבריאה: ראה פרדס שער טז (שער אבי״ע) פ״א. פ״ג. לקו״ת אמור לב, ב. האזינו עד, סע״ד. ושם מציין לע״ח שער כסה״כ (שער מו) — פ״א. פ״ד־ה. וראה גם שם שער כללות אבי״ע (שער מב חלק ב) פ״א. ד״ה

הנה הואיל והוא בבחי׳ מקיף הרי הוא למעלה עדיין מבחי׳ התחלקות והשתלשלות ולאו מכל אינון מדות איהו כלל[15], והוא הנק׳ בחי׳ מדבר שהוא בחי׳ אשר לא ישב אדם שם שהוא למעלה מעלה מבחי׳ אדם דאצי׳ הנ״ל. והענין כי כתר הוא בחי׳ גלגלתא[16], והוא למעלה מבחי׳ אדם כי עיקר פרצוף האדם הוא מן החוטם[17] ולמטה שלכך אמרו אין מעידין אלא על פ״פ[18] עם החוטם, משא״כ בפדחת שלמעלה מן החוטם אין בו היכר האדם[19], כי מהחוטם ולמטה הוא בחי׳ התחלקות והתכללות כמו תרין נוקבין דחוטם ותרין עיינין[20] ותרין ידין ותרין רגלין כו׳ שהן בחי׳ הכלים לבחי׳ רוחניות החיות פנימי הבא בהתחלקות ביו״ד כחות הנפש חב״ד חג״ת נה״י כו׳, והן הן תרין עיינין הם בחי׳ כלים לנגד בחי׳ גילוי אור החכמה[21] הבא ומאיר בהתחלקות ימינא ושמאלא, ותרין אודנין נגד מוח הבינה[22]. ותרין ידין נגד המדות[23] שבלב, ותרין רגלין נגד נו״ה, שכולן באים ומאירים שם בבחי׳ התחלקות בכלים שונים וגם מתכללים זה עם זה. והנה אופן בחי׳ ההתחלקות וההתכללות יש בו כמה וכמה אופנים שונים, היינו פעמים גובר בחי׳ זו יותר ופעמים בחי׳ אחרת וכו׳, ולפי שינויי אופן ההתחלקות וההתכללות דפנימית הכחות הנ״ל כך יהי׳ שינויי בחי׳ חיצונית הכלים ממש בבחי׳ עור • הפנים מבחוץ כו׳ כנודע שגם בכל אדם לא כל העתים שוות פעמים יאדימו פניו כה ופעמים ילבינו לפי אופן גילוי חיות הנפש כו׳. והנה זהו דרך פרט, אבל דרך כלל אין כל אדם דומה לחבירו בצורתו מפני שינוי אופן כחות הנפש שלו משל חבירו לכך יהי׳ שינוי מוחלט בצורתו מצורת חבירו (וז״ש רז״ל בסנהדרין ל״ז[24] להכיר גדולתו של הקב״ה כו׳ וממ״ה הקב״ה טבע כל א׳ בחותמו של אדה״ר ואין א׳ מהן דומה לחבירו, והיינו מצד שינויי התחלקות הי״ס שמהן י׳ כחות הנפש[25] ושנויי התכללותם כנודע) שהוא בחי׳ שינויי הכלים שלו משל חבירו, ולכך עיקר הכרת

אשרי תבחר תשט״ז (סה״מ מלוקט ח״ה ר״ע רלת. בהוצאה החדשה – ח״ג ס״ע קס). וש״נ. סה״מ תרפ״ב ע׳ קצו. וש״נ.

15) ולאו מכל אינון מדות איהו כלל: ראה תקו״ז בהקדמה (יז, ב).

16) כתר הוא בחי׳ גלגלתא: ראה ע״ח שער אריך אנפין (שער יג) פ״ג. פ״ד. פ״ו. שער מוחין דצלם (שער כג) פ״א. אלימה רבתי להרמ״ק מעין ב עין הבדולח, תמר ג פ״א ואילך (סו, א ואילך).

17) עיקר פרצוף האדם הוא מן החוטם: ראה זהר ח״ג (אד״ר) קל, סע״א. קלו, ב. קלז, ב. זהר חדש יתרו לד, ב.

18) פ״פ: = פרצוף פנים.

19) בפדחת .. אין בו היכר האדם: ראה הערה 26.

20) ותרין עיינין: בלקו״ת (שבהערה 5) נוסף: תרין אודנין. ראה גם סה״מ עטר״ת ע׳ מח.

21) עיינין .. אור החכמה: ראה גם ע״ח שער דרושי נקודות (שער ח) פ״א. מבוא שערים ש״ב ח״ב פ״א. אגה״ק סי״ד. סה״מ תרמ״א ע׳ רד. וש״נ. בלקו״ת שם ובסה״מ תרכ״ט שבהערה 1 (ע׳ עז) נוסף: שהחכמים נקראים עיני העדה. וש״נ.

22) ותרין אודנין נגד מוח הבינה: ראה זהר ח״ג קלח, ב (באדרא רבא). עץ חיים שער אזן חטם פה (שער ד) פ״ג. ד״ה הטה אלקי אזנך (לעיל ע׳ יז ואילך) ובהנסמן שם.

23) ותרין ידין נגד המדות: ראה גם לקו״ת פקודי ח, א.

24) בסנהדרין ל״ז: סע״א במשנה.

25) הי״ס שמהן י׳ כחות הנפש: ראה תניא פ״ג.

פנים הוא בפ"פ עם החוטם דייקא, כי מהחוטם ואילך הוא התחלת בחי' התחלקות הי"ס וההתכללות לכך ע"ז דוקא מעידין כי בו דוקא ניכר שינוי פרצוף אדם זה מחבירו כו', משא"כ בפדחת[26] שלמעלה מהחוטם הואיל והוא בחי' כלי להשראת המקיף שבנפש דהיינו בחי' רעוא דכל רעוין[27] שמאיר במצחא[28], וכן באדם בחי' המצחא הוא כלי לרצון הנפש והוא בחי' מקיף, והמקיף אין בו בחי' התחלקות ושינויי אופנים כלל כמו הפנימי כו', ע"כ גם המצח הגשמי תמיד הוא מדרגה א' ולכך אין מעידין עליו להכירו בו ועל ידו דייקא שאין בו שינוי כ"כ בין אדם[26] זה לזולתו הואיל והוא מבחי' המקיף שאין בו התחלקות כו' והוא למעלה מבחי' אדם, וזהו במדבר אשר לא ישב אדם שם, שלמעלה מבחי' פרצוף אדם ונק' ארץ לא זרועה[29] שאין בו זריעה וצמיחה קטנות וגדלות כלל, ולכן המצח הוא פנוי מן השערות לגמרי וד"ל. אלו הן הדברי' הנאמרי' מפ"ק רבינו ז"ל[30].

(ב) **ולפ"ז** צ"ל הטעם של הגמ' לההוא לישנא דמדאוריי' מעידין על הפדחת לחוד רק שהוא חומרא מדרבנן לבד דבעי' שיהי' ג"כ פ"פ עם החוטם, והאיך אפשר לומר כן מאחר שהמצח הוא למעלה מבחי' אדם א"כ האיך יעידו ע"ז. ונלע"ד דבאמת כל מש"ל שבחי' מצחא נק' אשר לא ישב אדם שם, היינו דייקא במצחא דא"א, שהוא בחי' הכלי לרעוא דכל רעוין שהוא בחי' רצון העליון שלמעלה מהחכ' דאצי', שרצון זה הוא בחי' מקיף ממש לכל העולמות והוא בחי' א"ס ממש וכמבואר במ"א ע"פ כל אשר חפץ ה' עשה[31] שהתהוות העולמות הוא ע"י רצונו ית' שרצה שיהי' התהוות העולמות, שזה הרצון הוא החיות להם, והוא בחי' החיות שנמשך בבחי' מקיף ומקיף לד' עולמות בשוה בלי התחלקות כו' יעו"ש באריכות. והואיל וכן הרי הוא למעלה מבחי' התחלקות ומבחי' פרצוף אדם וע"ז • נאמר באמת אשר לא ישב אדם שם, משא"כ בחי' מצחא דז"א עם היותו כו
ג"כ הכלי לבחי' רצון וכתר דז"א, הרי בחי' כתר ורצון זה נק' רצון התחתון דהיינו שמת"ת דאימא נעשה כתר לז"א[32], והוא כמשל הרצון הנולד מהשכל שהוא למטה מהחכ', וכמבואר בסידור ע"פ כי על כל כבוד חופה[33] כו', וא"כ אין שייך

---

26) משא"כ בפדחת .. שינוי כ"כ בין אדם: בלקו"ת שה"ש שם: אף על גב דבברייתא ביבמות שם איתא פרצוף פנים ולא פדחת אין מעידין כו' הרי שההכרה תלוי' גם כן במצח. ע"ש.

27) רעוא דכל רעוין: ראה זהר ח"ב פח, סע"ב. קעו, ב (ספרא דצניעותא). תורת חיים בראשית לו, ג הערה 23. תצוה שעו, ג.

28) רעוא דכל רעוין שמאיר במצחא: ראה זהר ח"ג (אד"ר) קכט, א. קלו, ב.

29) ארץ לא זרועה: ירמי' ב, ב.

30) מפ"ק רבינו ז"ל: באוה"ת שבהערה 1 (ע' נז) נוסף: בחורף תקע"ב.

31) כל אשר חפץ ה' עשה: תהלים קלה, ו. ראה תו"א מגלת אסתר צב, ב־ג.

32) שמת"ת דאימא נעשה כתר לז"א: ראה ע"ח שער מוחין דצלם (שער כג) רפ"ה ורפ"ז. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתעג. וש"נ.

33) בסידור ע"פ כי על כל כבוד חופה: ישעי' ד, ה. ראה סידור עם דא"ח קל, ג ואילך. לקו"ת שה"ש מז, ד ואילך.

לומר שהוא למעלה מבחי' אדם מאחר ששרשו מת"ת דאימא והרי מחכמה ואילך שלמעלה מבחי' בינה כבר מתחיל פרצוף אדם וכ"ש בז"א שלמטה מאו"א כו'. והנה ידוע ג"כ דהא דכתיב בצלם אלקים עשה את האדם[34] כו' וכן מ"ש[35] נעשה אדם בצלמנו כו' היינו בבחי' צלם דז"א לבד ולא בבחי' א"א כי בא"א כתיב ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש[36], שהוא בחי' קדוש ומובדל מבחי' אדם כו' אפי' מאדם דאצי' כו', ולכך יש באדם הגשמי תרין עיינין כמו שבז"א יש תרין עיינין ימינא ושמאלא כנז' באד"ר[37], משא"כ בא"א לית שמאלא בהאי[38] עתיקא[39] וכמ"ש עין ה' אל יריאיו[40] וכתי' עיני ה'[41] ואמר באד"ר[42] ל"ק הא בא"א והא בז"א. וכן גם מה שנצטוה האדם במ"ע להדמות בדרכיו[43] היינו במדות דז"א וכמ"ש במ"א בענין מצות גמ"ח שהחסד צ"ל מצד הביטול והשפלות[44] כמו שבז"א הוא חסד דמ"ה, משא"כ חסד דאריך נק' גדולה[45] שהוא מצד שלגדולתו אין חקר[46] כו' ע"ש. ולכך ס"ל לחד לישנא דמדאורייתא מעידין ג"כ על הפדחת הגם שבמצחא כתיב אשר לא ישב אדם שם היינו דייקא במצחא דא"א, משא"כ מצחא דז"א הוא מבחי' אדם. וא"כ באדם הגשמי מעידין ג"כ אפדחת שהרי שרשו מז"א כנ"ל בענין בצלמנו כדמותנו כו'.

(ג) **אך** לפ"ז צ"ל הטעם שהחמירו בזה חז"ל למה החמירו בזה מאחר שמצחא דז"א הוא מבחי' אדם, וכ"ש דקשיא טפי אההוא לישנא דמדאורייתא אין

---

34) בצלם אלקים עשה את האדם: **נח ט, ו. ראה גם סהמ"צ להצ"צ א, א. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי קיא, א.**

35) נעשה אדם בצלמנו: **בראשית א, כו.**

36) ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש: **ישעי' מ, כה.**

37) שבז"א .. כנז' באד"ר: **זהר ח"ג קל, א.**

38) בא"א .. בהאי עתיקא: **ראה גם מאורי אור אות ע' סנ"ה (מערכת עתיק). לקו"ת שלח נא, ג. אוה"ת חנוכה (כרך ב) שכח, א. ואתחנן (כרך ו) ע' ב'רעט. המשך תער"ב ח"ג ע' א'תלט. ד"ה ואברהם זקן תשל"ז (סה"מ מלוקט ח"ד ס"ע נד. בהוצאה החדשה — ח"א ס"ע שא).**

39) לית שמאלא בהאי עתיקא: **ראה זהר ח"ג קכט, א (באדרא רבא). ע"ח שער עתיק (שער יב) פ"ב. שער הארת המוחין (שער לב) פ"ז. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתעא.**

40) עין ה' אל יריאיו: **תהלים לג, יח.**

41) עיני ה': **זכרי' ד, י.**

42) באד"ר .. והא בז"א: **זהר ח"ג קכט, ב.**

43) במ"ע להדמות בדרכיו: **ראה תבוא כח, ט. סוטה יד, א. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע ח. רמב"ם הל' דעות פ"א ה"ה-ו. שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סקנ"ו ס"ג. וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1130 ואילך. חל"ד ע' 153 ואילך ובהנסמן שם.**

44) שהחסד צ"ל מצד הביטול והשפלות: **ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן הנחות הר"פ ע' קלד ואילך. כתובים ח"ב ע' ש ואילך. אוה"ת בראשית ע' צ ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' קצח ואילך ובהנסמן בריש המאמר שם.**

45) חסד דאריך נק' גדולה: **ראה גם (בנוסף להערה הקודמת) לקו"ת עקב יז, ד. פירוש המלות לאדמו"ר האמצעי עו, ג: ונק' גג"ת ולא חג"ת כמ"ש בפרד"ס. סה"מ תר"ל ע' קצט: שהמקובלים הראשונים שלפני הפרד"ס מהרמ"ק ז"ל והאריז"ל .. גדולה .. והאריז"ל .. חסד. המשך מים רבים תרל"ו פרקים מו־מח. סה"מ תר"ם ח"ב ע' תרמז ואילך. וש"נ. תרמ"א ע' רנח. וש"נ.**

46) שלגדולתו אין חקר: **תהלים קמה, ג.**

מעידין אפדחת דמשמע ודאי דאינו בחי׳ אדם כלל כדלעיל בד׳ רבינו ז״ל דקשיא טובא לפמ״ש שמצחא דז״א נק׳ מבחי׳ פרצוף אדם כו׳. אך הענין דהנה מבואר באד״ר[47] דקל״ו ע״ב ענין התגלות מצחא דא״א במצחא דז״א ונת׳ זה באריכות בדברי רבינו ז״ל[48] ע״פ ועשית ציץ זהב טהור[49] והי׳ על מצחו תמיד לרצון[50], ותמצית הדברים הוא כי יש ב׳ מיני רצון, הא׳ הרצון שלמעלה מהטעם כענין שתוק כך עלה במח׳[51], והב׳ הרצון הנלקח מן השכל והטעם שיש לו בזה הדבר למה הוא רוצה כו׳*, וברצון זה שלמטה מהשכל יש ב׳ בחי׳ א׳ כשעדיין אותו השכל והטעם
כז מאיר • בהרצון הזה שאז הרצון הזה הוא מתנהג ע״פ השכל, והב׳ הוא כשכבר הסיח דעתו מהשכל וההתבוננות רק שנשאר הרצון בלבד והוא הנק׳ הסכם, דהיינו הסכמת הרצון שכבר נגמר כך בדעתו פעם א׳ שראוי לרצות דבר זה ואח״כ נשכח הטעם והשכל לאותו הרצון ולא נשאר רק הסכם ורצון לבד. והנה בחי׳ הסכם הנ״ל הוא משל ומליצה להבדיל באלף אלפי אלפים הבדלות לאין קץ ותכלית, להבין ענין בחי׳ מצחא דז״א שהמצח מסתיר על המוחין והוא כמשל גילוי הרצון בבחי׳ הסכם שנשאר אחר הסתלקות המוחי׳ דהיינו שאין המוחי׳ מאירים בהרצון שיהי׳ הנהגתו עפ״י המוחי׳, רק שהוא בחי׳ רצון שנגמר כך פעם א׳ במוחי׳ להיות רוצה כך וכך ונשאר הרצון בתוקף, אף שמסתלקי׳ המוחין, ולכן מבואר באד״ר שם ובאדר״ז[54] דרצ״ג דממצחא דז״א מתערי׳ כ״ד בתי דינין כו׳ דכיון שהרצון מאיר בבחי׳ הסכם לבד בלי התלבשות המוחין ע״כ אינו יכול לסבול כלל ההפך והמנגד לרצונו, משא״כ כשהרצון מאיר בבחי׳ מוחין דז״א שהוא כמשל הרצון שעפ״י השכל אז הוא בחי׳ חסדים כי החכ׳ היא מקור החסדים, כמ״ש אבינו אב הרחמן[55],

---

*) נרשם בשולי הגליון, ללא ציון מקומו בפנים, וכנראה שייך לכאן:

ע״פ שכלו יהולל איש[52] שי״ן ג״מ יו״ד מוחין א׳ רצון המדה[53] שכ״ז מתנהג ע״פ השכל כשהשכל מאיר ומנהיג המדה ורצונה.

---

47) באד״ר: = **באדרא רבא (בזהר ח״ג).**

48) בדברי רבינו ז״ל ע״פ ועשית ציץ: **ראה תורת חיים תצוה שס, ג ואילך. אוה״ת תצוה ע׳ א׳תשיז ואילך.**

49) ועשית ציץ זהב טהור: **תצוה כח, לו.**

50) והי׳ על מצחו תמיד לרצון: **שם, לח.**

51) שתוק כך עלה במח׳: **מנחות כט, ב. ראה גם לקו״ת בחוקותי מו, ג. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ רצה. וש״נ.**

52) ע״פ שכלו יהולל איש: **ע״פ משלי יב, ח.**

53) שי״ן ג״מ [= ג׳ מדות] יו״ד מוחין א׳ רצון המדה: **בסה״מ תרכ״ט שבהערה 1 (ע׳ פ): פי׳ איש, השי״ן הוא ג׳ מדות, והיו״ד הוא בחי׳ המוחין של המדות, והאל״ף הוא רצון של המדה, וכולם מתנהגי׳ ע״פ השכל, וז״ע בחי׳ הרצון הנולד מן השכל כו׳.**

54) ובאדר״ז: = **ובאדרא זוטא (בזהר ח״ג).**

55) החכ׳ .. מקור החסדים .. אבינו אב הרחמן: **נוסח ברכת ק״ש. ראה סידור עם דא״ח ט, סע״ד ואילך. ביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי במדבר קמה, ב (בהוצאה החדשה — קפ, ד. וש״נ). וראה גם הנסמן לקמן ע׳ קמא. ע׳ קצג.**

וכנראה בחוש שהגדול יוכל לסבול גם אם עושים נגד רצונו מפני שדעתו רחבה למצוא אמתלא וזכות לעוברי רצונו*, משא"כ הקטן מלא כעס וקפידא אם עושים נגד רצונו מפני מיעוט שכלו כו'. אמנם בחי' מצחא דא"א עם היותו ג"כ בחי' רצון שבלי טעם, אך הענין שהוא למעלה מהשכל והטעם כי ידוע שהרצון העליון הוא למעלה מהחכ' כו', ונק' רעוא דכל רעוין ולפיכך הוא מקור החסדים יותר הרבה גם מבחכ' ומוחין דז"א כדכתיב ארך אפים ורב חסד[58] כו', וה"ז ההיפך ממצחא דז"א שהוא הרצון שלמטה מהשכל, אבל מצחא דא"א הוא הרצון שלמעלה מהשכל. ואמנם במנחה דשבת אנו אומרים ואני תפלתי לך עת רצון[59], כי אז מתגלה מצחא דא"א במצחא דז"א היינו גלוי הרצון שלמעלה מהחכ' ברצון התחתון שלמטה מהחכ', ואז נמתקו הדינין דמצחא דז"א ומתנהרין אפוהי דז"א ומשתככי' כל בתי דינין כנז' באד"ר שם, והיינו משום שהרי הרצון העליון ב"ה שהוא מקור החסדים מאיר בו ממש במצחא ובחי' רצון דז"א. וזהו הי' ענין נשיאת הציץ לחבר אסתכלותא דא"א בז"א[60], וזהו שהי' הציץ מרצה כמ"ש[50] לרצון כו'.

זהו תוכן דבריו ז"ל שם בקצרה הנוגע לענינינו.

(ד) **ועפי"ז** אפשר לפרש דזהו הטעם עפ"י הסוד למה שפסקו רז"ל דאין מעידין אלא על פ"פ[18] עם החוטם וכדפי' רבינו ז"ל משום דמצחא הוא בחי' אשר לא ישב אדם שם כו', אלא שהקשינו • לעיל דהא היינו דוקא במצחא דא"א כח
ולא במצחא דז"א, אבל עפמ"ש בענין הארת מצחא דא"א במצחא דז"א אתי שפיר שהרי אז יש גלוי הארה במצחא דז"א ג"כ מבחי' הרצון שלמעלה מהחכמה שהוא למעלה מבחי' אדם כנ"ל ולפיכך אין מעידין עליו כו'. והשתא אתי שפיר הא דאיכא מ"ד דמדאוריי' מעידין על פדחת לחוד אלא דמדרבנן אחמירו, והיינו משום שהרי הארת מצחא דא"א במצחא דז"א הוא רק לעתים מיוחדים וכנ"ל דבמנחה דשבת אתגלי רצון דא"א בז"א, ואפשר ס"ל דגם בשעת[61] הגלוי ל"ד[62] ממש למצחא דא"א ולפיכך ס"ל שזהו רק חומרא דרבנן, ולההוא לישנא דס"ל

---

*) נרשם בשולי הגליון, ללא ציון מקומו בפנים, ואולי שייך לכאן:
לע"ל ע"י שיהי' ומלאה הארץ דיעה[56] יהי' וגר זאב עם כבש[57].

---

56) ומלאה הארץ דיעה: **ע"פ ישעי' יא, ט.**

57) וגר זאב עם כבש: **שם, ו. וראה גם סה"מ מלוקט ח"ב ע' מה (בהוצאה החדשה — ח"ג ע' קפח) הערה 6.**

58) ארך אפים ורב חסד: **תשא לד, ו. שלח יד, יח.**

59) במנחה דשבת .. ואני תפלתי לך עת רצון: **תהלים סט, יד (בדילוג השם). ראה זהר ח"ג (אד"ר) קכט, א. שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סי' רצב סעיף ג. וראה גם זח"ג (אד"ז) רפח, ב. רצג, סע"א. זהר ח"ב פח, סע"ב.**

60) הציץ לחבר אסתכלותא דא"א בז"א: **ראה זהר ח"ג (אד"ר) קכט, א.**

61) בשעת: **בהוצאה הקודמת: בשבת.**

62) ל"ד: **= לא דמי.**

דמדאורייתא אין מעידין ס"ל ודאי דבשעת גלוי מצחא דא"א במצחא דז"א אז בודאי יש גילוי הרצון שלמעלה מהחכ' גלוי גמור ממש דמש"ה אשתככי כל בתי דינין ונק' עת רצון הרי שיש הנהגה למטה כמו עפ"י הרצון שלמעלה מהחכמה כו', וגם י"ל דס"ל דלעולם נשאר רשימו מהארת רצון זה בז"א דכך הוא לעולם בכל דבר שבקדושה שאף כשמסתלק מניח רושם[63] כו', וגם יש למצוא דוגמא לזה ממ"ש האריז"ל שכל מצוה שהאדם עושה מאירה במצחו[64] תמיד עד שעושה מצוה שני' כו' הרי שהארה זו מאירה[65] גם לאחר מעשה המצוה. וי"ל למה מאירה במצחו דייקא. ונלע"ד שי"ל כדפרישית שמצחא הוא כלי לאור הרצון ולכך גם רצונו העליון ב"ה שנמשך ע"י מעשה המצוה עיקר השראתו הוא במצח האדם יען היותו כלי לאור הרצון כו', וכמו שרצון זה מאיר אף גם לאחר מעשה המצוה כך י"ל שנשאר רושם הארת מצחא דא"א במצחא דז"א תמיד, ולכן ס"ל דמדאורייתא אין מעידין על הפדחת משום שיש בה הארת מצחא דא"א שהוא בחי' אשר לא ישב אדם שם כו' וכנ"ל[66]. ועפ"ז יובן הפלוגתא דר"ש ור"י[67], דלר"י עודהו על מצחו מרצה אין עודהו על מצחו אינו מרצה דס"ל דהא דאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם זהו רק חומרא דרבנן אבל מדאורייתא יכולים להעיד, וכתירוץ הא' שבפ' יש בכור, והיינו לפי שגם בעת הארת מצחא דא"א במצחא דז"א אינו דומה כמו מצחא דא"א ממש, וכנ"ל וכ"ש לאח"כ. ור"ש ס"ל כתירוץ השני דיכיר לחוד והכרת פנים לחוד וס"ל דהא דאין מעידין על הפדחת זהו דאורייתא כי דבר שבקדושה אינו נעקר ממקומו לגמרי[63] לכן תמיד נשאר רשימה כו', ולכן גם בציץ שהוא בחי' אסתכלותא דא"א בז"א גם כשאינו על מצחו מרצה מפני כי נשאר רשימה, וזהו מ"ש[50] והי' על מצחו תמיד לרצון, שלרצון הוא תמיד גם כשאינו על מצחו הוא מרצה כי דבר שבקדושה אינו נעקר ממקומו לגמרי וכנ"ל.

63) בכל דבר שבקדושה .. מניח רושם: ראה פרדס שער יד (שער המציאות) פ"א. אלשיך ר"פ לך. סה"מ תר"ם ח"א ע' שמח. וש"נ. תרל"א ח"א ע' לד. וש"נ. לקמן ע' קצט.

64) ממ"ש האריז"ל שכל מצוה .. במצחו: ראה פע"ח שער השבת פ"ד. טעהמ"צ פ' ראה ד"ה בענין הנדיבות. שו"ע האריז"ל בענין הנדיבות. נגיד ומצוה בהקדמה ו, ב ד"ה אמר מורי הב'. שער רוה"ק דרוש א (יח, ב). ספר הליקוטים תהלים קיב, ט ד"א או יאמר פזר. לקו"ש ח"ה ע' 444. חי"א ע' 302. חכ"א ע' 467. ילקוט ראובני בהר כה, לט ד"ה צדקה בשם מקובלים. יסוד יוסף פכ"א. ברכי יוסף לשו"ע יו"ד סרמ"ז, ס"ג ד"ה צדקה. קב הישר פכ"ב.

65) תמיד עד .. שהארה זו מאירה: הוספה על לשון האוה"ת שם.

66) וכנ"ל: ע"כ לשון האוה"ת (שבהערה 1).

67) הפלוגתא דר"ש ור"י [= דרבי שמעון ורבי יהודה]: יומא ז, ב.

• **וירא**[1] והנה באר בשדה כו' והאבן גדולה ע"פ הבאר[2], ונאספו שמה כל העדרים כט
וגללו את האבן[3] כו', ויגש יעקב ויגל את האבן[4] כו', כתיב באר מים חיים ונוזלים מן לבנון[5], פי' כנ"י[6] שנתלבשו נשמות[7] עליונות בגופנים חומריים שהיא ירידה צורך עלי'[8] נמשל לבאר שהוא מים נובעים ונק' מים חיים[9]. והמים הנובעים בבאר הם מים העולים מן התהום מלמטה למעלה בכדור הארץ ובוקעים העפר[9] ונובעין והן הנקראים מים חיים. והנה מי התהום הם מלוחים בעצם, וכשבוקעים ויוצאים דרך עובי עפר הארץ הן מתבררים מאד ומתכנשים בבאר ונק' מים חיים, לפי שהפסולת שהי' בהם תחלה נתברר בדרך הילוכו בעפר ונשאר ונדבק בעפר, ולא עלה למעלה רק הטוב והנקי והוא המים חיים[7], ונמצא סיבת התהוות החיות דמים חיים אינו אלא מפני שנתברר מהם הפסולת בעפר. והנמשל יובן ג"כ דהנשמה ע"י התלבשותה בגוף חומרי הנמשל לעפר תעלה ותבא ותגיע לבחי' אהבה רבה דבכל מאדך, וע"ש אה"ר זו נק' באר מים חיים. וסיבת החיות דאה"ר זו באה דוקא מצד הגוף כמ"ש מן המיצר קראתי[10] כו' דהיינו דוקא מצד המנגד וכמ"ש בצר לי[11], וענין המיצר[12] מה שידוע לכל א' נגעי לבו בהיותו ממארי דחושבנא[13] בז' מדות הרעות[12] שבו כו', ומצד זה תגדל מאד צעקתו לה' ויבוא לבחי' נקודת הלב שזהו בחי' בכל מאדך ונק' רעותא דלבא[14] וז"ש ופרעה

---

1) וירא והנה באר: מאמר זה הוא המאמר מש"פ ויצא תרט"ז (י"ל בקונטרס בפ"ע — קה"ת, תשע"ב) בשינויים קלים, (ושם בסופו ישנו המשך נוסף שלא הובא כאן). לפ"ג ואילך ראה מאמרי אדמו"ר הזקן אתהלך לאזניא ע' קב־קג והוא ע"פ לשונו בשינויים והוספות.

מאמר זה נדפס גם בסה"מ תרמ"ב ע' נא ואילך.

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) וירא .. והאבן גדולה ע"פ הבאר: **ויצא כט, ב.**

3) ונאספו שמה .. וגללו את האבן: **שם, ג.**

4) ויגש יעקב ויגל את האבן: **שם, י.**

5) באר מים חיים ונוזלים מן לבנון: **שה"ש ד, טו.**

6) באר .. פי' כנ"י: **ראה זהר ח"ג קנ, סע"א. לקו"ת חוקת סב, ב.**

7) כנ"י שנתלבשו נשמות .. והוא המים חיים: **ראה גם אוה"ת חוקת כרך ה ע' א'תרמו. ע' א'תרנו (בהוצאה החדשה — כרך ג בהוספות ע' 58. ע' 68).**

8) ירידה צורך עלי': **ראה הנסמן באוה"ת עקב ע' תפא. ראה גם לעיל ע' יד. לקמן ע' עה.**

9) מים חיים .. ובוקעים העפר: **ראה תו"א תולדות כ, א־ב. סהמ"צ להצ"צ קנג, ב. אוה"ת חוקת כרך ג ע' תתס. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ס"ע שצח ואילך. וש"נ. סה"מ תרמ"א ע' ריט. ע' רפג.**

10) מן המיצר קראתי: **תהלים קיח, ה.**

11) בצר לי: **שמואל־ב כב, ז. תהלים יח, ז.**

12) וענין המיצר .. מדות הרעות: **השוה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' קסו. אוה"ת חוקת שם כרך ה ע' א'תרמה. ע' א'תרנו (בהוצאה החדשה — כרך ג בהוספות ע' 57. ע' 68).**

13) ממארי דחושבנא: **ראה זהר ח"ג קעה, א. תניא פכ"ט.**

14) רעותא דלבא: **זהר ח"א ק, א.**

הקריב[15] כו׳. ועד״ז ארז״ל במקום שבע״ת עומדים[16] כו׳, ונק׳ אהבה זו מים חיים דייקא דהיינו שבאה דוקא מצד העפר שהסתיר הוא[17] בחי׳ חומר הגופני כו׳. וזהו באר מים חיים ונוזלים מן לבנון, דהיינו שע״י שיהיו כנ״י בבחי׳ תשובה דבכל מאדך שהוא רעותא דלבא עי״ז יעוררו וימשיכו ג״כ מלמעלה בחי׳ רצון העליון שלמעלה מן הכלים שיאיר אורו ג״כ בתוס׳ ברכה והמשכה. וזהו ונוזלים מן לבנון בחי׳ גילוי לובן העליון[18] שיאיר למטה להיות לו דירה בתחתונים, וזהו ע״י תומ״צ, והוא ענין תכלית ירידת הנשמות שהיא צורך עלייה זו.

(ב) **והנה** ניצוץ האלקי[19] להיותו מוסתר ומלובש בחומר נה״ב והגוף המחשיכים מאד ומונעים גילוי אור הנפש אלקי׳ לעלות מלמטה למעלה בבחי׳ באר מים חיים כנ״ל והוא כמשל העפר הגס המונע ומעכב גילוי בקיעת המים חיים שיהיו נובעים מלמטה למעלה, וע״כ צריך לחפור ולהסיר עפר חומר נה״ב והגוף, והיינו בשני דברים א׳ בהתבוננות בנפש המשכלת להבין ולהשכיל בגדולת
ל ה׳ איך שבמאמר א׳ • נבראו הכל[20] וכולא קמיה כלא[21] כו׳ וצבא השמים כולם הם בבחי׳ הביטול במציאות בתמידות, שהרי נאמר משתחוים[22] לשון הוה ולא ישתחוה או השתחוה. גם להתבונן במשל הידוע איך שהדבור בטל הוא ונכלל במחשבה[23] כך דיבור העליון דבדבר ה׳ שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם[24] בטל הוא ונכלל בעצמות אור א״ס כמ״ש לך ה׳ הגדולה[25] כו׳, והיינו שאומרים בב״ש[26]

---

15) ופרעה הקריב: **בשלח יד, י. ראה שמו״ר פכ״א, ה. תנחומא בשלח ח. תורת חיים נח ס, ב הערה 24. אוה״ת דברים ע׳ מא ואילך. כרך ו׳ ע׳ ב׳תרה. לקמן ע׳ רב ואילך.**

16) במקום שבע״ת עומדים: **ראה ברכות לד, ב. לקו״ש חי״ד ע׳ 361 וע׳ 363. תורת חיים שמות מא, א. ושי״נ. ד״ה שובה ישראל תשל״ז (סה״מ מלוקט ח״ד ס״ע יח. בהוצאה החדשה – ח״א ע׳ קא).**

17) שהסתיר הוא: **בקונטרס שבהערה 1: שההסתר הוא מצד.**

18) לבנון .. לובן העליון: **ראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן על פרשיות התורה ח״ב ע׳ תשפ. תקס״ב ח״א ע׳ פו. תקס״ד ע׳ קעד.**

19) ניצוץ האלקי: **מכאן עד „כמ״ש אליך ה׳ נפשי אשא״ – הוא גם לשון מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ו ח״ב ע׳ תקמט. אוה״ת חוקת ע׳ תתסו.**

20) שבמאמר א׳ נבראו הכל: **ראה גם לקו״ת ואתחנן ב, א. מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ד ע׳ קצז. תקס״ז ע׳ קמז. שערי תשובה לאדמו״ר האמצעי כו, ב. עג, סע״א. תורת חיים נח עג, סע״א. מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ג ע׳ תשצה. סה״מ תרמ״א ע׳ ב. ושי״נ.**

21) וכולא קמיה כלא: **ראה זהר ח״א יא, ב. וראה מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ו ח״ב ע׳ תרעו. מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ב ע׳ תרנג. וראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן אתהלך לאזניא ע׳ ר ואילך (נדפס גם בתור הקדמה לסליחות – קה״ת, תשכ״ג ואילך). שיחת ש״פ נצבים תשכ״ד (תורת מנחם – התוועדויות ח״מ ע׳ 352 ואילך).**

22) וצבא השמים .. משתחוים: **נחמי׳ ט, ו. ראה גם לקמן ע׳ סח. ושי״נ.**

23) במשל .. שהדבור בטל .. במחשבה: **ראה תניא פ״כ.**

24) דבדבר ה׳ .. כל צבאם: **תהלים לג, ו.**

25) לך ה׳ הגדולה: **דברי הימים־א כט, יא.**

26) בב״ש: **אולי פענוח הר״ת הוא: = בברכת שמע.**

וכל פסוד"ז מענין ביטול המלאכים וכמו והאופנים ברעש גדול[27] כו', ואזי כשמגיע לק"ש ממילא בא לואהבת בכל לבבך ובכל מאדך שהוא ביטול הרצון במס"נ כמ"ש אליך ה' נפשי אשא[28] וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי[29] שהוא בחי' האה"ר הנ"ל, והוא הנק' באר מים חיים כו'. וזהו ענין והנה שלשה עדרי צאן רובצים עליה[30] ופי' בזהר[31] דקנ"א ע"ב שהם נה"י ואלין משכין מיא מלעילא ומליין להאי בירא, והענין שהם בחי' נה"י שבהם ועל ידם נמשך השפעת חב"ד מוחי' דגדלות א"ס ב"ה לכנ"י והוא בחי' המשכת והתפשטות ההתבוננות בגדולת הבורא ית' שתתמשך ותתפשט בתוך הלב שיתפעל מזה להיות בבחי' ועמך לא חפצתי שאז נק' באר מים חיים וזהו דמשכין מיא מלעילא ומליין לי' דהיינו בחי' ההתבוננות בגדולת ה' שיהי' הלב מלא וגדוש מזה כו'.

(ג) **אך** הנה כתיב והאבן גדולה ע"פ הבאר[2] ופי' במדרש והאבן זה יצה"ר[32], והיינו בחי' תאוות גופניים ואפילו של היתר[33], שכשיש לו תאוה ואחיזה בעניני עוה"ז בנקודת הלב הנה תאוה זו מחשיכה על בחי' נקודת הלב ורעותא דלבא שהי' לו בשעת התפלה והיתה עלי' כאבן כבד המכסה את פי הבאר לבלי יוכל להתגלות מי הבאר, כן ריבוי ההמשכות נקודת הלב הטבעי' לדברים טבעיים מטמטמי' ומקשים את לבו[34] כאבן דומם שלא תאיר בחי' נקודת הלב האלקית. ואף אם אמנם אין זו מניעה לגמרי שלא יוכל להיות לו אהבה לה', כי מ"מ כשיתבונן בגדולת ה' כנ"ל יוליד האהבה, כי אף אם הי' לבו כאבן המס[35] ימס[36] בהתבוננו בגדולת ה' דכולא קמי' כלא כו'. אבל הענין שאף שיהי' לו התשוקה הנפלאה לה' מנקודת הלב מצד ההתבוננו' מ"מ לא יגיע למדרגת הביטול רצון אחר לגמרי מפני רצונו לה', שזהו בחי' ועמך לא חפצתי, דהיינו שאין לו שום רצון אחר זולתי ה', והוא מצד התגברות גילוי הרצון לה' במאד עד שבטלו כל שארי רצונותיו, וזאת לא תהי' עדיין מפני נקודת הלב שיש לו ג"כ לדברים טבעיים שהחשיך על פי הבאר פעמים רבות, וה"ז ממש כאבן המכסה פי הבאר שאין מי הבאר נפסדים ונחסרים • לגמרי מפני האבן המכסה עליהם, אבל רק לא

---

27) שאומרים בב"ש וכל פסוד"ז .. והאופנים ברעש גדול: **ראה גם אוה"ת בלק (כרך ג) ר"ע א'א: בפסוד"ז מזכירי' איך שמלאכים אומרים קדוש .. והאופנים ברעש גדול.**

28) אליך ה' נפשי אשא: **תהלים כה, א. פו, ד.**

29) מי לי בשמים ועמך לא חפצתי: **שם עג, כה.**

30) והנה שלשה עדרי צאן רובצים עליה: **ויצא כט, ב (ושם: והנה שם שלשה).**

31) שלשה עדרי צאן .. ופי' בזהר: **חלק א (סתרי תורה).**

32) ופי' במדרש והאבן זה יצה"ר: **ב"ר פ"ע, ח. ילקוט שמעוני ויצא שם (רמז קכג).**

33) תאוות .. של היתר: **הבא לקמן הוא ע"פ לשון מאמרי אדמו"ר הזקן אתהלך לאזניא ע' קב־קג בשינויים והוספות.**

34) מטמטמי' .. את לבו: **ראה גם לקמן ע' קצז. וש"נ. ע' רטו.**

35) אף אם הי' לבו כאבן המס ימס: **ע"פ לשון התניא פמ"ו (סה, סע"א).**

36) המס ימס: **שמואל־ב יז, י.**

הגילוי שלהם לחוץ אי אפשר בלי הסרת האבן מעליהם. כמ"כ אף שיהי' לו התשוקה הנפלאה לה' מנקודת הלב מצד ההתבוננות בשעת התפלה שזהו ענין המים שבבאר, אבל מ"מ הגילוי של אה"ר זו להיות כל שארי רצונותיו בטלים ומבוטלים מצד רצונו לה', זהו בלתי אפשר כל זמן שהאבן מכסה פי הבאר שהוא אחיזתו בתאוות גופניי' דהיתר, וזהו שמכסה פי הבאר ר"ל גילוי הרצון לה' במאד עד שעמך לא חפצתי שאין לו שום רצון אחר מצד רצונו לה' שזהו הנק' פי הבאר, ועל בחי' זו מכסה לגמרי האבן הנ"ל. וכשלא יהי' לו בחי' זו דביטול רצון ההפכי רק הרצון לה' לבד, יוכל להיות לו בחי' נפילה אחר התפלה שאז אינו מתבונן בגדולת ה', אבל כשהי' בו הרצון לה' כ"כ בבחי' ביטול רצון זר לגמרי כמאמר ועמך לא חפצתי שזהו ענין הסרת האבן, אז לא יהי' בו נפילה לעולם וכמ"ש למען יזמרך כבוד ולא ידום[37] כו' ולא שכיך[38] כו'. וזהו ענין וגללו את האבן מע"פ הבאר[3] והוא הבחי' הב' שצ"ל בהבאר, דהיינו הא' נת"ל ענין והנה ג' עדרי צאן רובצים שהוא בחי' המשכת ההתבוננות להוליד האהבה לה' כדלעיל. והבחי' השנית צ"ל וגללו את האבן דהיינו ביטול רצון זר[39], והיינו בין בשעת ק"ש ותפלה בין כל היום, פי' בשעת ק"ש ותפלה כשמגיע לואהבת בכל לבבך ברעו"ד לה', יהי' ג"כ ביטול הרצון זר ע"י בחי' מס"נ לה' כמ"ש אליך ה' נפשי אשא, וכמאמר בע"כ אתה חי[40] להיות החיות בגוף בע"כ, וגם בכל צרכי פרנסה יהי' העסק בע"כ כמאן דשדי בתר כתפי[41] והוא דרך מעביר בלבד ולא דרך קבע, והיינו מצד תוקף האהבה לה' עד שעמך לא חפצתי כו'. וזהו כל סדר עבודה בתפלה שתצא ותתגלה מתחת האבן מעט מעט שהוא ענין בטל רצונך מפני רצונו[42]. ופי' רצונו הוא בחי' חפץ ה', אשר ע"י חפץ ורצון העליון ב"ה עשה את הנפש אלקי' וכל העולמות כמ"ש כל אשר חפץ ה' עשה[43], ורצון הנפש יהי' להכלל ולהבטל בחפץ ה' המהוה את כולם מאין ליש, וביטול הרצון ההפכי להפקיר א"ע מכל וכל מפני התגברות רצון זה של הנפש לה', והוא מתגלה מעט מעט עד שבק"ש וש"ע נגמר ביטול הרצון והסרת האבן לגמרי, ואז מתגלה פי הבאר, ואז חפץ בה ה' ואתערי בה קורבה[44]. וזהו קרוב ה' לכל קוראיו[45], וכן בכל היום להיות סור מרע בפ"מ גם
לב בתאוות היתר, באהבה לה' יבטל הרצון, שיעשה הטוב יותר מכפי • טבעו ורגילותו, כמו בלימוד תורה ללמוד יותר מחפצו בטבע, וכן במצות מעשיות

---

37) למען יזמרך כבוד ולא ידום: תהלים ל, יג. ראה גם לקמן ע' צ.

38) ולא שכיך: ראה זהר ח"ב רנו, ב. קמ, רע"א. ח"א קעה, ב. עז, ב. פו, ב.

39) זר: בקונטרס שבהערה 1: זר לגמרי.

40) בע"כ אתה חי: ראה אבות ספ"ד. ראה גם תורת חיים ויקהל שפט, ד. וש"נ. סה"מ תרמ"ב ע' רמה. וש"נ.

41) כמאן דשדי בתר כתפי: ראה תניא פכ"ב.

42) בטל רצונך מפני רצונו: אבות פ"ב מ"ד.

43) כל אשר חפץ ה' עשה: תהלים קלה, ו.

44) ואתערי בה קורבה: במאמרי אדמו"ר הזקן אתהלך לאזניא שם: ואתרעי בה קודב"ה. בקונטרס שבהערה 1: קורבא דילי'.

45) קרוב ה' לכל קוראיו: תהלים קמה, יח.

לעשות נגד הרצון הטבעי, כמו בפיזור ממון לצדקה וכיוצא, ובסור מרע לכבוש תאוות היתר ג"כ, שכל אלה הוא בחי' ביטול עצמותו כו'. וזהו מ"ש מיד כלב יחידתי[46] כי יחידה הוא בחי' מקיף[47] של הנפש רעו"ד תצא מיד כלב הוא בחי' אבן המכסה כו'. והנה ידוע שהמקיף של הנפש שורי'[48] בלבושי'[49] דוקא והוא משום שאין לה שום כלי בנפש שתוכל להכילה בפנימיותה ואפילו כלי המוח לכן שורה בבחי' מקיף על הלבושים וכמ"ש במ"א. וידוע שמודו"מ נק' לבושי הנפש[50] ע"כ אפילו במחשבה בעלמא באיזה דבר היתר (כשהוא שלא לש"ש רק לתאוות גופו כו') הרי נעשה לבוש צואה לנפשו ובהלבוש הזה ישרה המקיף (דבחי' יחידה הנ"ל), דהיינו שיהי' לו רצון בו אף שלא יתפשט הרצון עדיין תוך השכל והמדות מ"מ יהי' בבחי' מקיף, שאותו הדבר שחשב הוא כמקיף את נפשו מכל צדדיה, ומלך אסור ברהטים[51] כתיב שגם הרצון לאלקות השוכן בתוך נפשו המלובשת בנה"ב דנוגה אסור וקשור ומוקף שם כו', ואי לזאת צ"ל בחי' סור מרע אפי' במחשבה שלא יכסה האבן על בחי' יחידה כו', ומה שהי' לו התקשרות בתאוות היתר שלא יכול להזהר נגלל האבן ונתבטלו רצונותיו מעט מעט ע"י צעק לבם לה'[52] בתפלה, ולפי ערך הביטול רצון כן התגלות פי הבאר ויציאתו מן ההסתר והחשך, ואז יכולה לקבל בחי' חפץ ה' שלמעלה מזמן ומקום.

(ד) **והנה** כל העדרים[53] מתאספים על הבאר לגלול את האבן הגדולה מעל פיה, ויעקב בכחו הוא גולל לבדו את האבן. הנה ידוע דיש בחי' אהוי"ר שהאדם מעורר בנפשו ע"י ההתבוננות בגדולת ה', ויש בחי' אהוי"ר שבאים לו מלמעלה[54], והאהוי"ר שהאדם מוליד בנפשו ע"י ההתבוננות הם בחי' העלאת מ"ן ואתעדל"ת להמשיך עליו אהוי"ר מלמעלה וכמ"ש בהערה לתיקון חצות[55] ע"ש. והנה ענין העדרים המתאספים לגלול את האבן הוא בחי' אהוי"ר ורחמנות[56]

---

46) מיד כלב יחידתי: **שם כב, כא.**

47) יחידה הוא בחי' מקיף: **ראה סה"מ תר"ם ח"ב ע' תתכד. וש"נ.**

48) שורי': **בקונטרס שבהערה 1: שורה.**

49) שהמקיף של הנפש שורי' בלבושי': **ראה ספר הכוונות (קארעץ תקמ"ד) ה, ב. ע"ח שער דרושי אבי"ע (שער מב) פ"ג. פע"ח שער התפלה פ"ב. מאמרי אדמו"ר הזקן אתהלך לאזניא שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ס"ע יא ואילך. וש"נ. תורת חיים בשלח קפ, ג. וש"נ.**

50) שמודו"מ נק' לבושי הנפש: **ראה תניא פ"ד.**

51) ומלך אסור ברהטים: **שה"ש ז, ו. ראה תקו"ז תיקון ו (כא, ב). תיקון ו בהוספות (קמד, ב). אגה"ת פ"ז. מאמרי אדמו"ר הזקן שם. סה"מ תר"ם ח"ב ע' עתר. וש"נ.**

52) צעק לבם לה': **ע"פ איכה ב, יח.**

53) והנה כל העדרים: **בהבא לקמן — ראה מאמרי אדמו"ר הזקן שם (ע' קג).**

54) אהוי"ר שבאים לו מלמעלה: **בענין זה — ראה גם לקמן ע' קצג. מאמרי אדמו"ר הזקן שם. לקו"ת תבוא מג, סע"ד ואילך. הנסמן בהערה הבאה.**

55) בהערה לתיקון חצות: **סידור עם דא"ח קנב, א. סידור תורה אור צט, א.**

56) העדרים .. אהוי"ר ורחמנות: **ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ג ע' ג ואילך (בשם הר"א בן המגיד). התמים חוברת ג ע' ז [קכ, א] (והוא הקטע האחרון של המאמר דהקונטרס**

שע"י האהבה שהאדם מוליד לה' להוציא האהבה המסותרת שיש בהעלם בנפשו בירושה מבחי' אברהם[57] אוהבי[58], לידי גילוי ממש בנפשו בשעת התפלה, עי"ז הוא גולל את האבן שהם תאוות גופניות. אך אין די באהבה לבד כי מ"מ יכול ליפול אחר התפלה באהבות זרות נכריות מפני דאת זלעו"ז עשה האלקים[59], ומאהבה דקדושה יכול להיות נמשך ההוללות וליצנות, לפי שענין ההוללות בא מחמת שהלב פתוח בחדוה מן האהבה בבחי' מרה לבינה, וזהו ענין קליפת
לג • פלשתים לשון מבוי המפולש[60] שאין מעצור לרוחו, ופריקת עול והוא מקור להוללות ודברים בטלים כו'. וזהו שבארות דאברהם סתמום פלשתים עפר[61], דהיינו כשאין לו רק בחי' אהבה לבד יוכל להיות אחר התפלה נפילה בבחי' פלשתים, אלא צ"ל ג"כ בחי' יראה ופחד מה' והדר גאונו[62] וקבלת עומ"ש שום תשים עליך מלך[63]. ועי"ז נמשך הארה האלקי' של האהבה ונתיישבה בו בבחי' קיום ממש שתשאר הרשימו גם אחר התפלה שלא יפול בהוללות כו'. וזהו ופחד יצחק הי' לי[64], לי ממש, שיש לזה קיום וכמ"ש בזהר דהאהבה צ"ל אתכלילת מתרין סטרין[65] דוקא דחילו ורחימו כו'. וזהו ונאספו כל העדרים דוקא אז וגללו את האבן, ואין די באהבה לבד או ביראה לבד כו'. אך עיקר הבירור הוא דוקא ע"י אהוי"ר שבאין לו מלמעלה להיות כי בחכמה אתברירו[66], כי כל מה שתשיג הנפש השגות אלקות בשעת התפלה אין בה כח עדיין לברר הלבושי' צואים שנדבקו בבחי' יחידה שבנפשו, כי אין כח בבחי' מקבל לברר לגמרי בעצמותו, כ"א שתצא ותופשט מן הרע בהתגברות הרצון לעלות לה', אבל גם דקות הרע יעלה עמה ויומשך אחריה בעלותה ותהי' מעורב טו"ר עדיין במקצת. וכנראה בחוש שגם בהתגברות התשוקה ימצא הגסות כו', אלא עיקר הבירור בין הרע לטוב הוא ע"י כח המשפיע אלקות לתוך הנפש אלקי' בשעת עלותה לה' שהוא המבררה

שבהערה 1 ולא הובא כאן). לקו"ת ואתחנן ה, א. לקו"ש ח"כ ע' 408 הערה 176.

57) האהבה .. בירושה מבחי' אברהם: ראה גם סידור עם דא"ח רנט, ג. תורת חיים תצוה שסד, רע"א. וש"נ.

58) אברהם אוהבי: ישעי' מא, ח.

59) דאת זלעו"ז עשה האלקים: קהלת ז, יד. ראה גם סה"מ תרל"ח ע' קלד.

60) פלשתים לשון מבוי המפולש: ראה תו"א בשלח סא, סע"ג ואילך. לקו"ת ואתחנן ה, א. תורת חיים תולדות קמג, ג ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' רמב. וש"נ. לקו"ש חט"ו ע' 119.

61) שבארות דאברהם סתמום פלשתים עפר: ראה תולדות כו, טו.

62) ופחד מה' והדר גאונו: ע"פ ישעי' ב, י. יט. כא.

63) שום תשים עליך מלך: פ' שופטים יז, טו.

64) ופחד יצחק הי' לי: ויצא לא, מב. ראה גם תו"א תולדות יז, ג.

65) דהאהבה צ"ל אתכלילת מתרין סטרין: ראה זהר ח"א יא, סע"ב ואילך. תורת חיים בראשית לח, ג ובהערה 9.

66) בחכמה אתברירו: ראה אגה"ק סכ"ח. זהר ח"ב רנד, סע"ב. ע"ח שער דרושי נקודות (שער ח) פ"ו. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רצה. שמות ח"ב ע' שכא. תורת חיים תשא שפד, ד ואילך.

דוקא, כמ"ש בענין ושמע אביה והפר את נדרה[67] כו'. וזהו מה שנתפס אור אלקות בנפשו למעלה מכלי השגתו או אוי"ר שלמעלה מיגיעתו ועבודתו, דהיינו האהוי"ר שבאין לו מלמעלה שהן עיקר המבררים בחי' מדות הנפש ולבושי' כו', ויש כמה מיני מדרגות בהשפעת אלקות שלמעלה מהגבלת כחות נפשו האלקי', לפעמים תאיר ההמשכה בהתבוננות זו ולפעמים באחרת ולפעמים באהבה זו ולפעמים כו' וכן ביראה כו'. וזהו ונאספו העדרים מעלמא דדכורא להשפיע על הבאר שהוא פרטיות כחות הנפש אלקית המוגבלת, ואז וגללו את האבן והבדילו הרע מעליה כו'.

(**וענין** והשיבו את האבן למקומו[68] שיש לומר שהוא ע"ד בכל דרכיך דעהו[69], דהיינו שכל עסקיו באכילה ושתי' ושאר ענינים הגשמיי' שא"א עשייתם בלעדי האבן הנ"ל, כדאי' בגמ' שאפי' ביעתא בת יומא לא אשתכח[70] כו',[71] יהי' הכל לש"ש ואז האבן במקומו הראוי לו, וכתי'[72] טוב מאד זה יצה"ר[73] שאז הוא טוב מאד והמ"י[74]).

(ה) **אך** הנה מה שביכולת כל העדרים לפעמים מקו ימין שהוא אה"ר • ופעמים מכח מ"ה ולפעמים מקו שמאל בחי' יצחק שהוא בחי' פחד ה' או רשפי אש תשוקה נפלאה הנמשכת מבינה שבנפשו, כל זאת יש ביכולת יעקב לבדו[75] שהוא בחי' קו האמצעי[76] המבריח מן הקצה אל הקצה[77] להמשיך מבחי' רח"ר[78] בחי' חפץ ה' על הנפש, בהיות כי בחי' הרחמנות שהאדם מעורר בשעת התפלה על נפשו כשמתבונן גודל ריחוקו מה' אחד פשוט, ובשפלות זו שהנפש משפלת עצמה ומעוררת בחי' רחמים שבה עי"ז תעורר רחמי ה' הרבים וכמאמר אבינו אב הרחמן רחם נא עלינו[79] כו' להיות כי על השפל ביותר תתפשט יותר מדה"ר[80], לד

---

67) ושמע אביה והפר את נדרה: ראה לקו"ת מטות פה, א.

68) והשיבו את האבן למקומו: ע"פ ויצא כט, ג.

69) בכל דרכיך דעהו: משלי ג, ו.

70) שאפי' ביעתא בת יומא לא אשתכח: ראה יומא סט, ב.

71) כו'.: בקונטרס שבהערה 1: כך.

72) טוב מאד: בראשית א, לא.

73) טוב מאד זה יצה"ר: ראה ב"ר פ"ט, ז. סה"מ תרל"ח ע' עט וע' קלה ואילך ובהנסמן שם.

74) והמ"י: = והמשכיל יבין (או: והמבין יבין).

75) ביכולת יעקב לבדו: ראה לקו"ת ואתחנן ה, סע"א ואילך. לקו"ש ח"כ ע' 126 ובהערה 21. ע' 408 ובהערה 175.

76) יעקב .. קו האמצעי: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' שסח. תורת חיים בראשית מא, סע"א הערה 13.

77) יעקב .. המבריח מן הקצה אל הקצה: ע"פ תרומה כו, כח. זח"ב קעה, ריש ע"ב. ראה גם תניא פי"ג (יט, א). סה"מ תרל"ז ח"א ע' קכח. תרמ"ב ע' קז. וש"נ. לקמן ע' פה. וש"נ.

78) יעקב .. רח"ר [= רחמים רבים]: ראה זח"א פז, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' קנו. וש"נ.

79) אבינו אב הרחמן רחם נא עלינו: נוסח ברכת ק"ש (בדילוג). ראה גם סה"מ תר"ם ח"א ע' עח.

80) על השפל .. יותר מדה"ר: ראה גם תורת חיים בשלח קע, א. וש"נ.

וכשנמשכת בה, מבחי' חפץ ה' ורחמיו המרובים ממילא יוגלל האבן, כי מקיפים דוחים את החיצונים[81] כי אין להם עלי' שם שאין להם ערבובי' עם הטוב אלא מצד הא"פ, אבל בהגלות נגלות רח"ר העליונים הם נדחים כו', וזהו ליעקב אשר פדה את אברהם[82].

קיצור. באר נק' הנפש אחר התלבשותה בגוף שבוקעת אצלו בחי' אה"ר מתוך המיצר, והוא כמשל מים חיים שבוקעים את העפר ונובעים כו' אז דוקא נק' מים חיים. אך להגיע לזה צ"ל ב' דברים התבוננות בגדולת ה' וביטול רצון. וזהו שלשה עדרי צאן רובצי' עלי' להשפיע בחי' חב"ד בגדולת ה' בשעת התפלה שאז הוא זמן המשכת מוחין דגדלות. וגללו את האבן בחי' ביטול רצון אתכפיא בכל היום וגם בשעת התפלה, כי האהבה לה' כשהיא בבחי' עמך לא חפצתי לא יהי' בה נפילה, משא"כ כשהיא רק רצון לה' לבד שאז יוכל להיות נפילה אחר התפלה להתאוות ג"כ תאוות עוה"ז. ואופן גלילת האבן הוא דוקא ע"י שנאספו כל העדרים, ואין די באהבה לבד או ביראה לבד אלא צ"ל כלילא מב' סטרין, ועיקר הבירור הוא ע"י אהוי"ר שבאין לו מלמעלה, וזהו העדרים מעלמא דדכורא. אך מה שביכולת כל העדרים יחד דייקא לגלול את האבן, יש ביכולת יעקב לבדו שהוא בחי' התעוררות רחמים לפני ה' על נפשו שירדה פלאים, שעי"ז מעורר רח"ר מה' על נפשו, ואז יוגלל האבן בקל כו'[83].

81) מקיפים דוחים את החיצונים: ראה תו"א בראשית ה, ג: „כנראה בציור האילן שבפרדס" (אבל לא ידוע לנו ציור כזה). וראה ע"ח שער לאה ורחל (שער לח) פ"ז: שהמוחין דאבא הם הדוחין את החיצונים.

82) ליעקב אשר פדה את אברהם: ישעי' כט, כב (ושם: אל בית יעקב). ראה גם הערות ותיקונים לתניא ספל"ב. מ"מ הגהות והערות קצרות לתניא (לכ"ק אדמו"ר זי"ע) ספל"ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' ח. וש"נ.

83) בקל כו': המשך המאמר לאח"ז מה שנדפס בקונטרס שבהערה 1 לא הובא כאן.

• **וכוס**[1] **פרעה בידי ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה וגו'**[2]. להבין זה גם מ"ש בזהר[3] מאן דחמי ענבי חיוורי בחלמא סימן טב לי' (וע' בברכות דנ"ו ע"ב נז' ג"כ כזה, ושם אמר הרואה ענבים בחלום לבנות בין בזמנן בין שלא בזמנן יפות, שחורות בזמנן יפות שלא בזמנן רעות, ושם דנ"ז סע"א חוץ מן היין יש שותהו וטוב לו כו' ונז' ג"כ במדרש איכה[4]). הנה פרעה הוא לשון פריעה והתגלות[5] והוא מדת מל'[6] דמגליא כל נהורין כו', והוא בחי' הדיבור[7] שהוא המגלה את ההעלם בין מחשבה בין שכל או מדה הכל מתגלה ע"י הדבור. והנה י"ל מפני מה מדת מלכות נמשל אל בחי' דבור כמ"ש[8] דבר מלך שלטון, ולא אל המחשבה והרי גם המח' אין בה אלא רק אותיות וצירופי' והיא ג"כ רק בחי' לבוש מלבושי הנפש[9] אלא שהוא פנימי יותר מהדבור. אך הענין כי בחי' מל' הוא שממנה נמשך החיות להבראות נפרדים שיהי' בעל גבול ונפרד בפ"ע וזהו דוקא ע"י בחי' דיבור שההבל היוצא ע"י הדיבור הוא נמשך להיות דבר בפ"ע, משא"כ בחי' אותיות המח' הם עדיין בפנימיות ואינן יוצאי' לחוץ להיות מהות בפ"ע. ולכן אנו רואים שהמחשבה מרגשת אפי' כאב שבצפורן רגלו, וגם בהעלותו במחשבה שתנוע רגלו תיכף תניע מעצמה, ואין כן בהדבור שלא יתפעלו האברים ממנו כלל, והיינו מפני שהמחשבה היא שרש ומקור לחיות שברגל שאפי' חיות שבצפורן רגלו קשור בהמחשבה ואף שנשתלשל הרבה מדרגות עד שנמשכה חיות צפורן רגלו מן המחשבה עכ"ז הם עצם אחד, ולהיות כן כל מה שמשתלשל מן המח' אפי' בירידות מדרגות רבות עכ"ז הוא בחי' עצמיות עדיין כצפורן הרגל ולא דבר נפרד ממש, ולכך א"א שיומשך ויתהוה בעל גבול ונפרד מאותיות המח' שלמעלה ית', מאחר שכל מה שמשתלשל מן המחשבה הוא בחי' עצמיות עדיין וא"א שיהי' ממנה התהוות דבר שיהי' נפרד בפ"ע ממש, אלא שהי' הכל בחי' לה

---

1) וכוס פרעה בידי: **מאמר זה הוא המאמר שבאוה"ת וישב (כרך ו) תתרצד, ב ואילך (בשינויים קלים). ומיוסד על ד"ה להבין מאמר הזהר ע"פ ובגפן שלשה שריגים — מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' קיב ואילך. ועם הגהות וכו' בביאורי הזהר להצ"צ ח"א וישב ע' קמ ואילך. (בכל הנ"ל ישנו המשך נוסף שלא הובא כאן).**

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) וכוס פרעה בידי .. פרעה וגו': **וישב מ, יא.**

3) מאן דחמי ענבי חיוורי בחלמא סימן טב לי': **ראה זהר ח"א קצב, א (ושם: סימן יפה לו).**

4) במדרש איכה: **איכה רבה פ"א, יח.**

5) פרעה הוא לשון פריעה והתגלות: **ראה לקמן רפ"ב. וש"נ.**

6) פרעה .. מדת מל': **ראה מאורי אור אות פ' סכ"ד (מערכת פרעה). לקו"ת להאריז"ל מקץ עה"פ (מא, ה) שבע שבלים בריאות. ביאורי הזהר שבהערה 1.**

7) מל' .. הדיבור: **ראה גם לעיל ע' כ. וש"נ.**

8) דבר מלך שלטון: **קהלת ח, ד.**

9) המח' .. לבוש מלבושי הנפש: **ראה תניא פ"ד.**

אצילות כו׳, ולכן נק׳ הנמשכים מאותיות המח׳ בשם עלמא דאתכסיא[10] והוא בחי׳ פרצוף לאה[11] (כנז׳ בזהר ויצא דלאה אולידת לעילא[12] דהיינו בבחי׳ אצי׳ כו׳), אבל עיקר מדת מל׳ כח הפועל בנפעל אינה אלא הדיבור שהיא בחי׳ רחל[13] עקרת הבית[14] דבי״ע, להיות כי ברוח פיו ית׳ נתהווה כל נברא להיות בבחי׳ יש ונפרד בפ״ע כמו שהבל הפה שבאדם הוא מובדל לגמרי אפי׳ מבחי׳ חיצוניות האברים
לו אע״פ שמקור ההבל הוא מכח הדיבור שהוא מכח העשירי[15] שבנפש, • ולכך נמנה המל׳ עם הי״ס ולא המחשבה כי בזאת יתרון מעלתו על כח המחשבה כידוע, אבל בזאת יתרון המחשבה שהתגלותה בבחי׳ פנימיות ועצמיות שהרי תרגיש כאב הצפורן כנ״ל, משא״כ בהדיבור שההבל המתגלה חוץ לפה הוא בבחי׳ גילוי לחוץ בבחי׳ נפרד כו׳ (מיהו באמת גם זה הוא מעליותא שהכח הזה להבראות נפרדים בזה דוקא ניכר גדולת א״ס ב״ה הכל יכול, משא״כ ההשתלשלו׳ שבי״ס דאצי׳ רק בבחי׳ עילה ועלול ולא בבחי׳ מאין ליש ע׳ באגה״ק המתחיל איהו וגרמוהי כו׳[16] ולכן נמשך הארת הכתר במל׳ דוקא נעוץ סופן[17] וכו׳ ע״ש).

(ב) **וזהו** שנקראת בחי׳ מל׳ שהיא בחי׳ דבר ה׳ בשם פרעה דאתפריעו כל נהורין[18], דהיינו כל האורות דאצי׳ שהם צפונים ונעלמים בבחי׳ עצמיות האצי׳ וע״י הדבור נמשכים בבחי׳ גילוי שהרי ע״י הדבור הוא עיקר הגילוי להיות התהוות הנפרדים מאין ליש ולכן נק׳ הדבור דוקא עלמא דאתגליא כו׳ (וכן לידת הנשמות מאין ליש בשביעי של פסח[19] הוא ע״י המל׳ כו׳ שעל ידה נעשה הגילוי בבי״ע). ובזה יובן איך שנשמות שנתהוו מאין ליש[20] בבי״ע אפילו הנשמות היותר גבוהות במדרגה דהיינו חב״ד דבריאה עד״מ והם כמו נשמת שלמה[21] וכדומה, הן הנה נמוכות במדרגה אפילו מבחי׳ היותר תחתונה שבאצי׳

---

10) עלמא דאתכסיא: **ראה גם סה״מ תרל״ח ס״ע קלח ואילך.**

11) המח׳ .. לאה: **ראה סידור עם דא״ח ס, ג. סט, א. מאמרי אדמו״ר האמצעי נ״ך ע׳ קג. וש״נ.**

12) דלאה אולידת לעילא: **ראה זהר ח״א קנה, א.**

13) הדיבור .. רחל: **ראה ע״ח שער אזן חטם פה (שער ד) פ״א. סידור עם דא״ח שם. מאמרי אדמו״ר האמצעי ויקרא ח״א ע׳ רכז. וש״נ.**

14) רחל עקרת הבית: **ראה ב״ר פע״א, ב. פע״ג, ב. סה״מ תר״ם ח״ב ע׳ תרעא. וש״נ.**

15) מכח הדיבור שהוא מכח העשירי: **ראה גם סה״מ תרל״ה ח״ב ע׳ תכז ובהנסמן שם. תרמ״א ע׳ ג.**

16) באגה״ק המתחיל איהו וגרמוהי: **סי׳ כ.**

17) נעוץ סופן: **ראה ספר יצירה פ״א מ״ז.**

18) פרעה דאתפריעו כל נהורין: **ראה זהר ח״א רי, א. לקו״ת להאריז״ל מקץ עה״פ (מא, ה) שבע שבלים בריאות. מאמרי אדמו״ר הזקן הקצרים ע׳ כג. ד״ה ודוד עבדי תשל״ב (סה״מ מלוקט ח״ו ע׳ עט. בהוצאה החדשה – ח״ב ע׳ רט). סה״ש תשנ״ב ח״א ע׳ 281 ואילך. וראה גם לקמן ע׳ סב.**

19) לידת הנשמות .. בשביעי של פסח: **ראה פע״ח שער הלולב ספ״ח. מאמרי אדמו״ר האמצעי ויקרא ח״א ע׳ שפז. וש״נ. דברים ח״ד ע׳ א׳רעט (בשם הע״ח).**

20) שנשמות שנתהוו מאין ליש: **ראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ב שבהערה 1 (ע׳ קיג). ביאורי הזהר להצ״צ שם (ע׳ קמא – ס״ד).**

21) חב״ד דבריאה .. נשמת שלמה: **ראה גם**

דהיינו אפי' מבחי' הדומם שבאצי', כמו שידוע שיש בחי' פירות דאצי'[22] כמ"ש בע"ח[23] שכל הפירות הן באצי', וגם אבנים ומתכות וכל בחי' דצח"מ שבזה העולם ישנם ג"כ בבחי' אצי'[24], ומבחי' למ"ד כלים דאצי' ירדו להחיות בי"ע[25] כו', ולזאת אפי' בחי' דומם או תפוח דאצי' גבוה מאדם דבריאה, כי האצי' הוא בחי' אלקות[26] וא"כ אף הבחי' היותר נמוכה דשם הואיל והיא מבחי' אלקות הוא למעלה מעלה משכל נברא, וכנ"ל במשל שצפורן הרגל אף שהוא היותר נמוך שבמדריגות מ"מ הוא מתאחד וקשור במחשבה שהמח' מרגשת כאב שבצפורן הרגל לפי שהוא בחי' עצמיות כו'. כך בחי' אצי' שהוא קומה שלימה שנאצל בחי' חכ' וגם נאצל בחי' החי והוא הנק' למעלה בחי' דם שהוא חיות האברים כו' שהם הכלים כו' עד שנאצל ג"כ בחי' דומם, וכ"ז גבוה ולמעלה ממה שנברא ע"י הבל הדיבור העליון שמתהוים משם בחי' נבראים ונפרדים בפ"ע שהרי אין ערוך בין נברא לנאצל לכך אפי' חכ' דבריאה ובחי' מדבר הוא למטה מטה ממדרגת הדומם דאצי' כו' (צ"ע דבאגה"ק המתחיל איהו וגרמוהי כו'[27] משמע שהיכלות דאצי' הם בחי' נברא מאין ליש ואינן אלקות ממש כמו הכלים ולא אפי' • כמו הנשמות ע"ש. א"כ לז
מסתמא הדומם צומח דשם ג"כ נבראי' כו', ויש לחלק דהא באגה"ק המתחיל מ"ש בפע"ח דבזה"ז[28] כו' כ' משא"כ האתרוג עד"מ חיותו נמשכה ונשתלשלה ממהות חיצונית דכלים דנוק' דז"א דאצי' שהיא בחי' אלקות כמ"ש בע"ח שכל הפירות הן באצי' כו', נמצא כשתופס האתרוג ה"ז תופס ממש חיותו המלובש בו מנוק' דאצי' המיוחדת באור א"ס כו'. ומיהו איך החילוק אם בין פירות להיכלות הוא דוחק ואולי החילוק דההיכלות והפירות עצמן הם נבראים, אלא שחיותם הוא אלקות וצ"ע).

בענין נשמת שלמה: מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' צט – ביאורי הזהר להצ"צ ח"ב תזריע ע' תתצא ואילך. מאמרי אדמו"ר הזקן ענינים ח"א ע' קמ. תורת חיים בא צט, א. וש"נ. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' תרפג. סה"מ עת"ר ר"ע קיא. תרצ"ז ע' 286 ובהערת כ"ק אדמו"ר זי"ע שם. המשך תער"ב ח"א ע' רפח.

22) פירות דאצי': במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב שם: אלנות ופירות דאצי'.

23) כמ"ש בע"ח: כ"ה גם בקו"א לתניא ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנו, סע"א ואילך). ובשיעורים בספר התניא שם ע' 1824 מביא הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע: „בסופו. וצע"ק דמדייק ומני שם ז' דוקא". (הפרק הזה האחרון דע"ח נמצא ג"כ במבוא שערים שער ו ח"ב פ"י).

24) אבנים ומתכות .. דצח"מ .. אצי': ע"ח ומבוא שערים שם.

25) למ"ד כלים דאצי' ירדו להחיות בי"ע: ראה ע"ח שער הפרצופים (שער ל) דרוש א. שער השמות (שער מד). סה"מ תרכ"ט ע' ז. וש"נ. תרל"ח ע' שלה. וש"נ.

26) האצי' הוא בחי' אלקות: ראה ע"ח שער הצלם (שער כו) פ"א. תניא פמ"ט (סט, א). סה"מ תרל"א ח"א ע' קלח; תר"ם ח"א ע' רמא; ח"ב ע' תשמא ובהנסמן בהנ"ל.

27) דבאגה"ק .. וגרמוהי כו': סי' כ (קל, א).

28) באגה"ק המתחיל מ"ש בפע"ח דבזה"ז: קו"א לתניא קנו סע"א ואילך (בדילוג). [וראה „הערות" בסוף ספר התניא מכ"ק אדמו"ר זי"ע: „קונטרס אחרון נקרא ג"כ אגה"ק – לקו"ת ד"ה ויקרא. ועוד"].

(ג) **ואחר** שנת׳ ענין פרעה שהוא בחי׳ מל׳ כנ״ל, מעתה יובן ענין ואשחט את הענבים אל כוס פרעה. ופי׳ שהוא כענין יין שבכוס של ברכה שהוא בחי׳ המשכת מוחין לנוק׳[29] שהוא בחי׳ כוס של ברכה המקבלת היין שהוא המוחין, כמ״כ ה״ע כוס פרעה בחי׳ כלים דמל׳ המקבלים היין שהוא המוחין כו׳. ופי׳ ואשחט אותם היינו שמתחלה היין בהעלם בתוך הענבים וע״י הסחיטה מתגלה כמו״כ בחי׳ המשכת המוחין דנוק׳ שה״ע המשכת החכ׳ בדבור הרי הוא נמשך ומתגלה מן העלם החכ׳ שבמוחו כו׳, ולכן כוס של ברכה ארז״ל מקבלו בשתי ידיו ונותנו כנגד לבו[30], כי סדר והמשכת גילוי המוחי׳ מן החכ׳ שבראש אל בחי׳ הדבור הוא ע״י אמצעות הלב כמו עד״מ באדם מתחלה מבין השכל במוחו ואח״כ נמשך מזה בלב התפעלות המדות והשכל מתלבש בהן להחיותן ולגדלן כפי שכלו יהולל איש[31], ומהלב יוצא לדבור דהיינו שהקול נמשך מהבל הלב ומתחלק לכ״ב אותיות שבה׳ מוצאות ומתלבשת בהן החכ׳ כו׳, ע״כ מגביה[32] בימינו ושמאלו חו״ג[33] בחי׳ אהוי״ר[34] ונותנו כנגד לבו[32] שמשם יצאו המוחי׳ מהעלם אל הגילוי כו׳ בהכוס (וכשמקבלת מאו״א נגבה עוד יותר), והיינו ואסחוט את הענבים[35] דמוחין דאימא דאצי׳ יין המשומר מוימ״ב[36] פי׳ ולא מגבורות דאימא לבד שהם ענבי אוכמי אלא מענבי חיורי, והיינו כשחסדים דאבא ממתיקים גבורות דאימא, ופי׳ כי יש ב׳ מיני יין, א׳ יין המשכר והוא בחי׳ שמחה המתגלי׳ ונראי׳ ליש ודבר בבחי׳ הרגשה ואע״פ שלא ישמח רק בה׳ וכמאמר ישמח ישראל בעושיו[37], אך כשהשמחה היא בבחי׳ יש ודבר והרגשה נגלית ונפרדת מן ההתבוננות להיות דבר בפ״ע שאין השכל מאיר לתוכה כו׳, יוכל להיות מזה הסתעפות הרע כמאמר דינין מתערין מינה[38] כו׳ וגם ע״י שמחה זו הנרגשת יוכל לבא לבחי׳ התנשאות וגסות

---

29) יין שבכוס .. מוחין לנוק׳: ראה פע״ח שער השבת פט״ו. ביאורי הזהר להצ״צ ח״א שם (ע׳ קמא — ס״ה).

30) ארז״ל מקבלו בשתי ידיו ונותנו כנגד לבו: ראה ברכות נא, א. שו״ע אדמו״ר הזקן או״ח סי׳ קפג סעי׳ ז־ט. ראה גם סידור עם דא״ח קכח, ג. אוה״ת על סידור (תפלה) ע׳ קצח. ע׳ רב (ושם: שארז״ל נותנו כנגד לבו ונותן עיניו בו כו׳). ראה גם פע״ח שער השבת ספי״ד־פט״ו (ושם: הכוס נגד החזה); פט״ז (ושם: ומגבי׳ .. נגד לבו). משנת חסידים מסכת ליל שבת פ״ב מ״א. נגיד ומצוה סוד הקידוש של הלילה ע׳ קיד. סידור ר״ש רשקוב ח״ב כוונת קידוש סד, א־ב.

31) כפי שכלו יהולל איש: ע״פ משלי יב, ח.

32) מגביה בימינו ושמאלו .. ונותנו כנגד לבו: ראה משנת חסידים שם ואילך (ושם: וצריך שיקבלנו בשני ידיו ויגביהנו עד כנגד החזה שלו .. ויתן עיניו בו .. ואחר .. יניח הכוס בימין). סידור קול יעקב להר״י קאפיל כוונת שבת כה, סע״ב־כו, א.

33) בימינו ושמאלו חו״ג: ראה תקו״ז בהקדמה (יז, א).

34) בימינו ושמאלו .. אהוי״ר: ראה גם לקו״ת בהעלותך לה, סע״ב. מאמרי אדמו״ר האמצעי שמות ח״א ע׳ חצר. וש״נ.

35) ואסחוט את הענבים: ראה גם ביאורי הזהר שם (ע׳ קמא — ס״ו).

36) יין המשומר מוימ״ב: ברכות לד, ב. ראה גם ביאורי הזהר שם (ע׳ קמא — ס״ז).

37) ישמח ישראל בעושיו: תהלים קמט, ב.

38) דינין מתערין מינה: ראה זהר ח״ג י, סע״ב. יא, רע״א. מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ב ע׳

ח"ו, והוא בחי' עה"ד וכן מ"ש בנח וישת מן היין וישכר ויתגל[39] כו'. אבל בחי' יין המשומר הוא, והוא שהשמחה בתכלית הביטול כמ"ש שמחו צדיקי' בה'[40] וישמחו • בך[41] דהיינו שהשמחה כלולה ומתאחדת עם ההתבוננות בה' שמזה נולדה שמחה זו ותענוג זה, ונק' יין המשומר בענביו שהשמחה כלולה ומוסתרת תוך הענבים שהוא המקור המולידה כו', וה"ע שחסדים דאבא ממתיקים גבורות דאימא כי גבורות דאימא הוא האהבה ברשפי אש ושמחה מורגשת, אבל חסדים דאבא הוא אהבה הקרה המתאחדת עם השכל ממש, וכשאהבה זו ממתקת השמחה דבינה אזי הוא בחי' יין המשומר כנ"ל (ונ"ל שזהו ענין ארמי מיא לגו חמרא שבינוקא דבלק[42] ע"ש). ועד"ז ארז"ל חמרא וריחא פקחין[43] ועד לא שתינא רביעי' יינא לא צלילא דעתאי[44]. וזהו ענין ששר המשקים שחט הענבים לכוס פרעה, כי שר המשקים הוא בחי' קנה חכמה קנה בינה[45] כנ"ל שממשיך מלמעלה למטה מן המוח ללב כו', לכן המשיך בחי' מוחין לנוק' מבחי' ענבי חיורי דהיינו כשנמתקו גבורות דאימא בחסדים דאבא (שאז היין משומר כנ"ל ולהיותו אז נעלם בהענבים ולא בבחי' גילוי בפ"ע ע"כ הוצרך לשחוט הענבים כו' לרמז שלא הי' מבחי' יין שכבר נגלה חוץ מן ההתבוננות אלא שכלול ומתאחד במקורו כו'). וזהו וכוס פרעה בידי[2] שהגביה הכוס בחי' מל' שתקבל המוחין מאו"א וכנ"ל שכוס של ברכה צריך להגביה כו'. לח

(ד) **ועתה** יובן ג"כ ענין דענבים לבינים יפין לחלום[46], והיינו משום דענבים לבינים הוא בחי' מוחין דגדלות ולכן הוא סימן טוב שנמחלים לו עוונותיו[47] ע"י גילוי מוחין דגדלות, כי מבחי' בינה דינין מתערין מינה[38] והוא כנ"ל במשל יין המשכר, היינו כמו בעבודת ה' שיהי' חפץ להרגיש בלבו[48] ויומשך מזה עד שיהי' יותר גס בחי' לגרמי' למען שמי יכבד ה'[49] והיינו שלא תהי' האהבה והשמחה מצד אלקות לבד אלא מצד עצמותו יהי' העיקר של המכוון שיהי' יש

שעז. וש"נ. לקמן ע' קצב.

39) וישת מן היין וישכר ויתגל: נח ט, כ. וראה גם ביאורי הזהר שם (ע' קמא־קמב — ס"ז).

40) שמחו צדיקי' בה': תהלים צז, יב.

41) וישמחו בך: נוסח תפלת העמידה דיו"ט.

42) ארמי מיא לגו חמרא שבינוקא דבלק: ראה זהר ח"ג קפט, א.

43) חמרא וריחא פקחין: יומא עו, ב. עפ"י הגירסא שהובאה בתניא פ"ז ובכמה מקומות בדא"ח (סה"מ מלוקט ח"א ע' כ. בהוצאה החדשה — ח"ב ע' רעז).

44) ועד לא שתינא רביעי' יינא לא צלילא דעתאי: ראה עירובין סד, א.

45) קנה חכמה קנה בינה: משלי ד, ה.

46) דענבים לבינים יפין לחלום: נסמן לעיל בריש המאמר בפנים.

47) שנמחלים לו עוונותיו: ראה גם ביאורי הזהר שם (ע' קמב — ס"ז).

48) חפץ להרגיש בלבו: ראה גם ביאורי הזהר שם (ע' קמב — ס"ח).

49) למען שמי יכבד ה': ישעי' סו, ה. ראה גם שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי סד, ג וש"נ.

ודבר ונק' אנשי השם[50] בונין בהמ"ד לעשות להם שם[51] וכמו שיש בקדושה ענין ערבובי' זו דטו"ר שחפץ אלקות בשביל עצמו, כן בקליפות יש חסדים מעורב טוב שבנוגה עם הרע הגמור והיינו כמו תקנו מרחצאות בשביל עצמן[52] כי טבע החסד ורחמנות הוא מבחי' טוב שבנוגה[53] והוא מעורב עם כוונת עצמו להתייהר כו', כמו"כ ישתלשל בעבודת ה' מן הערבובי' הדק שחפץ באלקות בשביל עצמו עד שאם לא המכוון של עצמותו ילך לתרבות רעה לגמרי וכמו שעשו הע"ר[54] את העגל[55]. אבל מבחי' היין המשומר שהם בחי' ענבי חיורי שנמתקו בחסדים דאבא שהוא בחי' ביטול שהשמחה מתאחדת עם ההתבוננו' והביטול כו' לא יומשך מזה
לט השתלשלות טו"ר כלל[56] והוא בחי' • עה"ח שלמעלה מעה"ד טו"ר. ולכן ענבי חיורי סימן יפה לו שנמחלו עוונותיו ונמתקו ע"י מוחין דגדלות כי פנימי' אבא פנימי' ע"י[57] דשם נושא עון ועובר על פשע[58] כו' (ואמנם ארז"ל ענבי אוכמי ג"כ בזמנן יפות[59] שהרי הם תכלית הקדושה עדיין בחי' שמחת ה' ברשפי אש אלא שדיניך יוכל להתערות מינה, אבל כיון שבעצמותן אין טו"ר לכן יפות, אלא שלא בזמנן בחי' קטנות רע כו'. ועמ"ש ע"פ[60] אסרי לגפן כו' ענין בחי' יין המשכר ויין המשמח[61] בענין אחר לא כמ"ש כאן ושם נת' שצ"ל ב' בחי' אלו בכל אדם הוא בחי' צדיקים ובע"ת, ומש"ש עיקר יותר, כי מ"ש כאן מ"כ ולא ידעתי אם הוא מכוון כ"כ. וע' בענין ברכת הזימון[62] הוא ע"ד מ"ש כאן)[63].

---

50) אנשי השם: **לשון הפסוק — בראשית ו, ד. ראה זהר ח"א כה, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' קמד. תורת חיים וארא פד, א.**

51) לעשות להם שם: **ע"פ נח יא, ד.**

52) תקנו מרחצאות בשביל עצמן: **ראה שבת לג, ב.**

53) טבע החסד ורחמנות .. טוב שבנוגה: **ראה תניא פ"א.**

54) הע"ר: = **הערב רב.**

55) שעשו הע"ר את העגל: **ראה פרש"י תשא לב, ז.**

56) השתלשלות .. כלל: **ראה גם ביאורי הזהר שם (ע' קמב — ס"ט).**

57) פנימי' אבא פנימי' ע"י: **ראה גם לעיל ס"ע יא. וש"נ. לקמן ע' קפו־קפז.**

58) נושא עון ועובר על פשע: **מיכה ז, יח.**

59) ענבי אוכמי ג"כ בזמנן יפות: **נסמן לעיל בריש המאמר בפנים.**

60) אסרי לגפן: **ויחי מט, יא.**

61) ועמ"ש .. יין המשכר ויין המשמח: **תו"א ויחי מו, ב ואילך.**

62) בענין ברכת הזימון: **סידור עם דא"ח קב, ג ואילך.**

63) מ"ש כאן): **המשך המאמר לאח"ז הנדפס באוה"ת וישב (שבהערה 1) לא הובא כאן.**

ישעי׳ ד״ה[1].

• **בלע**[2] המות לנצח ומחה ה׳ אלקי׳ דמעה מעל כל פנים. וארז״ל בפסחי׳ דס״ח ע״א עולא רמי כתי׳ בלע המות כו׳ וכתי׳ כי הנער בן מאה שנים ימות (ישעי׳ ס״ה[3]) ל״ק כאן בישראל כאן בעכומ״ז. ועכומ״ז מאי בעו התם, דכתי׳ ועמדו זרים ורעו צאנכם (ישעי׳ ס״א[4]). ובמד״ר פ׳ בראשית פד״ו[5] אר״ח[6] אין מיתה לע״ל אלא בבני נח בלבד, ריב״ל א׳ לא בישראל ולא באומות דכתי׳ בלע כו׳ מעל כל פנים, והכתי׳ והנער כו׳ ראוי לכלל עונשין. להבין ענין מחלקותם, הענין הוא דהנה כל אריכות הג׳[7] הוא בכדי להוציא הניצוצות[8] שנפל בשבה״כ ונבלע בהם ולכן צריכי׳ לסבב ולהוציא מהם מה שבלעו. וז״ש[9] עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, היינו כי שליטת אדם בליעל באדם דקדושה הוא לרע לו היינו בכדי שע״י העבודה שעובד בהם עי״ז הם מוצאי׳ הניצוצות והחיות שבהם. ולכן יש קץ וגבול לכל ג׳[10] בפרט וכמארז״ל במד״ר פ׳ ויצא[11] שהראה לו הקב״ה ליעקב שרה של בבל עולה ע׳ עווקי׳ ושל מדי נ״ב עווקי׳ ושל יון ק״פ עווקי׳, והיינו לפי ערך הניצוצות שנבלע בהם, כך הוא האריכות להוציא מהם מה שבלעו, ולכן שרה של בבל[12] עולה ע׳ עווקי׳ כנגד ז״ת וכל א׳ כלול מעשר שבהם הי׳ שבה״כ[13], ושל מדי (מקדוני׳)[14] עולה נ״ב כנגד מה שנפל מש׳ ב״ן. ושל יון[15] ק״פ, כנגד ג׳ שמות ע״ב ס״ג מ״ה, והרביעי׳ עולה וא״י כמה[16], והיינו כי ג׳ הראשוני׳[17] הם תהו ובהו

מז

---

1) ישעי׳ ד״ה: **פסוק ח.**

2) בלע המות לנצח: **מאמר זה שולב בהמאמר שנדפס לאח״ז. ראה גם ד״ה בלע המות לנצח תשכ״ה (סה״מ מלוקט ח״ב ע׳ רעז ואילך. בהוצאה החדשה — ח״ד ע׳ קכא ואילך).**

ראה עוד ע״ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

3) ישעי׳ ס״ה: **פסוק כ.**

4) ישעי׳ ס״א: **פסוק ה.**

5) ובמד״ר פ׳ בראשית פד״ו: **פיסקא ב.**

6) אר״ח: = **אמר רבי חנינא.**

7) הג׳: = **הגלות.**

8) כל אריכות הג׳ .. הניצוצות: **ראה תו״א וישב כז, ד.**

9) עת אשר שלט .. לרע לו: **קהלת ח, ט. ראה זהר ח״ב צה, ב. מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ד ע׳ קסו. תקס״ה ח״א ע׳ כא. הנסמן במאמרי אדמו״ר הזקן על פרשיות התורה ח״ב ע׳ תתקנח (לע׳ עתר); תורת חיים שמות ל, ד. לקמן ע׳ נג. ע׳ רמח.**

10) ג׳: = **גלות.**

11) במד״ר פ׳ ויצא: **ראה ויק״ר פכ״ט, ב. ועד״ז תנחומא ויצא ב (ושם: ושל יון מאה).**

12) שרה של בבל: **בהבא לקמן — ראה אוה״ת ויצא (כרך ה) תתמז, א.**

13) ז״ת .. שבהם הי׳ שבה״כ: **ראה ע״ח שער דרושי נקודות (שער ח) פ״א. פ״ב. סה״מ תרל״ז ח״א ע׳ קח. וש״נ.**

14) מדי (מקדוני׳): **ראה הערה הבאה (מקדוני׳ במקום יון).**

15) יון: **באוה״ת שם בשולי הגליון: „יון: [בב׳ כת״י: מקדוני׳]״. (וכ״ה בגוכתי״ק הצ״צ).**

16) והרביעי׳ עולה וא״י [= ואיני יודע] כמה: **ראה ויק״ר ותנחומא שם.**

17) ג׳ הראשוני׳ .. והרביעי׳ היא תהום: **ב״ר פ״ב, ד. ראה גם אוה״ת שם.**

וחשך[18], והרביעי' היא תהום. וי"ל שזהו כמו משאל"ס[19], שאין הפי' שאין להם סוף כלל, כ"א שאינם רואי' קצה השני, אבל באמת יש להם סוף[20]. וכמו"כ ענין עלייתה אינם רואים כמה, אבל מ"מ אם תגביהי כנשר משם אורידך[21], וע' בירושלמי פ"ג דנדרי'[22], שקאי על ע'[23].

והנה לע"ל כתי'[24] ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, להיות כי יתמו הבירורי' ויתעלו כל הניצוצות שנפלו בשה"כ. וזהו דס"ל לריב"ל שאין מיתה לע"ל לא לישראל ולא לאוה"ע בהיות כי אז יהי' תשלום הבירורי' ולכן גם לאוה"ע לא יהי' מיתה שהו"ע העלי' היינו בחי' העלאת הניצוצות שנבלעו בהם להיות כי כבר נתעלו, ולר"ח דאמר אין מיתה אלא לבני נח בלבד, מפרש ענין המיתה הוא כמאמר מאן דנפיל מדרגי' אקרי מית[25], ובחי' זו לא יהי' אלא לבני נח בלבד, להיות כי הניצוצות שנבלעו בהם יתעלו[26], והחלק הרע שיש בהם יפול למטה וז"ע המיתה שבחי' זו לא יהי' רק בבני נח אבל בישראל יתעלה גם הגוף ויחי' מטל תחי' שגם הגוף יזון מרוחניות[27] כמו הנפש, וזהו הוראה שנתברר לגמרי עד שיוכל לקבל חיות מרוחניות כו'.

---

18) תהו ובהו וחשך .. תהום: **בראשית א, ב.**

19) משאל"ס: **= מים שאין להם סוף.**

20) משאל"ס .. יש להם סוף: **ראה יבמות קכא, א.**

21) אם תגביהי כנשר משם אורידך: **ירמי' מט, טז (בשינוי). עובדי' א, ד (בשינוי).**

22) בירושלמי פ"ג דנדרי': **הלכה ח.**

23) ע': **= עשו.**

24) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ: **זכרי' יג, ב.**

25) מאן דנפיל מדרגי' אקרי מית: **כ"ה בלקו"ת חוקת נז, רע"א. ובכ"מ בדא"ח. ובזהר ח"ג (אד"ר) קלה, ב איתא: מאן דנחית מדרגא קדמאה דהוה בי' קארי בי' מיתה (הובא בע"ח שער שבה"כ (שער ט) פ"ב, ובמבוא שערים שער ב ח"ב פ"ג).**

26) הניצוצות שנבלעו בהם יתעלו: **בהמבואר כאן — ראה ד"ה בלע המות לנצח תשכ"ה (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רפ. בהוצאה החדשה — ח"ד ע' קכד).**

27) הגוף יזון מרוחניות: **ראה גם סה"מ תרל"ז ח"א ע' נו. וש"נ.**

מקץ, ש"ח

מא • **רבת**[1] את ריבם[2] כו'. וכן ענין ומלך גבור לריב ריבם[3] כו', הנה אף בימי שלמה דקיימא סיהרא באשלמותא[4] הי' קצת מקום לינקת החיצוני'[5] רק שהי' מבחי' אחוריים דקדושה ולא הי' להם אחיזה בפנימי' כלל והי' התלבשות הקדושה בקליפה אחוריי' בפנימי' דהיינו פנים דקליפה מקבלים מבחי' אחוריי' דקדושה כו', אבל לע"ל כתיב ובלע המות לנצח כו'[6] ואת רוח הטומאה אעביר כו'[7] כי יתבטל הרע לגמרי מכל וכל ולא יהי' יניקה לחיצוני' כלל אפי' מבחי' אחוריי' כו'.

והנה ארז"ל[8] בפסחים דס"ח ע"א עולא רמי כתיב בלע המות כו' וכתיב כי הנער בן מאה שנים ימות (ישעי' ס"ה[9]) ל"ק כאן בישראל כאן בעכומ"ז. ועכומ"ז מאי בעו התם, דכתיב ועמדו זרים ורעו צאנכם (ישעי' ס"א[10]). ובמד"ר פ' בראשית פר"ו[11] אר"ח[12] אין מיתה לע"ל אלא בבני נח בלבד, ריב"ל א' לא בישראל ולא באומות דכתיב בלע כו' מעל כל פנים, והכתיב והנער כו' ראוי לכלל עונשין. להבין ענין מחלוקותם. הענין הוא דהנה כל אריכות הגלות הוא בכדי להוציא הניצוצות שנפלו בשבה"כ[13] ונבלע בהם ולכן צריכים לסבב ולהוציא מהם מה שבלעו, וז"ש עת אשר שלט האדם באדם לרע לו[14] היינו כי שליטת אדם בליעל באדם דקדושה הוא לרע לו היינו בכדי שע"י העבודה שעובד בהם עי"ז הם מוצאי' הניצוצות והחיות שבהם, ולכן יש קץ וגבול לכל גלות בפרט וכמארז"ל

---

1) רבת את ריבם: מאמר זה הוא המאמר שנדפס במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' נו־נז (בשינויים קלים), ושולב בתוכו המאמר הקודם. ראה גם ד"ה בלע המות לנצח תשכ"ה (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רעז ואילך. בהוצאה החדשה – ח"ד ע' קכא ואילך).

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) רבת את ריבם: נוסח „ועל הנסים" לחנוכה.

3) ומלך גבור לריב ריבם: נוסח „עזרת אבותינו" (בברכות ק"ש דשחרית).

4) בימי שלמה דקיימא סיהרא באשלמותא: ראה זהר ח"א קנ, א. הנסמן במאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תתמ (לע' תקפט).

5) בימי שלמה .. לינקת החיצוני': ראה גם תורת חיים בראשית לב, ג ובהערה 39. סה"מ תרמ"א ע' שצד. וש"נ. ד"ה בלע המות לנצח שם (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רעח. בהוצאה החדשה – ח"ד ע' קכב).

6) ובלע המות לנצח: ישעי' כה, ח. (ושם: בלע). וראה גם תורת חיים יתרו ערב, א.

7) ואת רוח הטומאה אעביר: זכרי' יג, ב.

8) והנה ארז"ל: מכאן הוא שילוב המאמר הקודם (ראה הערה 1).

9) ישעי' ס"ה: פסוק כ.

10) ישעי' ס"א: פסוק ה.

11) ובמד"ר פ' בראשית פר"ו: פיסקא ב.

12) אר"ח: = אמר רבי חנינא.

13) כל אריכות הגלות .. שנפלו בשבה"כ: ראה תו"א וישב כז, ד.

14) עת אשר שלט .. לו: קהלת ח, ט. ראה זהר ח"ב צה, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' קסו. תקס"ה ח"א ע' כא. הנסמן במאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תתקנח (לע' עתר); תורת חיים שמות ל, ד. לקמן ע' רמח.

במד"ר פ' ויצא[15] שהראה לו הקב"ה ליעקב שרה של בבל עולה ע' עווקי', ושל מדי נ"ב עווקי' ושל יון ק"פ עווקי', והיינו לפי ערך הניצוצות שנבלע בהם, כך הוא האריכות להוציא מהם מה שבלעו, ולכן שרה של בבל[16] עולה ע' עווקי' כנגד ז"ת וכל א' כלול מעשר שבהם הי' שבה"כ[17], ושל מדי (מקדוני')[18] עולה נ"ב כנגד מה שנפל מש' ב"ן, ושל יון[19] ק"פ כנגד ג' שמות ע"ב ס"ג מ"ה, והרביעי' עולה וא"י כמה[20], והיינו כי ג' הראשוני'[21] הם תהו ובהו וחשך[22], והרביעי' היא תהום. וי"ל שזהו כמו משאל"ס[23], שאין הפי' שאין להם סוף כלל כ"א שאינם רואים קצה השני, אבל באמת יש להם סוף[24], וכמ"כ ענין עלייתה אינם רואים כמה, אבל מ"מ אם תגביהי כנשר משם אורידך[25], וע' בירושלמי פ"ג דנדרים[26], שקאי על ע'[27].

והנה לע"ל כתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ[7] להיות כי יתמו הבירורי' ויתעלו כל הניצוצות שנפלו בשבה"כ, וזהו דס"ל לריב"ל שאין מיתה לע"ל לא לישראל ולא לאוה"ע בהיות כי אז יהי' תשלום הבירורי' ולכן גם לאוה"ע לא יהי' מיתה שהוה"ע העלי' היינו בחי' העלאת הניצוצות שנבלעו בהם להיות כי כבר נתעלו, ולר"ח דאמר אין מיתה • אלא לבני נח בלבד, מפרש ענין המיתה הוא מב
כמאמר מאן דנפיל מדרגי' אקרי מית[28], ובחי' זו לא יהי' אלא לבני נח בלבד, להיות כי הניצוצי' שנבלעו בהם יתעלו[29] והחלק הרע שיש בהם יפול למטה וז"ע המיתה שבחי' זו לא יהי' רק בבני נח, אבל בישראל יתעלה גם הגוף ויחי' מטל תחי' שגם הגוף יזון מרוחניות[30] כמו הנפש. וזהו הוראה שנתברר לגמרי עד שיוכל לקבל חיות מרוחניות כו'[31].

---

15) במד"ר פ' ויצא: ראה ויק"ר פכ"ט, ב. ועד"ז תנחומא ויצא ב (ושם: ושל יון מאה).

16) שרה של בבל: בהבא לקמן — ראה אוה"ת ויצא (כרך ה) תתמז, א.

17) ז"ת .. שבה"כ: ראה ע"ח שער דרושי נקודות (שער ח) פ"א. פ"ב. סה"מ תרל"ז ח"א ע' קח. וש"נ.

18) מדי (מקדוני'): ראה הערה הבאה (מקדוני' במקום יון).

19) יון: באוה"ת שם בשולי הגליון: „יון: [בב' כת"י: מקדוני']". (וכ"ה בגוכתי"ק הצ"צ).

20) והרביעי' עולה וא"י [= ואיני יודע] כמה: ראה ויק"ר ותנחומא שם.

21) ג' הראשוני' .. והרביעי' היא תהום: ב"ר פ"ב, ד. ראה גם אוה"ת ויצא שם.

22) תהו ובהו וחשך .. תהום: בראשית א, ב.

23) משאל"ס: = מים שאין להם סוף.

24) משאל"ס .. יש להם סוף: ראה יבמות קכא, א.

25) אם תגביהי כנשר משם אורידך: ירמי' מט, טז (בשינוי). עובדי' א, ד (בשינוי).

26) בירושלמי פ"ג דנדרים: הלכה ח.

27) ע': = עשו.

28) מאן דנפיל מדרגי' אקרי מית: כ"ה בלקו"ת חוקת נז, רע"א. ובכ"מ בדא"ח. ובזהר ח"ג (אד"ר) קלה, ב איתא: מאן דנחית מדרגא קדמאה דהוה בי' קארי בי' מיתה (הובא בע"ח שער שבה"כ (שער ט) פ"ב, ובמבוא שערים שער ב ח"ב פ"ג).

29) הניצוצי' שנבלעו בהם יתעלו: בהמבואר כאן — ראה ד"ה בלע המות לנצח שם (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רפ. בהוצאה החדשה — ח"ד ע' קכד).

30) הגוף יזון מרוחניות: ראה גם סה"מ תרל"ז ח"א ע' נו. וש"נ.

31) מרוחניות כו': עד כאן מהמאמר הקודם (ראה לעיל הערה 8).

ולהבין[32] טעם ההפרש בין זמן בהמ"ק לימות המשיח[33] בזה, צריך להקדים ענין
א' והוא הידוע בענין מואס ברע כו' וסור מרע[34] שהפרש גדול מאד[35]
יש ביניהם, דהיינו כאשר ימאס ברע הנה ירגז על הרע ויהי' שונא לו בתכלית
וכמ"ש[36] תכלית שנאה כו', אבל סור מרע אינו אלא שמדחה אותו מלבו מפני
ביטול רצונו לרצון ה' אבל אינו שונא לרע בעצם כו'. והנה כשירגיז ויכעוס על
הרע וישנאנו בתכלית אז אין מקום ליניקת הרע ממנו מאחר שהוא שונאו תכלית
השנאה איך יקבל שפע ממנו, וכידוע שכל השפעות אי אפשר כ"א ממדת החסד
סטרא דימינא שהוא האהבה והתקרבות כו', אבל בשמאל הדוחה[37] ומרחק תכלית
הריחוק א"א להמצא ממנו שפע וחיות כו', ויש הפרש בזה שאם הדיחוי הוא מחמת
שנאה אמיתית אז לא יוכל להתקרב לעולם בבחי' קבלת השפע, מאחר שצ"ל
בקבלת השפע איזה שמץ אהבה וקירוב הלב כו'. אמנם אם הדיחוי אינו ענין
אמיתי מצד עצמו כ"א שמדחה אותו ע"פ הכרח אבל אינו שונא לו בעצם כמו
ענין סור מרע כו', אז עדיין יש מקום ליניקת הרע[38] ממנו מצד איזה אהבה וקירוב
שיש לו עדיין עם הרע בעצם אע"פ שמדחהו מלהיות בפ"מ לגמרי כו' וד"ל.
ובאתערותא דלתתא בכללות נש"י כמ"כ אתעדל"ע[39], אם כנ"י שונאים את הרע
תכלית השנאה אז גם למעלה כתיב[40] את עשו שנאתי כו', ואין מקום כלל להיות
לו יניקה אפי' מבחי' אחוריי' כמאן דשדי בתר כתפוהי[41] כו' מאחר שאין בין
הטו"ר שום אמצעות חיבור ולא שמץ מיני' כו'. וזה יהי' לע"ל דרוח הטומאה
יבוער לגמרי משנאה אמיתית כו', ואז לא יוכלו לקבל אפי' מבחי' אחוריי'
דקדושה כי שמאל העליון דוחה אמיתי' הדיחוי כו', אבל בזמן בהמ"ק שלא הי'
בכנ"י אלא סור מרע בפ"מ מאחר שהי' לו עדיין איזה שמץ אהבה וקירוב בעצם
יכלו עדיין לקבל שפע רק שהיו מקבלים מבחי' אחוריי' כמאן דשדי כו' וד"ל. והנה
גם בזמן הגלות כשמתגברת שפע יניקתם החיצוני' מפני שאין כח לכנס"י לריב
ולרגוז עם הרע בתכלית שנאה כו', ויצירו לישראל מאד עדיין יש תקוה להסיר
יניקתם ע"י שיריב ה' ריבינו • פי' מה שהי' מהראוי לנו לריב יריב וירגז ה' על מג
הרע וישנאנו תכלית שנאה שמאל דוחה כו', והגם שאין זה מצד העלאת מ"ן

---

32) ולהבין: **מכאן המשך לשון מאמרי אדמו"ר הזקן שבהערה 1.**

33) ההפרש בין זמן בהמ"ק לימות המשיח: **ראה גם ד"ה בלע המות לנצח שם (סה"מ מלוקט ח"ב ס"ע רעח ואילך. בהוצאה החדשה — ח"ד ס"ע קכב ואילך).**

34) מואס ברע כו' וסור מרע: **ראה גם ד"ה בלע המות לנצח שבהערה הקודמת. ד"ה ועל הנסים תשכ"ח (סה"מ תשכ"ח ע' צח ואילך).**

35) מאד: **ליתא בהוצאה הקודמת.**

36) תכלית שנאה: **תהלים קלט, כב. ראה גם תניא פ"י.**

37) דימינא .. והתקרבות .. בשמאל הדוחה: **ראה סוטה מז, א.**

38) סור מרע .. מקום ליניקת הרע: **ראה גם אוה"ת ויקהל ע' ב'צב.**

39) ובאתערותא דלתתא .. אתעדל"ע: **ראה זהר ח"א עז, ב. פח, א. סה"מ תרמ"ב ח"א ע' יח. וש"נ.**

40) את עשו שנאתי: **מלאכי א, ג (ושם: ואת).**

41) כמאן דשדי בתר כתפוהי: **ראה תניא פכ"ב.**

דכנס"י אעפ"כ יכול ה' לריב הריב מצד עצמו כי תועבת ה' הוא[42] ואז יתפרדו כל פועלי און[43] ולא יוכלו לקבל שפע אפי' מבחי' אחוריי' דקדושה. וזהו רבת בעצמך את ריבם כשאין בהם כח לריב כנ"ל וד"ל. וענין ומלך גבור לריב ריבם היינו לפי שידוע דמוחי' דגדלות יכול לסבול כל ההפכי'[44] כי מפני עוצם ההתרחבות לא יתפוס ההיפוך מקום כלל עד שיתפעל מחמתו כו', וכמ"ש[45] שממית בידים תתפש כו', פי' אדם שהולך בהיכל המלך והוא אינו נקי בבגדיו בודאי ירגז המלך מפני שהאדם דבר חשוב הוא ותופס מקום שיהי' כבוד המלך בו כו', אבל השממית מפני העדר חשיבתה לא תתפס מקום כלל, והיא בהיכלי מלך הולכת ע"ג הכלים ואין משים לב עלי' לזורקה חוץ כו' וכמו"כ עד"מ בעוצם התרחבות מוחי' דגדלות מה שגוים מרקדי'[46] כו' כלא חשיב ואינם תופסים מקום כלל כו', ולזה אנו אומרים ומלך גבור לריב ריבם דהיינו שיצמצם עצמו במאד מאד בבחי' מוחי' דקטנות שלא יוכלו לסבול ההיפוך אפי' דבר קטן כו' ואז יריב ריב שלנו וישנא הרע וידחנו כי יתפס מקום אצלו להיות נרגז עליו כו'. וזהו ומלך גבור דוקא מגבורות וצמצומי' דמוחי' דקטנו' הוא רב את ריבנו וד"ל.

---

42) כי תועבת ה' הוא: ע"פ פ' שופטים יז, א.

43) יתפרדו כל פועלי און: תהלים צב, י.

44) דמוחי' דגדלות יכול לסבול כל ההפכי': ראה גם ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי מקץ לב, ג (בהוצאה החדשה — סא, ב ובהערה 43 שם). מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' קצה וע' קצו ואילך. ענינים ח"א ע' צה. תורת חיים תצוה שסא, א. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכט. וש"נ.

45) שממית בידים תתפש: משלי ל, כח. ראה גם בענין שממית במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' סא. סה"מ תרל"ז ח"א ע' קנה. וש"נ.

46) שגוים מרקדי': ראה יומא סט, ב — כגי' הע"י. יל"ש נחמי' רמז תתרעא. וראה גם ד"ה למען דעת י"ב תמוז תשי"ג (סה"מ תשי"ג ע' קצג־קצד).

מד • **וילקט**[1] **יוסף את כל הכסף הנמצא באמ"צ ובארץ כנען**[2]. להבין ענין שליקט יוסף כל הכסף כו' מהו ענינו. ויובן בהקדם ענין וסיפור מעשה דיוסף ויהודה אודות בנימין אחיהם, שיהודה אמר שא"א לו לעזוב את אביו[3] כו' ורצה שיהי' אצל יעקב דוקא, ויוסף רצה להעלותו אליו דוקא כמ"ש[4] הורידוהו אלי. הנה ידוע דבנימין הוא בחי' צדיק תחתון[5] שהוא בחי' ומדרגת התשוקה שיש בנבראים להתכלל במקורם א"ס ב"ה ואל אישך תשוקתך[6] כו' שתשוקה זו נק' צדיק תחתון פי' התקשרות המקבל אל המשפיע (כמ"ש במ"א ע"פ ושמתי כדכד[7]). והנה מבואר בע"ח שער ל"ח פ"ח[8] שבחי' בנימין הוא בחי' ההוא רוחא דשדי בגווה[9] בביאה ראשונה כו'. והענין כי עיקר הכח ויכולת העלא' מ"ן שהמקבל מעלה מ"ן בבחי' תשוקה נפלאה להתכלל במקורו הוא מצד השפע שכבר נשפע לו מן המשפיע שנשאר תמיד רשימו ממנה בהמקבל ומצד זה יהי' תשוקתו ליכלל בהמשפיע כי כל דבר חוזר למקורו[10], ולכן רשימו זו גורמת בו התשוקה כו', ובחי' שפע ורשימו זה זהו הנק' רוחא דשדי בגווה ונק' צדיק תחתון שמקורו מבחי' צדיק עליון שהוא בחי' התקשרות המשפיע להמקבל[11] (וכמ"ש במק"מ פ' ויצא דקנ"ה

---

1) וילקט יוסף: מאמר זה (לאחרי ההתחלה) הוא ד"ה להבין כל ענין סיפור מעשה דיוסף ויהודה באוה"ת מקץ כרך ו תתשג, ב ואילך (בכותרת: תקס"ב) עם שינויים קטנים (וגם הקיצור שבסוף המאמר נדפס שם). השורות האחרונות בסוף פ"ג הם מד"ה ענין יוסף ואחיו (בכותרת: תקע"ב) שנדפס באוה"ת שם תתשה, ב.

המאמר שבאוה"ת מקץ שם (ד"ה להבין כו' סיפור מעשה דיוסף ויהודה) נמצא במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"ב ע' שלה ואילך (בשינויים ללא הקיצור והגהות). קטע הראשון של המאמר דתקס"ב נעתק בתוס' הגהות באוה"ת בהר (כרך ב) ע' תרב־תרג.

מאמר זה נדפס גם בסה"מ תרמ"ב ע' פו ואילך. ד"ה וילקט יוסף בסה"מ פר"ת (ע' רי ואילך) כנראה מיוסד על מאמר זה.

(החצאי עיגול והחצאי ריבוע שבמאמר זה נמצאים ג"כ באוה"ת מקץ שם).

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) וילקט יוסף .. ובארץ כנען: **ויגש מז, יד.**

3) שא"א לו לעזוב את אביו: **צויין בסמוך הערה 18.**

4) הורידוהו אלי: **ויגש מד, כא. ראה גם לקמן בסיום הפרק.**

5) דבנימין .. צדיק תחתון: **ראה זהר ח"א קנג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תתצה ובהנסמן במ"מ לשם.**

6) ואל אישך תשוקתך: **בראשית ג, טז.**

7) ע"פ ושמתי כדכד: **ראה לקו"ת פ' ראה כה, סע"ד. כז, ד.**

8) בע"ח שער ל"ח פ"ח: **כ"ה במהדורת שקלאוו תק"ס. ובדפוסים שלנו: שער מ"ן ומ"ד (שער לט) דרוש ח. פע"ח שער הק"ש פ"ט. וראה גם שם פ"ה.**

9) רוחא דשדי בגווה: **ראה זהר ח"ב צט, ב. שערי אורה לאדמו"ר האמצעי כז, ב הערה 30.**

10) כל דבר חוזר למקורו: **ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' תצא. וש"נ. תורת חיים בא צה, ב הערה 408.**

11) צדיק עליון .. התקשרות המשפיע להמקבל: **ראה לקו"ת שבהערה 7. לקמן ע' פו.**

ב׳[12] הרח״ו[13] דשרש בנימין מבחי׳ יוסף כו׳ ע״ש). וזהו שרש נשמת בנימין הצדיק, וזהו שחשק יוסף צדיק עליון להביאו אליו דהיינו שבחי׳ רוחא דשדי בגווה תחזור אליו ותכלל בו. [וז״ש אלקנה הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים כו׳[14], כי יש כמה בחי׳ העלאת מ״ן, הא׳ אודם שמצד האשה[15] כו׳ שהוא התשוקה שמצד עצמות המקבל ואל אישך תשוקתך, הב׳ מה שתהי׳ תשוקתה מצד השפע שהושפע בה כבר שהוא בחי׳ ההוא רוחא כו׳, וזה גדול יותר כי ידוע שהעלא׳ מ״ן של האשה ע״י הבנים שילדה לאישה גדולה מהעלאת מ״ן עצמות׳ כמ״ש[16] הפעם יזבלני אישי כי ילדתי כו׳ וכמ״ש בע״ח[17] והוא מטעם הנ״ל שהבנים יש בהן מכח האב, וענין רוחא דשדי בגווה הוא יותר נעלה אפי׳ מהעלאת מ״ן של הבנים וזהו הלא אנכי טוב לך כו׳. והטעם כי הבנים יש בהם גם מחלק האם כמארז״ל[15] אודם מן האשה שממנו בשר כו׳, אבל רוחא דשדי בגווה הוא רוח עצמותו של המשפיע כו׳]. ויהודה אמר כי לא יוכל הנער לעזוב את אביו ועזב את אביו ומת[18], פי׳ כי הקו האמצעי הוא בחי׳ דת״י[19] ויעקב הוא בחי׳ דעת[20] וידוע שעיקר קיום אור[21]
מה • וכלי היסוד הוא ע״י הדעת דוקא להיותו מבחי׳ קו האמצעי, וע׳ בפע״ח בכוונת הלולב למהר״ר יוסף מערבי[22]. והנה ביסוד יש פנימיות וחיצוניות, דהיינו החיצוניות הוא בחי׳ כלי השפע ופנימיות הוא בחי׳ האור[21]. והנה יוסף נק׳ בן זקונים[23] שהוא בחי׳ פנימיות יסוד[24] שהוא השפע הנמשך מח״ע זקן שקנה חכ׳[25] כו׳, ומה שאמר יהודה ואחיו מת[26] פי׳ ששלטו בו יניקת החיצוני׳ להיותו בגלות במצרים להחיות עם רב[27] כו׳, ונשאר בנימין לבדו לאמו[28] כי בנימין שנולד במס״נ

---

12) דקנ״ה ב׳: **אוצ״ל: עמוד א.**

13) הרח״ו: **(במקדש מלך שם: הרב בקהלת יעקב). ראה גם אוה״ת בהר שבהערה 1 (ע׳ תרב).**

14) הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים: **שמואל־א א, ח. ראה גם סידור עם דא״ח קצג, ב. פירוש המלות לאדמו״ר האמצעי נד, א.**

15) אודם שמצד האשה: **ראה נדה לא, א.**

16) הפעם יזבלני אישי כי ילדתי: **ויצא ל, כ.**

17) שהעלא׳ מ״ן של האשה .. בע״ח: **בענין העלאת מ״ן של האשה — ראה בארוכה בע״ח שער מ״ן ומ״ד (שער לט).**

18) לא יוכל הנער .. את אביו ומת: **ויגש מד, כב.**

19) הקו האמצעי הוא בחי׳ דת״י [= דעת תפארת יסוד]: **ראה ע״ח שער הולדת או״א וזו״נ (שער טז) פ״ג. לעיל ע׳ ל. וש״נ.**

20) ויעקב הוא בחי׳ דעת: **ראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ב שבהערה 1 (ס״ע שלה). סה״מ פר״ת שבהערה 1 (ע׳ ריג).**

21) שעיקר קיום אור .. בחי׳ האור: **ראה אוה״ת מקץ שבהערה 1 (תתדש, א) בשינויים.**

22) בפע״ח .. למהר״ר יוסף מערבי: **שער הלולב באמצע פ״ג.**

23) יוסף נק׳ בן זקונים: **וישב לז, ג.**

24) יוסף .. בחי׳ פנימיות יסוד: **(בנוסף להמצויין בהערה 1) ראה גם תורת חיים בא קכז, סע״ד. וש״נ.**

25) זקן שקנה חכ׳: **תורת כהנים קדושים יט, לב. קדושין לב, ב. ראה הנסמן במאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ג ע׳ תשמ. תורת חיים משפטים ש, ב ואילך.**

26) ואחיו מת: **ויגש מד, כ.**

27) להחיות עם רב: **ויחי נ, כ.**

28) ונשאר בנימין לבדו לאמו: **ראה ויגש שם.**

של רחל כמ"ש בצאת נפשה[29] כמ"ש בע"ח שם[8] ואביו אהבו[30], וזהו מעלת בנימין על שאר אחיו כיתרון מעלת ההוא רוחא דשביק על העלא' מ"ן של הבנים כנ"ל. וזהו שלא יוכל הנער לעזוב את אביו כי בהסתלק הדעת יתבטל הכלי[31], ויוסף רצה להעלותו אליו כי חפץ שיכלל בו רוחא דשביק בה, וגם להיות נחסר בו חיצוני' השפע כנ"ל כי יוסף הוא בחי' פנימי' השפע וצריך הוא לכלי חיצוני' כו'. אך מה שאמר הורידוהו אלי ולא אמר העלהו, הענין הוא לפי שהי' בחי' פנימי' יסוד העליון בגלות מצרים שלכך הי' מלך על מצרים ולא על ישראל.

(ב) **ועתה** י"ל ענין גביע הכסף שהטמין יוסף באמתחת בנימין[32]. והענין כי רצה ע"י להעלותו אליו למדרגתו, פי' גביע הכסף הוא בחי' אהבה[33] שיש בה תענוג ושמחה, כי כסף פשוט ה"ע אהבה הנמשכת כמים (והוא מלשון נכסוף נכספת[34] כו' וכמ"ש ג"כ בדרוש דבהמ"ז בענין כסף ומשיכה[35] כו' ע"ש) וגביע הכסף הוא כשיעשו מן האהבה כלי קבלה להיין המשמח שהוא בחי' ומדרגת השמחה שבהתבוננו' בגדולת הבורא כמ"ש שמחו צדיקים בה'[36] להתענג על ה' מרוב כל. [ולמעלה ה"ע בחי' המשכה מבחי' עתיק שהוא מקור התענוגי'[37] והתגלות עתיק הוא בבינה[38] זהו ענין יין המשמח כו', והטעם כי המשכת גילוי השכל ממקורו שהוא הכח המשכיל הוא ע"י המשכת התענוג שמאיר ונמשך ביסוד המים שבמוח[39] שהוא משכן כח השכל והוא המכריח את כל השכל הנעלם לצאת לידי גילוי, ולכן כשמשכיל השכלה חדשה מתמלא תענוג וצהבו פניו[40] כו', וגילוי תענוג זה מתגלה יותר בבינה שהוא כשמשיג ההשכלה לאורך ורוחב נמצא שבחי' השמחה והתענוג שבהתבוננו' בגדולת ה' ה"ע גילוי עתיק בבינה, וזהו בחי' גביע הכסף שהוא כלי להיין המשמח, כי בשפע ע"י יש בחי' פנימי' ובחי' חיצוני', הפנימי' הוא בחי' העונג בחי' יוסף בן זקונים ולא יכול יוסף להתאפק[41], והחיצוני' הוא הגביע בחי' האהבה הנמשכת מחסד דע"י כו'].

---

29) בצאת נפשה: וישלח לה, יח.

30) ואביו אהבו: ויגש שם.

31) יתבטל הכלי: ראה אוה"ת מקץ שם בשינוי.

32) גביע הכסף .. באמתחת בנימין: מקץ מד, ב. ראה לקו"ת מסעי צ, ב ואילך.

33) הכסף .. אהבה: ראה גם תניא פ"נ. תו"א וישב כו, ד. תשא פו, ד. לקו"ת שה"ש יד, א. תורת חיים וארא נג, סע"ג. וש"נ.

34) נכסוף נכספת: ויצא לא, ל.

35) בדרוש דבהמ"ז בענין כסף ומשיכה: ראה סידור עם דא"ח (שער ברכת המזון) קיא, ד. וראה גם לקו"ת עקב טז, ד.

36) שמחו צדיקים בה': תהלים צז, יב.

37) עתיק שהוא מקור התענוגי': ראה תו"א לך לך יא, סע"ב. לקו"ת בשלח א, ג. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א פ' נח ע' טו. ראה גם לקמן ע' עא.

38) והתגלות עתיק הוא בבינה: ראה זהר ח"ג קעה, ב. סידור עם דא"ח קנח, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' ד. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"א ע' יח. וש"נ. וראה גם לקמן שם.

39) ביסוד המים שבמוח: ראה תניא פ"ג. סה"מ תרמ"ב ע' רכ. וש"נ.

40) וצהבו פניו: ראה ירושלמי שבת פ"ח, ה"א. לקו"ת מסעי צג, ב.

41) ולא יכול יוסף להתאפק: ויגש מה, א.

מו • **ואע"פ** שזהו מדריגה מאד נעלית ובפרט בשרשה למעלה שבחי' ע"י הוא מבחי' תחתונה שבמאציל[42] שמתקשר עי"ז בנאצלים וא"א להתגלות כו', מ"מ רצה יוסף להשפיל אור זה של הגביע באמתחת בנימין להיות נלקח משרשו כנ"ל. וכנראה בחוש שאהבה בתענוגים שיש לצדיק גמור יוכל להיות שגם בבינונים תהי' האהבה עם השמחה והתענוג לפי ערכו אך אינה בשלימותה כמו שהיא במקורה האמיתי כו' (וע' בלק"א ח"א פי"ג בענין תהי צדיק[43] כו' ובסידור בהערה לתיקון חצות[44]). וזהו מסיבת ההשפלה שהושפל מאהבה רבה שבתענוגי' שבצדיקי' גם למטה מטה בבינוני' כו', ואמנם הושפלה ונמשכה באופן שלא ירגישנה הבינוני שאם ירגישנה יפול מעבודתו להתייהר כי הרי אינה שלו מצד עצמו, אבל הצדיק אף בהרגשתו אותה בגילוי לא יפול אדרבה יוסיף כח, וזהו שהצניע יוסף את הגביע שיהי' בחי' אור הגנוז ויהי' נמצא גם באמתחת בנימין צדיק תחתון רק באופן שגם בנימין לא ידע ממנה כנ"ל. ובזה יובן ג"כ ענין העלילה שהעליל אח"כ לחפש את הגביע[45] ושעי"ז ישאר בנימין אצלו, בהיות כי ע"י האהבה עם השמחה שתמצא בבינונים כנ"ל יוכלו בעת ההיא להיות במדרגת הצדיק ממש אף שהם הרבה למטה כו'. והטעם הוא כי הנה ע"י השמחה גורם בחי' התגלות והשפלת העליון לתחתון כמשל המלך בעת שמחתו יכול להשפיל א"ע ולדבר גם עם פחותי הערך וכמ"ש במ"א בענין ויספו ענוים בה' שמחה[46], וכמ"כ ע"י השמחה יוכל התחתון לעלות למעלה שלא כפי מדרגתו, וכמו בענין שמחת בית השואבה שע"י השמחה נתעלו ושאבו מרוח הקדש[47] וכמאמר הלל אם אני כאן[48] כו' ואם אין אני כאן מי כאן, פי' כי אם אין אני תופס מקום כלל מפני הביטול שמצד החכ', מי כאן שכמ"כ עי"ז תעלה שמחת הביטול עד רום המעלות דכולא קמי' כלא[49] דאפי' אור צח[50] כו', וזה הביטול שיעלה מעלה לא הי' ביכולת החכמה לבדה כו' רק מצד השמחה כמו איש נכבד בעת שמחתו ישפיל עצמו לדבר עם הקטן וכמו"כ ממש יגביה עצמו הקטן ונבזה בעת שמחתו לדבר עם הגדול

---

42) ע"י הוא מבחי' תחתונה שבמאציל: **ראה ע"ח שער דרושי אבי"ע (שער מב) פ"א.**

43) בלק"א ח"א פי"ג בענין תהי צדיק: **כ"ה גם באוה"ת מקץ שם (ס"ע תתדש ואילך) וסה"מ תרמ"ב שבהערה 1 (ע' פט). וראה תניא פי"ד.**

44) ובסידור בהערה לתיקון חצות: **סידור עם דא"ח קנא, סע"ג ואילך. סידור תורה אור צט, א־ב.**

45) ענין העלילה .. הגביע: **ראה מקץ מד, ד ואילך.**

46) ויספו ענוים בה' שמחה: **ישעי' כט, יט. ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' נא ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' כז ואילך.**

47) שמחת בית השואבה .. ושאבו מרוח הקדש: **ירושלמי סוכה פ"ה ה"א. ב"ר פ"ע, ח. ראה גם לקוטי אמרים להה"מ (מגיד דבריו ליעקב) סי' רנט. אור תורה להה"מ (רמזי תורה) סי' שסג. אוה"ת נ"ך ח"א ע' תלז. לקו"ש ח"ב ע' 424.**

48) וכמאמר הלל אם אני כאן: **סוכה נג, א.**

49) דכולא קמי' כלא: **ראה זהר ח"א יא, ב. וראה גם לעיל ע' לח. וש"נ.**

50) דאפי' אור צח: **ראה תקו"ז תיקון ע (קלה, ב).**

מאד וזהו אינו מצד גבהות רק אדרבה מפני שבשעת השמחה הוא בטל מן עצמותו וכמו הזבוב שיקפוץ על היד לא יהי' בזיון לאדם, כן לא יהי' בזיון להגדול כשידבר לו הקטן בעת שמחתו כו' מפני שמשיג בחי' הביטול של השמחה שמחמת הביטול לא יהי' בהגבהה כי שמחה ושפלות דבר א' הוא כמבואר באריכות ע"פ ויספו ענוים הנ"ל. וזהו שע"י הגביע של כסף שהוא בחי' אהבה עם שמחה שבצדיק תחתון שתתגלה הי' ביכולת יוסף לקשרו אליו עי"ז.

מז • (ג) **ועפ"ז** יובן ג"כ מ"ש בהגביע והוא נחש ינחש בו[51] כו', ופי' ל' נחש ינחש משמע שהערים בערמומית עמוקה מן ערמומי' הנחש עד שהסיר עי"ז הערמומי' של הנחש. והענין הוא להיות כי בגביע הזה הי' יודע עתידות ואין דבר נעלם ממנו, וזהו שהסיר הערמומי' של הנחש, כי ענין הרמאות הוא רק להסתיר ולהעלים הדבר העלם אחר העלם עד שיוסתר הדבר מאד, כי הערמה אינה חכמה בעצמותה כמו השכל והסברא רק כל ענינה להעלים כו', וא"כ יש לכח העלמות אלו שייכות ואחיזה בחכמה הנעלמה, וזהו שהי' לבן רמאי ביותר[52], ויעקב אמר אחיו אנכי ברמאות[53], פי' להיות יעקב בחכמה הנעלמה בעצמותה הי' ביכולתו לסבב ערמומית לבן, כי אחיזת לבן במ"ס דקליפה הי' נמוך מאחיזת יעקב במו"ס דקדושה, וז"ש[54] אם כה יאמר עקודים כו' וילדו כל הצאן כו'. וכמו"כ יובן בענין יוסף שע"י הגביע הי' יודע עתידות והסיר הערמומי' של הנחש. כי הנה ידוע בענין חכמת אדם תאיר פניו[55] שהוא ע"י בחי' גילוי אור ע"י במו"ס שעי"ז נמשך בחי' גילוי ההעלם דמו"ס ומתגלה בבחי' הארת פנים. וזהו ענין הדלקת נר חנוכה[56] שהשמן הוא החכמה הנעלמה ולכן צ"ל ע"ג מים וע"י האור הוא דולק ונמשך מן ההעלם אל הגילוי כו' כמ"ש במ"א באריכות. ומבואר למעלה דענין גביע הכסף היינו ענין גילוי בחי' אור ע"י כנ"ל, ולכן ע"י הגביע הי' יודע העתידות, כי העתידות בגשמיות הוא הנעלם מהשגת האדם ושרשו מבחי' מ"ס שהוא בחי' דבר הסתום ונעלם ואינו מתגלה כמבואר באד"ר[57]. ולכך נק' חשך ישת חשך סתרו[58] כו' והנסתרות לה'[59] וכו' במופלא ממך[60] וכו', אבל לגבי עצמות המאציל כתי' אין נסתר מנגד עיניך[61], פי' כמו עד"מ ע"י האור שמביאי' בבית

---

51) והוא נחש ינחש בו: מקץ מד, ה.

52) לבן רמאי ביותר: ראה ויצא כט, יג ואילך. ל, לב ואילך. לא, ז ואילך. ב"ר פע"ג, ט. זהר ח"א קסא, א. פירוש המלות לאדמו"ר האמצעי כב, סע"ג ואילך. תורת חיים שמות יא, א.

53) אחיו אנכי ברמאות: ב"ב קכג, א. ב"ר פ"ע, יג. רש"י ויצא כט, יב. ראה פירוש המלות שם.

54) אם כה יאמר עקודים .. הצאן: ויצא לא, ח (בדילוג).

55) חכמת אדם תאיר פניו: קהלת ח, א. ראה לקו"ת מסעי צג, ב.

56) הדלקת נר חנוכה: ראה אוה"ת חנוכה (כרך ה) תתקסא, ב ואילך.

57) מ"ס .. כמבואר באד"ר: ראה זהר ח"ג קכח, ב.

58) ישת חשך סתרו: תהלים יח, יב.

59) הנסתרות לה': נצבים כט, כח.

60) במופלא ממך: חגיגה יג, א.

61) כתי' אין נסתר מנגד עיניך: נוסח ברכת זכרונות במוסף דר"ה. נוסח הווידוי „אתה יודע

מתגלים כל מצפונים ומטמונים ולכך ע״י הגביע הכסף שהוא בחי׳ עונג העליון
דהיינו גילוי אור ע״י במו״ס יהי׳ מתגלה ההעלם וההפלא׳ שבמו״ס ולכן הי׳ יודע
עתידות ע״י הגביע, וגם עי״ז נחש ינחש להסיר הערמומית דנחש שענינו ג״כ
להעלים כו׳ שע״י גילוי האור אין נסתר ונעלם כו׳, ולכן עי״ז תיקן יוסף במצרים
ערמות הנחש כי ידוע דקליפת מצרים הוא בחי׳ התנים הגדול הרובץ[62] כו׳ והיינו
בחי׳ כתר דקליפה[63] רישא[64] דדהבא[65], וד׳ גליות[66] מדי כו׳ הם בחי׳ גוף[67], ויוסף
לקט כל הכסף וגם נתן החמישית לפרעה[68] וד׳ ידות הניח להם, כי הד׳ ידות הם
מבחי׳ פרצוף חכ׳ עד פרצוף מל׳, והחמישי׳ הוא פרצוף כתר • שהם היו בחי׳ כתר מח
דקליפה והיניקה שלהם מבחי׳ עורף[69] ואחוריי׳ דרצון העליון, והוא העלה הרפ״ח
ניצוצין[70] דקדושה ע״י שנתנו לו חיות שלהם בהמתם ומקניהם כו׳ (והיינו
והחמישית לפרעה שהעל״ה ובירר מה שינקו מאחוריי׳ רצה״ע פרצוף החמישי
ועי״ז המשיך והחמישית לפרעה שיהי׳ בחי׳ התגלות המשכת פרצוף עתיק יומין
מלשון אתפריעו כל נהורין[71] כדלקמן אי״ה[72]) ועשה הכנה גדולה לגילוי אלקות
שהי׳ ע״י משה במתן תורה וקי״ס. וזהו כי נחש ינחש[73] שתיקן ערמות הנחש בחי׳
התנים הגדול הנ״ל במה שהוציא מהם בערמה כל הניצוצי׳ עד שברצונם הטוב
נתנו מקניהם[74] ואמרו החייתנו[75] כי כלכלם במזון התבואה היינו שהשפיע להם
כדי שאח״כ יציל מהם הטוב בהחמישי׳ שנתנו והביא זה ביתה פרעה כנ״ל והתנהג

רזי עולם״. [ראה הערת כ״ק אדמו״ר זי״ע בסה״מ תש״ט ע׳ 150 – „שמצינו בכ״מ בחז״ל על נוסח תפלה עתיקה הביטוי „דכתיב״ (זח״א לד, א. ובכ״מ. תוד״ה נשים ברכות כ, ב)״. וראה ג״כ הערות ותיקונים לתניא ספל״ו (מו, ב)].

62) מצרים .. התנים הגדול הרובץ: **יחזקאל כט, ג. ראה גם לקמן הערה 76.**

63) מצרים .. בחי׳ כתר דקליפה: **ראה לקו״ת להאריז״ל שמות עה״פ (ה, ב) ויאמר פרעה מי ה׳. ר״פ תצא (נגד קוצו של יו״ד). תורת חיים בשלח קלו, ד. ושי״נ.**

64) מצרים .. כתר דקליפה רישא דדהבא: **ראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ב שבהערה 1 (ע׳ שלח). ולהעיר מסה״מ פר״ת שבהערה 1 (ס״ע רטו). תו״א מקץ מא, ג. לקו״ת בהעלותך לה, ד. חוקת סא, ב. אוה״ת נ״ך כרך ב ע׳ א׳קמא.**

65) רישא דדהבא: **דניאל ב, לח (ושם: ראשה די דהבא. הלשון „רישא דדהבא״ נמצא גם בפסיקתא דר׳ כהנא פרשה ד פ׳ פרה (מ, ב)).**

66) וד׳ גליות: **ראה ב״ר פט״ז, ד. לקמן ע׳ רמח. לקו״ש חט״ז ע׳ 91. ושי״נ.**

67) וד׳ גליות מדי .. בחי׳ גוף: **ראה גם לקו״ת להאריז״ל שם. מאמרי אדמו״ר הזקן שם. תו״א מקץ שם.**

68) נתן החמישית לפרעה: **ויגש מז, כד.**

69) לפרעה .. מבחי׳ עורף: **ראה סה״מ פר״ת שם (ע׳ רטז). סה״מ תר״ם ח״ב ע׳ תרנה. ושי״נ. תרנ״ט ס״ע קסג. ושי״נ.**

70) הרפ״ח ניצוצין: **ראה הנסמן לעיל ע׳ יג.**

71) לפרעה .. אתפריעו כל נהורין: **ראה זהר ח״א רי, א. לקו״ת להאריז״ל מקץ עה״פ (מא, ה) שבע שבלים בריאות. מאמרי אדמו״ר הזקן הקצרים ע׳ כג. ד״ה ודוד עבדי תשל״ב (סה״מ מלוקט ח״ו ע׳ עט. בהוצאה החדשה – ח״ב ע׳ רט). סה״ש תשנ״ב ח״א ע׳ 281 ואילך. לעיל ע׳ מו.**

72) כדלקמן אי״ה: **כ״ה גם באוה״ת מקץ שם (תתשה, א).**

73) כי נחש ינחש: **מקץ מד, טו.**

74) נתנו מקניהם: **ראה ויגש מז, יז.**

75) החייתנו: **שם, כה.**

עמהם רק במדת החסד ובזה בירר מהם הטוב [כמו שיערים האדם עם הקטן ויפתנו שיתן לו בגדו מרצונו הטוב, ומה שהי' ענין המלחמה במכות דם וצפרדע שעשה משה לא הי' מועיל כ"א כשעשה יוסף הכנה מתחלה לברר מהם בתחלה בדרך טוב וחסד שיאמרו החייתנו כו', ואח"כ הי' בנקל למשה ללחום עמהם ולברר מהם בע"כ]. וזהו כי נחש ינחש בו שבירר בחי' נחש כתר דקליפה[76] על ידו שהי' הגבה מאד נעלה מבחי' אור שתאיר חכמה סתימאה ואין דבר נעלם ממנו כי שוין קמי' הנעלם עם הגלוי וכמ"ש[77] הנסתרות והנגלות אתה יודע. וזהו וילקט יוסף[78] את כל הכסף כי קיבץ כל החסדים[79] עד למקור כל החסדי' שהוא הגביע הכסף. ואמנם בימי שלמה אין כסף נחשב למאומה[80] כי היתה סיהרא באשלמותא[81] בבחי' כתר, אבל הזהב הי' נחשב להיותו עטרת בראש הכתר לכך שלח תרשיש[82] להביא זהב אופיר[83] שהוא מעלת[84] ומדרגת אהבה ברשפי אש כמבואר בלק"א פ"נ. אבל האהבה הנמשכת כמים מבחי' כסף לא הי' נחשב בעיניו ונענש ע"ז[85] כי אהבה זו הוא העיקר בהמשכת אלקות למטה בבחי' דירה בתחתונים ועמש"ל ע"פ וכוס פרעה בידי. ולכן וילקט יוסף את כל הכסף דוקא כו'.

קיצור[86]. בנימין הי' בחי' רוחא דשדי בגווה והוא מה שנשאר בהמקבל מבחי' אור ושפע של המשפיע לכך רוצה לחזור למקורו להתכלל בא"ס ב"ה והעלא' מ"ן זה גדול מהעלאת מ"ן של המקבל מצד עצמו. ויוסף שהי' צדיק עליון שממנו לוקח בנימין צ"ת רצה להעלותו אליו ויהודה אמר שא"א כי ועזב את אביו ומת שבחי' כלי היסוד צריך לקבל תמיד מבחי' הדעת וזהו בחי' יעקב שהוא בחי'

---

76) נחש כתר דקליפה: **ראה זהר ח"ב כח, א: הוא שירותא לאלקאה. ובמקדש מלך שם פי' תנין הוא אריך דקליפה. וראה במק"מ לזהר ח"ב לה, ב ד"ה דא נחש.**

77) הנסתרות והנגלות אתה יודע: **נוסח הווידוי.**

78) וילקט יוסף .. כל החסדים: **ראה גם תו"א ויגש מג, סע"ג. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' קצד ואילך. אוה"ת ויגש תתשח, ב. סה"מ תרמ"ב ע' קז. וש"נ.**

79) הכסף .. החסדים: **ראה זהר ח"ב קטו, א. ח"ג תצא רעז, א. פרדס שער י (שער הגוונים) פ"ג. מאורי אור אות כ' סכ"ו (מערכת כסף). לקו"ש ח"ו ע' 159 הערה 51.**

80) בימי שלמה אין כסף נחשב למאומה: **ראה מלכים־א י, כא. דברי הימים־ב ט, כ**

81) בימי שלמה .. סיהרא באשלמותא: **ראה זהר ח"א קנ, א. הנסמן במאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תתקמ־תתקמא (לע' תקפט). סה"מ עת"ר ע' שכא. ע' שפד. ע' תלט.**

82) שלח תרשיש: **ראה מלכים־א י, כב (ובמצודת דוד שם). דברי הימים־ב ט, כא (ובמצודות דוד שם).**

83) להביא זהב אופיר: **ראה מלכים־א ט, כח. י, יא. דברי הימים־א כט, ד. דברי הימים־ב ח, יח. ט, י.**

84) שהוא מעלת: **מכאן עד „וכוס פרעה בידי" הוא מד"ה ענין יוסף ואחיו באוה"ת מקץ שם תתשה, ב (ראה לעיל הערה 1).**

85) ונענש ע"ז: **ראה זהר ח"א רנ, א.**

86) קיצור: **נדפס באוה"ת מקץ שם בסוף ד"ה להבין כו' מעשה דיוסף ויהודה (תתשה, רע"ב).**

חכמה, לזאת נתחכם יוסף להעלות בנימין אליו ע״י שיטמין באמתחתו גביע הכסף
שהוא בחי׳ אהבה בשמחה ותענוג שהיא מעלת ומדריגת הצדיקים ויוכל לפעמים
מט להיות • נמשך בחי׳ זו אפי׳ לבינונים מבלי הודע להם, וזהו שהטמין כו׳. וע״י
שמחה זו יוכלו להתעלות מעלה מעלה במדרגת הצדיקים כענין שמחת בית
השואבה. ושורש ענין הגביע כסף למעלה בחי׳ המשכת ע״י במו״ס ומו״ס הוא
ההעלם ישת חשך סתרו, וע״י המשכת אור ע״י מתגלה העלם זה כמו שמביאים
אור בבית, לכן נחש ינחש בו שהי׳ יודע עתידות על ידו שהעתידות שרשם ממו״ס
ועי״ז בירר נחש כתר דקליפה בחי׳ ערמו׳ הנחש רמאות להעלים וע״י הגביע אין
נעלם כו׳, ומצרים רישא דדהבא כתר דקליפה בירר יוסף מהם הניצוצי׳ שבו ע״י
שנתנו לו מרצונם בהמתם והחמישי׳ לפרעה. וזה הי׳ הכנה לגילוי אלקות שע״י
משה כו׳.

נ • **ויחי** יעקב[1] בארץ מצרים שבע עשרה שנה כו' ויהי ימי יעקב כו' שבע שנים וארבעים ומאת שנה[2] כו'. להבין למה הבדיל בי"ז[3] שנה אשר הי' באמ"צ בפ"ע, וגם למה הבדיל מספר המועט דשבע שנים ממספר המרובה דארבעים ומאת שנה והל"ל שבע וארבעים ומאת שנה. ועוד למה הקדים מספר המועט למספר המרובה[4] (ובאמת דרך הכתוב להקדים מספר המרובה כמ"ש בשרה מאה שנה כו' ושבע שנים[5] כו'). ויש להקדים ענין יפה שעה א' בתשומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב[6]. ולכאורה אינו מובן דהלא ידוע דכל ענין המצות הוא לעשות לבושין לנשמה[7] בכדי שעי"ז תוכל ליהנות מזיו השכינה בג"ע, וע"י מעשה המצות נעשה לבוש המעשה לנשמה האלקי' שתוכל ליהנות ע"י מזיו השכינה אשר בגעה"ת, וע"י כוונת המצות נעשה לבוש המח' לנה"א בכדי שתוכל ליהנות ע"י מזיו השכינה אשר בגעה"ע וכמאמר הזהר ע"פ ואברהם זקן בא בימים[8] באינון יומין עילאין[9] כו' כי כל יום עם המצות הנעשים בו נעשה ממנו לבוש ומאן דגרע יומא חדא ח"ו חסרא לי' מההוא לבושא כו', וא"כ תכלית וכוונת המצות הוא קיבול שכרן בג"ע ואיך יוכל להיות שהלבושין יהיו גבוהי' מן הזיו שנמשך ע"י שהוא ענין הכוונה הפנימי' שלהם (אך תוכן הענין בדרך קצרה הוא דבאמת עיקר קיבול שכר אינו בג"ע כו' רק עיקר קיבול שכר הוא לע"ל לאחר התחי' וכמ"ש בלק"א

---

1) ויחי יעקב: מאמר זה הוא המאמר שנדפס בפלח הרמון ויחי קטו, ג ואילך (והוא הנחת הרב הלל מפאריטש עם הגהותיו ממאמר כ"ק אדמו"ר הצ"צ [מש"פ ויחי תרט"ו]) עם שינויים קלים כאן מכ"ק אדמו"ר מהר"ש. (כמה מהגהותיו דר' הלל שם לא הובאו במאמר הזה, וצויינו במקומם. הנחה אחרת נדפסה במאמרי אדמו"ר הצמח צדק הנחות תרט"ו ע' מט. והנחה נוספת נדפסה שם ע' רד).

למאמר זה ראה תו"א חיי שרה טז, א ואילך. אוה"ת חיי שרה (כרך ד) תשפה, ב ואילך. תשפח, א ואילך. ויקרא (כרך ב) ע' תלז ואילך. סה"מ תרס"ה ע' קי ואילך. תרפ"ו ע' רלג ואילך. תרצ"ב ע' רצ ואילך. תשכ"ז ע' קכז ואילך.

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) ויחי יעקב .. ומאת שנה: ויחי מז, כח.

3) בי"ז שנה אשר הי': בפלח הרמון שם: הי"ז שנה אשר חי.

4) למה הקדים מספר המועט למספר המרובה: ראה גם אור החיים עה"פ (הובא באור התורה ויחי שנב, ב. ועד"ז בסה"מ תר"ל ע' נב).

5) מאה שנה כו' ושבע שנים: חיי שרה כג, א. ראה אבן עזרא עה"פ שם.

6) יפה שעה א' .. העוה"ב: אבות פ"ד מי"ז.

7) המצות הוא לעשות לבושין לנשמה: ראה זהר ח"א רכו, ב. ח"ב רי. א. רמז, א. תניא פ"ה. אגה"ק סכ"ט. תו"א מקץ לב, ד. לקו"ת שה"ש טז, רע"ג.

8) ואברהם זקן בא בימים: חיי שרה כד, א.

9) הזהר .. באינון יומין עילאין: ראה זהר ח"א קכט, סע"א. רכד, סע"א. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשמט. וש"נ. תורת חיים בשלח קעו, א. וש"נ. סה"מ תרל"א ח"א ס"ע רכב ואילך. וש"נ. ד"ה ואברהם זקן תשל"ח (סה"מ מלוקט ח"א ע' רפט ואילך. בהוצאה החדשה — ח"א ע' שז ואילך).

פל"ו. וא"כ תכלית כוונת המצות הוא גילוי האור שיתגלה על ידן לע"ל שהאור הוא בחי' גילוי עצמותו ממש שהוא מלובש עכשיו בהעלם בבחי' המצות ולע"ל יתגלה, וזהו שכר מצוה מצוה[10] עצמה (כמבואר שם בלק"א פ' ל"ז). אך בכדי שתוכל הנשמה האלקי' לבא לקבל גילוי האור לע"ל צריכה מתחלה לקבל גילוי אור זה שבג"ע שגילוי זה הוא ג"כ גבוה הרבה מבחי' חיות העולמות כמשי"ת. אך להיותה בבחי' נברא לא תוכל לקבל גילוי אור זה שבג"ע ג"כ כ"א ע"י לבושי המצות ואעפ"כ הלבושי' גבוהים מהזיו הנמשך ע"י בג"ע כי עיקרן הוא בשביל גילוי האור דלע"ל המלובש בהן עצמן כמשי"ת).

נח • **קיצור**[11]. ויחי יעקב שבע עשרה. וצ"ל למה הבדיל הי"ז שנה, וגם למה הזכיר מנין המועט קודם. ויובן בהקדם ענין יפה שעה בתשומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב. ולכאו' צ"ל הלא המצות הם לבושי' לנפש שתוכל להשיג
נט • השגות אלקי' בג"ע. ואיך יהי' הלבושי' גבוהים מן האור שבג"ע. אך הענין הוא דעיקר לבושי המצות להיות כי בהם יושג האור שיתגלה לע"ל. וזהו שכר מצוה מצוה ועיקר גילוי המצות יהי' לע"ל. אך כדי שתוכל הנשמה לקבל גילוי האור שיתגלה לע"ל צריכה לקבל תחלה האור והזיו שבג"ע שגם הוא גבוה הרבה מחיות העולמות, ולהיותה נברא צריכה גם לאור זה לבושי המצות, ואז אח"כ תוכל לקבל אור שיתגלה לע"ל ע"י לבושי המצות זהו תוכן התירוץ.

נ • (ב) **ויש** להקדים ענין זיו השכינה בג"ע[12] מהו. שלכאו' הוא בחי' חיות העולמות כו', אך באמת אינו כן שבחי' אור המאיר לנשמות בגעה"ת ומכש"כ בגעה"ע הוא נבדל בערך מבחי' חיות העולמות. ומתחלה יש להבין ענין חיות העולמות מהו, כי הנה ארז"ל מה הקב"ה ממלא את כל העולם אף הנשמה ממלאה את כל הגוף[13], וכיון שדימו זל"ז, א"כ כאשר אנו צריכין להבין איך שהקב"ה ממלא את כל העולם צריכין אנו להבין מתחלה איך שהנשמה ממלאה
נא את כל הגוף ומזה נוכל • להבין איך שהקב"ה ממלא את כל העולם וכמאמר ומבשרי אחזה אלוה[14]. והנה ענין הנשמה המחי' את הגוף[15] הוא מחי' אותו בריבוי והתחלקות כחות, כמו במוח נעשה מזיגת חיות הנפש להיות מקור להשכיל שכל, ובלב נעשה מקור להתפעל בבחי' מדות, וביד תנועה וברגל הילוך, וא"א לומר שעצמית חיות הנפש היא המתחלקת באברים, כי הנפש הוא פשוט רוחני ולא

---

10) שכר מצוה מצוה: **אבות פ"ד מ"ב. ראה גם לקמן ע' צז ובהערה 92 שם. לקמן ע' רטז.**

11) קיצור: **הקיצורים נרשמו בסיום המאמר, וסודרו כאן אחר כל פרק.**

12) זיו השכינה בג"ע: **ראה ברכות יז, א. אוה"ת חיי שרה שבהערה 1.**

13) מה הקב"ה .. הנשמה .. הגוף: **ראה ברכות י, א. מדרש תהלים קג, א. ויק"ר פ"ד, ח. לקו"ת אמור לא, ב. סה"מ תרל"ז ח"א ע' כח ובהנסמן שם.**

14) ומבשרי אחזה אלוה: **איוב יט, כו.**

15) הנשמה המחי' את הגוף: **ראה סה"מ תרצ"ב שבהערה 1.**

יתחלק לחלקים, ועוד שאם הי' עצמות הנפש מלובש בגוף א"כ כאשר יחסר כח הראי' בעין חסר זה הכח בעצמית הנפש ובאמת אנו רואים אשר סומא מוליד שלם[16], וע"כ מוכרח לומר שעצמית הנפש אינה מתלבשת בגוף רק הארתה היא המאירה בכל האברים בדרך התלבשות בהם (וענין ההלבשה ברוחני' הוא בחי' הרגשה היינו מה שהכלי מרגשת החיות הרוחני' זהו נק' הלבשה כו' וד"ל). והיינו שהם מרגישים את ההארה שהנפש מאירה בהם ועי"ז הם חיים וקיימים מן הנפש, אבל עצמי' הנפש מובדל לגמרי מגדר התלבשות בגוף (והיינו שהאברים אין מרגישים כלל מהות הנפש עצמו, וממילא אינה מתלבשת בהם כנ"ל שההלבשה ברוחני' הוא בחי' ההרגשה כו'). וה"ז כמשל אור הנר בבית שהנר עומד במקום א' והארתו מתפשטת בכל הבית כן הוא ברוחני' הנפש שרק הארה ממנה מאירה באברי הגוף כו' (רק שיש הפרש בין המשל להנמשל, שבמשל דאור הנר שהוא אור הגשמי אין אור הנר נמצא כלל בחלל הבית רק במקום א' בלבד, משא"כ ברוחני' הנפש אינה בגדר מקום ולא יתכן לומר שנמצאת במקום אחד בלבד רק באמת היא שורה בהעלם בכל אברי הגוף עד שאין שום חלק מחלקי הגוף שלא ימצא בו מציאת הנפש רק שהיא שורה בהעלם ואין אברי הגוף מרגישים את הנפש כלל, ובענין זה הוא דומה לאור הנר הגשמי שאין מהות הנר נמצא בחלל הבית כן בכאן אינו נמצא באברי הגוף בבחי' הרגשה[17] אבל בהעלם נמצא הוא בודאי ובזה לא ידמה לנר הגשמי כו' וד"ל. ומהנראה לומר[18] שגם בנשמה יש מקיף ופנימי, והפנימי שורה או במוח או בלב והארתה מתפשטת בכל הגוף וה"ז דומה ממש לאור הנר, אבל בחי' מקיפי' שבנשמה הם בהעלם בכל הגוף בשוה, וכמו בכלליות העולם אני מלא[19], וזה לא ידמה למשל אור הנר כו'). ולכן אין מהות הנפש מושג כלל רק מציאותו בלבד, והיינו כשאנו רואים שהיד מתנענע והרגל מהלכת אנו מרגישי' ממילא שיש מציאת נפש רוחני המחי' אותן וממשיך בהם כח התנועה וההילוך כו', אבל מהות הנפש אינו מושג לנו כלל, והיינו מטעם שמהות הנפש אינו מלובש כלל באברי הגוף ולכן אינו מושג, כי הרוחני • לא נב
יושג כ"א ע"י הכלי המלבישו וכיון שמהות הנפש אינו מלובש[20] לכן אינו מושג כנ"ל. ומעתה מובן איך שמהות הנפש אינו מתחלק כלל[20] רק הארתו מתחלק בכל אבר לפי מזגו ותכונתו. ועוד מובן שכל השינוים הנעשים בבחי' ההארה

---

16) סומא מוליד שלם: **ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' תמב. וש"נ.**

17) הרגשה: **בפלח הרמון שם (קטז, א): גילוי והרגשה.**

18) ומהנראה לומר: **מכאן עד סוף החצי עיגול — הוספת כ"ק אדמו"ר מהר"ש על פלח הרמון שם.**

19) אני מלא: **נסמן לקמן הערות 43־42.**

20) אינו מלובש .. מתחלק כלל: **בפלח הרמון שם (קטז, ב): אינה מלובשת באברי' בבחי' הרגשה כנ"ל ממילא אינה מושגת כו'. ומעתה יובן ענין הנ"ל דהתלבשות הנפש בגוף שאינו פועל התחלקות כלל במהות הנפש.**

המתלבשת בגוף אינו פועל שינוי כלל בעצמי' הנפש ולכן כאשר נתקלקל כלי העין רח"ל ונחסר כח הראי' אין שום שינוי בעצמי' הנפש כי ישנו לכח הראי' בשלימות במהות ועצמיו' הנפש ולכן סומא מוליד שלם כי כח המוליד נוגע בעצמית הנפש[21] ולכן מוליד בדומה לו כו' וד"ל.

נט • [קיצור] (ב) ולהבין ענין זיו השכינה. שלכאו' הוא כמו חיות העולמות רק שזהו חיות המחי' עולמות עליונים אך באמת אינו כן. ויובן ע"פ מארז"ל מה הנשמה ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את כל העולם. וכשנבין איך הנשמה ממלא את[22] ממילא נבין ענין שהקב"ה ממלא את העולם. דהנה רואי'[23] שבמוח נעשה מזיגת החיות לשכל, ובלב להתפעל באיזהו מדה, וברגל להלוך וביד לעשות, שא"א שמעצמיות הנפש תחלק תחלק לחלקי' כאלו וגם אם חסר איזה פעולה בהכרח לומר שחסר בעצמיות הנפש והרי אנו רואים שהסומא מוליד שלם, ע"כ צ"ל שאין עצמיות הנפש מתפשטת כלל כ"א הארתה מתפשטת בגוף, וה"ז כמו אור הנר שעומדת במקום א' ואורה מתפשטת בכל הבית, ולכן מהות הנפש אינו מושג כלל רק מציאותה ע"י שאנו רואים שהגוף חי, ונמצא מובן שמהות הנפש אינה מתחלקת כלל, וגם השינוי' הנעשי' בההארתה אינם פועלים שום שינוי בעצמותה כו', ולכן הסומא מוליד שלם כו'.

נב • (ג) **והנמשל** יובן למעלה בענין הקב"ה ממלא את כל העולם והיינו חיות אלקות הנמשך בכל העולמות להחיותם שאין עצמות החיות האלקי מתלבש בכל העולמות להחיותם רק הארתו בלבד, כמו ע"ד דוגמא הרקיעי' והגלגלים עם הכוכבים הקבועים בהם דכתי' בהו וצבא השמים לך משתחוים[24] ולכן מסבבים בתמידות ממזרח למערב כי הסיבוב הוא בחי' השתחוואה והביטול הנמצא בהם לבחי' השכינה אשר היא במערב[25] וביטול זה נמצא בגלגל מבחי' נפש הגלגל שהוא חיות האלקי המתלבש בו וא"א לומר שבחי' עצמית חיות האלקי המתלבש בגלגל שהוא בתמונות עיגול ובאמת לא יתכן שום ציור ותמונה באלקות, וע"כ לומר אשר עצמית חיות האלקי הוא נבדל בערך מבחי' התלבשות בגלגל הגשמי' רק שהוא שורה בו בהעלם בכל פרטי חלקיו כל

---

21) כח המוליד נוגע בעצמית הנפש: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' מד. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי נג, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשעט.

22) את: בהוצאה הקודמת: את הגוף.

23) רואי': בהוצאה הקודמת: אנו רואי'.

24) וצבא השמים לך משתחוים: נחמי' ט, ו. ב"ב כה, א. ראה תניא פמ"ב (סא, א בהגהה). סידור עם דא"ח קמב, ב ואילך. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קמו, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' נז. וש"נ. תורת חיים בראשית א, ג ובהערה 42. סה"מ תרנ"ט ע' כט-ל. וש"נ. וראה גם לעיל ע' לח.

25) השכינה .. במערב: ב"ב שם. סנהדרין צא, ב ובפרש"י. ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תרכו.

עוביו וכל אשר בתוכו ותוך תוכו דלית אתר פנוי מיני׳[26] (וכמ״ש בלק״א פמ״ח
בענין הידיעה המקפת כדור הארץ כו׳) רק שאינו בא בו בדרך התלבשות[27] ולכן
אין הגלגל מרגיש עצמית חיות האלקי הנמצא בו בהעלם רק הארתו בלבד[28] והוא
ענין ידוע[29] מציאותו ולא מהותו, ומידיעה זאת שהוא מרגיש מציאות אור האלקי
השופע בו מזה הוא חיותו בתמידות וחיות זה הוא הפועל בו ההשתחוואה וביטול
כו׳. וא״כ יובן שאין תמונת הגלגל פועל שום ציור ח״ו באור האלקי כיון שאינו
בא בדרך התלבשות רק בדרך השראה בהעלם כו׳. אך ביטול זה הנמשך מבחי׳
ידיעת המציאות אינו רק בקדושת העשי׳, אבל בבחי׳ הקליפות הנק׳ בשם ע״ש[30]
גם מציאות האור האלקי אינו מורגש בהם בקירוב רק בריחוק והעלם לגמרי לכך
אינם בטלים ע״י הרגשה זאת רק קרו לי׳ אלקא דאלקיי׳[31] והם עצמם נפרדים
מאור האלקי השופע בהם כו׳. אך כ״ז הוא בבחי׳ עולם העשי׳ הגשמי אך למעלה
במלאכים הרוחניים כמו השרפים האומרים קדוש[32] ומתפעלים בבחי׳ כלות הנפש
לצאת מגדרי הכלי שלהם, הנה התפעלות זאת הוא מבחי׳ מהות אור האלקי המחי׳
אותם ולכן • פועל בהם לצאת מגדרי הכלי כנ״ל. אך הרגשה זאת אשר הם נג
מרגישים מהות אור האלקי ומתפעלים ממנו הוא רק מבחי׳ מדת המלוכה וכמ״ש[33]
מלכותך מכ״ע, ובחי׳ מדת המלוכה גופא הוא רק בחי׳ זיו מעצמות אור האלקי
שבי״ס דאצי׳ כמו שם של אדם שאינו מעצמות נפש האדם כו׳, אבל עצמות אור
האלקי שבי״ס דאצי׳ אינו מורגש בהם רק בבחי׳ הרצון שלהם (והיינו שהרצון
ותשוקה שלהם ליכלל שם וכמאמר הזהר[34] מאן דכסיף אע״ג דלא יכיל שבחא
איהו כו׳). וזהו ענין המאמר זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו[35], כי צדקתך הוא
בחי׳ צדק מלכותא קדישא[36] הוא הנמשך בהם בבחי׳ קירוב עד שמתפעלים מזה
בבחי׳ כלות הנפש, ונק׳ התפעלות זאת בשם רננא כו׳ (ועוד הטעם שנק׳ בשם

---

26) דלית אתר פנוי מיני׳: ראה תקו״ז תיקון נז (צא, ב). תיקון ע (קכב, ב). ס׳ האמונות והדעות לרס״ג מ״ב, פי״ג. תניא פכ״א ובמ״מ הגהות והערות קצרות (לכ״ק אדמו״ר זי״ע) לשם. לקו״ת בהר מא, א. הוספות לויקרא נב, ג.

27) התלבשות: בפלח הרמון שם נוסף: היינו בבחי׳ גילוי והרגשה.

28) בלבד: בפלח הרמון שם נוסף: הוא מרגיש כו׳.

29) ידוע: בפלח הרמון שם: ידיעת.

30) ע״ש: = ע׳ שרים. ראה זהר ח״א מו, סע״ב. שערי תשובה לאדמו״ר האמצעי עד, א הערה 2. לקמן ע׳ רמז.

31) קרו לי׳ אלקא דאלקיי׳: מנחות בסופה. ראה גם ד״ה באתי לגני תשי״ג (סה״מ מלוקט ח״א ס״ע ל ואילך. ע׳ לז. בהוצאה החדשה – ח״ב ע׳ רפז ואילך. ע׳ רצד[א]־רצד[ב]). סה״מ תרל״ב ח״א ע׳ נג בהערה.

32) השרפים האומרים קדוש: ישעי׳ ו, ב־ג. ברכת יוצר. ראה חולין צא, ב ואילך ובתוד״ה ברוך (צב, רע״א).

33) מלכותך מכ״ע: תהלים קמה, יג.

34) וכמאמר הזהר: זהר ח״א סט, ב.

35) זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו: תהלים שם, ז.

36) צדק מלכותא קדישא: תקו״ז בהקדמה (יז, ב).

צדקתך כי שפע הזאת נמשך להחיות רוח שפלים[37] שהם נבראים בע"ג שאין ערך להם לגבי אור האלקי כו' והוא כמו נתינת הצדקה לעני דל"ל מגרמי' כלום כו'), אבל בחי' זכר רב טובך הוא בחי' הגילוי הנמשך מבחי' י"ס דאצי' (שנמשך ע"י יסוד ז"א שנק' טוב[38] כמשי"ת) יביעו מרחוק (כנ"ל שאין מאיר בהם רק בבחי' רצון כו'). ונמצא שיש ג' מדרגות בחיות אור האלקי הנמשך בעולמות, הא' בחי' חיות הנמשך בבחי' המלאכים שמתפעלי' ממהות החיות כנ"ל. והב' חיות הנמשך בקדושת העשי' שהביטול הוא מבחי' ידיעת המציאות דחיות האלקי ולא ממהותו כו'. והג' כמו שנמשך בע"ס[39] כנ"ל. והנה ע"ז נאמר מכה"כ ומתרגמינן זיו יקרי'[40], כי גם בחי' היותר עליונה שהוא בחי' חיות הנמשך במלאכים אינו רק מבחי' מדת המלוכה שהוא בחי' זיו מעצמות אור האלקי שבי"ס דאצי' כנ"ל. אבל בחי' עצמות האור האלקי די"ס דאצי' הוא בחי' סובב ומקיף לכל ג' העולמות דבי"ע בהשוואה (ואין הכוונה סובב ומקיף מלמעלה רק כמו העיגול שאין בו מעלה ומטה בין[41] בעצמות אור האלקי די"ס דאצי' אין בו מעומ"ט רק נמצא למטה בעולם העשי' הגשמי כמו למעלה בעולם הבריאה הרוחני בהשוואה אמיתית כו'). ועז"נ את השמים ואת הארץ אני מלא[42] (והכוונה הוא מלא בהעלם[43] כי לית אתר פנוי מיני', אך הוא שורה בהעלם בכולם בהשוואה וזהו שמים דבריאה וארץ דעשי' בכולם הוא מלא בהעלם בהשוואה א' כו').

נט • [קיצור] (ג) והנמשל יובן למעלה שאין עצמותו ית' מתלבש להחיות הנבראי' כ"א איזהו הארה והארה דהארה, ולכן סיבב[44] והילוך כל הגלגלי' ממזרח למערב שזהו בבחי' ההשתחוואה כי שכינה במערב, אשר ביטול זה שבגלגלי' להיות בהם החיות אלקי, ואא"ל[45] שכמו הגלגל עגול כמו"כ החיות המחי', מאחר ששורה בו בהעלם אין תמונת הציור עושה שום שינוי כו' ועכ"ז החיות שורה בו בהעלם בכל תוך תוכו כי לית אתר פנוי מיני', וכ"ז בקדושת העשי' שמורגש החיות ע"ד ידיעת המציאות אבל בע"ש החיות הוא בהעלם לגמרי ולכן קרו לי' אלקא דאלקי', אבל במלאכי' הרוחניות מורגש מהות החיות בבחי' הרגשה ולכן מתפעלים, אמנם כ"ז הוא מבחי' מל' צדק מ' קדישא, ומבחי' רב טובך היינו בחי' יסוד אינם אלא יביעו מרחוק, ונמצא כי יש ג' מדריגות. וזהו מכה"כ

---

37) להחיות רוח שפלים: ישעי' נז, טו.

38) יסוד .. טוב: ראה זהר ח"א ס, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' רכד. וש"נ.

39) בע"ס: בפלח הרמון שם (קטז, ג): בקליפות דעשי' שגם ידיעות המציאות הוא אצלם בבחי' ריחוק והעלם כנ"ל.

40) מכה"כ ומתרגמינן זיו יקרי': ישעי' ו, ג ובתרגום יונתן.

41) בין: בפלח הרמון שם: כן.

42) את השמים ואת הארץ אני מלא: ירמי' כג, כד.

43) אני מלא .. בהעלם: ראה תניא פמ"ח (סח, א). סה"מ תרל"ז ח"א ע' יט. וש"נ.

44) סיבב: בהוצאה הקודמת: סיבוב.

45) ואא"ל: = ואי אפשר לומר.

זיו יקרי', אבל עצמיות אור האלקי די"ס דאצי' הם בבחי' סוכ"ע כולם בהשוואה א' ולית אתר פנוי מיני' רק שהוא בהעלם כו'.

• (ד) **ובכל** הנ"ל יובן ענין חיי העוה"ב שהוא ענין זיו השכינה בג"ע[46] שהוא נג
גילוי אור האלקי לנשמות בבחי' תענוג להתענג בעונג נפלא מבחי' אור האלקי המתגלה בהם שהוא גילוי יותר גבוה מבחי' חיות העולמות, כי גילוי זה נמשך מבחי' עצמות אור האלקי שבי"ס דאצי' שמתגלים בהם בגילוי גמור[47].
וזהו ענין ג"ע כו' כמא' ויטע ה' אלקי' • גן בעדן מקדם[48] ששרש נטיעת הגן הוא נד
בעדן מקדם (שזהו בחי' החכ' הנק' עדן[49] כמ"ש כלולה בבחי' הכתר הנק' קדם[50] ובו מלובש מבחי' מל' דא"ק הנק' עתיק ונק' מקור כל התענוגים[51] ומשם מתגלה בחי' התענוג בבחי' בינה דאצי' כידוע דהתגלות עתיק הוא בבינה[52] ובחי' הבינה נק' בחי' נהר יוצא מעדן[53] ומזה נמשך בחי' התענוג במל' דאצי' הנק' גן[54] כו' וע"י המל' מתגלה לנשמות הנבראים מאין ליש להתענג על הוי' כו'). ונמשך ע"י הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן וזהו ענין זיו השכינה הנמשך לנשמות בג"ע כו' (ולכן אמרו מוטב דלידייני'[55] כי אע"פ שיסורי גיהנם שעה אחת[56] הוא יותר מיסורי איוב ע' שנה[57] מ"מ כדאי לסבלו בכדי לקבל אח"כ תענוג האלקי שבג"ע כו'[58]). והנה גילוי זה הוא נמשך ע"י יסוד ז"א דאצי' שנק' בחי' טוב ונק' בחי'

---

46) בג"ע: **בפלח הרמון שם (קטז, ד): בגעה"ע.**

47) גמור: **בפלח הרמון שם נוסף כאן הערת ר' הלל.**

48) ויטע ה' אלקי' גן בעדן מקדם: **בראשית ב, ח.**

49) החכ' הנק' עדן: **ראה זהר ח"ג (אד"ז) רצ, א; ב. אגה"ק ס"ה (קז, א). סה"מ תרל"ז ח"א ע' כג. וש"נ.**

50) הכתר הנק' קדם: **ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פי"ט מערכת קדם. אור נערב ח"ז מערכת קדם. מאמרי אדמו"ר הצמח צדק הנחות תרי"ד ס"ע כו.**

51) עתיק ונק' מקור כל התענוגים: **ראה תו"א לך לך יא, סע"ב. לקו"ת בשלח א, ג. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א פ' נח ע' טו.**

52) דהתגלות עתיק הוא בבינה: **ראה זהר ח"ג קעח, ב. סידור עם דא"ח קנח, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' ד. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"א ע' יח. וש"נ. וראה גם לעיל ע' נט.**

53) הבינה .. נהר יוצא מעדן: **בראשית ב, י. ראה זהר ח"ב קכג, ב. אוה"ת וירא (כרך ד) תשנד, ב.**

54) במל' דאצי' הנק' גן: **ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"ג מערכת גן. לקו"ת ואתחנן י, ב. וש"נ. סה"מ תרמ"ב ע' לז. וש"נ.**

55) מוטב דלידייני': **חגיגה טו, ב. ראה לקו"ת בשלח א, ד. הוספות לויקרא נב, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תערב (ובתוס' הגהות באוה"ת חוקת (קה"ת, תשנ"ח) בהוספות ע' 2) וש"נ. סהמ"צ להצ"צ א, ב.**

56) שעה אחת: **בסהמ"צ להצ"צ שם נראה שלומד שעה כפשוטו (ועיי"ש החשבון). במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"ב ע' תקד: רגע א'.**

57) שיסורי גיהנם .. מיסורי איוב ע' שנה: **הקדמת הרמב"ן לאיוב (הובא באגה"ת פי"ב. המשך תער"ב ח"א ע' תקכז. ובכ"מ).**

ברמב"ן שם (כתבי רמב"ן ח"א ע' כג): והנה אם יאבד הא-ל מגופו בעה"ז כל הטובה אשר נהיתה בעולם ויהיה נדון בייסוריו של איוב כל ימיו, טוב לו משיענש בנפשו להיות נדון בעולם הנשמות בייסורי גיהנם.

58) כו': **בפלח הרמון שם נוסף כאן הערת ר' הלל. וראה המשך תער"ב שם.**

צדיק וכמ"ש אמרו צדיק כי טוב[59] ולכן ר"ת דאת השמים ואת הארץ[60] הוא שם אהו"ה[61] שהוא בגי' טוב[62] שהוא ג"כ בחי' יסוד כי ע"י נגלה גילוי מה דאני מלא שהוא בבחי' העלם בעולמות כנ"ל. אך בנשמות נמשך בבחי' גילוי גמור כי הנשמות הם בחי' צדיקים וכמאמר ועמך כולם צדיקים[63] (רק שהנשמות הם בבחי' צדיק תחתון ולכן הם כלים לקבלת האור הנמשך ע"י צדיק עליון כו' וד"ל). ולכן לעולם ירשו ארץ שהוא בחי' ארץ החיים שהוא בחי' ג"ע[64] הנ"ל כו' וד"ל.

נט • [קיצור] (ד) ובכ"ז יובן ענין זיו השכינה שבג"ע שעצמיות בחי' אור האלקי
ס שבע"ס • דאצי' מאיר ומתגלה בג"ע לנשמות ע"י בחי' היסוד, והיינו מה שמאיר בעולם בבחי' סוכ"ע בהעלם מאיר בג"ע בבחי' גילוי והשגה ולכן הם כלים לבחי' האור והזיו הנמשך כו'.

נד • (ה) **אך** יש להבין איך תוכל הנשמה שהיא בחי' נברא מאין ליש והיא בעלת גבול להתענג מאור עצמי'[65] האלקי שהוא בלתי גבול (והגם שהנשמה היא חלק אלוה ממעל[66] כמאמר טהורה היא[67] כו', היינו מצד שרשה אבל נתלבשה בבחי' בריאה מאין ליש כמאמר אתה בראת[67] כו', ואחרי התלבשותה היא מוגבלת ואיך תקבל האור האלקי הבלתי בע"ג להתענג ממנו כו'). אך לזה הם ענין לבושי המצות כי ע"י המצות נעשה לבושים לנשמה, וע"י לבוש זה תוכל להסתכל בעצמי' אור האלקי שבי"ס דאצי' וליהנות מאור הזה, וכמשל אור השמש המאיר בתוקף שא"א להסתכל בו כ"א ע"י זכוכית בהירה שמתלבש בה האור ואז הוא נעשה מתוק לעינים להסתכל בו וליהנות ממנו, וכמו אור שכל עמוק שא"א להסבירו למקבל (באותיות ההסבר שהם בחי' חומר מעין צורת השכל כו') לכן מוכרח הרב המשפיעו להלבישו במשל זר וע"י יובן העומק שבו למקבל כו', כן ע"י לבושי המצות נעשים לבושים לעצמות אור האלקי שבי"ס דאצי' ועי"ז תוכל הנשמה ליהנות מזיו זה הפנימי כו' אע"פ שהוא בבחי' נברא, וכדוגמא שמצינו

---

59) יסוד .. אמרו צדיק כי טוב: **ישעי' ג, י. ראה גם אור תורה להה"מ (רמזי תורה) סי' קעטא. לקו"ת בלק עג, סע"ג.**

60) דאת השמים ואת הארץ: **בראשית א, א. ירמי' כג, כד. ראה אמרי בינה פתח השער פ"ז (ה, א).**

61) ר"ת דאת השמים ואת הארץ .. אהו"ה: **השמטות לזח"א רנא, א. זהר חדש בראשית (סתרי אותיות) ז, סע"ג. לקוטי הש"ס להאריז"ל על ספר יצירה פ"א מ"א (לב, ב — בהוצאת קראקא, תרנ"ז). סה"מ תרל"ז ח"א ע' קצז. תרמ"ב ע' קטו ובהנסמן שם.**

62) אהו"ה שהוא בגי' טוב: **ראה שער הפסוקים ישעי' מא, ט. סה"מ תרל"ז ותרמ"ב שם ובהנסמן שם.**

63) ועמך כולם צדיקים: **ישעי' ס, כא.**

64) ג"ע: **בפלח הרמון שם: געה"ע.**

65) מאור עצמי': **בפלח הרמון שם: מעצמות אור.**

66) שהנשמה היא חלק אלוה ממעל: **ע"פ איוב לא, ב. ראה גם תניא רפ"ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' שעג. וש"נ. תורת חיים וארא נא, ד. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"א ע' נט. וש"נ.**

67) טהורה היא .. אתה בראת: **ברכת אלקי נשמה (ברכות ס, ב).**

נה גבי משה[68] כשהי' בהר לחם לא אכל[69] כו' רק שהי' חי מלחם הרוחני • הנק' לחם אבירים[68] כו' אע"פ שהי' בגוף גשמי ואיך הי' יכול לקבל לחם הרוחני להיות ניזון ממנו אך ע"י שבא בתוך הענן ונתלבש בו[70] עי"ז הי' יכול להיות ניזון מלחם הרוחני כו' וד"ל. והנה בחי' הלבושים שעל ידן נמשך השפע ונתקבל במקבל הוא נמשך משרש ומקור יותר גבוה מבחי' השפע עצמה הנגלה על ידם, וכמו שאנו רואים למטה ברב המשפיע שכל לתלמידו ע"י משל זר כנ"ל שהכח להמציא המשל לשכל העמוק הוא מעצמות מקור השכל שלמעלה משרש ומקור הגילוי שכל העמוק[71] שאינו רק מבחי' הזיו שממקור השכל, ולכן נשתבחו החכמים גדולים בהמצאת המשלים דוקא כמו בשלמה דכתי' בו וידבר שלשת אלפים משל[72] כו' או ר"מ דהוה אמר תלתא מתלי[73] כו' ולא[74] נשתבחו בהמצאת השכלות העמוקות שהיו מלובשים במשלים שאמרו, והיינו מטעם הנ"ל שהמצאת המשל הוא ממקור יותר נעלה מעצמות[75] כח המשכיל כנ"ל, ולכן נשתבחו בזה שבכחם הי' להוציא עצמיות כח המשכיל שלהם מההעלם אל הגילוי בזה שהמציאו משלים להשכלות העמוקות שלהם בכדי שיוכלו הכל לקבל השכלות העמוקות שלהם ע"י המשלים שהמציאו כו' וד"ל. ועד"ז יובן למעלה בבחי' לבושי המצות שהם גבוהים בשרשם הרבה יותר מבחי' זיו השכינה המתגלה על ידם בג"ע שנק' חיי עוה"ב כו'. והענין הוא כמבואר למעלה שענין הג"ע הגם ששרשו הוא בעדן מקדם (שהוא בחי' מקור כל התענוגים שבפנימי' הכתר כנ"ל) מ"מ המשכתו למטה הוא רק בחי' התגלות התענוג הנ"ל בבחי' הנהר היוצא מעדן ומבחי' הנהר הוא נמשך למטה בבחי' המל' דאצי' שמזה נמשך בחי' ג"ע שהוא ענין גילוי התענוג לנשמות הנבראים מאין ליש כנ"ל. אבל בחי' לבושי המצות שעל ידם מתגלה השפע לנשמות הנבראים כו' שרשם מבחי' אנכי מי שאנכי[76] שהוא בחי' עצמות אוא"ס (שבפנימיות הכתר

---

68) משה .. לחם אבירים: **תהלים עח, כה. ראה יומא עה, ב. סה"מ תש"א ע' 154 ובהערה. לקו"ש ח"ד ע' 1037 בהערה. חל"ו ע' 172 ואילך ובהערות 37; 39.**

69) לחם לא אכל: **תשא לד, כח. (ראה גם עקב ט, ט. יח).**

70) שבא בתוך הענן ונתלבש בו: **ראה משפטים כד, יח. וראה זהר ח"א סו, א. סה"מ תרל"ח ע' רמח. וש"נ. תש"א שם.**

71) שהכח להמציא המשל .. שכל העמוק: **ראה תו"א לך לך יא, ג. יב. ד. סה"מ תרל"ז ח"א ע' כד. וש"נ.**

72) וידבר שלשת אלפים משל: **מלכים־א ה, יב. ראה תורת חיים וארא פג, ב. וש"נ. וראה גם סה"מ תרל"ח ע' רכח. וש"נ.**

73) ר"מ דהוה אמר תלתא מתלי: **סנהדרין לח, סע"ב. ראה תו"א לך לך יב, ד. מגלת אסתר צא, ג. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א ע' קט. תקס"ח ח"א ר"ע שצד. לקו"ש ח"ט ע' 202 ואילך.**

74) ולא .. העמוקות: **בפלח הרמון שם (קיז, א): ולמה לא נשתבחו בהמצאות ההשכלות עמוקו' עצמם.**

75) מעצמות: **בפלח הרמון שם: והיינו מעצמי'.**

76) אנכי מי שאנכי: **ראה תניא מהדו"ק ספמ"ט. לקו"ת להאריז"ל תולדות כז, יט בשם הזהר. אבן עזרא תולדות שם. לקו"ת פינחס פ, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' יד. פרשיות התורה ח"א ע' רט ובהנסמן במ"מ לשם. סה"מ תרנ"ט ר"ע רסו. המשך תרס"ו ע' יג (וש"נ). ע' שלד.**

הנ"ל[77]) ובהם מלובש בחי' אנכי הנ"ל. וזהו שהתורה נק' משל הקדמוני[78] להיותה משל שבה מלובש בחי' קדמונו של עולם[79] עצמו. ובזה יובן ענין יפה שעה א' בתשומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב[6] כי בעת שעושה המצוה הוא ממשיך על עצמו בחי' קדמונו של עולם עצמו שהוא בחי' מהות ועצמות אוא"ס כנ"ל רק שההמשכה היא בהעלם מלובש בתוך המצוה (וכמ"ש רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא[80] שהם כלים להכיל המהות ועצמות כו'). משא"כ הזיו הנמשך בג"ע הוא רק בחי' זיו התומ"צ שעשו בעוה"ז שהוא רק בחי' הגילוי מבחי' קדם הנ"ל[81] והוא בחי' התגלות דאת השמים ואת הארץ אני מלא ואעפ"כ הוא למעלה מבחי' חיות העולמות הנק' זיו יקרי'[40] הנ"ל.

נה • [קיצור] (ה) אך צ"ל איך תוכל הנשמה להשיג אור זה הלא היא נברא, והגם כי שרשה בבחי' טהורה היא עכ"ז נשתלשלה בבחי' בי"ע כמאמר אתה בראת כו'. אך הנה זהו ע"י הלבושי' דתומ"צ וכמו שע"י הזכוכית יכולים להביט בשמש, וכמו משה שגופו ניזון מרוחניות ע"י אמצעית הענן, וכמו ע"י המשל מבינים עמקות השכל. והנה שורש הלבושי' הוא גבוה עוד יותר משורש האור הנמשך ע"י, וכמו שנשתבח שלמה במה שהי' מדבר שלשת אלפים משל, וכמו החכמים שנשתבחו במשלים דוקא ולא בעצמיות אור ההשכלה כמו ר"מ תלתא מתלי, והיינו כי אור וזיו הג"ע הוא בחי' אור וזיו די"ס, אמנם שורש ומקור לבושי' דמצות הוא מבחי' אנכי מי שאנכי. ובזה יובן ענין יפה שעה א' בתשו' ובמעש"ט להיות בעת עשיית המצוה ממשיך על נפשו משורש ומקור הלבושי' שהוא מבחי' אנכי מי שאנכי כו', שגבוה מבחי' אור הי"ס, שזהו מה שאת השמים ואת הארץ אני מלא רק שהוא בהעלם ובג"ע מאיר בגילוי כו'.

נה • (ואו) והנה כתי' כי עין בעין יראו[82] שעיקר קיבול השכר יהי' לע"ל שיראו
נו ויסתכלו בעצמות אוא"ס ממש המלובש בי"ס דאצי' שהוא • בחי' עצמות דאת השמים ואת הארץ אני מלא וכמאמר הנה אלקינו זה[83] כל א' מראה באצבעו[84] כו' והוא בחי' עין העליון בחי' הראי' והסתכלות בעצמו' דאני מלא. אך

---

77) שבפנימיות הכתר הנ"ל: בפלח הרמון שם (קיז, ב): שבפנימי' הכתר עצמו קודם שנמשך ומתגלה בנהר הנק' בינה דאצי' כו'.

78) שהתורה נק' משל הקדמוני: שמואל־א כד, יד וברש"י שם. רש"י משפטים כא, יג. מכות י, ב ד"ה והאלקים. ראה תו"א מקץ מב, ב. מגלת אסתר צח, ב. סה"מ תר"ם ח"א ע' קעה. וש"נ. תרנ"ט ע' יט. לקמן ע' רלג.

79) קדמונו של עולם: ראה ב"ר פל"ח, ז. זהר ח"א פד, א.

80) רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא: ראה תקו"ז תיקון ל (עד, סע"א). תניא רפכ"ג. סידור עם דא"ח רפ, א. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי עב, ג הערה 17.

81) הנ"ל: בפלח הרמון שם נוסף כאן הערת ר' הלל.

82) כי עין בעין יראו: ישעי' נב, ח.

83) הנה אלקינו זה: ישעי' כה, ט.

84) כל א' מראה באצבעו: ראה תענית לא, א.

א"א להגיע לזה כ"א ע"י ההסתכלות בתחלה בבחי' הגילוי דאני מלא שזהו בחי' הג"ע שיש בו כמה בחי' געה"ת וגעה"ע[85] ובכ"א יש בחי' רבות בעא"ע[86] ומזה יבואו להסתכל בעצמות דאני מלא הנ"ל לע"ל (וזהו עיקר קיבול שכר שיתגלה בהם אור העצמי' שבמצוה עצמה בגילוי גמור. ובזה יתורץ איך יהי' המצוה גבוה מהשפע המתגלה על ידה שזהו עיקר הכוונה דבאמת עיקר הכוונה[87] שיתגלה האור המלובש במצוה עצמה שזהו שכר מצוה מצוה עצמה כנ"ל[88] בהג"ה בשם הלק"א כו'). וכל זה הוא בחי' עין העליון כו'. אך מש"א כי עין בעין כו' הכוונה שכל בחי' הראי' וההסתכלות שבבחי' אני מלא (הן בג"ע והן לע"ל כו') הכל נמשך ע"י הראי' וההסתכלות דעכשיו שהוא ענין שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה[89] הנ"ל שהוא בחי' ההסתכלות בבחי' מציאותו ולא מהותו שנק' ג"כ בחי' ראי' כו', וכידוע דירידת הנשמה בגוף הוא בחי' ירידה לצורך עלי'[90] כו' כי ע"י התלבשות הנשמה בגוף ומתבוננת איך דמי ברא אלה שזהו ענין שמע ישראל[91] כי שמע לשון הבנה[92] והוא מה שמראה לנפש השכלית[93] איכות ביטול היש לאין שזהו ע"י ההתבוננות דוקא (משא"כ הנשמה עצמה אינה צריכה להתבוננות רק רואה את הנולד[94] כו' וד"ל). ועי"ז נעשה בחי' ואהבת בכל לבבך[95] בשני יצריך[96] כי המדות שבנה"י[97] נגררים אחרי הנפש[98] השכלי' כו', ובחי' זאת דהתהפכות הנפש הטבעי' היא מעלה את הנשמה האלקי' בבחי' גבוה מאד והיינו להסתכל בבחי' עין העליון שהוא בחי' הראי' והסתכלות בעצמות דאני מלא. ולכן כל ההתבוננות בפסוד"ז הוא רק בדברים תחתונים שבעשי' גשמי' בכדי להראות לנפש השכלית שבגוף איכות ביטול היש לאין ובחי' ראי' דנפש השכלי' אינו מגיע רק בדברים

---

85) שיש בו כמה בחי' געה"ת וגעה"ע: **ראה גם זהר ח"א כז, א ובדרך אמת שם אות א. תו"א תצוה פא, ג. אוה"ת חיי שרה (כרך ז) תתת, סע"ב ואילך. סה"מ תרל"ח ע' תקה. וש"נ. תרמ"ב ע' לז. וש"נ.**

בפלח הרמון שם נוסף כאן הערת ר' הלל: (וכמ"ש [תהלים קטז, ט] אתהלך לפני ה' בארצות החיים ב' ארצות געה"ת וגעה"ע כו').

86) בעא"ע: = **בעילוי אחר עילוי.**

87) הכוונה: **בפלח הרמון שם נוסף: הוא הגילוי דלע"ל.**

88) כנ"ל: **פ"א.**

89) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה: **ישעי' מ, כו.**

90) ירידה לצורך עלי': **ראה הנסמן באוה"ת עקב ע' תפא. וראה גם לעיל ע' יד. ע' לז.**

91) שמע ישראל: **ואתחנן ו, ד.**

92) שמע לשון הבנה: **ראה זהר ח"ג קלח, ב (אד"ר). תו"א ויחי מז, ב. לקו"ת פינחס פ, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשלו. וש"נ. הנחות תקע"ז ע' קמח. וש"נ.**

93) שמראה לנפש השכלית: **בפלח הרמון שם (קיז, ג): שפועלת בחי' ראי' בנה"ט שתראה.**

94) להתבוננות רק רואה את הנולד: **בפלח הרמון שם: להתבונן כי היא רואה את הנולד בבחי' ראי' בעצם שלמעלה מן השגה.**

95) ואהבת בכל לבבך: **ואתחנן ו, ה (בדילוג).**

96) בשני יצריך: **ספרי ופרש"י עה"פ שם. ברכות נד, א במשנה. ראה גם סה"מ תר"ם ח"א ע' לב. וש"נ.**

97) שבנה"י: **בפלח הרמון שם: שבנה"ט.**

98) אחרי הנפש: **בפלח הרמון שם: אחר השכל דנפש.**

הגשמים ועי"ז ממילא תתהפך הנפש הטבעי' שהם בחי' המדות שבלב לאהבה את הוי' וממילא נתעלה הנה"א לבחי' עין העליון כנ"ל. ובזה יובן ענין ימי שנותינו בהם שבעים שנה[99] תיבת בהם הכוונה בהיכלות דנוגה[100]. וענין המספר דשבעים היינו כי הבירור צ"ל בז' מדות דנוגה וכ"א כלול מיו"ד[101], אך ע"י הבירור דשבעים שנה שהוא בירור דז' המדות יבא לבחי' הראי' והסתכלות בעצמות וזהו ענין עין העליון כנ"ל. וזהו כי עין בעין יראו והיינו שיתעלה עין התחתון בעין העליון להסתכל בעצמות כנ"ל (כי לע"ל יהי' ב' מיני ראי', הא' ראיה והסתכלות בעצמיות איך שהוא קדוש ומובדל מכל העולמות ונמצא בכולם בהשוואה שזהו ענין דאני מלא הנ"ל שיאיר בגילוי גמור בבחי' ראי' ממש בנפש, והב' שיסתכלו ג"כ בהשתלשלות איך שגם בהשתל' נמצא כח אמתת העצמי' וכלשון הרמב"ם[102]

נז • מאמתת המצאו נמצאו כל הנמצאים כו', ונמצא שגם לע"ל יהי' בחי' הראי' דעין התחתון רק שתהי' בבחי' עלי'[103] להסתכל בעצם המהות כמ"ש בעולמות ולא בבחי' מציאותו בלבד כמו עכשיו כו' וד"ל).

ס • [קיצור] (ו) והנה לע"ל כתי' כי עין בעין יראו. והיינו שזהו עיקר הקבלת שכר שיתגלה לע"ל שכ"א מראה באצבע הנה אלקינו זה ויושג מהות ועצמיות א"ס ב"ה ע"י אמצעית המצות וזהו שכר מצוה מצוה שיתגלה מהות ועצמיות א"ס המלובש במעשה המצות, ואומרו כי עין בעין היינו שבחי' ההשגחה בעין דלעילא לראות ולהשיג מהות הא"ס הוא דרך העין התחתונה היינו בחי' ההתבוננות שגם הנפש השכליות תתפעל. וזהו שמע ל' הבנה, ועי"ז ואהבת. וזהו ימי שנותינו בהם שבעים שנה בהם בחי' בהמה[104] בירור נה"ב שבעים שנה שעי"ז מברר ז' המדות אך ע"י בירור המדות עי"ז יבוא להשיג בבחי' ראי' בעין העליונה והיינו שיתעלה בחי' העין התחתון בעין העליון.

נז • (זיי"ן) **ובזה** יובן ענין החיות של דוד מלך ישראל שהיו חייו ע' שנה[105]. ומבואר בספרים שמצ"ע לא הי' לו חיות רק ניתן לו מאדה"ר[106],

---

99) ימי שנותינו בהם שבעים שנה: **תהלים צ, י.**

100) בהם הכוונה בהיכלות דנוגה: **ראה גם סידור עם דא"ח רכט, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ט ר"ע רצב. תורת חיים ויצא קפ, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ד ס"ע א'תע. דברים ח"ב ע' תקנה. דרושי חתונה ח"א ע' רפ.**

101) דשבעים .. בז' מדות .. כלול מיו"ד: **ראה זהר ח"א ריז, ב. וראה תו"א מגלת אסתר קכד, רע"א. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' תקנו.**

102) וכלשון הרמב"ם: **הל' יסוה"ת רפ"א.**

103) עלי': **בפלח הרמון שם: עליונה מאד.**

104) בהם בחי' בהמה: **ראה גם סה"מ תרכ"ו ע' צז. תר"ל ע' קמב. תרל"ח ע' רכב. ע' תלג. תר"ם ח"א ע' קפד. תרמ"א ע' תצט. תרמ"ו ע' תטו (ושם: בהם אותיות בהמה כי הה"א יש לה מילוי ה"א). קונט' התפלה פ"ח ע' 20.**

105) דוד .. חייו ע' שנה: **ראה שמואל־ב ה, ד. מקומות שצויינו בהערה הבאה. וראה גם חסד לאברהם מעין רביעי עין יעקב נהר נח.**

106) בספרים .. חיות .. מאדה"ר: **ראה זהר ח"א קסח, א. נה, סע"א. צא, ב. ילקוט שמעוני בראשית**

ועוד מבואר במ"א שהשבעים שנה ניתנו לו מאברהם ויעקב ויוסף[107], ולמה צריך לב' פעמים שבעים[108]. אך הענין הוא דבחי' דוד הוא בחי' מל' דאצי'[109] מקור נש"י[110] כמו שיורדת להתלבש בבי"ע ובחי' זאת לית לה מגרמה כלום[111] רק החיות נמשך מלמעלה כו'. והנה הע' שנה שניתנו לו מאדה"ר היינו מבחי' אדה"ר כמו שהוא אחר החטא כי אז נגזר עליו להיות חי יום א' בלבד שהוא אלף שנה[112] ומזה נתן לו ע' שנה, נמצא שבחי' שבעים שנה הנ"ל היו בבחי' עין התחתון שהוא בבחי' הראי' איך דמי ברא אלה שהוא בחי' מציאותו ולא מהותו כו'. אך האבות התחילו לתקן חטא עה"ד[113] והי' מאיר בהם בחי' הראי' והסתכלות בעצמו' דאני מלא הנ"ל (כידוע דהטעימן מעין עוה"ב[114] כו') ולכן המשיכו בבחי' דוד בחי' ע' שנה מבחי' עין העליון כו'. ולכן אברהם המשיך בו ה' שנים כנגד ה' חסדים[115] (ששרשם מבחי' חסד דעתיק[116] שמתלבש בגולגלתא[117] להיות מקור לכל עולם דאצי' כמ"ש[118] כי אמרתי עולם חסד יבנה כו'). ויעקב הוא בחי' קו האמצעי[119] המשיך בו כ"ח שנים שהוא בחי' הכתר שנק' כח אד'[120] כו', ויוסף שהוא עיקר המשפיע במל' (כמ"ש ויגש אליו יהודה כו' בי אדוני[121] שהגשת יהודה שהוא בחי'

רמז מא. וראה מאמרי אדמו"ר הזקן נביאים ס"ע ס ואילך. ושו"נ. ענינים ח"א ע' קלא ואילך. ושו"נ. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' ריד ואילך. ושו"נ. המאמר שלאח"ז בתחלתו. המשך מים רבים תרל"ו פרק צז. ושו"נ. המשך תער"ב ע' שכא. ע' תפח. לקו"ש ח"ח ע' 79 ואילך.

107) שהשבעים .. מאברהם ויעקב ויוסף: זהר ח"א קסח, סע"א ואילך. וראה סהמ"צ להצ"צ קח, סע"ב ואילך. אוה"ת ענינים ע' רו ואילך. סה"מ תרצ"ב ע' שב. ושו"נ.

108) ולמה צריך לב' פעמים שבעים: ראה גם במאמר שלאח"ז בתחלתו. ושו"נ.

109) דוד הוא בחי' מל' דאצי': ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"ד מערכת דוד. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתקטז.

110) מל' דאצי' מקור נש"י: ראה ע"ח שער המלכים (שער יא) רפ"ו. פע"ח שער הק"ש פ"ז. פי"ב. מבוא שערים שער ב ח"ב פ"ב. אוה"ת ויקהל ע' ב'קי. לקמן ע' קי.

111) מל' .. לית לה מגרמה כלום: ראה זהר ח"א לג, ב. קלה, סע"ב. רלו, ב. רמט, ב. ח"ב רטו, א. ח"ג קיג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' שפג. תורת חיים בא צז, א ואילך ובהנסמן שם. לקמן ע' פג. ע' קפד ואילך.

112) אדה"ר .. נגזר .. יום א' .. אלף שנה: ראה ב"ר פי"ט, ח. במד"ר פי"ד, יב. סה"מ תרל"ז ח"א ע' רעו. ושו"נ.

113) האבות התחילו לתקן חטא עה"ד: ראה זהר ח"א קב, ב. (ח"ג קיא, ב). אוה"ת ר"ה (כרך ו) ע' ב'תמג. תהלים (יהל אור) ע' שמז. לקו"ש ח"א ע' 56.

114) דהטעימן מעין עוה"ב: ראה ב"ב טז, סע"ב ואילך.

115) אברהם .. ה' שנים כנגד ה' חסדים: כ"ה גם לקמן ע' פד.

116) אברהם .. ה' חסדים .. דעתיק: כ"ה גם לקמן ע' פג.

117) חסד דעתיק שמתלבש בגולגלתא: ראה ע"ח שער אריך אנפין (שער יג) פ"ו ופ"ז.

118) כי אמרתי עולם חסד יבנה: תהלים פט, ג.

119) ויעקב .. קו האמצעי: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' שסח. תורת חיים בראשית מא, סע"א הערה 13.

120) הכתר שנק' כח אד': שלח יד, יז. ראה זהר ח"ג קסא, ב. רצה, ב (אד"ז). אוה"ת ענינים ע' רי.

121) ויגש אליו יהודה כו' בי אדוני: ויגש מד, יח.

המל׳[122] לגבי יוסף שהוא בחי׳ יסוד[123] לעוררו להשפיע בו וזהו בי אדוני להשפיע בי[124] כו׳) להמשיך[125] ל״ז שנים כי הל׳ הוא כנגד ג׳ מוחין וז׳ הוא כנגד ז׳ מדות, נמצא שהמשיכו כל הבחי׳ שבי״ס דאצי׳ בבחי׳ המל׳ דאצי׳ בחי׳ דוד, וזאת הראי׳ הוא בחי׳ עין העליון להסתכל בעצמי׳ אוא״ס המלובש בי״ס דאצי׳ בחי׳ את השמים ואת הארץ אני מלא הנ״ל כו׳ וד״ל.

וזהו ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה. ענין ויחי הוא החיות שלו שנמשך בו מעצמות החיות מבחי׳ עצמות דאת השמים ואת הארץ אני מלא הנ״ל והוא המשיך חיות זה למטה גם בבחי׳ העולמות שנק׳ ארץ מצרים מלשון מצרים וגבולים[126]. וידוע דיעקב אבינו לא מת[127] היינו כי אברהם יצא ממנו ישמעאל והוא ענין יניקה לחיצונים שנק׳ מיתה וגם יצחק יצא ממנו עשו[128] כו׳. אך יעקב מטתו שלימה[129] ואין שום הסתעפות יניקה לחיצונים ממנו וזהו ענין לא מת כו׳ שאין ממנו שום הסתעפות מיתה מיניקה לחיצונים והיינו מטעם שהוא בחי׳ קו האמצעי ולכן הוא • ממשיך אוא״ס למטה בעולמות הנבראים מאין ליש כמו נח
למעלה (שזהו ענין בארץ מצרים הנ״ל כנ״ל), ונמצא שאין מקום לחיצונים לינק משפע זאת גם למטה כמו למעלה לא יגורך רע[130] כו׳ וד״ל. והנה מפרש האיך האיר בו חיות העליון דעצמות אלקות שהוא בחי׳ אני מלא הנ״ל, לזה אמר שבע עשרה שנה בגימט׳ טוב[131] שזהו בחי׳ יסוד העליון שעי״ז נמשך בו חיות העליון הנ״ל. ואח״כ מפרש פרטיות הבחי׳ שהאירו בו ע״י בחי׳ יסוד הנ״ל, ולזה אמר ויהיו ימי חייו שבע שנים שהוא בחי׳ המשכת ז׳ מדות העליונים שהאירו בו ועי״ז בירר לז׳ מדות דלמטה שבבחי׳ נוגה ולכן נק׳ בשם שנים להיותם משתנים ממהות יש למהות אין אך הכוונה להמשיך בהם אור הוי׳ שהוא בחי׳ אני הוי׳ לא

---

122) יהודה שהוא בחי׳ המל׳: **ראה זהר ח״א רלז, א. הנסמן במאמרי אדמו״ר האמצעי בראשית ע׳ רצט.**

123) יוסף .. יסוד: **ראה זהר ח״ג רלו, א (ברע״מ). פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ״י מערכת יוסף. וראה גם לקמן ע׳ פו.**

124) בי אדוני להשפיע בי: **ראה תו״א ויגש מד, א.**

125) להמשיך: **בפלח הרמון שם (קיז, ד): המשיך.**

126) מצרים מלשון מצרים וגבולים: **ראה תו״א בשלח סד, ב. סע״ג. יתרו סז, סע״ב. עא, ג.**

127) דיעקב אבינו לא מת: **תענית ה, ב. ראה גם לקמן ע׳ קפג. ע׳ רנ. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ קנח. וש״נ.**

128) אברהם יצא ממנו ישמעאל .. עשו: **ראה פסחים נו, א. ויק״ר פל״ו, ה. ספרי ואתחנן ו, ד. האזינו לב, ט. ברכה לג, ב. פרדס שער יג (שער השערים) פ״ג ד״ה הג׳. סה״מ תרמ״ב ע׳ שפט. וש״נ.**

129) יעקב מטתו שלימה: **ויק״ר שם. רש״י ויחי מז, לא. זח״ב תוספות רעו, א. ראה בהערה הקודמת.**

130) לא יגורך רע: **תהלים ה, ה.**

131) שבע עשרה שנה בגימט׳ טוב: **ראה לקו״ת להאריז״ל ר״פ וישב. ביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי ויחי ל, ב (בהוצאה החדשה – עז, ב). סה״מ תרמ״ב ע׳ רנד. וש״נ.**

שניתי[132] כו', לכן יעקב בגימ' ז' פעמים הוי'[133] שכל בחי' עבודתו הי' להמשיך שם הוי' בכל הז' מדות המתבררים ומתהפכים מאין ליש. וזהו ג"כ ענין אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה[134] כו' (כי ע"י בירור המדות דנוגה יתעלו הניצוצים המתבררים בשרשם וממשיכים בחי' אורות דז' מדות דעולם התהו וממשיכים אותם בבחי' הכלים דתיקון עד שנמשכו תוס' אורות הנ"ל בבחי' המל' שנק' רחל[135] כו'). ואח"כ בא מבחי' בירור המדות לבחי' ארבעים ומאת שנה שהוא בחי' ההסתכלות דעין בעין יראו[136] ושני פעמים עין[137] עולה מאה וארבעים, רק חיותו הי' בבחי' יותר גבוה מבחי' דוד כי בבחי' דוד הי' עיקר חיותו בחי' עין התחתון דבחי' ראו מי ברא אלה בחי' ידוע מציאותו ולא מהותו רק שהאיר בו הארה מעין דלעילא ולכן חי רק ע' שנה. משא"כ בבחי' יעקב עיקר חיותו הי' בחי' עין דלעילא להסתכל בעצמות ומהות דאוא"ס שהוא בחי' דאני מלא וממילא הסתכל בעין דלתתא כמ"ש בבחי' עלי' בעין דלעילא והיינו הסתכלות בעצמות ומהות דאוא"ס כמ"ש למטה בעולמות כנ"ל. ולכן חי כנגד זה ארבעים ומאת שנה בחי' ב' העינים בגילוי כמו לע"ל (כנ"ל דהטעימן מעין העוה"ב). וזהו מי האיש החפץ חיים דלעילא מעצמות חיי החיים דעצמות אוא"ס, אוהב ימים העליונים היינו ע"י לראות טוב[138] כי כל ההמשכות הוא ע"י צדיק העליון בחי' יסוד שנק' טוב וכנ"ל בענין שבע עשרה שנה כנ"ל וד"ל.

• [קיצור] (ז) ובזה יובן ג"כ ענין הע' שנין דדוד, שמבואר בספרים שאדה"ר ס
הניח לו ע' שנה. ומבואר ג"כ שהאבות אברהם ויעקב ויוסף הניחו לו ע' שנה ולמה צריך לב"פ ע'. אך הענין דע' שנין דאדה"ר הי' מאותם שאחר החטא שהי' צריך לחיות אלף שנים וחי תתק"ל[139], א"כ הע' שנין שהניח לו הי' מבחי' עין התחתון שידוע מציאותו לבד כו', אבל הע' שנין של האבות שתיקנו חטא עה"ד ולכן הטעימן מעין עוה"ב הי' מבחי' עין העליונה, שאברהם הניח ה' שנים נגד ה"ח דעתיקא, ויעקב ך"ח כח אדני ויוסף ל"ז ל' ג' מוחין וז' ז' מדות א"כ הי' מכל בחי' הע"ס. וזהו ויחי יעקב שבע עשרה שנה, פי' שחיות יעקב הי' שהמשיך החיות • מבחי' עצמיות דע"ס הוא ע"י שבע עשרה בחי' טוב בחי' יסוד סא

---

132) אני הוי' לא שניתי: מלאכי ג, ו.

133) יעקב בגימ' ז' פעמים הוי': ראה לקו"ת להאריז"ל וירא כב, כ (עה"פ הנה ילדה מלכה גם היא). מאורי אור אות י' סמ"ג (מערכת יעקב). סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תש. וש"נ. עת"ר ע' מז. וש"נ.

134) אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה: ויצא כט, יח.

135) המל' שנק' רחל: ראה זהר ח"ג רמד, א. פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"כ מערכת רחל. מאורי אור אות ר' סט"ז (מערכת רחל) וראה ביאיר נתיב שם בסופו.

136) יראו: בפלח הרמון שם (קיח, א) נוסף כאן הערת ר' הלל.

137) עין: בפלח הרמון שם: עי"ן.

138) מי האיש .. אוהב ימים .. לראות טוב: תהלים לד, יג.

139) דאדה"ר .. וחי תתק"ל: בראשית ה, ה.

המשפיע, והמשיך זאת בכל העולמות הנבראי׳ גם באמ״צ, וסדר ההמשכה כך הוא שחשיב תחלה שבע שנים היינו בחי׳ ז׳ מדות ונא׳ בהם שנים להיות ע״י הבירור משתנים ממהות למהות, ואח״כ אמר וארבעים ומאת שנה זהו ב״פ עי״ן שעולה ק״מ, רק שבדוד הי׳ הראי׳ בד״ע ע״י ד״ת וביעקב נהפוך הוא שע״י ד״ע ראה גם ד״ת. וזהו מי האיש החפץ חיים בחי׳ חיים העליונים דעצמיות א״ס ב״ה זהו ע״י לראות טוב בחי׳ יסוד וכנ״ל בענין שבע עשרה שנה.

בס"ד שמות תרכ"ח

סב • **להבין**[1] מה שארז"ל דאדם קדמאה שאל ע' שנין לדוד[2] המלך וכן אמרו בזהר וישלח דקס"ח ע"א שאדה"ר שבק לדוד ע' שנין[3] וגם האבות אברהם שבק לו ה' שנה ונחסרו לו ה' שנים ממספר ימי חייו ויצחק לא השאיל לו כלום ויעקב השאיל לו ד"ח שנה ויוסף השאיל לו ל"ז שנה כידוע בדבריהם ז"ל, ונמצא שאברהם ויעקב ויוסף השאיל לו ע' שנה ואדה"ר השאיל לו ע' שנה, וא"כ יש להפליא לכאורה שלפ"ז הי' צריך להיות חיי דוד ק"מ שנה דהיינו ב' פעמים ע' והוא לא חי רק ע' שנה[4].

אך הנה תחלה יש להקדים בשורש בחי' דוד דהנה אנו אומרים דוד מלך ישראל חי וקיים[5] וזה פלא איך דוד חי וקיים נצחי כו'. אמנם הנה בחי' שרש דוד הוא בחי' המל'[6] דהיינו שהוא בבחי' היראה והביטול בתכלית לגבי בחי' מל' דאצי' שהי' בחי' מרכבה לשם כמו האבות שהיו מרכבה[7] לחג"ת[8] דאצי' כו'. וע"כ אמר לא גבה לבי ולא רמו עיני[9] שע"ד הפשוט היינו שלא הי' יכול לרומם עינו כלל באיזה בחי' התפשטות יש לעצמו, אלא עינו למטה תמיד מגודל עוצם הפחד והביטול במציאות לגבי מל' דאצי' שהי' שורה עליו מלכות שמים דלעילא תמיד כמו עד"מ שלא יכול העבד להרים עינו כלל בעמדו לפני המלך כו'. וזהו לא גבה לבי ולא רמו עיני תמיד מפני אמיתית הביטול תמידות, והרי כל ישראל היו כפופים ומשתחוים ובטלים לדוד להיותו מלך עליהם והוא הי' כפוף ובטל

1) להבין .. דאדם קדמאה: **מאמר זה הוא ד"ה להבין מ"ש בזוה' דאדם קדמאה שבמאמרי אדמו"ר הזקן על מארז"ל ע' רי־רטו בשינויים קלים. (במאמרי אדמו"ר הזקן תקע"א ע' שיא שהוא משנת תקע"א).**

ויש עוד כמה נוסחאות מהמאמר והם: מאמרי אדמו"ר הזקן ענינים ח"א ע' קלא ואילך. סהמ"צ להצ"צ קח, סע"ב ואילך. אוה"ת ענינים ע' רו ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' ריד ואילך. וש"נ. וראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן נביאים ע' ב. לעיל ע' עז. וש"נ.

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) דאדם קדמאה שאל ע' שנין לדוד: **ראה זהר ח"א נה, סע"א. צא, ב. ילקוט שמעוני בראשית רמז מא.**

3) ע' שנין: **במאמרי אדמו"ר הזקן מארז"ל שם (ע' רי) נוסף: וע"כ נחסרו לו ע' שנה.**

4) חיי דוד ק"מ שנה ... ע' שנה: **(בנוסף להערה 1) ראה גם סה"מ תרצ"ב ע' שב. וש"נ.**

5) אנו אומרים דוד מלך ישראל חי וקיים: **בקידוש לבנה. ראה ר"ה כה, א. זהר ח"א קצב, ב. שו"ע או"ח סי' תכו סעי' ב בהגהת הרמ"א. אמרי בינה שער הק"ש פל"ז (סג, סע"ב).**

6) דוד הוא בחי' המל': **ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"ד מערכת דוד. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתקט.**

7) האבות שהיו מרכבה: **ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. ראה גם תניא פי"ח. פכ"ג. פל"ד. פל"ט. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רטו. לקמן ע' רלז. סה"מ תרמ"ב ע' רלח. וש"נ. עת"ר ע' כ.**

8) האבות שהיו מרכבה לחג"ת: **ראה ע"ח שער אורות ניצוצין וכלים (שער יט) פ"ג. תורת חיים וארא סא, ד. וש"נ.**

9) לא גבה לבי ולא רמו עיני: **תהלים קלא, א.**

בתכלית לגבי מ"ש כו'. ונמצא על ידו היו כל ישראל בטלים וכפופים בקבלת מ"ש כו', דהיינו ע"י דוד המלך נמשך בחי' הביטול דמ"ש בכ"א מישראל מגדול ועד קטן כו', והיינו עיקר בחי' דוד מלך ישראל למטה שהוא למעלה בחי' המלכות כו'.

אך הנה ידוע שלמעלה מה שבחי' המל' מתפשטת בבי"ע כמ"ש[10] מלכותך מלכות כ"ע כו' הוא רק בחי' עשי' לבד דהיינו רק התפשטות חיצוניות להמשיך אימה וביטול לכל הנבראים שזהו רק מבחי' עשי' דאצי' כמ"ש ששת ימים עשה[11] כו' כולם בחכ' עשית[12] כו' וכמו עד"מ המלך שמה שמתפשט מלכותו על המדינה אין זה עצמותו כו' כי עצמותו הוא מקור חכמתו ומדותיו כו' רק שע"פ חכמתו ומדותיו ע"י ינהיג ממשלת מלכותו כפי ערך מעלת החכ' שבו והמלוכה הוא רק בחי' חיצוני' לגבי חכמתו העצמי' וצריך תמיד שיומשך מחכמתו העצמיות להנהגת מלכותו להאיר בה בחי' אור וחיות ע"פ טעם ושכל ואם לאו אין להנהגת מלכותו שכל וטעם כלל ואין לה קיום כלל. ויובן מזה עוד שגם בחי' החכ' והטעם שנמשך להנהגת המלוכה אין זה עצם חכמתו כמו • שהוא בפ"ע בלתי בחי' הנהגת סג
המלוכה, שחכמתו חכמה גדולה להשכיל בכל עניני חכמה ומה שנמשך חכמה מכח חכמתו להנהגת המלוכה אינה רק הארה פרטיות מצומצמת בשביל הנהגת המלוכה בלבד. וכך יובן למעלה במלך דוד[13] שהוא בחי' מל' דאצי' שלמטה הוא בחי' דוד מלך ישראל כנ"ל שהמלוכה מצד עצמה רק בחי' עשי' חיצונית כנ"ל וצריך שיומשך בה בחי' חכ' וטעם להנהגת המלוכה מבחי' מקור החכמה שהוא בחי' אור אבא דאצי' שנק' אדם קדמאה[14] כידוע דאדם גימט' מ"ה[15] וכתיב מה שמו ומה שם בנו[16] מה שמו בחי' אדם קדמאה[17] שנק' אדה"ר[18] ואדם שני הוא

---

10) מלכותך מלכות כ"ע: תהלים קמה, יג.

11) ששת ימים עשה: יתרו כ, יא. תשא לא, יז.

12) כולם בחכ' עשית: תהלים קד, כד.

13) במלך דוד: במאמרי אדמו"ר הזקן מארז"ל שם (ע' ריא): במלכותא דלעילא.

14) אור אבא דאצי' שנק' אדם קדמאה: ראה תו"א תרומה עט, ג.

15) דאדם גימט' מ"ה: ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"ח מערכת חוה ומערכת חכמה. ע"ח שער התיקון (שער י) פ"ג. לקו"ת ושער הפסוקים להאריז"ל בראשית ג, כ. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תקסז ובהנסמן במ"מ לשם. תורת חיים בראשית ט, א הערה 14.

16) מה שמו ומה שם בנו: משלי ל, ד. ראה גם פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פי"ג מערכת מה שמו ומה שם בנו.

17) מה שמו .. אדם קדמאה .. ואדם שני .. זו"נ: ראה זהר ח"ב עט, רע"ב. תקו"ז תיקון יח בתחלתו (לא, ב) ובכסא מלך שם (ד"ה ואית אדם לעילא .. חכם עדיף מנביא). בנוסף ל(חלק מ)המקומות שצויינו בהערה 1 – ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ט ע' קפג. אמרי בינה שער הק"ש פל"ט (סו, א). שערי אורה לאדמו"ר האמצעי יט, א. עא, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רנד. ח"ג ע' תתקכא. נ"ך ע' נא. וש"נ. תורת חיים תרומה שיד, א ואילך.

18) אדם קדמאה שנק' אדה"ר: ראה תרגום יונתן – ישעי' מג, כז, ורד"ק ומצודת דוד שם. תקו"ז תיקון ע (קכ, א). זהר ח"א לא, ב. לד, א.

בחי' זו"נ[17] כו'. והארה זו מאור אבא לבחי' מל' דאצי' בשביל[19] בחי' המלוכה היא רק בהארה פרטי' בלבד והוא ענין ע' שנה ששאל אדם קדמאה לדוד, וכמו שאמרה אביגיל לדוד[20] ואדוני חכם כחכמת מלאך אלקי'[21]. וידוע בזהר שמלאך אלקי' דא שכינתא[22] וחכמת מלאך אלקים הוא מה שנמשך בחי' החכ' במל' מאור החכ' דאצי' לפי שהי' דוד מרכבה לבחי' המל' וד"ל. וטעם ע' שנה דוקא הוא לנגד שבעה מדות שיש למלכות שכאו"א כלול מי"ס שהן בחי' גדולה וגבורה כמו שאמר דוד לך הוי' הגדולה והגבורה[23] וכנ"ל[24] שהוא לך הוי' דחכמה שם מקור המדות הראשון[25] כידוע והוא בחי' מדות שבחכ' שנק' ע' שנה דאדם קדמאה כו' וד"ל.

(ב) **והנה** אברהם השאיל לו ה' שנה בלבד. והענין הוא כי האבות הן המרכבה לבחי' חג"ת דז"א ותחלה נמשך ע"ס דחכ'[26] שהוא בחי' המדות שבחכ' ואח"כ נמשך בחי' המדות דאצי' עצמו שנולדים מיחוד או"א[27] כידוע. אמנם הנה[28] נודע ששורש בחי' המדות הוא מבחי' ע"ק כנודע ממ"ש בזהר דז"א בעתיקא אחיד ותליא[29], ונמצא כי השפעת המדות שנמשך לדוד ע"י אברהם בשרשן הם בחי' ה"ח דע"ק[30], והיינו לפי שבחי' דוד נק' לבנה[31] דלית לה מגרמה כלום[32] בלתי קבלה מלמעלה דהיינו מאור השמש[33], כך נפש דוד למעלה שהוא בחי' המל' לית לה מגרמה כלום דהיינו לא חכ' ולא מדות כו' ע"כ כל אורות עליונים שלמעלה

19) בשביל: במאמרי אדמו"ר הזקן מארז"ל שם (ע' ריב): רק בשביל.

20) שאמרה אביגיל לדוד: כ"ה גם במאמרי אדמו"ר הזקן שם. בסהמ"צ להצ"צ שבהערה 1 (קת, ב): האשה התקועית.

21) ואדוני חכם כחכמת מלאך אלקי': שמואל־ב יד, כ (ושם: האלקים).

22) שמלאך אלקי' דא שכינתא: ראה זהר ח"ב מז, א. קטז, ב. וראה תו"א בשלח סה, א.

23) לך הוי' הגדולה והגבורה: דברי הימים־א כט, יא.

24) וכנ"ל: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: כו'.

25) דחכמה שם מקור המדות הראשון: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' פ. שערי אורה לאדמו"ר האמצעי ד, א. נה, א. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי צו, ב.

26) ע"ס דחכ': במאמרי אדמו"ר הזקן מארז"ל שם: ע' שנה בחכמה.

27) המדות .. שנולדים מיחוד או"א: ראה תניא פ"ג.

28) אמנם הנה: מכאן עד „ה"ח דע"ק, והיינו" – הוספת כ"ק אדמו"ר מהר"ש על מאמרי אדמו"ר הזקן שם.

29) דז"א בעתיקא אחיד ותליא: ראה זהר ח"ג רצב, א (אדרא זוטא). תו"א יתרו עג, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ט ע' קפה ואילך. סה"מ תר"ם ח"א ע' קנב. וש"נ.

30) אברהם .. ה"ח דע"ק: כ"ה גם לעיל ע' עז.

31) דוד נק' לבנה: ראה חולין ס, ב. ד"ה ויאמר לו יהונתן תשמ"ה (סה"מ מלוקט ח"ו ע' כה. בהוצאה החדשה – ח"א ע' שמט).

32) לבנה דלית לה מגרמה כלום: ראה זהר ח"א לג, ב. קלה, סע"ב. רלו, ב. רמט, ב. ח"ב רטו, א. ח"ג קיג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' שפג. תורת חיים בא צז, א ואילך ובהנסמן שם. לעיל ע' עז. לקמן ע' קפד ואילך.

33) לבנה .. קבלה .. מאור השמש: ראה גם סידור עם דא"ח קפב, ד ואילך. פירוש המלות לאדמו"ר האמצעי כט, ב ואילך. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תשנז. וש"נ.

צריכים להמשיך בבחי' המל' ואם לאו לית לה כלום כמו פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה[34]. והנה אמר על יהושע איש אשר רוח בו[35] שיכול להלוך נגד רוחו של כאו"א להשפיע לכל אחד לפי ערכו ויהושע הי' מקבל תחלה מפני משה ואם לאו לא הי' יכול להלוך כנגד כל כללות כו'[36] וכן דוד הי' רועה צאן[37] כמ"ש[38] ולקחתיך מאחרי הצאן כו' כי הרועה הוא המשגיח על כל שה וצאן בפרטות לפקח בכל אשר • יחסר להם במאכל ובמשתה ולנהלם במרעה טוב ולרפאות את השבורה ולקבץ את הנדחה ומתועה בדרך כו' ודוד הי' משגיח טוב בכל לבבו הנאמן על כל הצאן ע"כ נק' רועה ישראל רעיא מהימנא ע"כ נמסרו לו ישראל לרעות צאן קדשים ולנהלם וכמ"ש[39] ואתנה צאני צאן מרעיתי, וע"כ מצינו בטוב ההשגחה של דוד על עמו כתיב ודוד עושה משפט וצדקה לכל עמו[40] לכ"א לפי ערכו לקבץ הנדחה ולרפאות השבורה. וגם במזון ופרנסה כמה שאמרו לדוד עמך ישראל צריכין פרנסה אמר להם לכו ופשטו ידיכם בגדוד[41] כו', וזה מורה מה שמשגיח השגחה פרטית שכולם יחד כלולים ומתאחדים בו. וכמו"כ יהושע מה שהי' יכול להלוך נגד כאו"א[42] לפי שהי' כלול כו', ובחי' כללית כזאת צריך שיומשך מלמעלה מכללות כל האורות עליונים דוקא ולא מבחי' פרט א' או מדה או שכל א' כו', וע"כ דוקא לדוד המלך השאילו הכל אדה"ר אברהם ויעקב ויוסף ולא למלך אחר וד"ל. סד

(ג) **והנה** כל ענין ההשגחה של מלך דוד הוא בחי' החסד שיורד מגבוה לנמוך להשגיח גם בקטן שבכולם כי זהו עיקר בחי' השגחת הרועה הנאמן על כל דבר כמ"ש לא נכחד מן המלך[43] שהי' צריך לידע הכל ולא יעשה דבר בלתי ידיעתו כו', ולכך השאיל אברהם איש החסד ה' שנים שהוא בחי' ה"ח[44] ה' דאברהם[45] כידוע שהוא בחי' ירידת החסד מגבוה לנמוך כמ"ש והוכן בחסד

---

34) פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה: ב"ב עה, סע"א. ראה גם ד"ה כי נער ישראל תרס"ו (סה"מ תרס"ו־תרס"ז ע' לב).

35) איש אשר רוח בו: פינחס כז, יח ובספרי ופרש"י שם. ראה גם תניא בהקדמה.

36) כו': במאמרי אדמו"ר הזקן מארז"ל שם: נ"י [= נשמות ישראל].

37) דוד הי' רועה צאן: ראה גם שמו"ר פ"ב, ב. מדרש תהלים ספע"ח. תנחומא באבער שמות י.

38) ולקחתיך מאחרי הצאן: ע"פ שמואל־ב ז, ח. כ"ה במאמרי אדמו"ר הזקן שם. ובמקומות שנסמנו לעיל הערה 1 מובא ג"כ מפסוק זה בשינוי קצת או הפסוקים דתהלים עח, ע־עא.

39) ואתנה צאני צאן מרעיתי: חיבור ב' פסוקים – יחזקאל לד, יז; לא (ושם: ואתן).

40) ודוד עושה משפט וצדקה לכל עמו: שמואל־ב ח, טו (ושם: ויהי דוד).

41) עמך ישראל .. ופשטו ידיכם בגדוד: ראה ברכות ג, ב.

42) כאו"א: במאמרי אדמו"ר הזקן מארז"ל שם נוסף: לפי ערכו.

43) לא נכחד מן המלך: שמואל־ב יח, יג (ושם: לא יכחד).

44) ה' שנים .. ה"ח: כ"ה גם לעיל ע' עז.

45) ה"ח ה' דאברהם: ראה תורת חיים לך פ, ג. פב, ג. פט, א. חיי שרה קכב, א־ב.

כסא[46], בחסד דאברהם שהוא ראשית המדות דאצי׳, אבל יצחק לא השאיל כלום כי אינו צריך לבחי׳ יצחק כלל כי פחד יצחק[47] כבר יש במל׳ שהיא מליאה דינין וגבורות כידוע בענין דינא דמלכותא דינא[48], ומלבד שאין צריך להמשכת דין דיצחק אלא שיהי׳ מוסיף במל׳ כח הדין ג״כ אינו צריך כי לא הי׳ בעולמות קיום כלל כו׳ וד״ל. ויעקב השאיל לדוד כ״ח שנים, כי הנה יעקב הוא בחי׳ הת״ת[49] שהוא בחי׳ הרחמים[50] ונק׳ בריח התיכון שמבריח מן הקצה אל הקצה[51] להמשיך ממקור הרחמים שבפנימי׳ הכתר ששם בחי׳ רחמים פשוטים. וזהו שאמר משה ועתה יגדל נא כח אד׳ כאשר דברת[52] אל רחום[53] כו׳, פי׳ יגדל יו״ד רבתי[54] לעורר ממקור הראשון דהיינו אור א״ס שבפנימי׳ עתיק ואריך שלגדולתו אין חקר[55] שיומשך משם כח ועוז בתוספת אור בכח דאד׳ שהי׳[56] בחי׳ כ״ח אותיות דשם אדנ״י כידוע דאל״ף למ״ד פ״א מילוי דאות א׳ של שם אד׳ כו׳ וכללותם הוא כ״ח אותיות, ופי׳ מלוי דמלוי הוא אשר גנוז בו בהעלם שהוא בחי׳ הפנימי׳ של הכח הנעלם בשרשו הראשון של שם אד׳ שהוא בחי׳ מל׳ דא״ס שמאיר בו יו״ד רבתי שמטהירו עילאה. וז״ש • יגדל נא כח אדנ״י ומשם ממילא יומשך מקור סח
הרחמים י״ג ת״ד. וזהו כאשר דברת לאמר ה׳ אל רחום כו׳, וזהו ג״כ מה שהשאיל יעקב שהוא קו האמצעי[57] שעולה לבחי׳ פנימי׳ הכתר[58] ששם מל׳ דא״ס בהגדלת כח דשם אד׳ ונמשך עד למטה מטה במל׳ דאצי׳ כך[59] אותיות הללו כדי להוסיף כח ואור במל׳ הוא להמתיק כל בחי׳ הדינים הקשים שנאחזים בגבורות דשם אדנ״י, והיינו מספר ך״ח שנים דוקא שהשאיל יעקב דוקא לבחי׳ מל׳ שהוא דוד מלך ישראל למטה כו׳ וד״ל.

---

46) והוכן בחסד כסא: ישעי׳ טז, ה.

47) פחד יצחק: ויצא לא, מב.

48) דינא דמלכותא דינא: גיטין י, ב. ראה תו״א וירא יד, ד. מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״א ע׳ רלח. ושי״נ.

49) יעקב הוא בחי׳ הת״ת: ראה זהר ח״א קנז, ב (סתרי תורה). ח״ג שב, א. פרדס שער כב (שער הכנויים) פ״ד.

50) יעקב .. בחי׳ הרחמים: ראה זהר ח״א פז, ב. מאמרי אדמו״ר האמצעי בראשית ע׳ קנו. ושי״נ.

51) יעקב .. בריח התיכון שמבריח .. אל הקצה: ע״פ תרומה כו, כח. ראה זהר ח״ב נא, ב. קעה, רע״ב. תניא פי״ג (יט, א). לקו״ת שה״ש יג, סע״א ואילך. סה״מ תרל״ז ח״א ע׳ קכח. תרמ״ב ע׳ קז. ושי״נ. וראה גם לעיל ע׳ מג.

52) ועתה יגדל נא כח אד׳ כאשר דברת: שלח יד, יז.

53) אל רחום: תשא לד, ו (ובפ׳ שלח שם, יח – הפסוק הוא : ה׳ ארך אפים).

54) יגדל יו״ד רבתי: מסורה ריש בראשית. ראה אנציקלפדי׳ תלמודית חכ״א מערכת יו״ד ע׳ קלו הערה 76. אוה״ת נ״ך ח״א ע׳ תרעט ואילך. מגלת אסתר ע׳ ריד ואילך.

55) שלגדולתו אין חקר: תהלים קמה, ג.

56) שהי׳: במאמרי אדמו״ר הזקן מארז״ל שם (ע׳ ריג): שהם.

57) קו האמצעי : במאמרי אדמו״ר הזקן שם: קו האמצעי דת״ת.

58) קו האמצעי שעולה לבחי׳ פנימי׳ הכתר: ראה לקו״ת שה״ש מז, ד שמציין לזהר ס״פ תרומה (זח״ב קעה, ב). שערי אורה לר״י גיקטלייא שער ה סג, ב. מאמרי אדמו״ר הזקן הקצרים ע׳ תקעט.

59) כך: במאמרי אדמו״ר הזקן שם: כ״ח.

ויוסף השאיל ל״ז שנים לחיי דוד כי הנה יוסף הוא בחי׳ יסוד ז״א[60] שקרוב יותר לבחי׳ המל׳ מכל בחי׳ האורות עליונים דאצי׳ להיות עיקר המשפיע כל שפע לבחי׳ המל׳ כידוע בענין צדיק עליון[61], ולזה הטעם השאיל ונתן מחייו יותר מכולם כל אשר לאיש יתן[62], וטעם של ל״ז שנה היינו כידוע שחב״ד כל א׳ כלול מי״ס היינו שלשה מעלות שהאשה נקנית בהם[63] והוא ענין שלשים הגבורים של דוד[64] ובניהו שהוא בחי׳ יסוד[65] על השלשים ועד השלשה לא בא כו׳ וישימהו דוד למשמעתו[66] לבחי׳ משפיע לדוד כמ״ש בזהר[67] איהו שם לי׳, וז׳ שנים הם בחי׳ המדות שנולדים מחב״ד והיינו ל״ז שנים, וכמו דאדם קדמאה השאיל ע׳ שנים מבחי׳ המדות דחכ׳ עילאה שנק׳ חכמה בראש[68] בחי׳ או״א[69], כך יוסף שהוא בחי׳ אדם בתראה חכמה תתאה כמ״ש מה שמו ומה שם בנו[16] אלה תולדות יעקב יוסף[70] כו׳ המשיך ג״כ לנוק׳ ל״ז שנין בחי׳ חב״ד ומדות שבבחי׳ חכמה תתאה וכמ״ש בזהר[71] ע״פ חכמות בחוץ תרונה[72] ב׳ חכמות מוחא עילאה ומוחא תתאה[73] שכלולים במל׳, וז״ש חכמות נשים בנתה ביתה[74] ע״י ח״ע וח״ת כו׳, ונמצא מאדם קדמאה נמשך בחי׳ מדות מחכ׳ שבראש ומבחי׳ אברהם נמשך בחי׳ המדות בעצם א׳ שהוא ה״ח הכלולים יחד ויעקב המשיך בחי׳ כח המלוי דמל׳ מבחי׳ הכתר כנ״ל.

---

60) יוסף הוא בחי׳ יסוד ז״א: **ראה ע״ח שער הצלם (שער כו) פ״ג. ביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי ויחי כט, ב. כט, ד. ל, ב. (בהוצאה החדשה — מקץ סג, ב. ושי״נ. ויחי עד, ד. עו, א. עז, ב). מאמרי אדמו״ר הזקן על פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקיז ובהנסמן במ״מ לשם. לעיל ע׳ עח.**

61) בענין צדיק עליון: **ראה גם לעיל ע׳ נז ואילך.**

62) כל אשר לאיש יתן: **איוב ב, ד.**

63) שלשה מעלות שהאשה נקנית בהם: **ראה קדושין ב, א במשנה. מאמרי אדמו״ר האמצעי נ״ך ר״ע תקל. קונטרסים ס״ע שנב ואילך.**

64) שלשים הגבורים של דוד: **ראה שמואל־ב כג, ח ואילך; דברי הימים־א יא, יא ואילך ובמפרשים שם. ראה גם מאמרי אדמו״ר האמצעי נ״ך ס״ע שנ. ושי״נ. פירוש המלות לאדמו״ר האמצעי לג, ב. צו, ד. תורת חיים תצוה שכ, ד.**

65) ובניהו שהוא בחי׳ יסוד: **ראה זהר ח״א ו, סע״א. קסד, א. מאורי אור אות א׳ סס״ג (מערכת איש) וביאיר נתיב שם. מאמרי אדמו״ר הזקן תקע״ב ע׳ פב.**

66) ובניהו .. על השלשים .. למשמעתו: **שמואל־ב כג, כב־כג (ושם: בניהו .. מן השלשים נכבד ואל השלשה לא בא וישימהו דוד אל משמעתו). דברי הימים־א יא, כד־כה (ושם: מן השלושים .. על משמעתו).**

67) איהו שם לי׳: **ראה זהר ח״א ז רע״א.**

68) חכמה בראש .. חכ׳ בסוף: **ראה זהר ח״א כו, ב. שער היחוד לאדמו״ר האמצעי קמג, א הערה 8.**

69) או״א: **במאמרי אדמו״ר הזקן מארז״ל שם: אור אבא. ובשולי הגליון שם: „נוסח אחר: או״א״.**

70) אלה תולדות יעקב יוסף: **וישב לז, ב.**

71) בזהר ע״פ חכמות בחוץ .. ב׳ חכמות: **ראה זהר ח״א קמא, ב.**

72) חכמות בחוץ תרונה: **משלי א, כ.**

73) מוחא עילאה ומוחא תתאה: **לשון הזהר — ראה זהר ח״ג קלא, ב (אדרא רבא). רסב, א. ראה גם סידור עם דא״ח ז, סע״ד ואילך. רסד, ד. אמרי בינה שער התפילין קפב, ב ואילך.**

74) חכמות נשים בנתה ביתה: **משלי יד, א. ראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ז ע׳ שלב. תקס״ח ח״א ע׳ שצט.**

וזהו ענין איש״ר[75] מברך כידוע בכוונות דקדיש[76], ויוסף המשיך בחי׳ חב״ד ומדות בבחי׳ חכ׳ תתאה שנק׳ חכ׳ בסוף[68] כידוע וד״ל.

(ד) **ובכ״ז** מתורץ הקושיא דלעיל למה לא חי דוד ק״מ שנין, כי ע׳ שנין דאדם קדמאה הן הנה ע׳ שנין דאברהם ויעקב ויוסף רק שבאדם קדמאה הוא בבחי׳ מדות דח״ע ובבחי׳ אברהם ויעקב ויוסף הוא בבחי׳ מדות שבאצי׳ שבאין בגילוי ההעלם עד בחי׳ המל׳ ממש כנ״ל. והנה ע״ד המבואר בענין ויהיו חיי שרה[77] מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים מאה הם ע״ס דכתר ועשרים חו״ב דאצי׳ וז׳ שנים במדות וכולן נקראו חיי שרה בתמידות, כך חיי דוד בתמידות נמשך מח״ע וממדות • דאצי׳ ע״י אברהם ויעקב ויוסף כנ״ל. ולזה אנו אומרים סו
דוד מלך ישראל חי וקיים[5] תמיד למעלה בבחי׳ מל׳ דאצי׳ (ועוד יתפרש על העתיד במשיח ב״ד שיתעלה אז בחי׳ המל׳ להיות בו הארת הכתר כמ״ש כוסי רוי״ה בגימט׳ ארך בחי׳ א״א[78], וז״ש וארוכתך מהרה תצמיח[79] כמ״ש במ״א[80] ע״כ חי וקיים בבחי׳ נצחי׳ דמל׳ דא״ס מקור הכל כו׳ וכמ״ש ה׳ ימלוך לע״ו[81] כמ״ש במ״א בענין ועתיק יומין יתיב[82] מלכותי׳ מלכות עלם[83] כו׳ ע״כ וע״ד אחד[84] כו׳. וזהו כי דוד הגדיל[85] כענין יגדל כח אדנ״י דקאי לעתיד דוקא).

ומעתה יש להבין[86] ענין השאלה והנתינה[87] ששאל ונתן אדה״ר ואברהם ויעקב ויוסף מספר ימי חייהם ע״ד הנ״ל איך שייך ענין השאלה והנתינה בזה.

---

75) איש״ר: = אמן יהא שמי׳ רבא.

76) איש״ר מברך כידוע בכוונות דקדיש: ראה פע״ח שער הקדישים פ״ד.

77) ויהיו חיי שרה: חיי שרה כג, א. ראה זהר ח״א קכג, א. ביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי חיי שרה קלא, ב ואילך (בהוצאה החדשה — כח, סע״א ואילך). סה״מ תרל״א ח״א ע׳ רא. וש״נ.

78) כוסי רוי״ה בגימט׳ ארך בחי׳ א״א: תהלים כג, ה. יומא עו, א. ראה גם מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״א ע׳ כג; שערי תשובה לאדמו״ר האמצעי כב, סע״ג; תורת חיים בשלח קנד, ד. קסא, סע״א, ובהנסמן בהנ״ל.

79) וארוכתך מהרה תצמיח: ישעי׳ נח, ח (ושם: תצמח).

80) וארוכתך .. כמ״ש במ״א: ראה לקו״ת צו ט, א.

81) ה׳ ימלוך לע״ו: בשלח טו, יח.

82) ועתיק יומין יתיב: דניאל ז, ט.

83) מלכותי׳ מלכות עלם: דניאל ג, לג. ז, כז. ראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ח ח״א ע׳ תל ואילך. תקס״ט ע׳ יג. ע׳ קעז. מאמרי אדמו״ר האמצעי בראשית ע׳ רמג. וש״נ. דברים ע׳ ריב ואילך. שערי תשובה לאדמו״ר האמצעי כט, ג. נה, ד.

84) וע״ד אחד: זח״ב קלד, א („אלף מתחלפת בו׳ באותיות אהו״י, ח׳ מתחלפת בע׳ באותיות אחה״ע״ — מקדש מלך לזהר שם). תניא שער היחוד והאמונה רפ״ז. מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ח שם. וראה אגרות־קודש כ״ק אדמו״ר זי״ע ח״ב ע׳ קטז ואילך.

85) כי דוד הגדיל: שמואל־א כ, מא (ושם: עד דוד). ראה מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ח ח״א ע׳ תקלו ואילך. תקמד ואילך. ע׳ תקעג. נביאים ע׳ יד.

86) ומעתה יש להבין: בהבא לקמן — ראה גם אוה״ת ענינים שבהערה 1 (ע׳ רח־רט. ע׳ ריג). המשך תער״ב ח״א ע׳ תפח. סה״מ תרע״ח ע׳ קיד ואילך. פר״ת ע׳ מד. לקמן הערה 91.

87) השאלה והנתינה: בסה״מ תרע״ח שם: וכמ״ש [תהלים כא, ה] חיים שאל ממך נתת לו.

ואמנם יוקשה עוד עד"מ אור הנר שכאשר ידליקו ממנו נר אחרת לא יחסר מאומה מאור הנר שהדליק ממנו וכמ"ש בזהר[88] כהאי בוצינא כו', ולפ"ז איך שייך נתינה באורות עליונים מאחר שלא נחסר מאומה מהם כו'. אך הענין הוא שבאמת אם הי' אור השפע מאורות עליונים לחיי דוד ע"ד הדלקת נר מנר לא הי' נק' נתינה שהנתינה למטה הרי נחסר בנותן אותו הדבר מה שנתן והפריש מרשותו לרשות המקבל. אבל הענין הוא עד"מ אור הנר שאינו מאיר למרחוק בבית וכאשר צריכים שיאיר אורו גם במקום הרחוק שבבית הנה צריכים להזיז האור עם הנר עצמו ממקומו, ולהעמידו מקרוב למקום הרחוק ונמצא הרי אינו מאיר אור הנר במקומו הראשון, או עד"מ שצריך ליקח שלהבת ממש משלהבת הגדולה ולהדליקה במקומה כדי שיאיר האור גם במקום הרחוק שאין השלהבת הגדולה יכולה להאיר שם. וזהו הכלל שבכל מקום שצריך ירידה למקום ביותר[89] שאין אור הראשון יכול להגיע שם בהכרח שיחסר וימעט אור הראשון ע"י שיפרש חלק ממנו או הוא עצמו ירד ויאיר למטה, וכך הי' במשה שנאמר בו ונתת מהודך עליו[90] נתינה ממש שנחסר בו אותו האור שנתן ליהושע, וכן לזקנים[91] דכתי' ואצלתי מן הרוח אשר עליך[92] כו' לפי שהוא מגבוה לנמוך, וכך הוא למעלה בענין נתינה מחיי אדה"ר לדוד ע' שנין להיות כי בחי' המל' למטה מאד אי אפשר שיגיע שם אור אבא ע"ד הדלקת נר מנר אלא צריך שירד או"א[93] בבחי' ירידה ממש עד"מ אור הנר שמזיזי' אותו ומורידי' אותו למטה או שנוטלין חלק ממנו כדי להאיר ג"כ למטה כנ"ל
סז במשה ויהושע וזקנים וע"כ נק' נתנו[94] רק שנק' שאלה • שהיא מתנה ע"מ להחזיר לעתיד שיתעלה בחי' המל'[95] ויאיר בו בחי' מל' דא"ס שנק' חי וקיים כמ"ש ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים[96] כו' בחי' אור חוזר גם אל הים הקדמוני שהוא בחי' אדם קדמאה בכלל וד"ל.

88) כהאי בוצינא: **ראה זח"ג רפח, א (אד"ז).**

89) למקום ביותר: **במאמרי אדמו"ר הזקן מארז"ל שם (ע' רטו): למקום נמוך ביותר.**

90) ונתת מהודך עליו: **פינחס כז, כ.**

91) שנחסר .. האור שנתן ליהושע וכן לזקנים: **ראה לקו"ש ח"ח ע' 75 ואילך. ובאגרות קודש כ"ק אדמו"ר זי"ע חכ"ד ע' רכז ואילך.**

92) ואצלתי מן הרוח אשר עליך: **בהעלותך יא, יז.**

93) או"א: **במאמרי אדמו"ר הזקן שם: אור אבא.**

94) נתנו: **במאמרי אדמו"ר הזקן שם: נתינה ממש.**

95) לעתיד שיתעלה בחי' המל': **ראה גם סה"מ פר"ת שם.**

96) ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים: **זכרי' יד, ח.**

בס"ד. שר"ח שבט, ש"פ וארא.

סח • **וְהָיָה**[1] **מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני**[2]. **וצ"ל מהו"ע ההשתחוואה שהיא לפני שבחדשו של חדש ובשבתו של שבת. ויובן בהקדם מ"ש וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי**[3] **להם כו'. וצ"ל הלא נז' כמ"פ ש' הוי' אצל האבות**[4] **וכמ"ש וירא אליו הוי'**[5]**, וכהנה רבות. ויובן ע"פ מארז"ל**[6] **כברייתו של עולם ברישא חשוכא**[7] **והדר נהורא כמ"ש**[8] **ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, להבין למה ברישא חשוכא הלא התהוות הכלים הי' אחר התהוות האורות בעולם העקודים**[9] **כו'. אך הענין**[10] **שכל עיקר המשכות האור הי' רק בשביל הכלי ואם לא הי' בדעת המאציל התהוות הכלים לא הי' ממשיך האור כלל, נמצא שאע"פ שבפועל הגילוי האור קדם אבל במקור ההעלם המהווה הכלי קדמה. ויובן זה ע"פ משל אור שפע שכל הרב לכלי תלמידו המקבל ממנו שכשעלה ברצון הרב להשפיע לו ההשגה מוכרח הי' שיצוייר תחלה בהשגת הרב איכות אופן שכל התלמיד והשגתו את הסברא שיהי' אחר השפעתו לו בגילוי, דהיינו איכות אופן ההגשמה שיגשם בקבלתו את אור שפע שכל הרב כו'. וציור זה באיזה אופן יהי' הגשמת התלמיד כו' הוא תלוי ברצון הרב כו' וע"פ אותו האופן שהוא רוצה הגשמת המקבל כן יומשך אח"כ אור שפע ההשגה והסברא בגילוי כדי שיהי' בפועל ממש הגשמת כלי המקבל כו',**

---

1) והי' מדי חדש: **הוא ד"ה וארא שבתורת חיים וארא מט, ג ואילך, בשינויים ובתוס' התחלה וסיום. למאמר זה ראה גם ד"ה וארא שלאח"ז (לקמן ע' קב ואילך). וראה גם אוה"ת וארא (כרך ח) ע' ב'תתפח־ט. ד"ה וארא תשכ"ח (סה"מ תשכ"ח ע' קד ואילך).**

המאמר (עד אמצע פרק ה) הוא ג"כ ד"ה יפה שעה אחת תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' מא ואילך) בתוס' התחלה וסיום, ועם הוספות. וראה גם ד"ה יפה שעה אחת תשכ"ט (סה"מ תשכ"ט ע' צו ואילך).

(המאמר שנדפס בהוצאה הקודמת הי' עם ההוספות דתרכ"ט, ולא הנוסח המקורי דתרכ"ח. בהוצאה זו נדפס המאמר כמו שנכתב בתרכ"ח, והשינויים מהוצאה הקודמת נדפסו בהערות בשולי הגליון, עם מראי מקומות מהמו"ל בחצאי ריבוע).

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) והי' מדי חדש .. להשתחוות לפני: **ישעי' סו, כג.**

3) וארא אל אברהם .. לא נודעתי להם: **וארא ו, ג.**

4) הלא נז' כמ"פ ש' הוי' אצל האבות: **ראה גם בריש מאמר שלאח"ז. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' רלח. סה"מ תרכ"ז ע' צה. תרמ"א ע' לח. וש"נ. תרמ"ב ע' קל. וש"נ.**

5) וירא אליו הוי': **וירא יח, א.**

6) כברייתו של עולם ברישא חשוכא: **שבת עז, ב.**

7) ברישא חשוכא: **באוה"ת שבהערה 1: ברישא חשוכא היינו הכלים שמבחי' שם אלקים והדר נהורא האורות שמבחי' הוי'.**

8) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד: **בראשית א, ה. ראה גם תורת חיים שמות יח, א. וש"נ.**

9) התהוות הכלים .. האורות בעולם העקודים: **באוה"ת שם מציין: בע"ח בשער מטי ולא מטי [שער ז].**

10) אך הענין: **בהבא לקמן – ראה אוה"ת שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' קלג ואילך.**

נמצא שבמקור ושרש ההתהוות האור והכלי הכלי קדם ובפועל והגילוי האור קדם וד"ל. וע"פ משל זה יובן במדת חסדו של הקב"ה הנק' אור חסד דאצי' כשהי' צריך להתהוות ממדה ואור זה שהוא אור א"ס נשמת אברהם[11] בעל גבול מאין ליש[12] כידוע, והוא ענין ברייתו ש"ע שהנשמה הוא הכלי והחשך המגביל ומעלים את אור א"ס יהי' שרש הכלי והחשך במקור ועצם המדת חסד דאצי' תחלה לאור השפע ממדת החסד דאצי' להיות מאין ליש וד"ל. וזהו ויהי ערב תחלה במדת חסד דאצי' הנק' יום א' ואח"כ ויהי בקר להשפיע כו', וענין[13] והדר נהורא הוא כמ"ש ויקרא אלקים לאור יום[14] שאלקים הוא צמצום[15] הכלי המקבל[16] קורא תמיד לאור ההוי' המאיר בו שיאיר בו בבחי' פנימי' יותר כנז' בזהר ע"פ אלקים אל דמי לך כו'[17] קארי תדיר לנהורא עילאה[18] למען יזמרך כבוד ולא ידום[19] כו'. ולהבין זאת
סט איך ביכולת הכלי להמשיך בקריאתו • את האור בו בבחי' פנימי' יותר מאחר שמן התעבות האור נעשה בגשמי הכלי[20] כמשל כח הראי' שכלית בכלי העין שמתגשמת לפי כלי העין ואין ערוך ביניהם כלל כו'[21]. אך להיות כי במקור האמיתי הקודם לאור המשפיע המהווה של הכלי נצטיירה שם תחלה להאור וכל המשכת האור הי' רק בשביל הכלי כנ"ל, לכן ביכולת הכלי לעורר המקור האמיתי שימשיך את האור לתוכה ביתרון האור והשפע וד"ל*.

---

*) נרשם בשולי הגליון, וכנראה שייך לכאן:
להעיר לענין כלי' ההפרש בין כלי לאבר[22].

---

11) חסד .. נשמת אברהם: **נסמן לקמן ע' רסז.**

12) נשמת אברהם בעל גבול מאין ליש: **ראה אגה"ק סט"ו (קכא, סע"א ואילך).**

13) וענין: **בהוצאה הקודמת: ועיקר פי' וענין.**

14) ויקרא אלקים לאור יום: **בראשית א, ה.**

15) שאלקים הוא צמצום: **ראה שער היחוה"א רפ"ו. תורת חיים שמות לד, ד. וש"נ. סה"מ תרל"ב ח"א ע' מח.**

16) המקבל: **בהוצאה הקודמת נוסף: כמ"ש [תהלים פד, יב] שמש ומגן ה' אלקי', שכמו שמגן מסתיר את אור השמש כו', כמו"כ בחי' ש' אלקי' הוא כח הא"ס המגביל ומצמצם, והוא.**

17) ע"פ אלקים אל דמי לך: **תהלים פג, ב. ראה גם לקו"ת שה"ש ב, ג. סה"מ תשכ"ח שבהערה 1 (ע' קז).**

18) בזהר .. קארי תדיר לנהורא עילאה: **ראה זהר ח"ב רנו, ב. קמ, רע"א. ח"א קעה, ב. עז, ב. פו, ב.**

19) למען יזמרך כבוד ולא ידום: **תהלים ל, יג. ראה גם לקו"ת שם.**

20) שמן התעבות האור נעשה .. הכלי: **ראה ע"ח שער העקודים (שער ו) פ"ג. שער סדר אבי"ע (שער מז) פ"א. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תשנג ובהנסמן במ"מ לשם. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' קלד. וש"נ. המשך תרס"ו ע' תרטו. וש"נ.**

21) כו': **בהוצאה הקודמת נוסף: ואיך ימשיך העין הגשמי להראיי' שכלית כו' ואעפ"כ אינו דומה שמיעה לראי' ע' בד"ה הטה אלקי כו' פקח עיניך וראה [לעיל ע' יז ואילך].**

22) להעיר .. ההפרש בין כלי לאבר: **בסה"מ תרכ"ט שבהערה 1 (ע' מג): והענין יובן ממ"ש במ"א ההפרש בין אברים לכלים כו'. ראה מאמרי אדמו"ר הצמח צדק הנחות תרט"ו ע' סד (ובהנסמן בריש המאמר שם). ע' סט. סה"מ תרל"ג ח"ב ס"ע שנ ואילך.**

(ב) **ובעבודת** ה׳ יובן זאת בהיות כי כמו חשך הלילה שבעוה״ז קדמה לאור היום הבא אח״כ והוראת החשך הוא ההגשמה שכל בנ״א ישנים בהסתלקות חיותם כאילו אינם וגם השמים והארץ אינם נראים לראות העין וכאילו אינם, ושיאיר[23] היום כאלו מתחדשים בחיות חדש שנראה לעין מהות העולם וגם בני האדם חיים בפנימי׳ חיותם וכו׳, וכן[24] בשנה ונפש בדוגמא זו ממש דהיינו שברוחניות של גשם העולם יש ג״כ לילה וחושך קודם בהסתלקות הפנימי׳ ויהי׳ בחי׳ מדבר שברוחניות בבחי׳ שינה דהיינו בבחי׳ נפש הנק׳ אדם תתאה המחי׳ כל העולמות שהוא כח הפועל אלקי בנפעלים כידוע יהי׳ ערב תחלה בבחי׳ שינה והסתלקות (ולכן אפי׳ תרעין דג״ע שהוא יסוד דנוק׳[25] שיקבלו הנשמות השגת אלקות אסתימו בליליא[26] כמו שיסגור האדם ביתו בלילה מפני השודדים בלילה כו׳ וד״ל). ואז קארי תדיר ולא שכיך לנהורא עילאה לפנימי׳ שבמדת מלכותו ית׳ הנק׳ הוי׳ עד שבבקר אור הוי׳ הפנימי׳ מאיר באלקים חיים[27] כו׳ ואז ויריעו וישמחו בתוס׳ אור פנימי׳ החיות גם כל בני אלקים וד״ל*. וזהו וארא[29] אל אברהם שאברהם הוא אור החסד[30] ואברהם אוהבי[31] שהוא התקשרות של נפש

---

*) נרשם בשולי הגליון, וכנראה שייך לכאן:
להעיר מענין וירעו[28].

---

23) ושיאיר: **בסה״מ תרכ״ט שם: וכשיאיר.**

24) וכן בשנה ונפש: **בהוצאה הקודמת: וכמו״כ בשמוב״א[א] מאיר ג״כ בכ״י חיות או״ח מבחי׳ חידוש הישינות[ב] שמחדש בכ״י תמיד מע״ב, רק שאינו מורגש לנו כמו חידוש ופנימיות החיות שבאדם, אבל באמת מתחדש כו׳ וכמ״ש[ג] ובטובו מחדש בכי״ת כו׳ וכתי׳[ד] חדשים לבקרים כו׳. ועד״ז יובן בשנה ונפש.**

א) = בשמים ובארץ.

ב) ראה גם המשך מים רבים תרל״ו פל״ג (הובא בלקו״ש ח״י ע׳ 179). לקו״ש ח״ל ע׳ 259. פלח הרמון ויקרא ע׳ תעח. מקומות שצויינו בהערה הבאה.

ג) ברכת יוצר. ראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן על פרשיות התורה ח״ב ע׳ תשסז־תשסט. אתהלך לאזניא ע׳ קמב־קמג. שערי תשובה לאדמו״ר האמצעי כח, ג ובהנסמן לשם. מאמרי אדמו״ר האמצעי ויקרא ח״ב ע׳ תרטז.

ד) איכה ג, כג.

25) תרעין .. יסוד דנוק׳: **ראה רמ״ז לזהר ח״ג קז, ב (ד״ה ותרעין סתימין). וראה גם רמ״ז לזח״ג נב, ב (ד״ה ותרעין סתימין).**

26) תרעין דג״ע .. אסתימו בליליא: **ראה זהר ח״א צב, א. קעב, א. רמב, ב. ח״ג נב, ב. קז, ב (שבהערה הקודמת). רכב, א (ברע״מ). תו״א לך לך יב, ג. סידור עם דא״ח קמז, ב. סהמ״צ להצ״צ ו, ב.**

27) באלקים חיים: **ע״פ ואתחנן ה, כג. ירמי׳ י, י.**

28) להעיר מענין וירעו: **בהוצאה הקודמת: כמ״ש [איוב לח, ז] ברן יחד כו׳ ויריעו כל בני אלקי׳. ראה גם לקמן ע׳ קג. וראה חולין צא, סע״ב.**

29) וזהו וארא: **בהוצאה הקודמת: וזהו ג״כ ענין וארא.**

30) שאברהם הוא אור החסד: **ראה לעיל ע׳ כז. וש״נ.**

31) אברהם אוהבי: **ישעי׳ מא, ח.**

אלקות בהוי' כשקם בבוקר[32] מן השינה והי' נשמתו כל הלילה מגושמת מפני שברוחניות מקור חוצב נשמתו יש חושך כו', וכשקם להתפלל בנפש האלקי' ומתבוננת בהוי' הי' הוה ויהי'[33] דהיינו האור האלקי המהווה העולם והכלי המוגבל כידוע וכשמתקשרת בהוי' אז תאיר הנפש בהתקשרות זו בבחי' פנימי' האור ההוי' הממשיכה כו'[34]. וזהו וארא את שם הוי' אל אברהם[35] וד"ל. והנה
ע כתיב חי חי הוא יודך • כו' (בישעי' סי' ל"ח י"ט) שהם ח"י ברכות[36] של אלקים ואדנ"י שהוא הנק' אדם תתאה בתחלת הארת הבקר[37] פוקח עורים[38] המה אור ההוי' בכלי העין הנק' עיני כל מארי דאשגחותא[39] כידוע[40] שיופקח אור הוי' להמשיך בבחי' פנימית ואז יופקח ג"כ הכלי העין לראות לפי ערכה[41],* כמו[43] כשניעור האדם מן השינה תחלה יופקח אור הראי' שכלית עד שיהי' ההכרח בפיקוח העין הגשמי כו', וכן עד"ז בכל המשכות האורות בכלים מכלים שונים דבי"ע כידוע. ובדרך כלל המה ח"י ברכות ח"י הויות[44] מלמטה למעלה כו', ואח"כ

---

*) נרשם בשולי הגליון, וכנראה שייך לכאן:
כי עין בעין[42].

---

32) שאברהם הוא אור החסד .. בבוקר: **ראה זהר ח"א רג, א. ח"ב קיט, ב (רע"מ). ח"ג סד, ב. רד, א. תקו"ז תיקון כב (סז, א). תו"א ויצא כד, ב. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בלק (בהוצאה החדשה – רכ, ג ואילך).**

33) בהוי' הי' הוה ויהי': **ראה שער היחוד והאמונה פ"ז. תורת חיים מקץ ריט, ד ובהערה 62.**

34) כו': **בהוצאה הקודמת נוסף: ומהווה אותה.**

35) שם הוי' אל אברהם: **בהוצאה הקודמת: שם הוי' המהוה את הכלי אל אברהם וזה"ע קרוב ה' לכל קוראיו כו' [תהלים קמה, יח].**

36) ח"י ברכות: **במאמר שלאח"ז (לקמן ע' קג): ח"י ברכת השחר.**

37) ח"י ברכות .. הבקר: **ראה פע"ח שער התפלה פ"ו. (ובאופן אחר) פ"ז קרוב לסופו – ד"ה ואלו מוסיף על הראשונים. תורת חיים וארא (שבהערה 1) ג, א הערה 25. וראה גם ד"ה אני לדודי תשט"ו (סה"מ תשט"ו ס"ע קצה).**

38) פוקח עורים: **ע"פ תהלים קמו, ח. ברכות ס, ב. ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"ב ע' תרפח ואילך. ע' תרו. אוה"ת עקב (כרך ה) ע' ב'כז. אוה"ת סידור ס"ע קח־קט. הנסמן בתורת חיים שם הערה 26.**

39) מארי דאשגחותא: **ראה זהר ח"ג קלו, ב (אדרא רבא). רצג, ב (אדרא זוטא). הנסמן בתורת חיים וירא צט, רע"א הערה 1.**

40) מארי דאשגחותא כידוע: **בסה"מ תרכ"ט שבהערה 1 (ע' מד): מארי דאשגחותא שהם בחי' עיני ה' משוטטי' כו'[א] ומשוטטות[ב], ע' בד"ה ארדה נא[ג].**

41) לפי ערכה: **בהוצאה הקודמת נוסף: בבחי' העבודה דראיית שאו מרום עיניכם וראו [ישעי' מ, כו], ובראיית עין בעין שהגילוי בחי' זו יהי' לע"ל ע"י העבודה דעכשיו.**

42) כי עין בעין: **ישעי' נב, ח.**

43) כמו: **בהוצאה הקודמת: וכמו.**

44) ח"י הויות: **בהוצאה הקודמת נוסף: שהם מלמטה למעלה להיות כי זהו ענין שילוב ה' באד' לכן נק'.**

א) זכרי' ד, י.

ב) דברי הימים־ב טז, ט.

ג) תו"א וירא יד, ד ואילך. וראה גם לעיל ע' כב. וש"נ.

כשכבר מאירין אורות המצומצמי׳ בהכלים אז ח״י ברכות מאמיתית ההויות שבשמ״ע ברוך אתה הוי׳ מלמעלה למטה וד״ל.

(ג) **ואל** יצחק. הנה ענין הקריאה של אלקים להוי׳ בכל נפש מישראל המתקשרת באהבה רבה[45] להוי׳ הי׳ הוה ויהי׳, אהבה זו הוא המשכת אור ההוי׳ של הנפש אלקית והוא התראות שם הוי׳ באהבה דאברהם בבוקר. וזהו וארא אל אברהם שהוא שילוב הוי׳[46] באדנ״י[47] כו׳, וכן וארא אל יצחק אחר המשכת הוי׳ דאברהם שהוא התקשרות האהבה כו׳ יתוסף באור האהבה זו השמחה והתענוג וגודל החדוה בהתבוננות ענין ההוי׳, ותוס׳ זו באור האהבה הוא תוס׳ מרובה על העיקר שהעונג והחדוה הוא למעלה מן השכל וההשגה אלא שמשתלשלי׳ מאד ומתלבשי׳ בלבוש ההשגה וההתבוננות כידוע ענין התגלות ע״י הבינה ובאתעדל״ת של הנפש מעוררת ג״כ בבחי׳[48] שמחה בהתגלות ע״י כו׳ היא תוס׳ מרובה על שם הוי׳ דאברהם אוהבי וד״ל. וזהו צחוק עשה לי אלקים[49], פי׳ מאין בא לנפש המשכה נפלאה כמו שהוא הצחוק והחדוה בהתבוננות שהוא בחי׳ בינה יין[50] המשמח[51] כו׳ הוא ע״י אלקי׳ דלתתא המגביל את אור ההוי׳ כידוע, ושרש אלקים זה שהוא הכלי הוא למעלה מן האור במקור ושרש כנ״ל דהיינו בבינה אם הבנים[52] בחי׳ אלקים חיים קדמה הכלי לאור כמשל השפעת השכל מן הרב הוא בחי׳ ו׳ וכשהוא מתבונן עדיין בשכלו איכות המקבל כנ״ל הוא בחי׳ ה׳ ראשונה כמ״ש במ״א[53] בדרך פרט בכל התהוות דבר מה כו׳. וזהו כי הוי׳ הוא אלקים[54] שהוא התכללות האור הנשפע במקורו האמיתי בחי׳ בינה דעתיד לאתגלייא[55] כו׳,

---

45) רבה: בהוצאה הקודמת ליתא.

46) וארא אל אברהם .. הוי׳: ראה במאמר שלאח״ז בסופו בשולי הגליון (לקמן ע׳ קד־קה). וראה גם סה״מ תשכ״ח ע׳ קח.

47) שילוב הוי׳ באדנ״י: ראה מבוא שערים שער ג ח״ב ספ״ה. שער היחוד והאמונה פ״ז. סה״מ תרל״ז ח״א ע׳ צא. וש״נ. תורת חיים וארא שם הערה 32.

48) בבחי׳: בהוצאה הקודמת (וכ״ה בתורת חיים וארא שם נ, א): בבחי׳ אצי׳ המשכת העונג והחדוה הנשפלת בבינה ומשם נמשך אור ההוי׳ של המדה כו׳, ונמצא אור הוי׳ זו הנמשכת מאם הבנים כשהיא שמחה [ראה הנסמן בהערה 52].

49) צחוק עשה לי אלקים: וירא כא, ו. ראה גם תו״א תולדות יח, א. לקו״ת שלח מח, סע״ג. דרושים לשבת שובה סז, ב. תורת חיים חיי שרה קכט, א־ב. הנסמן בסה״מ תרכ״ט שם (ע׳ מה).

50) בינה יין: ראה זהר ח״ג קכז, א. פרדס שער ח (שער מהות והנהגה) פי״ב. שער כג (שער ערכי הכנויים) פ״ז מערכת יין. לקו״ת להאריז״ל שה״ש ס״א. פע״ח שער הברכות פ״ז — ברכת הנותן לשכוי בינה. מאמרי אדמו״ר האמצעי ויקרא ח״א ע׳ לג. וש״נ. בראשית ע׳ תקעא.

51) יין המשמח: ע״פ תהלים קד, טו. ספר שופטים ט, יג. ראה גם מאמרי אדמו״ר האמצעי בראשית ע׳ רפח.

52) בבינה אם הבנים: ע״פ תהלים קיג, ט. ראה זהר ח״א ריט, א. ח״ב פד, א. פה, ב. פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ״א מערכת אם הבנים. לקו״ת שמ״ע פה, ד. שער היחוד לאדמו״ר האמצעי קי, ב ובהערה 19.

53) כמ״ש במ״א: ראה תורת חיים בשלח קנ, א ואילך. המשך תרס״ו ע׳ עדר ואילך. וש״נ.

54) כי הוי׳ הוא אלקים: ואתחנן ד, לה. לט (ושם: האלקים).

55) בינה דעתיד לאתגלייא: ראה גם ביאורי

וכנז' בזהר[56] ע"פ[57] ועבד הלוי הוא כו', אבל אלקים שלמטה מן הוי' ביכולתו
עא • להמשיך אלקים עילאה מאחר שבשרש ובמקור הוא קדם שם וכנ"ל. וזהו צחוק עשה לי אלקים דלתתא וד"ל. וכן בעבודת ה' עיקר החדוה הניתוסף באהבה דאברהם הוא ע"י התבוננות הצמצום וההסתר של אלקים וחשקו לצאת מן ההגבלה ועי"ז תתגבר האהבה בהוי' ברשפי אש התשוקה[58], ואז יהי' החדוה מן ההתחדשות של היפך הצמצום כו' וד"ל. והנה כתיב[59] אז תתענג על הוי'[60] שהתענוג הוא ענין ראשית נקודת הנפש[61] כשנמשכת ממקור חוצבה המהווה אותה שהוא בחי' יחידה שבה, וידוע שמן המשפיע יושפע המתהווה בבחי' אותיות לבד ולכן ירבו אופני התענוג הנשמה לפי אופני המשכתה אם מחסד דאצי' אם מגבורות כו' אבל בזאת יתרון התענוג שבנפש שהיא בחי' נקודה הראשונה שבה והיא למעלה ממדרגת האור האלקי הנשפע בהתחלקות קוין שבה חב"ד ומדות ומו"ד שאע"פ שהאור אלקי הנשפע עליו הוא בחי' אלקי' אבל מתצמצם הוא רק לפי אופן כלי הגבלתה כמשל אור הראי' שכבר נתגשם בכלי העין כידוע, אבל כשמתפשטת ויוצאה מכלל קוין ובאתה לעיקר הנקודה היא באה לעצם מקורה האמיתי שהמשיכה ואז הוא למעלה ממדריגות בחי' הוי' שבפרטיות כחותי' וזהו אז תתענג על הוי' שבה וד"ל.

(ד) **והנה** הנשמות[62] הנהנין מזיו השכינה[63] מאחר שהמה מתענגים על הוי' מקבלים המה מן המקור האמיתי שלהם והוא ענין זיו השכינה, דענין שכינה ידוע שהוא בחי' אלקות המתפשט[64] להוות בעלי גבול ויש בדרך כלל במדת התפשטות זו של אלקי' י"ס והנשמות הנהנים והמתענגים מקבלים מבחי' הזיו שהוא הארת ענג העליון שבמל' דאצי' הנשפלת באור בינה של מל' דאצי' והוא מקור ג"ע העליון[65] הנק' חיי העוה"ב[66] שכל התהוות בעלי גבול א"א[67] אלא

הזהר לאדמו"ר האמצעי וירא יא, סע"א ואילך (בהוצאה החדשה — כב, ב).

56) בזהר: ח"ג קעח, ב. ראה לעיל ע' יב. וש"נ.

57) ועבד הלוי הוא: קרח יח, כג.

58) התשוקה: בהוצאה הקודמת נוסף: וכמשל המים כשסותמין את דרך הילוכה היא מתגברת יותר ומנתקת את הסתימה [ראה לקמן ע' קעא], ועד"ז יובן שדוקא מן ההסתר דש' אלקי' בא לבחי' רשפי אש התשוקה ליכלל וליבטל באוא"ס ב"ה.

59) והנה כתיב: בהוצאה הקודמת: והנה בחי' השמחה והתענוג זה הוא כמ"ש.

60) אז תתענג על הוי': ישעי' נח, יד.

61) שהתענוג .. ראשית נקודת הנפש: ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' תס ואילך. וש"נ.

62) והנה הנשמות: בהוצאה הקודמת: ועפ"ז יובן ענין תענוג הנשמות.

63) הנשמות הנהנין מזיו השכינה: ראה ברכות יז, א.

64) שכינה .. בחי' אלקות המתפשט: ראה תניא פמ"א (נז, ב). פנ"ב (עב, ב ואילך). ד"ה באתי לגני תשי"א (סה"מ מלוקט ח"א ע' ג. בהוצאה החדשה — ח"ב ע' רסג ואילך).

65) שבמל' דאצי' .. בינה של מל' דאצי' .. ג"ע העליון: ראה גם אוה"ת ואתחנן ע' קצז. לקו"ת ואתחנן י, ב. סה"מ תרמ"ב ע' לז. וש"נ.

66) העוה"ב: בהוצאה הקודמת נוסף: שע"ז ארז"ל [אבות פ"ד מי"ז] יפה כו' קורת רוח בעוה"ב מכל חיי העוה"ז לפי.

67) א"א: בהוצאה הקודמת: א"א להיות.

ממדות עליונות[68], אלא כשנפשטי' מכל כחות הנפש ובאים לבחי' יחידה שבהם אז המה באים לכמו שהיו במעי אמם שהיא בינה שבמל' כו' קודם שיגדלם אימא כו' וד"ל. אך להיות כי אינם מקבלים עונג העליון כמו שהוא בעצם אלא זיו[69] ממנו לבד המתפשט ומתלבש בירידה גדולה בלבוש השכינה כו' כמו שהנשמות עיקר התענגם הוא ע"י השגותיהם באלקי' כנז' בזהר שלח[70] כו', לכן נק' העוה"ב יש[71] להנחיל אוהבי יש[72] שבחי' בינה נק' יש לגבי חכמה ורצון ותענוג כמו שבינה היא הראשית ואין האמיתי לגבי מל' כמו"כ ממש היא • בחי' מל' ויש לגבי מקוריי' עב
המעלימי', שמן רדל"א[73] עד בינה המה מקוריי' שבהעלם ומן בינה עד מל' המה מקוריים הגלוים ובינה נק' דעתיד לאתגלייא[55] כידוע וכנז' בזהר כמה דאיהו תמינאה[74] כו' וד"ל. ואפי' העונג הנשפל בבינה הוא יש שמרגיש דבר מה כידוע וד"ל. אבל תשובה ומעש"ט המה הגבה למעלה מחיי העוה"ב כי המצות המה רצונותיו ית' הפשוטים בתכלית הפשיטות והעונג שברצון אינו מורגש כלל שהרצון אינו בכלל התפשטות אור וכלי כלל כמו חו"ב, ולכן לא יהי' בערך הרגשת דבר ויש כמו שהאדם שכלו והשגתו יתפס לדבר מה בכלי מוחו, אבל רצונו לא ידע מקום וכלי לרצונו ויהי' שוה אצלו רצונו להניע רגלו כמו רצונו להשכיל השכלה כו' מפני שאין לרצון תפיסא אמיתי' בכלי הגוף[75], ומ"מ באמת הוא נתפס בכל כלי הגוף ונשמעים כולם בשוה להרצון וד"ל. ולכן יובן למשכיל שהרצון נק' חשך[76] מפני שהוא מקור האמיתי שבהעלם מכל כלי הגוף מאורותיהם כו', ולכן הנשמות בהשגתם אף שיתענגו לא יוכלו לקבל מכתר שבמל' דאצי' שאין הענג אשר שם ערוך אליהם להיות בבחי' תפיסא בם כי איהו תפיס בכולהו עלמין[77] ולית מאן דתפיס בי' וכמ"ש ישת חשך סתרו[78] שהוא בחי'

---

68) עליונות: בהוצאה הקודמת: עליונות לבד.

69) אינם מקבלים עונג העליון .. אלא זיו: ראה המשך וככה תרל"ז פ"ח (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תד ואילך).

70) בזהר שלח: ראה זח"ג קסב, א ואילך. תורת חיים בא צב, ג. ושי"נ.

71) נק' העוה"ב יש: ראה גם תורת חיים שמות לד, סע"א ואילך. ושי"נ.

72) להנחיל אוהבי יש: משלי ח, כא.

73) רדל"א: = רישא דלא אתיידע. ראה זהר ח"ג רפח, א ואילך (אדרא זוטא). ע"ח שער אריך אנפין (שער יג) פ"ב. לקו"ת פ' ראה כא, ב. דרושים ליוה"כ עא, ג־ד.

74) כמה דאיהו תמינאה: ראה זהר ח"ב קסה, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'שדמ. ושי"נ. סה"מ תרל"ז ח"א ע' קיד. ושי"נ.

75) שאין לרצון תפיסא אמיתי' בכלי הגוף: ראה גם המשך תרס"ו ע' שסח ואילך. הנסמן בסה"מ תרכ"ט שבהערה 1 (ע' מו). ושי"נ.

76) שהרצון נק' חשך: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' עדר.

77) איהו תפיס בכולהו עלמין: ראה זהר ח"ג רכה, א (ברע"מ). זהר חדש יתרו לד, ד. המשך תרס"ו ע' שעב (ואילך). הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ס"ע קפב. תורת חיים פ' נח סו, ג הערה 30.

78) ישת חשך סתרו: תהלים יח, יב.

אריך[79] ונק' ג"כ כי אתה הוא האלקי' לבדיך[80], שכינה[81] שבמל' דאצי' אע"פ שהוא למעלה מן הוי' שהוא מדות שבמל' כו', אבל לא נק' אלקי' לבדיך אלא שאלקים דבינה הוא בחי' היש והתגלות ההעלם מקורו שהוא מזל ונקה[82] מן העלם הרצון וכמ"ש במ"א שמהות כח ההתבוננות נמשך התהוותו מאין ליש ממזל והארת מ"ס דא"א[83], ובהעלם הרצון אין ערוך להארת המזל הנמשך כמשל יניקת השערות כמ"ש[84], וע"ז כתיב אין ערוך לך[85] למהותך ועצמותך[86] שברצונך הפשוט כו' וד"ל. וזהו תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל[87], שחיי העוה"ב נק' רוב כל[88] כי בינה שבמל' דאצי' הוא הכולל כל הנבראים מו' ימי המעשה שבמדת מל' ית' כידוע, ולכן כתיב לא תחסר כל בה[89], והשמחה וטוב לב הגנוז בלב ואינו נראה כשהוא משים כל מחשבתו ושכלו באותיות התורה שהמה רצונותיו ית' הרי נפשו קשורה במהותו ועצמותו ית', ואע"פ שהענג שבנפשו אינה מרגשת הענג העליון דאצי' העצמי הגנוז ברצון המצוה להיות כי הושפלה המצוה בעניני זה העולם בלבושי נוגה כו' עכ"ז הוא הגבה למעלה מהרגשת עונג הנפש בהתענגה על הוי' בתפלה או בתורה שהרי

---

79) ישת חשך סתרו שהוא בחי' אריך: ראה ע"ח שער הקליפות (שער מח) פ"ג. וראה לקו"ת האזינו עג, א.

80) אתה הוא האלקים לבדיך: מלכים־ב יט, טו; ישעי' לז, טז.

81) שכינה: בהוצאה הקודמת: כי שכינה.

82) דבינה .. מזל ונקה: תשא לד, ז. ראה זהר ח"ג רפט, ב (אדרא זוטא). ע"ח שער הכללים פ"ה. תו"א מקץ לה, ד. לקו"ת פ' ראה כא, ב. סוכות פ, ג. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תקעד ובהנסמן במ"מ לשם. תקס"ב ח"א ע' צט. תקס"ח ח"א ע' רז. תקע"א ע' עה. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ס"ע רכו ואילך. אמרי בינה שער הק"ש פנ"ט (פז, א ואילך).

83) שמהות כח ההתבוננות נמשך .. ממזל והארת מ"ס דא"א: ראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"ב ע' תתקיא: בחי' בינה .. שרשה למעלה מהחכמה .. ומ"ש בדרוש יפה שעה א' דתרכ"ט [שבהערה 1 ע' מז — והוא ג"כ המאמר הזה] שמהות כח ההתבוננות נמשך כו' ממזל מו"ס דא"א. אין הכוונה שם למעלות הבינה כ"א שייך למש"ש קודם לזה שמן רדל"א עד בינה המה מקוריים שבהעלם ומן בינה עד המל' המה מקוריים הגלויים.

84) כמשל יניקת השערות כמ"ש: (בסה"מ תרכ"ט שם: כמ"ש במ"א). ראה גם לקו"ת מסעי צב, סע"ד ואילך. שה"ש לו, ד. וראה גם ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי תזריע סט, ד (בהוצאה החדשה — קלט, סע"ד ואילך).

85) כתיב אין ערוך לך: ברכת יוצר לשבת. [ראה סה"מ תש"ט ע' 150 בהערה — „שמצינו בכ"מ בחז"ל על נוסח תפלה עתיקה הביטוי „דכתיב" (זח"א לד, א. ובכ"מ. תוד"ה נשים ברכות כ, ב)". וראה ג"כ הערות ותיקונים לתניא ספל"ו (מו, ב)].

86) אין ערוך לך למהותך ועצמותך: ראה מאמרי אדמו"ר הזקן על מארז"ל ע' תעג ובהנסמן במ"מ לשם.

87) תחת אשר לא עבדת .. מרוב כל: תבא כח, מז.

88) שחיי העוה"ב נק' רוב כל: ראה תו"א תצוה פא, ב ואילך. מגלת אסתר קכב, ב־ג. לקו"ת אחרי כז, ב. דברים א, ב. נצבים מז, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתמח. וש"נ. נ"ך ע' לה. וש"נ. תורת חיים וארא נג, ד.

89) לא תחסר כל בה: עקב ח, ט.

בקבלתה ממקורה הוא רק זיו הענג לבד שמתגשם בבינה כנ"ל, וגם היא עצמה בהרגשת העונג שבה שהוא תופס מקום ויש כו', ובלימוד התורה אינה בהרגשות התענוג והרי היא כאמיתי' ביטול עצמותה שאינה מרגשת • עצמותה כלל עג
כשמתקשרת כל כחותי' באותיות התורה, וגם הרי אותיות התורה המה נובלות חכמה שלמעלה[90] שהיא מו"ס דא"א חכמה שברצונו הפשוט למה ירצה כך כו' והרי מקושרת היא בעצמותו ית' ולכן המצוה גדול משכר המצוה. וע"כ שכר מצוה מצוה[91] וד"ל[92].* וזהו אשר קדשנו[95] והגביהנו מאד נעלה במצותיו[96] רצונותיו ישת חשך סתרו כנ"ל וד"ל. וזהו שהשמחה וטוב לב הגנוז במעשה המצות הוא יותר טוב מרוב כל, וזהו עד יעבור עמך הוי'[97] כשיעברו בנ"י במעשה המצות את הוי' שיעלו ויתקשרו מאד נעלה ברצונו הפשוט למעלה מבחי' הוי'[98] שהוא מקור חיי העולמים לבד, אבל אותיות התורה הנק' הר נחלתך ומכון לשבתך[99] פי' כלים להשראת רצונו הפשוט וכשתביאמו ותטעמו[100] שיתקשרו היטב כמו הנטיעה המקושרת בארץ והיתה לאחדים שלא תנתק לעולם כו', כמו"כ כאשר יתקשרו[101]

---

*) נרשם בשולי הגליון, וכנראה שייך לכאן:

שכר מצוה בהאי עלמא ליכא[93], ובג"ע זיו מהמצוה, שזהו ג"כ בכלל מצוה, ולע"ל יהי' גילוי המצוה עצמה, וצ"ל ענין פירותיהם בעוה"ז[94].

---

90) נובלות חכמה שלמעלה: **ראה ב"ר פי"ז, ה. פמ"ד, יז. סה"מ תרכ"ז ע' רנג.**

91) שכר מצוה מצוה: **אבות פ"ד מ"ב.**

92) וע"כ שכר מצוה מצוה וד"ל: **בהוצאה הקודמת: וזהו יפה שעה א' בתשובה ומעש"ט בעוה"ז[א] כי שכר המצוה שבג"ע הוא רק זיו והארה מן המצוה שנשפל בלבושי ההשגה וההבנה דבינה דמל' דאצי' להיות נהנים מזיו השכינה, ולע"ל יהי' גילוי המצוה עצמה. ולזה כיוונו במה שארז"ל שכר מצוה מצוה הוא המצוה בעצמה[ב], וע' בד"ה ויגש אליו יהודה[ג] בענין מה שיצטרכו הנשמות להתלבש בגופי' דוקא בכדי לקבל בחי' זו.**

א) אבות פ"ד מי"ז.

ב) ראה תניא רפל"ז. פל"ט. המשך וככה תרל"ז פ"י (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תט). סה"מ תר"ם ח"א ע' נו. וש"נ. לעיל ע' סו. ע' עה. לקמן ע' רטז.

ג) סה"מ תרכ"ט ס"ע כא ואילך. ע' כו ואילך.

93) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא: **קדושין לט, ב. ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"ב ע' שטז. וש"נ. קונטרסים ע' שיא ואילך. סה"מ תרל"ח ע' לב ואילך.**

94) פירותיהם בעוה"ז: **פאה רפ"א.**

95) אשר קדשנו: **בסה"מ תרכ"ט (ע' מח) נוסף: בקדש העליון כו'.**

96) אשר קדשנו .. במצותיו: **נוסח ברכת המצות. ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' לא. ע' קפו־קפז. סהמ"צ להצ"צ קסח, א.**

97) עד יעבור עמך הוי': **בשלח טו, טז.**

98) עד יעבור .. למעלה מבחי' הוי': **ראה גם תו"א לך לך יג, ד. בשלח סה, א. שערי אורה לאדמו"ר האמצעי כ, ב ובהערה 31. סה"מ תר"ם ח"א ע' רמו. וש"נ.**

99) הר נחלתך ומכון לשבתך: **בשלח שם, יז.**

100) וכשתביאמו ותטעמו: **בשלח שם.**

101) כאשר יתקשרו: **בהוצאה הקודמת: כאשר תביאמו באותיות התורה שיתקשרו.**

בקשר אמיץ נש"י באותיות התורה כמו הנטיעה כו' אז יהי' מכון עצמותו ית' ואז עם זו קנית[102] וד"ל*.

(ה) **וזהו** אני[107] חומה ושדי כמגדלות[108]. כי הנה אני הוא אין[109] וידוע שיש ב' מיני אין[110], א' המקור ליש והוא בחי' אין לו, והב' שאין ערוך שיושפל להיות אין ליש כו'. והנה חכמה מאין תמצא[111] ממזל הח' דאריך[112] הרי האין של חכמה הגנוז ברצון נק' אין של יש ונמשך ממקור האין האמיתי שהוא החכמה שברצון הנעלמה מאד נעלה הארה בעלמה להיות מקור לחכמה הנגלית והוא כמשל מותרי מוחין המגדלים השערות[113] כמ"ש במ"א, אבל מו"ס עצמו הוא האין האמיתי שאין ערוך להיות מקור לאיזה התהוות דבר מה אפי' להיות כח ההשכלה להשכיל כל דבר כו'. וזהו אני חומה חכמה שבתשב"כ ושבע"פ הוא בחי' חכים ולא בחכ' ידיעא[114] ואפי' אותיות התורה שהם לבנונית הכתב והשחור של אותיות שבהם גנוז ח"ס המה הגבה למעלה מערך שרש כל הנאצלים והוא בחי' מקיף על

---

*) נרשם בשולי הגליון:

לענין קנית: ישראל קנין אחד למע' מבחי' שמו"א קנין[103], כי ע"י זה יכולי' להמשיך או"ח[104] מלמעלה מהשתלשלות כמ"ש בסוף אר"י[105] יהא חלקי מגומרי הלל[106].

---

102) עם זו קנית: המשך הפסוק עד יעבור.

103) ישראל קנין אחד .. שמו"א [= שמים וארץ] קנין: אבות פ"ו, י.

104) או"ח: = אור חדש.

105) אר"י: = אמר ר' יוסי.

106) בסוף אר"י יהא חלקי מגומרי הלל: סה"מ תרכ"ט ע' מ. בהוצאה הקודמת כאן: ע' בד"ה אר"י יהי חלקי מגומרי הלל בסופו מענין ישראל קנין א' שזהו למעלה מבחי' שמו"א קנין אחד שהגם שבבחי' שמו"א קנין א' יש ג"כ משיכה וכסף בחי' העלאה והמשכה מ"מ זהו לחדש הישינות, אבל ע"י הקנין דישראל קנין א' ממשיכי' או"ח מבחי' שלמעלה מהשתלשלות.

107) אני חומה ושדי כמגדלות: שה"ש ח, י.

108) כמגדלות: בהוצאה הקודמת נוסף: שארז"ל [פסחים פז, א] אני חומה זו תורה.

109) אני הוא אין: ראה פרדס שער ג (שער אם הא"ס הוא הכתר) פ"א. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רלד. וש"נ.

110) ב' מיני אין: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן ענינים ח"א ע' רלה־רלו. שערי אורה לאדמו"ר האמצעי סב, ב ואילך. תורת חיים בשלח קפו, ד ואילך. ויקהל תלח, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ס"ע לז ואילך. וש"נ. הנסמן בסה"מ תרכ"ט שבהערה 1 (ע' מח).

111) חכמה מאין תמצא: איוב כח, יב. ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'תמט.

112) חכמה מאין תמצא ממזל הח' דאריך: ראה לעיל פ"ד הערה 82.

113) כמשל מותרי מוחין המגדלים השערות: ראה ע"ח שער אריך אנפין (שער יג) פי"א. מבוא שערים ש"ה ח"א, פי"ג. לקו"ת ברכה צה, רע"ג. תורת חיים וארא (שבהערה 1) נ, ד הערה 71. הנסמן בסה"מ תרכ"ט שם. סה"מ תרמ"א ע' תנח. וש"נ. תרל"ז ח"א ע' קעו.

114) חכים ולא בחכ' ידיעא: תקו"ז בהקדמה (יז, ב). זהר חדש יתרו לד, ד.

עד

כל הנשמות ולא יכלו • נשמות דאברהם ויצחק[115] להיות להם תפיסא בבחי' אור הוי' וכלים דאלקים בשמי הוי'. פי' שמי של עצמותי ממש אע"פ שהוא ג"כ שם והוי' שהמה אותיות התורה עכ"ז לא נודעתי שמי שהוא הויות וכלים שבמ"ס שהוא ענין הוא ושמו לבד[116] שכמו שהוא לבדו הוא ברצונו הפשוט כן שמו של רצונו לבדו הוא ונשגב שם העצם מכל הארות המזלות בחי' אין של היש ולכן לא נודעתי אליהם אלא בבחי' מקיף לבד כמשל החומה המקפת מבחוץ כו'[117], אבל באל שדי נראיתי להם בבחי' או"פ כו'[118]. וענין אל שדי הוא כמ"ש ברכות שדים[119] ושדי כמגדלות שהחלב שבשדים הוא המובחר שבכל חיות הדם שבגוף שהרי דם נעכר ומן המובחר שבו נהפך לחלב[120] והוא בזכר אחר שנהפך המאכל לדם ובא ללב ומן המובחר שבו יוצא מן הלב עד גידי המוח ושם נהפך מהות כח הדם לגמרי ונעכר ונעשה מהות חלב כמו מיץ חלב[121] לבן ואותו המיץ מתפשט בגידים ומחי' ומחזיק כח השכל ואח"כ מתפשט מגידי המוח לחיות רוחניות דק מאד לכל האברים והוא חיות נעלם מאד מערך מזג האברים והעונג המורגש באדם אחר שעשה המאכל חיזוק במוחו הוא החיות הדק מאד שבמיץ חלב המחי' את המוח והוא בא מן הפיכת הדם כו' וד"ל. נמצא שהחיות הנעלם במיץ חלב שבגידי המוח הוא האין של היש של הדם המחי' שבלב וכשנהפך ונעכר לגמרי ממהותו בא לכלל אין של חיות המוח וד"ל. ובאשה הוא בריבוי יותר הפיכת הדם למיץ חלב שבמוחה עד שנשפע ונתגשם ממנו חלב ממש בשדיים כדי שיקבל התינוק ההשפעה היותר פנימי' שנמשך מחיות ההעלם שבמוחה והוא היתרון של יניקה על עיבור שבעיבור אין לו מוחין מצד שניזון מדמה של אם מה שאוכלת[122] ונהפכת לדם לבד כו' כי הוא כא' מאבריה[123] לבד וד"ל. אבל ביניקה יש לו מוחין מחלב האם הנמשך מן מוחה בהפיכת הדם שלה וד"ל.

---

115) דאברהם ויצחק: בהוצאה הקודמת נוסף: שהם נשמות דאצי' [ראה סה"מ תרל"ז ח"א ס"ע רלד. וש"נ].

116) הוא ושמו לבד: פדר"א פ"ג.

117) כו': בהוצאה הקודמת נוסף: כי לא ניתן להם התורה וע' בספר דברים בד"ה ועשית חג שבועות[א] מעלת האבות שהגיעו באתעדל"ת אמנם מ"מ שמי הוי' לא נודעתי להם בבחי' פנימי' כי נודעתי מל' והאדם ידע[ב].

118) כו': עד כאן בסה"מ תרכ"ט שבהערה 1 (ע' מט).

119) ברכות שדים: ויחי מט, כה.

120) דם נעכר .. נהפך לחלב: נדה ט, א. בכורות ו, ב. ראה גם תו"א שמות קו, ג. קח, ב. לקו"ת במדבר יט, א. מאמרי אדמו"ר הזקן כתובים ח"א ע' רנט ואילך. ח"ב ע' רנב. מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ב ע' תמד ואילך. ע' תפב ואילך. דרושי חתונה ח"ב ע' תשיג.

121) מיץ חלב: משלי ל, לג.

122) שניזון .. אם מה שאוכלת: נדה ל, ב.

123) הוא כא' מאבריה: ראה גיטין כג, ב.

א) אוה"ת פ' ראה ע' תשנד ואילך. וראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' יא ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' קס ואילך. עטר"ת ע' רנט ואילך. סה"מ תשל"א ע' רב ואילך.

ב) בראשית ד, א.

(וא"ו) **והנה** עפ"ז יובן למשכיל ענין ברכות שדים שהוא ההשפעה היותר פנימית שבאדם להיותה נמשכת מהעלם שבמוח. והנה עיקר ההעלם שבמוח שאין המיץ חלב שבמוח מחייהו כלל הוא החלל שבתוך המוח הגשמי ששם אין גידי המוח מתפשטין והוא א"צ לחיזוק כי הוא מאד נעלם מהגשמת המוח הגשמי ובחלל ריקן זה הוא השראת • חכמה הנעלמת מאד שלמעלה מכח המשכיל, כי כח עה
המשכיל ההשכלות שורה על המוח הגשמי וגידי המוח ממשיכים אותו שישרה והוא חיזוק שמחזיקים כח המשכיל כו'. אבל בחלל הריקן זהו השראת א"ס[124] שאינו מערך כח המשכיל שכח המשכיל ממותרי מוחין דיליד' הנק' מזל כנ"ל, אין בגידי המוח כח לחזק ולהמשיך רק בחי' המותרי מוחין שבחלל שיתן כח ועוז לכח המשכיל היונק ממנו שיתפשט במוח הגשמי כו' וד"ל. אבל המו"ס שבחלל אין ערוך לגידי המוח שם שיהיו גורמין ההמשכה וההתפשטות שם כו' וד"ל, והוא להיותו בחי' אין האמיתי שאין ערוך שיהי' מקור ליש ולכן אין מהפיכת הדם שהוא היש לאין שבגידי המוח גורם לו המשכה כלל כו' רק לאין של היש ימשיכו ע"י העלאת מ"ן שלהם כשנהפך היש לאין וד"ל. וכמשל המצייר כלי ברצון וחשוקה[125] שיתענג אח"כ כשהכלי כבר נגמרת ואותו העונג שאחר גמר הכלי הוא אותו העונג עצמו שהכריח רצונו לצייר ושניהם הוא התפשטות העונג להיות אין ומקור לפעולת הציור אלא שזה הי' תחלה לפעולת הציור לא הי' נרגש כ"כ והעונג הוא אחר הפעולה נרגש שהוא אחר העשיי' והפעולה הנק' יש ונהפך לאין שהוא העונג ממנו וד"ל. כמו"כ ענג הנרגש אחר הפיכת הדם לחלב שבמוחו נראה לו שהוא בא אל עצמיות שלו הוא רק אין של היש, אבל בחי' יחידה שבו שאינו מחיה את הגוף אינו נרגש כלל להיותו אין האמיתי שאין הארה ממנו לחיות כלי הגוף והוא המקיף האמיתי וד"ל. ועתה יובן למשכיל למעלה ענין אני חומה ושדי כמגדלות[107], אני חומה הוא בחי' מ"ס עצמו והוא ענין שמי הוי' בחי' תחתונה שבמאציל שנק' בשם עצמיות א"ס ב"ה והוא שרש כל הנאצלים מצד הארת המזלות ממותרי המוחין והוא ענין ישת חשך סתרו[78] הוא המקיף שבהעלם האמיתי אשר אין ערוך להפיכת דם שהוא מקוריי' הגלויי' הנק' אורות הנאצלים שהמה מקוריי' לחיי העולמים כו' שנהפך היש לאין ע"י העלאת מ"ן עד רום המעלות כו' ומתעורר העונג הוא האין של היש רוחצת בחלב[126] והוא ג' שעות האחרונות שמשחק עם לויתן[127] שיסוד ז"א עולה עד יסוד דע"י[128] ע"י ארץ שנתנה

124) זהו השראת א"ס: ראה תורת חיים וארא שבהערה 1 (נא, ב) הערות 78־77 שם, שבכת"י 2031 כתוב: שבו השראת מ"ס.

125) וחשוקה: בתורת חיים שם: ותשוקה.

126) רוחצת בחלב: שה"ש ה, יב (ושם: רֹחֲצוֹת). ראה גם זהר ח"ב קכב, ב. לקו"ת שה"ש לז, ד.

127) ג' שעות .. עם לויתן: ע"ז ג, ב.

128) שיסוד ז"א עולה עד יסוד דע"י: ראה גם שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קכח, א ובהערה 5. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א בהוספות ע' 23.

יבולה[129] מלמטה בהעלאת מ״ן כו׳, אבל אין ערוך לך למהותך ועצמותך בחי׳ אין האמיתי המקור למזלות מזל הח׳ ומזל הי״ג שהמה ממשיכים אור חכמה דאצי׳ ואור בינה וחו״ב נק׳ עיני העדה[130] שהם אלדד ומידד[131] היונקים ממשה והם היונקים משדיים שהשדיים שהחלב עדיין בהם בהעלם אלא שנתגשם להיותו כבר נמשך ממקור המוח הגשמי ועיקר תכלית הדקות שבחלב שבשדיים הוא חיזוק המשכיל שנמשך ממותרי מ״ס מזלות דא״א ולכן שמי הוי׳ פי׳ • אף הארות המזלות שהם כלי עד
ושם לעצמות מו״ס לא נודעתי להם והוא אותיות התורה כנ״ל. אבל באל שדי הגילוי בנשמותיהם וד״ל. וכל זאת בשביל שלא הי׳ להם התורה עדיין שהוא בחי׳ חכמה שבהעלם ובלימוד התורה מתקשרת הנשמה במהות חכמתו ית׳ חכים ולא בחכ׳ ידיעא והוא בחי׳ חושך שבמ״ס אשר קדשנו במצותיו ונהנים מזיו עילאה דע״י[132] המתלבש בבינה שבמל׳ דאצי׳ כנ״ל הוא למטה מן מדרגות הלימוד בזה העולם שמתקשרת בעונג העצמי שאינו נמשך לחו״ב הגלויים כנ״ל. אך אע״פ שמחיי עוה״ב נהנים מזיו גדלה מעלת תורה ומעש״ט בעוה״ז, אבל ממדרגות שהם בשבת לא גדלה שאז אין נהנין מזיו כמו שאר ימי השבוע שכמו שבג״ע התחתון מתעלין הנשמות בשבת ע״י העמוד לג״ע העליון כנז׳ בס׳ הבהיר[133]. כך בג״ע יתעלו יותר שיופשטו ממדרגות ג״ע העליון הנמשך מבינה שבמל׳ דאצי׳ לבד, אלא כתי׳ בהו אז תתענג על הוי׳[60] שעולי׳ בי״ג נהרי דאפרסמונא דכיא[134] שהוא הארות העונג העצמי ולא הזיו ממנו לבד, כי מדי שבת בשבתו יבא[2] לכלל ביטול האמיתי מכל כחות הנפש עד בחי׳ יחידה שבה לבד וזהו להשתחוות[2] לפני הוי׳ כמו קודם שיגדלו במעי אימא ליזון מדמה כו׳ וד״ל. אלא כמו שהוא עדיין בלא התחלקות ציור כלל והי׳ בו טיפת מו״ס וד״ל. וזהו והי׳ מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו שבחדשו של חדש ובשבתו של שבת להיות כי אז שער החצר הפנימיות הפונה קדים יפתח[135] לכן אז כל הנשמות באי׳ להשתחוות לפני בבחי׳ עונג העצמי.

---

129) ארץ שנתנה יבולה: ע״פ תהלים סז, ז.

130) וחו״ב נק׳ עיני העדה: שלח טו, כד. ראה גם לקו״ת שלח מג, ג. מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ג ע׳ תשמ.

131) אלדד ומידד: בהעלותך יא, כז. ראה גם בענין אלדד ומידד — ע״ח שער הכללים פ״ג. כנפי יונה ח״א פי״ד. וראה המצויין בתורת חיים וארא שם (נא, ב) הערה 85. ושי״נ.

132) מזיו עילאה דע״י: ראה גם תורת חיים שמות לה, ב. ושי״נ.

133) העמוד לג״ע העליון כנז׳ בס׳ הבהיר: בתו״א מגלת אסתר ק, סע״ב מציין: ע׳ זהר [ח״ב] ויקהל ריא, א. [ח״א] ויחי ריט, א. וראה גם הנסמן במאמרי אדמו״ר הזקן על פרשיות התורה ח״ב ע׳ תתקפד (לע׳ תשעג); מאמרי אדמו״ר האמצעי נ״ך ע׳ תעו.

134) בי״ג נהרי דאפרסמונא דכיא: ראה תענית כה, א. ראה גם מאמרי אדמו״ר האמצעי נ״ך ע׳ תקצו. ושי״נ.

135) שער החצר הפנימיות הפונה קדים יפתח: יחזקאל מו, א (בדילוג).

בס"ד.

עז • **וארא**[1] אל אברהם כו' באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם[2], וצ"ל הלא נז' כמ"פ ש' הוי' אצל האבות[3] וירא אליו הוי'[4], וכן ביצחק בפ' תולדות ד"ו ב', וביעקב ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ כו' בפ' ויצא ל"א ג', וכהנה רבות, כתי'[5] קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, וצ"ל שורש ענין הקריאה ומ"ע אשר יקראו באמת, ויובן בהקדם מארז"ל בשבת[6] כברייתו ש"ע ברישא חשוכא והדר נהורא וכמ"ש[7] ויהי ערב כו', וצ"ל למה ברישא חשוכא הלא בעולם העקודים התהוות הכלים היו אחר התהוות האור[8], אמנם הענין דכל עיקר הענין בדעת המאציל הוא התהוות הכלי וכל המשכות האור הוא בשביל הכלי, ולכן הגם שבגילוי האור קודם אבל במקור הנעלם הכלי קדמה, ויובן זה ע"פ משל השפעת הרב לתלמידו שבהכרח שיצייר הרב את שכל תלמידו והשגתו היינו איך יתגשם בהשגתו ועל אופן זה ישפיע לו, וזה תלוי ברצון המשפיע שעל איזה אופן שרוצה הגשמת המקבל כן יומשך אור שפע ההשגה והסברא כדי להיות בפועל הגשמת כלי המקבל, נמצא שבשורש ומקור הכלי קדם הגם שבגילוי האור קודם, ועד"ז יובן במדת חסדו של הקב"ה בחי' אור חסד דאצי' כשהי' צ"ל[9] נשמת אברהם[10] בע"ג מאין ליש[11], שז"ע ברייתו של עולם, שהנשמה היא הכלי והחושך המעלים אור המהוה, יהי' שורש הכלי והחושך בבחי' חסד דאצי' תחלה לבחי' האור הנמשך מהחסד להוות הנשמה מאין ליש כו', וז"ע ויהי ערב תחלה בבחי' חסד שנק' יום א'.

ושורש ענין והדר נהורא הוא כמ"ש[12] ויקרא אלקים לאור יום, שאלקי' הוא בחי' צמצום[13] הכלי המקבל שקורא לאור ה' שיאיר בו בבחי' פנימי' יותר, וז"ע קרוב ה' לכל קוראיו, וכמ"ש בזהר ע"פ אלקי' אל דמי כו'[14] נהורא

---

1) וארא אל אברהם: הוא קיצור מד"ה והי' מדי חדש שלפנ"ז. וש"נ. ראה ד"ה וארא בתורת חיים וארא מט, ג ואילך. וראה גם ד"ה וארא תשכ"ח (סה"מ תשכ"ח ע' קד ואילך). וש"נ.

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) וארא אל אברהם .. להם: וארא ו, ג.

3) נז' כמ"פ ש' הוי' אצל האבות: ראה גם. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' רלח. סה"מ תרכ"ז ע' צה. תרמ"א ע' לח. וש"נ. תרמ"ב ע' קל. וש"נ.

4) וירא אליו הוי': וירא יח, א.

5) קרוב ה' .. יקראוהו באמת: תהלים קמה, יח.

6) מארז"ל בשבת: עז, ב.

7) ויהי ערב: בראשית א, ה. ראה גם גם תורת חיים שמות יח, א. וש"נ.

8) בעולם העקודים התהוות הכלים .. האור: באוה"ת וארא (כרך ח) ע' ב'תתפח מציין: בע"ח בשער מטי ולא מטי [שער ז].

9) צ"ל: בד"ה והי' מדי חדש שלפנ"ז (לעיל ע' צ): צריך להתהוות.

10) חסד .. נשמת אברהם: נסמן לקמן ע' רפז.

11) נשמת אברהם בע"ג מאין ליש: ראה אגה"ק סט"ו (קכא, סע"א ואילך).

12) ויקרא אלקים לאור יום: בראשית א, ה.

13) שאלקי' הוא בחי' צמצום: ראה שער היחוה"א רפ"ו. תורת חיים שמות לד, ד. וש"נ. סה"מ תרל"ב ח"א ע' מח.

14) ע"פ אלקי' אל דמי: תהלים פג, ב. ראה גם לקו"ת שה"ש ב, ג. סה"מ תשכ"ח שבהערה 1 (ע' קז).

תתאה קארי תדיר כו'[15] למען כו' ולא ידום[16], וצ"ל איך ביכולת הכלי להמשיך זאת ע"י הקריאה מאחר שמהתעבות האור נעשה הכלי[17], כמשל כח ראיית השכל שמתגשם לפי כלי העין שאין ערוך ביניהם ואיך ימשיך העין להראי' שכלית, (ובאמת אינו דומה שמיעה לראי'[18]) אך מפני כי בשורשן האמיתי הכלי קדמה שנצטיירה תחלה, והאור הוא רק בשביל הכלי לכן ביכולתה לעורר מקור האמיתי שיומשך האור ביתרון השפע כו'.

ועתה יובן זה בעבודת ה', כי כמו חושך העוה"ז קדם לאור היום ואז כל בנ"א ישנים ואינו נראה שו"ד[19], ובהאיר היום מתחדש הכל וגם • האדם עח
בפנימיות חיותו, וכן בשנה ונפש בפנימיות החיות יש חשך תחלה בהסתלקות הפנימיות היינו בחי' מדבר יהי' בבחי' שינה דהיינו בחי' נפש אדם תתאה כח הפועל בנפעל המחי' הכל, שזה"ע שינה, ואפי' תרעין דג"ע אסתימו בליליא[20] השגת הנשמות כמו שיסגור האדם ביתו בלילה, ואז קארי תדיר לפנימיות מל' בחי' הוי' עד שהבקר אור ואז ויריעו כל בני אלקי'[21] מתוס' אור פנימיות החיות, וע' מענין ברן יחד*, וזהו וארא אל אברהם בחי' אהבה התקשרות הנה"א בהוי', בבקר אחרי חשך הלילה שגם במקור יש חשך כנ"ל, וכשיתבונן בבקר בבחי' הי' הוה ויהי' שמהוה היינו האור המהוה הכלי המגביל אז תאיר הנפש בבחי' התקשרות בבחי' פנימיות האור הממשיכה, וזהו וארא בבחי' ש' הוי' המהוה אל אברהם, אמנם הנה כתי'[26] חי חי יודוך, שהם ח"י ברכת השחר[27] של ש' אלקי'

---

*) נרשם בשולי הגליון, ללא ציון מקומו בפנים, וכנראה שייך לכאן[22]:
ברן יחד[23] תחלה ישראל ק"ש[24] ואח"כ ויריעו[21], בד"ה כתפוח[25].

---

15) בזהר .. נהורא תתאה קארי תדיר: **ראה זהר ח"ב רנו, ב. קמ, רע"א. ח"א קעח, ב. עז, ב. פו, ב.**

16) למען כו' ולא ידום: **תהלים ל, יג. ראה גם לקו"ת שם.**

17) שמהתעבות האור נעשה הכלי: **ראה ע"ח שער העקודים (שער ו) פ"ג. שער סדר אבי"ע (שער מז) פ"א. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תשנג ובהנסמן במ"מ לשם. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' קלד. וש"נ. המשך תרס"ו ע' תרטו. וש"נ.**

18) אינו דומה שמיעה לראי': **ראה לעיל ע' יז ואילך. וש"נ.**

19) שו"ד: **= שום דבר.**

20) תרעין דג"ע אסתימו בליליא: **ראה זהר ח"א צב, א. קעב, א. רמב, ב. ח"ג נב, ב. קז, ב (שבהערה הקודמת). רכב, א (ברע"מ). תו"א לך לך יב, ג. סידור עם דא"ח קמז, ב. סהמ"צ להצ"צ ו, ב.**

21) ויריעו כל בני אלקי': **איוב לח, ז.**

22) **וכ"ה גם בסה"מ תרכ"ט ע' מג.**

23) ברן יחד: **איוב שם.**

24) ברן .. תחלה ישראל ק"ש: **ראה חולין צא, סע"ב.**

25) בד"ה כתפוח: **ראה אוה"ת שה"ש ח"א ע' קצד. ח"ג ע' תתסו. ע' תתעו. וראה גם אוה"ת נ"ך ע' תרפג ואילך.**

26) חי חי יודוך: **ישעי' לח, יט (בשינוי).**

27) ח"י ברכת השחר: **ראה פע"ח שער התפלה פ"ו. (ובאופן אחר) פ"ז קרוב לסופו — ד"ה ואלו מוסיף על הראשונים. תורת חיים וארא שבהערה**

ואד׳ בחי׳ אדם תתאה, עד״מ פוקח עורים[28] הם אור הוי׳ בכלי העין בחי׳ עיני כל מארי דאשגחותא[29], היינו שיופקח אור הוי׳ בבחי׳ פנימיות ואז יופקח גם כלי העין לפי ערכה, כמו המתעורר משינה שתחלה מתעורר הראי׳ שכלית ואח״כ כלי העין, ועד״ז הוא הקריאות והברכות דח״י ברכאן שבברכת השחר המשכת האורות בכלים דבי״ע ע״י הקריאה מלמטה למעלה להיות מאיר בחי׳ שם הוי׳ באד׳, בבחי׳ צמצום וכשכבר מאירי׳ אורות המצומצמי׳ אזי ח״י ברכאן שבשמ״ע מאמיתית הוי׳ ברוך אתה מלמעלה למטה.

ואל יצחק, הנה כמו שנת״ל ענין הקריאה של ש׳ אלקי׳ בכל נפש מישראל לבחי׳ ש׳ הוי׳ הי׳ הוה ויהי׳[30] ועי״ז המשכת ש׳ הוי׳ שילוב ה׳ באד׳[31], בבחי׳ אהבה דבקר דאברהם[32], ועד״ז יובן שגילוי שנגלה ליצחק אחר גילוי דאברהם הו״ע התקשרות האה״ר שיתוסף באור אהבה הנ״ל השמחה והתענוג, ותוס׳ זה מרובה על העיקר שהעונג והחדוה הוא בעצם למעלה מן השכל וההשגה אלא שמשתלשלין מאד להתלבש בהשגה כנודע מענין ההתגלות ע״י הבינה, ובאתעדל״ת של הנפש אתעדל״ע[33] לעורר בבחי׳ אצי׳ המשכת העונג בבינה ומשם נמשך אור הוי׳ של המדה, ונמצא אור הוי׳ זה מאם הבנים[34] כשהיא שמחה מהתגלות ע״י היא תוס׳ מרובה על ש׳ הוי׳ דאברהם אוהבי[35].

נרשם בשולי הגליון:

נראה שכוונתו לתרץ[36] מ״ש וארא את ש׳ הוי׳ לאברהם היינו בחי׳ ש׳ הוי׳ שמאיר בש׳ אד׳ היינו ש׳ הוי׳ המהוה, וא״כ זהו כענין אל שדי, וע׳ בד״ה אני אל

---

1 (נ, א) הערה 25. וראה גם ד״ה אני לדודי תשט״ו (סה״מ תשט״ו ס״ע קצה).

28) פוקח עורים: ע״פ תהלים קמו, ח. ברכות ס, ב. ראה גם מאמרי אדמו״ר האמצעי שמות ח״ב ע׳ תרפח ואילך. ע׳ תרו. אוה״ת עקב (כרך ה) ע׳ ב׳כז. אוה״ת סידור ס״ע קח־קט. הנסמן בתורת חיים וארא שם הערה 26.

29) מארי דאשגחותא: ראה זהר ח״ג קלו, ב (אדרא רבא). רצג, ב (אדרא זוטא). הנסמן בתורת חיים וירא צט, א הערה 1. וראה במאמר הקודם (לעיל ע׳ צב) הערה 40.

30) הוי׳ הי׳ הוה ויהי׳: ראה שער היחוד והאמונה פ״ז. תורת חיים מקץ ריט, ד הערה 62.

31) שילוב ה׳ באד׳: ראה מבוא שערים שער ג ח״ב ספ״ה. שער היחוד והאמונה פ״ז. סה״מ תרל״ז ח״א ע׳ צא. וש״נ. תורת חיים וארא שם הערה 32.

32) אהבה דבקר דאברהם: ראה זהר ח״א רג, א. ח״ב קיט, ב (רע״מ). ח״ג סד, ב. רד, א. תקו״ז תיקון כב (סז, א). תו״א ויצא כד, ב. ביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי בלק קח, ב (בהוצאה החדשה – רכ, ג ואילך).

33) ובאתעדל״ת .. אתעדל״ע: ראה זהר ח״א עז, ב. פח, א. סה״מ תרמ״ב ח״א ע׳ יח. וש״נ.

34) בבינה .. מאם הבנים: ראה זהר ח״א ריט, א. ח״ב פד, א. פה, ב. פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ״א מערכת אם הבנים. לקו״ת שמ״ע פח, ד. שער היחוד לאדמו״ר האמצעי קי, ב ובהערה 19.

35) אברהם אוהבי: ישעי׳ מא, ח.

36) נראה שכוונתו לתרץ: ראה ד״ה וארא תשכ״ח (סה״מ תשכ״ח ע׳ קח).

שדי[37] ובד"ה כל כהן[38], ובד"ה והי' מספר[39] ובביאור ויצום[40] בענין ההפרש בין ש' שדי שנגלה לאברהם ע"י מילה ובין ש' שדי שאמר לעולמו די[41].

37) בד"ה אני אל שדי: **אולי הכוונה לד"ה זה בבוך בש"ו 1063 ע' מא. 739 ע' כח.**

38) ובד"ה כל כהן: **בד"ה זה (סה"מ תרכ"ט ע' א ואילך) לא מצאנו ענין זה, אבל נמצא גם בד"ה יפה שעה אחת תרכ"ט (שם ע' מט).**

39) ובד"ה והי' מספר: **ד"ה והי' מספר שנדפס לקמן ע' רכו הוא התחלה נוספת לד"ה והר סיני שנדפס לאח"ז (ע' רכז ואילך), והוא גם דרוש וידבר כו' ויצוום, שצויין בהערה הבאה.**

40) ובביאור ויצום: **ראה סה"מ תרכ"ז ע' ק (ונדפס גם לקמן ע' רלג ואילך) וש"נ.**

41) שדי שאמר לעולמו די: **ראה חגיגה יב, א. ב"ר פ"ה, ח. פמ"ו, ג.**

עט • **דודי**[1] שלח ידו מן החור ומעי המו עליו[2], מה כתיב לעיל מיני׳ ב׳ פסוקי׳ הא׳ אני ישנה ולבי כו׳ קול דודי דופק פתחי לי כו׳[3], ובאה התשובה ע״ז מבנ״י פשטתי את כותנתי איככה אלבשנה רחצתי כו׳[4] ולזאת לא אוכל לפתוח כו׳ וע״ז אמר אח״כ דודי שלח ידו מן החור כמשי״ת, והנה להבין ג׳ פסוקים אלו, הנה מתחלה יש להבין פסוק ראשון דאני ישנה כו׳, כי הנה בחי׳ ישנה קאי על הגלות[5] שנמשל לשינה, וטעם הדברים הנה עיקר השינה היא בעינים שנסתמו העינים וממילא אינו מאיר כח הראי׳ אך גם כל כחות הפנימי׳ כמו שכל ומדות מתעלמים ואינם מתגלים בעת השינה כו׳, כ״ה עד״ז בחי׳ גלות הנמשל לשינה שהוא בחי׳ הסתלקות כח הראי׳ שהוא ענין נה״א שהוא בחי׳ ראי׳ לאסתכלא ביקרא דמלכא[6] כמו בעין הגשמי שכלי העין לבן ושחור נמשך מאב ואם והקב״ה נותן[7] בו כח לראות, כ״ה ברוחני׳ הנה״א[8] הוא בחי׳ כח הראי׳ המלובש בבחי׳ הראי׳ דנה״ט שזהו בחי׳ הכלי לראות (והוא ג״כ עד״ז שאב ואם ממשיכים נה״ט והקב״ה נותן בו נשמה כו׳), והנה בזמן הבית הי׳ בחי׳ כח הראי׳ דנה״א בהתגלות להסתכל ביקרא דמלכא והוא בחי׳ עיני תמיד אל הוי׳[9] כו׳ (כמ״ש במ״א במאמר בראשית ברא[10] שהוא בחי׳ ההסתכלות במקור ההשתלשלו׳ איך שהוא הי׳ הוה ויהי׳ כאחד

---

1) דודי שלח ידו: מאמר זה הוא המאמר שנדפס בפלח הרמון שה״ש פו, ב ואילך (והוא הנחת הרב הלל מפאריטש עם הגהותיו ממאמר כ״ק אדמו״ר הצ״צ [מיום ב׳ פ׳ נח, בדר״ח מרחשון תרי״א]) עם שינויים קלים כאן מכ״ק אדמו״ר מהר״ש. (בפלח הרמון שם נדפסו גם השאלות שר׳ הלל שאל את כ״ק אדמו״ר הצ״צ על המאמר והתשובות של הצ״צ — הובאו לקמן בהערות).

מאמר זה (עם ד״ה אני ישנה) נדפס גם בסה״מ תרל״א ח״א ע׳ קכח ואילך (וש״נ); ובסה״מ תרנ״א ע׳ צד ואילך (ושם יש הרבה הגהות להמאמר — כנסמן לקמן בהערות).

ראה גם ד״ה פדה בשלום תשי״ג (סה״מ תשי״ג ע׳ מח ואילך). ד״ה בלילה ההוא תש״כ (סה״מ תש״כ ע׳ קח ואילך). ד״ה בלילה ההוא תשכ״ח (סה״מ תשכ״ח ע׳ קלא ואילך). ד״ה כי תשא תשכ״ח (סה״מ מלוקט ח״א ע׳ עח ואילך. בהוצאה החדשה — ח״ג ע׳ לא ואילך).

2) דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו: שה״ש ה, ד.

3) אני ישנה .. פתחי לי כו׳: שם, ב.

4) פשטתי .. רחצתי כו׳: שם, ג.

5) הגלות שנמשל לשינה: ראה זהר ח״ג צה, א. רפו, א. תורת חיים שמות לז, ד ובהערה 4. ד״ה פדה בשלום תשי״ג שם. וראה סה״מ תרנ״א שם — הגהה להמאמר כאן.

6) לאסתכלא ביקרא דמלכא: ראה זהר ח״א קצט, א. לח, א־ב. ח״ב רמז, ב. ח״ג יג, סע״א. תו״א ויחי מז, ג. לקו״ת שה״ש מא, ד. תורת חיים חיי שרה קלב, ב. מאמרי אדמו״ר האמצעי קונטרסים ע׳ רצז.

7) שכלי העין .. מאב ואם והקב״ה נותן: ראה נדה לא, א.

8) הנה״א: בפלח הרמון שם: ענין הנה״א.

9) עיני תמיד אל הוי׳: תהלים כה, טו.

10) כמ״ש במ״א במאמר בראשית ברא: בפלח הרמון שם: כנ״ל במאמר דבראשית. (ד״ה בראשית [תרי״א] שנדפס בפלח הרמון בראשית כב, א ואילך).

וממילא רואה אמיתית הביטול כמו שהוא קמי'[11] וזה הי' בגילוי בזמן הבית כו', אך בזמן הגלות נסתלק ונתעלם כח זה דבחי' הראי' וכמ"ש ועיניו השע[12] כו', וההפרש הוא בענין התפעלות האהבה שכאשר אור האלקי אצלו הוא בבחי' ראי' מקרוב אזי ההתפעלות היא בתוקף ההרגשה להתפעל ברשפי אש מענין האלקי, משא"כ כשאור האלקי אינו מאיר בבחי' ראי' מקרוב רק בבחי' שמיעה והשגה אזי ממילא אין ההתפעלות בתוקף והרגשה וכידוע דאינו דומה שמיעה לראי'[13] כי הגם שאין כל חדש בענין הראי' כי לא ראה רק מה ששמע מתחילה אך ע"י הראי' הוא מתדבק במהות הדבר ולכן ההתפעלות הוא בתוקף יותר, משא"כ שמיעה אינה אלא ידיעת המציאות כו' וד"ל, אך גם מכח השמיעה אינו מאיר בזה"ג רק כח היותר אחרון שבו והוא כח המדמה[14] בלבד וכמ"ש היינו כחולמים[15] (וכנ"ל במשל השינה שע"י סגירת העינים מתעלמים כל הכחות שכל ומדות ולא נשאר רק כח המדמה ולכן יכול לדמות בחלומו שני הפכים[16] כאחד מצד שחסר כח ההבחנה הנמשך מבחי' שמיעה דבינה כמ"ש[17] אזן מילין תבחן, כך הוא בזמה"ג הגם שכל ישראל דבוקים בה' אחד מ"מ בשעת מעשה הוא עוסק בעניני העוה"ז בכל עומק שכלו ודעתו כו' והוא כמו החלום כו' וד"ל).

פ • (ב) **והנה** עד"ז יובן בחי' השינה למעלה כמ"ש[18] עורה למה תישן הוי', דמשמע מזה שבזה"ג יש בחי' שינה למעלה ג"כ כבי', וביאור הענין הוא כי הנה ע"ד דוגמא למטה יש בחי' כלי העין וכח הראי' שבעין כ"ה עד"ז למעלה כתיב שבעה אלה עיני ה'[19] שהם בחי' מלאכים הנק' אברים דשכינתא[20] וע"י נמשך השגחה האלקית מבחי' אוא"ס שבמל' דאצי' להשפיע לכל א' לפי מעשיו אם בחסד

---

11) קמי': בפלח הרמון שה"ש שם נוסף: וכמאמר אידין מתקרי חכים כו' [תמיד לב, א].

12) ועיניו השע: ישעי' ו, י.

13) דאינו דומה שמיעה לראי': ראה לעיל ע' יז ואילך. וש"נ.

14) כח המדמה: בענין כח המדמה ראה גם שמונה פרקים להרמב"ם פ"א־פ"ב ופ"ח. מו"נ ח"ב פל"ו ואילך. ע"ח שער קיצור אבי"ע (שער נ) פ"י. תו"א ותורת חיים שבהערה 16. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ט ע' רמט. אמרי בינה שער הק"ש פ"א (כד, ג). מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' לד. וש"נ. ד"ה איתא בפסיקתא — לר' הלל מפאַריטש (י"ל בקונטרס בפ"ע — קה"ת, תשס"ז) ס"ע יג־יד.

15) היינו כחולמים: תהלים קכו, א.

16) במשל השינה .. כח המדמה .. שני הפכים: ראה תו"א וישב כח ג. תורת חיים שמות לז, ד ואילך ובהנסמן שם. ד"ה בלילה ההוא תשד"מ (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רסו. בהוצאה החדשה — ח"ג ע' פא).

17) אזן מילין תבחן: איוב יב, יא. לד, ג. ראה גם לעיל ע' כ.

18) עורה למה תישן הוי': תהלים מד, כד (ושם: אדנ־י. ראה הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"מ תש"א ע' 12. וראה לקו"ש חי"ח ע' 478).

19) שבעה אלה עיני ה': זכרי' ד, י.

20) מלאכים הנק' אברים דשכינתא: בסה"מ תרנ"א שם מציין „עמ"ש מזה בתו"א ד"ה ארדה נא" [תו"א וירא יד, ד ואילך]. וראה גם פרדס שער כד (שער היכלות) פי"א.

וטוב או להיפך כו׳, וכן עד״ז יש בחי׳ אזני ה׳[21] כמ״ש[22] ויקשב ה׳ וישמע כו׳, וכן עד״ז למעלה מעלה יש ג״כ כלי הראי׳ והוא ענין עין רואה ואוזן שומעת[23] וכמארז״ל[24] דע מה למעלה ממך כו׳ והם בחי׳ חו״ב שבי״ס דאצי׳ וכח הראי׳ הוא בחי׳ אוא״ס המתלבש בהם שהוא נמשך ע״פ קו המדה דחו״ב לכאו״א כפי אתדל״ת שלו (וכמו הב״ד שלמטה שדנים בשכלם ע״פ שמיעה מראיית העדים, כן למעלה ע״פ ראי׳ ושמיעה עליונה ממעשה התחתונים כן נמשך מלמעלה למטה ע״פ משפט הח״ע כו׳ וד״ל). והנה בזמן הבית הי׳ אוא״ס מאיר בגילוי בהתלבשות תוך הכלים דחו״ב ולמטה מטה בשבעה אלה עיני הוי׳ וממילא הי׳ תופס מקום מעה״ת שהוא ענין תומ״צ שישראל עושין ולכן הי׳ נמשך שפע הפנימי׳ לישראל, ולאוה״ע לא הי׳ נמשך רק הפסולת ותמצית השפע[25], אבל בזה״ג קוב״ה בגלותא אסתלק לעילא לעילא[26] שהוא הסתלקות האור מן הכלים דחו״ב לבחי׳ רוממות עצמותו שלמעלה מן החכ׳ ושם אינו תופס מקום מעשה תומ״צ[27] כמ״ש[28] אם צדקת מה תתן לו ואם רבו פשעיך מה תפעל לו, ולכן יוכלו אוה״ע לקבל עצם השפע ולמשול על ישראל וכמ״ש רם על כל גוים ה׳[29] שמקבלים מרוממות דשם הוי׳ שהוא למעלה מהחכ׳ מצד העדר תפיסת מקום וכמ״ש[30] שממית בידים תתפש כו׳ וזהו בחי׳ שינה למעלה כו׳ וד״ל.

(ג) **אך** הנה ארז״ל[31] יוחנן כה״ג ביטל את המעוררים שהיו אומרים עורה למה תישן הוי׳[18], כי באמת הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל[32], ולהבין זה איך שיש למעלה שני הבחי׳ בחי׳ שינה וגם לא ינום ולא יישן כו׳, יש להקדים ענין מ״ש[33] הנוטע אזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט כו׳, והנה פשוטו של

---

21) אזני ה׳: **בהעלותך יא, א. יח.**

22) ויקשב ה׳ וישמע: **מלאכי ג, טז.**

23) עין רואה ואוזן שומעת: **אבות פ״ב מ״א.**

24) דע מה למעלה ממך: **אבות שם.**

25) שפע הפנימי׳ לישראל, ולאוה״ע .. הפסולת ותמצית השפע: **ראה סה״מ תרנ״א שם (ע׳ צה) — הגהה להמאמר כאן.**

26) קוב״ה בגלותא אסתלק לעילא לעילא: **ראה זהר ח״א רי, א. ח״ג כ, ב. מאמרי אדמו״ר האמצעי קונטרסים ע׳ שסג. וש״נ. תורת חיים שמות לט, סע״א ואילך. וש״נ. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ שיב. וש״נ.**

27) אינו תופס מקום מעשה תומ״צ: **ראה סה״מ תרנ״א שם (ע׳ צה־צו) — הגהה להמאמר כאן. וראה גם ד״ה ויקחו לי תרומה בתחלתו (לקמן ע׳ קכז).**

28) אם צדקת .. תפעל לו: **איוב לה, ו־ז (ושם: אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו).**

29) רם על כל גוים ה׳: **תהלים קיג, ד. ראה תו״א מקץ לד, ד. וארא נו, ד.**

30) שממית בידים תתפש: **משלי ל, כח. וראה גם לעיל ע׳ נו. וש״נ.**

31) יוחנן כה״ג ביטל את המעוררים: **ראה מעשר שני ספ״ה; סוטה מז, סע״א. מח, א. מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״א ע׳ לד ואילך. וש״נ. נ״ך ע׳ רצט ואילך. אוה״ת שה״ש ח״ב ע׳ תקו ואילך.**

32) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל: **תהלים קכא, ד. וראה סה״מ תרנ״א שם (ע׳ צו) — הגהה להמאמר כאן.**

33) הנוטע .. יביט: **תהלים צד, ט. ראה גם**

מקרא הוא כיון שהוא יוצר עין הגשמי הלא יביט בעצמו בודאי[34], אך באמת הכוונה הוא בתיבת עין הוא כלי העינים העליונים שהם בחי' אברים דשכינתא (בבי"ע) ובחי' כלים דחו"ב (בבחי' אצי') ועז"א שכיון שהוא יוצר עין שהוא ענין התלבשותו[35], א"כ ק"ו שיביט בעצמו למעלה מן החכ' ובינה וא"כ יש ג"כ בחי' ראיה והשגחה על כל הפרטים בעצמות אוא"ס • שלמעלה מן החכ' (והוא בחי' פא
עינא דעתיקא[36] שלמעלה מן החכ' או למעלה מעלה בבחי' א"ק והוא בחי' מח' דצופה ומביט[37] כו' כל הפרטי' כאו"א בפ"ע ובסקירה א' כו'[38] וכמ"ש המבין אל כל מעשיהם[39] בפרט ואעפ"כ הוא בסקירה אחת כו' וד"ל[40]), ומעתה יובן ענין הנ"ל שמה שיש בחי' שינה בזה"ג היינו בבחי' אוא"ס המלובש בתוך הכלים די"ס דאצי' שנסתלק הפנימי' מהם וכמאמר קוב"ה בגלותא אסתלק כנ"ל (ואינו מאיר בהם רק כפי המדה ושיעור שבתחלת ההשתל' כו'[41]), משא"כ בבחי' העצמי' שלמעלה מבחי' הכלים דחו"ב שם יש ג"כ בחי' ראי' והשגחה בפנימי' על ישראל דייקא[42] ובחי' זו אינה מסתלקת לעולם כי בבחי' העצמי' אינו שייך ענין ההסתלקות[43] ולכן הוא שומר ישראל שלא יהי' כליון לגמרי וכמ"ש[44] לא מאסתים כו' לכלותם כו'[45] ולכן ביטל את המעוררים מצד שבבחי' שלמעלה מן החכ' אין שם שינה כלל אפי' בזמה"ג כו' וד"ל[46], וזהו אני ישנה בגלותא מצד הכלים דנר"נ שהאור של נה"א הוא בבחי' הסתלקות מהם כמו למעלה שבחי' אוא"ס הוא בבחי' הסתלקות מן הכלים דחו"ב כו', אך ולבי ער כי בבחי' נקודת הלב שלמעלה מן המוחין אשר שם משכן היחידה[47] שם אין שינה והסתלקות כלל וכמו שלמעלה בבחי' שלמעלה מן החכ' לא ינום ולא יישן כו', לכן קול דודי דופק פתחי לי[3] שנמשך בכל עת בחי' התעוררות מבחי' עתיקא שלמעלה מן החכ' וכן מבחי' יחידה

אוה"ת נ"ך ח"ג ע' א'שפא. הנסמן בסה"מ תרל"א שבהערה 1 (ע' קל).

34) שהוא יוצר .. יביט בעצמו בודאי: ראה גם סהמ"צ להצ"צ נא, רע"א.

35) עין .. העינים העליונים .. יוצר עין .. התלבשותו: ראה סה"מ תרנ"א שם – הגהה להמאמר כאן.

36) עינא דעתיקא: ראה גם לעיל ע' טז הערה 5.

37) דצופה ומביט: ע"פ נוסח ברכת זכרונות במוסף דר"ה. וראה גם לעיל ע' כ.

38) ובסקירה א' כו': ר"ה יח, א. ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' צו־צז) – הגהה להמאמר כאן.

39) המבין אל כל מעשיהם: תהלים לג, טו.

40) בסקירה אחת כו' וד"ל: ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' צז) – הגהה להמאמר כאן.

41) שבתחלת ההשתל' כו': ראה סה"מ תרנ"א שם – הגהה להמאמר כאן.

42) על ישראל דייקא: ראה סה"מ תרנ"א שם – הגהה להמאמר כאן.

43) בבחי' העצמי' אינו שייך ענין ההסתלקות: ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' צז־צח) – הגהה להמאמר כאן.

44) לא מאסתים כו' לכלותם: בחוקותי כו, מד.

45) לכלותם כו': ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' צח) – הגהה להמאמר כאן.

46) שבבחי' שלמעלה מן החכ' .. בזמה"ג כו' וד"ל: ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' צח־קה) – הגהה ארוכה להמאמר כאן.

47) נקודת הלב .. שם משכן היחידה: ראה גם לקו"ת בלק סז, ד. ואתחנן יב, א. תבוא מג, ד.

שבנקודת הלב לעורר מן השינה, ומהו ההתעוררות זהו מאמרו פתחי לי היינו שפועל בכנ"י כח הפתיחה שיהי' נפתח נקודת לבבם להיות כלי לקבל בתוכם גילוי אוא"ס, וזהו פתחי לי נקודת לבבך בכדי שאוכל ליכנס בתוכך[48] והיינו ע"י שתבא לבחי' אחותי רעייתי יונתי תמתי[49] שזהו ד' בחי' בבחי' המל'[50] מקור נש"י[51] שכל בחי' ממנה הוא כלי לקבלת גילוי אוא"ס בתוכה באופן אחר כו', וזהו[52] ג"כ ענין יוסף שנא' עליו בן פורת יוסף[53] אותיות תופר[54] ופותר[55] כי ענין פורת הוא תוספת אורות למעלה כמ"ש במאמר דבראשית[56] וממילא נמשך האור למטה כמו למעלה[57] שזהו ענין יחוד דד"ע וד"ת[58] שזהו ענין תופר מלשון חיבור ויחוד כו' (והוא ג"כ ענין פותר כי מתקן הצי"א[59] שנמשכים בעת השינה שהם החלומות[60] וממשיך בהם בחי' המוחין כו' וד"ל) ולכן נק' צדיק יסוד עולם[61] כי עולם הוא בחי' המל' ד"ת הארה בעלמא והארה זאת קמי' היא כלא חשיב ונק' אין הכלול ביש האמיתי, משא"כ יסוד הוא בחי' יש האמיתי עצמו ולכן נק' יסוד ע"ד דוגמא למטה שהיסוד הוא עיקר המעמיד ומקיים את כל הבנין רק למטה היסוד הוא
פב למטה והבנין הוא למעלה, ולמעלה • היסוד הוא למעלה[62] מבחי' העולם והוא עיקר המעמיד ומקיים את בחי' העולם כו' וד"ל[63].

---

48) פתחי לי נקודת לבבך .. בתוכך: ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' קה) — הגהה להמאמר כאן.

49) אחותי רעייתי יונתי תמתי: המשך הפסוק קול דודי .. פתחי לי (שה"ש ה, ב).

50) אחותי רעייתי .. ד' בחי' בבחי' המל' .. נש"י: ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' קה־קו — הגהה להמאמר כאן). וראה הנסמן בסה"מ תרל"א שם (ע' קלא).

51) המל' מקור נש"י: נסמן לעיל ע' עז.

52) וזהו: בפלח הרמון שבהערה 1 (פז, רע"ב) ממשיך כאן „וביאור הדברים" [לקמן פ"ד] עד „להקב"ה כו'", ואח"כ ממשיך [רפ"ד] „והנה בחי' אחותי" עד „במ"א וד"ל", ואח"כ ממשיך הקטע הזה „וזהו ג"כ ענין יוסף" עד „העולם כו' וד"ל". בסה"מ תרנ"א (ע' קו־קז) ממשיך כאן „והנה בחי' אחותי" (עם כמה הגהות להמאמר) עד „כנגד נה"י" [לקמן פ"ד] ואח"כ (ע' קז) ממשיך הקטע הזה „וזהו ג"כ ענין יוסף" עד „העולם כו' וד"ל". וראה גם סה"מ תרל"א שם (ע' קלא) בהערה.

53) בן פורת יוסף: ויחי מט, כב.

54) בן פורת .. תופר: ראה רמ"ז אמור צה, א, תו"א וישב כט, רע"א. תורת חיים ויחי רמב, ד ואילך ובהערה 2. סה"מ תרל"ח ע' תפ. וש"נ. תרל"ז ח"א ע' קמד. וש"נ.

55) בן פורת .. ופותר: ראה אגדת בראשית פפ"ב. לקו"ת וישב מ, ח. ויחי מט, כב. תורת חיים שם ובהערה 3.

56) כמ"ש במאמר דבראשית: פלח הרמון בראשית שם כג, ג־כד, א (ראה לעיל הערה 10).

57) תוספת אורות .. למעלה: ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' קז) — הגהה להמאמר כאן.

58) דד"ע וד"ת: ראה לקמן פ"ד ובהערה 67.

59) הצי"א: = הצירופי אותיות.

60) מתקן הצי"א .. שהם החלומות: ראה תורת חיים וישלח קפח, ד. ויחי רמג, ד ואילך.

61) צדיק יסוד עולם: משלי י, כה.

62) ולמעלה היסוד הוא למעלה: ראה גם דרך אמונה (לר' מאיר בן גבאי ספ"ט ד"ה הט') ר"ע סא (בהוצאת קה"ת, תשמ"ח). וש"נ. פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"י מערכת יסוד. סה"מ תרל"ז ח"א ע' נד. וש"נ. תר"ם ח"ב ע' תתלו.

63) העולם כו' וד"ל: ראה סה"מ תרנ"א שם (ס"ע קז) — הגהה להמאמר כאן.

(ד) **והנה** בחי' אחותי[52] הוא בחי' אברהם כמארז"ל במדרש ע"פ אחות לנו קטנה זה אברהם שאיחה כל באי עולם להקב"ה[64] והיינו שהמשיך גילוי אלקות בכל באי עולם להיות רואין האמת איך שהיש הוא בטל לגבי האין ואינו נפרד ממנו ח"ו ועי"ז נדבקו לבחי' אלקות המחי' כל העולמות ואינם נמשכים אחר היש (וכמ"ש[65] ויטע אשל כו' ויקרא כו' אל עולם ולא אל העולם כמבואר במ"א[66] וד"ל[52]), וביאור הדברים[52] הנה כתיב כי אל דעות ה'[67] שיש ב' דעות, הא' כמו שהוא אצל הנבראים שלמטה הוא היש מצד שנראה ליש ולמעלה הוא בחי' האין מצד שהאור האלקי מוסתר אצלם ודעה זאת נק' ד"ת, והב' הוא בחי' ד"ע והיינו כמו שהוא קמי' שלמעלה הוא בחי' היש האמיתי להיותו מקורא דכולא[68] ולמטה הוא בחי' האין מצד שהוא כלא חשיב ואברהם הי' הילוכו בקדש בבחי' ד"ע הנ"ל שהי' רואה אמיתית הביטול כמו שהוא קמי' ובחי' זאת המשיך גם בכל באי עולם וזהו שאיחה כל באי עולם להקב"ה[52] כו'[69], והנה כן הוא עד"ז עכשיו בנש"י שבגופים נעשה בחי' אחותי ע"י מעשה המצות, כי הנה במצות יש ב' בחי' הא' מצות העליונות שהם בחי' רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא[70] שהם בחי' כלים די"ס שהם בבחי' המשכה מלמעלמ"ט כו', ויש בחי' מצות למטה שהם בחי' בירורי נוגה והם עולים בבחי' העלאה מלמטלמ"ע וע"י נש"י מתחברים ב' בחי' מצות הנ"ל (וענין חבורם הוא שע"י ההעלאה שמלמטה למעלה תהי' ההמשכה מלמעלה למטה כו' וממילא נעשה חיבור דב' דעות דד"ע וד"ת והיינו שיאיר בנבראים אמיתי' הביטול כמו שהוא למעלה כו')[71], ובחי' זאת נק' אחותי שנמשך מבחי' עליי' המל' כנגד נה"י כו'[52]. והנה בחי' רעייתי הוא עליית המל' כנגד חג"ת ובחי' זאת נעשה ונמשך ע"י בחי' הדיבור דתורה, כי הנה הדיבור הוא נמשך מהבל הלב שהוא קול דתורה והקול נמשך מבחי' ג' מדות חג"ת שבלב לכן עי"ז נתעלה בחי' המל' למעלה כנגד מדות העליונות דחג"ת דז"א, וזהו בחי' רעייתי ולכן רעייתי

---

64) במדרש .. שאיחה כל באי עולם להקב"ה: שה"ש ח, ח. ראה שהש"ר שם, ב. סה"מ תרע"ח ע' שה.

65) ויטע אשל .. אל עולם: וירא כא, לג.

66) אל עולם ולא אל העולם כמבואר במ"א: ראה לקו"ת תבוא מב, ד. מג, ג. סה"מ תר"ל ע' יט. תרל"ג ח"א ע' רפד. וש"נ. תרמ"ב ע' לא. פלח הרמון וירא נד, ג.

67) כי אל דעות ה': שמואל-א ב, ג. ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' קו) — הגהה להמאמר כאן. וראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' קנו. אוה"ת שה"ש ע' תקא. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' רסב. וש"נ. תורת חיים בראשית יח, ג ובהערה 11. סה"מ תרל"ז ח"א ס"ע פט ואילך. וש"נ. תרנ"ט ע' ס ואילך. וש"נ. לקמן ע' קס.

68) מקורא דכולא: זהר ח"א לג, א.

69) שאיחה .. להקב"ה כו': ראה סה"מ תרנ"א שם (ר"ע קז) — הגהה להמאמר כאן.

70) רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא: ראה תקו"ז תיקון ל (עד, סע"א). תניא רפכ"ג. סידור עם דא"ח רפ, א. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי עב, ג הערה 17.

71) חיבור .. למעלה כו'): ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' קז) — הגהה להמאמר כאן.

הוא בחי' פרנסתי[72] ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים[73] שזהו ע"י התורה כידוע דהתורה נק' לחם להקב"ה כמאמר לכו לחמו בלחמי[74] כו' וד"ל. וענין יונתי היינו עליות המל' כנגד חב"ד והיינו כמ"ש עיניך יונים[75] היינו עד"מ היונים שמסתכלים זב"ז[76] בתמידות מצד עוצם התענוג שיש להם בהסתכלות זאת, כך כתיב למעלה חכלילי עינים מיין[77] כי עינים הוא כח ההסתכלות שבכנ"י שמסתכלים ביקרא • דמלכא[6] מצד תוקף העונג שמתענגים על ה' ועי"ז נולדה רשפי אש האה' לצאת מגדר הכלי וליכלל לגמרי בעצמות אוא"ס והוא ענין חכלילי שהוא בחי' תוקף האדמומית שבעינים שהוא בחי' גבורות רשפי אש האהבה שיש בהסתכלות דכנס"י, ובחי' זאת באה מיין שהוא בחי' גילוי רזין דאורייתא שהם מגלים בחי' הרוממות דעצמות אוא"ס איך שהוא קדוש ומובדל לגמרי שעי"ז מתגלה רשפי אש האהבה אלקי' להיות כלה שארי ולבבי[78] כו' (או ע"י התבוננות איך דבי"ה הוי' צור עולמים[79] ביו"ד נברא העוה"ב ובה' נברא העוה"ז[80] נמצא שכללות העולמות נבראו בשתי אותיות בלבד, והנה כמו למטה העדר תפיסת מקום דשתי אותיות לגבי כח המח'[81] שיוכל לחשוב עד אין שיעור כו', כ"ה למעלה העדר תפיסת מקום דכל העולמות אפי' בחי' אצי' לגבי עצמות המאציל וזהו נק' לאסתכלא ביקרא דמלכא כו' וד"ל). ואחר עליי' המל' כנגד נה"י וחג"ת וחב"ד אז אח"כ באה בחי' המל' לבחי' תמתי שהוא בחי' שוין בקומתן וכתר א' לשניהם[82] כו' ונק' תמתי מלשון שלימות להיות בחי' זאת משלים כל החסרונות וכל הפגמים כו'[83], וזהו ולבי ער ומשם קול דודי דופק פתחי[3] שתפתח נקודת

---

72) רעייתי .. פרנסתי: שה"ש א, ט. ראה שהש"ר פ"א, ט (ו). זהר ח"ג לג, ב; (הובא בבחיי בשלח טז, ד עה"פ אחותי רעיתי — שה"ש ה, ב). תורת חיים ויקהל שצט, א. וש"נ. (וראה גם סה"מ מלוקט ח"א ע' תסט הערה 33. בהוצאה החדשה — ח"ד ע' רלב הערה 35).

73) ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים: ראה זהר ח"ג ז, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן אתהלך לאזניא ע' קיג. סה"מ תרמ"ב ס"ע קפ ואילך. וש"נ.

74) דהתורה נק' לחם .. לכו לחמו בלחמי: משלי ט, ה. ראה זח"א בהשמטות רס, א. ראה גם סה"מ תרמ"א ע' פב ואילך. וש"נ. לעיל ע' כו.

75) עיניך יונים: שה"ש א, טו. ד, א.

76) היונים שמסתכלים זב"ז: ראה לקו"ת שה"ש יד, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ט ע' ה. תורת חיים חיי שרה קלב, סע"א ואילך. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"ב ע' תקפז.

77) חכלילי עינים מיין: ויחי מט, יב. ראה גם תו"א ויחי מז, ג.

78) כלה שארי ולבבי: תהלים עג, כו.

79) דבי"ה הוי' צור עולמים: ישעי' כו, ד.

80) ביו"ד נברא העוה"ב ובה' נברא העוה"ז: ראה מנחות כט, ב. ב"ר פי"ב, י. וראה סה"מ תרמ"א ע' קלד. לקמן ע' רלו.

81) העדר תפיסת מקום .. כח המח': ראה גם תניא פ"כ (כו, א).

82) שוין בקומתן וכתר א' לשניהם: ראה ע"ח שער מיעוט הירח (שער לו) פ"א. פ"ב. תו"א וארא נט, ג. לקו"ת במדבר ז, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תקצג ואילך.

83) הפגמים כו': ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' קח) — הגהה להמאמר כאן.

לבבך כנ"ל[84] ואזי תבא לי היינו למהו"ע[85] כי כ"מ שנאמר לי אינו זז בעוה"ב ובעוה"ז[86] והוא בחי' אני ה' לא שניתי[87] והיינו ע"י שתעורר בעצמך ד' מדרגות מהעלם אל הגילוי שהוא בחי' אחותי רעייתי יונתי תמתי כנ"ל, וכאשר תבא לבחי' תמתי אז תבא לבחי' לי שהוא בחי' מהו"ע בחי' אני הוי' לא שניתי כו'[88], ואח"כ א' שראשי נמלא טל[89] כי ההפרש בין טל למטר[90] שהמטר בא ע"י אתעדל"ת מאידי' העולים מן הארץ[91], משא"כ הטל נמשך ממילא ומאליו ולכן טל לא מיעצר[92] מצד שאין קיום לעולם בלעדו ולכן לא פעל אלי' רק על מטר שלא יהי' ולא על טל[93], כ"ה למעלה יש מקום שמגיע לשם אתעדל"ת דמעהת"ח[94] (והיינו בחי' הארת הקו שלאחר הצמצום כו') ולכן יכול ג"כ להיות הפסקת השפע כשאין מעהת"ח, וזהו שכנ"י שאלה שלא כהוגן[95] ויבא כגשם לנו[96] והיינו מפני שנפסק לפעמים לכן שאלה זאת היא שלא כהוגן, אבל יש בחי' למעלה שאין מגיע לשם מעשה התחתונים רק הוא נמשך ממילא ומאליו ולכן נמשך בתמידות אפי' כשאין מעהת"ח (והיינו בחי' חפץ חסד[97] הראשון שהוא בחי' רצון הפשוט להטיב שמחמתו עלה במח' אנא אמלוך[98] שנק' מל' דא"ס[99] ולהיותו בבחי' א"ס לכן אין בו שינוי מצד מעשה התחתונים), וזהו בחי' טל וע"ז אמר שראשי נמלא טל כו' וד"ל[100].

פד • (ה) **והנה** זהו המאמר הקב"ה לכנ"י ובאה על זה התשובה מכנ"י פשטתי את כותנתי איככה אלבשנה[4], ופי' במדרש דכותנתי הוא בגדי כהונה

---

84) שתפתח .. כנ"ל: **ראה סה"מ תרנ"א שם — הגהה להמאמר כאן.**

85) לי היינו למהו"ע: **ראה גם ד"ה ויקחו לי תרומה בתחלתו (לקמן ע' קכז). וש"נ.**

86) כ"מ שנאמר לי אינו זז בעוה"ב ובעוה"ז: **ראה מדרש שמואל פי"ט. ויק"ר פ"ב, ב. ספרי בהעלותך יא, טז. לקו"ת במדבר ט, ג ואילך. סה"מ תרל"ז ח"א ע' קמה.**

87) אני ה' לא שניתי: **מלאכי ג, ו.**

88) כו': **בפלח הרמון שה"ש שם (פח, א): כנ"ל.**

89) שראשי נמלא טל: **המשך הכתוב קול דודי (שה"ש ב, ה).**

90) ההפרש בין טל למטר: **ראה לקו"ת האזינו עג, א־ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ס"ע קצו ואילך. וש"נ. סה"מ תרמ"א ע' קסח ובהערה 220. הנסמן בסה"מ תרל"א שם (ע' קלג). תרנ"א שם (ע' קי).**

91) שהמטר בא .. מאידי' העולים מן הארץ: **בראשית ב, ו.**

92) טל לא מיעצר: **תענית ג, סע"א ואילך.**

93) פעל אלי' רק על מטר .. ולא על טל: **ראה תענית שם.**

94) דמעהת"ח: **= דמעשה התחתונים.**

95) שכנ"י שאלה שלא כהוגן: **תענית ד, א. ראה גם סה"מ תרמ"א ע' קסח. וש"נ.**

96) ויבא כגשם לנו: **הושע ו, ג.**

97) חפץ חסד: **מיכה ז, יח. ראה גם לקמן ע' רפו.**

98) אנא אמלוך: **לשון תרגום יונתן — מלכים־א א, ה. ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' ז (ושם: וכמ"ש בזהר בפי' וימלוך אנא אמלוך). מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתצד. וש"נ. המשך תרס"ו ע' רטו. וש"נ. לקמן ע' קלט.**

99) אנא אמלוך שנק' מל' דא"ס: **ראה גם שערי אורה לאדמו"ר האמצעי נה, ב ובהערה 22.**

100) טל כו' וד"ל: **ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' קט־קי) — הגהה ארוכה להמאמר כאן.**

ובגדי מל'[101], והכוונה בזה דאיך יוכל להיות התעוררות מן השינה מאחר שנפשט ממני בגדי כהונה ומלכות, (ועד"מ באדם כשמעוררים אותו משנתו הוא משיב שפשטתי א"ע ממלבושי ולכן לא אוכל לקום כו'), ולכאו' אינו מובן מה ענין בגדי כהונה ומלכות להתעוררות מן השינה, יש להקדים ענין הקרבנות שנק' ריח ניחוח לה'[102] ולכן מצד הקרבת הקרבן שהי' בזמן בהמ"ק לכן לא הי' אז זמן שינה כי הריח מפקח את השינה[103], (ובזה[104] יש לפרש ביוחנן כה"ג שביטל את המעוררים כו'[31] מצד שהי' בזמן בהמ"ק ואז לא הי' בחי' שינה גם בז"א מצד הקרבת הקרבנות הנק' בשם ריח כו' וד"ל), משא"כ המאכל מביא את השינה כידוע בדרז"ל שלא היו מניחין כה"ג לאכול הרבה[105] מצד שהמאכל מביא את השינה, ולהבין ענין זה מפני מה המאכל מביא את השינה, הנה המאכל הוא מבחי' דומם וצומח וחי שאין להם מוחין ושכל מצד העביות וגסות שלהם, משא"כ האדם המוחין שלו הם רוחניים יותר לכן הם מסוגלים לקבל אור השכל בתוכם ולכן כשאדם אוכל המאכל שהוא מדצ"ח הגם שנתברר[106] ונכלל בנפש האדם מ"מ הפסולת שלו שאינו יכול להתברר וליכלל עולה מזה קיטורים עבים[107] אל המוח ומסתירים אור השכל[108] ולכן נסתלק כח השכל למקורו שזהו ענין השינה כו', ובבחי' בעל חי יש בחי' שינה מצד שאוכל צומח שהוא מגושם יותר מבחי' חי, ולכן הוא מסתיר חיותו וגורם הסתלקות זולת דגים שבים[109] שמזונם הוא בחי' מים דבר רוחני ובסוס יש טעמים אחרים[110] כו', משא"כ הריח הוא מדברים חריפים וחזקים[111] שמצד תוקף חריפותם עולים לבחי' המקיפים שבנפש לעוררם וכאשר מאירים המקיפים דוחים את ההסתר הנעשי' מקיטורים עבים שמפסולת המאכל ולכן הם מפקחים מן השינה כו', וכ"ה עד"ז בענין הקרבן[112] שהי' בזמן בהמ"ק שהיו מקריבים בהמה

---

101) דכותנתי הוא בגדי כהונה ובגדי מל': ראה שהש"ר פ"ה, ג.

102) הקרבנות שנק' ריח ניחוח לה': ראה נח ח, כא. ויקרא א, ט. ראה גם לקו"ש חל"ב ע' 1 ואילך.

103) הריח מפקח את השינה: ראה גם תו"א תולדות כ, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' לב. תקס"ט ע' רל. ע' רנא ואילך. סה"מ תרכ"ט ס"ע שמג. וש"נ.

104) (ובזה .. וד"ל): הוספת כ"ק אדמו"ר מהר"ש על פלח הרמון שם.

105) המאכל מביא את השינה .. לאכול הרבה: ראה יומא יח, א במשנה.

106) שנתברר .. להתברר: בפלח הרמון שם: שנתחבר .. להתחבר.

107) עבים: בפלח הרמון שם נוסף: למעלה.

108) קיטורים עבים אל המוח .. השכל: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ט ע' רכט. ע' רמט (בשם הרמב"ם). אוה"ת פינחס (כרך ה) ע' א'תרעה (בהוצאה החדשה – פינחס (כרך ד) ר"ע א'קנא). תורת חיים שמות לח, ב ובהערה 34.

109) זולת דגים שבים: ראה זהר ח"ג קכט, ב (אדרא רבא).

110) ובסוס יש טעמים אחרים: ראה סוכה כו, ב. תקו"ז תיקון ג בהוספות (קמ, ב). אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תקי. מגלת אסתר ס"ע קפג ואילך.

111) הריח .. מדברים חריפים וחזקים: ראה גם תו"א תולדות כ, ד. תרומה פ, ג. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' סא. תקס"ה ח"א ע' ל־לא. מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"א ס"ע קכב ואילך.

112) הקרבן .. חי והמנחה .. צומח והמלח ..

ע"ג המזבח שהבהמה היא מבחי' חי והמנחה היתה מבחי' צומח[112] והמלח שהיו מקריבים על כל קרבן הוא בחי' דומם[113] וכאשר היו מתבררים ע"ג המזבח ע"י אש שלמעלה החיות מהם הי' עולה ונכלל באדם העליון דאצי' שהוא בחי' י"ס דאצי' לכן נק' הקרבן בשם לחם כמ"ש[114] את קרבני לחמי כו', אך ידוע שאח"כ עולה המתברר למעלה מהמברר[115] ולכן היו עולים ניצוצי החיות אחר שנכללו באדה"ע למעלה יותר בשרשן בבחי' אורות דתהו למעלה מבחי' שם מ"ה דאדה"ע המבררם וע"י התעוררות שלהם מעוררים אורות דתהו להתגלות בכלים • דתיקון, פח
וזהו בחי' ריח שהוא גילוי האורות שבלתי נתפסים בכלים והם בבחי' מקיפים ובחי' זאת הי' דוחה ההסתר העולה מפסולת הבירורים, ולכן לא הי' אז בחי' שינה כלל כו'.

(וא"ו) אך בירור הקרבן לא הי' יכול להיות כ"א ע"י כהן לובש בגדי כהונה כי בבחי' בגדי כהונה יש ב' בחי' בגדי לבן ובגדי זהב שהם כנגד ד' אותיות הוי' וד' אותיות אדנ"י[116], ובגדי לבן הוא בחי' רב חסד מקור הלבנונית ובחי' בגדי זהב הוא בחי' רשפי אש האהבה שהוא בחי' גבורות כו', והעבודה עיקרה ע"י בגדי לבן שנק' כתונת בד קדש[117] שהם כנגד ד' אותיות הוי' ועי"ז יוכל הקרבן להתברר ולהתעלות בשרשו ומעורר אח"כ תוס' אור בבחי' הוי' עצמו, וזהו ענין ריח ניחוח להוי'[118], וזהו תשובת כנ"י כיון שפשטתי את כותנתי[119] בחי'

דומם: **ראה ע"ח שער קיצור אבי"ע (שער ג) ספ"ב. עמק המלך שער עולם התהו (שער ו) פס"ה. של"ה תושכ"ב ויקרא שלח, א. טעמי המצות ויקרא מצות קרבנות; מצות על כל קרבנך תקריב מלח. חסד לאברהם מעין רביעי עין יעקב נהר כז (ושם: והצומח .. עצי המערכה [אבל בהוצאת שערי זיו תשנ"ו (מכת"י): הנסכים והמנחות]). וראה גם רשימות חוב' קלה ע' 28. אמת ליעקב מערכת קרבן סעי' ס.**

113) והמלח .. בחי' דומם: **ראה גם שער המצות עקב (ושם: ואמנם המלח אינו בחינת דומם והוא מכלל הצומח, ופעם אחרת שמעתי ממוז"ל [= ממורי ז"ל] שהוא בחינת האמצעי שבין הדומם אל הצומח). טעמי המצות עקב. הגהת צמח בע"ח שער קיצור אבי"ע (שער ג) פ"ב. אמת ליעקב מערכת מלח סעי' רנט ובהשמטה לשם קלו, ג (קטע „זה שייך למערכת המ"ם").**

114) את קרבני לחמי: **פינחס כח, ב.**

115) עולה המתברר למעלה מהמברר: **תורת חיים תשא שפה, סע"א ואילך. וש"נ. ראה סהמ"צ להצ"צ סז, ב ואילך. קעא, א. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א תשא ע' רפב.**

116) בגדי לבן ובגדי זהב .. ד' אותיות הוי' .. אדנ"י: **ראה זהר ח"ג רכז, א (ברע"מ). תקו"ז בהקדמה (ג, ב). תיקון לח (עח, ב). סדר עבודת יוה"כ להרמ"ק תקוני כה"ג תקון ה – בסדור תפלה למשה ח"ב (שעו, א). מאורי אור אות ב' סס"ה (מערכת בגדי) וביאיר נתיב שם. לקו"ת תזריע כב, ב. אוה"ת נצבים ע' א'רמו (ושם: כ"כ הרמ"ק בס' אור נערב). הנסמן בסה"מ תרל"א שם (ע' קלה).**

117) כתונת בד קדש: **אחרי טז, ד.**

118) ריח ניחוח להוי': **בפלח הרמון שם (פח, ב) יש כאן הגהה, וכ"ק אדמו"ר מהר"ש השמיטה.**

119) תשובת כנ"י .. שפשטתי את כותנתי: **בהמאמר כאן לא נתבאר המשך הפסוק („פשטתי את כותנתי") „רחצתי את רגלי איככה אטנפם", ובפלח הרמון שם (פט, א) הובא מה שהר"ה מפאַריטש שאל את כ"ק אדמו"ר הצ"צ ומה שהשיב לו ע"ז, וז"ל:** שאלתי ממנו ענין רחצתי את

בגדי כהונה ובגדי מלכות[120] ולכן לא יוכל להיות הקרבת הקרבן וממילא לא תוכל לקום מן השינה (אך לכאורה אין זה תירוץ כלל כי גם עכשיו הוא תפלה במקום קרבן[121] שהוא ג"כ העלאת נה"ט כו', אך ע"י התפלה אין בחי' החזרת המוחין רק בפנימי' כי גם ההעלאה הוא רק מבחי' פנימי' שהיא בחי' רוח הבהמה שבאדם לכן ההמשכה הוא ג"כ רק בפנימי' ולא בחיצוני' לכן גם עכשיו אין שינה בפנימי', אבל בחיצוני' יש שינה[122], אבל בזמן הבית לא הי' בחי' שינה גם בחיצוניות כו' וד"ל[123], ועי"ז אמר אח"כ דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו[2], וענין שלח ידו מן החור הוא כמ"ש רז"ל במנשה שחתר לו הקב"ה חתירה מתחת כסה"כ[124] וקיבלו בתשובה, והענין הוא דכל מיני הילוך השפע הן מלמטה למעלה הן מלמעלמ"ט הכל הוא ע"י המלאכים ויש ע"ז דין ומשפט למעלה כמה יהי' העלאת השפע וכמה יהי' ההמשכה ואם הוא ראוי להשפעה או לאו וכמ"ש וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו[125] שיש מיימינים ומשמאילים[126] למעלה וכמו בב"ד שלמטה יש עדה שופטת ועדה מצלת[127] וכ"ז כשנמשך השפע

רגלי איככה אטנפם. והשיב: שיש בזה ב' פי', הא' שכ"ז תשובת כנס"י שא"א לבא לבחי' התעוררות כ"א ע"י מרירות ומארי דחושבנא מבחי' הריחוק שלו וזה נק' אטנפם כו'. והב' אמר שהוא פי' התרגום כי מקום בהמ"ק נק' הדום רגלי, וזהו תשובת הקב"ה לכנס"י שכיון שאת אומרת איככה אלבשנה לכן אני אומר רחצתי את רגלי ולכן א"א להשרות שכינתי בתוכך כי איככה אטנפם כו'. — **פי' הב' הובא בד"ה בלילה ההוא תש"כ שבהערה 1 (סה"מ תש"כ ע' קיז־קיח) ובד"ה כי תשא תשכ"ח שבהערה 1 (סה"מ מלוקט ח"א ר"ע עט. בהוצאה החדשה – ח"ג ר"ע לב).**

120) ובגדי מלכות: **בהמאמר כאן נת' רק בחי' בגדי כהונה, ובחי' בגדי מלכות לא נתבאר כאן. ובפלח הרמון שם הובא מה שהר"ה מפאַריטש שאל את כ"ק אדמו"ר הצ"צ ומה שהשיב לו ע"ז, וז"ל:** שאלתי ממנו מהו בגדי מלכות. והשיב: שזהו ענין לבושי המצות שג"כ נפשטו בזמה"ג [**ראה סה"מ תרכ"ז ע' שעט. וש"נ**], והם נק' בגדי מלכות כידוע במא' יביאו לבוש מל' [**תו"א מגילת אסתר צ, סע"ג. צא, ג. וראה גם שם צו, ד**] שזהו לבושי המצות שנמשכים מבחי' מל' דא"ס. (**וראה בפלח הרמון שם מה שביאר הר"ה על זה).**

121) תפלה במקום קרבן: **ברכות כו, א־ב. ראה לקו"ת פינחס עז, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' ד. וש"נ. אוה"ת תשא ע' א'תתפג. המשך וככה תרל"ז פי"ט (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכה־תכו).**

122) בחיצוני' יש שינה: **ראה סה"מ תרנ"א שם (ר"ע קיב) – הגהה להמאמר כאן.**

123) וד"ל: **בפלח הרמון שם (פח, ב) ובסה"מ תרל"א שם (ע' קלו) נדפס כאן סיום החצי עיגול. וראה סה"מ תרנ"א שם (ע' קיב) – הגהה להמאמר כאן.**

124) במנשה שחתר לו הקב"ה חתירה מתחת כסה"כ: **ראה רות רבה פ"ה, ו. ילקוט שמעוני מלכים רמז רמו. אוה"ת תולדות קלז, ב ואילך. יוה"כ ע' א'תקסה (נדפס גם בסה"מ תרכ"ו ע' רס). שה"ש כרך ב ע' תקכט. וש"נ.**

125) וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו: **מלכים־א כב, יט (ושם: עומד). דברי הימים־ב יח, יח (ושם: עומדים על ימינו ושמאלו).**

126) שיש מיימינים ומשמאילים: **ראה שהש"ר פ"א, ט (א). ירושלמי סנהדרין פ"א, ה"א. תנחומא שמות יח. משפטים טו.**

127) עדה שופטת ועדה מצלת: **סנהדרין ב, א.**

ע"פ קו המדה דח"ת[128] אז ממילא כאשר באה השפע דרך המדות נמשך בחי' קו המדה דחכ' במדות להיימין ולהשמאיל כו', אבל כאשר באה השפע מבחי' הכתר שלמעלה מן החכמה שאז נמשך רחמים פשוטים ואז נמשך השפע למטה שלא ע"פ דין ומשפט כלל כו', וכ"ה עד"מ[129] בענין התשובה שהגם שבעת עליית תשובת מנשה ע"י המלאכים לא הניחו אותה לעלות מצד התגברות הדין על החסד מ"מ המשיך הקב"ה שפע מלמעלה מן החכ' ששם אין מקום למלאכים המיימינים
פו • ומשמאילים ולזאת נתקבלה תשובתו, וזהו ענין שחתר לו חתירה מתחת כסה"כ, כי הנה ארז"ל גדולה תשובה שמגעת עד כסה"כ[130] כו'*, וזהו דודי שלח ידו מן החור שהוא בחי' שפע רצה"ע הנק' כתר שלמעלה מן החכ' שבא שלא כסדר ההשתלשלות (ושם בבחי' הכתר הנק' עתיקא נאמר לית שמאלא בהאי עתיקא[135] סתימאה כולא ימינא, ולכן נאמר ב"פ ימין ימינך ה' נאדרי בכח ימינך

---

*) (כן הי' ל' אדמו"ר שליט"א[131] ויש שפירשו דבריו שכסה"כ הוא מדרגה גבוה מאד שאין שם מקום למלאכים ולזה נתקבלה תשובת מנשה, ולפי דעתי[132] הי' הכוונה שבתשובה שמגעת עד כסה"כ יש מקום להיימין ולהשמאיל, אך הקב"ה חתר לו חתירה מתחת כסה"כ וע"ד ומתחת זרועות עולם[133] שהוא בחי' סוכ"ע ולכן נתקבלה תשובתו כי ע"פ השתלשלות לא הי' באפשרי שתתקבל מצד התגברות הדין על החסד כו' אך מצד הסוכ"ע נתקבל התשובה כו' וד"ל)[134].

---

128) דח"ת: **בפלח הרמון שם (פח, ב): דחכ'.**

129) עד"מ: **בפלח הרמון שם: עד"ז.**

130) גדולה תשובה שמגעת עד כסה"כ: **יומא פו, סע"א.**

131) אדמו"ר שליט"א: **כ"ק אדמו"ר הצ"צ.**

132) ויש שפירשו דבריו .. ולפי דעתי: **בפלח הרמון שם (פט, א) הובא מה שהר"ה מפאריטש שאל את כ"ק אדמו"ר הצ"צ אודות ב' הפירושים בדבריו, וז"ל:** שאלתי ממנו ענין חתר חתירה. **והשיב:** שב' הפי' הנ"ל שניהם אמת. ופי' הראשון קבלתי שתשובת מנשה הי' מבחי' כסה"כ יתפרש ענין כסה"כ הוא בחי' התגלות עתיק בבינה ומשם נתקבלה התשו', ופי' זה הוא פי' הפשוט. ופי' הב' הוא מכי"ק אדמו"ר הזקן נ"ע שבחי' כסה"כ הוא בבחי' בריאה [**ראה גם לקו"ת האזינו עד, סע"ד ואילך. דרושים לשמע"צ צב, סע"א. וראה תו"א משפטים עז, א ואילך. סידור עם דא"ח צח, ג**] והוא בחי' כיסוי והסתר כו' ולכן הי' צ"ל חתירה מתחת כסה"כ כנ"ל וד"ל. — **וראה כפי' הא' באוה"ת שה"ש (כרך ב) שם ע' תקכט: .. והנה כסא הכבוד הוא בינה הנק' קדה"ק ושם התגלות עתיק ע"כ זהו והחמישית לפרעה דלית שמאלא כו' ולכן חתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד. אוה"ת תולדות שבהערה 124. וראה גם ד"ה בלילה ההוא תש"כ שם (סה"מ תש"כ ע' קיח).**

133) ומתחת זרועות עולם: **ברכה לג, כז. ראה גם לקו"ת בהר מב, סע"א ואילך. שה"ש יח, ד. מא, א. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי כג, א ובהערה 9. תורת חיים וארא נה, ד. וש"נ.**

134) (כן .. כו' וד"ל): **קטע זה הוא הגהת הר"ה בפלח הרמון שם, ועל קטע זה כתב כ"ק אדמו"ר מהר"ש:** מן כן עד כו' וד"ל אצ"ל [**= אין צריך להעתיק**].

135) לית שמאלא בהאי עתיקא: **ראה זהר ח"ג קכט, א (באדרא רבא). ע"ח שער עתיק (שער יב) פ"ב. שער הארת המוחין (שער לב) פ"ז. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתעא.**

ה' תרעץ אויב[136] כי הגבו' דשם הם ג"כ בחי' חסדים ונק' ימין ומהם נמשך להיות תרעך אויב כו' וד"ל)[137], ועי"ז ומעי המו עליו שנתעוררו המלאכים הנק' מעיים[138] דכנ"י[139] ברח"ר על נפשם ועי"ז ממילא נתעוררו מן השינה גם שפשטתי את כותנתי כו' וד"ל.

136) ב"פ ימין ימינך .. ימינך .. אויב: **בשלח טו, ו. ראה שהש"ר פ"א, ב (ב). שם ט (א). אוה"ת חנוכה שלח, א. בשלח ע' תקמא־תקמב. ע' תקמה־תקמו. שה"ש ח"א ע' רלד.**

137) וד"ל): **ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' קיב־קיג) — הגהה להמאמר כאן.**

138) המלאכים הנק' מעיים: **ראה זהר ח"א פז, א. ח"ג קמא, ב (אד"ר). פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פי"ט מערכת קרבים. סה"מ תרמ"ב ע' שה. וש"נ.**

139) שנתעוררו .. דכנ"י: **ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' קיג) — הגהה להמאמר כאן.**

בס"ד. ש"פ בשלח.

יא • ראו[1] כי הוי' נתן לכם השבת, ע"כ הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים[2], ולהבין מפני מה לא ירד המן בשבת, ויובן בהקדם ההפרש בין ששת ימי החול לשבת. והענין דהנה כתי'[3] אשר ברא אלקי' לעשות[4].

1) ראו כי הוי' נתן לכם השבת: **הוא דרוש דש"פ בראשית בתוספת התחלה. — הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע ברשימת מאמרי דא"ח.**

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) ראו כי הוי' .. לחם יומים: **בשלח טז, כט.**

3) אשר ברא אלקי': **בראשית ב, ג.**

4) והענין .. ברא אלקי' לעשות: **המשך המאמר כאן הוא ד"ה אשר ברא אלקים שנדפס לעיל ע' א ואילך.**

בס"ד תילי' ס"ח[1] פ' יתרו

קפז • **עלית** למרום שבית שבי כו', וארז"ל בשבת פ"ט א' גבי ענין שאמרו המלאכים מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כו'[2], וא"ל הקב"ה למשה שישיב להם, עד קנאה יש ב[י]ניכם יצה"ר יש ביניכם מיד הודו להקב"ה כו', מיד כ"א נעשה לו אוהב ומסר לו דבר שנא'[1] עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות. ופירש"י[3] אדם נוצר מאדמה לשון שפלות, והיינו ע"ד שארז"ל במד"ר[4] גבי אדה"ר, ואתה מה שמך אמר לי נאה לקרות אדם שנבראתי מן האדמה, אף מה"מ מסר לו דבר שנאמ'[5] ויתן את הקטרת כו', אי לאו דאמר לו מנא הוי ידע, ופי' בחדא"ג[6] שהמלאכים קטרגו להיות כי יש בתורה נגלה ונסתר והאדם הוא חומרי מלהשיג הנסתר, וא"ל הקב"ה אחוז בכסאי, היינו מצד הנשמה שהיא מתחת כסה"כ[7], וכיון ששמע משה שמצד הנשמה ראוי' ישראל לקבל התורה אז השיב להם מצד הנגלה אנכי הוי' אלקי' אשר הוצאתיך מאמ"צ[8] למצרים ירדתם כו' מיד הודו, ושוב מסר לו כ"א מתנה ברזי התורה, וזהו עלית למרום שבית שבי זהו הנגלה שבתורה לקחת מתנות זהו סודות התורה שנתנו ומסרו לו המלאכי', ואף מה"מ שהוא המקטרג היותר גדול מסר לו דבר כו'.

ואפ"ל כי שרש המלאכים הוא מבחי' הדיבור[9] כמ"ש[10] וברוח פיו כל צבאם, ולכן הם רוחני' יותר והגוף שלהם הוא רק משני יסודות אש ורוח[11], שא"א להם לירד כ"כ למטה, ולכן ביצ"מ נא' אני ולא מלאך[12], לפי שא"א למלאך לירד כ"כ[13] כו'. וכשראו שבא משה ליקח התורה, ולהיותם רוחנים אמרו האיך יקבלו

---

1) תילי' ס"ח: **פסוק יט.**

ראה ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם: **תהלים ח, ה. שבת פח, סע"ב.**

3) ופירש"י: **ד"ה באדם בשכר.**

4) במד"ר גבי אדה"ר ואתה מה שמך: **ראה ב"ר פי"ז, ד.**

5) מה"מ מסר לו דבר .. ויתן את הקטרת: **קרח יז, יב. הובא גם בפרש"י שם פסוק יא.**

6) ופי' בחדא"ג: **בחידושי אגדות מהרש"א — ראה שם פח, ב (ד"ה מה לילוד כו' ואילך).**

7) הנשמה שהיא מתחת כסה"כ: **ראה שבת קנב, ב.**

8) אנכי הוי' אלקי' אשר הוצאתיך מאמ"צ: **יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.**

9) שרש המלאכים הוא מבחי' הדיבור: **ראה אגה"ת פ"ד. לקו"ת בהר מא, א. תורת חיים שמות לט, ד. וש"נ.**

10) וברוח פיו כל צבאם: **תהלים לג, ו.**

11) והגוף .. משני יסודות אש ורוח: **ראה גם לקמן ע' רפט (ושם: אש ומים). סידור עם דא"ח ערה, ד (בשם ספר הגמול להרמב"ן). תו"א בראשית ד, ב. לקו"ת בהר מא, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' קיב. וש"נ. קונטרסים ע' רצב (ושם: אש מים רוח). וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"א ע' רמ. תרל"ח ע' סד. תר"ם ח"א ע' רצב. תרמ"ב ע' שמח ובהנסמן בהנ"ל.**

12) ביצ"מ נא' אני ולא מלאך: **(בא יב, יב). ספרי תבוא כו, ח. זהר ח"א קיז, א (מדרש הנעלם). הגדה של פסח פיסקא ויוציאנו ה' ממצרים.**

13) לפי שא"א למלאך לירד כ"כ: **ראה גם סידור האריז"ל סדר הגדה במקומו. אור תורה**

ישראל הנסתר שבתורה להיותם חומרים מצד הגוף והנה״ב, לזה השיב להם משה למצרים ירדתם, והיינו שהירידה למצרים מורה על גודל מעלתם שיכולים להשפיל א״ע גם לבחי׳ מצרים מצרים וגבולים[14], ואעפ״י שנשקעו במ״ט שע״ט[15] אעפי״כ ע״י שנגלה עליהם ממה״מ[16] יצאו ממצרים, וכמו ויעל אברם ממצרים[17] דנחית וסליק[18]. ולכן במ״ט יום[19] עמדו תחת ההר[20] לקבל התורה, שזהו מורה על גודל מעלתם איך שבשרשם הם גבוהים יותר, וכמאמר ישראל עלו במחשבה[21] שהם מפנימי׳ הכלים[22]. ולכן ניתנה התורה לישראל דוקא כי התורה ג״כ נתלבשה בענינים גשמי׳ ציצית ותפילין, ובתפילין נא׳ יצי״מ[23] שזהו הכל ע״י ישראל דוקא. וגם אמר להם כלום יצה״ר יש ביניכם שזהו ענין שהוא יורד ומסטין ועולה ומקטרג[24], וצ״ל אתכפי׳ ואתהפכא[25] לקיים מצות האמורות בתורה, אשר כ״ז לא נמצא במלאכים כלל, וזהו התו׳ כמו שנתלבשה בגשמיות. וגם סודות התורה הנה מצד הנשמה יכולים להשיג סודות התורה יותר מהמלאכים וקדמו להם וכמ״ש עם המלך • במלאכתו ישבו[26] קפח
וארז״ל במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים[27], והנשמה היא חלק אלקה ממעל[28],

---

להה״מ (רמזי תורה) סי׳ סט. תו״א שמות נג, רע״ג. לקו״ת צו טז, א. בחוקותי מז, ד. תורת חיים בראשית כז, ב ובהערה 13. וארא נד, ב. וש״נ. סה״מ תרל״א ח״א ע׳ רמ. וש״נ.

14) מצרים מצרים וגבולים: ראה תו״א בשלח סד, ב. סע״ג. יתרו סז, סע״ב. עא, ג.

15) שנשקעו במ״ט שע״ט [= שערי טומאה]: ראה זהר חדש יתרו לא, א. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ קמב. וש״נ.

16) שנגלה עליהם ממה״מ: נוסח ההגדה פיסקא מצה זו.

17) ויעל אברם ממצרים: לך לך יג, א.

18) ויעל אברם ממצרים דנחית וסליק: ראה זהר ח״א פג, א־ב.

19) במ״ט יום .. לקבל התורה: ראה שו״ע אדמו״ר הזקן או״ח סתצ״ד, ס״א. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ רז. וש״נ.

20) עמדו תחת ההר: ראה יתרו יט, יז.

21) ישראל עלו במחשבה: ראה ב״ר פ״א, ד. וראה לקו״ת שה״ש יז, ד. יט, ב. תורת חיים שמות לב, ב ובהערה 248. סה״מ תרמ״ב ע׳ צה. וש״נ.

22) ישראל .. מפנימי׳ הכלים: ראה ע״ח שער העיבורים (שער כח) פ״א. שער פנימיות וחיצוניות (שער מ) דרוש י. תו״א יתרו עב, ב. לקו״ת פ׳ ראה כו, סע״ג ואילך. סה״מ תרמ״ב ע׳ שא. וש״נ.

23) ובתפילין נא׳ יצי״מ: בא יג, ט. טז.

24) יורד ומסטין ועולה ומקטרג: ראה פרדס שער כז (שער האותיות) פכ״ה. ס׳ הליקוטים שמות א, א. אוה״ת בראשית ג, ו. ביאורי הזהר להצ״צ ח״ב ויגש ע׳ תשל. סה״מ תרל״ח ע׳ רצז. וש״נ. תרס״ה ע׳ שכו. תרפ״ט ע׳ לה. תהלים אהל יוסף יצחק בכותרת לפרק לו. וראה ב״ב טז, א.

25) אתכפי׳ ואתהפכא: בענין אתכפיא ואתהפכא ראה גם ד״ה באתי לגני תש״ל (סה״מ מלוקט ח״ד ע׳ קלח. בהוצאה החדשה – ח״ב ס״ע שלה ואילך). ד״ה באתי לגני תשל״ב (סה״מ מלוקט ח״ו ס״ע צ ואילך. בהוצאה החדשה – ח״ב ע׳ שסט ואילך).

26) עם המלך במלאכתו ישבו: דברי הימים־א ד, כג.

27) במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים: ראה ב״ר פ״ח, ז. רות רבה פ״ב, ג. לקו״ש חלק טז ע׳ 487 בהערה שם.

28) והנשמה היא חלק אלקה ממעל: איוב לא, ב. וראה גם תניא רפ״ב. סידור ר׳ יעקב קאפיל בהקדמת הכותב ע׳ ג. מאמרי אדמו״ר האמצעי ויקרא ח״ב ע׳ שעג. וש״נ. תורת חיים וארא נא, ד. סה״ש תש״נ ח״א ע׳ 9 ובהערה 32. ע׳ 381. פלח הרמון אמור ס״ע רצו ואילך. וש״נ.

וכמ"ש כי חלק ה' עמו[29] שהם חלק הוי', שגבוה יותר אפי' משרש המלאכים ששרשן רק מבחי' מל'[30] כמ"ש וצדקתך ירננו[31], צדק מלכותא קדישא[32], משא"כ ישראל הוא בחי' ז"א[33], ולהיותם גבוהים במעלה לכן נשפלו למטה יותר בגוף ונה"ב בכדי שיבררו הגוף ונה"ב ואז יתעלו עוד יותר, ולכן לישראל דוקא יאתה ליתן התורה. והודו על האמת ומסר לו כ"א סודות מרזי תורה שהוא מה שבירר מהם ע"י הוויכוח, וגם מה"מ שהוא המקטרג היותר גדול מכולן מסר לו ג"כ ענין הקטרת שמכפר וכמ"ש[5] ויתן את הקטרת ויכפר על העם, כי הקטרת הוא י"א סמנים[34] כנגד י"א[35] כתרין[36] דמסאבותא[37] ועי"ז נוטלים מהם החיות כו' וע' בד"ה ראה ריח בני בההגהות[38] בענין יתגדל ויתקדש י"א אותיות כו', ובירושלמי פרק כל כתבי ה"ד[39] קע"ה פרשיות שכתוב בתורה דיבור אמירה ציווי כנגד שנותיו של אבינו אברהם דכתי'[1] לקחת מתנות באדם וכתי' האדם הגדול בענקים[40] ופי' היפ"מ[41] שהתו' שניתנה למשה במתנה הי' כנגד אברהם שמספר פרשיותיו כמנין שנותיו.

והענין הוא דהנה איתא במד"ר[42] שע"י דור המבול ודור הפלגה סילקו השכינה למעל' מז' רקיעים, בא אברהם והורידה לרקיע הראשון[43], עד משה שהורידה לארץ, וכמ"ש[44] וירד ה' על הר סיני. ונמצא כי התחילה מ"ת מאברהם, והיינו שע"י שאברהם הרבה חסד לעולם עי"ז המשיך לבניו בחי' תורת חסד, וכמ"ש[45] ותורת חסד על לשונה, ולכן פרשיותיה של תורה כמנין שנות אברהם להורות שממנה התחיל ענין מ"ת שהי' אחר שבעה דורות. וזהו שארז"ל במד"ר פ'

---

29) כי חלק ה' עמו: **האזינו לב, ט.**

30) המלאכים ששרשן רק מבחי' מל': **ראה תו"א מקץ לז, א. ד.**

31) וצדקתך ירננו: **תהלים קמה, ז.**

32) צדק מלכותא קדישא: **תקו"ז בהקדמה (יז, ב).**

33) ישראל הוא בחי' ז"א: **ראה תו"א יתרו סט, ג.**

34) הקטרת הוא י"א סמנים: **ראה תשא ל, לד. כריתות ו, א־ב.**

35) י"א סמנים כנגד י"א כתרין דמסאבותא: **ראה ע"ח שער המלכים (שער יא) פ"י. פע"ח שער עולם העשי' פ"ד. שער הקדישים פ"ד. שער הפסוקים להאריז"ל פ' תבוא.**

36) י"א כתרין דמסאבותא: **לקו"ת נשא כב, ד. שה"ש י, ב.**

37) כתרין דמסאבותא: **ראה זהר ח"ב צד, ב. ח"ג מא, ב. ע, א. קמג, סע"א ורע"ב (אד"ר).**

38) בד"ה ראה ריח בני בההגהות: **אוה"ת תולדות ע' קנב.**

39) ובירושלמי פרק כל כתבי ה"ד: **שבת פט"ז (ומ"ש כאן „הלכה ד": כ"ה בספר יפה מראה שבהערה 41. ובתלמוד ירושלמי לפנינו: הלכה א). וכ"ה גם במסכת סופרים פט"ז ה"י.**

40) האדם הגדול בענקים: **יהושע יד, טו ובפרש"י שם בשם מדרש אגדה. פרש"י איוב לב, ב. ב"ר פי"ד, ו. במדב"ר פי"ג, ג. סה"מ תרל"ח ע' ר. וש"נ.**

41) ופי' היפ"מ: **פירוש יפה מראה על אגדות ירושלמי לר' שמואל יפה אשכנזי (ויניצאה, ש"נ. ברלין, תפ"ה. אמשטרדם, תפז).**

42) במד"ר .. דור המבול .. מז' רקיעים: **ראה ב"ר פי"ט, ז (ושם: דור המבול לד' ודור הפלגה לה'). סה"מ תרל"א ח"א ע' עג בשולי הגליון הב'. וראה גם אוה"ת תשא (כרך ו) ע' ב'טז.**

43) בא אברהם והורידה לרקיע הראשון: **בב"ר שם: עמד אברהם והורידה לו'.**

44) וירד ה' על הר סיני: **יתרו יט, כ.**

45) ותורת חסד על לשונה: **משלי לא, כו.**

יתרו פכ"ח[46] עלית למרום כו', בנוהג שבעולם הנכנס למדינה נוטל דבר שאין בני המדינה נותני' עין עלי', ומשה עלה ולקח דבר שהי' הכל נותני' עין עליה. שבית שבי, יכול מפני ששבה נטלה חנם ת"ל לקחת מתנות באדם בלקיחה. יכול יהי' חייב ליתן לו דמי' ת"ל מתנות. באותה שעה בקשו מה"ש[47] לפגוע במשה עשה בו הקב"ה קלסתר פניו של אברהם, א"ל הקב"ה אי אתם מתביישי' הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו. אמר הקב"ה למשה לא לך ניתנה תורה אלא בזכות אברהם, שנא' באדם, ואין אדם אלא אברהם שנא' האדם הגדול כו'. ואפ"ל ענין שהראה להמלאכי' דמות אברהם וא"ל אי אתם מתביישי' ממנו שאכלתם בתוך ביתו, כי מאז שהי' המלאכים אצל אברהם המשיך שיתנו התורה לישראל בניו, כמארז"ל במד"ר[48] בזכות והשענו תחת העץ[49] זכו בניו לסוכה. כי הנה קיים אברהם כל התורה כולה עד שלא ניתנה[50], ולכאורה איך קיים מצות תפילין שעדיין לא ירדו ישראל למצרים. אלא שקיים ברוחניות ולכן ארז"ל במד"ר[51] המצות שעשו האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך[52], דבר שמריקים מכלי אל כלי[53], ומ"מ קיימו המצות ברוחניות. ולכן לא פגעו במשה כי בדין הוא שיקבל התורה לישראל כי אברהם התחיל בה תחלה. וזהו לא לך ניתנה התורה אלא בזכות אברהם שקיים אותה תחילה.

ועי'[54] במד"ר משפטים פ"ל[55] נהגו בה כבוד ששביתם אותה מאצלי שנא' עלית למרום שבית שבי, שגם המלאכים רצו לקבל התורה רק ע"י טענות שביתם אותה מאצלי, לכן נהגו בה כבוד, וי"ל כי כבוד הוא גימ' ל"ב[56] והיינו ל"ב נתיבות חכמה[57] ואורייתא מחכ' נפקת[58] לכן נהגו בה כבוד כו'.

---

46) במד"ר פ' יתרו פכ"ח: פיסקא א.

47) מה"ש: = מלאכי השרת.

48) במד"ר בזכות .. זכו בניו לסוכה: ראה ב"ר פמ"ח, י. במדב"ר פי"ד, ב. תנחומא וירא ד. וראה אור תורה להה"מ (רמזי תורה) סי' כב. אוה"ת אמור ע' קעה וע' קעז. סה"מ תרל"ב ח"ב ע' תקעח. תרל"ד ע' שמ. תרצ"ט ע' 54. ד"ה העושה סוכתו תחת האילן תש"כ (סה"מ תש"כ ע' יב. ע' יז).

49) והשענו תחת העץ: וירא יח, ד.

50) קיים אברהם כל התורה כולה עד שלא ניתנה: ראה יומא כח, ב. רש"י תולדות כו, ה. תו"א מגלת אסתר קיט, א. תורת חיים לך לך פד, ג ובהערה 27. וארא סג, ג. וש"נ. סה"מ תרמ"ב ע' תט. לקו"ש חל"ה ע' 107 ואילך.

51) במד"ר המצות שעשו האבות ריחות היו: ראה שהש"ר פ"א, ג (א). וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ע' רנז ואילך. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"א ע' נג. וש"נ. תר"ם ח"א ע' תד ואילך.

52) שמן תורק שמך: שה"ש א, ג.

53) דבר שמריקים מכלי אל כלי: שהש"ר שם. ראה גם לקו"ת שה"ש ג, א־ב. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תשסט. לקו"ש ח"ח ע' 76 הערה 11.

54) קטע זה לא הועתק בכת"י מעתיק. ובגוכי"ק אולי כתוב עליו: אין צריך להעתיק.

55) במד"ר משפטים פ"ל: פיסקא ה.

56) כבוד הוא גימ' ל"ב: זהר ח"ג לג, א (ברע"מ).

57) ל"ב נתיבות חכמה: ספר יצירה רפ"א. ראה גם הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' ג. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בשלח קב, א ואילך. ונמנו בפרטיות בהקדמת הראב"ד לספר יצירה (בסוף ההקדמה). פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב ואילך. ספר הפליאה סח, ד ואילך.

58) ואורייתא מחכ' נפקת: זהר ח"ב סב, א. פה, א. קכא, א (ברע"מ). ח"ג פא, א. קפב, א. רסא, א.

ובפ' תרומה פל"ג[59] כל עילויך לא הי' אלא מן המרום, שנאמר עלית למרום, ומשה עלה כו'[60], ומשה ניגש[61], וי"ל דהנה כתי'[62] ואתה מרום לעולם הוי', שמבחי' מרום נמשך לעולם, והיינו שלא יהי' שינוים, וכענין שאמרו בתד"א[63] אה"ע אהבתיך[64] שמא תאמר לג' שנים או לעשר שנים, לכן נא' אה"ע, וכך ע"י התורה נמשך להיות וחיי עולם • נטע בתוכינו[65], כי ע"י התפילה ממשיכי' חיי שעה לבד, קפט
אבל ע"י התורה נמשך חיי עולם, ולכן מי שתורתו אומנתו אינו מפסיק לתפילה[66] כי בכלל מאתים מנה כו'[67], וזהו כל עילויך אינו אלא מן המרום, והיינו בכדי להמשיך בחי' וחיי עולם נטע בתוכינו כו', שבית שבי[68], מל[ב]"ו[69] בשעה שחיילותיו נשבי' מיצר, ת"ל לקחת, ובשעה שאדם מוכר מיצר ת"ל מתנות, אף סוררי'[70] אמר הקב"ה למשה מה או"ה אומרי' שאינו[71] חוזר על שעבדו ע"ז, אפי' סוררי' הם אינו[71] מניח אותם, והיינו מפני התורה, וכמ"ש לעיל[72] עשו קיטון אחד שאדור אצלכם. ובמד"ר שה"ש[73] ע"פ[74] הסבי עיניך, אף סוררי', ואף סוררי' והקב"ה משרה שכינתו ביניהם באיזו זכות בזכות כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע[75].

ובזהר פ' אמור דק"ג ע"א, מית' מרים נסתלקה הבאר, מית אהרן נסתלקו העננים, אתא משה אהדר להו דכתי' לקחת מתנות, אינון מתנות דהוה בקדמיתא, באר וענגין, באר דיצחק וענגים דאהרן, ופי' הרמ"ז עננים הוא בחי' אור"מ, אתא משה להיותו מיסוד אבא[76] ושורש לכולן החזיר הכל, וכן ר"ת משה בן עמרם, מן באר ענגים. פי' באר דיצחק, כי עבודת האבות בהבארות[77] והמקלות[78] הוא ענין עסק

---

59) ובפ' תרומה פל"ג: שמו"ר פל"ג, ב.

60) ומשה עלה: יתרו יט, ג.

61) ומשה ניגש: שם כ, יח.

62) ואתה מרום לעולם הוי': תהלים צב, ט. ראה גם אוה"ת קדושים ע' קט. ואתחנן ע' עג. מאמרי אדמו"ר הצ"צ הנחות תרי"ד ע' יד.

63) בתד"א אה"ע אהבתיך .. לעשר שנים: תנא דבי אלי' רבא רפ"ו. וראה אוה"ת שה"ש ח"א ע' סט ואילך. סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תכד. וש"נ.

64) אה"ע אהבתיך: ירמי' לא, ב.

65) וחיי עולם נטע בתוכינו: נוסח ברכת התורה; נוסח ובא לציון גואל. ראה גם אוה"ת דברים כרך ו ע' ב'תקצה. נ"ך כרך א ע' נא ואילך.

66) מי שתורתו אומנתו אינו מפסיק לתפילה: שבת יא, א. שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סק"ו, ס"ד. הל' ת"ת פ"ד, ס"ה.

67) בכלל מאתים מנה: ב"ק עד, א.

68) שבית שבי .. מניח אותם: המשך לשון המדרש — שמו"ר שם (בדילוג).

69) מלב"ו: = מלך בשר ודם. (בשמו"ר דפוס ווילנא שם: מלך. אבל בשאר הדפוסים: מלך בשר ודם. וכ"ה בבוך 368: מלבו"ד).

70) אף סוררי': המשך הפסוק עלית במרום — תהלים סח, יט (ושם: ואף).

71) שאינו .. אינו: בשמו"ר שם: שאיני .. איני.

72) וכמ"ש לעיל עשו קיטון אחד: שמו"ר שם פל"ג, א.

73) ובמד"ר שה"ש: שהש"ר פ"ו, ה.

74) ע"פ הסבי עיניך: שה"ש ו, ה.

75) כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע: משפטים כד, ז.

76) משה להיותו מיסוד אבא: ראה גם לקמן ע' קמז. ע' קפו. וש"נ. ע' ריא.

77) עבודת האבות בהבארות: ראה תו"א ויקהל פט, סע"ד ואילך. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' קל ואילך.

78) עבודת האבות .. והמקלות: ראה זהר ח"א קסב, א (סתרי תורה). מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' יב. תורת חיים בראשית מה, ד הערה 45. וראה גם (בענין עבודת האבות בהבארות

התומ"צ שלהם ברוחניות, וכמ"ש באר חפרוה שרים כו' במחוקק[79] גימט' רמ"ח[80], היינו בחי' רמ"ח מ"ע, וענגים הוא בחי' או"מ הוא ג"כ בחי' המצות שהם בחי' מקיפים, וכמו הסוכה היא זכר לענני כבוד[81]. וזהו שהמשיך משה המן והבאר וענגים בזכות התורה, שהמן הוא בחי' טל[82], וכמ"ש וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו[83], והיינו ששרשו הוא מבחי' טלא דנטיף[84] מעתיקא[85], והוא טל שעתיד הקב"ה להחיות בו את המתי'[86]. וכמו"כ נמצא בחי' זו בתורה, כמארז"ל כל העוסק בתורה טל תורה מחיהו[87], שהוא בחי' טלא דנטיף מעתיקא שעתיד הקב"ה להחיות בו את המתים, והבאר והענגים הוא ג"כ בחי' תומ"צ כנ"ל, ולכן משה שהי' מבחי' יסו"א וקיבל התורה הנה ע"י התורה המשיך מן ובאר דיצחק וענגים דאהרן כו'.

וזהו שאמרו בזהר ס"פ במדבר[88] אר"ש מאי דכתי' עלית למרום, בשעה שא"ל הקב"ה למשה של נעליך[89] אזדעזע ההר, אמר מיכאל קמי' קוב"ה תיבעי לסתור אדם, והא כתי'[90] זכר ונקבה כו' ויברך, לית ברכתא כו'. א"ל הא משה קיים פו"ר[91], אנא בעינא דיתנסב בשכינתא, ובגיני יחות שכינתא לדיירא עמי', הה"ד עלית למרום שבית שבי, ומאי שבי שכינתי' וכמ"ש לקמן[92] כלת משה[93], לקחת מתנות באדם הידוע למעלה. כי כדי שיוכל להמשיך ע"י התו' ג' בחי' הנ"ל,

---

והמקלות) לקוטי אמרים להה"מ (מגיד דבריו ליעקב) סי' קט; אור תורה להה"מ (רמזי תורה) סי' שכה. תו"א וישלח כה, רע"ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' סו. מארז"ל ע' קח. תורת חיים וישלח קפט, ג. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי נט, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' שיא. סה"מ תרל"א ח"א ע' רמו. תרל"ג ח"א ע' רכז. תרל"ז ח"א ע' פז. המשך תער"ב ח"ג ע' א'ריב. ע' א'רעא. ע' א'רעט. ועוד.

79) באר חפרוה שרים כו' במחוקק: **חוקת כא, יח.**

80) במחוקק גימט' רמ"ח: **ראה ויק"ר פי"ב, ה: מחקק .. ואינון רמ"ח. אוה"ת חוקת ע' תתמא ואילך.**

81) הסוכה היא זכר לענני כבוד: **ראה שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סי' תרכה.**

82) שהמן הוא בחי' טל: **ראה גם תו"א ויקהל פט, א. תורת חיים בשלח רי, ג.**

83) וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו: **בהעלותך יא, ט.**

84) המן .. ששרשו .. טלא דנטיף מעתיקא: **ראה זהר ח"ג קכח, ב (אדרא רבא). רצב, ב (אדרא זוטא).**

85) טלא דנטיף מעתיקא: **ראה זהר ח"ב סא, ב. סב, ב. פג, א. פח, א. ח"ג רפח, א (אד"ז).**

86) טל שעתיד הקב"ה להחיות בו את המתים: **שבת פח, ב.**

87) כל העוסק בתורה טל תורה מחיהו: **ראה תקו"ז בהקדמה (יב, סע"א). תיקון יט (לח, ב). זהר חדש (תיקונים) צז, ד. ילקוט שמעוני ישעי' רמז תלא. וראה כתובות קיא, ב. וראה גם תניא פל"ו (מו, ב). עמק המלך שער קרית ארבע (שער יד) סוף פרק קח (קז, ב). מדרש תלפיות אות כ ענף כרובים. ד"ה אתה הראת תשמ"ו (סה"מ מלוקט ח"א ע' תנז ואילך. בהוצאה החדשה – ח"ג ע' שמב ואילך).**

88) בזהר ס"פ במדבר: **אוצ"ל: ס"פ נשא (זח"ג קמח, א).**

89) של נעליך: **שמות ג, ה.**

90) זכר ונקבה כו' ויברך: **בראשית ה, א.**

91) משה קיים פו"ר: **ראה לקו"ש ח"ו ע' 256.**

92) וכמ"ש לקמן .. בְּאדם הידוע למעלה: **בהמשך הזהר שם.**

93) כלת משה: **נשא ז, א (הזהר שהובא כאן הוא על הפסוק הזה).**

הוצרך להתנסב בשכינתי' הוא התורה, שהוא בחי' כלת משה, היינו בחי' פרצוף הפנימי דמל'[94] להיות אחד. וזהו שאמר מיכאל תיבעי ליסתור אדם, שיפרוש משה ויהי' פלג גוף, א"ל דיתנסב בשכינתי', להיות זאת התורה אדם[95] כו'.

ובזהר פ' בלק[96] גבי ה' בצאתך משעיר[97], שנתנו שר עשו וישמעאל, מתנן ונבזבזין הה"ד עלית כו' לקחת מתנות. ובילקוט מטות רמז תשפ"ה[98] אתה מוצא שהשליטו הקב"ה בעליונים שנא' עלית למרום, והיו מלאכי' נותנים לו מקום והוא נכנס לתוך מחיצות של אש, והיו רואין אותו ועומדין מפניו, שענין השליטה הוא כענין מתניתין מלכתא[99], וכענין מאן מלכא רבנן[100], וכמ"ש ששי' המה מלכות[101] וארז"ל[102] אלו ששי' מסכתות[103]. ובפ' עקב רמז תתע"ג[104] ולדבקה בו וכי אפשר לו לאדם לעלות ולדבק באש שנא'[105] כי ה' אלקי' אש אוכלה הוא, אלא הדבק בחכמי' ובתלמידיהם ומעלה אני עליכם כאילו עלית למרום ונטלת בשלום, ולא • שעלית ונטלת בשלום אלא כאילו עשית מלחמה וכה"א עלית קצ
למרום שבית שבי. וע' בפ' האזינו רמז תתקמ"ב ע"פ יערוף כמטר[106], וביהושע רמז ט"ו[107] מ"ת בזכות אברהם שנאמר לקחת מתנות באדם, ובמשלי רמז תתק"ם בראש מרומים[108] זה משה שנא' עלית למרום.

נרשם בדף ההשמטות:

ע' בבאר הגולה של מהר"ל מפראג דפוס נאועדואר דל"ח ע"א[109] פרק ר"ע כשעלה משה.

94) כלת משה .. פרצוף הפנימי דמל': **ראה זהר הרקיע ר"פ בראשית. שער מאמרי רשב"י ר"פ בראשית. ס' הדרת מלך סקנ"ו פו, ב. לקו"ת שה"ש לט, סע"ג ואילך.**

95) זאת התורה אדם: **חוקת יט, יד. וראה לקמן ע' קלט.**

96) ובזהר פ' בלק: **זח"ג קצג, א.**

97) ה' בצאתך משעיר: **ספר שופטים ה, ד.**

98) ובילקוט מטות רמז תשפה: **ילקוט שמעוני מטות לא, ב — ד"ה נקם נקמת (הא').**

99) מתניתין מלכתא: **ביצה כח, ב.**

100) מאן מלכא רבנן: **ראה גיטין סב, א. וראה הנסמן בתורת חיים בשלח קנט, ג.**

101) ששי' המה מלכות: **שה"ש ו, ח.**

102) אלו ששי' מסכתות: **שהש"ר פ"ו, ט (ב). במדב"ר פי"ח, כא.**

103) ששי' מסכתות: **ראה זהר ח"ג רטז, א (ברע"מ). וראה תורת חיים שמות ג, א. וש"נ.**

104) ובפ' עקב רמז תתע"ג ולדבקה בו: **ילקוט שמעוני עקב יא, כב (קרוב לסופו).**

105) כי ה' אלקי' אש אוכלה הוא: **ואתחנן ד, כד.**

106) בפ' האזינו רמז תתקמ"ב ע"פ יערוף כמטר: **ילקוט שמעוני האזינו לב, ב.**

107) וביהושע רמז ט"ו: **ילקוט שמעוני יהושע ג, טז.**

108) ובמשלי רמז תתק"ם בראש מרומים: **ילקוט שמעוני משלי ח, ב.**

109) דפוס נאועדואר דל"ח ע"א: **לפנינו במהדורת נאווי דוואהר תקס"ד הוא בדף כו, א; ובמהדורת זולקווא תר"ח הוא בדף לח, א — באר הרביעי פיסקא פרק ר"ע כשעלה משה. (בדפוס ירושלים תשל"א הוא בסוף ע' עא ואילך).**

בס"ד, ג' ויקרא ר"ח ניסן.

פז • **ויקחו**[1] לי תרומה[2], וארז"ל במד"ר פ' ויקרא פ"ב[3] ע"פ[4] הבן יקיר לי אפרים וגו', בכ"מ שנאמר לי אינו זז לא בעוה"ב ולא בעוה"ז וחשיב י"ג דברים שנאמר בהם לי, וא' מהם הוא ויקחו לי תרומה, והיינו כמשנ"ת בכ"מ שלי רומז על בחי' אוא"ס[5] שהוא מ"ש אני הוי' לא שניתי[6] שהוא בחי' א"ס עצמותו ומהותו ית' ולכן לא שניתי כלל כי אתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא לאחר שנבה"ע[7] בלי שום שינוי כלל וכלל להיותו בחי' א"ס העצמי. ובמד"ר פ' תרומה[8] ארז"ל ויקחו לי תרומה כביכול אותי אתם לוקחים, ופי' אותי[9] היינו ג"כ בחי' אוא"ס עצמותו ית' היינו מה שלא נתפס בשום שם או כינוי כ"א אותי עצמותו ומהותו ית', ויתווכחו ב' המדרשי' על כוונה אחת (ומה שנת' שזה"ע מ"ש אני הוי', א"כ נופל ל' שם ע"ז היינו ב' ש' הוי' ית' לקמן[10] שהוא בחי' הוי' שבבחי' אני, ולא כמו סתם הוי' שפי' ל' מהוה[11] כו'). וא"כ פי' אותי אתם לוקחים היינו מה שהוא בבחי' אני הוי' לא שניתי הנה בחי' זו אתם לוקחים ע"י מצות תרומה, שלכאו' יפלא איך ע"י מצוה פרטיות יגיעו לבחי' גבוה כזו להיות לוקחים אותי ממש כו', והלא נת' בכ"מ שבבחי' א"ס עצמותו ומהותו ית' אינו תופס מקום כלל[12] ואם צדקת[13] כו' ולכן נמשך משם סליחות עוונות, והרי גם על מצות תרומה נמשך ג"כ הסליחה משם, ואיך נאמר שע"י בחי' מצות תרומה יגיעו ליקח אותי כביכול.

---

1) ויקחו לי תרומה: כנראה מיוסד על אוה"ת תרומה (כרך ה) ע' א'שמט ואילך. ראה גם לקמן רפ"ד בהערה 196. להתחלת המאמר ראה ד"ה ואלה המשפטים תשכ"ח (סה"מ תשכ"ח ע' קכה ואילך).

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) ויקחו לי תרומה: תרומה כה, ב.

3) במד"ר פ' ויקרא פ"ב: פיסקא ב. וראה גם לעיל ע' קיג. וש"נ.

4) הבן יקיר לי אפרים וגו': ירמי' לא, יט.

5) שלי רומז על בחי' אוא"ס: ראה לקו"ת במדבר ט, ג. שלח נ, ב.

6) אני הוי' לא שניתי: מלאכי ג, ו.

7) אתה הוא קודם .. שנבה"ע: ע"פ נוסח תפלת השחר. וראה של"ה תולדות אדם ג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן על מארז"ל ע' שלו. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרתצ ובהנסמן שם.

8) ובמד"ר פ' תרומה: שמו"ר פל"ג, ו (ושם: לי אתם לוקחים). ועד"ז בויק"ר פ"ל, יג. וראה לקו"ש ח"ו ע' 343 בהערה.

9) ויקחו לי .. ופי' אותי: ראה גם לקו"ת פ' ראה כג, א; תניא פמ"ז בשם הזהר. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' שמו.

10) ב' ש' הוי' ית' לקמן: פ"ד (ע' קמה).

11) הוי' שפי' ל' מהוה: ראה זהר ח"ג רנז, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. שער עצמות וכלים שער ד, ספ"י. לקמן ע' רלח. סה"מ תר"ם ח"א ע' קצח. וש"נ. סה"מ מלוקט ח"ד ע' כה (בהוצאה החדשה — ח"א ע' קמח) הערה 33.

12) נת' .. אינו תופס מקום כלל: ראה גם תו"א בראשית ה, ד. מגלת אסתר קכג, ד. ד"ה דודי שלח ידו פ"ב (לעיל ע' קח).

13) ואם צדקת: איוב לה, ז (ושם: אם).

ויובן בהקדם ענין מארז״ל בסנהדרין ספ״ד דל״ט סע״א אלקיכם כהן הוא דכתי׳ ויקחו לי תרומה, כי קברי׳ למשה במאי טביל וכ״ת במיא והכתיב מי מדד בשעלו מים[14], א״ל באש[15] דכתי׳ כי הנה הוי׳ באש יבוא (ישעי׳ מם[16]) ומי סלקא לי׳ טבילה אין[17] דכתי׳[18] וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים. ויש לבאר זה דהנה הקב״ה מקיים כל המצות שציוה לישראל לעשותם כמארז״ל במד״ר פ׳ משפטים פ״ל[19] ע״פ מגיד דבריו ליעקב[20] הקב״ה מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות, נמצא כי הקב״ה בעצמו מקיים כל המצות, וכענין הקב״ה מניח תפילין[21] הקב״ה מתעטף בציצית[22], שהו״ע המשכת אוא״ס, תפילין הו״ע המשכת מוחין לז״א[23], והטלית הוא בחי׳ לבושי׳ כתלג חיור[24], והציצית הם בחי׳ שערות[25] כמ״ש[26] ויקחני בציצית ראשי, וע׳ מזה בד״ה ואברהם זקן[27] שזהו בחי׳ קוצי דשערי[28] דז״א המתפשטי׳ ונתלה[29] עד רישי׳ דנוק׳[28], וכמ״ש מזה בביאור ע״פ ויקח קרח[30], ושורש ענין הל״ב חוטין דוקא זהו כנגד ל״ב נתיבות פליאות חכ׳[31], ועד״ז בכל המצות כמו מצות שבת הוא בחי׳ מוחין דאבא[32], ומצה הוא בחי׳ קטנות אבא[33], • וסוכה מקיפי׳ פח

---

14) מי מדד בשעלו מים: **ישעי׳ מ, יב.**

15) באש: **בסנהדרין שם: בנורא טביל.**

16) ישעי׳ מם: **אוצ״ל: ישעי׳ סו, טו.**

17) ומי סלקא לי׳ טבילה, אין: **בסנהדרין שם: ומי סלקא טבילותא בנורא, א״ל אדרבה עיקר טבילותא בנורא הוא.**

18) וכל אשר .. תעבירו במים: **מטות לא, כג.**

19) במד״ר פ׳ משפטים פ״ל: **פיסקא ט.**

20) מגיד דבריו ליעקב: **תהלים קמז, יט.**

21) הקב״ה מניח תפילין: **ברכות ו, א.**

22) הקב״ה מתעטף בציצית: **ראה ר״ה יז, ב. וראה מאמרי אדמו״ר האמצעי ויקרא ח״ב ע׳ תסז. וש״נ.**

23) תפילין הו״ע המשכת מוחין לז״א: **ראה גם תו״א מקץ לה, ב ואילך. סה״מ תרמ״ב ע׳ יח. וש״נ.**

24) והטלית .. לבושי׳ כתלג חיור: **דניאל ז, ט. ראה לקו״ת שלח מד, ב. מז, ב. קרח נב, ב.**

25) והציצית הם בחי׳ שערות: **ראה פע״ח ושער הכוונות שבהערה 28. לקו״ת שלח מו, ג. מז, ב. קרח שם.**

26) ויקחני בציצית ראשי: **יחזקאל ח, ג. מנחות מב, א. רש״י שלח טו, לח. לקו״ת קרח נג, א.**

27) בד״ה ואברהם זקן: **ראה אוה״ת חיי שרה (כרך ד) תשפא, א; סה״מ תרכ״ז ע׳ כח.**

28) קוצי דשערי .. רישי׳ דנוק׳: **פע״ח שער הציצית פ״ג. שער הכוונות ענין הציצית דרוש ב.**

29) ונתלה: **כ״ה בפע״ח ושער הכוונות שם, אוה״ת וסה״מ תרנ״ד שבהערה הבאה. באוה״ת חיי שרה וסה״מ תרכ״ז שם: ונתגלה.**

30) בביאור ע״פ ויקח קרח: **ראה אוה״ת קרח ע׳ תרעז. סה״מ תרנ״ד ע׳ סג. תרכ״ז ע׳ כח. וש״נ.**

31) הל״ב חוטין .. ל״ב נתיבות פליאות חכ׳: **ראה זח״ג תוספת שא, א. בחיי שלח טו, לח (ד״ה וע״ד הקבלה). מאמרי אדמו״ר הזקן על פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקטז ובהנסמן במ״מ לשם. לקו״ת קרח נב, ב. ד.**

32) מצות שבת .. מוחין דאבא: **ראה פע״ח שער מקראי קדש פ״א. לקו״ת צו יא, ד. בחוקותי מז, ג. הנסמן במאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ג ע׳ א׳מד. סה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ שצה, וש״נ.**

33) ומצה .. קטנות אבא: **ראה שער האמונה לאדמו״ר האמצעי פ״ד (יב, א ואילך) – בשם הפע״ח – ראה פע״ח שער חהמ״צ רפ״ג (חו״ב). פ״ז פיסקאות מוציא מצה. שער הכוונות ענין הפסח דרוש ה (חו״ב). דרוש ו פיסקא מוציא מצה. ענין ספירת העומר דרוש יב פיסקא מוציא מצה. סהמ״צ להצ״צ כג, ב ובשולי הגליון שם. ביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי תזריע עג, ד ואילך (בהוצאה**

דבינה[34] ועד"ז כל המצות שהקב"ה עושה הו"ע המשכת אוא"ס בע"ס דזו"נ. ופי' מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות היינו ע"י שישראל עושין ומקיימין המצות עי"ז נמשך המשכת אוא"ס עד"מ ע"י קיום מצות תפילין ממשיכים להיות הקב"ה מניח תפילין ועד"מ בכל פרטי המצות, והגם כי פי' הפשוט מראה שהוא ית' עושה המצות תחלה אך באמת א"א לומר כן[35] הלא כתי' אשר תקראו אתם[36] וארז"ל בר"ה ספ"ב[37] אתם כתיב אתם אפי' שוגגי' אתם אפי' מזידי', ונמצא כי תלוי קדושת המצות בישראל דוקא וכמו עד"מ מצות אכילת מצה בליל ראשון של פסח[38] תלוי בישראל האיך קבעו ר"ח ניסן[39] והאיך יתכן לומר שהוא ית' עושה המצות קודם לישראל, אלא כוונת המד"ר שהוא ית' עושה אותם ג"כ אך תחלה עושין ישראל זה[40], ועי"ז נמשך להיות הוא ית' בעצמו מקיים המצות כו'. ועוי"ל פי' מה שהוא עושה כו' היינו מה שהוא ית' עושה ומתגלה בבחי' אצי' הוא אומר לישראל לעשות וע"י נמשך המשכת אוא"ס ב"ה באצי' וכנודע שכל ענין קיום התומ"צ בזמה"ז[41] הוא להוסיף אורות באצי'[42] ונמצא מה שהוא עושה ומתגלה הוא אומר לישראל לעשות וכמארז"ל[43] ועשיתם אתם מעלה אני עליכם כאלו עשאוני, פי' שבחי' ז"א אומר שמעלה אני עליכם כאלו עשאוני כי ע"י רמ"ח מ"ע נמשך הגדלת רמ"ח אברין דז"א[44], ובפרט ע"י מצות שבת נמשך מוחין לז"א[45].

וביאור הענין יובן בהקדם[46] ההפרש בין ששת ימי המעשה לשבת, בהיות ידוע שבכל ששת ימי המעשה הוא ירידת והמשכת האור מלמעלמ"ט, שכל

החדשה – קמו, ג ואילך). סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקטו ואילך. וש"נ. לקמן ע' קפד. וש"נ.

34) וסוכה מקיפי' דבינה: ראה מאורי אור אות ס' סט"ו (מערכת סוכה) וביאיר נתיב שם. סה"מ תרמ"ב ע' רלז. וש"נ.

35) פי' הפשוט מראה .. אך באמת א"א לומר כן: ראה ד"ה ואלה המשפטים תשכ"ח (סה"מ תשכ"ח ע' קכו ואילך).

36) אשר תקראו אתם: אמור כג, ב. ד. לז.

37) בר"ה ספ"ב אתם .. אפי' מזידי': כה, א (ובפרש"י). וראה ד"ה ואלה המשפטים תשכ"ח שם (ע' קכו).

38) מצות אכילת מצה בליל ראשון של פסח: ראה בא יב, יח. פסחים קכ, א. רמב"ם הל' חמץ ומצה רפ"ו.

39) מצות אכילת מצה .. קבעו ר"ח ניסן: ראה ד"ה ואלה המשפטים תשכ"ח שם.

40) המד"ר .. תחלה עושין ישראל זה: ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' רכג שמציין לכאן. תרל"ב ח"ב ע' תפד. תרל"ז ח"ב ע' תטז. וש"נ. תרל"ח ע' תי. וש"נ. תרל"ט ח"א ע' סח. ע' פה. תרל"ט ח"ב ע' תפב. תר"ם ח"ב ע' תרסב. ע' תתכט. ע' תתלב. ד"ה פדה בשלום תשל"ח (סה"מ מלוקט ח"ב ע' ו. בהוצאה החדשה – ח"ב ע' קמה). וש"נ.

41) בזמה"ז: בכת"י מעתיק: בזמה"ג.

42) שכל ענין קיום התומ"צ .. באצי': ראה לעיל ע' א. וש"נ.

43) ועשיתם אתם .. כאלו עשאוני: בחוקותי כו, ג. ראה זהר ח"ג קיג, סע"א. ויק"ר פל"ה, ז. תנחומא תבוא א (בסופו).

44) רמ"ח אברין דז"א: ראה לקמן הערה 142.

45) מצות שבת נמשך מוחין לז"א: ראה תו"א יתרו סט, סע"ג. לקו"ת בלק עב, ד. שה"ש לב, ד. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי אמור פא, ג (בהוצאה החדשה – קסה, ג־ד).

46) יובן בהקדם: מכאן עד לקמן ע' קלה (הערה 101) הועתק מד"ה אשר ברא אלקים (לעיל ע' ג־ט). וראה גם לקמן ע' קנד ואילך. וש"נ.

ענינם הוא להשפיע שפע הנבראי' כמו עד"מ יום ראשון הי' בריאת האור[47], והנה
ארז"ל במד"ר[48] האורה מהיכן נבראת מלמד שנתעטף הקב"ה בטלית לבנה
והבהיק זיו הדרו, שהטלית לבנה הוא בחי' לבושי' כתלג חיור[49] שאין ערוך בחי'
לבושי' כתלג חיור לבחי' האור גם אפי' לבחי' האור שנברא ביום א' שהי' האדם
מביט מסוף העולם ועד סופו[50] וכמ"ש במ"א פי' מסוף העולם ועד סופו, ע' בד"ה
להבין ענין דרגיש עלמא[51], וכ"ש לגבי האור דעכשיו לאחר שנתמעט, שצ"ל
ירידות והמשכות עד שנמשך האור מבחי' לבושי' כתלג חיור שיתהוה מזה
מציאות אור הגשמי, וע' בד"ה מהיכן זכו ישראל לק"ש (ך"ז)[52] שאעפ"כ זהו נק'
בריאה יש מאין, או כמו עד"מ הארץ שנבראת ביום ראשון[53] הנה ארז"ל
בפדר"א[54] הארץ מהיכן נבראת משלג שתחת כסה"כ מעפר שבה נעשה ארץ
מצרורי'[55] שבה נעשה הרים, שענין השלג הוא בחי' יחידות עשירות מאות[56]
שאותיות שלג השין הוא ג' מאות והלמ"ד הוא ג' • עשירות והגימל הוא ג' פט
יחידות, ומבחי' זו שברוחניות נשתלשל להתהוות התהוות הארץ הגשמי, שצ"ל
כמה ירידות והשתלשלו' המדרגות עד שישתלשל להתהוות התהוות הגשמי'
שכ"ז הו"ע ירידת השפע מגבוה לנמוך, וע' בד"ה מהיכן זכו ישראל הנ"ל[57] בענין
מארז"ל כד קרא תרנגולתא מברך הנותן לשכוי בינה[58] שבשרשו הוא גבריאל[59]

---

47) יום ראשון הי' בריאת האור: **בראשית א, ג. ה.**

48) במד"ר האורה מהיכן נבראת .. בטלית לבנה: **כ"ה (בשם מד"ר) בכ"מ. וראה ב"ר פ"ג, ד ובפי' מהרז"ו שם. שמו"ר פ"נ, א. ויק"ר פל"א, ז. מדרש תהלים קד, א. ילקוט שמעוני בראשית רמז ד. [וראה גם הלשון בסה"מ תר"ל ע' שנח].**

49) שהטלית לבנה .. לבושי' כתלג חיור: **דניאל ז, ט. ראה לקו"ת קרח נב, ב.**

50) האור שנברא ביום א' .. ועד סופו: **ראה חגיגה יב, א. ירושלמי ברכות פ"ח, ה"ה. ב"ר פי"א, ב. פי"ב, ו. סה"מ תרכ"ו ע' צו. תר"ם ח"ב ע' תקצח. וש"נ. תרמ"א ע' שיז. וש"נ. וראה גם סה"מ תר"ל ר"ע שנ. לעיל ע' ג. לקמן ע' קנה.**

51) פי' מסוף העולם .. בד"ה להבין ענין דרגיש עלמא: **סה"מ תרכ"ז ע' תסב ואילך וש"נ, והמשכו בד"ה אד' שפתי תפתח, שם ע' תסט ואילך. וש"נ. וראה גם ד"ה בסוכות תשבו תשמ"א (סה"מ מלוקט ח"ב ע' קכו. בהוצאה החדשה – ח"א ס"ע קסז).**

52) בד"ה מהיכן זכו ישראל לק"ש (ך"ז): **סה"מ תרכ"ז ע' שפז (והוא ג"כ ד"ה יש אחד שנדפס לקמן ע' רעז).**

53) הארץ שנבראת ביום ראשון: **ראה בראשית א, א (ובפרש"י שם פסוק יד ופסוק כד).**

54) בפדר"א הארץ מהיכן נבראת: **ראה שם פ"ג. ראה גם לקמן ע' קנד. המשך מים רבים תרל"ו פקנ"ה (וש"נ בפנים המאמר). סה"מ תרס"ד ע' קלו ואילך ובהנסמן שם.**

55) מצרורי': **אוצ"ל: מצרורות.**

56) השלג .. יחידות עשירות מאות: **ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' קס. תרל"ב ח"א ע' רעו. תרל"ד ע' עו. ר"ע קעא. ע' שעג. המשך מים רבים פקנ"ז. סה"מ תר"ם ח"א ע' תכא. וש"נ. תרמ"א ע' רנב.**

57) בד"ה מהיכן זכו ישראל הנ"ל: **סה"מ תרכ"ז ס"ע שפו ואילך (נדפס לקמן ע' רעו. והועתק גם לקמן פ"ה – ע' קנ). וראה גם שם ע' תיז. וש"נ.**

58) כד קרא .. הנותן לשכוי בינה: **ראה ברכות ס, ב (ובפרש"י). וראה גם אוה"ת מסעי ע' א'שצד ואילך.**

59) תרנגולתא .. גבריאל: **ראה זהר ח"ג קעא, סע"ב. אוה"ת מסעי שם ע' א'שצה. ע' א'תח. סה"מ תרל"ז ח"א ע' ד. וש"נ.**

ובאצי' הוא בחי' ה"ג דאימא[60], שצ"ל אלף אלפי' וריבוי רבבות השתלשלות וירידות והתעבות האור עד שיתהווה בחי' זו ועד"ז בכל שאר הימים משי"ב כמו ביום שני שנתהוה הרקיע[61] שהוא בשרשו בחי' מדות[62], ולכן כמו שהמדה מקפת הדבור[63] מכל צד שהרי אנו רואים שכאשר האחד מדבר ומגלה איזה אהבה לזולתו הנה המדה מקפת הדבור ההוא מראשו וסופו כו' אשר לסיבת זה נעשו השמים ג"כ כדורים[64] ומקיפי' את הארץ כמו שהמדות[65] מקיפים הדבור, וצ"ל כמה ירידות עד שירד אור המדות למטה עד שיתהוה מהם התהוות שמים הגשמי' ועד"ז כל הנבראי' פרטי' שנבראו בשי"ב שכ"ז הוא ירידת השפע מלמעלמ"ט עד שמתהווים הדברים גשמי', ותחלה נכללו כולם במאמר אחד דבראשית כנודע מארז"ל בראשית נמי מאמר[66] שהוא המאמר אחד הכולל כל המאמרות וכנודע ממ"ש בזהר במחשבה אחת נבראו כל העולמות[67] והיינו בחי' מחשבה אחת שכולל כל המאמרות, ע' בד"ה ושבתה הארץ (ד"ז)[68], ואח"כ ירד עוד לפרט במאמרות פרטיות יהי אור יהי רקיע[69] בע"מ פרטיות[70] וה"ז ירידה אחר ירידה עד שנשתלשל מאמרות הגשמיות להוות התהוות הגשמיות שזהו ירידת האור והשפעת השפע מגבוה לנמוך עד להוות דברים גשמי' כו', וכן ענין מאמר תדשא הארץ דשא[71], שענין דשא ועשב הם מלאכים כמ"ש בזהר שהם ב' מיני מלאכים[72], ולכן ארז"ל נשאו דשאים ק"ו בעצמם[73], שלכאו' צ"ל הלא הדשאי' הם צומחי'

---

60) ה"ג דאימא: **ראה לקמן ע' קנו. וש"נ.**

61) ביום שני שנתהוה הרקיע: **בראשית א, ו־ח.**

62) הרקיע .. מדות: **ראה הערה 65.**

63) שהמדה מקפת הדבור: **ראה סידור עם דא"ח רס, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' יב ואילך. תרל"א ח"א ע' קמג. תרמ"ב ע' קסט. וש"נ.**

64) השמים ג"כ כדורים: **ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' יב. ענינים ח"ב ע' תלב ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' קעט. סהמ"צ להצ"צ קסב, ב. סה"מ תרכ"ט ע' ז. תרמ"א ע' קכה. ע' תנב.**

65) השמים .. שהמדות: **ראה גם לקו"ת במדבר טו, א. שה"ש יט, סע"ג. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קי, ב ובהערה 24.**

66) בראשית נמי מאמר: **בראשית א, א. ר"ה לב, א (וראה חדושי אגדות מהרש"א שם). מגילה כא, ב.**

67) במחשבה אחת נבראו כל העולמות: **ראה זהר ח"ב כ, א. רעו, סע"ב. וראה לקמן ע' רסד. סידור עם דא"ח יח, סע"ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' תד. וש"נ. קונטרסים ע' תלא. וש"נ. סהמ"צ להצ"צ ע' קעה ואילך. המשך וככה תרל"ז פע"ט (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפט).**

68) בד"ה ושבתה הארץ (ד"ז): **סה"מ תרכ"ז ע' רפב ואילך. ראה גם לקו"ת בהר מא, ד. במדבר יב סע"ד ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' ח. וש"נ.**

69) יהי אור יהי רקיע: **בראשית א, ג. ו.**

70) בע"מ [= בעשרה מאמרות] פרטיות: **ראה אבות רפ"ה. נמנו בפרטיות: ראה ב"ר רפי"ז. פדר"א ספ"ג וברד"ל שם אות עג. מדרש לקח טוב (פסיקתא זוטרתא) בראשית א, א ד"ה את השמים (וראה שם ואתחנן ה, ו). ספר הבהיר אות קמא ואילך. פרדס שער ב (שער טעם האצילות) פ"ג. פ"ד. פלח הרמון לפרדס שם פ"ב. פ"ד. תורה שלמה בראשית א אות מ.**

71) תדשא הארץ דשא: **בראשית א, יא.**

72) דשא ועשב .. ב' מיני מלאכים: **ראה זהר ח"א יח, ב ובמק"מ שם.**

73) נשאו .. בעצמם: **חולין ס, סע"א. ראה**

ואיך יתכן בהם ענין הדיבור שישאו ק״ו בעצמם, ומה אילנות שהם גדולים ואינם
יוצאי׳ בערבובי׳ אמר הכתוב למיניהם[74] אנו שדרכנו לצאת בערבובי׳ עאכו״כ
כו׳, אך הענין הוא דשרש הדשאי׳ והעשבים הם המלאכים שנק׳ בשם דשא ועשב,
וכאמרז״ל[75] אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה השופע ומכה בו ואומר
לו גדל, והם בחי׳ המלאכים הממונים על השפעת השפע להוריד ולהמשיך האור
עד למטה מטה עד שיצמח דשא ועשב הגשמי שכ״ז הוא ירידת השפע הנשפע
בשי״ב, ובד״כ יום ראשון הוא בחי׳ חסד יום שני הוא גבורה יום שלישי ת״ת[76],
ולכן נאמר[77] כי ששת ימים עשה ה׳ את השמים ואת הארץ, ולא נאמר בששת
ימים[78] שהי׳ פי׳ שבששת ימים עשה הקב״ה את השמים ואת הארץ וכל צבאם,
צ כ״א נאמר ששת ימים שמשמע שהששת ימים עצמם • עשו, והיינו כנ״ל שהששת
ימים הם ששת ימי בראשית הם בחי׳ ירידת האור והשפע שנשפע מאתו ית׳
להוות ולהחיות כל הנבראים ונמצא נת׳ כי שי״ב הם בבחי׳ ירידה והמשכה
מלמעלמ״ט כו׳.

אמנם הנה שרש ענין השבת הוא בבחי׳ עלי׳ מלמטה למעלה שכל הדברי׳ שירדו בבחי׳ ירידה בשי״ב הנה בשבת עולים מלמטלמ״ע ובכל ע״ש[79] מתעלים כל דברים הגשמי׳[80] כמבואר הענין במאמר פתח אלי׳[81] שחשיב שם כל דברים הגשמי׳ שמתעלי׳ כל הבחי׳, ונמצא כי ההפרש בין שבת לשי״ב הוא בהיפך מן הקצה אל הקצה שבשי״ב הוא בבחי׳ ירידה מלמעלמ״ט, ובשבת הוא בבחי׳ עלי׳ מלמטלמ״ע, והיינו שבחי׳ העשי׳ עולה ביצי׳ ויצי׳ בבריאה ובריאה באצי׳, שנמצא העלי׳ היא מסוכ״ד עד רכ״ד, והענין הוא דבכל בחי׳ בפרט מפרטי ההשתל׳ עו״ע יש בכאו״א עשר בחי׳ אשר בד״כ נחלקי׳ לב׳ בחי׳ כללי׳, והיינו בחי׳ שכל ומדות

אוה״ת שלח ע׳ תרכח. סה״מ תרכ״ו ע׳ ריט. לקמן ע׳ רנז. ע׳ רסו. סה״מ תרצ״ב ע׳ שיב.

74) למיניהם: בחולין שם: למינהו (וברש״י שם: באילנות נאמר למינהו [בראשית א, יא] עושה פרי למינו). וראה גם סה״מ תרצ״ז ע׳ 223 ואילך.

75) אין לך עשב מלמטה: באוה״ת וארא (כרך ח) ע׳ ב׳תתפג מציין: „הובא בר״ח פ״ה משער האהבה והוא במ״ר בראשית פ״י״. ראה ב״ר פ״י, ו. וראה מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ג ע׳ תתמח. וש״נ. שם ע׳ תתעו ואילך. סה״מ תרמ״ב ע׳ קע. וש״נ. תרל״ז ח״א ע׳ ה. וש״נ. תרנ״ט ס״ע קפז ואילך. וש״נ.

76) יום ראשון .. חסד .. גבורה .. ת״ת: ראה שער מאמרי רשב״י ויקהל רג, ב. של״ה מס׳ חולין קיז, סע״ב. שער היחוד והאמונה פ״י פז, ב ואילך.

77) כי ששת ימים עשה: יתרו כ, יא. תשא לא, יז.

78) ששת ימים .. בששת ימים: ראה זהר ח״א רמז, א. ח״ג צד, רע״ב. חצר, ב. מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״א ע׳ רז ואילך. וש״נ.

79) ע״ש: = ערב שבת.

80) מתעלים כל דברים הגשמי׳: ראה גם סה״מ תרכ״ט ע׳ ח: ולכן בע״ש קודם מנחה אומרי׳ במאמר פתח אלי׳ ובראת שמיא וארעא כו׳ דברים הגשמ׳ איך שעולי׳. ראה תו״א הוספות תשא קיג, א. תורת חיים בא צא, ב ובהערה 214. סה״מ תרפ״ב ע׳ רמט. וש״נ.

81) פתח אלי׳: תקו״ז בהקדמה (יז, א).

והיינו שהשכל בכלל כולל ג' בחי' חב"ד והמדות כוללי' בחי' חג"ת נהי"ם, והנה
אנו רואים שההפרש בין מוחין למדות[82] הוא שבכלל הם שני הפכים שפעולתם
שונות זמ"ז עד שפעולת האחת משונה מחבירו הפכי' ונגדי' זל"ז, שהרי אנו רואים
פעולת המדות[83] לפעול פעולת החסד עד"מ הוא דוקא כאשר יש על מי להתחסד
או פעולת הרחמים הוא כאשר יש על מי להתרחם, או בהיפך הנהגת הגבורות הוא
ג"כ על זולתו דוקא, שעל עצמו אינו נופל כלל לשון חסד ורחמים וכמ"ש[84] זכור
רחמיך וחסדיך כי מעולם המה, שבחי' הרחמים והחסדי' אינו שייך כ"א כאשר יש
בחי' עולם, משא"כ בלא העולם אינו שייך כלל ענין החסד והרחמים וגם עצם
מהות המדה עד"מ מדת האהבה שהיא לאהוב איזה דבר הנה צ"ל מציאת איזה
דבר שיאהבנה, דאם לא יהי' מציאת הדבר אינו נופל מציאת האהבה, ואם גם
איננה פה דבר הנאהב מ"מ מציאותו יש בעולם שלכן אוהבה, אבל אם לא הי'
מציאותה כלל בעולם לא הי' יודע זה ממנה כלל ולא הי' אוהב אותה, שנמצא בלא
מציאת הדבר ההיא מתאבד פעולת ומהות המדה לגמרי, משא"כ בשכל הוא
בהיפך שהרי אנו רואים שגם כשלא יש לפני מי להשפיע מ"מ יוכל לישב ולהשכיל
השכלות, והגם כי ארז"ל[85] ומתלמידי יותר מכולם, היינו שע"י התלמיד מתוסף
אצל הרב, אבל מ"מ גם בלא התלמיד יוכל לישב ולהשכיל השכלות, וכמו שמצינו
ברשב"י ור"א בנו שישבו במערה י"ג שנה ולא הי' להם לפני מי להשפיע, מ"מ
ניתוסף אצל רשב"י עד שתחלה כשהי' שואל איזה דבר הי' רפב"י משיבו י"ב
פירוקי', ואח"כ הי' בהיפך כששאל רפב"י איזה דבר השיב רשב"י ד"ד פירוקי'
כמארז"ל בשבת דל"ג ב' • הרי שניתוסף אצל רשב"י הגם כי לא הי' לו לפני מי צא
שישפיע, מ"מ ניתוסף אצלו חכמה רבה ועצומה עד שהי' משיב ד"ד פרוקי' על
שאלת רפב"י[86], וגם בעצם מציאת החכ' הנה טבעה בהיפך מהמדות שכאשר צריך
להשכיל איזה דבר חדש הנה מצמצם כל הכחות אפי' כל כחות הגוף ומשתיקם
ומצמצם חכמתו שתשקוט מפעולתה להעלותה לבחי' משכיל הוא מקור השכל עד
שיושפע שפע ההשכלה מן משכיל הוא מקור השכל לשכל, היינו תחלה לבחי'
בריקת וסקירת השכל ואח"כ יבוא לידי השגה והבנה כו', וז"ע שארז"ל[87] שתיק

82) שההפרש בין מוחין למדות: ראה המשך תרס"ו ע' קמט ואילך. וש"נ.

83) פעולת המדות: ראה גם אוצרות חיים בתחלתו. הובא בלקו"ת מסעי צג, רע"א. סה"מ תרל"ב ח"א ע' צ. וש"נ. תרל"ז ח"ב ע' תמח ואילך. וש"נ. תרל"ח ס"ע שצ. וש"נ. הנסמן לעיל ע' ו.

84) זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה: תהלים כה, ו (בדילוג השם).

85) ומתלמידי יותר מכולם: תענית ז, א. מכות י, א. ראה גם סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפח. וש"נ. תר"ם ח"א ע' קנב. וש"נ.

86) רפב"י: בד"ה אשר ברא אלקים (לעיל ע' ז) נוסף שורה בהמאמר שם שלא הועתק כאן (ראה שם הערה 62).

87) שתיק רב: ביצה ו, א. ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ס"ע צד ואילך. וש"נ. תורת חיים בא קכט, ב. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תשצט. תרנ"ט ע' קכד. ע' רמז.

רב, שענין השתיקה מה ששתיק רב, או אומרם לשון אשתומם כשעה חדא[88], הו"ע העלאת השכל לבחי' משכיל מקור השכל שמשם יומשך שפע לתרץ קושיית השואל בהיות כי לא נמצא במוכן בשכלו מה להשיבו, ונמצא כי טבע עצם ההשכלה כשצריכה לבוא מחדש ממקור השכל בהכרח להשתיקה ולהשקיטה עד שיבוא בה השפע, וגם אם יהי' לאחד איזה עיון אם כך הוא או אפ"ל סברא אחרת היינו כשצריך לעיין איזהו סברא טובה יותר וקרובה אל האמת יותר אזי הולך בעיון ונושא ונותן בעיון שכלו הרי בשעה זו איננו משפיע לזולתו כלום אדרבה הרי הוא משקיט כל כחותיו שאינם מבחי' השכל שישקטו מפעולתם למען לא יבלבלו אותו מפעולתו בפעולת השכל, הרי גם במה שכבר מוכן בחכמתו ב' הסברות מ"מ כשצריך לעיין איזהו מהם יקום ישתוק ג"כ, וכענין שמצינו בסנהדרין בפ"ה[89] שכאו"א הי' נושא ונותן כל הלילה ולמחרת משכימין ובאין לב"ד זה אומר אני מזכה ומזכה אני במקומי, שפי' מה שהיו נושאין ונותנין כל הלילה פירושו כל אחד ואחד לעצמו ע' בפי' רש"י ז"ל[90], וכמו שהביא בשמו התוס' יו"ט בפ"ה דסנהדרין ריש משנה ה'[91], והרמב"ם[92] פי' עם בן זוגו או כל אחד בביתו, שענין מה שנושא ונותן הוא מה שמדקדק בעיון שכלו אם כך הוא או כך, (בל"א[93] ער לייגט זעך איבער בשכלו) שגם מה שמדבר עם בן זוגו הוא רק להוציא מכאה"פ[94] העלם שכלו, והיינו מה שיש כבר בהעלם במקור שכלו, או שמדייניך זא"ז להוציא לאור עם מי הצדק כו', שכ"ז הוא היפך טבע ומהות המדות כו', היוצא מזה שענין המוחין והמדות טבעם ופעולתם שונות זה מזה, טבע ומהות המדות הוא השפעה לזולתו וטבע ומהות המוחין הוא לעמוד בקיומו כך או לעלות עוד למעלה[95] כו', ועפ"ז יובן ענין השפעת עו"ע שכל עילה מה שהוא משפיע לעילתו זהו רק מבחי' מחצה התחתון[96] והיינו מבחי' המדות, אבל לא בחי' • ג"ר הוא בחי' המוחין, אבל בחי' צב
ג"ר של העילה של עלול זה הנה היא בבחי' עלול לדבק בעילה שלה[97], ונמצא כי

---

88) אשתומם כשעה חדא: דניאל ד, טז. שבת מז, א. ראה סידור עם דא"ח צב, ג. תורת חיים פקודי תנ, ד. וש"נ. ראה גם סה"מ תר"ם ח"ב ע' תשג ובהערה 74.

89) בסנהדרין בפ"ה: ראה שם במשנה מ, א.

90) כל אחד ואחד לעצמו .. רש"י ז"ל: ד"ה כל הלילה.

91) התוס' יו"ט .. ריש משנה ה': ד"ה ונושאין ונותנים כל הלילה.

92) והרמב"ם: הל' סנהדרין פי"ב, ה"ג. ראה גם המשך מים רבים תרל"ו פרק ו. ד"ה אלה פקודי תש"ל (סה"מ מלוקט ח"ה ע' רא־רב. בהוצאה החדשה — ח"ג ע' צא־צב).

93) בל"א: = בלשון אידיש. (ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 38 בשולי הגליון להערה 20 שם).

94) מכאה"פ: = מכח אל הפועל.

95) וטבע .. המוחין .. לעלות .. למעלה: ראה המשך תרס"ו שם (ע' קנ ואילך).

96) עילה .. משפיע .. מחצה התחתון: ראה ע"ח שער סדר אצילות (שער ג) פ"א. פ"ב. שער אריך אנפין (שער יג) פ"ו. שער אורות ניצוצין וכלים (שער יט) פ"ח. [וראה לעיל ע' ח הערה 72].

97) ג"ר .. של עלול .. לדבק בעילה שלה: ראה גם תורת חיים בשלח קמא, ד (בשם הפרדס) וש"נ. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תקכו. מארז"ל ע' רפב. מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ג ע' א'קצב. וראה גם אוה"ת ענינים ע' שכד.

בבחי' המוחין היא בבחי' עליה[98] לקבל מעילה שלה ובבחי' המדות היא בחי' עילה להשפיע להעלול שלה, והנה בשבת הוא בחי' מוחין דאבא[32], והיינו כי בשבת מאיר בחי' חב"ד של כל בחי'[99] וכל עילה שבימות החול הוא משפיע להעלול שלה הנה בשבת היא דבוקה בהעילה שלה בבחי' חב"ד שבה שזהו היפך ההשפעה להעלול שלה ולכן הוא בבחי' עליית מלמטלמ"ע שכל בחי' היא בבחי' עלי' מלמטלמ"ע להדבק בשרשו השופע לו בימות החול, ואיידי דטריד למיבלע לא פליט[100], לכן בשבת הוא העדר ההשפעה כ"א בבחי' עלי' דוקא מטעם הנ"ל[101], וא"כ כשמאיר מוחין דאבא בז"א ביום השבת הרי משתנה מהות בחי' ז"א להיות בהעדר הפעולה והתשוקה כו' כ"א שיאיר האור מה שמקבל מחכ' בדרך שביתה והעדר העשי' כו', וגם ענין מה שמקבל מוחין דאבא הנה פי' מוחין דאבא הוא בחי' ג"ר דחכ', שבחי' זו היא אינה אפי' מקור לבחי' המדות כי מ"ש והחכ' תחי'[102] היינו מבחי' ז"ת דחכ', וכנ"ל שהשפע הנשפע מעילה לעלול זהו בחי' ז"ת, משא"כ ג"ר דאבא כו', ונמצא כי בחי' מוחין דאבא שנמשך בז"א ביום השבת הוא בחי' מה שלמעלה מבחי' המשכה לגמרי, (וע' בד"ה אלה פקודי שבלק"ת[103], ובד"ה מצה זו בלק"ת[104], מענין מוחין דאבא, ועד"ז יתפרש מ"ש בסש"ב פ"ג ופי"ח[105]) שלכן צ"ל שביתה ממלאכה ביום השבת מחמת כי בו שבת[106] שביתת ע"ס שבמל' או שבז"א ביום השבת בכדי שיהי' כלים להארת המוחין דחו"ב עצמן היינו ג"ר דאבא, וכ"ז נעשה ע"י מצות שמירת ושביתת השבת שע"י שישראל משמרי' את השבת נמשך למעלה מוחין דאבא בז"א, ועד"ז בכל פרטי המצות, כמו ע"י מצות תפילין נמשך ד' מוחין[107], כי קדש והי' הם חו"ב ושמע והי' הם בחי' דעת שנחלק לחו"ג[108], אמנם יש הפרש בין מוחין חו"ב שנמשכים ע"י תפילין להמשכת המוחין שנמשכי' בשבת, והמופת לזה הוא ממה שנודע שעליית העבודה שבכל ששת ימי

---

98) עלי': לעיל ע' ח: עלול.

99) בשבת מאיר בחי' חב"ד של כל בחי': ראה פע"ח הקדמה לשער השבת ספ"ה.

100) ואיידי דטריד למיבלע לא פליט: ראה חולין קח, ב. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתצה. תורת חיים פ' נח סג, ג הערה 44.

101) מטעם הנ"ל: עד כאן הועתק מד"ה אשר ברא אלקים — ראה לעיל הערה 46.

102) והחכ' תחי': קהלת ז, יב.

103) בד"ה אלה פקודי שבלק"ת: ג, סע"ג ואילך. ו, ב ואילך.

104) ובד"ה מצה זו בלק"ת: צו יא, ד ואילך.

105) בסש"ב פ"ג ופי"ח: ראה גם סה"מ תרל"ב ח"א ע' רטז ובהערה שם.

106) כי בו שבת: בראשית ב, ג.

107) מצות תפילין נמשך ד' מוחין: ראה זהר ח"ג רסב, א. פע"ח שער התפילין פ"א ואילך. סידור עם דא"ח ז, סע"א ואילך. סה"מ תרמ"ב ע' עח. וש"נ.

108) דעת שנחלק לחו"ג: ראה ע"ח שער המוחין (שער כ) פ"ז. שער לידת המוחין (שער כא) פ"ב. שער תיקון הנוקבא (שער לד) פ"ג. פע"ח שער התפילין פ"ד. שער חג המצות פ"ז פיסקא ברך. תניא ספ"ג. ועוד.

החול מתעלי׳ בשבת[109] כמ״ש מזה בכ״ד[110], וא״כ התפילין שמתעלי׳ בשבת היינו שמתעלי׳ בשבת במה ששבת הוא לאו זמן תפילין[111], פי׳ לפי שבכלל מאתים מנה[112], כי המוחין דתפילין י״ל שהם מהמוחין דז״א, אבל שבת מוחין דאבא, ועד״ז בכל פרטי המצות כמו סוכה נמשך מקיפי׳ דבינה[34] לז״א, ועד״ז בכל פרטי המצות ע״י עשייתם נמשך תוס׳ וריבוי אורות באצי׳, וזהו״ע ויניחהו בג״ע לעבדה ולשמרה[113], שכמו ע״י עבודת הגן מתוסף בהגן כמו״כ בג״ן סדרים דאורייתא[114]
צג ע״י העבודה בהם לעבדה זה רמ״ח מ״ע ולשמרה • זו שס״ה מל״ת[115] עי״ז מתוסף תוס׳ וריבוי אורות כו׳.

קיצור, אלקיכם כהן הוא, וי״ל כי הקב״ה עושה המצות כמארז״ל במד״ר משפטים פ״ל מגיד דבריו מה שהוא עושה כו׳, וכענין הקב״ה מניח תפילין המשכת מוחין לז״א, ופי׳ מה שהוא עושה זהו ע״י שישראל עושים, והגם כי פי׳ הפשוט אינו כן, אך מוכרחי׳ לפרש כך דכתי׳ ועשיתם אותם, אתם כתיב, ועוי״ל מה שהוא עושה פי׳ נמשך זהו ע״י ישראל, וכענין מעלה אני עליכם כאלו עשאוני, וע״י עשיית המצות נמשך תוס׳ וריבוי אורות באצי׳,[116]

וז״ע[117] ויניחהו בג״ע לעבדה ולשמרה לעבדה זו רמ״ח מ״ע ולשמרה זו שס״ה מל״ת כו׳.

(ב) **ועפ״ז** יובן מ״ש רז״ל[118] אלקיכם כהן הוא, כי פי׳ כהן הוא עובד כמ״ש[119] לכהנו לי ות״א[120] לשמשא קדמי, וכן תרגם ת״י, וכן פי׳ רש״י ז״ל[119]

---

109) שעליית העבודה .. החול .. בשבת: ראה תו״א הנסמן לעיל הערה 80.

110) בכ״ד: = בכמה דוכתי.

111) ששבת הוא לאו זמן תפילין: עירובין צה, ב. צו, א. מנחות לו, ב. שו״ע אדמו״ר הזקן או״ח סל״א, ס״א. ראה גם אוה״ת ר״ה כרך ו׳ ע׳ ב׳תפט. וש״נ. מאמרי אדמו״ר הצ״צ הנחות תרט״ו ע׳ קצה. סה״מ תרכ״ז ע׳ עה. תרל״ה ח״ב ע׳ חצר. תרל״ט ח״ב ע׳ תנח וע׳ תרי.

112) לפי שבכלל מאתים מנה: ב״ק עד, א.

113) ויניחהו בג״ע לעבדה ולשמרה: בראשית ב, טו.

114) בג״ן סדרים דאורייתא: ראה זהר ח״א קד, ב (מדרש הנעלם). מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ד ע׳ א׳רג. וש״נ.

115) לעבדה זה רמ״ח מ״ע ולשמרה זו שס״ה מל״ת: ראה זהר ח״א כז, א. ח״ב קסה, ב. תקו״ז תיקון כא (סב, א). תיקון נה (פח, ב). וראה לקו״ת שה״ש מח, ד. מאמרי אדמו״ר האמצעי בראשית ע׳ עג; דברים ח״ב ע׳ שצט, וש״נ; קונטרסים ע׳ שי, וש״נ. סה״מ תרנ״ט ע׳ רסז, וש״נ.

116) קיצור .. באצי׳: הקיצור הוא רק על חלק הראשון של הפרק.

כ״ק אדמו״ר מהר״ש רשם כאן הוראה להמעתיק: „צריך להניח נייר פנוי על כתיבת הקיצור מההוספה, [לכאורה הכוונה על מה שהועתק מד״ה אשר ברא אלקים (ראה לעיל הערות 46; 101) וגם על המשך הפרק שלאח״ז] ואח״כ יתחיל: וז״ע". המעתיק הניח נייר פנוי, אבל לפנינו לא נרשם הקיצור על ההוספה.

117) וז״ע .. מל״ת כו׳: סיום הקיצור דפרק א.

118) אלקיכם כהן הוא: סנהדרין לט, סע״א.

119) כמ״ש לכהנו לי .. וכן פי׳ רש״י ז״ל: תצוה כח, ג.

120) = ותרגם אונקלוס.

שפי' כהונה הוא לשון שירות, ומאחר שהוא ית' מקיים כל המצות לכן נק' כהן לשון עובד עבודה כו', אך משמעות לשון הגמ' דסנהדרין ששאל במאי טביל ר"ל כהן ממש, וגם מקושיית התוס'[121] שהקשה באיזה היתר היטמא א"ע ותי' שישראל נק' בנים למקום והוא מהמתים שהכהן מטמא להם[122], מובן שהכוונה הוא על כהן ממש, ולכן יתפרש עד"ז ג"כ, ע"פ מ"ש בזהר ר"פ יתרו דס"ז ב' אית מלך לעילא וכהן משמש תחותי', ואית מלך לתתא וכהן משמש תחותי', ופי' הרמ"ז שבחי' מלך לעילא הוא בחי' ע"י בחי' התחתונה שבמאציל ומתלבש באריך שורש ומקור הנאצלי', וכהן דמשמש תחותי' הוא בחי' אור קדמאה בחי' חכ', ולכן שניהם מרומזים באות יו"ד, היינו היו"ד וקוש"י, וכן פי' רבינו ז"ל על מאמר הזהר הנ"ל בשנת תקס"ה[123], וז"ל רזא דשמא קדישא היינו בחי' מל' דא"ק להיות שנחשב א"ק עדיין מבחי' הא"ס[124] כידוע, אך בחי' מל' שבו נק' שמא קדישא, וכענין המאמר שקודם שנבה"ע הי' הוא ושמו בלבד[125], כמ"ש במ"א, ואיהו מלך פי' כי בחי' מל' שבעליון נעשה כתר לתחתון[126] בכל מקום כידוע, וגם כאן הנה ידוע שמבחי' המל' דא"ק נעשה בחי' הכתר של הנאצלים והוא בחי' עתיק וא"א[127], ונמצא שהוא בחי' ממוצע בין עולם הא"ס לעולם הנאצלים[128] כי יש בו מבחי' התחתונה שבא"ס שהוא מל' דא"ק הנק' סוף עולמות הא"ס כו', וגם הוא שורש ומקור וראש לכל הנאצלים בבחי' הכתר כו', ע"כ בו וע"י מתחברי' תמיד עולמות הא"ס בעולם הנאצלים כי הוא מקבל השפע מעולם הא"ס • ומביא וממשיך לעולם הנאצלים צד
וע"כ נק' בשם מלך עילאה כמ"ש אית מלך לעילא כו' מב' טעמים אלו, הא' להיות בחי' מל' דא"ק, והב' מפני שהוא השורש ומקור לכל הנאצלי' כנ"ל, ולהיות שהוא למעלה הרבה מהם נק' בשם מלך עילאה[129]. וביאור ענין א"ק[130] צ"ל מה

121) מקושיית התוס': בסנהדרין שם ד"ה במאי טביל.

122) בנים .. שהכהן מטמא להם: ראה אמור כא, ב.

123) פי' רבינו ז"ל .. בשנת תקס"ה: תורת חיים יתרו רעג, רע"ד (ושם הד"ה: להבין מאמר הזהר בפ' יתרו (דס"ז ע"ב) ת"ח ברזא דשמא קדישא איהו מלך וכהן). וראה גם המשך תער"ב ח"ב ע' תתקעט בארוכה.

124) שנחשב א"ק עדיין מבחי' הא"ס: ראה המשך תער"ב שם. תורת חיים שם הערה 9.

125) שקודם שנבה"ע הי' הוא ושמו בלבד: ראה פדר"א פ"ג. סה"מ תרל"ז ח"א ע' קכא. וש"נ.

126) מל' שבעליון נעשה כתר לתחתון: ראה ע"ח שער כסה"כ (שער מו) פ"ב. לקו"ת שה"ש ח, סע"ב ואילך. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' לז. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קטז, ב (וראה לקוטי ביאורים (מר"ה מפאריטש) על שער היחוד שם קעו, א). אוה"ת פ' ראה ע' תרג. סה"מ תרנ"ט ע' קטו. ע' קיט.

127) הכתר .. עתיק וא"א: ראה ע"ח שער דרושי אבי"ע (שער מב) פ"א. תו"א ויצא כב, ד. סה"מ תרנ"ט ע' קעה.

128) ממוצע .. הנאצלים: ראה סה"מ תרנ"ט ע' קצד ואילך. ע' רז ואילך. המשך תרס"ו ע' קכז. ע' קלו ואילך.

129) עילאה: ע"כ לשון המאמר דתורת חיים יתרו שם.

130) וביאור ענין א"ק: בהבא לקמן — ראה לקמן ע' רסב ואילך. סה"מ תרל"א ח"א ע' שלא ואילך. תרל"ג ח"ב ע' תקט ואילך. וראה גם סה"מ תר"ם ח"א ע' רמב. וש"נ.

שהמקובלים קראו ש' א"ק, שבחי' אדם זה הוא קדמון, והלא באמת הוא רק גילוי הארת א"ס ומפני מה קראו אותו קדמון, שגם הוא מהארת א"ס ב"ה שהוא ית' הוא הקדמון לכל הקדומים[131], ולא בחי' א"ק, ומפני מה קראו גם א"ק קדמון, והרי בכללות ההשתל' הנה בחי' א"ק הוא אדם דבריאה ואיך ישתוו ב' השמות יחד, שהוא אדם דבריאה וגם זה גופא נק' קדמון, שלכאו' הם ב' הפכי' שנק' בריאה שפי' כמו עולם הבריאה בעולמות כן בחי' אדם זה בין הג' בחי' אדם[132] נק' אדם דבריאה, והאיך קורין אותו קדמון, להורות על אחדותו עם א"ס ב"ה שהוא קדמון לכל הקדומים כו'. אך הענין הוא דהנה כתיב ויהי האדם לנפש חיה[133] ות"א[120] לרוח ממללא, שלפי פי' התרגום הנה האדם נוסף על הבהמה ושאר מיני בעלי חי היינו במה שהוא מדבר, ולכן בד' בחי' דצח"מ נחשב מעלת בחי' האדם על החי במה שהוא מדבר[134]. והגם כי יתרון האדם על הבהמה הוא במה שהוא בר שכל[135], אמנם הנה בבחי' זו לבד לא הי' נחשב לבחי' ומדריגה יתירה בד' בחי' דצח"מ כי גם הבהמה יש לה קצת שכל לפי ערכה שגם הבהמה בראותה דבר מאכל מרחוק תלך לשם, והמנהיגה יפרידנה משם בקושי, וגם הרי היא משמרת א"ע מהנזיקות כמו מקוצים ובורות שבדרך, והיא מתפחדת מהדברים המזיקי' לה או הכאבי' לה, שלכל זה צ"ל קצת שכל, וא"כ האדם שאם לא הי' לו רק יתרון מה שהוא בר שכל, הרי יכולים לחשבו במין אחד עם בע"ח היינו בחי' חי, ומה שהוא בר שכל יותר זהו לא נחשב מדריגה יתירה ונעלה יותר, רק שהוא בכלל הבע"ח בחי' הגבוה יותר, וכמו עד"מ השועל שהוא בר שכל יותר מכל החיות[136], ומה גם כי יוכל להמציא דרכים איך לנוס מפני האדם אשר רוצה לצוד אותו, בכמה דרכים אשר האדם אינו יכול להמציא איך להסתיר או לשמור שלא יוכל לנוס מפניו, ועכ"ז לא נחשב במין בפ"ע, וא"כ גם האדם שיש לו דעת והכרה ג"כ לא הי' נחשב למין בפ"ע, רק מפני מעלת הדיבור שבחי' זו לא נמצא בבהמה

---

131) הקדמון לכל הקדומים: הלשון — ע"פ תקו"ז תיקון יט (מב, א); תיקון ע (קכ, א; קלג, א). [ראה גם פירושי סידור התפלה לרוקח ע' תרנז. פרדס שער ח (שער מהות והנהגה) פ"ה. קונטרס לימוד החסידות אות א (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' שלב). מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' תנט בהערה].

132) הג' בחי' אדם: ראה תקו"ז תיקון יט (מב, א). תיקון ע (קלג, סע"א ואילך). מאמרי אדמו"ר הזקן ענינים ח"א בתחילתו ובהנסמן במ"מ לשם. אוה"ת ענינים ע' עז. הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"מ תש"ח ע' 113. הנסמן בסה"מ תרל"ב ח"א ע' ד.

133) ויהי האדם לנפש חיה: בראשית ב, ז.

134) מעלת בחי' האדם על החי .. מדבר: ראה גם אוה"ת בשלח ע' שצא. תזריע כרך ב ע' תקיז. מצורע כרך ג ע' תתכא. לקמן ע' רסג. סה"מ תרל"ה ח"א ע' קצב. ע' ריב. ח"ב ע' תעז. המשך וככה תרל"ז פכ"ב (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תלא). סה"ש תורת שלום ע' 245. לקו"ש ח"ו ע' 116.

135) יתרון האדם על הבהמה .. בר שכל: ראה גם לקמן שם. המשך וככה תרל"ז פ"כ (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכז). סה"מ תרל"ח ע' יז. תרנ"ב ע' צא. וראה גם שערי אורה לאדמו"ר האמצעי ט, ב.

136) השועל שהוא בר שכל יותר מכל החיות: ברכות סא, ב. ראה גם אוה"ת נ"ך כרך ג ע' א'רכב ואילך. אוה"ת סידור ע' ש.

כלל וכלל מצד זה נחשב למין בפ"ע לגמרי כו'. והנה אנו רואים שעיקר פעולת הדבור הוא בכדי לבאר ולגלות לזולתו רעיון שלו או סתרי לבבו בדבר אהבה וכדומה או לצוות לזולתו שיעשה הדבר ההיא זהו ע"י הדבור דוקא כי אם יחשוב כל היום באיזה ענין שצריך לזולתו שיעשנה, לא ידע זולתו כלל מבוקשו כ"א כאשר יפרטנה • בדבור דוקא, אמנם הנה כ"ז הוא בכדי שיבין זולתו, אך לפני צה
עצמו אינו צריך לדבור כלל, מ"מ בכדי שיבין איזה שכל עד"מ או שיוכל לכלכל מדה שבלב צריך לזה ענין המחשבה, שלעצמו הוא פעולת המח' כמו הדבור לזולתו[137], שבלא המחשבה לא יבין שום דבר כלל. ועד"ז יובן ענין פי' א"ק דהנה מ"ש ועל הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה[138], הנה נודע שכ"ז הוא לשבר את האוזן כי באמת לא שייך לצייר שום תמונה ח"ו, וכמ"ש כי לא ראיתם כל תמונה ביום דיבר כו' בפ' ואתחנן[139], וכמאמר אין לו דמות הגוף ולא גוף[140], אלא מ"ש ועל הכסא הוא דמות כמראה אדם היינו בחי' התורה שנק' אדם כמ"ש זאת התורה אדם[141] כו', והיינו רמ"ח פקודין הם רמ"ח אברי' דמלכא[142] ושס"ה ל"ת הם שס"ה גידים[143], זהו בחי' אדם מקור הדבור דמל' שמצוה לעשות כך וכך, או שקאי על כלליות ע"ס דאצי' כנודע מענין וידבר הוי' אל משה לאמר[144] כמ"ש במ"א. והנה בחי' אדם זה דאצי' הוא אדם דעשי' בכלליות בחי' אדם, והיינו מפני כי דבורו של הקב"ה חשיב מעשה[145] ובחי' אדם זה הוא מקור הדבור היינו בחי' דבר דתורה, וכמ"ש וידבר הוי' אל משה, (וע' בד"ה ג' בחי' אדם[146] טעם אחר). אמנם הנה כתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם[147], והיינו שכאשר עלה במח' הקדומה[148] אנא אמלוך[149] תיכף נתהוה הכל, וזהו מ"ש בזהר שבמח' אחת נבראו

---

137) שלעצמו .. המח' כמו הדבור לזולתו: ראה גם לקמן ע' רסג. סה"מ תרל"ז ח"א ס"ע ריד ואילך. וש"נ. תרמ"ב ע' קסו. וש"נ.

138) ועל הכסא .. עליו מלמעלה: יחזקאל א, כו (בדילוג).

139) כי לא ראיתם .. בפ' ואתחנן: ד, טו.

140) אין לו דמות הגוף ולא גוף: ע"פ פיוט יגדל. ראה גם אוה"ת ענינים ע' קלו ואילך. סה"מ תרל"ח ע' ריז וש"נ. ע' תכד ואילך.

141) התורה .. זאת התורה אדם: חוקת יט, יד. ראה זהר ח"ב קיז, ב. ח"ג כט, ב. תו"א תרומה עט, ג. לקו"ת האזינו עה, א. סה"מ תרל"ב ח"א ע' שיד. תרל"ז ח"א ע' ל. וש"נ. תרנ"ב ע' צא.

142) רמ"ח פקודין הם רמ"ח אברי' דמלכא: ראה תקו"ז תיקון ל (עד, סע"א). תניא רפכ"ג. סידור עם דא"ח רפ, א. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי עב, ג הערה 17.

143) ושס"ה ל"ת הם שס"ה גידים: ראה זהר ח"א קע, ב.

144) וידבר הוי' אל משה לאמר: בא יג, א. ועוד. ראה גם לקו"ת שה"ש טז, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ט ע' פט.

145) דבורו של הקב"ה חשיב מעשה: ראה ב"ר פמ"ד, כב. רש"י לך טו, יח. סה"מ תרל"ז ח"א ע' טז. וש"נ.

146) בד"ה ג' בחי' אדם: ראה אוה"ת ענינים ע' צד.

147) כי לא מחשבותי מחשבותיכם: ישעי' נה, ח. ראה גם לקו"ת שה"ש יז, ג ואילך. סה"מ תרמ"ב ע' קסו. וש"נ.

148) במח' הקדומה .. א"ק: ראה תו"א משפטים עה, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ס"ע תתפז ואילך ובהנסמן שם.

149) אנא אמלוך: לשון תרגום יונתן —

כל העולמות[67], וז"ע בראשית נמי מאמר הוא[66], שהוא בחי' המחשבה כלליות וזהו בחי' א"ק[148], וכנ"ל במשל האדם הנה המחשבה גין עצמו הוא כמו הדבור לזולתו, ועד"ז יובן לשבר את האוזן באלקותו ית', שבחי' א"ק הוא המח' כלליות דאנא אמלוך, אשר ע"פ זה יובן ג"כ מפני מה קראו אותו קדמון הגם כי גם זה הוא גילוי הארה מאו"ס ב"ה, והיינו כי להיות א"ס ב"ה הוא הקדמון והנצחי שא"א לתאר בשום תואר כלל הוא הלביש א"ע במח' דאנא אמלוך לכן נק' גם לבוש זה הוא לבוש המח' דא"ק בשם קדמון להיותו הוא ית' הקדמון והנצחי הלביש א"ע במח' זו[150], ומה גם כי בחי' א"ק הוא קדם לכל הנמצאים והנאצלים והנבראי' והנוצרים והנעשים, כי בחי' מח' זו הוא מח' כלליות על כל ההשתלשלו' כו' ואעפ"כ בכלליות נק' זה אדם דבריאה שהגם שהוא לפני האצי', מ"מ הרי זה בחי' מח', ובכלל בחי' מח' הוא בחי' הבריאה, ובחי' יצי' הוא בחי' דבור[151], ולכן כתי'[152] יוצ"א ובורא חשך, שהיצי' נק' בשם אור להיותו מגלה העלם המח' דבריאה כו'. ובכ"ז יובן איך שבחי' א"ק זה הוא המלך עילאה ברזא דקוה"ק, שכמו המלך הוא הממוצע להוביל ולהשפיע שפע החיוני לגבי העם, וכנודע ממארז"ל שבאו ואמרו
צו לדוד עמך ישראל • צריכים לפרנסה[153] היינו להיותו המלך עליהם לכן שפע ההשפעה נשפע ע"י. וכמו"כ בחי' א"ק הוא המקור והכללי להתהוות הכל הרי הוא הממוצע בין אוא"ס ב"ה לכל הנמצאי' וע"י עובר השפע פנימיות וחיצוניות מאוא"ס ב"ה שהוא קדמון ונצחי לכל הנמצאים כו', אשר לכן נק' מלך עילאה כו'. וכהן דמשמש[154] תחותי' כו' היינו מ"ש אית מלך לעילא רזא דקוה"ק כו', וכהן דמשמש תחותי' רזא דאור קדמאה, פי' רזא דקה"ק הנה הוא בחי' כתר הנ"ל ונק' קדה"ק כידוע שקדשים הם חו"ב[155] והכתר שעליהם נק' קדה"ק[156] וכהן תחותי' הוא בחי' חכ' דאצי' כידוע דחח"ן מימין[157] והרי בחי' דחכ' והחסד משמש תחות

מלכים־א א, ה. ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' ז (ושם: וכמ"ש בזהר בפי' וימלוך אנא אמלוך). מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתצד. וש"נ. המשך תרס"ו ע' רטו. וש"נ. וראה גם לעיל ע' קיג.

150) הוא ית' .. הלביש א"ע במח' זו: ראה גם סה"מ תרמ"ב ע' רמב ואילך.

151) מח' .. הבריאה .. יצי' .. דבור: ראה גם לקו"ת בלק סז, א. סט, ד. תורת חיים בשלח קמד, סע"ב ואילך. וש"נ. סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תא. וש"נ.

152) יוצ"א [= יוצא אור] ובורא חשך: ישעי' מה, ז.

153) עמך ישראל צריכים לפרנסה: ברכות ג, ב.

154) וכהן דמשמש: מכאן עד סיום הפרק הוא המשך לשון המאמר דתורת חיים יתרו שבהערה 123 (רעג, ד ואילך) בשינוים. וראה גם המשך תער"ב ח"ב ס"ע תתקעט ואילך בארוכה.

155) שקדשים הם חו"ב: ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פי"ט מערכת קדש. רמ"ז לזהר ח"ב סז, ב (הובא בפנים בהתחלת הפרק). תורת חיים יתרו רסט, ג. לקו"ת דרושים ליוה"כ (סט, סע"ד ואילך). עא, א.

156) והכתר שעליהם נק' קדה"ק: ראה מאורי אור אות ק' ס"ז (מערכת קדש). מקומות שצויינו בהערה הקודמת.

157) דחח"ן מימין: ראה לעיל ע' ל.

הכתר שעלי' מימין ועד"מ המשמש לרבו שגורם ע"ז תוס' שפע וברכה מרבו ואדונו, כמו"כ בעבודה בכהן זה שבקו החכמה בבחי' עליית מ"ן גורמת תוספת הארה והמשכה חדשה מבחי' כתר לחכמה תחלה וממנו מסתעפת ההמשכה לכל מה שלמטה ממנו בקוין, וע"כ נק' אור קדמאה לפי שהוא הראש והראשון כידוע, ואקרי כהן גדול לסטר ימינא, פי' גדול לפי שהוא מקור למדת החסד שלמטה הימנו, וכידוע דהחכמה היא מקור לכל החסדי'[158] וכמ"ש[159] החכ' תחי' כו' לפי שכל מה ששכל האדם רחב יותר יסבול יותר[160] כל הדינים והקטרוגי' כו' כמ"ש במ"א, ולכך נק' החכ' אבא[161], עד"מ האב לבנו שהוא בתכלית החסד עליו כו', ולכך נק' גדול לפי שחסדו מתפשט בהתרחבות כפי התרחבות של החכמה, משא"כ החסד שלמטה הימנו שנמשך בצמצום ולא בהתרחבות אינו נק' גדול. ואית מלך לתתא כגוונא דמלך עילאה הענין הוא כי מל' דאצי' נעשה כתר לבריאה[162] והוא ג"כ ממוצע בין אצי' לבי"ע[163], להיותו בחי' תחתונה שבאצי' ושורש ומקור לכל העולמות הנבראי' ונפרדים דבי"ע ונק' עתיק דבריאה[164], כידוע וע"כ הוא כגוונא דמלך עילאה שהוא בחי' מל' דא"ק הנ"ל והיינו ע"י שהוא מחבר שפע האצי' לבי"ע והיו לאחדים, ותחותי' אית כהן משמש רזא דמלאך מיכאל כהנא רבא, פי' מיכאל הוא בחי' חכ' תתאה שבמל' דאצי' יש י"ס ובחי' הכתר שבמל' נק' מלך תתאה ובחי' החכ' שע"י תצא שפע האור לכל העולמות נק' כהן הדיוט בכלל לפי שהוא ראש לשועלים בעולמות הנפרדי' יש מאין כמ"ש[165] ומשם יפרד כו', וכידוע שגם הנשמות שבג"ע העליון הרי הם בריאה מוגבלת בבחי' יש מאין[166] בכל[167] הנבראי', משא"כ בבחי' האצי' שהוא בחי' אלקות ממש, וגם בחי' הכלים דשם הם בחי' אלקות כמאמר איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד[168] כמ"ש מזה במ"א, וזהו תחותי' אית כהן שמשפיע אור החסד בכל השתלשלו' דבי"ע, ועכ"ז נק' מיכאל

---

158) דהחכמה היא מקור לכל החסדי': **ראה זהר ח"ג רסב, סע"א. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קכד, ב (בשם הע"ח) ובהערה 29 שם. וראה גם לעיל ע' לד. לקמן ע' קצג.**

159) החכ' תחי': **קהלת ז, יב.**

160) ששכל האדם רחב יותר יסבול יותר: **ראה גם לעיל ע' לה. ע' נו. וש"נ.**

161) נק' החכ' אבא: **זהר ח"ג רצ, א (אדרא זוטא). ראה גם לקמן ע' קצח.**

162) מל' דאצי' נעשה כתר לבריאה: **ראה ע"ח שער כסה"כ (שער מו) פ"ב. פ"ה. פ"ו.**

163) מל' דאצי' .. ממוצע בין אצי' לבי"ע: **ראה ע"ח שער דרושי אבי"ע (שער מב) פ"ב. תו"א יתרו קט, ב. לקו"ת מסעי צב, ב. שה"ש ח, ב. לקמן ע' רג. ע' רח.**

164) מל' דאצי' .. עתיק דבריאה: **ראה ע"ח שער העקודים (שער ו) פ"ב. לקו"ת שם.**

165) ומשם יפרד: **בראשית ב, י. ראה גם תו"א בראשית ג, א.**

166) הנשמות שבג"ע העליון .. יש מאין: **בנוסף לתורת חיים יתרו שבהערה 154 (עדר, א), ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"א ע' קמד.**

167) בכל: **כ"ה גם בתורת חיים שם. ואוצ"ל: ככל.**

168) איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד: **תקו"ז בהקדמה (ג, ב). ראה אגה"ק ס"כ. וראה לעיל ע' מז ובהנסמן שם.**

צז כהנא רבא לגבי • הנבראי׳ אע״פ שלגבי האצי׳ נק׳ כהן הדיוט מטעם הנ״ל, ומיכאל זה הוא המקריב נש״י ע״ג המזבח[169] כו׳.

קיצור, אית מלך לעילא פי׳ הרמ״ז בחי׳ עתיק וכהן דמשמש תחותי׳ בחי׳ חכ׳, וכן פי׳ רבינו ז״ל שבחי׳ מלך לעילא בחי׳ מל׳ דא״ק שנעשה בחי׳ כתר באצי׳ היינו בחי׳ עתיק ואריך[170],

וכהן[171] דמשמש זהו בחי׳ חכ׳ קו הימין ונק׳ כה״ג לפי שהחסדי׳ מתפשטי׳ כו׳, ואית מלך לתתא בחי׳ מל׳ דאצי׳ שנעשה כתר לבריאה, וכהן דמשמש תחותי׳ בחי׳ מיכאל היינו חכמה שבמל׳ דאצי׳ ונק׳ כהן הדיוט, ועכ״ז לגבי הנבראי׳ נק׳ כהנא רבא להיותו מקריב נש״י ע״ג המזבח.

(ג) **ועוי״ל** פי׳ אית מלך לעילא הוא בחי׳ בינה[172] דאצי׳ שנק׳ מלך עילאה ע״ד כמו שבינה נק׳ עלמא עילאה ומל׳ נק׳ עלמא תתאה[173], והכהן דמשמש תחותי׳ הוא בחי׳ חסד דאצי׳ ונק׳ כה״ג ע״ד מ״ש[174] גדול הוי׳ ומהולל מאד בעיר אלקינו, ואית מלך לתתא הוא בחי׳ מל׳ דאצי׳ וכהן דמשמש תחותי׳ הוא בחי׳ מיכאל חסד[175] דבריאה, ועפ״ז יובן מארז״ל אלקיכם כהן הוא[118] שבחי׳ חכ׳ דאצי׳ לפי פי׳ הא׳ ולפי׳ הב׳ הוא בחי׳ חסד דאצי׳ הם בחי׳ כה״ג, ובחי׳ חכ׳ שבמל׳ דאצי׳ לפי׳ הא׳ ולפי׳ הב׳ הוא בחי׳ חסד דבריאה נק׳ כהן הדיוט, ולכן שייך לומר אלקיכם כהן הוא כו׳ שקאי על בחי׳ המל׳ שנק׳ אלקי׳[176] או על בחי׳ החכ׳ ג״כ כו׳ שבחי׳ הבינה נק׳ אלקי׳ חיים[177], וחו״ב הם תרדל״מ[178], ומטעם זה נק׳ הבינה בשם אלקים חיים כו׳. וי״ל עוד טעם למה שחכ׳ דמל׳ דאצי׳ או חכ׳ דאצי׳ נק׳ כהן, בהיות ידוע כי בחי׳ המל׳ יורדת לברר בירורי׳ בבי״ע[179], וז״ע מ״ש[180]

---

169) ומיכאל .. המקריב נש״י ע״ג המזבח: **ראה חגיגה יב, ב (כגי׳ העין יעקב). תוד״ה ומיכאל מנחות קי, א. סה״מ תר״ם ח״א ס״ע מא ואילך. וש״נ.**

170) כ״ק אדמו״ר מהר״ש רשם כאן הוראה להמעתיק: **„צריך להניח נייר פנוי לכתוב עליו הקיצור מההוספה, [לכאורה הכוונה על הקטע מ„וביאור ענין א״ק" עד „וכהן דמשמש"] ואח״כ יתחיל לכתוב מתיבת וכהן". המעתיק הניח נייר פנוי, ולפנינו לא נרשם הקיצור.**

171) וכהן .. המזבח: **סיום הקיצור דפרק ב.**

172) אית מלך .. בינה: **ראה גם המשך תער״ב ח״ב ע׳ תתקפ־תתקפא.**

173) שבינה .. עילאה ומל׳ .. עלמא תתאה: **ראה זהר ח״א לד, א ובמקו״מ שם. אוה״ת תהלים (יהל אור) ס״ע תטו ואילך.**

174) גדול הוי׳ .. בעיר אלקינו: **תהלים מח, ב.**

175) מיכאל חסד: **זהר ח״א רלה, ב. סה״מ תרל״ח ע׳ קטז. וש״נ.**

176) המל׳ שנק׳ אלקי׳: **ראה זהר ח״א כב, א. ח״ג סה, א. תורת חיים וארא עה, ב הערה 202.**

177) הבינה נק׳ אלקי׳ חיים: **ראה זהר ח״ב סח, ב ובהגהות הרח״ו שם. פע״ח שער חג המצות פ״א. הנסמן במאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ד ע׳ א׳קסח; קונטרסים ע׳ תקמ.**

178) וחו״ב הם תרדל״מ: **ראה זהר ח״ב נו, א. ח״ג ד, א. מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ב ע׳ שסו. וש״נ. תורת חיים בראשית כא, ב ובהערה 8.**

179) המל׳ יורדת לברר בירורי׳ בבי״ע: **ראה ע״ח שער המלכים (שער יא) ספ״ז. טעמי המצות ושער המצות פ׳ בהר. אמת ליעקב לר״י שאלתיאל ניניו מערכת בירור אות קכא.**

180) ותקם .. ותתן טרף לביתה: **משלי לא, טו.**

ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה, טרף הוא גימט' רפ"ח עם הכולל[181], והיינו בחי' רפ"ח ניצוצות שנפלו בשבה"כ[182] מבחי' התהו המתבררי' ע"י ירידת המל' בבי"ע, והבירור הוא בבחי' חכמה שבה כי מ"ה דחכ' מברר בחי' הב"ן[183] כו', ועד"ז הוא בחכ' דאצי' שהיא בחי' מ"ה, כנודע מענין חכמה הוא כח מ"ה[184] ובחי' מ"ה זה הוא כלליות המברר בחי' הב"ן, ואפ"ל שבחי' מ"ה דחכ' הוא בחי' בירור שני[185] שלאחר בירור המל' אזי מתברר בבחי' מ"ה דחכמה. ולכן נק' כהן לפי שעבודת הכהן הוא שמקריב הבהמה ע"ג המזבח, והיינו בחי' עליית הבהמה שהיא מבחי' ניצוצות דתהו[186] שנפלו בשבירה ומעלים אותה להיותה נכללת באש של מעלה ע"ג המזבח עד שמתעלית בשרשה בחי' פני שור שבמרכבה[187], וגורם עי"ז להיות • והחיות נושאות את הכסא[188] עם בחי' אדם שעל הכסא[189] לבחי' כי לא אדם צח
הוא[190], ונעשה מזה עליית העולמות מסוכ"ד עד רכ"ד, וכנודע ממ"ש בזהר שרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס[191] ממש, וע' בד"ה תחת הנעצוץ[192], בענין הקרבנות שהעיקר העלי' הוא ע"י השמחה הנעשה מהעלאת הניצוץ שנפלה בשבה"כ והי' נפרדי' מאז היתה שבה"כ, שה"ז כמשל שני אוהבים נאמנים[193] שנתרחקו ולא ראו זא"ז זמן רב שגדלה השמחה מאד אח"כ כשמתייחדים, כמו"כ מובן ענין העלאת הניצוץ כו' יעו"ש, וכמו"כ הוא ענין הבירור שבחי' המל' מבררת בירורי' מניצוצות דתהו ומגבהת אותם להכלל וליבטל בשרשן ומקורן כו', וכמו"כ הוא בירור דחכ'

---

181) טרף הוא גימט' רפ"ח עם הכולל: ראה פע"ח שער ק"ש שעהמ"ט פ"ה. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תתקלא. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' קמו. וש"נ.

182) רפ"ח ניצוצות שנפלו בשבה"כ: ראה לעיל ע' יג. וש"נ.

183) מ"ה דחכ' מברר בחי' הב"ן: ראה ע"ח שער טנת"א (שער ה) פ"א. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' ה. וש"נ. ח"ב ע' תקעג ואילך. ח"ד ע' א'ריג ואילך.

184) חכמה הוא כח מ"ה: זהר ח"ג (רע"מ) כח, א. לד, א. במ"מ הגהות והערות קצרות לתניא (לכ"ק אדמו"ר זי"ע) פי"ח מציין למאורי אור אות מ' סקכ"ו [מערכת מ"ה]. תקו"ז תיקון סט [צט, סע"ב. קב, ב. קיב, ב]. וראה בהערת המו"ל שם.

185) בירור שני: ראה גם תו"א וישב כח, סע"א ואילך. ויחי מז, ד ואילך. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פ' נח ו, ד. ויחי כט, סע"א (בהוצאה החדשה – יג, ד. עד, סע"ג ואילך, ובהנסמן שם לפני"ז בהערה 99). סה"מ תרנ"ט ע' קלה. ס"ע קלז. ע' קלט. ע' קמג.

186) הבהמה .. ניצוצות דתהו: ראה תו"א בשלח סה, ד. לקו"ת אמור לז, ג. מטות פג, ב. שה"ש ב, א.

187) הבהמה .. שמתעלית .. פני שור שבמרכבה: ראה לקמן הערה 275.

188) והחיות נושאות את הכסא: ראה בחיי תרומה כה, י בשם פרקי דר"א (ספ"ד). הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' שעג.

189) אדם שעל הכסא: ראה יחזקאל א, כו.

190) כי לא אדם הוא: שמואל־א טו, כט.

191) שרזא דקורבנא .. רזא דא"ס: ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. וראה סה"מ תרל"ח ע' לו. וש"נ.

192) בד"ה תחת הנעצוץ: ראה לקמן ע' קעז־קעח.

193) כמשל שני אוהבים נאמנים: לפנינו שם ליתא המשל דשני אוהבים, והובא שם המשל דשמחת חתן וכלה. ראה גם אוה"ת בראשית (כרך ו) תתרנח, ב. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרלז. וש"נ.

דאצי׳ ג״כ וה״ז ממש כדוגמת הכהן המעלה את הניצוץ שבבהמה, ולכן ארז״ל מיכאל מקריב נש״י ע״ג המזבח והיינו כמו שהכהן מעלה את הבהמה גשמי׳ ע״ג המזבח כמו״כ מיכאל מעלה ומקריב נשמות ע״ג המזבח שיתעלו למקורן ושרשן, ועוד הגבה למעלה, שזהו ממש כדוגמת הכהן, ומפני כי הספירות הם בחי׳ כהנים כו׳ לכן אמר אלקיכם כהן הוא, כי הספי׳ הם בחי׳ אלקות ממש, וכמ״ש בעה״ק שהוא אינון ואינון הוא[194] כו׳, וע׳ בזהר בלק דקצ״ג ב׳.

קיצור, ועוי״ל מלך עילאה בינה, כהן דמשמש תחותי׳ חסד, מלך תתאה מל׳ כהן דמשמש תחותי׳ מיכאל חסד דבריאה, ולכן שייך לומר אלקיכם כהן הוא, ועוי״ל טעם למה שהחכ׳ והמל׳ נק׳ כהן, כי המל׳ מבררת בירורי׳, וכמו״כ החכ׳ כנודע מענין בחכ׳ אתברירו[195] כו׳, וה״ז כדוגמת הכהן שמעלה הבהמה ע״ג המזבח, כמו״כ ע״י הבירור דמל׳ והבירור דחכמה מתעלה הניצוץ כו׳, וז״ע מיכאל מקריב נש״י ע״ג המזבח כו׳, והספירות הם אלקות לכן אמרו אלקיכם כהן הוא כו׳.

(ד) **ושורש** ענין התרומה שנותנים לכהן זה הוא אלקיכם כהן הוא, דהנה בתיבת תרומה[196] יש ב׳ פירושים, הא׳ כפשוטו לשון הפרשה[197] והב׳ ענין רוממות וכמ״ש בזהר מאי תרומה ארמותא[198], וביאור הענין הנה כתיב[199] ארוממך אלקי המלך כו׳, פי׳ ארוממך לרומם למעלה בבחי׳ עצמיות אוא״ס ב״ה שלפני הק״ו, ר״ל לרומם בחי׳ המל׳ דאצי׳ מקור דבי״ע[200] שנק׳ אלקי המלך, בבחי׳ מל׳ דא״ס וכמ״ש[201] מלכותך מל׳ כ״ע, פי׳ מלכותך לנוכח הוא בחי׳ גילוי עצמיות אוא״ס ב״ה שנק׳ מלך מלכי המלכי׳ שהוא מקור כל בחי׳ המל׳ שבכל ההשתלשלות דאבי״ע, שנמשך מבחי׳ הקו״ח כידוע, כמ״ש מזה בלק״ת בשה״ש בד״ה קול דודי[202] הנה זה בא, בפי׳ עד שנגלה עליהם ממה״מ הקב״ה וגאלם וע׳ בסידור גבי ארוממך אלקי המלך[203], וגם ארוממך אלקי המלך היינו

---

194) בעה״ק שהוא אינון ואינון הוא: **עבודת הקודש ח״א פ״ד (והובא שם מזהר ח״ג ע, א).**

195) בחכ׳ אתברירו: **ראה אגה״ק סכ״ח. זהר ח״ב רנד, סע״ב. ע״ח שער דרושי נקודות (שער ח) פ״ו. הנסמן במאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״א ע׳ רצה. שמות ח״ב ע׳ שכא. תורת חיים תשא שפד, ד ואילך.**

196) דהנה בתיבת תרומה: **מכאן עד סיום הפרק הוא ע״פ לשון אוה״ת תרומה (כרך ה) ע׳ א׳שפא.**

197) תרומה .. הפרשה: **ראה תרגום אונקלוס; תרגום יונתן ורש״י תרומה כה, ב.**

198) מאי תרומה ארמותא: **ראה זהר ח״ב קמז, א. זהר ח״ג קפח, ב (עה״פ שלח טו, יט). וראה אוה״ת תרומה (כרך ה) ס״ע א׳שנה ואילך. ויקהל (כרך ו) ע׳ ב׳קעו.**

199) ארוממך אלקי המלך: **תהלים קמה, א.**

200) המל׳ דאצי׳ מקור דבי״ע: **ראה גם תו״א תולדות יח, סע״ב. לקו״ת אמור לד, ב־ג.**

201) מלכותך מל׳ כ״ע: **תהלים שם, יג.**

202) בלק״ת בשה״ש בד״ה קול דודי: **יד, ד.**

203) בסידור גבי ארוממך אלקי המלך: **סידור עם דא״ח מו, ב־ג.**

שמרומם ביותר לבחי' המלך להיות מאיר אור בבחי' הרוממות בעצמותו יותר ע' בת"א פ' מקץ בהביאור ע"פ כי אתה נרי[204] בפי' מלך יחיד חי העולמי' וע' בסידור שער יוהכ"פ • מענין עליית המל' בד"ה קדוש אתה ונורא שמך[205] בפי' המלך הקדוש שאומרים בעשי"ת ושם ג"כ בד"ה להבין שרשי יוהכ"פ[206], והיינו שע"י קיום המצות בגשמיות נעשה למעלה בעצמיות אוא"ס בחי' הרוממות בעצמותו להיות מאיר בתוס' אור ע' בלק"ת פ' שלח[207] בד"ה ועתה יגדל נא כח אד' ומ"ש בד"ה וירא ישראל את היד הגדולה[208] בענין מצוה שהוא ל' צותא וחיבור ולשון ציווי יעו"ש, וז"ש ארוממך לעצמיות אורך שהוא אלקי המלך, ואז ממילא ואברכה שמך לע"ו, פי' שמך הוא בחי' מל' דא"ס שנק' מלכותך או המלך לכל ההשתל' שנמשך מבחי' הקו"ח שנק' עולם ועד למטה בבי"ע, ובחי' ואברכה שמך בבחי' ברכה היא בחי' תוס' אור שמרובה על העיקר כו', וכ"ז מפני שארוממך בתחלה בבחי' עצמותו ית' דוקא כנ"ל אזי אח"כ ממילא יומשך תוס' ברכה גם למטה מטה, וזהו ויקחו לי תרומה וכולל ב' הפירושי' הא' בבחי' הרוממות בעצמיות א"ס דוקא וכמ"ש ויקחו לי לי דוקא וכמ"ש בזהר מאי תרומה ארמותא, ור"ל לי היינו עצמיות אוא"ס, ולכן ארז"ל במד"ר פ' ויקרא פ"ב[3] בכ"מ שנאמר לי אינו זז לעולם לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, והיינו לפי שלי קאי על א"ס עצמותו ית' דכתי'[6] אני הוי' לא שניתי, ומש"א ע"ז אני ה' שנופל ל' ש' הוי' הוא להיות כי ש' הוי' הוא כללי, וגם פי' אני הוי' ש' הוי' שבאני היינו איך שהוא כלול בעצמותו ית', ועמ"ש בלק"ת בהביאור ע"פ וארשתיך לי[209], ותרומה היא המל' כי מדת המל' הוא בחי' רוממות והתנשאות כמ"ש בת"א פ' מקץ בד"ה מזוזה מימין[210] ובלק"ת פ' בלק[211] בד"ה מי מנה עפר יעקב בענין והים עומד עליהם מלמעלה, אך פי' לי תרומה היינו רוממות המל' בבחי' לי דהיינו עליית המל' בעצמיות אוא"ס ואז עי"ז ממילא יומשך תוס' אור למטה מטה, וזהו פי' השני בתיבת תרומה שהו"ע הפרשה כפשוטו שיופרש תוס' אור הזה מהארת א"ס בבחי' המשכה למטה ג"כ, והיינו כמארז"ל בפי' תרומה תרי ממאה[212] שהם בחי' אור דתורה שבכתב ואור דתושבע"פ[213] שהם ב' תורות צט

---

204) בת"א פ' מקץ בהביאור ע"פ כי אתה נרי: מא, ב.

205) בסידור .. בד"ה קדוש אתה ונורא שמך: סדור עם דא"ח רנ, סע"ג ואילך.

206) בד"ה להבין שרשי יוהכ"פ: סידור עם דא"ח רמט, ג ואילך.

207) בלק"ת פ' שלח בד"ה ועתה יגדל נא: לט, א ואילך. מ, א.

208) בד"ה וירא ישראל את היד הגדולה: תקס"ד. נדפס בתוס' הגהות וכו' באוה"ת בשלח ע' תלב ואילך. ע' תלט ואילך.

209) בלק"ת בהביאור ע"פ וארשתיך לי: במדבר ט, ג.

210) בת"א פ' מקץ בד"ה מזוזה מימין: מא, ד.

211) ובלק"ת פ' בלק בד"ה מי מנה: סח, א.

212) תרומה תרי ממאה: זהר ח"ב ר, א. ח"ג קעט, א (ברע"מ). קפח, ב. תקו"ז תי"ז (לא, סע"א־ב). וראה גם אוה"ת במדבר ע' קלט.

213) תרומה תרי ממאה תורה .. דתושבע"פ: ראה גם אוה"ת תרומה ע' א'שצה. ויקהל ע' ב'קנו. תבוא ע' תתרלד.

וע״י בחי׳ הרוממות אור שבעצמיות יופרש תוס׳ הארה יתירה בב׳ תורות דגם בבחי׳ חכמה ניתוסף האור כו׳, ואז תוכל להאיר גם למטה מטה וכמשל אור הנר כשצריכים שתאיר אורה בריחוק מאד צריכי׳ להוסיף שמן ופתילה ולהגדיל אורה ואז תאיר למרחוק[214], וכמו״כ יובן כאן בכדי שתאיר אור התורה גם למטה מטה זהו ע״י שנמשך תוס׳ וריבוי אור מאוא״ס ב״ה עצמותו ומהותו ית׳ בבחי׳ אור החכ׳ ועי״ז תאיר אור החכמה שמלובש בהלכות התורה גם למטה מטה בעולם העשי׳, וע׳ מענין תוס׳ אור בתושב״כ ותושבע״פ בד״ה • תורה צוה בהביאור[215] ובת״א ק בד״ה זכור את יום השבת לקדשו דרוש הראשון[216], בפי׳ חכמות בחוץ תרונה, ובד״ה שה״ש[217] ע״י ב׳ בחי׳ כלה נמשך ב׳ בחי׳ חתן.

קיצור, וענין התרומה, בפי׳ תרומה יש ב׳ פי׳ הא׳ ל׳ ארמותא ואפרשותא, פי׳ ארמותא שמרוממי׳ מדת המל׳ באוא״ס עצמותו ית׳, ופי׳ אפרשותא שעי״ז נפרש הפרשת הארה מאוא״ס להיות נמשך ואברכה שמך בחי׳ מל׳ דא״ס לע״ו שיומשך בבחי׳ הקו למטה בבי״ע, וזהו ויקחו לי לי דוקא, כ״מ שנא׳ לי אינו זז כו׳, ובענין ההמשכה זהו כמארז״ל אותי אתם לוקחים אותי דוקא אוא״ס עצמותו ומהותו, ועי״ז נמשך תוס׳ אור בחכ׳ דתורה כו׳.

(ה) **ועתה** יובן ענין ששאל כי קברי׳ למשה במאי טביל, וצ״ל ענין קבורתא דמשה, ויובן זה ע״פ משנ״ת בבה״ז בראשית דף״ז[218] קבורתא דילי׳ איהי משנה והיינו כמ״ש בזהר קודם משנה אתתא דההוא נער[219], פי׳ נער הוא בחי׳ ז״א דיצי׳ הנק׳ נער מט״ט[220] כידוע, וכן בענין[221] ו״ק דאצי׳ כשמלובשי׳ בו״ק דיצי׳, והטעם שנק׳ נער כי בחי׳ כתר דאצי׳ נק׳ עתיקא מלשון זקנה שזהו פי׳ הפשוט דע״י הנאמר בכתוב[222] כי בחי׳ הכתר[127] יש בו מבחי׳ אחרונה שבמאציל עצמו שנא׳ בו אני הוי׳ לא שניתי כלל אלא קודם שנאצל ואחר שנאצל בהשוואה אצלו, וא״כ הרי לא יתכן לומר בו שינוי ההתחדשות בריבוי הימים והשנים אלא תמיד הוא קדמון לכל הקדומים וע״כ נק׳ ע״י בחי׳ זקנה להיותו קדמון לכל, נק׳

---

214) וכמשל אור הנר .. תאיר למרחוק: **ע״פ אוה״ת תרומה ע׳ א׳שעת.**

215) בד״ה תורה צוה בהביאור: **לקו״ת ברכה צו, א.**

216) ובת״א בד״ה זכור .. דרוש הראשון: **יתרו ע, א.**

217) ובד״ה שה״ש: **לקו״ת שה״ש א, ב.**

218) בבה״ז בראשית דף״ז: **ביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי בראשית ג, סע״א ואילך (בהוצאה החדשה – ז, ב) על זהר ח״א כז, סע״ב.**

219) משנה אתתא דההוא נער: **מכאן עד „ועז״נ ושפחה כי תירש גבירתה" הוא ע״פ לשון ביאורי הזהר שם.**

220) נער .. דיצי׳ .. מט״ט: **ראה ביאורי הזהר להצ״צ ח״ב חיי שרה ע׳ תרמט (ומציין שם: וע׳ זח״ג פ׳ פנחס דף רי״ז סוף ע״א). סה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ תקעז. וש״נ.**

221) וכן בענין: **בביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי שם: והן בחי׳.**

222) דע״י [= דעתיק יומין] הנאמר בכתוב: **דניאל ז, ט.**

נגד הנאצלים בשם זקנה, וגם בחי' ז"א דאצי' הגם שממנו בא השינוי בבריאה בחידוש יש מאין וכידוע דו"ק דאצי' מנהיגים כל ההשתל' דבי"ע[223], מ"מ אינו נק' נער ג"כ כי תמיד יבוא בו בחי' המתקת הגבורות בחסדי' בשם מ"ה דא"ק ע"כ גם הוא בבחי' הזקנה היינו בלתי שינוי עדיין כו', אך כשמתלבשי' ו"ק דז"א בבי"ע אז נק' נער כמ"ש[224] נער הייתי כו' לפי שבכל שית יומין דחול מתחדש כנשר נעוריו אחר שהי' לו עלי' בשבת בז"א דאצי' הרי נתחדש שפע אורו בשית יומין דחול שאחר השבת בבחי' הירידה כמ"ש בזהר[225] ע"פ[226] אנוש כחציר ימיו, והנה אתתא דההוא נער שהוא בחי' ו"ק דיצי' היא משנה, כי הנה בחי' התלבשות מל' דיצי'[227] היא רק בבירורי נוגה דיצי' להבדיל בין טמא וטהור[228] כו' והיינו לברר ששה המדות דנוגה טמא טהור כשר פסול כו' שהוא כלליות כל המשנה[229] ולכך נק' שפחה דשכינתא[230], כי פי' שכינתא היינו בחי' מל' דאצי'[231], ועז"נ[232] ושפחה כי תירש גבירתה, והנה משה[233] הוא בחי' יסו"א[234] בחי' השפעה עליונה הפנימיות והעצמיות דחכ' העליונה וכמ"ש בו כי מן המים משיתיהו[235] כמ"ש במ"א[236], וארעא קדישא הוא בחי' מל'[237] • דאצי', אך להיות כי בחי' עצמיות טעמי התורה מלובשי' וגנוזי' במל' דיצי' כדי לברר בירורי נוגה כנ"ל שנק' שפחה, ולכך אמר דבג"ד אתקביר משה לבר מארעא דישראל אלא בח"ל בבחי' היצי' שנק' שפחה קא

---

223) דו"ק דאצי' מנהיגים .. דבי"ע: ראה זהר ח"ג צד, ב ובהגהות מהרח"ו שם. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ויקהל נה, ד (בהוצאה החדשה – קטז, ג־ד).

224) נער הייתי: תהלים לז, כה.

225) בזהר: זח"ג ריז, סע"א ואילך. וראה לקו"ת שה"ש כה, א. סה"מ תר"ם ח"ב ע' עדרת ואילך. וש"נ.

226) אנוש כחציר ימיו: תהלים קג, טו.

227) משנה .. מל' דיצי': ראה תניא פ"מ בהגהה האחרונה: בפרע"ח [שער הנהגת הלימוד (כן נסמן במ"מ הגהות והערות קצרות לתניא (לכ"ק אדמו"ר זי"ע) שם)]. וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' קלט. וש"נ.

228) להבדיל בין טמא וטהור: ע"פ שמיני י, י. יא, מז.

229) ששה המדות .. המשנה: ראה גם פע"ח שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' לא. וש"נ.

230) שפחה דשכינתא: ראה גם ביאורי הזהר להצ"צ ח"ב בראשית ע' תרכד.

231) שכינתא .. מל' דאצי': ראה זהר ח"ג רפא, ב (ברע"מ). פרדס שער ב (שער טעם האצילות) פ"ב. שער כג (שער ערכי הכנויים) פכ"א מערכת שכינה. לקוטי הש"ס להאריז"ל בחלק פי' מארז"ל ע"ד הסוד ד"ה כל מקום שנמצא השכינה (כג, א – בהוצאת קראקא, תרנ"ז). תניא פנ"ב. אגה"ק סכ"ה (קלט, א). מאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' כא. וש"נ.

232) ושפחה כי תירש גבירתה: משלי ל, כג.

233) משה: מכאן עד "לא נודע ומושג כלל לשום אדם" הוא ע"פ לשון ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בראשית ג, ג־ד (בהוצאה החדשה – ח, א־ב).

234) משה הוא בחי' יסו"א: ראה גם לעיל ע' קכד. לקמן ע' קפו. וש"נ. ע' ריא. רמ"ז לזהר ח"ג קג, א. סה"מ תרמ"א ס"ע קכט ואילך מלקו"ת להאריז"ל פ' בלק (ד"ה ענין בלק ובלעם הב'). לקו"ש ח"ו ע' 244 ואילך.

235) כי מן המים משיתיהו: שמות ב, י.

236) כמ"ש במ"א: ראה תורת חיים שמות מג, א. וש"נ.

237) וארעא קדישא הוא בחי' מל': ראה זהר ח"א לא, ב (תוספתא). לקו"ת מסעי צד, ד.

דשכינתא, והיינו שמפרש וקבורתא דילי' איהי משנה, פי' קבורתא היא בחי' התלבשות בגניזה ואמר שגניזה דמשה שהוא בחי' פנימיות התורה נגנז במשנה דוקא לפי שהוא בחי' לבוש הגשמי דנוגה שנק' שפחה כנ"ל, ומ"מ ולא ידע איש את קבורתו[238], פי' גם בחי' ההתלבשות זאת איך ומה ובאיזהו מקום לא נודע ומושג כלל לשום אדם, (ואין לתמוה[239] ע"ז דהא אמרו הים ראה וינוס[240], מה ראה ארונו של יוסף[241], הרי ארונו של יוסף הי' גבוה כ"כ עד שע"י הי' קרי"ס כמו"כ אין לתמוה על קבורתא של משה) ובמ"א נתבאר בענין ולא ידע איש את קבורתו שהוא שער החמשים[242], וגם לפי משנת"ל דמשה יסו"א שפע פנימיות דחכ' והמשנה מל' דיצי' שנק' עה"ד טו"ר שמבררת ק"נ, וז"ס קבורת משה הנה באמת שרש זה נעלה מאד היינו משער החמשים ע"ד עריבים עלי ד"ס[243], אך עכ"ז מאחר שמתלבשת בק"נ לברר בירורים הרי הוא כענין בגדים שבישל בהם קדירה לרבו אל ימזג[244] כו', וע' בזח"ג אמור דפ"ט לה יטמא ובפי' הרמ"ז שם, וע' מזה בד"ה ולאחותו הבתולה[245], ולכן בעלייתו באצי' צריך טבילה דוגמת טבילת הנשמות בעלייתן מגעה"ת לג"ע העליון[246], ודוגמת טבילת מעלת מעשר לתרומה ומתרומה לקדש כדאיתא במשנה ספ"ב דחגיגה[247] ובפ"ב דביצה[248] מטבילין מגב לגב, וע' בזח"ג דצ"ז ב' ודצ"ח ב', לאתדכיא במים, אמנם טבילה זו במים היא לכנס"י אבל הטבילה לז"א הוא בבחי' אש, וביאור הענין הנה כתי'[249] כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא, אש הוא בחי' ההסתלקות מה שלמעלה מגדר השפעה שהוא בחי' מים, ואפשר טבילה זו ע"ד עיבור שני דז"א בבטן אימא כדי לקבל מוחין דגדלות שני[250]

---

238) ולא ידע איש את קבורתו: **ברכה לד, ו.**

239) ואין לתמוה: מכאן עד „טבע המים לדבק" הוא ע"פ לשון אוה"ת תרומה שבהערה 1 (ס"ע א'שמט ואילך).

240) הים ראה וינוס: **תהלים קיד, ג.**

241) מה ראה ארונו של יוסף: **מדרש תהלים עה"פ שם.**

242) ולא ידע .. שער החמשים: **ראה לקו"ת במדבר יב, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' לא־לב. תקס"ה ח"א ע' קפד.**

243) עריבים עלי ד"ס [= דברי סופרים]: **ראה ע"ז לה, א וברש"י שם. סה"מ תרל"ז ח"א ע' קיד־קטו. תרל"ט ח"א ע' סג. תרח"ץ ע' סד הערה 74.**

244) בגדים שבישל .. אל ימזג: **שבת קיד, רע"א.**

245) בד"ה ולאחותו הבתולה: **ראה סה"מ תרכ"ז ע' רעז ואילך.**

246) טבילת .. מגעה"ת לג"ע העליון: **ראה תו"א יתרו סט, ג ובהנסמן במ"מ לשם. תורת חיים בראשית לג, ד ובהערה 10. שמות ה, ד ובהערה 263. סה"מ תרכ"ט ע' צח. וש"נ. המשך תער"ב ח"ב ס"ע א'נ ואילך.**

247) טבילת .. מעשר .. במשנה ספ"ב דחגיגה: **משנה ו (יח, ב).**

248) ובפ"ב דביצה מטבילין מגב לגב: **משנה ג (יז, סע"ב).**

249) כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא: **אתחנן ד, כד.**

250) עיבור שני .. מוחין דגדלות שני: **ראה ע"ח שער הכללים פ"ד־פ"ה. שער העיבורים (שער כח) פ"א ואילך. שער ההקדמות דרוש ה בזמן העיבור הב' דמוחין (ע' קסז). ראה גם תו"א וישב כח, א ואילך. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי תזריע ע, ד ואילך (בהוצאה החדשה — קמא, ג ואילך). מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' שלא. סהמ"צ להצ"צ כא, ב.**

כו' וע' מ"ש בביאור ע"פ שימני כחותם[251] גם כמ"ש בביאור ע"פ ונקדשתי בתוך[252] בענין כת א' אומרת קדוש פ"א שהו"ע שרפים עומדים ממעל לו[253] להבטל וליכלל בעצמיות אוא"ס והו"ע עליית הוא"ו דקדוש בקדש העליון, והנה מבואר בתו"א פ' שמות בד"ה קול דודי[254] גבי ובלבנים דא ליבון הלכתא[255] שההלכות הנראים כשחורות צריך ללבנם בלובן העליון כו' ע"ש, וליבון זה י"ל ע"ד תעבירו באש[256] דק"ש למס"נ באחד[257],* וכמ"ש בד"ה כי תבואו כו' ושבתה[263] בענין בא לכאן ותלמודו בידו, היינו ע"י בא לכאן בבחי' אש המפריד כחות הנפש כו' למעלה מבחי' טבע המים לדבק[264].

ולהבין ביאור ענין המס"נ דק"ש צ"ל שורש ענין הק"ש[265], הנה ה' אלקינו ה' אחד[266] הוא קיבול על דיבור אנכי ולא יהי' לך[267], שהוי' אלקינו הוא קיבול על דיבור אנכי, וה' אחד הוא קיבול על דיבור לא יהי' לך[268], והיינו כי פי'

---

*) נרשם בשולי הגליון — במהדו"ק דהמאמר[258] — ללא ציון מקומו בפנים, וכנראה שייך לכאן:

וי"ל ענין תעבירו באש היינו מס"נ דק"ש עדש"נ בד"ה אנכי[259] ענין ה' אלקי' אמת[260] שאין לך מציאת אמיתי זולתו ית'[261], והיינו ההתבוננות בפי' אחד דוקא ולא יחיד שיש אחד שאין שני לו[262] ח"ו, ועי"ז הוא הליבון הילכתא, שז"ע תעבירו באש.

---

251) בביאור ע"פ שימני כחותם: ראה לקו"ת שה"ש מו, ב. סידור עם דא"ח יז, ב ואילך.

252) בביאור ע"פ ונקדשתי בתוך: לקו"ת אמור לג, סע"ב ואילך.

253) שרפים עומדים ממעל לו: ישעי' ו, ב.

254) בתו"א פ' שמות בד"ה קול דודי: נא, רע"ג.

255) ובלבנים דא ליבון הלכתא: זח"ג קנג, א.

256) תעבירו באש: מטות לא, כג.

257) למס"נ באחד: ואתחנן ו, ד. ראה זהר ח"ב קיט, א (רע"מ). ח"ג לג, א (רע"מ). מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' תו. וש"נ. שמות ח"א ע' רעח ואילך. הנחות תקע"ז ע' שא. סה"מ תרפ"ב ע' ער ואילך. וש"נ.

258) ראה לקמן ע' רצט ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

259) בד"ה אנכי: סה"מ תרכ"ו ע' נג.

260) ה' אלקים אמת: ירמי' י, י.

261) ה' אלקי' .. שאין .. זולתו ית': ראה הל' יסודי התורה שבהערה 269.

262) שיש אחד ואין שני לו: קהלת ד, ח (בדילוג). וראה סה"מ תרכ"ו ע' קצג-קצד.

263) בד"ה כי תבואו כו' ושבתה: לקו"ת בהר מ, ג-ד.

264) טבע המים לדבק: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"ב ע' תרז — נוסח שני (ע' תרח — נוסח א). תורת חיים וארא סח, א. וש"נ. המשך תרס"ו ר"ע שסו. וש"נ.

265) שורש ענין הק"ש: מכאן עד „וז"ע הוי' אחד" הוא לשון סה"מ תרכ"ז ע' שפו ואילך (והוא ג"כ ד"ה יש אחד שנדפס לקמן ע' רעו ואילך). וראה גם לקמן ע' קנד ואילך. וש"נ.

266) ה' אלקינו ה' אחד: ואתחנן ו, ד.

267) אנכי ולא יהי' לך: יתרו כ, ב-ג. ואתחנן ה, ו-ז.

268) שהוי' אלקינו הוא קיבול .. אנכי, וה' אחד .. לא יהי' לך: ראה סה"מ תרל"ב ח"ב ר"ע תעז, ובהערת כ"ק אדמו"ר זי"ע שם: ראה דברים רבה פ"ב, לא: א"ל שמע ישראל אנכי ה"א, נענו כולן

קב ה׳ • אחד שאין שום מציאות זולתו ית׳, והיינו כמ״ש הרמב״ם[269] ע״פ ה׳ אלקים אמת[260] שאין לך מציאות אמיתי זולתו, ולהבין האיך יושג בנבראי׳ שאין לך שום מציאות אמיתי זולתו ית׳, הלא אנו רואים ריבוי התהוות הנבראים מינים ממינים שונים, שבד״כ יש ד׳ בחי׳ דצח״מ, ובד״פ בכל מין ומין יש ריבוי נבראים שונים, וכמו שארז״ל[58] כד קרא תרנגולתא מברך הנותן לשכוי בינה, והיינו שבאצי׳ הם בחי׳ ה״ג דאימא[60], ובבריאה הוא בחי׳ מלאך גבריאל[59] ובריבוי השתלשלות נשתלשל עד שנתהוה בדרך בריאה יש מאין התהוות התרנגול הגשמי, והנה כמה ריבוי רבבות מדרגות צ״ל עד שיהי׳ מבחי׳ גבריאל התהוות התרנגול הגשמי וכ״ש מבחי׳ ה״ג דאימא, ועד״ז בכל מין ממיני החי[270] והצומח[271] והדומם שגם בדומם יש הרבה מינים[272] כמו מאבנים פשוטים עד האבנים היקרות הטובים והמאירים, אשר ע״ז נאמר מה רבו מעשיך ה׳[273], ואיך נאמר שאין שום מציאות זולתו ית׳, אך הענין הוא דהנה דקדק לומר שאין שום מציאות אמיתי זולתו ית׳, שדקדק לומר אמיתי, היינו שהגם שנמצא ריבוי נמצאי׳ מאתו ית׳ מ״מ אין לך מציאות אמיתי זולתו ית׳, והענין הוא דהנה ארז״ל[75] אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה השופע בו ואומר גדל, ועד״ז הוא בכל מיני הנבראים, ששרש החיות הוא מבחי׳ פני ארי׳[274] שבמרכבה ושרש נפשות הבהמות הוא מפני שור[275] שבמרכבה ושורש נפשות העופות הוא מפני נשר[276], וכמו״כ ארז״ל[54] הארץ מהיכן נבראת משלג שתחת כסה״כ, וכן אמרו[48] האורה מהיכן נברא מלמד שנתעטף הקב״ה בטלית לבנה והבהיק זיו הדרו, וכן עד״ז בכל פרטי הנבראי׳ יש בחי׳ מקור

ואמרו ה״א ה׳ אחד. — ומה שמחלק בפנים לשנים: אנכי — השיבו ה׳ אלקינו, לא יהי׳ לך — השיבו ה׳ אחד. אולי י״ל שהוא ע״פ הירוש׳ ברכות (פ״א ה״ה) דעשה״ד כלולים בק״ש: אנוכי ה״א — שמע ישראל ה״א. לא יהי׳ גו׳ על פני — ה׳ אחד. וס״ל המדרש רבה כאן קיצר, וד״ת כו׳ ועשירים במ״א.

269) כמ״ש הרמב״ם .. שאין לך מציאות אמיתי זולתו: ראה הל׳ יסודי התורה פ״א, ה״ד. הנסמן בסה״מ תרכ״ז שם.

270) בכל מין ממיני החי: ראה חולין סג, ב. ירושלמי תענית פ״ד, ה״ה בסופה. פתיחתא דאיכ״ר בסופה. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ י. וש״נ.

271) והצומח: ראה גם פי׳ הראב״ד לספר יצירה פ״א מ״א (יז, א): שמנין פרטי העשבים .. אלפים ומאה. סה״מ תר״ם שם. וש״נ.

272) שגם בדומם יש הרבה מינים: ראה גם סה״מ תר״ם שם. וש״נ.

273) מה רבו מעשיך ה׳: תהלים קד, כד. ראה תו״א וארא נו, ב. לקמן ע׳ רפה. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ ט ואילך. וש״נ.

274) ששרש החיות .. פני ארי׳: ראה טעמי המצות להרח״ו ר״פ ויקרא וציין לזהר פ׳ פינחס (זח״ג רמ, ב). מאמרי אדמו״ר הזקן תקע״ב ע׳ לא. ע׳ מא. סה״מ תרל״ח ע׳ יז. וש״נ. וראה מאמרי אדמו״ר האמצעי שמות ח״א ע׳ כח.

275) ושרש נפשות הבהמות הוא מפני שור: ראה ע״ח שער קיצור אבי״ע (שער נ) פ״ח. טעמי המצות להרח״ו שם. מאמרי אדמו״ר הזקן שם. מאמרי אדמו״ר האמצעי שם (ושם: הבהמות הטמאות שהוא פני ארי׳). וש״נ. סה״מ תרל״ח ע׳ יח. וש״נ. תרמ״ב ע׳ רו. וש״נ.

276) ושורש נפשות העופות הוא מפני נשר: ראה טעמי המצות להרח״ו שם. תו״א בשלח סו, א. מאמרי אדמו״ר הזקן וסה״מ תרל״ח שם. וש״נ. תרמ״ב ע׳ קפא. וש״נ.

ושורש ע"ז למעלה, ועכ"ז נק' בשם בריאה יש מאין, לפי שגם אם הי' ריבוי רבבות
השתל' לא הי' יכול להיות התהוות הגשמיות מן הרוחניות וכמאמר בעל
העיקרים[277] שהתהוות הגשמיות מן הרוחניות אין לך בריאה יש מאין גדול מזה,
ולכן נק' בריאה יש מאין. והנה סדר הבריאה יש מאין הוא ע"י שבחי' האין המהוה
היש הוא בהעלם ממנו שאם הי' מתגלה האין המהוה על הנברא המתהוה בבחי'
גילוי הי' בטל ונכלל, וכמו שארז"ל הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהם
ושרפן[278] שגם למלאכים שכשנמשך להם גילוי יותר מרגילותן נשרפו ונתבטל
היש שלהם לגמרי וכ"ש אם הי' מתגלה השורש ומקור שלהם, וכ"ש על הנבראי'
הגשמי' כמו שכשהי' מתגלה על הארי' שלמטה בחי' פני ארי' שבמרכבה הי' בטל
ממציאותו לגמרי וכן לגבי כ"ד הגשמי אם מתגלה שורשו המחי' ומהוה אותו הי'
מתבטל לגמרי מכל וכל, לכן הגם כי נתהוו ריבוי התהוות הנבראי' וכנ"ל בענין
מה רבו מעשיך מ"מ אין לך שום מציאות אמיתי שהרי כשיתגלה עליהם שורשם
המהוום מאין ליש יתבטלו והי' כלא הי', ולכן גם כשהם כעת נמצאים ממש הרי
הם ג"כ כלא היו כלל, והראי' לזה הוא מהנהרות המכזבות הגם שהם מכזבים
• רק אחת בשבוע[279] שרק א' בשבעה שנים פוסקים הילוכם הרי הם גם בעת שהם קג,
הולכים פסולים לקידוש מי חטאת והיינו מאחר שעתידים לפסוק הרי גם בעת
שהולכין עדיין בתוקף אינם נחשבים להיות כשרים לקידוש מי חטאת, וכמו"כ
עד"ז יובן בכלליות הנבראים מאחר שכאשר יתגלו עליהם שרשם המהווה אותם
יבטלו ממציאותן לכן גם כעת שהם נמצאי' ליש ודבר הם ג"כ כלא היו כלל, כי
אינם קיום אמיתי, ובזה יובן מ"ש הרמב"ם שהוי' אלקי' אמת שאין לך מציאות
אמיתי זולתו כלל, וז"ע הוי' אחד[280], וע"י אריכות ההתבוננות ביחוד זה יבין איך
שכל הדברים הגשמי' בטלים, ואין לך מציאות אמיתי כ"א אלקותו ית', ומזה יבוא
למס"נ באחד, ובבחי' מס"נ זה הוא ההעברה באש לכל השגותיו שהשיג בים
התלמוד, ועמ"ש ג"כ[281] בתו"א פ' משפטים בד"ה ותחת רגליו[282] בענין לבנת
הספיר שהלבנים שהם האותיות דב"ן המתבררי' ע"י תושבע"פ צריך לשורפן

---

277) וכמאמר בעל העיקרים שהתהוות הגשמיות מן הרוחניות: **ראה עקרים מאמר א פכ"ג; מאמר ד פ"ג. וראה לקמן ע' קנה (בשם הרמב"ם). וש"נ. וראה לקו"ת פ' ראה כ, ד. סה"מ תר"ם ח"ב ע' תריג. ע' תשצה. שם ח"א ע' לט. וש"נ. תו"א מגלת אסתר צ, ב.**

278) הושיט הקב"ה .. ושרפן: **סנהדרין לח, ב. ראה לקו"ת אמור לו, א. תצא לח, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' קסא. וש"נ. תורת חיים שמות ל, ב ובהערה 127. לקמן ריש ע' קנח. ע' קצא. ע' רלז. ע' רעח. ע' רפג. סה"מ תרל"ח ע' שיא וע' תק.**

279) מהנהרות המכזבות .. אחת בשבוע: **פרה פ"ח מ"ט. ראה לקמן ע' קנט. לקו"ש ח"ו ע' 92 ואילך בשולי הגליון. סה"מ תרפ"ב ע' רלט. וש"נ.**

280) וז"ע הוי' א': **ראה לעיל הערה 265.**

281) ועמ"ש ג"כ: **מכאן עד הסיום הפרק הוא ע"פ לשון אוה"ת תרומה — המשך מהערה 239 (ע' א'שנ).**

282) בתו"א פ' משפטים בד"ה ותחת רגליו: **עז, ד. עח, ב ואילך.**

בכבשן האש דק"ש ועמ"ש בד"ה ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד[283], ומכ"ז יובן בענין כי קברי' למשה שהו"ע הורדת הח"ע ביצי' לברר ק"נ ולהעלות משם בחי' לבנת הספיר טביל בנורא להיות ליבון הלכתא, גם כמ"ש ע"פ שחורה אני[284] שהתורה ניתנה באש שחורה ע"ג אש לבינה[285], ולכן ליבון הלכתא דתושבע"פ זהו ע"י בחי' אש הנ"ל, וזהו מקוה ישראל הוי'[286], ישראל היינו ז"א[287] דאצי', והטבילה הוא בבחי' הוי' היינו הוי' אלקיך אש אוכלה הוא, וע' מענין טבילה בד"ה אשריכם ישראל[288] לפני מי אתם מטהרים כו'.

קיצור, קבורתא דמשה אתתא דההוא נער, נער ו"ק דיצי' וגם ו"ק דאצי' כשמלובשים בו"ק דיצי' נק' נער ואתתא דההוא נער מל' דיצי' שמתלבשת לברר ק"נ, ולכן נק' שפחה לגבי מל' דאצי', ומשה יסו"א פנימיות החכ' שגנוז במשנה מל' דיצי', ואעפ"כ ולא ידע איש את קבורתו להיותו גנוז, ועוי"ל פי' ולא ידע איש את קבורתו שער החמשים דבינה, ובאמת שרש המשנה משער החמשים כי עריבים עלי ד"ס, מ"מ אחר שמשפיל לברר ק"נ בעלייתו צריך טבילה ע"ד הטבילה מתרומה לקדש, והטבילה היא באש, היינו בחי' אש דק"ש שבה מתלבן ההלכות כנודע מענין ליבון הלכתא, וזהו מקוה ישראל הוי' ישראל ז"א דאצי' והמקוה הוא בחי' הוי' כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא, והיינו הוי' אחד דק"ש.

283) בד"ה ואפו עשר נשים .. בתנור אחד: ראה לקו"ת בחוקותי מח, ג. אוה"ת בחוקותי (כרך ד) ע' א'קפו ואילך.

284) כמ"ש ע"פ שחורה אני: לקו"ת שה"ש ד, ב ואילך. וש"נ.

285) אש לבינה: כ"ה בכ"מ. באוה"ת תרומה שם: אש לבנה.

286) מקוה ישראל הוי': ירמי' יז, יג.

287) ישראל היינו ז"א: ראה תו"א יתרו סט, ג.

288) בד"ה אשריכם ישראל: אוה"ת יוה"כ (כרך ג) ע' א'תקעו ואילך.

ש"פ ויקרא

הבן[1] יקיר לי אפרי'[2] וארז"ל בויקרא פ"ב[3] בכ"מ שנא' לי אינו זז כו'.

1) ראה אודות רשימה זו ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) הבן יקיר לי אפרי': ירמי' לא, יט.

3) בויקרא פ"ב: ויק"ר פ"ב, ב. ראה לעיל ע' קיג הערה 86.

קצ • **שמע** ישראל[1] הוי' אלקינו הוי' אחד[2]. וידוע הקושי' למה אין אומרי' ה' יחיד[3] שהוא מורה יותר על אחדותו בפשוט ממלת אחד, וידוע שיש אחד המנוי[4] כו', כמו ויהי ערב כו' יום אחד[5], שיש יום שני, וכמו ראובן אחד ושמעון שני. אך באמת תיבות אחד מורה על אמיתית יחודו ית' בעולמות, וכמארז"ל תמליכוהו בשמים ובארץ[6] כו' ובד' רוחות העולם, שמרומז בתיבת אחד, ח' ז' רקיעים[7] וארץ וד' רוחות[8] הם בטלים לאלופו ש"ע[9] בתכלית הביטול.

ולהבין זה הנה יובן שכללות התהוות העולמות יש ב' בחי' אלו השתל' עו"ע והתהוות יש מאין[10] כמארז"ל במדרש[11] הארץ מהיכן היא נבראת משלג שתחת כסה"כ, מהעפר שבה נעשה ארץ ומצרורית שבה נעשה הרים וכמ"ש[12] כי לשלג אמר הוי ארץ, וזהו פלא גדול איך הארץ הגשמי נתהווה משלג שתחת כסא הכבוד. אך הענין הוא דשלג העליון הוא ענין גבוה מאד, כידוע דשלג הוא ענין יחידות עשירית מאות[13] כמ"ש[14] ארץ ארץ ארץ שמעי כו', והוא ג"פ ארץ נגד ג' מלכיות דבי"ע[15] בכלל, והתהוותם הוא ממלכות דאצי' שנק' ג"כ ארץ[16],

---

1) שמע ישראל: **למאמר זה — ראה לעיל ע' ג ואילך. ע' קכט ואילך. ע' קמט ואילך. ע' רלא ואילך. ע' רסא ואילך.**

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר. וש"נ.

2) שמע ישראל .. הוי' אחד: **ואתחנן ו, ד.**

3) וידוע הקושי' .. ה' יחיד: **ראה גם תו"א וארא נה, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' תק. וש"נ. תורת חיים שמות מז, א. וש"נ. סה"מ תר"ל ע' כב. תרמ"א ע' תקמח ואילך. וש"נ. תרמ"ב ע' לח.**

4) אחד המנוי: **ראה חובת הלבבות שער היחוד פ"ח. פרדס שער ד (שער עצמות וכלים) פ"ה. סה"מ תרמ"א שם. וש"נ.**

5) ויהי ערב כו' יום אחד: **בראשית א, ה.**

6) תמליכוהו בשמים ובארץ: **ראה זהר ח"ג (רע"מ) רכג, סע"ב ואילך. ערב, א.**

7) ז' רקיעים: **חגיגה יב, ב. ראה סה"מ תרל"ח ס"ע קיז. שיעורים בספר התניא שער היחוד והאמונה פי"ב ע' 906 הערה 3. תורת מנחם התוועדויות חלק יח (תשי"ז ח"א) ע' 276.**

8) ז' רקיעים וארץ וד' רוחות: **ראה שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סס"א, ס"ו. סה"מ תר"ם ח"א ע' קט הערה 50.**

9) לאלופו ש"ע: **ע"פ לשון המדרש — ב"ר פ"כ, ב. וראה תורה אור ויחי מז, ב. לקו"ת תזריע כג, ג.**

10) עו"ע והתהוות יש מאין: **ראה לקו"ת צו יא, ד. ר"ה נו, סע"א ואילך. שה"ש מ, ב ואילך.**

11) במדרש הארץ .. משלג שתחת כסה"כ: **ראה פרקי דר"א פ"ג. ראה גם המשך מים רבים תרל"ו פקנ"ה (וש"נ בפנים המאמר). סה"מ תרס"ד ע' קלו ואילך ובהנסמן שם.**

12) כי לשלג אמר הוי ארץ: **איוב לז, ו (ושם: יאמר הֱוֵא). וכ"ה גם בסה"מ תרכ"ט ע' קנז.**

13) דשלג .. יחידות עשירית מאות: **ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' קס. תרל"ב ח"א ע' רעו. תרל"ד ע' עו. ר"ע קעא. ע' שעג. המשך מים רבים פקנ"ז. סה"מ תר"ם ח"א ע' תכא. וש"נ. תרמ"א ע' רנב.**

14) ארץ ארץ ארץ שמעי: **ירמי' כב, כט.**

15) ג"פ ארץ נגד ג' מלכיות דבי"ע: **ראה גם אוה"ת בלק כרך ה ס"ע א'תרסט (בהוצאה החדשה — כרך ג ע' תתקנא). נ"ך כרך א ע' שסה. מגלת אסתר ר"ע קלה. סה"מ תר"ל ע' כ בשולי הגליון.**

16) ממלכות דאצי' .. ארץ: **ראה גם לקמן ע' קפו. ע' רג.**

ומשלג שבה הוא ירידת ההשתל' דמל' דבי"ע כמ"ש[17] מלכותך מכ"ע, עד שנתהוו הארץ הגשמי מאין ליש גמור כמ"ש[18] בראשית ברא כו' את השמים ואת הארץ, אחר כל השתל' דארצות החיים[19] מרוחני' לרוחני' רבבות מדריגות נתהוו הארץ הגשמי מאין ליש ממש, וכידוע מ"ש הרמב"ם שאין לך יש מאין גדול כמו התהוות מרוחני' גשמיות[20] שהוא מלא דבר[21], חידוש גמור ואינו יש כו', ואעפי"כ יש להארץ גשמי שרש ומקור עד רום המעלות. וכן מארז"ל[22] שאל ר"ש[23] האורה מהיכן נבראת, ואמר לו נתעטף הקב"ה בטלית לבנה וממנה הבהיק זיוה ואורה. וטלית לבנה הוא כמ"ש לבושי' כתלג חיור[24] ועוטה אור כשלמה[25], וממנה נברא האור שנברא בשימ"ב[26], שהי' האדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו[27], שהוא מסוף עלמא דאתכסי' עד סוף עלמא דאתגלי'[28], והוא אור גבוה מאד וגנזו בתורה[29], והשאיר אחריו ברכה ואור רוחני ממדריג' למדריג' בריבוי השתל' מרוחני' לרוחני' עד שנתהווה האור הגשמי מרוחני לגשמי מאין ליש[30]. וכן יום ולילה הגשמי שרשו מיום ולילה הרוחני עד רום המעלות, כמ"ש במדרש[31] ע"פ[32] ויהי משה בהר מ' יום ומ' לילה, מהיכן ידע משה אימתי יום, כששמע מהמלאכים שאומרים קדוש הי' יודע שהוא יום, וכששמע שהם אומרים ברוך הי' יודע שהוא לילה. ולמעלה הוא ענין קדוש הוא העלאה וברוך הוא המשכה[33], ולמטה הוא

17) מלכותך מכ"ע: **תהלים קמה, יג.**

18) בראשית ברא .. ואת הארץ: **בראשית א, א.**

19) דארצות החיים: **ע"פ תהלים קטז, ט. ראה אוה"ת נ"ך שם.**

20) מ"ש הרמב"ם .. התהוות מרוחני' גשמיות: **ראה מו"נ ח"ב פכ"ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' נג. לעיל ע' קנא (בשם בעל העקרים). וש"נ.**

21) מלא דבר: **ראה גם לקמן ע' רלה הערה 110.**

22) שאל ר"ש האורה .. בטלית לבנה: **ראה ב"ר פ"ג, ד ובפי' מהרז"ו שם. שמו"ר פ"נ, א. ויק"ר פל"א, ז. מדרש תהלים קד, א. ילקוט שמעוני בראשית רמז ד. [וראה גם הלשון בסה"מ תר"ל ע' שנח].**

23) ר"ש: **במד"ר שם: ר' שמעון בן יהוצדק שאל לר' שמואל בר נחמן.**

24) וטלית לבנה הוא כמ"ש לבושי' כתלג חיור: **דניאל ז, ט. ראה לקו"ת קרח נב, ב.**

25) ועוטה אור כשלמה: **תהלים קד, ב. ראה גם אמרי בינה שער הציצית קלז, ג ואילך.**

26) האור שנברא בשימ"ב: **הלשון ע"פ ב"ר פ"ג, ו.**

27) האור שנברא בשימ"ב .. מביט .. ועד סופו: **ראה חגיגה יב, א (ושם: אור שברא הקב"ה ביום ראשון). ירושלמי ברכות פ"ח, ה"ה. ב"ר פי"א, ב. פי"ב, ו. וראה גם סה"מ תר"ל ר"ע שנ.**

28) מסוף עלמא דאתכסי' עד סוף עלמא דאתגלי': **נסמן לעיל ע' קל סוף הערה 51.**

29) וגנזו בתורה: **ראה דגל מחנה אפרים (בשם הבעש"ט) בראשית א, ד. תצוה כח, ל. דרוש לפורים — אסתר ח, טז. לקמן ע' רכד. וש"נ.**

30) שנתהווה .. מרוחני לגשמי מאין ליש: **ראה סה"מ תרכ"ז ע' שפז.**

31) במדרש .. מהיכן ידע משה אימתי יום: **ראה מדרש תהלים יט, ג. ילקוט שמעוני תשא לד, כח (רמז תו). ראה גם לקמן ע' רלא. וש"נ. המשך מים רבים תרל"ו פרק קנז. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרפא. תרל"ח ע' קכד־קכה. תרל"ט ח"א ע' רצו.**

32) ויהי משה בהר מ' יום ומ' לילה: **משפטים כד, יח. במדרשים הנ"ל הובא הפסוק תשא לד, כח.**

33) קדוש הוא העלאה וברוך הוא המשכה: **ראה לקו"ת שה"ש ה, ב. לקמן שם. סה"מ תרכ"ט ע' שפה. תרל"ח ע' טו ואילך. וש"נ.**

קצא ענין יום הוא גילוי אור כמ"ש ויקרא • לאור יום ולחושך קרא לילה[34] שהוא העלם וחשך, וכמארז"ל כד קרא תרנגולתא[35] מברך הנותן לשכוי בינה, ששרש ענין קריאת הגבר שהוא תרנגול[36] הגשמי ששרשו ממלאך גבריאל[37] שכל הכרוזין הוא ע"י[38], ובשרש שרשו הוא מגבורות דאימא ומל' דאצי'[39], כידוע שכל התעוררו' למעלה הוא ע"י גבורות[40] דוקא, עד שבריבוי ההשתל' הוא בעולם הבריאה מלאך גבריאל, עד שלמטה בעולם העשי' הגשמי' הוא ענין קריאת הגבר הגשמי שמעורר ג"כ, וכמ"ש בזהר[41] דבכל חצות לילה אתי שלהובא דאשא מלמעל' ובטש בגדפי דתרנגולתא, שהוא קריאת הגבר בגשמי' ממש מאין ליש אחר כל ההשתל' מרוחני' לרוחני' עד שנתהווה קריאת הגבר בגשמי. וכן נמי הארי' הגשמי שרשו מפני ארי' שבמרכבה[42] כמ"ש[43] פני ארי' להימין, שהוא מדריג' גבוה מאד, ובשרשו הוא מקבל ממדת חסד דאצי' שנק' ג"כ ארי'[44], וגם החכ' נק' ארי' וכמ"ש וירא ראשית לו[45] במשה, ובשרש שרשו הוא בבחי' הכתר שנק' ג"כ ארי'[46], וכמ"ש[47] ארי' שאג מי לא יירא, אד' אלקי' דיבר מי לא ינבא, ואמרו במדרש[48] דקאי על מ"ת שאמר הקב"ה אנכי ה' אלקיך[49], ע"ז אמר ארי' שאג כו' שהוא בחי' ארי' דבי' עילאה[50], שהוא בחי' הכתר דאנכי[51] מי שאנכי[52],

---

34) ויקרא לאור יום ולחושך קרא לילה: **בראשית א, ה (בדילוג).**

35) כד קרא תרנגולתא: **ראה ברכות ס, ב.**

36) לשכוי .. תרנגול: **ראה רש"י ברכות שם. אוה"ת מסעי ע' א'שצד.**

37) תרנגול הגשמי ששרשו ממלאך גבריאל: **ראה גם סה"מ תרל"ז ח"א ע' ד.**

38) ממלאך גבריאל שכל הכרוזין הוא ע"י: **ראה זהר ח"ג קעא, ב. אוה"ת מסעי ע' א'שס. ע' א'שסב. ס"ע א'שצד ואילך. ע' א'תז. ע' א'תח.**

39) גבריאל .. מגבורות דאימא ומל' דאצי': **ראה זהר ח"ג קז, סע"ב ובמקדש מלך וברמ"ז שם. אוה"ת מסעי ע' א'שצה. ע' א'תה ואילך. ע' א'תי ואילך. סה"מ תר"ל ע' שמב.**

40) שכל התעוררו' .. גבורות: **ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פקודי נז, ב (בהוצאה החדשה — קיט, א־ב).**

41) דבכל חצות .. ובטש בגדפי דתרנגולתא: **ראה זהר ח"א ריח, ב. עז, ב. זהר ח"ג קז, סע"ב ואילך. קעא, ב שם. זהר חדש אחרי (מדרש הנעלם) מז, ד.**

42) ארי' שבמרכבה: **בהבא לקמן — ראה גם לקמן ע' רלב. המשך מים רבים תרל"ו פרק קנז. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרפ. תרל"ח ע' יח ואילך. וש"נ.**

43) פני ארי' להימין: **יחזקאל א, י (ושם: אל הימין).**

44) חסד דאצי' שנק' ג"כ ארי': **ראה זהר חדש (תיקונים) צד, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'תפה. וש"נ. תורת חיים משפטים רפו, ד. וש"נ.**

45) וירא ראשית לו: **ברכה לג, כא. ראה גם מגלה עמוקות ואתחנן אופן יב.**

46) הכתר שנק' ג"כ ארי': **ראה גם מאורי אור אות א' סק"א (מערכת אריה).**

47) ארי' שאג .. לא ינבא: **עמוס ג, ח.**

48) במדרש דקאי על מ"ת .. אנכי ה' אלקיך: **ראה שמו"ר פכ"ט, ט.**

49) אנכי ה' אלקיך: **יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.**

50) ארי' שאג .. ארי' דבי' עילאה: **ראה חולין נט, ב.**

51) הכתר דאנכי: **ראה זהר ח"ג רנו, ב (רע"מ).**

52) דאנכי מי שאנכי: **ראה תניא מהדו"ק ספמ"ט. לקו"ת להאריז"ל תולדות כז, יט בשם הזהר. אבן עזרא תולדות שם. לקו"ת פינחס פ, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' יד. פרשיות**

וע"י ריבוא רבבות מדריגות השתל' נעשה פני ארי' דעולם הבריאה ויצירה כו', עד שע"י שבה"כ נפל למטה מטה ונעשה מזה הארי' הגשמי שהוא חי' טמאה[53] ונעשה מאין ליש נפרד גמור. וכן מאמרז"ל[54] בשעה שאמר הקב"ה למיניהו באילנות[55] נשאו דשאים ק"ו בעצמן כו', ואיך יוכלו הדשאים שהם צומח גשמי לומר ק"ו, אך האמת שהצומח הגשמי יש להם שרש עד למעלה מעלה, וכמ"ש[56] כי גבוה מעל גבוה וגבוהים עליהם, ונודע בענין דשא ועשב שבמלאכים ב' בחי'[57] שהם בעלי השגה ודעת[58], והדשאי' שלמעלה נשאו הק"ו, וממילא יצאו הדשאים שלמטה למיניהם בפו"מ בהיש גשמי שלהם. וא"כ מבואר מכל הנ"ל שבכלליות הנבראי' ובפרטי פרטיות כל נברא עיקר ומקור התהוותו הוא מאין ליש ודבר ממש, אך מ"מ יש להם מקור ושרש ברוחני' המדריגו' עד רום המעלות כמ"ש[56] כי גבוה מעל גבוה כו' וגבוהים עליהם וכנ"ל באריכות.

ועתה יובן דמה שהעולם ומלואה נראה ליש ודבר ממש הוא כן האמת[59] ולא בשקר ח"ו, ואעפי"כ הם בטלים במציאותם ממש והי' כלא הי' וכלא ממש חשיבי[60], וכל דיירי ארעא כלא חשיבין[61]. כי עיקר התהוות הנבראים הוא מאין ליש, ודבר נראה הוא שהכח והחיות אלקות השופע בהם מוסתר ונעלם בהם בתכלית ההעלם וההסתר, בהסתר הבורא מהנברא, לכן מחמת ההסתר הם נראי' ליש ודבר ממש בפועל ונק' כח הפועל בנפעל, לכן הנפעלים הם יש ודבר ממש. אך אם הי' האור והשפע החיות רוחני האין שבתוכם מאיר ומתגלה בהיש הי' בטל במציאותו, וכש"כ שהי' נגלה בהם שרשם ומקורם שהוא עד רום המעלות, הי' בודאי כלא וכאין ממש וכמארז"ל בקטרוג המלאכים[62] שאמרו[63] מה אנוש כו',

---

התורה ח"א ע' רט ובהנסמן במ"מ לשם. סה"מ תרנ"ט ר"ע רסו. המשך תרס"ו ע' יג (וש"נ). ע' שלד.

53) שבה"כ .. הארי' .. חי' טמאה: ראה תו"א וישלח כה, ג. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' סא ואילך. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי תרומה ב, ד (בהוצאה החדשה – קח, ג). אוה"ת וארא ע' קסד. המשך וככה תרל"ז פקי"ז (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרעח ואילך).

54) בשעה שאמר .. נשאו דשאים ק"ו בעצמן: חולין ס, סע"א. ראה אוה"ת שלח ע' תרכח. סה"מ תרכ"ו ע' ריט. לעיל ע' ה. וש"נ. תרצ"ב ע' שיב.

55) למיניהו באילנות: ראה פירש"י חולין שם: באילנות נאמר למינהו [בראשית א, יא] עושה פרי למינו. וראה גם סה"מ תרצ"ז ע' 223 ואילך.

56) כי גבוה מעל גבוה וגבוהים עליהם: קהלת ה, ז (בדילוג).

57) דשא ועשב שבמלאכים ב' בחי': ראה זהר ח"א יח, ב ובמק"מ שם. לקמן ע' רסו.

58) שבמלאכים .. בעלי השגה ודעת: ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב, ה"ז-ח. סה"מ תר"ם ח"א ע' י. וש"נ.

59) דמה שהעולם .. ליש ודבר .. כן האמת: ראה גם סה"מ תרכ"ו ע' קסה. תרכ"ז ע' קא. תרכ"ט ע' קסא ואילך. תרל"ב ח"א ע' ערה. המשך מים רבים תרל"ו פקנ"ח. סה"מ תרל"ח ס"ע כב ואילך.

60) וכלא ממש חשיבי: ראה זהר ח"א יא, ב. וראה גם לעיל ע' לח הערה 21, וש"נ.

61) וכל דיירי ארעא כלא חשיבין: דניאל ד, לב.

62) בקטרוג המלאכים .. הושיט הקב"ה .. ושרפם: סנהדרין לח, ב. ראה גם לעיל ע' קנא. לקמן ע' קצא. ע' רלז. ע' רעח. ע' רפג. וש"נ.

63) מה אנוש: תהלים ח, ה.

הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהם ושרפם[62], שהוא ענין הגילוי בהם יותר מכפי המדה שלהם נתבטלו במציאותם, הגם שהיו המלאכים במציאות ממש, אעפי"כ
קצב מחמת שהי' הגילוי יותר ממדותם שלא • בדרך הסתר הי' כלא הי' בביטול במציאותם ממש. וכמ"כ בכללות הנבראים כולם שהם באמת יש ודבר ממש, מחמת שהחיות אלקות מוסתר ונעלם מהם, ומזה הם חיים וקיימי' בהתהוותם מאין ליש גמור, אבל אם הי' נגלה עליהם אור וחיות אלקות המהווה אותם, וכמו לע"ל שיהי' נגלה עליהם כבוד הוי' וראו כל בשר[64], יהי' היש בטל במציאות, וכמ"ש[65] וה' עליהם יראה כו'. והראי' לזה הוא ממארז"ל בשבת[66] שניהם לוקטים קשואים בשבת[67] העושה מעשה חייב סקילה, האוחז את[68] פטור, ואם הי' העולם נראה לעין ולא הי' יש ודבר ממש כלל, א"כ אין כאן מעשה כלל, ומפני מה העושה מעשה חייב סקילה, שכל מעשה אינו מעשה גמור, א"כ גם מעשה הסקילה אינו מעשה, וזהו כפירה ח"ו בשכר ועונש על מעשה המצות, וההיפך ח"ו. ומזה ההכרח לומר שכל מעשה הוא מעשה רבה והכתוב אומר כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך[69] או כמ"ש תתברך כו' על כל שבח מעשה ידיך[70], וכמ"ש[71] עושה שמים וארץ, וכל מעשה הוא מעשה ממש יש ודבר, לכן האוחז את העינים שאינו עושה שום דבר פטור, אבל העושה מעשה שלוקט הקישואים חילל שבת[72] חייב סקילה, ובערת המעשה הרע מקרבך[73] בפו"מ, וע"י מעשה המצות היום לעשותם[74] שעושה רצונו של מעלה, אז בקרבך קדוש[75] וכמ"ש[76] ונקדשתי בתוך בנ"י.

אך עדיין יש להבין הלא לפי המבואר למעלה הנבראי' כולם הם נתהוו ונראים מאין ליש גמור מהסתר הבורא מהנברא, אך כשמתגלה האור והחיות המוסתר בהם הם בטלים ממציאותם, וכמו שיהי' לע"ל ונגלה כבוד הוי'[64], אז יבואו במערות צורים מפני פחד ה' ומהדר גאונו[77] וכמו שהי' במלאכים, אך

---

64) נגלה .. כבוד הוי' וראו כל בשר: **ישעי' מ, ה.**

65) וה' עליהם יראה: **זכרי' ט, יד.**

66) ממארז"ל בשבת: **לקמן ע' רלה ובסה"מ תרכ"ז שם (ועד"ז בעוד מקומות) מציין: במשנה פ"ז דסנהדרין (משנה יא — סז, א). וראה גם הערה הבאה.**

67) בשבת: **בסנהדרין שם ליתא תיבה זו (וכן ליתא לקמן שם ובשאר המקומות). וראה גם הערה 72.**

68) את: **אוצ"ל: את העינים.**

69) כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך: **תהלים ח, ד.**

70) תתברך כו' על כל שבח מעשה ידיך: **ברכת יוצר.**

71) עושה שמים וארץ: **תהלים קטו, טו. קכא, ב. קכד, ח. קלד, ג. קמו, ו.**

72) חילל שבת: **להעיר שבסנהדרין שם מדובר על מעשה כשפים ולא על חילול שבת. ראה גם הערה 67.**

73) ובערת .. הרע מקרבך: **ע"פ פ' ראה יג, ו. ועוד.**

74) היום לעשותם: **ואתחנן ז, יא.**

75) בקרבך קדוש: **הושע יא, ט.**

76) ונקדשתי בתוך בנ"י: **אמור כב, לב.**

77) יבואו במערות צורים .. ומהדר גאונו: **ע"פ ישעי' ב, יט (בדילוג).**

עכשיו שאתה אל מסתתר[78], שהאלקות מוסתר ונעלם בכמה מיני צמצומי' ולבושי', הם הנבראי' כולם יש ודבר, ואיך אנו אומרים הוי' אחד[2] בז"ר וארץ[8] הגשמי', וכן עד רום המעלות בוא"ו קצוות דאצי'[79] דיחו"ע ויחו"ת[80] שהם בטלים לאלופו ש"ע ואין עוד מלבדו[81] וכלא ממש חשיבי ובטלים ממציאות, הלא יש מציאות שמים וארץ. אך הענין הוא כמ"ש הרמב"ם[82] ע"פ[83] וה' אלקים אמת, שאין אמת כאמיתות מציאות השי"ת, שהוא מחויב המציאות, קדמון לכל הקדומים[84] אין לו תחלה ואין לו תכלה[85], וכמ"ש[86] אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים, אמת מלכינו ואפס זולתו[87], אפס הוא אפיסת המציאות, שאין לכל הנברא שום מציאות אמיתי, רק אפשרי המציאות מרצונו ית' המהווה ומחי' אותם, ועת לכל חפץ[88] כידוע שיש כ"ך עיתים[89], לכן מציאותם אינם אמיתית המציאות, שכל שאינו מציאות אמיתית הקיים לעולמי עולמים, אינו נמשך למציאות כלל. והראי' מהמשכה דנהרות המכזבים אחת לשבעה שנים[90] הם פסולים, הגם שכעת הם מים נובעים כדת וכהלכה, אך מחמת שאח"כ הם נכזבים, הם פסולים גם כשהם הולכי' ונובעים, וכמ"ש[91] וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, ואם הי' מכזבים פעם אחת לשבעה שנים הרי הם כמו שאין בהם מציאות מים כלל ונק' כזב, והוא כמו שקר, רק שהשקר אינו במציאות כלל רק שקר גמור, והכזב שישנו כעת במציאות, אך אינו מציאות אמיתי וכמו שאינו כלל. כך למשל כלליות הנבראים הגם שישנם במציאות • כמ"ש[18] בראשית ברא אלקי' את השמים וכל צבאם, ואת הארץ וכל צבאם[92] במציאות יש ודבר ממש, אך מפני שבהגלות קצג

78) שאתה אל מסתתר: **ישעי' מה, טו.**

79) בוא"ו קצוות דאצי': **ראה לעיל ע' קמז. וש"נ.**

80) דיחו"ע ויחו"ת: **ראה זהר ח"א יב, א. יח, ב.**

81) ואין עוד מלבדו: **ואתחנן ד, לה.**

82) כמ"ש הרמב"ם: **ראה הל' יסודי התורה פ"א, ה"ד. ראה גם לעיל ע' קנ. וש"נ.**

83) וה' אלקים אמת: **ירמי' י, י.**

84) קדמון לכל הקדומים: **הלשון — ע"פ תקו"ז תיקון יט (מב, א); תיקון ע (קכ, א; קלג, א). [ראה גם פירושי סידור התפלה לרוקח ע' תרנז. פרדס שער ח (שער מהות והנהגה) פ"ה. קונטרס לימוד החסידות אות א (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' שלב). מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' תנט בהערה].**

85) אין לו תחלה ואין לו תכלה: **ראה תו"א שמות נג, ג. לקו"ת שלח מט, סע"א. חובת הלבבות שער היחוד ספ"ה. המשך תרס"ו ע' כח. ע' ריט ואילך, וש"נ. ס"ע תנג ואילך.**

86) אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים: **ישעי' מד, ו.**

87) אמת מלכינו ואפס זולתו: **ע"פ נוסח „עלינו לשבח".**

88) ועת לכל חפץ: **קהלת ג, א.**

89) כ"ך עיתים: **בהוצאה הקודמת: כ"כ עיתים. ואוצ"ל: כ"ח עיתים. ראה קהלת ג, ב ואילך.**

90) דנהרות המכזבים אחת לשבעה שנים: **פרה פ"ח מ"ט. ראה גם לעיל ע' קנא. לקו"ש ח"ו ע' 92 ואילך בשולי הגליון. סה"מ תרפ"ב ע' רלט. וש"נ.**

91) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו: **ישעי' נח, יא.**

92) את השמים וכל צבאם ואת הארץ וכל צבאם: **ראה רש"י בראשית א, יד. ב"ר פ"א, יד. תנחומא (באבער) בראשית ח. תוד"ה ואת — חגיגה יב, ב.**

נגלות אור ה' עליהם שלא בדרך הסתר והעלם הם בטלים ממציאותם, בעת[93] גם בעת מציאותם אינם מציאות אמיתי כלל וכו'. ועוד זאת שהתהוות מציאותם מהסתר הבורא והנברא, וההסתר הוא רק לגבי הנברא בעת מציאותו, אך לגבי הבורא ית' גם כעת אין שום העלם והסתר לפניו, וכמ"ש לפניו נגלו כל תעלומות[94] והמון נסתרות שמבראשית ואין נסתר מנגד כו', לכן הם גם כעת בטלי' ממציאותם. וזהו וה' אלקים אמת[83] האמיתי ואפס ממש זולתו ואין עוד מלבדו וכמ"ש כולא קמי' כל"ח[60]. וזהו ענין כי אל דעות הוי'[95], ד"ת וד"ע[96], דעת תחתון מאין ליש שהעולם הוא יש ודבר מחמת הסתר הבורא מהנבראים וד"ע הוא דעת אמיתי איך שכולא קמי' כל"ח ממש, וזהו הוי' אחד[2] כמ"ש[97] יש אחד ואין שני, אחד האמיתי.

93) בעת: אולי תיבה זו מיותרת.

94) לפניו נגלו כל תעלומות .. מנגד: נוסח ברכת זכרונות בתפלת מוסף לר"ה (בשינוי).

95) כי אל דעות הוי': שמואל-א ב, ג.

96) כי אל דעות .. ד"ת וד"ע: ראה סה"מ תרנ"א שם (ע' קו) — הגהה להמאמר כאן. וראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' קנו. אוה"ת שה"ש ע' תקא. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' רסב. וש"נ. תורת חיים בראשית יח, ג ובהערה 11. סה"מ תרל"ז ח"א ס"ע פט ואילך. וש"נ. תרנ"ט ע' ס ואילך. וש"נ. ראה גם לעיל ע' קיא. וש"נ.

97) יש אחד ואין שני: קהלת ד, ח.

בס"ד.

קד • **במגילה**[1] דף יו"ד ע"א[2] ר"ש בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס[3] תחת הנעצוץ זה המן שעשה עצמו ע"ז דכתי' ובכל הנעצוצי' הנהלולי' (ישעי' ז'[4]), יעלה ברוש זה מרדכי שנק' ראש לכל הבשמים שנא'[5] ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ומתרגמינן מרי דכי[6], תחת הסרפד תחת ושתי בת בנו של נבוכדנצר ששרף רפדת בית ה' דכתי'[7] רפידתו זהב, יעלה הדס זו אסתר שנק' הדסה שנא'[8] ויהי אומן את הדסה, והי' להוי' לשם[9] זו מקרא מגלה, לאות עולם לא יכרת[9] אלו ימי פורים, ובדף י"ג א' פליגי תנאי בשמה שאמרו שם קרי לה הדסה וקרי לה אסתר תניא רמ"א[10] אסתר שמה ולמה נק' שמה הדסה ע"ש הצדיקי' שנא' והוא עומד בין הדסים (זכרי' א'[11]) ר'[12] נחמי' א' הדסה שמה ונק' אסתר שהי' עכו"ם קורי' אותה אסתהר ופרש"י ז"ל ירח יפה כלבנה, ר"י בן קרחה א' אסתר ירקרקות היתה, ופרש"י ז"ל כהדסה, וחוט של חסד משוך עלי'[13] ופרש"י ז"ל מאת הקב"ה ולכן נראית יפה לאומות ולאחשורש, והיינו כי לפ"ד ר"מ נק' אסתר ע"ש הגלות דכתי'[14] ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא וכמארז"ל[15] אסתר מן התורה מנין ואנכי הסתר אסתיר כו', ומ"מ נק' הדסה ע"ש הצדיקי' וכמשי"ת לקמן אי"ה בענין יפ"ת ויפ"מ, ור"נ סובר שהדסה שמה ע"ש הצדיקים ולכן היתה יפ"ת ויפ"מ כמשית"ל אי"ה, והאומות קורין אותה אסתהר ע"ש יפי' והיינו יפה כלבנה שהיא מעלת ישראל מונים ללבנה[16], אמנם ריב"ק[17] סובר שלכן נק' אסתר והדסה שהיו

---

1) במגילה .. ר"ש בר נחמני .. תחת הנעצוץ: מאמר זה (עד ספ"ו) הוא דרוש ויהי אומן בסה"מ תרכ"ז ע' קפז־קפח. ע' קפט ואילך. וש"נ. וכאן הוא בהרחב הביאור. וראה גם סה"מ תרל"א ח"ב ע' תקעג ואילך. תר"ם ח"א ע' שח ואילך. וע' תמ ואילך. תרמ"ב שבהערה 25. ד"ה שיר המעלות ממעמקים תשי"ט (סה"מ תשי"ט ע' ד ואילך).

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) ע"א: **אוצ"ל: ע"ב.**

3) תחת הנעצוץ יעלה .. הדס: **ישעי' נה, יג.**

4) ובכל הנעצוצי' הנהלולי' (ישעי' ז'): **פסוק יט (ושם: ובכל הנעצוצים ובכל הנהלולים).**

5) ואתה קח לך בשמים ראש: **תשא ל, כג.**

6) ואתה .. מר דרור .. מרי דכי: **כ"ה במגילה שם. אבל בתרגום אונקלוס עה"פ שם ובחולין קלט, ב: מירא דכיא.**

7) רפידתו זהב: **שה"ש ג, י.**

8) ויהי אומן את הדסה: **אסתר ב, ז.**

9) והי' להוי' לשם .. לאות עולם לא יכרת: **המשך הכתוב ישעי' נה, יג.**

10) רמ"א: = **רבי מאיר אומר.**

11) זכרי' א': **פסוק ח (ושם: ההדסים).**

12) ר' נחמי': **בגמ' נוסף לפנ"ז: "רבי יהודה אומר הדסה שמה ולמה נקראת שמה אסתר על שם שהיתה מסתרת דבריה שנאמר אין אסתר מגדת את עמה וגו'".**

13) אסתר ירקרקות .. משוך עלי': **ראה גם סה"מ תרמ"ב ע' תמג הערה 82.**

14) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא: **וילך לא, יח.**

15) אסתר מן התורה מנין: **חולין קלט, ב.**

16) ישראל מונים ללבנה: **סוכה כט, א.**

17) ריב"ק: = **רבי יהושע בן קרחה.**

בה ב' המעלות בעצם שהי' ירקרקות כהדסה שהם הצדיקי', וחוט של חסד משוך עלי' וע"ש זה נק' אסתר, ולהבין כ"ז הנה ארז"ל בסנהדרין ד"ך א' ובילקוט בש"א[18] רמז קל"ו ע"פ שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל (משלי ל"א[19]) שקר החן זה דורו של משה, והבל היופי זה דורו של יהושע, אשה יראת ה' זה דורו של חזקי' שהיו יושבין ועוסקי' בתורה*, איכא דאמרי שקר החן זה דורו של משה ויהושע והבל היופי זה דורו של חזקי', אשה יראת ה' כו' זה דורו של ר"י ב"ר אילעאי שהיו ששה מתכסים בטלית א', ופרש"י ז"ל שהיו עניים, והיינו שעסקו בתורה במס"נ כו', וביאור הענין הנה כתי' אם לא תדעי לך היפה בנשים[22] פי' ענין היפה בנשים גימ' ארור המן, וגם גימ' ברוך מרדכי[23] (גם שני האבות אברהם חי קע"ה שנה ויצחק ק"פ ויעקב קמ"ז עולה תקל"ב גימ' היפה בנשים[24], וצ"ל שייכותם זל"ז, ויובן בהקדם[25] מה שמצינו שפעם נק' כנס"י בשם
קה רחל[26] ופעם • נק' בשם אסתר[27], ושורש ההפרש בין בחי' רחל לבחי' אסתר הוא כמו ההפרש בין צדיקים לבע"ת ע' בד"ה ויהיו כל הפקודים בס' ד"ו[28], והענין דהנה כתיב ורחל היתה יפ"ת ויפ"מ[29], פי' תואר היא בציור תמונת האברים שהם

---

*) נרשם בשולי הגליון, ללא ציון מקומו בפנים, וכנראה שייך לכאן:

בדורו של חזקי' לא נראה הקשת[20], ג' גווני הקשת ירוק[21], ירקרקות וחוט של חסד, אמנם בימי חזקי' שהי' צדיקי' לא נראה הקשת.

---

18) בש"א: = **בשמואל א'.**

19) משלי ל"א: **פסוק ל.**

20) בדורו של חזקי' לא נראה הקשת: **ראה ב"ר פל"ה, ב. רש"י נח ט, יב. לקו"ש חל"ה ע' 31 ואילך.**

21) ג' גווני הקשת ירוק: **ראה זהר ח"א עא, ב. לקו"ת שה"ש יד, א. אוה"ת וישב (כרך ה) תתפח, ב. שערי אורה לאדמו"ר האמצעי מד, א ובהערה 16.**

22) אם לא תדעי לך היפה בנשים: **שה"ש א, ח.**

23) היפה בנשים גימ' ארור המן .. ברוך מרדכי: **ראה גם לקמן פרק ג (ע' קסו). סה"מ תר"ם ח"א ע' תמ. וש"נ. ד"ה להבין מארז"ל כל המועדים עתידין ליבטל תשט"ז (סה"מ תשט"ז ס"ע קל ואילך).**

24) שני האבות .. תקל"ב גימ' היפה בנשים: **ראה גם לקמן שם. סה"מ תרמ"ב ע' תמא. וש"נ.**

25) ויובן בהקדם: **ראה גם סה"מ תרמ"ב ע' תלז. וש"נ.**

26) נק' כנס"י בשם רחל: **ראה זהר ח"ב כט, ב. ב"ר פע"א, ב. תניא פמ"ה. תו"א מגלת אסתר צד, ד.**

27) נק' כנס"י .. בשם אסתר: **ראה שמו"ר פ"ל, ד. תו"א שם צג, ד. צד, רע"ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' תצג. וש"נ.**

28) ההפרש .. בד"ה ויהיו כל הפקודים בס' ד"ו: **סה"מ תרכ"ו ע' קג ואילך (התחלת המאמר שם: שאו את ראש .. ויהיו כל הפקודים). ראה גם סה"מ תרמ"ב ע' ק ואילך. וש"נ.**

29) ורחל היתה יפ"ת ויפ"מ: **ויצא כט, יז. ראה (בנוסף להערה 25) תו"א ויצא כג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' יא. פרשיות התורה ח"א ע' קסח-ט. ובהוספות שם ע' 11 ואילך (נדפס גם במאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' ק ואילך. ע' קז ואילך). תורת חיים ויצא קסח, ג ואילך. קעד, ג ואילך. אוה"ת ויחי כרך ה תתקצה, א ואילך.**

כל אבר לפי ערכו הראוי לו בתמונתו הנצרכת זהו הנק' תואר, ומראה הוא זיו קלסתר פנים שהו"ע השופרי' וזיו הפנים[30], ורחל היתה יפ"ת ויפ"מ שהי' לה ב' המעלות הא' בציור תמונת האברים כל א' לפי ערכו ותכונתו ובמיזוג השוה שאין א' גדול מחבירו, והב' בזיו קלסתר פנים, וביאור ענין בעבודה בכנס"י הנק' רחל, הנה תואר שהוא בחי' ציור האברים היינו בחי' ז"א[31] רמ"ח פקודין שהם רמ"ח אברים דמלכא[32], והוא כי ז"א הוא בעל ט"ס, וטפ"ט ורת"ס וה"ח[33] המגדילי' הם רמ"ח[34] וזה נעשה ע"י מעשה המצות, ולכן ארז"ל על ועשיתם אותם מעלה אני עליכם כאלו עשאוני[35] שע"י עשיית המצות עושי' רמ"ח אברי' בז"א שגורם עשיית הכלים כו', וכשעושי' המצות בכוונה לכל אחת כראוי אזי נמשך בחי' תואר היינו שיהיו האברים במזגם ותכונתם הראוי כו', ומראה[31] הוא בחי' שס"ה ל"ת כי שורש השס"ה ל"ת הם מבחי' י"ה[36] כנודע מענין שמי עם י"ה שס"ה[37] ע' בת"א בד"ה זכור את יום השבת[38] ובכ"ד והיינו ששרשם נמשכי' מבחי' חכמה[31], וכתי' חכמת אדם תאיר פניו[39] שהו"ע הזיו וההארת פנים, וע' בלק"ת בשה"ש בביאור ע"פ שחורה אני המתחיל הנה בין המאציל פ"ו[40] שבחי' הארת פנים הוא מבחי' תיקון הז' די"ג ת"ד דא"א בחי' ואמת שפנוי משערות והיינו מבחי' עצמיות חכ' שבכתר שלמעלה מבחי' צומח (היינו השערות בחי' ושער רישי'[41] דא"א הנמשך ע"י מצ"ע[42]) ושהרמ"ז ר"פ ויקרא[43] כתב שבתיקון ואמת מאיר דעת דעתיק המאיר

---

30) פי' תואר .. תמונת האברים .. ומראה .. וזיו הפנים: **ראה רש"י ויצא שם. ד"ה להבין מארז"ל כל המועדים עתידין ליבטל תשט"ז (סה"מ תשט"ז ע' קכט ואילך).**

31) תואר .. בחי' ז"א .. ומראה .. מבחי' חכמה: **ראה סה"מ תרס"א ע' רטז.**

32) רמ"ח פקודין שהם רמ"ח אברים דמלכא: **ראה תקו"ז תיקון ל (עד, סע"א). תניא רפכ"ג. סידור עם דא"ח רפ, א. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי עב, ג הערה 17.**

33) ט"ס, וטפ"ט ורת"ס וה"ח: **= ט' ספירות, וט' פעמים ט' וראש תוך סוף וה' חסדים.**

34) ז"א .. וטפ"ט ורת"ס וה"ח .. רמ"ח: **ראה ע"ח שער פרקי הצלם (שער כד) פ"ו. תו"א מקץ לז, סע"ד ואילך. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי מב, ב ובהערה 13. לקמן ע' רנד. וראה לקו"ת במדבר יז, ב.**

35) ועשיתם אותם .. כאלו עשאוני: **בחוקותי כו, ג. ראה זהר ח"ג קיג, סע"א. ויק"ר פל"ה, ז. תנחומא תבוא א (בסופו).**

36) שורש השס"ה ל"ת .. י"ה: **ראה גם סה"מ תרמ"ב ע' קנו. וש"נ.**

37) שמי עם י"ה שס"ה: **ראה שמות ג, טו. תקו"ז בהקדמה (ד, סע"ב. ה, א). לקו"ת פקודי ג, ב ואילך (בארוכה) ובהנסמן במ"מ לשם. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתקי. וש"נ. תורת חיים בא קיד, א. וש"נ. סה"מ תרכ"ז ע' קכט. וש"נ. תרל"ח ע' שיב.**

38) ע' בת"א בד"ה זכור את יום השבת: **ראה תורה אור יתרו סט, ג ואילך (ולהעיר ששם מדובר על „זכור עם י"ה רמ"ח" ולא מזכיר שם „שמי עם י"ה שס"ה" [אבל כ"ה גם בסה"מ תרל"א ח"ב ע' תקעד. תרס"א שם]). וראה גם תו"א שמות נב, ג ואילך. לקו"ת פקודי שם.**

39) חכמת אדם תאיר פניו: **קהלת ח, א.**

40) בלק"ת בשה"ש בביאור .. פ"ו: **שה"ש י, ד.**

41) ושער רישי': **ע"פ דניאל ז, ט.**

42) מצ"ע: **= מצות עשה.**

43) ושהרמ"ז ר"פ ויקרא: **רמ"ז לזח"ג ב, א (ד"ה ופרחין גו אוירא).**

ברישא דאריך דדעת אסהיד באנפין היינו בחי' תרין תפוחין בחי' הארת פנים שמעצמיות ח"ס מאיר ומתגלה בתיקון ואמת המתגלה בפנים, אמנם גילוי זה יהי' לע"ל דוקא כמ"ש בביאור הנ"ל פ"ג באריכות[44], ושזהו פי' ונאוה[45] לע"ל ע"י קיום מצות ל"ת[46], ועיין מענין הארת פנים ומענין ואמת בביאור אלה מסעי הג' המתחיל הנה גבי המסעות פ"ד דצ"ג ע"ב[47].

קיצור, תחת הסרפד יעלה הדס תחת ושתי יעלה הדס זו אסתר שנק' הדסה, ופליגי בה רמ"א אסתר שמה, היינו ע"ש הגלות, אסתר מה"ת ואנכי הסתר אסתיר ונק' הדסה ע"ש הצדיקי' כמשי"ת, ור"נ סובר הדסה שמה וכמשי"ת, ונק' אסתר ע"ש אסתהר, ריב"ק[17] אסתר ירקרקות, והענין שארז"ל שקר החן כו', הנה כתי' אם לא תדעי היפה בנשים גימ' ארור המן ברוך מרדכי ושני האבות, ויובן בהקדם • מה שפעם נק' כנס"י רחל ופעם אסתר, רחל יפ"ת ויפ"מ, תואר בתמונת האברים ומראה בזיו הפנים, ובעבודה תואר רמ"ח פקודין, ומראה היינו שס"ה מל"ת שנמשכי' מבחי' חכ' וחכמת אדם תאיר פניו, וע' בביאור שחורה מענין הארת פנים שהוא מבחי' תיקון ואמת. קו

(ב) **ופי'**[48] וענין יפ"ת בעבודה בנש"י היינו שצ"ל שיהי' בחי' יופי[49], שענין היופי הוא מהתכללות כמה גוונין יחד דוקא, שגוון אחד עד"מ גוון לבן או גוון אדום בפ"ע אינו נק' יופי כלל כ"א כשכלולי' ג' גוונים[50] יחד, ובעבודה ז"ע משארז"ל[51] על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, שהם בחי' ג' קוין, והנה בכ"א מהג' קוין הנ"ל עיקר העבודה בהם שצ"ל עבודתם בשמחה דוקא, וכמ"ש תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל[52] שעיקר העבודה צ"ל בשמחה, משא"כ כשעובד ומקיים מצות ה' אלקינו בלא שמחה כ"א בדרך מצות אנשים מלומדה[53] הגם כי הוא עושה מצוה[54] אינה עבודה

---

44) בביאור הנ"ל פ"ג באריכות: לקו"ת שה"ש ט, רע"ג.

45) ונאוה: שה"ש א, ה.

46) ונאוה לע"ל .. מצות ל"ת: לקו"ת שם.

47) בביאור אלה מסעי .. דצ"ג ע"ב: בלקו"ת מסעי.

48) ופי': לפרק זה ראה סה"מ תרכ"ז שבהערה 1 (ע' קצ).

49) יפ"ת בעבודה .. בחי' יופי: ראה לקו"ת שה"ש יד, א. סה"מ תרכ"ו ע' רג.

50) יופי .. כשכלולי' ג' גוונים: ראה תורת חיים בראשית מ, א ובהערה 6. תו"א וישלח כה, סע"א ואילך (ושם: כשמורכבים ב' וג' גוונים יחד הוא עיקר היופי). סה"מ תרמ"ב ע' תלח. וש"נ.

51) על שלשה דברים .. ועל גמ"ח: אבות פ"א מ"ב.

52) תחת אשר לא עבדת .. מרוב כל: תבא כח, מז. ראה תניא פכ"ו. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' כז ואילך ובהנסמן שם.

53) מצות אנשים מלומדה: ישעי' כט, יג. ראה גם תניא פל"ט נג, ב. סה"מ תר"ם ח"א ע' שט. וש"נ.

54) הגם כי הוא עושה מצוה: ראה לקו"ת תזריע כ, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ס"ע צ ואילך. דרושי חתונה ח"ב ס"ע תמה ואילך.

בשלימות, ואפי' כשעושה המצוה באהוי"ר רק שהיא בלא שמחה אינו עבודה בשלימות, כ"א שצ"ל העבודה בשמחה ובטוב לבב דוקא, וכפל הלשון שמחה וטוב לבב מורה על ריבוי השמחה, וכל מה שהוא שמח יותר, יותר מקיים מצות המלך הקב"ה, והגם כי עיקר עבודת המצות הוא שיהי' בקעומ"ש דוקא הנה באמת איננו סותר כלל, שיכול לקיים המצוה בדרך עבודת עבד ולא שיבקש טעמים בעשיית המצות (כמו שאול שהלך אחר הטעם[55] אמר לו שמואל הלא שמוע מזבח טוב[56], שביטול הרצון הוא יותר טוב מטעם הדבר, ומה גם כי ע"י שילך אחר הטעם יוכל לטעות) מ"מ יכול לקיים המצוה בדרך עבודת עבד ולא ילך אחר טעמים רק שמ"מ הוא שמח על מה שציוה לנו ה' אלקינו שנקיים מצותיו שהשמחה היא בכלל מה שבחר בנו להיות לו לעם סגולה וכמ"ש[57] רק באבותיכם חשק כו' וכתי'[58] כי בך בחר הוי' כו' ובפרט בכל מצוה שעושה יוכל לשמוח בהוי' שציונו לעשות המצוה ההיא, וכשמתבונן בגדולת הבורא ית' יותר ישמח כעל כל הון, כי אינו דומה מי הוא המצווה כו', וכמו בגשמיות כשאחד אומר לחבירו שיעשה הדבר ההוא הגם שעושה אותה אבל איננו עושה אותה בחיבוב כ"כ, אבל כשיצוה המלך לאחד שיעשה כך וכך הנה יעשנה בחיבוב ובזירוז מאד, וכל שהמלך גדול יותר יתגדל החיבוב בעשיית רצונו, וכמו"כ יובן כאשר יתבונן בגדולת הבורא ית' יתחבב אצלו עשיית רצונו במצות מעשיות, הגם כי עצם הדבר עושה בדרך קבעומ"ש כי אינו שמח כלל מטעם • הדבר המלובש במעשה המצוה רק שהוא שמח ממה שמקיים קז
מצות הבורא ית', ועצם הדבר עושה בקבעומ"ש, ולזה הוא כוונת הכתוב תחת אשר לא עבדת בשמחה ובטוב לבב, פי' הגם כי מקיים המצות אמנם כשהם בלא שמחה אינו כדבעי למהוי, והגם כי הפסוק קאי על כל המצות שנכלל בזה כל הג' קוין הנ"ל, מ"מ על קו העבודה מפורש יותר כו', ועד"ז יש בכל הג' קוין כמו בגמ"ח נא' ואל ירע לבבך בתתך לו[59] שקאי על צדקה וגמ"ח, ומכלל לאו אתה שומע הן[60] שצריך להיות בשמחה, וכן בת"ת ארז"ל בשבת ד"ל ע"ב גבי אין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות אלא מתוך שמחה של מצוה, אר"י וכן לדבר הלכה, וכ"ה בפסחי' דקי"ז ע"א, וע' בת"א בד"ה לסוסתי ברכבי בפ' בשלח[61] מענין שש"מ[62], שהיא בחי' אתעדל"ע שלמעלה מבחי' אתדל"ע הנמשך ע"י

---

55) שאול שהלך אחר הטעם: ראה גם לקו"ת פ' ראה כ, ב. סה"מ תרל"ח ע' תמו. וש"נ. תרמ"ב ע' תלט. וש"נ.

56) הלא שמוע מזבח טוב: שמואל־א טו, כב (ושם: הנה. אבל בכ"מ בדא"ח: הלא).

57) רק באבותיכם חשק: עקב י, טו (ושם: באבותיך, וכ"ה גם בהוצאה הקודמת).

58) כי בך בחר הוי': ואתחנן ז, ו (בדילוג).

59) ואל ירע לבבך בתתך לו: פ' ראה טו, י (ושם: ולא). ראה גם לקו"ת שה"ש מד, ב.

60) ומכלל לאו אתה שומע הן: נדרים יא, א. ועוד.

61) בת"א בד"ה לסוסתי ברכבי בפ' בשלח: סד, סע"ב ואילך. סה, א.

62) שש"מ: = שמחה של מצוה.

אתעדל"ת[63], ושזהו כמו קרי"ס שבעתיקא תליא[64] לכן נא'[65] מה תצעק אלי, וע' בד"ה ויתן אל משה[66] שזהו מבחי' תר"ך עמודי אור[67] כו', ושבחי' זו נתן[68] בבחי' מתנה שכאשר איש ישראל יעשה מצוה בשמחה יומשך בחי' אלו, וע"י העבודה בשמחה בג' בחי' תורה ועבודה וגמ"ח עי"ז נמשך היופי.

קיצור, ופי' וענין יפ"ת בעבודה, היופי היא כשכלול מג' גוונין, והיינו ג' דברים שעליהם העולם עומד ושעיקר העבודה בג' בחי' אלו שיהי' העבודה בשמחה כמ"ש תחת כו' בשמחה ובטוב לבב, וכן ארז"ל וכן לדבר הלכה, ובגמ"ח נא' ואל ירע לבבך, ומכלל לאו אתה שומע הן, ועי"ז נמשך היופי.

(ג) **ולהבין**[69] מהו ענין ב' בחי' יופי דיפ"ת ויפ"מ, הענין הוא שהגם שע"י שנמשך הארת המוחין במדות עי"ז הם מתכללי' שזהו ג"כ יופי, מ"מ שורש המדות הם למעלה מבחי' המוחין כמ"ש במ"א מענין תשר"ק[70] ומענין תכנת שבת דמוסף דשבת[71], והגם שהמדות מתנהגים ע"פ השכל מ"מ שורש המדות בעצם הם למעלה השכל, כנודע מענין או"א במזלא אתכלילא ז"א בעתיקא אחיד ותליא[72], וע"י שמאיר בחי' גילוי שלמעלה מן השכל במדות עי"ז בחי' יפ"ת, שהוא בחי' היופי בתמונת האברים הם רמ"ח מ"ע, ויפ"מ בחי' שס"ה ל"ת, שבחי' זו נמשכת ע"י שמחה ש"מ, וזהו מ"ש ב"פ הנך יפה, הנך יפה רעייתי הנך יפה עיניך יונים[73], היינו ב' בחי' היופי דיפ"ת ע"י מצ"ע[42], ויפ"מ ע"י מל"ת, וזהו ג"כ ענין היפה בנשים בגימ' ארור המן וגם ברוך מרדכי[23] שהוא בחי' רמ"ח מ"ע בחי' יפ"ת, ושס"ה מל"ת בחי' יפ"מ הנ"ל, כי ארור המן זהו כענין ל"ת, וברוך מרדכי רמ"ח מ"ע, וזהו היפה בנשים גימ' שני האבות[24] • שעולה תקי"ב כמספר שני האבות כנ"ל והיינו שהוא התכללות ג' אבות בחי' ג' מדות חג"ת[74] וע' בלק"ת קח

---

63) אתדל"ע .. אתעדל"ת: ראה זהר ח"א עז, ב. פח, א. סה"מ תרמ"ב ח"א ע' יח. ושי"נ.

64) שבעתיקא תליא: זהר ח"ב מח, א. נב, ב.

65) מה תצעק אלי: בשלח יד, טו.

66) בד"ה ויתן אל משה: סה"מ תרכ"ז ע' קסב.

67) תר"ך עמודי אור: ראה פרדס שער ח (שער מהות והנהגה) פ"ג. לקו"ת ושער הפסוקים להאריז"ל חבקוק. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תסא. ושי"נ. תורת חיים בראשית מה, ג הערה 32. זהר חדש (תיקונים) צו, ד. לקו"ת להאריז"ל משלי יא.

68) נתן: בסה"מ תרכ"ז שבהערה 1 (ע' קצ): ניתן.

69) ולהבין: לפרק זה ראה סה"מ תרכ"ז שם (ע' קצ־קצא). תרמ"ב שבהערה 25 (ע' תמ ואילך).

70) מענין תשר"ק: ראה מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' תכא ואילך. אוה"ת סידור ע' שסז ואילך. סה"מ תרל"ה ח"א ס"ע כח.

71) ומענין תכנת שבת דמוסף דשבת: בסה"מ תרכ"ז שם (ר"ע קצא): ומענין קדושת כתר דמוסף.

72) או"א במזלא .. אחיד ותליא: ראה זהר ח"ג רצב, א (אדרא זוטא). תו"א יתרו עב, סע"ב ואילך. עג, א. סה"מ תרכ"ז ע' קז. ושי"נ.

73) הנך יפה רעייתי .. יונים: שה"ש א, טו. ד, א.

74) ג' אבות בחי' ג' מדות חג"ת: ראה ע"ח שער אורות ניצוצין וכלים (שער יט) פ"ג. תורת חיים וארא סא, ד. ושי"נ. וראה גם לעיל ע' פג.

מהאריז"ל ד"מ ע"א[75] בד"ה ענין שני חיי אברהם[76], שיופי דיוסף נמשך ע"י התפשטות ה"ח דאברהם ביסוד ז"א, ושורש היופי נמשך מבחי' ש"ע נהורין[77] יעו"ש. והנה ביעקב כתי' ויאהב יעקב את רחל (ויצא ך"ט י"ח ופסוק למ"ד) וכתי' ויאהב גם את רחל[78], והענין הוא דהנה רחל היא בחי' עלמא דאתגליא[79], וכמ"ש ושם הקטנה רחל[80] ופי' בזהר ובמד"ר שם ה' קטנה רחל[81] שהוא בחי' עלמא דאתגליא וע"כ ויאהב יעקב את רחל, לפי שיעקב הי' בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה[82], שהוא הממשיך בחי' גילוי אלקות למטה מטה, ולכן אהב את רחל להיותה עלמא דאתגליא, והגם כי לאה עולם המח'[83] גבוה מבחי' רחל וכמ"ש ושם הגדולה לאה[84] ה' גדולה לאה[85], אמנם הנה כ"ז הוא בבחי' עלמא דאתכסי'[86] שאינו מאיר בגילוי, וכמו המחשבה שנעלם מזולתו מה שחושב, וכדי להיות בחי' גילוי זהו ע"י רחל עולם הדבור[87], וכמו שע"י הדיבור יבין זולתו שכל המשפיע וכמעט כל פעולת הדיבור הוא בכדי שיבין זולתו, כך כל הגילוים הנמשכי' למטה זהו ע"י הדיבור, וזהו שנק' כנס"י בשם רחל דהיינו בזמן שבהמ"ק הי' קיים שהי' מאיר גילוי אלקותו ית' בעולם וכמו ביצ"מ וקרי"ס וכן כל זמן שבהמ"ק הי' קיים

---

75) בלק"ת מהאריז"ל ד"מ ע"א: **בדפוס זאלקווא, תקל"ה; ודפוס אמשטרדם, תקס"ב.**

76) בלק"ת מהאריז"ל .. בד"ה ענין שני חיי אברהם: **סוף פ' חיי שרה. וראה מה שמבואר על זה בסה"מ תרכ"ז ע' קצו.**

77) ש"ע נהורין: **ראה זהר ח"ג קכח, ב (אד"ר). ע"ח שער אריך אנפין (שער יג) פי"ג. פי"ד. אוה"ת מטות ע' א'רעב. המשך תער"ב ח"ג ע' א'תעת.**

78) ויאהב יעקב .. את רחל: **ראה תו"א ויצא כב, ד ואילך. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א בהוספות ע' 6 ואילך (נדפס גם במאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' קב ואילך). תורת חיים ויצא קסח, ג ואילך.**

79) רחל .. עלמא דאתגליא: **ראה זהר ח"א (סתרי תורה) קנב, א. ח"ב כט, ב. ע"ח שער מוחין דצלם (שער כג) פ"ד.**

80) ושם הקטנה רחל: **ויצא כט, טז.**

81) בזהר ובמד"ר שם ה' קטנה רחל: **ראה תו"א וישב כט, ד. (והובא ג"כ בתו"א ויצא כב, ד. כג, ד. לקו"ת מטות פג, ג). מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ס"ע ער (נדפס גם במאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ס"ע רס). אוה"ת חנוכה (כרך ב) רחצ, ב. בהעלותך ע' שצז (בשם הזהר). ע' תא. ועד"ז במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תתקלב. וראה גם ע"ח שער יעקב ולאה (שער לז) פ"ד. שער לאה ורחל (שער לח) פ"ג.**

מ"ש כאן „בזהר" — אולי הכוונה לזח"ג רמד, ב (ברע"מ). ומ"ש כאן „ובמד"ר" — הנה באוה"ת תהלים (יהל אור) ע' תכח מציין לב"ר פע"א [אבל נדצ"ל: פ"ע, טו] (ולשון המדרש הזה הובא ג"כ בלקו"ת מטות ואוה"ת בהעלותך הנ"ל).

82) שיעקב הי' בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה: **ע"פ תרומה כו, כח. זח"ב קעה, ריש ע"ב. ראה גם תניא פי"ג (יט, א). סה"מ תרל"ז ח"א ע' קכח. תרמ"ב ע' קז. וש"נ.**

83) לאה עולם המח': **ראה סידור עם דא"ח ס, ג. סט, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' קג. וש"נ.**

84) שם הגדולה לאה: **ויצא כט, טז.**

85) ה' גדולה לאה: **ראה הערה 81. והובא ג"כ בלקו"ת נשא כב, ב. שלח לח, ג.**

86) עלמא דאתכסי': **ראה גם סה"מ תרל"ח ס"ע קלח ואילך.**

87) רחל עולם הדבור: **ראה ע"ח שער אזן חטם פה (שער ד) פ"א. סידור עם דא"ח שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' רכז. וש"נ.**

הי' גילוי אלקות לעיני כל, וע"ש זה נק' רחל, ורחל היתה יפ"ת ויפ"מ שהו"ע הצדיקי' שמקיימי' תומ"צ בחי' עשה ול"ת, ולכן נק' אחיי ורעיי[88] שהם היו אחים ורעים להקב"ה שנא'[89] למען אחיי ורעיי כו' למען בית אלקינו וע' מזה בד"ה מי יתנך ובהגהות לשם[90], ובד"ה ויהיו כל הפקודים בספר ך"ו[91].

קיצור, וענין היופי הגם כי המדות נמשכי' ומתנהגי' מהשכל מ"מ שורש המדה מלמעלה מן השכל, וע"י שמאיר בחי' שלמעלה מהשכל נעשה היופי, וזהו ב"פ הנך יפה, וזהו ענין ארור המן וברוך מרדכי ושני האבות התכללות המדות, ויעקב בריח התיכון לכן אהב את רחל עדאתח"ג, משא"כ לאה הגם שהיא בחי' גבוה אך היא באתכסיא, וזהו שנק' כנס"י רחל דהיינו בזמן שבהמ"ק קיים, שנק' אז נש"י אחים וריעים כו'.

(ד) **אמנם**[92] בזמן גלות אחשורוש נק' כנס"י בשם אסתר ע"ש שאינו מאיר גילוי אלקות, וכמ"ש[14] ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא, ולכן בכל המגילה לא נזכר שם הוי'[93], הגם כי ברמז יש ש' הוי' כמו יבוא המלך והמן היום ר"ת הוי'[94] ואח"כ נא' יבוא המלך והמן שהוא ר"ת יה"ו[95], ובתיבות וכ"ז איננו שוה לי ש' הוי' בס"ת למפרע[96], הנה כ"ז הוא רק ברמז ולא בפירוש, וכוונת אסתר שרמזה ש' הוי' • בדברי' בכדי להעלות ולהגביה את המן[97] למעלה מאד בכדי שאח"כ תהי' ירידתו למטה מאד, וכמו פרי החג שמתמעטין והולכין[98], והיינו שהגביה אותו לבחי' ש' הוי' וכתי'[99] משם אורידך נאום הוי', וכן מרדכי הי' בחי' קט

---

88) הצדיקי' .. אחיי ורעיי: (בנוסף להמצויין בסמוך בפנים) ראה גם סה"מ תרמ"ב ע' ק. וש"נ.

89) למען אחיי .. בית אלקינו: ע"פ תהלים קכב, ח־ט.

90) בד"ה מי יתנך ובהגהות לשם: לקו"ת שה"ש מד, סע"ב ואילך. אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרלד. ס"ע עדרת ואילך.

91) ובד"ה ויהיו כל הפקודים בספר ך"ו: ראה לעיל הערה 28. וש"נ.

92) אמנם: לפרק זה ראה סה"מ תרכ"ז שבהערה 1 (ע' קצב־קצג). תרל"א ח"ב ע' תקעז ואילך. תרמ"ב ע' תמב ואילך. תרס"א ע' ריח ואילך.

93) בכל המגילה לא נזכר שם הוי': ראה גם תו"א מגלת אסתר ק, ב. סה"מ תר"ם ח"א ע' שיג. וש"נ.

94) יבוא המלך והמן היום ר"ת הוי': אסתר ה, ד ובמנות הלוי שם. פע"ח שער הפורים פ"ו. של"ה תושב"כ פ' זכור של, ב. משנת חסידים מסכת אדר פ"ז מ"ה. סה"מ תר"ם שם. וש"נ.

95) יבוא המלך והמן שהוא ר"ת יה"ו: אסתר שם, ח. ראה גם סה"מ תר"ם ח"א ע' שיג. ע' תמה. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' תקיד.

96) וכ"ז איננו שוה לי ש' הוי' בס"ת למפרע: אסתר שם, יג. זהר ח"ג קעד, א (ברע"מ). תקו"ז בהקדמה (ט, ב). זהר חדש (תיקונים) קי, ב. בחיי במדבר א, נא. פע"ח ושל"ה שם. מדרש תלפיות ענף אחשורוש בסופו. משנת חסידים מסכת תמוז ואב רפ"א. מסכת אדר שם.

97) וכוונת אסתר .. ולהגביה את המן: ראה תו"א מגלת אסתר צג, ד. סה"מ תר"ם ח"א ע' שיג. וש"נ.

98) פרי החג שמתמעטין והולכין: ראה פינחס כט, יג ואילך. פרש"י שבת כא, ב.

99) משם אורידך נאום הוי': ירמי' מט, טז. עובדי' א, ד. ראה גם תו"א וישלח כו, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א ע' קסח.

גבוה מאד ובא בהתלבשות בגלות אחשורש, כנודע שמרדכי ממ"ש רז"ל מרדכי מירי[100] דכיא, במגילה ד"י ע"ב הנ"ל, שהוא בחי' גבוה מאד, והיינו שהוא בחי' ריח דבר שהנשמה נהנית ממנה[101] ולא הגוף, גוף הוא בחי' רמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלכא, מצות הוי', ועמ"ש מזה[102] ע"פ[103] כי המצוה הזאת כו' לא נפלאת כו', משא"כ הריח הנשמה עצמה נהנית ממנה כמו שמעוררי' מי שנתעלף ע"י ריח החזק[104] שעולה דרך נקבי החוטם למעלה מן המוח, ובעבודה זה"ע התשובה שנק' ריח כמ"ש[105] וירח את ריח בגדיו, ריח בוגדיו[106], ועמ"ש מזה בד"ה ראה ריח בני[107], ובד"ה באתי לגני[108] בענין אריתי מורי עם בשמי[109] שעי"ז מעוררים בחי' סוכ"ע מה שאין בחי' אתעדל"ת של המצות מגיע לשם, כי ע"י המצות נמשך מבחי' אדם, כנודע שרמ"ח פקודין הם רמ"ח אברין דמלכא, אמנם ע"י מס"נ נמשך מבחי' כי לא אדם הוא[110], ועד"ז יובן ענין התשובה שהי' בחילא יתיר[111] יותר מבחי' המצות והיינו בחי' ריח כנ"ל וזהו ג"כ ענין מרדכי מירי דכיא, ובא בהתלבשות בג' אחשורש, וכמו"כ ז' הנערות הם ז' היכלות דבריאה[112] שהם ג"כ בחי' ומדריגה גבוה, אך הנה כ"ז הוא ברמז לבד ובפירוש לא נא' כלל כ"א בבחי' הסתר כו', והוא לפי שבזמן הגלות אינו מאיר בחי' ש' הוי' בגילוי כ"א בכינוים שמתלבש בכינוים היינו לבושי' וצמצומי' כו', וע' בד"ה ויצוום אל בנ"י ובהביאור ובהגהות לשם[113] מענין ההפרש בין נסים נגלי' דיצ"מ וקרי"ס לנסים נסתרים דאסתר וכדומה, וזהו אם לא תדעי לך היפה בנשים, פי' בזמן הגלות שאין שם יופי כו'

---

100) מירי: בהוצאה הקודמת: מירא. ראה גם לעיל הערה 6.

101) ריח דבר שהנשמה נהנית ממנה: ראה ברכות מג, ב. סה"מ תרמ"ב ע' סה. וש"נ.

102) גוף .. מצות הוי' .. ועמ"ש .. כי המצוה: לקו"ת נצבים מה, ג.

103) כי המצוה הזאת .. לא נפלאת: נצבים ל, יא.

104) שמעוררי' מי שנתעלף ע"י ריח החזק: ראה גם סידור עם דא"ח כז, ב. המשך מים רבים תרל"ו פרק ו. סה"מ תר"ם ח"ב ע' תקצט. וש"נ. סה"מ תרנ"ט ע' ט. ד"ה באתי לגני תשכ"ח (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רמח. בהוצאה החדשה — ח"ב ע' שטו). ד"ה ברוך שעשה נסים תשמ"ג (סה"מ מלוקט ח"ב ס"ע רטז. בהוצאה החדשה — ח"ב ע' קפג).

105) וירח את ריח בגדיו: תולדות כז, כז.

106) ריח בוגדיו: ראה ב"ר פס"ה, כב ובפרש"י ובמתנות כהונה שם. סנהדרין לז, א. וראה גם לקו"ת דרושים לשבת שובה סה, סע"ב. אוה"ת תולדות (כרך ד) תתלב, א ואילך.

107) בד"ה ראה ריח בני: תו"א תולדות כ, ד.

108) ובד"ה באתי לגני: לקו"ת שה"ש לב, סע"א ואילך. סידור עם דא"ח שם כז, ב. כח, ג ואילך.

109) אריתי מורי עם בשמי: שה"ש ה, א.

110) כי לא אדם הוא: שמואל־א טו, כט.

111) התשובה שהי' בחילא יתיר: ראה זהר ח"א קכט, ב. אגה"ת פ"ח. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי קכט, ד. לקמן ע' קצט. סה"מ תרמ"ב ע' ריא ואילך. וש"נ.

112) ז' הנערות הם ז' היכלות דבריאה: ראה זהר ח"ב רס, ב.

113) בד"ה ויצוום אל בנ"י ובהביאור ובהגהות לשם: לע"ע לא נתברר לאיזה מאמר כוונתו. ראה גם אוה"ת וארא ס"ע רטו.

היינו בחי' ארור המן וברוך מרדכי, וכמארז"ל[114] עד דלא ידעי בין ארור המן וברוך מרדכי, דהיינו בחי' רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת, אך מ"מ ע"י הסתר מגיעי' עי"ז למעלה מבחי' ארור המן וברוך מרדכי, והיינו שע"י המס"נ שהי' להם אז הגיעו עי"ז למעלה מבחי' י"ה ובחי' ו"ה, וזהו וקיבל היהודים את אשר החלו לעשות[115], וארז"ל פ"ח דשבת[116] דפ"ח ע"א את אשר החלו לעשות[117] במ"ת שע"י מס"נ דפורים הוא הקיום[118] והקיבול על מ"ת[119], והיינו שלגבי בחי' זו הנה מ"ת הוא רק התחלה לבד, ולכן יוהכ"פ שבו ניתנו לוחות אחרונות[120] שהם בחי' התורה והמצות דעכשיו (כאשר נשתברו הלוחות ראשונות) הוא כפורים[121] לפי שבפורים
קי הי' גמר הקבלה שקיימו מה שכבר קיבלו, • והיינו ע"י המס"נ שלהם, אך צ"ל הלא יוהכ"פ הוא זמן הסליחה[122] שענין הסליחה בהכרח שתומשך מבחי' גבוה למעלה יותר מבחי' התורה והמצות שלכן נמשך משם סליחת העוונות להיות כי אם צדקת מה תתן לו ואם רבו פשעיך מה תפעל בו[123], וכנודע מענין תטהרו גימ' כתר[124], שמבחי' כתר נמשך הסליחה, ואיך נאמר שיוהכ"פ הוא כפורים כו', אך הענין הוא דהנה ארז"ל בענין ד' חלוקי כפרה[125] עבר על כריתות[126] ומיתות ב"ד תשובה ויוהכ"פ תולין ויסורים ממרקין, נמצא כי ביוהכ"פ אינו נמשך עדיין סליחה גמורה על כ"ד כ"א צ"ל יסורים שימרקו החטא, אבל פורים הוא גבוה יותר שהרי החטא

---

114) עד דלא ידעי: מגילה ז, ב.

115) וקיבל היהודים את אשר החלו לעשות: אסתר ט, כג. ראה הנסמן בסה"מ תרכ"ז שם (ס"ע קצב). וראה גם סה"מ תרמ"ב ס"ע שסט ואילך ובהנסמן שם.

116) פ"ח דשבת: אוצ"ל: פ"ט דשבת. ראה גם תו"א מגלת אסתר קיח, ג.

117) את אשר החלו לעשות: בגמ' שבת שם הובא הפסוק קימו וקבלו היהודים (אסתר ט, כז). ראה ד"ה וקבל היהודים תשי"א הערה 4 (ספר המאמרים מלוקט ח"ג ע' סז. בהוצאה החדשה — ח"ג ע' נד). ראה גם תו"א מגלת אסתר צח, א. קכא, ד.

118) החלו .. במ"ת .. דפורים הוא הקיום: ראה תו"א מגלת אסתר צו, ג. סה"מ תר"ם ח"א ע' שיג. וש"נ.

119) על מ"ת: בסה"מ תרמ"ב שבהערה 92 (ס"ע תמג): עול מ"ת.

120) יוהכ"פ .. לוחות אחרונות: ראה תענית ל, ב. פרש"י תשא לד, כט.

121) יוהכ"פ .. הוא כפורים: ראה תקו"ז תיקון כא (נז, ב). מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א ר"ע שמ. סידור עם דא"ח רפג, סע"ב. פלח הרמון אחרי ע' רד. ד"ה על כן קראו תשי"ג (סה"מ מלוקט ח"ה ע' קפט ואילך. ע' קצא. בהוצאה החדשה — ח"ג ע' סו. ס"ע סז ואילך) ובהערות 9; 26 שם. סה"מ תרמ"ב ע' שכה. וש"נ.

122) יוהכ"פ הוא זמן הסליחה: ראה אחרי טז, ל. לד. אמור כג, כח.

123) אם צדקת .. תפעל בו: איוב לה, ו־ז (ושם: אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו).

124) תטהרו גימ' כתר: רמ"ז לזהר ח"ג סו, א. סח, ב (ד"ה דבי' איתגלי עתיקא). לקו"ת אחרי כו, ד.

125) ארז"ל בענין ד' חלוקי כפרה: יומא פו, א. וראה אגה"ת פ"א (צ, ב ואילך).

126) עבר על כריתות .. חילול השם .. שמיתה מכפרת: ראה גם סה"מ תרל"ו ח"ב ע' רמו־רמז. ע' רמט.

שלהם הי' שנהנו מסעודת אחשורש[127] שהי' חילול ש"ש בפרהסיא[128], ועל חילול השם ארז"ל שמיתה מכפרת[126] וכאן ע"י המס"נ נמחל להם ג"ז, והיינו מפני כי יוהכ"פ הוא מס"נ בכח כמ"ש בפועל, אבל כאן עמדו במס"נ בפועל ממש עד שמה הגיע לכל אחד ואחד לכן יוהכ"פ הוא כפורים כו', ובזה יובן מ"ש וקיבל יהודים וקיבל ל' יחיד[129], כי מחכ' ולמטה הוא בחי' ההתחלקות[130], וז"ע נודע בשערים[131] כ"ח לפום שעו"ד[132], שז"ע העבודה שע"פ השכל המושג הנה הוא נמשך בבחי' התחלקות המדריגות, אבל רעו"ד שהוא הרצון פשוט שלמעלה מן הטו"ד שהוא למעלה משכל המושג לגמרי וז"ע המס"נ שהי' בימי המן שנתדבקו ישראל בו ית' בבחי' רצון פשוט שלמעלה מן השכל והשגה, הנה בבחי' רצון פשוט זה משתווים כל נש"י יחד, הפחות שבפחותים עם הגדול יחד להיות בחי' זו היא למעלה משכל המושג לגמרי, ולכן משתווה רצון פשוט זה כאלו מכלליות ישראל הוא רק רצון א' אשר ע"כ נא' לשון וקיבל ל' יחיד ולא וקיבלו ל' רבים, והיינו כענין ויחן ישראל נגד ההר[133], ועמ"ש בסוף הביאור שע"פ וקיבלו בת"א[134].

קיצור, שבזה"ג נק' כנס"י אסתר ע"ש שאינו מאיר גילוי אלקות, ולכן בכל המגילה לא נז' ש' הוי' רק ברמז, והגם כי מרדכי הי' בחי' גבוה מירי דכיא וכן ז' הנערות ז' היכלות דבריאה מ"מ הוא רק ברמז • כ"א בכינוי, וזהו אם לא תדעי לך היפה שלא יש בחי' יופי, אך מ"מ ע"י ההסתר מגיעי' למעלה מבחי' י"ה ו"ה, וע' במ"א[135] בענין המשל המים כשסותמים ומעכבין הילוכה מתחזקת להלוך בתוקף יותר, וזהו וקיבל, החלו במ"ת וארז"ל שמ"ת הוא החלו לעשות שע"י מס"נ דפורים הי' גמר הקבלה, ולכן יוהכ"פ כפורים, וגם בחי' לכפר עליכם[136] שביוהכ"פ הוא ג"כ רק כפורים אבל פורים עצמו גבוה יותר, והיינו כי קיא

127) שנהנו מסעודת אחשורש: ראה מגילה יב, א.

128) שנהנו מסעודת .. ש"ש בפרהסיא: ראה גם ד"ה על כן קראו תשי"ג (סה"מ מלוקט ח"ה ע' קצא. בהוצאה החדשה ס"ע סז ואילך) הערה 26. ד"ה להבין כל המועדים עתידין ליבטל תשט"ז (סה"מ תשט"ז ע' קכח). וראה גם ד"ה שיר המעלות ממעמקים תשי"ט (סה"מ תשי"ט ע' ט).

129) וקיבל יהודים וקיבל ל' יחיד: ראה תו"א מגלת אסתר צז סע"ד ואילך.

130) מחכ' ולמטה הוא בחי' ההתחלקות: ראה תו"א שם צח, א. לקו"ת דרושים לשבת שובה סז, ד.

131) נודע בשערים: משלי לא, כג.

132) כ"ח [= כל חד] לפום שעו"ד [= שיעורא דיליה]: ראה זהר ח"א קג, רע"ב (הובא בתניא בהקדמה (ד, א)). וראה גם זהר שם קכט, ב.

133) ויחן ישראל נגד ההר: ראה יתרו יט, ב ובפרש"י שם. לקו"ש חכ"א ע' 104.

134) בסוף הביאור שע"פ וקיבלו [בסה"מ תרכ"ז (ע' קצג): וקבל] בת"א: מגלת אסתר צח, א.

135) וע' במ"א בענין המשל המים: בסה"מ תרל"ז ח"א ע' קכא מציין: "כמ"ש מזה בד"ה רפאיני ה' וביאורו ע"ש". וש"נ. וגם כאן מתחלה רשם כ"ק אדמו"ר מהר"ש: "וע' בד"ה רפאני ה' וארפה". ומחקו, וכתב: "וע' במ"א". וראה גם לקו"ת מסעי צא, ג. דרושים לר"ה נה, ג. סה"מ תרמ"א ע' רפה. וש"נ. לעיל ע' צד הערה 58.

136) לכפר עליכם: אמור כג, כח.

ביוהכ"פ אינו מתכפר על כריתות ומיתות ב"ד וכ"ש חילול השם, ובפורים נתכפר גם על חילול השם מה שנהנו מסעודת אחשורש, והכח הזה הוא להיותו מס"נ בפו"מ, ולכן נא' וקיבל ל' יחיד כי בבחי' זו שלמעלה מטו"ד הכל שוים כקטן כגדול, ולכן נא' ל' יחיד היינו שבכל ישראל הי' רק רצון א' לאבינו שבשמים וכאילו הוא רצון מאיש אחד כו'.

(ה) **ועפ"ז**[137] יובן ענין אסתר ירקרקות היתה רק שחוט של חסד משוך עלי'[13], והיינו כי בזה"ג לא יש בחי' היופי שזהו בחי' יפ"ת ויפ"מ הנ"ל, אלא שחוט של חסד משוך עלי' היינו שנמשך לה מבחי' רב חסד[138], וזהו מ"ש[19] שקר החן זה דורו של משה שהי' בבחי' חן היינו אתדל"ע מצד עצמה, כמו שהי' יצ"מ וקרי"ס בבחי' אתדל"ע מצ"ע ולא אמר[139] מה תצעק אלי[65] בעתיקא תלי'[64] שהוא בחי' שלמעלה מאתעדל"ת אתעדל"ע (ולכן אמר משה תחת אשר לא עבדת[52], שלא הי' בהם אתעדל"ת[140] וצ"ע), והבל היופי זה דורו של יהושע, והיינו הגם כי הי' להם בחי' יופי דיפ"ת ויפ"מ במ"ע ומל"ת[141] מ"מ הוא רק ההמשכה מבחי' הבל, דהנה קהלת אמר ז' הבלים[142] כמ"ש[143] הבל הבלים הבל הבלים אמר קהלת הכל הבל, והיינו שהז' הבלים הם כנגד ז' ימי בראשית שהם בחי' ז' מדות[144] והגם כי הם בחי' גבוה מ"מ לגבי אוא"ס זהו בחי' הבל לבד, והיינו בחי' הבל הלב, שורש ומקור כל ההתהוות, ולכן איתא במדת"ל[145] סי' צ"ב שהכל הבל קאי על יום השבת, וע' בעה"מ[146] שפי' ז' הבלי' שיוצאי' מא"ק והם שער רישא ב' אזנים ב' עינים חוטם פה, ולכאו' צ"ל גם בחוטם עצמו יש ב' נקבים ע' במק"מ תזריע

---

137) ועפ"ז: לפרק זה ראה סה"מ תרכ"ז שם (ע' קצג־קצד). תרל"א ח"ב ע' תקעח ואילך. תר"ם ח"א ע' שח וע' שי. ע' תמ וע' תמב. תרמ"ב ע' תמה ואילך. תרס"א ע' רכ.

138) רב חסד: תשא לד, ו.

139) ולא אמר: אוצ"ל: ול"א [= ולכן (ולזה) אמר], ותיבת „אמר" (השני) מיותר. בסה"מ תרל"א, תרמ"ב ותרס"א: וכמ"ש.

140) משה .. שלא הי' בהם אתעדל"ת: בשולי הגליון בסה"מ תרכ"ז שם נרשם: שקר החן אתעדל"ע מצד עצמו כי משה אמר להם תחת אשר לא עבדת בשמחה, א"כ החן שהי' בימי משה זהו מצד עצמו, ולא ע"י העבודה בשמחה.

141) במ"ע ומל"ת: בסה"מ תרל"א נוסף כאן: כמ"ש ויעבדו את ה' כו' (ספר שופטים ב, ז — בדילוג).

142) קהלת אמר ז' הבלים: ראה בבא בתרא ק, ב וברבינו גרשום שם. קה"ר; ילקוט שמעוני ומדרש זוטא עה"פ שבהערה הבאה. מדרש תהלים רפצ"ב (הובא בסמוך בפנים). זהר ח"א קמו, ב ואילך (סתרי תורה).

143) הבל הבלים .. הכל הבל: קהלת א, ב (ושם: הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל).

144) שהז' הבלים .. ז' מדות: ראה אור החמה לזהר שם. עמק המלך שער קרית ארבע (שער יד) פקמ"ו (קך, א). ביאורי הזהר להצ"צ ח"ב תזריע ע' תתפא. אוה"ת נ"ך כרך ב' ע' א'צט.

145) במדת"ל: = במדרש תהלים (נסמן בהערה 142). ראה גם קה"ר; ילקוט שמעוני ומדרש זוטא שם.

146) בעה"מ [= בעמק המלך] שפי' ז' הבלי' שיוצאי' מא"ק: הובא גם באוה"ת נ"ך כרך ב ע' א'צת. וראה בסמוך בפנים: „ובשער ח' רפ"ו דמ"ה ע"ד".

דמ״ז ע״ב בשם הרח״ו[147], וע׳ בשל״ה ר״פ שופטים שבעה שערים[148] כו׳, ובעה״מ בשער י״א הוא שער דיקנא קדישא פ״ך דס״ו ע״ג פי׳ שהם ז׳ הבלי׳ היוצאי׳ מפה דא״ק[149] פום ממלל רברבין[150] (וכ״ה בלק״ת מהאריז״ל בקהלת ע״פ הבל הבלים)[151] שע״ז נא׳[152] כי על כל מוצא פי הוי׳ יחי׳ האדם, פי׳ שעל כל מוצא פי הוי׳ דא״ק[149] יחי׳ האדם ז״א, וכעין זה פי׳ בשער קרית ארבע פ׳ קמ״ו דק״ך • ע״א, קיב ופרק קמ״ד דקי״ט ע״ד[153], וי״ל ז׳ מילואי׳[154] דש׳ ס״ג[155] זהו הבל מספר ל״ז[156] וש׳ ס״ג עצמו זהו בחי׳ אמת[157] שהוא בחי׳ ע״ק[158] וההבל מבחי׳ אמת זהו ע״ד שפת אמת[159], ע׳ בהגהות לסידור בד״ה אחרי ה׳ אלקיכם תלכו דתרטו״ב[160], וע׳ בזח״ב ר״פ תשא[161] ובלק״ת בד״ה ושבתה הארץ[162], וכענין ההפרש בין תיקון ואמת שבי״ג ת״ד[163] לשאר התיקונים[164], שהגם שגם הם אמת, מ״מ תיקון ואמת עצמו פנוי משערות[165] וע׳ בד״ה ע״כ קראו לימים האלה פורים[166] שזהו כמו

---

147) ע׳ במק״מ תזריע דמ״ז ע״ב בשם הרח״ו: באמצע הקטע – „אבל הרח״ו". [תיבות אלו הם הוספת כ״ק אדמו״ר מהר״ש על האוה״ת שבהערה 146].

148) בשל״ה ר״פ שופטים שבעה שערים: אולי צ״ל: בשל״ה סוף פ׳ שופטים – ראה שם חלק דרך חיים תוכחת מוסר שעט, ב. וראה גם אוה״ת שופטים ע׳ תתכב. סה״מ תרל״ג ח״ב ר״ע תסב.

149) דא״ק .. דא״ק: באוה״ת (שבהערה 146) ובסה״מ תרכ״ז: דע״ק .. דע״ק – וכ״ה בעמק המלך שם. וראה גם ד״ה שיר המעלות ממעמקים תשי״ט (סה״מ תשי״ט ע׳ י ואילך).

150) פום ממלל רברבין: דניאל ז, ח. כ (ושם: רברבן).

151) (וכ״ה בלק״ת .. הבלים): הוספת כ״ק אדמו״ר מהר״ש על האוה״ת שבהערה 146.

152) כי על כל מוצא פי הוי׳: עקב ח, ג.

153) בשער קרית ארבע .. דק״ך .. דקי״ט ע״ד: בעמק המלך.

154) ז׳ מילואי׳ דש׳ ס״ג: ראה עמק המלך שבהערה 144: שבכל הז׳ מדות יש בו מלוי שם ס״ג.

155) מילואי׳ דש׳ ס״ג .. ל״ז: ראה ע״ח שער טנת״א (שער ה) רפ״א. שער רפ״ח ניצוצין (שער יח) ספ״א. פע״ח שבהערה הבאה.

156) הבל מספר ל״ז: ראה מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ה ח״ב ע׳ תתמח ואילך נוסח א – תורת חיים יתרו רעו, ב בשם הע״ח. ראה פע״ח שער השופר פ״א. פ״ג. לקו״ת להאריז״ל בראשית ג, כ. עמק המלך שער דיקנא קדישא (שער יא) פ״ך (סו, א ואילך) ושבהערה 144. מאורי אור אות ה׳ ס״ב (מערכת הבל).

157) וש׳ ס״ג עצמו זהו בחי׳ אמת: ראה לקמן ע׳ קפא וכן באוה״ת נ״ך כרך ב ע׳ א׳צט: ז״פ ס״ג גימט׳ אמת.

158) ע״ק: כ״ה גם באוה״ת ובסה״מ תרכ״ז שבהערה 149.

159) שפת אמת: משלי יב, יט.

160) בהגהות לסידור בד״ה אחרי .. דתרטו״ב: אוה״ת פ׳ ראה ע׳ תרפו ואילך.

161) בזח״ב ר״פ תשא: קפח, א.

162) ובלק״ת בד״ה ושבתה הארץ: בהר מ, א.

163) שבי״ג ת״ד: ראה זהר ח״ב קעז, א (ספרא דצניעותא). ח״ג קלא, א (אד״ר).

164) ההפרש בין תיקון ואמת .. לשאר התיקונים: ראה לקו״ת מסעי צג, א ואילך.

165) תיקון ואמת עצמו פנוי משערות: ראה זהר ח״ג שם. קלג, ב. ע״ח שער אריך אנפין (שער יג) פ״ט. לקו״ת מסעי שם. ראה גם סה״מ תרמ״א ע׳ קנא ובהערה 30.

166) בד״ה ע״כ קראו .. פורים: תרי״ט. הנחת ר׳ הלל נדפסה בפלח הרמון (שמות) מגלת אסתר ע׳ תח. נדפסה בשינויים בסה״מ תרל״ה ח״א ע׳ קנ.

ההפרש בין אלו ואלו דא״ח[167] ובין הלכה, ומבחי׳ זו נמשך מקיפי׳ לז״א ומל׳, והיינו ל״מ דצלם[168] ואור שבעת הימים[169] לפי׳ הנ״ל הם ג״כ בחי׳[170] , ובשער ח׳ רפ״ו דמ״ה ע״ד[171] פי׳ מאוירא דכיא נמשכי׳ ז׳ הבלי׳ והם השערות דא״א שבהם הבל היוצא מהראש, ולפ״ז יובן המדת״ל[172] שהכל הבל קאי על יום השבת, שלכאו׳ איך יתכן לומר על שבת שהוא בחי׳ הבל, אך באמת י״ל שהוא בחי׳ הבל לגבי יום שכולו שבת[173] דלע״ל והיינו שעכשיו שבת שהוא בחי׳ מוחין דאבא[174] הנה או״א במזלא אתכללין[72] שהוא בחי׳ השערות אבל ליום שכולו שבת יאיר עונג העצמי כו׳, ע׳ מזה בד״ה שה״ש[175], נאמר שירים למי שעשאנו שיורים לעולם[176], בספר ד״ז[175], ולכן נא׳[177] לעשות את השבת היינו לתקן[178] שגם בחי׳ שבת צריך תיקון כו׳.

קיצור, לפ״ז יובן ענין אסתר ירקרקות שלא הי׳ בה בחי׳ יופי דתומ״צ, חוט של חסד משוך מבחי׳ רב חסד וזהו שקר החן דורו של משה שהי׳ בבחי׳ חן אתדל״ע לבד, והבל היופי שגם האתעדל״ת דמעשה המצות כ״ז מבחי׳ הבל, והיינו ז׳ הבלים דא״ק, ולכן גם שבת הוא בכלל ההבלי׳ לגבי יום שכולו שבת דלע״ל.

(וא״ו) **אשה**[179] יראת ה׳ היא תתהלל[180] זו דורו של ריב״א[181], והיינו לפי שבדורו של ריב״א הי׳ כל ההיפוכי׳ וגזירות שונות ואעפ״כ עסקו בתורה, שזהו[182] הי׳ בבחי׳ מס״נ לכן הגיעו למעלה מבחי׳ היפ״ת ויפ״מ

---

167) אלו ואלו דא״ח: עירובין יג, ב. ראה גם מאמרי אדמו״ר האמצעי נ״ך ע׳ שלט ואילך. תורת חיים תצוה שמט, ד. סה״מ תרכ״ז ע׳ שא ואילך. לקו״ש חט״ו ע׳ 233 ואילך. וש״נ.

168) ל״מ דצלם: ראה לקו״ת תצא לו, סע״ג ואילך.

169) ואור שבעת הימים: ישעי׳ ל, כו. ראה גם לקו״ת צו ט, ב. שערי אורה לאדמו״ר האמצעי לג, ב. סידור עם דא״ח רצא, ד. ספר הערכים חב״ד ח״ג ע׳ תפג ואילך.

170) ג״כ בחי׳ : כ״ה גם בהוצאה הקודמת. בסה״מ תרל״א ותרמ״ב: ג״כ בחי׳ הבל.

171) ובשער ח׳ רפ״ו דמ״ה ע״ד: בעמק המלך.

172) ולפ״ז יובן המדת״ל: = המדרש תהלים. ראה גם אוה״ת נ״ך כרך ב ע׳ א׳ק.

173) יום שכולו שבת: תמיד בסופה.

174) שבת .. מוחין דאבא: ראה פע״ח שער מקראי קדש פ״א. לקו״ת צו יא, ד. בחוקותי מז, ג. הנסמן במאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ג ע׳ א׳מד. סה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ שצה, וש״נ.

175) בד״ה שה״ש .. בספר ד״ז: ראה סה״מ תרכ״ז ע׳ רסה וע׳ ער.

176) נאמר שירים למי שעשאנו שיורים לעולם: שהש״ר פ״א, א (יא). וראה גם סה״מ תרכ״ז ע׳ רסג וע׳ רסד. ע׳ תמז.

177) לעשות את השבת: תשא לא, טז.

178) לעשות .. היינו לתקן: ראה מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ג ח״א ע׳ שיב. תו״א יתרו ע, א. לעיל ע׳ א ואילך. וש״נ. ע׳ יג־יד.

179) אשה יראת ה׳: לפרק זה ראה אוה״ת נ״ך כרך א ע׳ מט. סה״מ תרכ״ז שבהערה 1 (ס״ע קצד ואילך). תרל״א ח״ב ע׳ תקעט ואילך. תרס״א ע׳ רכ ואילך.

180) אשה יראת ה׳ היא תתהלל: משלי לא, ל.

181) זו דורו של ריב״א: = ר׳ יהודה ברבי אילעאי (סנהדרין כ, א).

182) שזהו: בהוצאה הקודמת: שזה.

דתומ"צ בעצם, והיינו שכמו בפורים ע"י המס"נ שלהם עי"ז הי' וקיבל[115] את אשר החלו[117], שמ"ת הי' רק בחי' התחלה לגבי בחי' זו כמו"כ במס"נ שהי' בדורו של ריב"א הגיעו ג"כ לבחי' זו, ויש להעיר מענין מ"ש (ש"ב ר"פ ד"ג[183]) ונאום הגבר הקים[184] על, וארז"ל פ"ג דמ"ק דט"ז סע"ב ארשב"ן א"ר יונתן מ"ד נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הקים[184] על שהקים עולה של תשובה, ופי' רש"י ז"ל שהוא שב תחלה ונתן דרך לשבים כדאמרינן פ"ק דע"ז ד"ד ע"ב לא דוד ראוי לאותה מעשה (דבת שבע[185], שהרי אמר ולבי חלל בקרבי[186]) אלא שאם חטא יחיד אומרי' לו כלך אצל דוד שמחל לו הקב"ה אף אתה חזור בתשובה, והנה בתשובה יש כמה
קיג **מדריגות, כמ"ש בלק"ת בד"ה מה טובו[187], ודוד עשה תשובה עילאה[188] ע"כ • נק' שהקים עולה של תשובה, וכענין והחזירנו בתשובה שלימה לפניך[189], וכמ"ש בד"ה שובה עד הוי' אלקיך[190], היינו עד שהוי' יהי' בבחי' אלקיך כו', וזהו פי' כל ימיו בתשובה[191], שאין התשובה על העוונות ח"ו, כ"א להיות והרוח תשוב[192] כמ"ש בד"ה מה טובו הנ"ל[193], והנה עיקר ההפרש בין תשו"ע ותשו"ת[194], כי תשו"ת היא בבחי' ממכ"ע ע"פ השכל והמדות, ותשו"ע היא בבחי' סוכ"ע ע"י בחי' בכל מאדך[195], וזהו הנק' עולה של תשובה, ולכן נק' דוד בן ישי[196] כי ישי הוא ש"י עולמות[197] שבבינה בחי' תשובה, ובמאו"א[198] בן ישי יסוד דז"א בן לבינה שבה ש"י עלמין, והנה ע"י בחי' תשו"ע הוא בא לבחי' לפני ה' תטהרו[199] בגימ' כתר[124] כי בינה נק' על הוי' כמ"ש במאו"א אות ע' סעי' ל"ה על הוי' נק' בינה**

---

183) ש"ב ר"פ ד"ג: = **שמואל־ב ריש פרק כג [פסוק א].**

184) הקים: **בפסוק: הוקם.**

185) דבת שבע: **לשון רש"י בע"ז שם.**

186) ולבי חלל בקרבי: **תהלים קט, כב. ע"ז שם.**

187) בלק"ת בד"ה מה טובו: **בלק עג, ב ואילך. וראה גם סה"מ תרס"א שבהערה 179. ד"ה שובה ישראל תשמ"א (סה"מ מלוקט ח"ג ע' טז ואילך. בהוצאה החדשה – ח"א ע' קיב ואילך).**

188) ודוד עשה תשובה עילאה: **ראה ד"ה א"ר שמואל בר נחמני תשי"ט (סה"מ תשי"ט ע' יג). וראה גם זהר שבהערה 194.**

189) והחזירנו בתשובה שלימה לפניך: **נוסח תפלת שמו"ע.**

190) בד"ה שובה עד הוי' אלקיך: **לקו"ת דרושים לשבת שובה סה, א. סו, א.**

191) כל ימיו בתשובה: **שבת קנג, א. ראה גם לקו"ת בלק עד, א. האזינו עא, ג. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ס"ע קעז. סה"מ תרמ"ב ע' רכג. וש"נ.**

192) והרוח תשוב: **קהלת יב, ז.**

193) בד"ה מה טובו הנ"ל: **לקו"ת בלק עד, א.**

194) תשו"ע ותשו"ת: **זהר ח"ג קכג, א (ברע"מ).**

195) בכל מאדך: **ואתחנן ו, ה.**

196) דוד בן ישי: **שמואל־ב כג, א. תהלים עב, כ.**

197) ישי הוא ש"י עולמות: **ראה לקו"ת להאריז"ל וספר הליקוטים רות ד"ה ויהי בימי בסופה. לקו"ת פ' ראה כט, ד (ושם: כי ישי היינו י' עם ש"י עולמות שבבינה. ע"ש). אוה"ת שלח ע' תריא. נ"ך כרך ב' ע' א'כח. תהלים (יהל אור) ע' תקמא.**

198) ובמאו"א: = **ובמאורי אור (אות ב' סכ"ד – מערכת בן).**

199) לפני ה' תטהרו: **אחרי טז, ל.**

שהיא אימא על ז"א הנק' הוי' וכ"ש עתיקא שהוא על הוי'[200], והנה עתיק הוא ל' המעתיק הרים[201] שנעתק ונבדל כו', וכמו"כ ע"י שהאדם מעתיק א"ע ממדות נפש הבהמי' ונבדל מהם ע"ד ואבדיל אתכם[202] כו' הרי הוא בבחי' על, ועי"ז זוכה לתשובה שלימה שהוא ג"כ בבחי' על הוי' כמ"ש לפני הוי', כי פתחי לי כחודה של מחט[203] ואני אפתח לך כפתחו של אולם, וכמו מארז"ל[204] באיזהו זכות נכנס אהרן לבית קדה"ק, זכות המילה היתה נכנסת עמו שע"י העברת הערלה זכה לכנוס לקה"ק, והיינו שע"י המילה שמעבירין הערלה עי"ז זכה לכנוס לקה"ק להיות העברת מסך ופרוכת המבדיל בין קדש לקה"ק, והגם שאין ערוך בין פרסא של הערלה שהוא בחי' ג"ק, לבחי' הפרוכת המבדיל בין הקדש לקה"ק, אך הנה נת"ל בענין פתחי לי כחודה של מחט ואני אפתח לך כפתחו של אולם, וכמ"ש באגה"ת בפ' י"ב ממשל הילוך והעתקת הצל בארץ טפח לפי הילוך גלגל השמש ברקיע אלפי' מילין, והנה ע"י המס"נ שהי' להם כל השנה עי"ז הגיעו לבחי' על הוי' לכן שקר החן בחי' אתעדל"ע מצד עצמו והבל היופי, ההמשכה מבחי' שפת אמת, כי ע"י המס"נ בבחי' תשובה הגיעו לבחי' על הוי' להשלים כל הפגמי' שנעשה בבחי' היופי הנ"ל, וגם על חיה"ש[205] נתכפרו ג"כ להיות שהיו במס"נ בפו"מ וכנ"ל שלכן יוהכ"פ הוא כפורים[121] לבד ולא כמו פורים, וזהו אסתר ירקרקות היתה וחוט של חסד[13], ופי' בעה"מ שער אק"ס[206] פ"ח דמ"ו ע"ג כי אסתר המלכה היא מל' דאצי' המקבלת הארה מן חוט הנמשך מא"ס ומקבלת אותו ע"י אריך ואו"א וז"א, ובזה נעשית לבֵנה (וזהו כדעת ר"נ אסתר ע"ש אסתהר שפרש"י ז"ל ל' ירח יפה כלבנה)[207], וא"ל[208] היא נשארת ירקרקות כמארז"ל הנ"ל, והחוט פי' שם שנמשך מאוא"ס ממש והוא נשמה לא"ק, ואפ"ל עד"ז פי' אומן את הדסה שממשיך עליה חוט של חסד הנ"ל.

קיד **קיצור**, אשה יראת ה' זו דורו של ריב"א כי בדורו הי' כל הגזירות • ואעפ"כ עסקו בתורה, לכן במס"נ זה הגיעו כמו במס"נ דפורים, וי"ל מענין הוקם

---

200) על הוי': עכ"ל המאורי אור.

201) המעתיק הרים: איוב ט, ה. ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' רמה. וש"נ. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קכו, א ובהערה 5. תורת חיים בשלח קמב, סע"ב. וש"נ. לעיל ע' יב. לקמן ע' קפז.

202) ואבדיל אתכם: קדושים כ, כו. וראה תניא פמ"ו (סו, א).

203) פתחי לי כחודה של מחט: ראה ס' חרדים בהקדמה. לקו"ש ח"א ע' 191 הערה 17. תו"א מגלת אסתר צד, ג. סה"מ תרל"ח ע' תסד. וש"נ. הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"מ תש"ג ע' 198.

וראה לקו"ת קרח נה, א. שה"ש לד, סע"ד ואילך.

204) באיזהו זכות נכנס אהרן: ראה שמו"ר פל"ח, ח. סה"מ תר"ל ע' קכו. תרל"ג ח"ב ע' תקכד. תר"ם ח"ב ע' תנג ואילך.

205) חיה"ש: = חילול השם.

206) בעה"מ שער אק"ס: = בעמק המלך שער אדם קדמאה סתם. (מכאן עד סוף הקטע הוא ע"פ לשון אוה"ת מגלת אסתר ע' יח. וכ"ה גם בסה"מ תרכ"ז (ע' קצו)).

207) (וזהו .. כלבנה): הוספת כ"ק אדמו"ר מהר"ש על אוה"ת שם.

208) וא"ל: = ואם לאו.

על עוש"ת[209], כי יש כמה בחי' בתשו' ודוד עשה תשו"ע וכענין הבקשה והחזירנו בתשו' שלימה, עד שהוי' יהי' בבחי' אלקיך, בחי' בכל מאדך, בן ישי בן לבינה, על הוי', וע"י שהאדם מעתיק א"ע מרצונות זרות, ה"ה בבחי' על, וזוכה לתשו"ע על הוי', פתחי לי כחודה של מחט, בזכות המילה נכנס אהרן לקה"ק, כי ה' צלך[210] כמ"ש באגה"ת פי"ב, וע"י מס"נ הגיעו לבחי' על הוי' לכן שקר החן והבל היופי, וזהו אסתר ירקרקות וחוט של חסד אסתר מל' ומקבלת הארה מן חוט הנמשך מא"ס, וא"ל היא ירקרקות, והחוט נשמה לא"ק, ופי' אומן כו' שממשיך החוט.

(ז) **ולהבין**[211] ביאור ענין ויהי אומן את הדסה[8] שמרדכי הי' האומן הממשיך בחי' חוט של חסד הנ"ל, שלכאו' צ"ל מה"ע מרדכי להיות הוא הממשיך לה בחי' חוט הנ"ל, אך הענין הוא דהנה מרדכי הוא ל' מירי דכיא כנ"ל במארז"ל דמגילה יעלה ברוש זה מרדכי ראש לכל הבשמים[212], מר דרור מתרגמינן מירי דכיא, והיינו כי ענין הבשמים הם בחי' הריח החזק שהוא נעשה מדבר שיש לו קיוהא דוקא, ואינם כענין המאכלי' שהם מתוקים לחיך כ"א בחי' הריח הוא מדבר חזק דוקא, ובעבודה ז"ע התשובה שהיא בחילא יתיר[111], ועיקר הכח והחוזק נמשך דוקא מה שהי' תחלה נפרד והלך בשרירות לבו הרע, ואח"כ כששב בכל לבבו ובכל נפשו אזי מתחזק מאד בתגבורת החיות לשוב לה' בכל נפשו ובכל מאודו, וכנודע שהקירוב הנעשה אחר הריחוק שהי' תחלה הוא בתגבורת יותר, וע' בכתבי אאזמו"ר ז"ל[213] (הגדולי') בד"ה להבין ענין הלולא דרשב"י בסופו[214] שמפרש ענין שמחת חו"כ[215] בהיות כי בתחלת יצירתם נזדווגו ונכרז ב"פ לפלוני[216], להיותם שורש נשמתם משורש א'[217], ואח"כ נתרחקו משך רב מאד, ולכן בשעת החתונה שבאים יחד תגדל שמחה לפי ערך הריחוק שהי' ביניהם תחלה, ועד"ז יובן ענין התשובה שהיא בחילא יתיר להיותו מרוחק תחלה בתכלית הריחוק, אזי עולה אח"כ בעילוי אחר עילוי ע"י תשובתו וע"ש זה נק' מרדכי מירי דכיא הגם כי הוא הי' צדיק גמור, וכמארז"ל במד"ר במג"א[218] בס"פ אם על המלך טוב[219], ששאל מרע"ה לאלי' ז"ל אם יש מי שיבקש עליהם רחמים בעוה"ז והשיב לו שיש מרדכי, מ"מ נק' מרדכי ע"ש בני דורו[220] ששבו לה' בכל

---

209) עוש"ת: = **עולה של תשובה.**

210) ה' צלך: **תהלים קכא, ה. ראה גם סה"מ תרמ"א ס"ע שמ־שמא. וש"נ.**

211) ולהבין: **פרק זה ליתא בסה"מ תרכ"ז שם.**

212) מרדכי ראש לכל הבשמים: **ראה אוה"ת תשא כרך ו ע' א'תתקמג.**

213) אאזמו"ר ז"ל: **כ"ק אדמו"ר האמצעי.**

214) להבין ענין הלולא דרשב"י בסופו: **מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרצו ואילך.**

215) שמחות חו"כ: **ראה לעיל ע' קמג** שמציין: "וע' בד"ה תחת הנעצוץ .. שה"ז כמשל שני אוהבים נאמנים", וראה שם הערה 193.

216) בתחלת יצירתם .. ב"פ לפלוני: **ראה סוטה ב, א. וש"נ.**

217) ב"פ לפלוני .. משורש א': **ראה זהר ח"א צא, ב. סה"מ תר"ם ח"ב ע' תקצה. וש"נ.**

218) וכמארז"ל במד"ר במג"א .. ששאל מרע"ה לאלי': **ראה אסת"ר פ"ז, יח.**

219) אם על המלך טוב: **אסתר ג, ט.**

220) נק' מרדכי ע"ש בני דורו: **ראה שיחת**

לבבם ובכל נפשם ובכל מאודם, מירי דכיא שהוא בחי׳ בשמים ראש מר דרור, דמתרגמינן מירי דכיא ע״ש החוזק והקיוהא דתשו״ע שהי׳ להם אז במס״נ בפו״מ, ועי״ז הגיע לבחי׳ גבוה מאד נעלה, ויובן ד״ז מענין הקרבנות שאמרו בזהר שרזא דקורבנא עולה עד רזא דא״ס[221], ולכאו׳ צ״ל מהו גדול מעלת הקרבן הוא הקרבת
קטו הבהמה גשמי׳ ע״ג המזבח • שתהי׳ עולה עד רזא דא״ס, אך הענין הוא בהיות ידוע כי עולם התהו קדם לעולם התיקון[222], ופי׳ ענין הקדימה היא ג״כ במעלה ומדריגה וכמ״ש מזה במ״א בביאור ע״פ אם בחוקתי תלכו דחלק ד״ו[223] בענין ריבוי האור דתהו יעו״ש, ושורש כל הבהמות הם מעולם התהו[224] רק שנפלו בשה״כ בנוגה, ועי״ שמעלים הבהמה הגשמי׳ ע״ג המזבח הנה תחלה נכללת בבחי׳ פני שור[225] שבמרכבה ועי״ז והחיות נושאות את הכסא[226] עם בחי׳ אדם שעל הכסא[227] לבחי׳ אוא״ס ב״ה שכי לא אדם הוא[110], וגודל מעלתה הוא להיותה מבחי׳ התהו ושנתרחק הניצוץ זה זמן רב מאז היתה שבה״כ הנה כשעולה ומתקרב נעשה השמחה בכל העולמות ועולה מסוכ״ד עד רכ״ד עד שמגיע לרזא דא״ס, וע׳ בבה״ז בפ׳ אחרי[228] בענין מארז״ל[229] הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח, ועד״ז יובן ענין השמחה והחדוה שנתהוה מתשובת בנ״י על שנתקרבו הניצוצי נש״י ונתכללו בתכלית הביטול להיות וקיבל היהודי׳ ל׳ יחיד[129] כנ״ל וכענין ויחן ישראל[133], הנה עלה זה עד רזא דא״ס ממש, והגורם לכ״ז הי׳ מרדכי, ועי״ז המשיך להדסה בחי׳ החוט של חסד מא״ס ב״ה כו׳, ובזה יובן ג״כ הפיתחא שפתח רשב״נ תחת הנעצוץ יעלה ברוש[3], תחת הנעצוץ זה המן הרשע שעשה עצמו ע״ז שנא׳[4] ובכל הנעצוצי׳ ובכל הנהלולי׳, יעלה ברוש זה מרדכי שהי׳ ראש לכל הבשמים מירי דכיא, כי המן הי׳ לעו״ז נגד מרדכי דקדושה[230] שהמן עשה עצמו ע״ז שהוא היפוך הביטול דתשובה שהביא מרדכי לכל בני דורו, אמנם מרדכי ע״י המס״נ שלו וכל בני דורו היפכו מחשבת המן ותלו אותו ואת בניו על העץ[231],

---

פורים תשכ״א (תורת מנחם התוועדויות ח״ל ע׳ 179 ואילך).

221) שרזא דקורבנא .. רזא דא״ס: **ראה זהר ח״ב רלט, א. ח״ג כו, ב. וראה סה״מ תרל״ח ע׳ לו. וש״נ.**

222) עולם התהו .. התיקון: **ראה תו״א בשלח סה, ד ואילך. לקו״ת אמור לז, ד. וש״נ. סה״מ תרכ״ו ע׳ צו־צז. תרל״ט ח״א ע׳ ד ואילך; ע׳ קעט ואילך ובהנסמן שם.**

223) בביאור ע״פ אם בחוקתי .. ד״ו: **ראה סה״מ תרכ״ו ע׳ צו־צז.**

224) ושורש כל הבהמות .. התהו: **ראה תו״א בשלח סה, ד. לקו״ת אמור לז, ג. מטות פג, ב. שה״ש ב, א.**

225) הבהמה .. נכללת בבחי׳ פני שור: **ראה גם לעיל ע׳ קמג. ע׳ קנ. וש״נ.**

226) והחיות נושאות את הכסא: **ראה בחיי תרומה כה, י בשם פרקי דר״א (ספ״ד). הנסמן במאמרי אדמו״ר האמצעי בראשית ע׳ שעג.**

227) אדם שעל הכסא: **ראה יחזקאל א, כו.**

228) בבה״ז בפ׳ אחרי: **ביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי אחרי עז, ד (בהוצאה החדשה – קנג, ב).**

229) הביאו עלי כפרה: **חולין ס, ב.**

230) המן הי׳ לעו״ז נגד מרדכי דקדושה: **תו״א מגלת אסתר צג, ד. אוה״ת מגלת אסתר ע׳ קפו. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ קעד.**

231) ותלו אותו ואת בניו על העץ: **אסתר ט, כה. נוסח „ועל הנסים" לפורים.**

ותחת הנעצוץ הוא המן יעלה ברוש זה מרדכי שעלה לגדולה במקומו, ונעשה משנה למלך אחשורש[232], ונרמז בתי' ברוש שע"י מה עלה ע"י שהי' ברוש ראש לכל הבשמים וכנ"ל, ותחת הסרפד יעלה הדס[3], תחת הסרפד זו ושתי בת בנו[233] של נ"נ[234] ששרף רפדות בית ה' שנא'[7] רפידתו זהב, יעלה הדס זו אסתר שנא'[8] ויהי אומן את הדסה היא אסתר, והיינו כמשנ"ל שבזמן בהמ"ק היו נש"י אחים ורעים להקב"ה וכמ"ש[89] למען אחיי ורעיי כו' למען בית אלקינו כו', ונ"נ ששרף רפדות בית ה' היינו שהגלם בגלות היפך בהמ"ק, אך גם בזה"ג יעלה הדס זו אסתר שנא' ויהי אומן את הדסה שהוא בחי' החוט של חסד שהמשיך מרדכי לאסתר, והיינו ע"י המירי דכיא, והגם כי קרא דויהי אומן את הדסה קאי על אסתר קודם שהיתה אצל אחשורש, אך הצדיקי' מגינים על הדור[235], ותחלה הקב"ה בורא הרפואה קודם למכה[236] לכן נא' תחלה ויהי אומן את הדסה, והי' להוי' לשם[9] זו מקרא מגילה, ופי' המהרש"א בחדא"ג[237] שז"ע ברכת המגילה שמברכין עלי' בשם ומלכות, שבכל המגילה לא נזכר • שם הוי' בפירוש[93] וכנ"ל קטז
ובהברכה אומרים שם ומלכות, וזהו והי' להוי' לשם, אך י"ל מטעם א' ע"פ המד"ר בפ' משפטים[238] כשהקב"ה עושה דין ברשעים מתגדל שמו, שאמרו שם אימתי מתגדל שמו של הקב"ה כשעושה דין ברשעי' ולכן במעשה דאחשורש שהקב"ה הפיר את עצתו ותלו אותו ואת בניו על העץ נתגדל שמו של הקב"ה וזהו והי' להוי' לשם, לאות עולם לא יכרת[9] אלו ימי הפורים שנא'[239] וזכרם לא יסוף מזרעם, דהנה ארז"ל הנביאי' והכתובים עתידי' להבטל ומג"א לא תבטל[240], ולמדו זה ממ"ש וזכרם לא יסוף מזרעם, והענין יובן ע"פ מארז"ל[15] אסתר מן התורה מנין דכתיב[14] ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא, ובעבודת הלוים כתיב ועבד הלוי הוא[241], והיינו שכל עבודת הלוים הי' להמשיך בחי' הוא, כי הוא היינו בחי' עלמא דאתכסי' וזה[242] הוא עלמא דאתגלי'[243], ועיקר העבודה הוא להמשיך מבחי' הוא לבחי' זה, וכמ"ש לע"ל ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה[244] שלע"ל יאיר גילוי

---

232) מרדכי .. משנה למלך אחשורש: **אסתר י, ג.**

233) בנו: **בהוצאה הקודמת: בתו.**

234) נ"נ: = **נבוכדנצר.**

235) הצדיקי' מגינים על הדור: **ראה וירא יח, כד ואילך. ב"ר פמ"ד, ה.**

236) הקב"ה בורא הרפואה קודם למכה: **מגילה יג, ב.**

237) ופי' המהרש"א בחדא"ג: **ראה מגילה י, ב ד"ה והי' לה' לשם.**

238) המד"ר בפ' משפטים: **ראה ויק"ר רפכ"ד. תנחומא תצוה י. מכילתא ורש"י בשלח יד, ד. ילקוט שמעוני ישעי' ה, טז (רמז תב). תהלים עו, ד (רמז תתטו).**

239) וזכרם לא יסוף מזרעם: **אסתר ט, כח.**

240) הנביאי' .. ומג"א לא תבטל: **ראה ירושלמי מגילה פ"א, ה"ה.**

241) ועבד הלוי הוא: **קרח יח, כג.**

242) הוא .. דאתכסי' וזה .. דאתגלי': **ראה גם סה"מ תרל"ז ח"א ע' שכא וע' שסא.**

243) עלמא דאתכסי' .. עלמא דאתגלי': **ראה זהר ח"א יח, א. קנב, א (סתרי תורה). קנח, רע"ב. ח"ב כט, ב. תקו"ז בהקדמה (א, סע"א ואילך). תניא פכ"ו.**

244) ואמר ביום ההוא .. זה: **ישעי' כה, ט.**

בחי' הוא בבחי' זה, אמנם מג"א הוא בחי' אסתיר פני היום ההוא שאפי' בבחי' הוא היא ג"כ בבחי' הסתר, שלעוצם מעלתה הנה היא מוסתר ונעלם גם בבחי' יום ההוא כו', ולכן הנביאים והכתובים עתידים להבטל לע"ל, כי הנביאים הם נו"ה, והכתובי' מל'[245] ולע"ל כשיתגלה בחי' הוא בחי' עדאתכ"ס ששרשה מבחי' הבינה[246] לכן יתבטלו, וכמו שרגא בטיהרא מאי אהני'[247], שאינו תופס מקום כלל הגילוי דנו"ה לגבי הבינה כמו אור הנר ביום ויותר, אך מג"א להיותה למעלה מבחי' עלמא דאתכסיא שגם בעדא"ת הוא מוסתר ונעלם לכן גם לע"ל לא תבטל, וזהו וזכרם לא יסוף מזרעם דהנה בתורה כתי'[248] קול גדול ולא יסף ותרגומו לא פסק, והיינו כשנמשך ההמשכה מבחי' קול גדול אזי ולא יסף ולא פסק, וכמו"כ מג"א שורשה נמשך מבחי' קול גדול הנ"ל ע"כ לא יסף מזרעם, ולכן זהו לאות עולם לא יכרת כו'[249].*

---

*) נרשם בשולי הגליון[250], והוא כעין קיצור על חלק מפרק ז:

קי • תחת הנעצוץ זה המן שעשה עצמו ע"ז, יעלה ברוש מרדכי ראש לכל הבשמי' והיינו זלעו"ז, כי מרדכי מירי דכיא ריח חזק שבעבודה זהו דוקא ע"י ההיפוך ריח בוגדיו[106] ולכן תחת הנעצוץ בקלי' יעלה לעו"ז בקדושה ברוש, ותחת הסירפד ושתי שזקנה שרף בהמ"ק, ובקדושה לעו"ז הוא הדס בחי' הצדיקי' שנק' הדסי' שנא'[11] והוא עומד בין הדסי', והיינו כי בזמן בהמ"ק נק' אחיי ורעיי צדיקי', וגם בזמן הגלות שרף בהמ"ק יעלה הדס צדיקי', והי' להוי' לשם זו מקרא מגילה ופי' בחדא"ג[237] שזהו שמברכין על מקרא מגילה, וי"ל ע"ד מ"ש במד"ר[238] אימתי

קיא מתגדל שמו של הקב"ה • כשעושה דין ברשעים, לאות עולם לא יכרת אלו ימי הפורים, והיינו כמ"ש וזכרם לא יסוף מזרעם[239] ולא פסק י"ל הקול גדול דתורה יאיר גם במגילה שנק' אגרת[251].

נרשם לאחרי סוף המאמר בריש העמוד[252]:

קטז • לכאו' צ"ל הלא נת"ל בהג"ה[253] על ענין יפ"מ שענין חכ' אדם זהו הארת

---

245) הנביאים הם נו"ה והכתובי' מל': תקו"ז תיקון כא (מט, א).

246) עדאתכ"ס ששרשה מבחי' הבינה: ראה גם אוה"ת בראשית כרך ג תקנא, א (ומציין שם לזהר ח"א קנח, ב).

247) שרגא בטיהרא מאי אהני': חולין ס, ב.

248) קול גדול ולא יסף ותרגומו לא פסק: ואתחנן ה, יט ובתרגום אונקלוס.

249) כו': המשך העמוד נשאר ריק.

250) קטע זה נרשם בשולי הגליון בסוף פרק ד (וכ"ה בהוצאה הקודמת) אבל זה שייך לפרק ז.

251) במגילה שנק' אגרת: אסתר שם, כו. כט.

252) נדפס גם בסה"מ תרכ"ז ע' קצז לאחרי סוף המאמר. ושם לפני קטע זה נדפס עוד קטע (בע' קצו): „ע' בלק"ת מהאריז"ל .. ענין שני חיי אברהם .. זכו לבחי' ואמת" ולא הועתק כאן.

253) בהג"ה: = לעיל ספ"א בפנים (ע' קסג): „וע' בלק"ת בשה"ש..". (בסה"מ תרכ"ז: ע' קפח בהגה"ה).

תיקון ואמת, וא״כ איך נא׳ והבל היופי, וי״ל ב׳ תי׳, הא׳ שהיופי זהו מבחי׳ ש״ע נהורין[77] שזהו מבחי׳ הבל כי י״פ הבל זהו ש״ע, וכמ״ש בלק״ת מהאריז״ל בפ׳ חיי[76] בדף מ׳ ע״ב, וא״כ[254] משא״כ ש׳ ס״ג ז״פ ס״ג בגימ׳ אמת[157], (אך אפ״ל שזהו יופי דיוסף, שאפשר שזהו קודם מ״ת, והי׳ הכנה למ״ת כי מעשה אבות סימן לבנים[255], ורחל נק׳ כנס״י בזמן בהמ״ק, מ״מ זה אינו דהלא מי יתנך כאח לי[256] שקאי על זמן • בהמ״ק, וארז״ל כיוסף לבנימין[257]), והתי׳ הב׳, שבהג״ה מדבר כמו קיז
קיום המצות עשה ול״ת לאחר נס דאסתר שקיימו מה שכבר קיבלו, ונמצא כי מה שאמרו והבל היופי היינו בחי׳ דורו של יהושע עד שקיבלו ישראל התורה ברצון גמור מעצמם, אך לפי זה יקשה האיכא דאמרי זהו דורו של חזקי׳, אך חזקי׳ בזמן הב״ר[258] והי׳ בשנת ג״א קצ״ט לבר״ע עד שנת רד״ח והיינו שמלך ד״ט שנים, וא״כ הוא הרבה קודם אסתר, כי יהויכין מלך שנת ג״א שד״ז[259] וכתי׳[260] עם הגולה אשר הגלתה עם יכני׳ מלך יהודה, לכן להא״ד שקאי על חזקי׳ שייך לומר והבל היופי, שכ״ז הוא מבחי׳ ההבל היינו מילוי דס״ג[261] ועז״נ הבלי׳ דקהלת[142], אך ע״י נס דאסתר שקימו מה שכבר קיבלו ע״ז המשיכו בחי׳ אמת ע״י המס״נ שלהם, ולכן לע״ל שיתגלה בחי׳ העבודה ע״י מצות ל״ת דעכשיו כמ״ש בביאור שחורה[40] הנ״ל יתגלה בחי׳ אמת הוי׳ לעולם[262].

לאחר מקום פנוי של ג׳ שורות נרשם זה:

להעיר מענין אמת אמר אל יברא[263], אבל לע״ל יאיר אמת הוי׳ בבחי׳ עולם כו׳.

254) וא״כ: בסה״מ תרכ״ז שם (ע׳ קצז): וא״כ זהו שפת אמת.

255) מעשה אבות סימן לבנים: ראה ב״ר פ״מ, ו. רמב״ן לך לך יב, ו. תו״א וישלח כו, רע״א. מאמרי אדמו״ר הזקן על פרשיות התורה ח״א ע׳ צא. לקו״ש חכ״ה ע׳ 123. וש״נ.

256) מי יתנך כאח לי: שה״ש ח, א. ראה גם לעיל ספ״ג (ע׳ קסז־קסח) ובהנסמן שם.

257) מי יתנך כאח לי.. כיוסף לבנימין: שהש״ר רפ״ח עה״פ.

258) הב״ר: = הבית ראשון.

259) יהויכין מלך שנת ג״א [= ג׳ אלפים] שד״ז: היינו לאחר מיתת אביו (ראה סדר הדורות בשנה זו).

260) עם הגולה .. מלך יהודה: אסתר ב, ו.

261) ההבל היינו מילוי דס״ג: ראה לעיל פ״ה (ע׳ קעג) ובהערה 156.

262) אמת הוי׳ לעולם: תהלים קיז, ב.

263) אמת אמר אל יברא: ב״ר פ״ח, ה.

קכב • **וערבה** כו'[1] כימי עולם וכשנים קדמוניות[2], כתי' וישא אהרן כו' ויברכם[3] ופי' רש"י ברכת כהנים, ידו כתיב[4], להבין ההפרש בין נט"י לנשיאת כפים יובן בהקדם ענין נט"י שלכאו' הי' צ"ל נקיית כפים או רחיצת[5], אך הענין נודע ההפרש בין מדות למוחין ע"ד שנת' בד"ה אשר ברא[6], שורש ענין ההפרש בין מוחין למדות ופעולתם, וענין המדות חסד טבע הטוב להטיב[7] ולעומתה גבורה הן שמים לא זכו[8] כו', ת"ת קו האמצעי[9] הלכה כדברי המכריע[10], נצח ענף החסד[11] הסכם על ההשפעה כו', הוד ביטול מודים אנחנו לך[12] הגם שלאחר התפלה חולף ועובר ההתבוננות, אמנם הנה מ"מ מדות מקור העולם ל' העלם[13], לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ולא כיצחק[14] כו', וזהו ענין סתם ידים עסקניות[15], לכן

---

1) וערבה כו': ראה ד"ה וישא אהרן בסה"מ עזר"ת ע' קסח ואילך; ד"ה וישא אהרן תרצ"ד בסה"מ קונטרסים ח"ב רחצ, ב ואילך.

ראה עוד ע"ד רשימה זו ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) וערבה כו' כימי עולם וכשנים קדמוניות: מלאכי ג, ד. ראה תו"מ רשימת היומן ע' קכג: „אין אומרים וערבה, רק כשחל ער"פ בש"ק. אבל ביחידות אומרים ב' ההפטרות".

3) וישא אהרן כו' ויברכם: שמיני ט, כב.

4) ידו כתיב: ראה זהר ח"ב נז, א. סז, א. ח"ג צב, ב. קמו, סע"א. מסורת סיג לתורה אות יוד. מנחת שי בשלח יז, יב. שמיני עה"פ שם. שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סקכ"ח, ס"כ.

5) נט"י שלכאו' הי' צ"ל .. רחיצת: ראה גם ע"ח שער פרצופי זו"ן (שער לא) פ"ב קרוב לסופו. סה"מ תר"ם ח"א ע' ריח. ושי"נ. עזר"ת שם. קונטרסים ח"ב שם רחצ, ב. שא, ב.

6) בד"ה אשר ברא: ראה לעיל ע' ו ואילך.

7) טבע הטוב להטיב: ראה עמק המלך שער שעשועי המלך בתחילתו. שומר אמונים ויכוח שני סי"ד. שער היחוה"א פ"ד ובמ"מ הגהות והערות קצרות (לכ"ק אדמו"ר זי"ע) לשם. ולהעיר משו"ת חכם צבי סי"ח. ובשם הע"ח — מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ה. ושי"נ. סה"מ תרמ"א ע' תקפג. ושי"נ. וראה גם לקמן ע' רפו.

8) הן שמים לא זכו: איוב טו, טו (בדילוג). ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תתקח. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'רנג ואילך.

9) ת"ת קו האמצעי: ראה גם הנסמן לעיל ע' ל. ע' נח.

10) הלכה כדברי המכריע: שבת לט, סע"ב. ראה סה"מ תרכ"ז ע' שז ואילך. ע' שטו ואילך. תרס"ו ע' תקעא ואילך.

11) נצח ענף החסד: ראה זהר ח"ג רמג, סע"א (ברע"מ). הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' רכח.

12) מודים אנחנו לך: דברי הימים־א כט, יג.

13) העולם ל' העלם: ראה ספר הבהיר סימן י. פע"ח שער השופר פ"ה. לקו"ת שלח לז, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' רכד ואילך. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' שג; ח"ג ע' א'נט; לקו"ש חל"ד ע' 112.

14) לא כאברהם .. ולא כיצחק: ראה פסחים נו, א. ויק"ר פל"ו, ה. ספרי ואתחנן ו, ד. האזינו לב, ט. ברכה לג, ב. פרדס שער יג (שער השערים) פ"ג ד"ה הג'. סה"מ תרמ"ב ע' שפט. ושי"נ.

15) סתם ידים עסקניות: שבת יד, א.

נוטלי׳ לידים במים[16], מים חכ׳[17] ימותו ולא בחכ׳, למעלה משבה״כ[18], ולכן נא׳ וירא כי לא יכול לו[19] כי יעקב אבינו לא מת[20], ולכן נק׳ נטילת ידים ל׳ הגבהה[21] להיות כי מעלה הידים במקום אשר לא יוכלו הקלי׳ לינק משם כו׳.

ועניין נשיאת כפים, בהיות ידוע ההפרש בין תורה ובר״כ לתפלה שהתפלה היא מלמטלמ״ע, והתורה[22] וברכה מלמעלמ״ט[23], וביאור ענין הוא, ע״פ מ״ש שנת׳ בת״א בד״ה ויקח מן הבא[24], בענין לב מלכים אין חקר[25], ולכן לגבי התפלה וסעודה די בנט״י, אבל לבחי׳ ברכה צ״ל נשיאות ידים לישא ולהגבי׳ ידיו למעלה מבחי׳ המוחין[26] ע״ד משל מי שהוא בתוקף ההתפעלות מגביה הידים על גבי הראש, והיינו מפני כי ז״א בעתיקא[27] כו׳, ע׳ בד״ה תשר״ק בענין תכנת שבת[28], ועד״ז הוא ענין ברכה, וכמ״ש[29] וינטלם וינשאם, וזהו כימי עולם וכשנים קדמוניות[2], אבל לע״ל וערבה מנחת יהודה[2] מנחה מן ח׳ ה׳, ע׳ בת״א[24], שזהו מלמטלמ״ע מ״מ תהי׳ כימי עולם ושנים קדמוניות כמו עליית הידים בעתיקא ולכן וישא אהרן[3] כתי׳ ידו כו׳[4], לית שמאלא כו׳[30].

16) נוטלי׳ לידים במים: ראה שו״ע אדמו״ר הזקן או״ח סקנ״ח, ס״א.

17) מים חכ׳: ראה גם תניא פ״ג. מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ה ח״א ע׳ מה. תורת חיים בשלח קמג, ב. וש״נ.

18) ימותו ולא בחכ׳ למעלה משבה״כ: איוב ד, כא. ראה הנסמן במאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״א ע׳ רצט.

19) וירא כי לא יכול לו: וישלח לב, כו.

20) יעקב אבינו לא מת: תענית ה, ב. ראה גם לעיל ע׳ עח. לקמן ע׳ רנ. וש״נ.

21) נטילת ידים ל׳ הגבהה: ראה פרדס לרש״י ענין נטילה ע׳ קפח. וש״נ. ס׳ חסידים סנ״ח. ע״ח וסה״מ שבהערה 5 ובהנסמן שם. עולת תמיד סוף שער התפלה.

22) שהתפלה .. והתורה .. מלמעלמ״ט: ראה סידור עם דא״ח יט, א ואילך. תו״א וישב ל, ב־ג. מקץ לח, ג. מאמרי אדמו״ר הזקן אתהלך לאזניא ע׳ רי ואילך. תקס״ג ח״ב ע׳ תרסח. שערי תשובה לאדמו״ר האמצעי קב, ג ואילך. לקמן ע׳ רכב.

23) שהתפלה .. וברכה .. מלמעלמ״ט: ראה מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ב ח״ב ע׳ תפז וע׳ תצב. אוה״ת ויחי כרך ו ע׳ תתשכה ואילך. המשך תער״ב ח״ב ע׳ תשסו ואילך.

24) בת״א בד״ה ויקח מן הבא: וישלח כה, ד. ראה לקמן ע׳ ריט. ע׳ רפח. (והובא גם לעיל ע׳ ב).

25) לב מלכים אין חקר: משלי כה, ג (ושם: ולב).

26) ברכה .. ולהגבי׳ ידיו למעלה .. המוחין: משנה סוטה לח, רע״א. ראה גם תורת חיים וארא עב, ב. וש״נ.

27) ז״א בעתיקא: ראה זהר ח״ג רצב, א (אדרא זוטא). תו״א יתרו עג, א. מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ט ע׳ קפה ואילך. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ קנב. וש״נ.

28) בד״ה תשר״ק בענין תכנת שבת: ראה לעיל ע׳ קסו. וש״נ.

29) וינטלם וינשאם: ישעי׳ סג, ט.

30) לית שמאלא: ראה זהר ח״ג קכט, א (באדרא רבא). ע״ח שער עתיק (שער יב) פ״ב. שער הארת המוחין (שער לב) פ״ז. הנסמן במאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ג ע׳ תתעא.

בס"ד, ש"פ צו, חגה"פ, שחהמ"פ

קכג • **להבין** ההפרש[1] שבין פסח לספירה"ע, שבפסח הנה סדר הקידוש ומצה וכרפס הם שלא כסדר, דהיינו שתחלה כוס קידוש הוא בחי' גדלות דאבא[2], ואח"כ כרפס קטנות[3], ומצה קטנות אבא[4], והי' מהראוי להקדים הכרפס והמצה קודם קידוש[5] כו', וספה"ע הוא כסדר המדריגות שסופרין ז' שבועות כסדר דוקא תחלה חסד שבחסד ואח"כ גבורה כו'.

הנה תחלה יש להקדים ענין הי"ס הנאצלים שאינן מתגלין בבי"ע רק בחי' מציאותן ולא מהותן[6], וביאור הדברים הנה יש להבין במ"ש בזהר דמדת מל' דאצי' היא אספקלריא דלא נהרא[7] כו' ולית לה מגרמה כלום[8] כו', וידוע ביאור דבר זה שהוא ענין אין מלך בלא עם[9], פי' עד"מ המלך בלא אנשים אין לו על מי להתפשט מדת ההתנשאות ולא יקרא אז בשם מלך כלל אלא הוא כשאר אנשים, א"כ עיקר הסיבה למדת ההתנשאות של המלכות הוא ע"י העבדים

1) להבין ההפרש שבין פסח לספירה"ע: מאמר זה, לאחרי ההתחלה, הוא ע"פ לשון ד"ה להבין ענין פסח ומצה תקס"ג (מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' רפד־רצא — הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי) עם הוספות רבות.

(קיצור מהצ"צ נדפס במאמרי אדמו"ר הזקן שם ע' תט־תיא. ובאריכות בתורת חיים בא צו, ד ואילך (ראה הנרשם בריש המאמר שם). הנחת הר"מ בן אדמו"ר הזקן נדפסה במאמרי אדמו"ר הזקן שם ע' רעז־רפד, ושם מתחיל: להבין מ"ד מלכותך מלכו' כל עולמי'). ביאור על המאמר נדפס לקמן ע' ריג ואילך ד"ה כימי צאתך.

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) כוס קידוש .. גדלות דאבא: ראה גם משנת חסידים מסכת סדר ליל פסח פ"ג מ"ג. לקמן ע' קצח. ע' רא ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי שבהערה 5.

3) כרפס קטנות: ראה פע"ח שער חג המצות רפ"ז. שער הכוונות ענין הפסח דרוש ו. ענין ספירת העומר דרוש יב פיסקא כרפס. משנת חסידים מסכת סדר ליל פסח פ"ד מ"ב.

4) ומצה קטנות אבא: ראה שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פ"ד (יב, א ואילך) — בשם הפע"ח — ראה פע"ח שער חהמ"צ רפ"ג (חו"ב). פ"ז פיסקאות מוציא מצה. שער הכוונות ענין הפסח דרוש ה (חו"ב). דרוש ו פיסקא מוציא מצה. ענין ספירת העומר דרוש יב פיסקא מוציא מצה. סהמ"צ להצ"צ כג, ב ובשוה"ג שם. ביאוה"ז לאדמו"ר האמצעי תזריע עג, ד ואילך (בהוצאה החדשה — קמו, ג ואילך). סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקטו ואילך. וש"נ. לעיל ע' קכח. לקמן ע' קצז ואילך. ע' ריב. ע' רטו.

5) להקדים הכרפס והמצה קודם קידוש: ראה גם לקמן ע' רא. מאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' לא – אוה"ת ויקרא כרך ד ע' תתקעד.

6) מציאותן ולא מהותן: ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א שם ע' תט.

7) מל' .. אספקלריא דלא נהרא: ראה זהר ח"א לג, ב. פרדס שער יח (שער מיעוט הירח) פ"א (ומציין לס' מאירת עינים בהקדמה [לרבינו יצחק ב"ר שמואל דמן עכו – ע' כב]). שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"א מערכת אספקלריא.

8) מל' .. ולית לה מגרמה כלום: ראה זהר ח"א לג, ב. קלה, סע"ב. רלו, ב. רמט, ב. ח"ב רטו, א. ח"ג קיג, ב. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שפג. תורת חיים בא צז, א ואילך. וש"נ. לעיל ע' עז.

9) אין מלך בלא עם: בחיי וישב לח, ל. ראה גם הנסמן במאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תתקמט (לע' תרלא).

מלמטה למעלה, וזהו לית לה מגרמה כלום כ"א ע"י העלאת מ"ן מלמטה כו', ובאמת אין הפירוש כן דלא יתכן לומר כן למעלה, שהרי בבחי' המלוכה למטה הנה העם קדמו למלך, וגם המלך הי' קודם רק שלא הי' מלך, ותוס' הרוממות וההתנשאות למלך גורמי' העם במה שמכתירים אותו להיות מלך עליהם, אבל כאשר נדמה בנפשינו זאת למעלה, הנה מבחי' מדת המל' נתהוו כל הנבראי' דבי"ע, וא"כ ע"י איזהו סיבה נתהוה בחי' מל' מאחר שלא הי' על מי למלוך ולא הי' מי שיעשה ויכתיר אותו למלך, וגם כל מדת המל' היא מדת ההתנשאות, שמסיבת ההתנשאות נתהוו כל הנבראי' וכמשי"ת שזהו בדרך העלם והסתר הבורא מהנברא, ומי גרם התנשאות זאת. אך הענין הוא דפי' לית לה מגרמי' היינו שלית לה ההשפעה להחיות רוח שפלים[10] דבי"ע בלתי שתקבל הארה בעצמה תחלה מן המשפיע דאדם דאצי', והיינו דלא נהרא דרך משל הלבנה שלא תאיר הארתה על הארץ אם לא שקיבלה אור השמש בעצמותה, שהרי הוא עצם חשוך[11] שהוא היפך האור לגמרי, וקבלת אורה מה שהיא מקבלת מהשמש הנה אור זה הוא משנה אותו לגמרי[12], שהרי אינו דומה אור הלבנה לאור השמש, שהוא משונה לגמרי ואינו שייך לומר שזהו כמו אור השמש רק שהוא במיעוט כ"א רק אור אחר ממש, והמופת לזה ממ"ש[13] וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים, והיינו שיש תבואה שגדלה ע"י פעולת אור השמש, ויש צמחים שגדלים ע"י זריחת אור הלבנה, ואם נאמר שאור הלבנה הוא מאור זה ממש של השמש א"כ יש בכח השמש ג"כ לגדל הצמחי' ולמה נא' וממגד • גרש ירחים, אלא שהלבנה הגם שהיא מקבלת אור השמש מ"מ היא משנה אותו לגמרי להיות אור חדש ממש עד שפועל פעולה בצמחי' מה שאין אור השמש יכול לפעול, ועד"ז יובן למעלה כי מדת המל' הוא[14] לית לה מגרמה כלום כ"א מה שמקבלת מבחי' אדם ז"א[15] דאצי', וה"ז כמו הלבנה שמקבלת אור השמש, רק שהיא משנה אור הז"א עד כי ע"י סיבת התנשאות מהוה נבראים לאין שיעור, בכל ג' עולמות בי"ע, והרי מדת ההתנשאות לא נמצא כלל בז"א שהרי ז"א הוא רובו חסדים[16] שטבע החסד להתפשט ולא להתנשא מזולתו כ"א לגלות ולהשפיע לו מטובו הצפון אצלו כו', ומכ"ש מה שנתהוה מבחי' המל' ריבוי הנבראי' דבי"ע ה"ז לא נמצא קכד

---

10) להחיות רוח שפלים: לשון הפסוק — ישעי' נז, טו.

11) הלבנה .. עצם חשוך: ראה גם סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תשנז. וש"נ.

12) אור זה הוא משנה אותו לגמרי: ראה גם סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תפז. וש"נ.

13) וממגד תבואות שמש .. שיש תבואה .. השמש .. הלבנה: ברכה לג, יד ובמפרשים שם.

14) הוא: כ"ה בגוכי"ק (וליתא בהוצאה הקודמת).

15) אדם ז"א: ראה ע"ח שער רפ"ח ניצוצין (שער יח) פ"ה. מאורי אור אות א' סל"ב (מערכת אדם). תו"א בראשית ד, ד. לקו"ת ויקרא ג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' כב (נוסח שני). שערי אורה לאדמו"ר האמצעי לא, ב.

16) ז"א הוא רובו חסדים: ראה פע"ח שער התפילין פ"ה. תורת חיים ויגש קד, ד ובהערה 33. בשלח רמד, ב (בשם הע"ח).

בבחי' ז"א שמבחי' ז"א לא יתהוו הנבראי' אפי' ע"י ריבוי רבבות השתלשלות[17] כו', ונמצא כי המל' משנה אור הז"א כמו שהלבנה משנה אור השמש, ובמ"א נת' שכח המל' להוות יש מאין זהו להיות נעוץ[18] תחב"ס[19], ולכן הארץ בחי' מל'[20] מצמיח אילנות ודשאי' מה שלא נמצא כח זה בשמים היינו בחי' ז"א[21], ועכ"ז עיקר סיבת ההתנשאו' של מדת מל' דאצי' באה מלמעלה ולא מלמטה כו'.

ולהבין זה בתוס' ביאור יש להבין עוד ענין אחר והוא אשר ידוע דהנביאים ישעי' יחזקאל וכדומה היו משיגי' בנבואתם הארות האצי' שבבריאה ויצי' בבחי' גילוי גמור, ישעי' בנצח והוד[22] דבריאה[23] ויחזקאל בנו"ה דיצי'[24] וכן שאר הנביאי' וכולם לא ניבאו למעלה מבחי' נו"ה דאצי', כי גם משה רבן של הנביאים[25] שהיתה נבואתו בבחי' יסוד אבא שבנה"י דז"א[26] וגם זאת לא היתה אלא בבחי' אחוריי' וכמ"ש וראית את אחורי ופני לא יראו[27] כידוע. והיינו מפני כי פנימיות אבא הוא פנימיות עתיק[28], ועתיק הוא בחי' המתנשא מימות עולם[29],

---

17) ז"א לא יתהוו הנבראי' .. השתלשלות: **ראה גם לקו"ת שה"ש מג, ג. תורת חיים בא ק, ב ובהערה 162.**

18) שכח המל' להוות יש מאין .. נעוץ תחב"ס: **ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ס"ע רכג ואילך. אוה"ת בראשית (כרך ז) תתשנח, סע"א ואילך.**

19) נעוץ תחב"ס: **ראה ספר יצירה פ"א מ"ז. המשך וככה תרל"ז פק"א (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרמח).**

20) הארץ בחי' מל': **ראה זהר ח"א לא, ב (תוספתא). ח"ג רפו, ב. וראה אוה"ת נ"ך כרך א ע' שסד. סה"מ תר"ל ס"ע יט ואילך. תרנ"א ע' צ.**

21) בשמים .. ז"א: **ראה זהר ח"א קמג, ב ובאור החמה (ד"ה והרח"ו) ומקדש מלך שם. ח"ב סב, ב. ח"ג רפח, א (אדרא זוטא). סה"מ תרל"ח ע' צו. וש"נ. תר"ם ח"א ע' קצא. וש"נ. תרמ"ב ע' מד. וש"נ.**

22) בנבואתם .. בנצח והוד: **ראה שער היחודים פ"א. שער רוח הקודש דרוש א (הראשון — ענין נבואה ורוח הקודש). לקוטי הש"ס להאריז"ל סוף מס' יבמות ד"ה חכם עדיף מנביא. סה"מ תרל"ז ח"ב ס"ע תקיח ואילך. וש"נ.**

23) ישעי' בנצח והוד דבריאה: **ראה לקו"ת להאריז"ל ישעי' פ"ו. לקוטי הש"ס להאריז"ל יבמות מט, ב ד"ה מנשה. תורת חיים בא קיד, סע"ג. וש"נ. סה"מ תרמ"ז ע' קלו. ע' קמב. ד"ה בגמ' יבמות תרמ"ט (סה"מ תרמ"ט ע' רעח[4]). סה"מ תרע"ח ע' קע.**

24) ויחזקאל בנו"ה דיצי': **ראה ע"ח שער ק"נ (שער מט) פ"ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' קמא. וש"נ. תורת חיים בא שם ובהערה 194. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שלט. תר"ם ח"א ע' לח. וש"נ. תרע"ח שם.**

25) משה רבן של הנביאים: **שמו"ר פכ"א, ד. דב"ר פ"ב, א. רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז, ה"ו.**

26) משה .. יסוד אבא שבנה"י דז"א: **ראה שער היחודים ושער רוה"ק שם. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג שם ע' רפה וס"ע רעז ואילך. שער היחוד והאמונה פ"ה. אגה"ק סי' יט. סי' כ (קכט, ב — ושם: מפרק עליון דנצח דז"א). תרע"ח שם. לקו"ש ח"ו ע' 254־251. וראה בסמוך בפנים.**

27) וראית את אחורי ופני לא יראו: **תשא לג, כג. ראה גם ד"ה להבין מ"ש בפע"ח בקו"א לתניא קנו, א. אגה"ק רסי"ט ולקו"ש שם.**

28) פנימיות אבא הוא פנימיות עתיק: **ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תתסה. לקו"ת נצבים מט, ד. תורת חיים שמות כג, א הערה 951. סה"מ תרל"א ח"א ע' עז. וש"נ. תר"ם ח"א ע' קצא. לעיל ע' יא. ע' נ.**

(במאמרי אדמו"ר הזקן (תקס"ה) שם, בהנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי, הובא זה בשם הפע"ח, ובהנחת אחיו הר"מ בשם הע"ח).

29) המתנשא מימות עולם: **נוסח ברכת יוצר. ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"ב ס"ע**

שא"א לבוא לבחי' גילוי, ומה שבא בבחי' הגילוי הוא אינו בחי' עתיק, כי עתיק הוא לשון המעתיק הרים[30] שנעתק ונבדל לבלי יוכלו להשיגו כו', ובהיות כן גם פנימיות אבא הוא ג"כ למעלה מהשגה להיותו פנימיות עתיק כו'. וזהו שאמרו בכהאריז"ל[28] פנימיות אבא פנימיות עתיק ולא ידעתי הטעם פי' ולא ידעתי שזהו למעלה מן הדעת וההשגה[31] כו', ולכן גם משה רבן של כל הנביאים לא הי' יכול לראות בנבואתו פנימיות יסו"א שבנה"י כ"א בחי' אחורי' דיסו"א שבנה"י דז"א כו' וכמ"ש וראית את אחורי[32] ופני לא יראו כו'. וא"כ למה אנו מוצאי' בדורות האחרונים כמו רשב"י וכדומה שהשיגו הגבה למעלה מנה"י דז"א כמבואר באד"ר שדיברו בפרצופי או"א עד א"ק כו'[33], וידוע דגם שהשיגו ברוה"ק הרי אין בחי' רוח הקדש אלא באורות דיצי'[34] ואורות דבריאה[35] עצמם לבד, בלתי הארות אורות דאצי' כלל וכמבואר בפרקי היכלות דר' נחוני' בן • הקנה[36] ודרי"ש כה"ג[37], קכח וגם אותם שנכנסי'[38] בפרדס שהכל הוא בהיכלות דבריאה[39] ויצי'[40] לבד, והשיגו וראו אורות דבריאה ויצי' ולא השיגו אורות האצי' כלל כמבואר בכתבי האריז"ל.

אך כל זה יובן עפ"י הקדמה אחת, והוא אשר הגם שמבשרי אחזה אלוה[41] להבין ולהשכיל בספירו' האצי' כידוע, אין השגה זו שאנו משיגי' בדרך משל משכל

תקלב. לקו"ת אמור לא, ד. דרושים לר"ה סא, ג. תורת חיים וארא נג, רע"א. וש"נ. וראה גם ד"ה באתי לגני תשמ"ח (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רנח. בהוצאה החדשה — ח"ב ע' תז) ובהנסמן שם.

30) המעתיק הרים: איוב ט, ה. ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' רמה. וש"נ. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קכו, א ובהערה 5. תורת חיים בשלח קמב, סע"ב. וש"נ. לעיל ע' יב. ע' קעו.

31) ולא ידעתי הטעם .. למעלה מן הדעת וההשגה: ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה שם: אך אינו זוכר הטעם. בהנחה שני' שם: ואינו זוכר הטעם ואינו יודע הבנתו. במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' מג: וכך שמעתי ולא ידעתי הטעם כו'. ועד"ז במאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' תכה. וראה לעיל ס"ע יא. סה"מ תרל"א ח"א ס"ע סח וע' עז. וש"נ. תרל"ב ח"א ע' רפו. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקסב.

32) משה .. וראית את אחורי: ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשמט. ע' תתסה. אוה"ת בראשית עקב ע' תרכב. פ' ראה ע' תשנח־תשנט. המשך תרס"ו ע' לט. תער"ב ח"א ע' שכו־שכז.

33) באד"ר שדיברו בפרצופי או"א עד א"ק כו': ראה תורת חיים בא שבהערה 1 (צח, א ואילך).

34) רוח הקדש אלא באורות דיצי': ראה שערי קדושה ח"ג, ש"ו. לקו"ת בהוספות לויקרא נד, ב. סהמ"צ להצ"צ ע' קעד. אוה"ת שבת שובה ע' א'תקיב.

35) רוח הקדש .. דבריאה: ראה גם תורת חיים שם (צח, סע"א). סה"מ תרס"ג ח"א ע' ריח.

36) בפרקי היכלות דר' נחוני' בן הקנה: ראה תורת חיים שם (צח, ב) ובהערות 87־88, וראה גם שם צט, ג. וראה גם שער רוה"ק שבהערה 40.

37) ודרי"ש כה"ג: = ודרבי ישמעאל כהן גדול.

38) אותם שנכנסי' בפרדס: ראה חגיגה יד, ב.

39) שנכנסי' בפרדס .. בהיכלות דבריאה: ראה גם סה"מ תרס"ג שם. (בסמוך בפנים: בהיכלות דיצי').

40) שנכנסי' בפרדס .. בהיכלות .. ויצי': ראה ע"ח שער כסה"כ (שער מו) פ"ב. שער רוה"ק דרוש א' (הראשון — ע' יג). שער היחודים ספ"א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג שם ע' רעח. לקו"ת בהוספות לויקרא נד, ב.

41) שמבשרי אחזה אלוה: ע"פ איוב יט, כו.

ומדות שבנפש האדם לערוך דוגמתם למעלה באצי' שכל ומדות כו' אלא השגת מציאותן לבד ולא השגת מהותן, כלומר שאנו משיגים שיש מציאת שכל דאצי' שממנו נמצאו כל הנמצאי' דוגמת השכל באדם שיתהווה ממנו המדה אהבה וכדומה, אבל אין אנו משיגים מהות השכל דאצי' איך הוא ומה הוא כי אין לדמותו כלל וכלל למהות שכל האדם לא מיני' ולא מקצתי'[42], שהרי משכל דאצי' יתהווה מהות הנבראים מאין ליש, וכידוע שהאור[43] והמים[44] ושמ"ן[45] דבריאה יצי' עשי' בכל עולם לפי ערכו יתייחסו כולם אל[43] אור[44] החכ'[45] דאצי' שממנו נתהוו ותמיד החכמה תחי'[46] ותהווה אותם מאין כו', והרי מן שכל האדם לא יתהווה שום נברא כלל ולא יוכל ליתן חיות ושפע כלל כו', א"כ אין זה אלא דרך משל להשיג הדוגמא ממנו לשכל דאצי', אבל לא שיהי' ממהות שכל דאצי' לא מיני' ולא מקצתי' כלל וכלל כו', וכמו שהסומא יוכל להבין ולהשכיל מציאות האור והזיו במוחו אע"פ שלא ראה מאורות מימיו[47] כשיסבירו לו איכותו כו', ולהיותו יודע ברור שיש מציאות האור שהרי מבין שכשאדם הרואה מנהיגו הולך ישר ואינו נוגף א"ע באבן או בכ"ד[48] המזיק, אבל כשהולך יחידי נופל בבור או נוגף א"ע באבן כו', שיש אצלו הוראה גמורה שיש בחי' אור וע"י יוכל לתאר איזהו תואר על האור אבל עכ"ז הוא רק על מציאות האור לבד, אבל לא יוכל להשיג מהות האור לעולם כמו שישיגנו הרואה כו', כי גם בכח הדיבור של אדם הרואה מהות אינו יכול לבאר לו כלל מהות, וכי גם בראי' שרואה מהות הדבר הנה בבחי' האור לעוצם דקותו א"י[49] לראות כל אופן ומהות האור, והמופת לזה ממש שלא יוכל לצייר מהות האור על המפה, כמו המציירי' עד"מ האדם הנה מציירי' גם החיות שלו[50] משא"כ האור, והיינו להיות האור הוא מקור החיות כנודע, ומה שמציירי' קרני ההוד של משה[51] זהו רק הצל הנעשה מהזיו וד"ל.

ועד"ז השגת כל הנשמות ומלאכים עליונים דבי"ע אינם משיגי' באורות דאצי' המהווה אותן מאין ליש כ"א השגת המציאות ולא השגת המהות ולזה

---

42) לא מיני' ולא מקצתי': ע"פ לשון הש"ס — סוטה ה, א.

43) שהאור .. אל אור החכ': ראה זהר ח"א ל, ב. לקו"ש חל"ד ע' 15. וש"נ. תורת חיים תשא שפה, א. וש"נ.

44) והמים .. אור החכ': ראה גם תניא פ"ג. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' מה. תורת חיים בשלח קמג, ב. וש"נ.

45) ושמ"ן .. החכ': ראה זהר ח"ב פז, ב; קמז, ב ובהגהת הרח"ו שם. מאורי אור אות ש' סמ"ח (מערכת שמן) וביאיר נתיב שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' תקמה. וש"נ. סה"מ תרמ"ב ע' קכה. וש"נ. לקמן ע' רלו.

46) החכמה תחי': קהלת ז, יב.

47) שהסומא .. שלא ראה מאורות מימיו: ע"פ מגילה כד, א (במשנה).

48) בכ"ד: = בכל דבר.

49) א"י: = אינו יכול.

50) המציירי' .. החיות שלו: ראה גם לקמן ע' רלג. סה"מ תרכ"ז ע' צט. ע' תכב. תרל"ח ע' יט.

51) קרני ההוד של משה: ראה תנחומא ס"פ תשא. רש"י תשא לד, כט.

או' איה מקום כבודו[52], ואם הי' אצלם בבחי' ראי' המהות לא הי' שייך לומר ששואלי' אי' הלא רואים אותו, ומה גם • כנודע שפעולת ראיית הדבר גורם בחי' יראה[53] שהוא היפך האהבה והתשוקה, והם עומדי' ברעש גדול ומתשוקקי' זהו הוראה שאצלם הוא רק בחי' שמיעה מרחוק שפועל האהבה[54] כנודע, והיינו להיות כי מהות האצי' קדוש ומובדל מהם לגמרי כו'. ואמנם הנבואה בבחי' אצי' היתה השגת המהות באורות האצי' ממש כאדם הרואה ראי' גשמיי' לכך היתה בגילוי גמור בדמיון שבמוחו כמ"ש וביד הנביאים אדמה[55] ולא בהשגה שכליית לבד כמ"ש במ"א, אך לא היו יכולים להשיג המהות כ"א בהתלבשותו בכלים די"ס דבריאה או דיצי' במקום מדריגת נשמת אותו הנביא אם מכלים די"ס דבריאה או דיצי', אבל ע"י אותה הכלי הי' רואה ומשיג מהות אורות דאצי' היינו נר"ה דאצי' עצמן ומהותן כו', משא"כ מדריגת רוח הקדש אינו משיג אלא מציאות אורות דאצי' לבד ואינו משיג מהותן כלל וכלל, והיינו ע"י אורות דיצי' לבד שהי' רואה רי"ש כה"ג ור"נ ב"ה[56] מהותם בהיכלות דיצי'[40] וידוע שמוסתר ונעלם באורות דיצי' אורות דאצי' בתכלית ההסתר וההעלם כי מבחי' ל' כלים דאורות דאצי' נשתלשלו נר"ן דבי"ע[57] כו', ועד"ז היתה השגת רשב"י הגבה למעלה גם בפרצופי או"א וא"א וא"ק כו' דהיינו בבחי' השגות מציאותן לבד ולא השגות מהותן כלל כו', וזהו חכם עדיף מנביא[58], ומ"מ אינו דומה לנביא כלל שהנביא ראה המהות משא"כ החכם רק המציאות וד"ל.

קכו

ובזה יובן ג"כ ענין לית לה מגרמה כלום[8], בהיות כי מבשרי אחזה אלוה, כמו שההתנשאות על זולתו באדם התחתון יש בה תוספת חיות לנפש האדם, שהרי אנו רואים בשרים הגדולים שיהי' התנשאות לבבו פיקוח ותענוג גדול לו ומקבל חיות גדול מזה יותר מכל תענוגי עוה"ז הגשמיי' באכילה ושתיי' וכדומה, ואמנם הלא לא יוכל להחיות לזולתו בהתנשאות זו שהרי לא יקבל זולתו שום חיות ושפע מהתנשאותו עליו כו', וכשאנו מדמין לשער בנפשינו דוגמא זו במדת מל' העליונה בבחי' האצי' שהיא ג"כ ענין מדת ההתנשאות אין מלך בלא עם כו'[9],

---

52) איה מקום כבודו: נוסח קדושת כתר.

53) שפעולת ראיית הדבר גורם בחי' יראה: ראה לקו"ת בהר מד, ד. ואתחנן ח, א. תורת חיים בשלח קנד, ג. קנה, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' קפא.

54) שמיעה מרחוק שפועל האהבה: ראה גם אוה"ת בשלח ס"ע תרנה. תצוה ע' א'תשו.

55) וביד הנביאים אדמה: הושע יב, יא. ראה גם זהר ח"ב מב, ב. תורת חיים בא שם (צט, ב ואילך). המשך וככה תרל"ז פנ"ו (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקיט ואילך). תרס"ו ע' קלא ואילך. וש"נ.

56) רי"ש כה"ג ור"נ ב"ה: = רבי ישמעאל כהן גדול ורבי נחוניא בן הקנה (ראה לעיל הערה 36).

57) ל' כלים .. דאצי' .. נר"ן דבי"ע: ראה ע"ח שער הפרצופים (שער ל) דרוש א. שער השמות (שער מד). סה"מ תרכ"ט ע' ז. וש"נ. תרל"ח ע' שלה. וש"נ.

58) חכם עדיף מנביא: ב"ב יב, א. ראה לקוטי הש"ס להאריז"ל סוף מס' יבמות. וראה גם לקו"ת פקודי ו, ד. ויקרא ה, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' רסד ובהנסמן במ"מ לשם. תורת חיים וארא נט, א ובהערה 39.

הרי מלכותו ית' בכל משלה להחיות הנבראי' מאין ליש בהתנשאות זו שמתנשא עליהם ונקרא שם מלכותו עליהם כידוע, וא"כ אין המשל דומה לנמשל כלל במהותן, כ"א שמתוך משל התנשאות האדם יוכל להשיג מציאות התנשאות עליונה ולא מהותה כלל, כי מאחר שהשכל יקבל שפע ממנה הרי אין ההתנשאות מהות שכל וכנ"ל בארוכה, ומאחר שכן לא יקשה ענין הנ"ל דאין מלך בלא עם באדם התחתון, הרי האנשי' היו במציאותם קודם שקיבלוהו למלך עליהם כו', אבל למעלה הרי התהוות הנבראי' היתה ממדת ההתנשאות א"כ מהיכן הי' גרמא
קכז למדה • זו כו'. אך הענין הוא דההתנשאות היא מדה כשאר המדות חסד גבורה כו', אמנם טבע מדה זו בזאת משונה היא מהם שמעצמה לא תתעורר להתנשאות ולהתפשט כ"א כאשר יבא בה הרצון במחשבה לומר אנא אמלוך כו', מפני שיקבל עונג וכדומה לזה, מפני שרוצה להטיב חסדו שבלבבו לעם ירצה למלוך עליהם כו', הרי לית לה מגרמה כלום פי' מצד עצמותה אינה אלא בחי' כלי, ואינה מתעוררת לשום שפע כ"א מה שיומשך בה מן המדות חו"ג או רצון ותענוג כו', אזי תהי' כלולה מי"ס רצון ותענוג של המלוכה וחו"ג שבמלכות היינו להטיב לנבראים כו', ומחמת זה תמלוך ותתנשא וממילא יתהוו הנבראים מאין כמ"ש[59] כי אמרתי עולם חסד יבנה, פי' מה שנתעוררה מדת ההתנשאו' דמל' דאצי' הוא מפני הארת חסד עליון דז"א דאצי' שהאיר בה ועי"ז חפץ בהתנשאות, וכן עד"ז ברצון ותענוג העצמי כשנמשך להיות לו רצון ותענוג בהתנשאות כו', משא"כ שארי המדות דאצי' הם מהות דבר בפ"ע בלתי צריכים להתעוררות מלמעלה אליהם כמו החסדן שישפיע חסדו כו'. ועתה יובן ששניהם אמת דכמו דלית לה מגרמה שום התעוררות להשפיע לתחתונים בלתי שיבוא לה הרצון והמדות מלמעלה, ולכן אומרי' בר"ה יו"ד פסוקי מלכיות[60] להורות מבחי' התורה שקדמה לעולם[61], היינו למעלת העולם[62] שצ"ל בחי' מלוכה, כן לאחר שנתהוו הנבראים לא תהי' בהתפשטות אורך ורוחב כ"א ע"י העלאת מ"ן מלמטה שימליכוה עליהם באמרם ה' מלך[63] כו', אבל מצד עצמה לא תתעורר כלל, וזהו אין מלך בלא עם שיעוררהו להיות עליהם מלך כו' וד"ל.

ועתה יש להבין שורש ענין פסח ומצה, וכללות הענין הוא דמוחי' דאבא ואימא באין מן ההעלם לגילוי בלב דז"א ויוצא הוא ממיצר דגרון כמבואר

---

59) כי אמרתי עולם חסד יבנה: תהלים פט, ג.

60) אומרי' בר"ה יו"ד פסוקי מלכיות: במוסף. ראה ר"ה לב, א. שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סתקצ"א, ס"ז.

61) התורה שקדמה לעולם: ראה מדרש תהלים צ, ג. שבת פח, ב וברש"י שם. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' כ. סה"מ תרכ"ז ע' שב. תרמ"ב ע' קנג. תרנ"ט ע' רנג.

62) התורה שקדמה .. למעלת העולם: ראה גם סה"מ תרל"ח ע' טז. וש"נ.

63) ה' מלך: תהלים צג, א.

בכוונות דפסח[64], ולכן גומרי' את ההלל גם בליל פסח[65] להיות כי נעשה בז"א גדלות ראשון וגדלות שני דאו"א כמ"ש במ"ח[66] מס' ליל פסח פ"א מ"א, וגם צ"ל מה שבליל פסח אחר תפלת ערבית מסתלקי' המוחין מז"א כמ"ש במ"ח הנ"ל[67] אז אח"כ ממשיכי' גדלות אבא ע"י כוס של קידוש[2] ושארי הג' כוסות הם מאימא[68], וצ"ל איך אח"כ אוכלים כרפס שהיא קטנות[3], וגם מצה היא קטנות אבא[4], והי' ראוי להפך הסדר שתחלה יאכלו כרפס ומצה ואח"כ קידוש[5], ובאמת צ"ל הקידוש תחלה, ואיך תחלה ממשיכי' גדלות ואח"כ קטנות, וגם צ"ל שלפ"ז הי' צריך בחי' ז"א להתבטל ממהותו להיותו בחי' מדות שאינו בערך מוחין דאו"א, ורק שמקבל מהארת המוחין ע"י מיצר הגרון, ועכשיו כשמאיר • מוחי' דאו"א בלי צמצום המיצר הי' צריך להתבטל כנ"ל, וכענין הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ושרפן[69] שהמלאכים כשהאיר להם יותר מחוק הקצוב נתבטלו ממהותן, ועד"ז צ"ל בז"א, ואם נאמר שזהו רק במלאכים שהם נבראים ולא בנאצלים אינו מובן שהרי גם אצי' הוא לאחר הצמצום, ואינו דומה ההארה שבמוחין להארה שבמדות כו'. קכח

ולהבין זה צ"ל תחלה ענין אבא ואימא איך נשתלשלו מאור א"ס הנה מבשרי אחזה אלוה, דחו"ב שבאדם התחתון הם משיגי' מציאות אור א"ס ולא מהותו וכנ"ל, אבל דוגמת חו"ב שבנפש יובן ג"כ למעלה בחו"ב הנאצלי' שמשיגי' מהות אור א"ס כו', בהיות כי ידוע דחכמה שבנפש הוא בחי' ראיי' ובינה הוא בחי' שמיעה[70] ואינו דומה כלל שמיעה לראיי'[71], שהרי כשישמע מזולתו איכות ומהות המלך באופני' פרטי' יבין וישכיל היטב מהות המלך, ועכ"ז אינו דומה שמיעה זו לראי' כשרואה את מהות המלך ממש אע"פ שלא ניתוסף במוחו ולבבו שום התחדשות במלך מכמו שהבין בתחלה ע"פ השמיעה, הנה אינו דומה כלל לשמיעה ומתפעל באופן אחר לגמרי וע' מזה בד"ה הטה אלקי אזנך ושמע[72]. כמו"כ

---

64) דמוחי' דאבא ואימא .. בכוונות דפסח: ראה גם פע"ח שער חהמ"צ פ"א. פ"ב. שער הכונות ענין הפסח דרוש ב־ג. וראה לקמן ע' ריג ואילך.

65) גומרי' את ההלל גם בליל פסח .. כמ"ש במ"ח: ראה גם פע"ח שם, פ"א (קרוב לסופו). שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סתפ"ז, ס"ח. סידור אדמו"ר הזקן סדר הלל.

66) במ"ח: = במשנת חסידים.

67) שבליל פסח .. מסתלקי' .. במ"ח הנ"ל: משנה ב.

68) ושארי הג' כוסות הם מאימא: ראה לקמן ע' קצח והערה 119.

69) הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ושרפן: סנהדרין לח, ב. ראה גם לעיל ע' קנא. לקמן ע' רעח. וש"נ.

70) דחכמה .. ראיי' ובינה .. שמיעה: ראה תו"א וירא טו, ב. מקץ מ, א. משפטים עה, א. תורת חיים בא שם (קב, א ואילך). סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תנט ואילך. וש"נ. תרנ"ח שבהערה 74.

71) ואינו דומה כלל שמיעה לראיי': ראה מכילתא יתרו יט, ט. מדרש לקח טוב שלח יג, יח. לקו"ש ח"ו ע' 121 בהערה. סה"מ תר"ם ח"א ע' כד. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תנט. ע' תקכג. ע' תתס ואילך. לעיל ע' יז ואילך. וש"נ.

72) בד"ה הטה אלקי אזנך ושמע: לעיל ע' יז־יח. וש"נ.

ההפרש בין בינה לחכ׳[73] כי הבינה הוא ההבנה וההשכלה שמבין בשכלו את הדבר, והחכ׳ הוא בריקת השכל שאינו עדיין בבחי׳ שכל והבנה כלל, והוא בחי׳ ראי׳ מקרוב במהות הדבר המובן, אבל הבינה הוא בבחי׳ שמיעה מרחוק כו׳, ועל כן גם בזה יש הפרש ביניהם שע״י ההתבוננות בשכל והבנה יולד, והוא התפעלות התשוקה נרגשת מחמת שהשמיעה מרחוק ממהות הדבר שתשוקתו אליו כו׳, אבל ע״י החכ׳ שבבחי׳ ראי׳ הוא בבחי׳ ביטול ממציאותו מחמת הקירוב הגדול, ואין לו כח להיות לו תשוקה והתלהבות, כי נשאר כאבן דומם כאשר יתקרב לקום ולעמוד לפני המלך ממש, משא״כ בשמיעה[74] מרחוק הי׳ לו תשוקה והתפעלות אליו כו׳ וכמ״ש במ״א, ועד״ז יובן למעלה במלאכי׳ ונשמות שרעש החיות והאופנים הוא להיות כי משיגי׳ מציאות אוא״ס לכן משתוקקי׳ שיומשך להם, והשרפים להיותם בחי׳ גבוה יותר לכן משיגים מציאות אוא״ס הקדוש ומובדל[75], וזהו בהכרח לומר שמשיגי׳ רק מציאות אוא״ס ולא מהותו שהרי הם משיגי׳ איך שהוא קדוש ומובדל ואיך אפשר להשיג המהות, ואם הי׳ בבחי׳ השגת המהות לא הי׳ קדוש ומובדל, ומאחר שמשיגי׳ ויודעים בידיעת המציאות בחי׳ אוא״ס הקדוש ומובדל לכן רוצים ליכלל וליבטל באוא״ס ב״ה הקדוש ומובדל כו׳. אמנם הנה יובן ג״כ בחו״ב הנאצלים שידוע ענין אצילות אור החכ׳ מעצמות אור א״ס ב״ה הוא עד״מ מכח החכמה שנמשכה מעצמות הנפש באדם התחתון, והרי יש השגה לכח חכמה
קכט שבנפש במהות הנפש כו׳, • כמו״כ עד״מ אור א״ס ב״ה הוא בחי׳ העצמות שהוא הגבה מאד נעלה גם מן אור הכתר[76] כידוע, אך שנאצל ונמשך מאורו אור החכמה, פי׳ כח החכמה והשכל להשיג במהות אור הא״ס בבחי׳ ראי׳ מקרוב, אבל אור הבינה נאצלה בריחוק יותר[77] דהיינו כח ההתבוננות באור א״ס איך הוא ומה הוא בבחי׳ שמיעה והבנה מרחוק כנ״ל וד״ל, ועל כן הבינה נק׳ יש להיות נולד ממנה בחי׳ ההתלהבות למעלה לצאת מן הכלי להתכלל באור א״ס המאצילה כו׳, ומינה דינין מתערין[78] מצד גבורות שבהתלהבות כידוע, והוא בחי׳ מוחי׳ דאימא מקור הגבורות[79] לכל הקו השמאלי בינה גבורה הוד[80] כידוע, ואמנם מוחי׳ דאבא

---

73) ההפרש בין בינה לחכ׳: ראה תניא פ״ג. סה״מ תרל״ז ח״א ע׳ כג. תרנ״ט ע׳ רמו ואילך. וש״נ. מקומות שצויינו בהערה 70.

74) החכ׳ שבבחי׳ ראי׳ .. ביטול .. משא״כ בשמיעה: ראה גם תורת חיים שם (קב, ג־ד). סה״מ תרנ״ח ע׳ יד ואילך.

75) והשרפים .. משיגים .. הקדוש ומובדל: ראה לקו״ת אמור לב, ב.

76) אור א״ס ב״ה .. אור הכתר: ראה אוה״ת ענינים ע׳ קיט־קכ. ע׳ קמב. ד״ה מים רבים תשי״ז (סה״מ מלוקט ח״א ע׳ נג. בהוצאה החדשה — ח״א ע׳ שכב).

77) החכמה .. מקרוב .. הבינה .. בריחוק יותר: ראה גם תורת חיים שם (קג, א ואילך). המשך וככה תרל״ז פכ״ט (סה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ תנג).

78) הבינה .. ומינה דינין מתערין: ראה זהר ח״ג י, סע״ב. יא, רע״א. מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ב ע׳ שעז. וש״נ. לעיל ע׳ מח.

79) מוחי׳ דאימא מקור הגבורות: ראה זהר ח״ג רסב, סע״א. שער היחוד לאדמו״ר האמצעי קכד, ב (בשם הע״ח).

80) הקו השמאלי בינה גבורה הוד .. שבקו ימין חח״נ: ראה לעיל ע׳ ל.

מקור כל החסדי׳[81] שבקו ימין חח"נ[80] כו׳, להיות כי אין באור חכמה הנאצל בחי׳ גבורות ההתלהבות מפני גודל הקירוב אל אור א"ס אלא הוא בבחי׳ ביטול גדול כנ"ל, והוא הטעם שנקראת חכמה כח מ"ה[82] כידוע פי׳ כח מ"ה שהוא בלי מהות כלל[83], וכפי׳ הפשוט של מ"ה שלעוצם דקות הביטול א"א לומר שום שם ע"ז, ואינו כמו האהבה שהיא בחי׳ יש מי שאוהב[84], ואפי׳ אהבת בכל מאדך שהיא בבחי׳ כליות הנפש[85], עכ"ז מאחר שנופל שם אהבה בהכרח לומר שיש איזה מציאות על מי שנופל שם האהבה, משא"כ ביטול דונחנו מ"ה[86] הוא ביטול אמיתי, וההשגה והעדר ההשגה שוין אצלו ממש, וע"ד אם כה יאמר לא חפצתי הנני[87] ששוה אצלו ב׳ האופנים, והיינו מפני כי לעוצם דקות הביטול א"א לומר כלל איזהו שם שיפול על מהות מציאות, משא"כ שבטל במציאות כו׳, וגם לטעם זה י"ה חו"ב[88] הן אהבה ויראה עליוני׳[89], דיראה קדמה לאהבה[90] כי היו"ד יראה פנימי׳ מפני הביטול וה"א עילאה בינה כו׳ כמ"ש במ"א וד"ל. והנה מוחין דאבא ואימא נמשכו להיות בחי׳ מוחי׳ לז"א הם המדות חסד גבורה ת"ת כידוע, והרי שפע המוח ללב באדם התחתון עוברת השפע דרך מצר הגרון ששם הקול, והוא ענין יציאת מצרים דהיינו יציאת המוחי׳ ממצר דגרון שיהיו בלב כמו במוח בלתי מצרים כלל כו׳, וע׳ בד"ה ויקחו לי תרומה (דר"ח ניסן)[91] שעי"ז משתנה ז"א ממהותו לגמרי, יעו"ש באורך.

וביאור הדברים צ"ל מארז"ל במד"ר שאין לך טפח באדם שאין בו כמה אלפי׳ וריבוי רבבות גידי׳, וצ"ל הלא אמרו ששס"ה ל"ת הם נגד שס"ה גידי׳[92],

---

81) מוחי׳ דאבא מקור כל החסדי׳: ראה זהר שם. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי שם (ובהערה 29 שם). וראה גם לעיל ע׳ לד. ע׳ קמא.

82) חכמה כח מ"ה: זהר ח"ג (רע"מ) כח, א. לד, א. במ"מ הגהות והערות קצרות לתניא (לכ"ק אדמו"ר זי"ע) פי"ח מציין למאורי אור אות מ׳ סקכ"ו [מערכת מ"ה]. תקו"ז תיקון סט [צט, סע"ב. קב, ב. קיב, ב]. וראה בהערת המו"ל שם.

83) פי׳ כח מ"ה שהוא בלי מהות כלל: ראה גם תורת חיים שם קב, סע"ד ואילך. תרומה שיב, ב ובהערה 66.

84) יש מי שאוהב: מובא בכ"מ בדא"ח ומהם: תו"א וארא נו, א. יתרו סז, ג. סה"מ תרל"ח ס"ע קלה. וש"נ.

85) כליות הנפש: אוצ"ל: כלות נפש (אבל כ"ה גם כמה פעמים לעיל בד"ה אשר ברא, ולקמן בד"ה בוקע ים).

86) דונחנו מ"ה: בשלח טז, ז־ח. ראה גם לקמן ע׳ רנד. תורת חיים שמות מג, א. וש"נ.

87) אם כה יאמר לא חפצתי הִנְנִי: שמואל־ב טו, כו (בדילוג). ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע׳ קע. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פקודי נט, ג (בהוצאה החדשה — קכב, ב). מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"א ע׳ פ. נ"ך ע׳ יג וע׳ שסג.

88) י"ה חו"ב: ראה זהר ח"ג רצ, ב (אד"ז). אגה"ת פ"ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע׳ שסו וע׳ תרנו.

89) אהבה ויראה עליוני׳: ראה גם לעיל ע׳ מא.

90) אהבה ויראה עליוני׳ דיראה קדמה לאהבה: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ט ע׳ קי ואילך.

91) בד"ה ויקחו לי תרומה (דר"ח ניסן): לעיל ע׳ קלה.

92) ששס"ה ל"ת .. שס"ה גידי׳: ראה זהר ח"א קע, ב.

ומאחר שיש גידים כ"כ בריבוי כנ"ל למה חלקו השס"ה גידי' למנותם בפ"ע, ואיזה מהם יחלקו בפ"ע. אך הענין יובן בהקדם הקדמה אחת והוא אשר ידוע בספרי הרפואה דג' מיני גידים[93] יש באדם שנמשכים לאברים שבגוף, הא' גידי הדם והוא אשר יחי' האבר ממנו, והב' גידים שאין בהם דם רק רוח חיים ונק' עורקים כמ"ש
בע"ח[94], והג' גידי ההרגשה, דהיינו מה שירגיש הכאב במוח • בהכאת האצבע הוא קל
לפי שיש גידים דקים מאד מתפשטים מגשמיות המוח שבראש לכל אבר ואבר, ומהם הוא כח התנועה שבכל אבר לפשוט או לקמץ, וגם מה שיוכל להניע באבר מיד שיפול במחשבה שבמוח להניע[95] כו', הכל הוא לפי שיש התחברות האברים עם המוח ע"י הגידים דקים הללו, וביותר הם מורגשי' בחוש המישוש כו', ולא בכל האברים הן מתפשטי' בשוה, כי בעקביי' הן מעט מזעיר על כן לא ירגיש המוח הכאב שבעקביי', וכן המכה שבריאה לא ירגיש המוח כידוע מפני שאין שם גידים הללו כו'. ונמצא אנו רואים שמגשמיות המוח יושלחו גידים גשמיי' לעשות רצון המוח בכל האברים כנ"ל בתנועה והרגשה כו'. כמו"כ אנו רואים שמרוחניות המוח יושלחו בחי' רוחניות השפע בעורקים שאין בהם אלא רוח חיים של המוח כו' בכל האברים שבגוף, כי הלא אנו רואים כשיבא לאדם איזו שמחה פתאום יספק ויטפח בידיו ויכם זו בזו במהירות עצום כו', ואין לסיפוק וטיפוח הידים ערך ודמיון כלל אל החדוה הרוחניות שבלבבו, שמחמת החדוה יתנענעו ממילא אברי הידים הגשמיי' ויספקו בלתי שהי' לו הכנה מתחלה במוח מחשבתו כשאר תנועות האברים עפ"י רצון המוח, כי הרי תיכף ומיד בעלות השמחה בלבבו יספק בידיו בלתי שהיי' כלל[96] אפי' רגע כידוע, אין זה כי אם שמרוחניות המוח יושלח שפע רוחניות בעורקים שבידים עד שע"י התפעלות הרוחניות שבמוח ולב מיד יתפעל הרוחניות שבעורקי' שביד, ודוקא לכלי הידים יותר מכל האברים כי הן קרובי' יותר להתפעלות זו כו', ובתנועה כזו דוקא להכות הידים זע"ז כו'. כי הרי בעצבות שיבוא לו פתאום יהי' הסיפוק בידיו באופן ותנועה אחרת כידוע, וגם בשמחה יש רבות מדריגות כמו תנועת הרקידה ברגליו פתאום ע"י התפעלות הרוחניות שבמוח ולב איננה באה לאדם כ"א כאשר תגבר ההתפעלות ביותר במוח כו' וד"ל, וכל זה הנולד פתאום בידים ורגלים מן התפעלו' המוח ולב הוא ע"י התחברות רוחני שיש ביניהם כדוגמת התחברות גשמי שע"י גידי ההרגשה כנ"ל וד"ל.

ועוד התחברות רוחני יותר יש בין המוח ואברים והוא הקול גשמי שיוצא מהקנה שבגרון ולב, כי הלא אנו רואים שהקול הוא מעורר את הכוונה[97],

---

93) דג' מיני גידים: ראה גם תורת חיים בא שם קד, א ואילך. וש"נ. לקמן ע' ריג.

94) גידים שאין בהם דם .. כמ"ש בע"ח: שער פנימיות וחיצוניות (שער מ) דרוש יב. שער החשמל (שער מא) פ"א.

95) באבר מיד .. להניע: במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג שם (ע' רפח) ליתא תיבות אלו. ואולי נשמט שם מפני תיבות הדומות: להניע .. להניע.

96) בלתי שהיי' כלל: ראה תניא פכ"ג.

97) שהקול הוא מעורר את הכוונה: ראה

דהיינו כאשר יתבונן באיזה שכל שבמוחו בדבר חכ' אלקי' בגדולת הבורא לא יתפעל מחמתה, וכאשר יאמר בקול וניגון אותה החכ' אלקי' בשבחו של מקום יתפעל מאד מאד, ומה זו התחדשות הי' לו במוח השגתו באלקות באותו השבח באמרו בקול גשמי כו', וגם הלא אין ערך ודמיון כלל לקול הגשמי מהבל גשמי שבה' מוצאות פה וגרון הגשמיי' לידי השכל וחכמה אלקי' עד שבאמצעות הקול יהי' שינוי ההתפעלו' במוח ולב מאותו השכל האלקי כו', אין זה כ"א שמן השכל הרוחני שבמוח • נשלח כבר רוחניות השפע של השכל דרך הגרון ללב עד קלא שבאמצעו' הקול היוצא מהגרון מעורר הכוונה שבמוח בשכל הרוחני ויתפעל כו'. ונמצא יש התחברות רוחני לשכל עם הגרון בקול היוצא ממנו עד שיעורר את הכוונה והיינו דוגמת התלבשות גשמיות המוח בגידים של הרגשה כנ"ל, כן נתלבש מן מהות השכל וכוונה שבמוח הרוחני בקול הגשמי, והרי הקול לבוש לשכל הרוחני כמו שהגידים הם לבושים להרוח חיים שבהם מן המוח הגשמי כו', ובגרון הוא עיקר משכן אותו כח הרוחני שבשכל בהסתר והעלם עד שבשמיעת הקול מהגרון יתפעל כל שומע השבח ההוא מה שלא הי' מתפעל אם היו דברי השבח נאמרים בחשאי כו' וד"ל. וע' בד"ה אשר ברא אלקי' לעשות[98], בענין הנגינה בביאור מארז"ל כל בעלי השיר יוצאי' בשיר ונמשכי' בשיר[99], שפעולת השיר יכול לפעול כליות הנפש[85] כו', וענין הכלי' אינה בדרך אהבה שהיא בחי' תשוקה כ"א ע"ד הביטול דמ"ה דחכמה, ונמצא מובן מכל הנ"ל שאותם כחות רוחניי' של המוח שנשלחו דרך הגרון ודרך גידים שבאברים הם בבחי' מצר ודוחק גדול בלבושים זרים הללו שאין ערוך להם כלל עם גופו ומהותו של השכל כו', וגם אפי' לגבי עצמות התפעלות השכל אין להם ערוך, כי מה שנראית ההתפעלות שכלי בתנועות סיפוק הידים או בניגון וקול דוקא הוא כנראה אור דרך מסך מבדיל עב מאד כו', שהרי עצם מהות ההתפעלו' של השכל והלב המה רוחניי' מאד מבלתי יראה להם תנועה חושיית וכ"ש תנועה גשמיות כו' וד"ל.

והנמשל מכ"ז יובן למעלה בהיות כי מוחי' דאו"א דאצי' שולחים שפע הארתם מבחי' הכלים שלהם לכל אברי ז"א עד"מ הנ"ל בגידי שביד כו', ועיקר פנימיות המוחין נמשכו ללב דז"א היינו שכל וטעם לאור חסד דאצי' ושכל וטעם לאור הגבורה כו' כידוע, וכמו שנתבאר למעלה דיש התחברות רוחני למוח עם הלב ע"י הגרון בקול כו', כמו"כ למעלה יש בחי' התחברות מוחי' דאו"א במצר דגרון בקול כו' עד שהקול יעורר כוונת המוחי' כנ"ל, והיינו ענין קול ה' על

טושו"ע או"ח סי' סא, סעי' ד. שו"ע אדמו"ר הזקן שם סעי' ה. סי' קא, סעי' ג. ראשית חכמה שער הקדושה ספט"ו. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' נה ובהנסמן במ"מ לשם.

תורת חיים בא קו, ד ובהערה 433. לקמן ע' ריג.

98) בד"ה אשר ברא אלקי' לעשות: לעיל ע' י.

99) כל בעלי השיר .. ונמשכי' בשיר: שבת נא, ב במשנה.

המים[100] קול ה' בכח[101] כו' חו"ג[102] להיות התעוררות המוחין ע"י ז' קולות דהוי'[102] כו' וד"ל, ואמנם שיר הלוים שהי' ענין בקול הי' ענין אחר והיינו להמתיק הגבורות ע"י נעימת קולם לבדוחי ולבסומי[103] כו', וכמו עד"מ מי שהוא בעצבות גדול כשישמע קול ערב ונעים יבא עליו רוח חדוה ותענוג ויפול רוח העוצב ממנו כמו שהי' מנגן דוד לפני שאול[104] כו', כן עד"מ היו נמתקין כל הדינין והקטרוגי' עליונים ע"י שיר הלוים על הקרבן כי יעוררו את החדוה והעונג העליון ע"י נעימת קולם כו', וזה אינו • אלא בקול נעימה שבא מן התפעלות גלויי' בנפש, קלב אמנם קול המעורר הכוונה הוא אפילו בלא נעימה רק מפני שהושפל בו כח מן הכוונה כנ"ל וד"ל.

וזהו ענין יציאת מצרים, פי' היציאה של המוחין עליונים דאו"א ממיצר הגלות דלבושי' המצומצמים הנ"ל בקול הגרון וכדומה, אלא יהי' התפעלות המוח בלב גלוייה מבלתי לבוש הקול מפני שאין מהצורך כלל לעורר את הכוונה כי כבר גלויי' בלב בהתפעלות העצמי' שבה כנ"ל וד"ל. וזהו כל עיקר ענין הפסח שהוא הדילוג הגדול של מוחין עליונים להיות שורין בלב דז"א דאצי' מבלתי יבואו תחלה במצרים דגרון כו', וכמשל המלך שהי' אסור בזיקים במאסר שהגם שבעצמות המלך אין שום שינוי אבל בלבושין יש שינוי והוא הזיקים וכבלים והיכל המאסר כו', כמו"כ יציא' מן המצרים דקול וגרון הוא כיוצא מן המאסר והכבלים כו' וד"ל. ואעפ"כ אינו מתבטל ז"א ממציאותו, היינו ע"ד מ"ש בע"ח שמאחר שאחר הצמצום נמשך תוס' וריבוי אור וא"כ למה הי' צ"ל הצמצום[105], אך הענין הוא דהגם דכדי להיות התהוות העולמות הי' צ"ל צמצום דוקא, מ"מ מאחר שכבר נתהווה לא יתבטלו הגם שנמשך תוס' וריבוי אור. ועד"ז יובן בז"א להיות כי ע"י המיצר הגרון והקול מקבל הארת המוחין, לכן בליל פסח הגם שמאיר בלתי הצמצום ג"כ אינו מתבטל. ואינו דומה למארז"ל[69] הושיט הקב"ה אצבעו כו', ששם הי' הארה חדשה למעלה מחוק הקצוב לגמרי, אבל כאן הנה ע"פ חוק הקצוב הוא ע"פ צמצום, ועכשיו שלא ע"י צמצום, הגם שמה שנמשך שלא ע"י צמצום ממילא ההארה היא בא"א לגמרי מ"מ אינו מתבטל ע"ז[106] כו'. והנה

---

100) קול ה' על המים: תהלים כט, ג.

101) קול ה' בכח: שם, ד.

102) המים .. בכח .. חו"ג .. ז' קולות דהוי': תהלים שם, ג־ט. ראה גם פע"ח שער השופר פ"ב. לקו"ת נשא כט, א ואילך. תורת חיים בא שם קט, ב. וש"נ. אוה"ת תהלים (יהל אור) ע' קט ואילך.

103) שיר הלוים .. לבדוחי ולבסומי: ראה זהר ח"א קמח, ב. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ויצא קלג, ב ואילך (בהוצאה החדשה — מד, ב ואילך).

104) מנגן דוד לפני שאול: ראה שמואל־א טז, כג.

105) מ"ש בע"ח שמאחר .. למה הי' צ"ל הצמצום: ראה ע"ח דרוש עגולים ויושר (שער א) סוף ענף ג. סה"מ תרל"ז ח"א ע' רנא. וש"נ. המשך תרס"ו ע' ה. וש"נ.

106) ע"ז: אוצ"ל: עי"ז.

בנש"י פעל גילוי זה להיות בצאת ישראל ממצרים היינו מהמצרים וגבולים דמיצר הגרון שמונע ומעכב אור ההתבוננות וז"ע טמטום הלב כמו שפי' רש"י ז"ל[107] שלבו אטום מלקבל דבר חכמה, והיינו שהגם שמתבונן ומבין בשכלו איך שצ"ל ביטול לאלקות אעפ"כ אינו נוגע כלל להתפעל באהוי"ר מגדולת הבורא, שזהו מצד המיצר של הגרון שמונע ומעכב אור ההתבוננות כו'. וז"ע ג' שרי פרעה[108] שר המשקים שר הטבחי' שר האופים שהם ג' בחי' קנה ושט ורידין כמ"ש בתו"א ובכ"ד[109], ובנפש הוא ההגשמה שמתגשם ע"י תאוות אכילה ושתי', ורתיחת הדמים כו', וכמארז"ל שבת דקד"ב[110] חמרא דפרגותא ומיא דיומסס[111] קיפחו עשרת השבטים, ר"א איקלע להתם אימשך אבתרייהו ואיעקר תלמודי' בעי למקרי בספרא קרא החרש הי' לבם[112] במקום החדש הזה לכם[113], והיינו כי זה הוא בחי' גילוי[114] ובמקום הגילוי הנה ע"י חמרא דפרגיתא ומיא דיומסס נעשה לבו אטום כחרש[115] כו', וע"י שיצאו המוחין דחו"ב מצמצומם בכלי הגרון והקול פעלו בבני ישראל ז"א דאצי' לצאת • ממצרים הוא מיצר הנעשה ע"י הגרון כו'. וזהו קול קלג
דודי הנה זה בא מדלג[116] פי' קול דודי מה שבכל השנה מתעורר הכוונה ע"י הקול דוקא כנ"ל הנה זה בא שנמשך ונתגלה, מדלג שבחי' זה הוא דילוג, ופעל בנש"י ג"כ הדילוג בעבודה לצאת ממצרים כו'.

ועתה יובן ענין מצה וכוסות שהן כדי להמשיך מוחין דאו"א בז"א שלא ע"י מצרים הנ"ל, כי בעובדא תליא מלתא[117], וע"י המצה נמשך מוחי' דקטנות דאבא[4] וע"י כוס של קידוש מוחי' דגדלות דאבא[2] כמבואר בכוונת דפסח, והי' מהראוי להקדים אכילת מצה דקטנות לקידוש דגדלות להיות השפע בהדרגה מנמוך לגבוה כו', אך לפי שאין סדר והדרגה כלל בפסח, שהרי נקרא פסח ע"ש

---

107) טמטום הלב כמו שפי' רש"י ז"ל: ראה יומא לט, א: עבירה מטמטמת לבו של אדם, ובפרש"י שם: אוטמת וסותמת מכל חכמה. וראה גם אוה"ת שמיני כרך ב ע' תעה ואילך. סה"מ תרכ"ו ע' סז. תרל"ב ח"א ס"ע רלג. ע' רמג. תרל"ד ס"ע קסד ואילך. תרל"ה ח"ב ס"ע תקיב. תרל"ז ח"א ע' לט. וש"נ. תרצ"ז ע' 268. לעיל ע' לט. לקמן ע' רטו.

108) ג' שרי פרעה: ראה וישב מ, ב ואילך.

109) ג' שרי .. קנה ושט וורידין כמ"ש בתו"א ובכ"ד: ראה תו"א וארא נח, ב. ויחי קב, ג. סה"מ תרל"ז שם. וש"נ.

110) שבת דקד"ב: אוצ"ל: שבת פרק כב — קמז, ב.

111) חמרא דפרגותא ומיא דיומסס: ראה גם המשך והחרים תרל"א (סה"מ תרל"א ח"א ס"ע רסא ואילך).

112) קרא החרש הי' לבם: ראה אוה"ת בא ע' רעו. כרך ח ע' ב'תתקי. סה"מ תרכ"ו ע' ל. תרל"ז ח"ב ע' תקה. וש"נ. תרנ"ט ע' לד.

113) החדש הזה לכם: בא יב, ב.

114) זה .. גילוי: ראה רש"י בשלח טו, ב. תענית בסופה ובפרש"י שם. שמו"ר ספכ"ג. לקו"ת תוקת נו, ד. פ' ראה לב, ג. ד"ה עם זו יצרתי תשי"ב (סה"מ תשי"ב ע' רנ ואילך).

115) נעשה לבו אטום כחרש: ראה חדא"ג מהרש"א שבת שם ד"ה החדש הזה לכם.

116) קול דודי הנה זה בא מדלג: שה"ש ב, ח.

117) בעובדא תליא מלתא: זהר ח"ב לה, ב. קכה, א. ח"ג לא, ב. צב, ב.

הדילוג שלא בהדרגה כנ"ל וכמשי"ת בעזר"ה. ועוד טעם אחר לפי שהארה הקטנה של בחי' קטנות דאבא היתה נבלעת באברים מפני קוטנה במצרים דקליפה שהוא תכלית ההסתר וההעלם, כידוע בחי' פרעה האוחז במיצר דגרון[118] ומעכב הגילוי ללב כו', לכך אומרים קידוש בכוס של יין תחלה כדי להמשיך גדלות דאבא והיין דכוסות הן מוחין דאימא[119] כו', שהיא הארה גדולה ונתבטלו כל המצרים מפניה כו' וד"ל.

ולהבין שורש ענין המצה מפני מה היא בחי' קטנות דאבא, יש להקדים מארז"ל בתינוק שאינו יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן[120], כי בטעם דגן יש בו מהארת החכמה[121] כידוע, ולכך אינו יודע לקרות אבא שהוא חכמה[122] שבנפש כשמכיר ומבין את אביו כו' עד שיטעום טעם דגן, ודוקא הטעם שבלחם כי הטעמים בבחי' חכמה[123] כידוע, אבל המצה שהיא בלא טעם כלל נקראת לחמא דמהימנותא[124], פי' כי האמונה היא למעלה מן הטעם ודעת רק ההתקשרות מחמת שנלקח ממנו ונמשך אחר מקור חוצבו כו', והוא בחי' ראי' שבחכ' מקרוב, והיינו בחי' אבא מקור השכל הגלוי בטעם רק שנסתר ונעלם הוא באמונה בבחי' קטנות המוחי' כו'. וזהו ענין המצה לחם דחכמה בלא טעם ע"י האכילה יקרא לאבא עילאה להשיג מהות אור החכמה דאצי' ולא מציאותו לבד, כמו שע"י הלחם גשמי יודע ומכיר תינוק אביו הגשמי כו' וד"ל, משא"כ הלחם שיש בו טעם הוא רק בחי' היש שבחכמה ולא כח מ"ה, שהרי השאור שבעיסה הוא הנותן טעם והרי ע"י השאור נתפחת העיסה והוגבהה בבחי' יש ודבר מה כו', וכמ"כ עד"מ הטעם הגלוי שבחכ' הוא בחי' יש ודבר, אבל במצה שאין בה שאור

---

118) פרעה האוחז במיצר דגרון: ראה פע"ח שער חג המצות פ"ז. משנת חסידים מסכת ליל פסח פ"ז מ"א.

119) והיין דכוסות הן מוחין דאימא: ראה פע"ח שם פ"ב. פ"ז. שער הכונות ענין הפסח דרוש ו. לעיל ע' קפד. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי תזריע עד, ד (בהוצאה החדשה — קמז, ד). מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' תלא. לקו"ת קרח נד, רע"ד. תורת חיים בא שם קי, ב והערה 553. קיח, ד.

120) בתינוק שאינו יודע .. טעם דגן: ראה ברכות מ, סע"א ובפרש"י שם. לקו"ת צו יג, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רמה. וש"נ. תורת חיים בא צה, ב. וש"נ.

121) דגן יש בו מהארת החכמה: ראה ילקוט ראובני תולדות כז, כח ד"ה והשתא בעינא לאילפא. מגיד מישרים תולדות שם.

122) אבא שהוא חכמה: זהר ח"ג רצ, א (אד"ז). ראה גם לעיל ע' קמא.

123) הטעמים בבחי' חכמה: ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי שמיני סו, סע"ב ואילך (בהוצאה החדשה — קלד, ג). ביאורי הזהר להצ"צ ח"א שמיני ע' שיט ואילך. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ס"ע קנג ואילך. לקו"ת במדבר יא, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ב ע' תג וע' תתלז. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי ח, סע"ב ואילך.

124) המצה .. לחמא דמהימנותא: ראה זהר ח"ב מא, א (ברע"מ). לקו"ת צו יג, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרלו. המשך מים רבים תרל"ו פקל"ט. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' שצג. וש"נ.

להתנשאות הוא בחי׳ הביטול כח מ״ה שבחכמה והיינו מהות אבא מקור השכל
קלד הנגלה • כידוע וד״ל. וענין ד׳ כוסות יין הן בחי׳ מוחין דאימא שגם הם יומשכו ללב בבחי׳ גילוי מן ההעלם בלתי מצרים הנ״ל והוא קו השמאלי מקור הגבורות דבינה גבורה הוד[80] כו׳, אך מה שכוס של קידוש הוא בתחלה היינו כדי שע״י גדלות דאבא שבכוס יוכל אח״כ לקבל בנפשו האלקי׳ בלחמא דמהימנותא שיאכל הארת מהות אבא בבחי׳ קטנות האמונה כנ״ל וד״ל. ונמצא יש טעם ג׳ על הקדמת כוס קידוש בחי׳ גדלות לקטנות אבא דמצה, להיות ע״י כוס קידוש הארה גדולה יוכל אח״כ לקבל בחי׳ קטנות אבא בחי׳ מצה בבחי׳ הקטנות היא האמונה, וע״ד חנוך לנער[125] כו׳ שהגדול מוליכו בפעם ראשון[126] כו׳, ע׳ בהגהות לד״ה בכ״ה בכסליו[127], אך י״ל כי זה הי׳ די במה שהיו תחלה המוחין דאו״א בשעת תפלת ערבית, הגם שנסתלקו אח״כ מ״מ הי׳ ביכולתם לפעול שיוכל לקבל אח״כ מהות אבא בקטנות ע״י האמונה, כי זהו כלל גדול שדבר שבקדושה אינו נעקר ממקומו לגמרי[128], וא״כ ע״כ צ״ל שמה שעושין קידוש תחלה זהו מחמת שלא נמצא סדר כלל בפסח כ״א דילוג כו׳.

וכדי להבין שורש ענין הפסח בכללותו איך שהוא הדילוג הגדול שלא בהדרגה כלל כנ״ל, יובן עד״מ הבעל תשובה כשבא לו פתאום הרהור תשובה מעומקא דלבא אזי לא יהי׳ לו סדר כלל בעבודת ה׳ להיות התפעלות הלב אחר השכל וההתבוננו׳ אלא יהי׳ התפעלותו בלא טעם ודעת כלל, הגם שתחלת התעוררות שלו הי׳ מאיזה טעם ודעת כו׳, והטעם לזה הוא לפי שבעודנו קשור בעמקי תאוות עוה״ז שהן תכלית ההיפוך מעבודת ה׳ וכשחוזר מהם להתקשר בה׳ אחד ה״ז ההיפוך מן הקצה לקצה, ומגודל התחדשות הענין בעיניו בחידוש עצום ורב כו׳ ישכח על עצמותו לגמרי ותהי׳ התפעלות שלו בלתי הדרגה כלל וכלל, דהיינו שיתפעל מהשגה אלקי׳ שאין בערך נפשו האלקי׳ להתפעל ממנה וכדומה, והכל הוא מפני שנעתק ממקומו הראשון מאד מושך בנפשו כח האלקי בתפלה בחילא יתיר כמ״ש בזהר[129] וכמשל הזורק חץ בקשת כו׳, ואח״כ כשכלה ההתפעלות הראשונה החדשה ויבא לעבוד ה׳ מצד עצמות נפשו האלקי׳ אזי יהי׳

125) חנוך לנער: משלי כב, ו.

126) שהגדול מוליכו בפעם ראשון: ראה גם סידור עם דא״ח רעז, א. מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ו ח״א ר״ע רט. ח״ב ע׳ תקז. שערי אורה לאדמו״ר האמצעי טו, ב. מאמרי אדמו״ר האמצעי בהעלותך ס״ע תתקמו ואילך. אוה״ת נשא [בהוצאה הישנה — כרך ד ע׳ א׳תסה] בהוצאה החדשה — כרך א הוספות ע׳ 116. סה״מ תרל״ה ח״ב ע׳ שלא. תר״ם ח״א מז. המשך וככה תרל״ז פק״י (סה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ תרסד ואילך).

127) בהגהות לד״ה בכ״ה בכסליו: ראה אוה״ת חנוכה רצט, סע״ב ואילך.

128) כלל גדול .. אינו נעקר ממקומו לגמרי: ראה לעיל ע׳ לו ובהערה 63 שם.

129) בחילא יתיר כמ״ש בזהר: ראה זהר ח״א קכט, ב. אגה״ת פ״ח. שערי תשובה לאדמו״ר האמצעי קכט, ד. לעיל ע׳ קסט. סה״מ תרמ״ב ע׳ ריא ואילך. וש״נ.

בהדרגה וסדר שיתפעל רק לפי ערך התבוננות שלו וכדומה כידוע וד"ל. ועד"ז ממש יובן ההפרש בין פסח לשבועות, כי כנ"י היו בגלות מצרים תכלית הירידה במ"ט שערי טומאה[130], וכאשר יצאו מן גודל דוחק המצרים הנ"ל משכו בנפשם גילוי אלקות בחילא יתיר שלא לפי ערכם כלל כו', לכך הי' גילוי בחי' מהות מוחין דאו"א דאצי' בלב דכנ"י בלתי סדר הליכתם דרך המצרים הנ"ל אלא פסח ודלג
קלה אותם כנ"ל, משא"כ לאחר שכבר • יצאו ממצרים ובאו להתקרב לה' מצד שורש נשמתם כתיב ז' שבועות תספר לך[131] כו' דהיינו בהדרגה וסדר בתחלה לברר הטוב מן הרע דנוגה בספירת העומר ביום ראשון באמרו היום יום א'[132] כו' ואחר שנברר חסד שבחסד יתברר גבורה שבחסד כו' עד יום השבועות שהיו ראויים לקבל התורה כמ"ש במ"א[133], ופי' תספרו ל' בהירות[134] היינו שבחי' הבהירות דמוחין דאו"א שמאירי' בז"א בדילוג דפסח יומשך בכאו"א מישראל ע"י ספה"ע, ודוקא עפ"י סדר ולא בדילוג או להקדים המאוחר בז' ספי' כו', אבל בפסח אין בו הדרגה כלל גם להקדים המאוחר כנ"ל שכוס דקידוש הוקדם לקטנות דמצה כו' וד"ל.

---

130) מצרים .. במ"ט שערי טומאה: **ראה זהר חדש יתרו לא, א. סה"מ תר"ם ח"א ע' קמב. וש"נ.**

131) ז' שבועות תספר לך: **פ' ראה טז, ט.**

132) דהיינו בהדרגה .. היום יום א': **ראה לקו"ת צו טז, א. שה"ש טו, ד. סידור עם דא"ח רצ, ב.**

133) במ"א: **במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג שם (ע' רצא): בזוה"**.

134) תספרו ל' בהירות: **ראה לקו"ת אמור לה, ב.**

• **במד"ר** יפה הקרבת פרעה[1] ממאה צומות ותפלות[2], וי"ל צומות קאי על צום העשור[3] שע"י הקרבת פרעה באו לבחי' תשובה יותר מבחי' התשובה דיוכ"פ, והיינו כי בקריי"ס ואתם תחרישון[4] למעלה מאתעדל"ת שגבוה גם מאתעדל"ת דתשובה, וזהו ל' הקרבת פרעה, והם נקרבו מאליהם, יוהכ"פ בעשור[5], עשר עומקי' דבינה, יוהכ"פ כתר דבינה[6], קרי"ס במל'[7] נעסוב"ת[8] כתר מל' בחי' מל' דכתר[9], ביאור הענין ב"פ בפי' איהי וחיוהי[10], מוחין ומדות[11], או"כ[12], איהי א"ס, והגם דכולא חד מ"מ איהי וחיוהי בפ"ע, איהו וגרמוהי בפ"ע[13], ומ"מ בחי' איהי עצמו ק"ש, וכ"ז ע"י אתעדל"ת, אבל קרי"ס[14] הנה בחי' נעסוב"ת נקרא[15] ונתגלה עד רום המעלות באוא"ס ב"ה שלפני הצמצום[14], לכן לזה צ"ל ואתם תחרישון, וי"ל עוד פסח דילוג[16] כמו תשובה[17], ולכן הכוס קידוש גדלות אבא[18], ואח"כ מצה קטנות אבא[19], והי' ראוי להיות בהיפוך תחלה מצה קטנות[20] אך כי זהו כמו מדריגת הבע"ת שתחלה הוא בלא סדר[17] ואח"כ קרי"ס, בחי' תחרישון להיות כלי לקבל מבחי' איהו, ולכן הי' רוח קדים[21] קדמונו ש"ע[22] כו'. קלו

1) במד"ר יפה הקרבת פרעה: **רושם. וראה ע"ד רושם זה ברשימת המאמרים שבסוף הספר.**

2) במד"ר יפה .. ממאה צומות ותפלות: **שמו"ר פכ"א, ה. ראה גם התחלת המאמר שלאח"ז.**

3) צום העשור: **ראה מסכת ספרים פי"ט ה"ו.**

4) ואתם תחרישון: **בשלח יד, יד. ראה זח"ב מז, ב. תו"ח בשלח קנז, ב. וש"נ. לקמן ע' ריא.**

5) יוהכ"פ בעשור: **ראה אמור כג, כז. פינחס כט, ז.**

6) יוהכ"פ כתר דבינה: **ראה אוה"ת שבת שובה ע' א'תסא.**

7) קרי"ס במל': **ראה תורת חיים שמות כב, רע"ד. בשלח קנח, א. וש"נ.**

8) נעסוב"ת: = **נעוץ סופן בתחילתן (ראה ספר יצירה פ"א מ"ז).**

9) כתר מל' בחי' מל' דכתר: **ראה תו"א מגלת אסתר צב, א.**

10) ב"פ [= ב' פירושים] .. איהי וחיוהי: **תקו"ז בהקדמה (ג, ב).**

11) איהי וחיוהי מוחין ומדות: **ראה לקמן ע' רל. וש"נ.**

12) איהי וחיוהי .. או"כ [= אורות וכלים]: **ראה אגה"ק ס"כ. סה"מ תר"ם ח"א ע' מג. וש"נ.**

13) דכולא חד .. וחיוהי בפ"ע .. וגרמוהי בפ"ע: **ראה גם סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפב. וש"נ.**

14) קרי"ס .. עד רום המעלות .. שלפני הצמצום: **ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תק"ע ע' עט. אוה"ת בשלח ס"ע תקעב־תקעג. לקמן ע' רט ואילך ובהנסמן בריש המאמר שם. המשך והחרים תרל"א (סה"מ תרל"א ח"א ע' שלג).**

15) נקרא: **אוצ"ל: נקרע.**

16) פסח דילוג: **ראה רש"י בא יב, יא. יג. תורת חיים בא פז, א. וש"נ.**

17) פסח דילוג כמו תשובה .. בלא סדר: **ראה גם לעיל ע' קצט.**

18) הכוס קידוש גדלות אבא: **נסמן לעיל ע' קפד.**

19) מצה קטנות אבא: **נסמן לעיל שם.**

20) ראוי להיות .. תחלה מצה קטנות: **ראה גם לעיל ע' קפד. ע' קצז ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' לא – אוה"ת ויקרא כרך ד ע' תתקעד.**

21) רוח קדים: **בשלח יד, כא.**

22) קדמונו ש"ע: **ראה ב"ר פל"ח, ז. זהר ח"א פד, א. וראה לקו"ת צו יד, ג. תורת חיים בראשית מה, ב הערה 16. בשלח קמג, ב. וש"נ. לקמן ע' רט.**

בס"ד, שש"פ.

קלז • **בוקע**[1] ים לפני משה[2] זה אלי, והנה רש"י ז"ל פי' על זה אלי[3], בכבודו נגלה עליהם והי' כל אחד מראה באצבע זה אלי, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים. להבין שורש ענין קרי"ס צ"ל מה שארז"ל במד"ר[4] ע"פ[5] ופרעה הקריב שהקריב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים, א"ר ברכי' יפה היתה הקרבת פרעה יותר ממאה צומות[6] ותפלות, וכ"ה בזהר פ' בשלח דמ"ז ע"א, ע"פ ופרעה הקריב, א"ר יוסי הא אתמר דקריב לון לתשובה, כתי' ה' בצר פקדוך צקון לחש מוסרך[7], בצר פקדוך לא פקדין ישראל לקוב"ה בשעתא דנייחא אלא בשעתא דעקין לון, וכדין כלהו פקדין לי' צקון לחש, וכולן צלאין בצלותין ובבעותין ואריקו קמי' צלותין אימתי מוסרך למו בשעתא דפקיד לון ברצועה כו', ישראל הוי קריבין לימא, והוו חמאן לימא קמייהו אזיל וסעיר, וגלגלוהי זקפין לעילא, הוו דחילין, זקפו עינייהו וחמו לפרעה ולמשרייתא ואבני גירין ובלסטראין כדין וייראו מאד מה עבדו ויצעקו בנ"י[8] מאן גרם האי דקריבו ישראל לגבי אבוהון דלעילא פרעה ההו"ד ופרעה הקריב, והגם כי לפה"נ היתה תשובתם מחמת הדוחק, שמצד זה הי' הים סוער, ומצד השני הי' פרעה וחילו, ומצד הג' היו נחשים ועקרבים[9], וא"כ לא היתה תשובה שלימה, אך באמת אינו כן וכמשי"ת לקמן אי"ה. ולהבין כ"ז יובן בהקדם שורש ענין קרי"ס, בהיות ידוע כי ים ויבשה[10] הם

---

1) בוקע ים לפני משה: **מאמר זה (עד פ"ה) מיוסד על ד"ה ענין קי"ס באוה"ת בשלח ע' תקסח ואילך, (פרקים ב־ד הם העתק הלשון משם פרקים ג־ה). והמאמר באוה"ת שם הוא הערות והגהות לחלק מביאור ששת ימים במאמרי אדמו"ר הזקן תק"ע ע' עו ואילך.**

ראה בשינויים והוספות המשך מים רבים תרל"ו פרקים קמ־קמו. סה"מ תרל"ו ח"ב ע' תעה ואילך. תרמ"ב ע' רסא ואילך. תרע"ת ע' רנד ואילך. תרח"ץ ע' קפח ואילך. וש"נ. וראה גם סה"מ תרפ"ז ס"ע קסג ואילך.

המאמר הועתק (ללא ההתחלה) עד קרוב לסוף פ"ד — בסה"מ תרל"ב ח"א ע' קלג־קלז.

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) בוקע ים לפני משה: **ברכת אמת ואמונה בתפלת ערבית.**

3) רש"י ז"ל פי' על זה אלי: **בשלח טו, ב (בשינוי). וראה גם מכילתא עה"פ.**

4) במד"ר .. שהקריב .. א"ר ברכיה .. צומות ותפלות: **ראה שמו"ר פכ"א, ה. ראה גם לעיל ע' לח. וש"נ.**

5) ופרעה הקריב: **בשלח יד, י.**

6) צומות: **ראה גם רושם שלפנ"ז.**

7) ה' בצר פקדוך צקון לחש מוסרך: **ישעי' כו, טז. ראה גם אוה"ת דברים ע' מא־מב.**

8) וייראו מאד .. ויצעקו בנ"י: **המשך הכתוב ופרעה הקריב.**

9) ומצד הג' היו נחשים ועקרבים: **ראה שמו"ר שם: "והחיות מן המדבר".**

10) ים ויבשה .. עלמא דאתכסי' ועלמא דאתגלי': **ראה (בנוסף להמצויין בהערה 1) תו"א בשלח סב, א־ב. לקו"ת צו, יד, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ע' חצר. וש"נ. תורת חיים בשלח קלח, ג הערה 312. סה"מ תרמ"א ע' נז. וש"נ.**

בחי' עלמא דאתכסי'[11] ועלמא דאתגלי', וכל מה שיש ביבשה יש בים[12] רק שברואי' שבים הם נכסים ומחופי' במי הים משא"כ ברואים שביבשה כו', וכמ"ש בד"ה אז ישיר שבתו"א[13], וע' בד"ה וירא ישראל שבתו"א[14] ששורש ים ויבשה הם ב' שמות הוי' שלפני יגמה"ר, והיינו כי ב' בחי' אלו דים ויבשה ישנם עד רום המעלות, והיינו שכמו במל' דאצי'[15] הנה בחי' ים הוא בחי' המל' כמו שהיא באצי' שמקבלת מספי' דאצי', שלכן נק' הים סופא דכל דרגין[16] כו', ובחי' ארץ הוא בחי' מל' כמו שנעשה מקור לבי"ע, והם ב' הבחי' שבהממוצע[17], כי בחי' המל' הוא הממוצע בין אצי' לבי"ע והממוצע צ"ל כלול מב' הבחי' היינו בחי' ים ויבשה, וע' מזה בשה"ש בלק"ת בד"ה ביאור ע"פ שחורה אני כו' פ"ב[18], והנשמות כמו שהם בבחי' עיבור בבחי' מל' בבחי' הנק' ים, זהו כענין הביטול דנוני ימא[19] כו'.

(ב) וביאור הענין הנה עד"מ מבחי' חסד דאצי' שהוא בחי' חסד בבחי' א"ס ממש א"א שיתהווה ממנו חסד דבריאה שהוא • בחי' מחנה מיכאל קלח
באהבה[20] בחי' בע"ג ממש, ונודע שהבע"ג עם בבע"ג אין להם ערך ויחוס כלל, ע' בלק"ת בשה"ש בד"ה ששים המה הראשון[21], ע"כ א"א שתלך השפע מאלי' לבי"ע א"ל[22] ע"י ממוצע שכלול משניהם דוקא שהיא בחי' המל' דאצי' שע"י יורד השפע להחיות ולהוות נבראי' בע"ג, ואפי' למטה בעוה"ז הגשמי אנו רואי' באיזהו מן ההשפעות שנשפעים מן המשפיע למקבל כשהם רחוקי' בערך זמ"ז יש ביניהם ממוצע, כי להיותם רחוקים זמ"ז א"א שתלך השפע מן המשפיע למקבל ישר כ"א ע"י ממוצע, שהוא יקבל השפע מן המשפיע ותתעלם בו וממנו ישפע אח"כ להמקבלים כו', וכמו ענין המתורגמי' להשמיע הדרשה ברבים[23], שהוא

---

11) עלמא דאתכסי': **ראה גם סה"מ תרל"ח ס"ע קלח ואילך.**

12) וכל מה שיש ביבשה יש בים: **חולין קכז, א. ראה גם תורת חיים שמות יח, ג הערה 770.**

13) בד"ה אז ישיר שבתו"א: **בשלח סב, ב. וראה גם ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בשלח מא, סע"ג ואילך. מב, ג. (בהוצאה החדשה — צג, א. צד, ג ואילך). תורת חיים תולדות קנח, ב.**

14) בד"ה וירא ישראל שבתו"א: **בשלח סא, ד ואילך. וראה זהר ח"א קנח, רע"ב. סה"מ תרל"ח ע' נה. וש"נ.**

15) דים ויבשה .. במל' דאצי': **ראה לקו"ת צו יד, ב. סה"מ תרל"ח ע' יב. וש"נ. תרע"ת ע' תפ.**

16) הים סופא דכל דרגין: **ראה זהר ח"ב נו, א. רכו, סע"א.**

17) ב' הבחי' שבהממוצע: **ראה ע"ח שער דרושי אבי"ע (שער מב) פ"א. תו"א יתרו קט, ב. סידור עם דא"ח שו, ב.**

18) המל' הוא הממוצע .. בשה"ש בלק"ת .. פ"ב: **ח, ב. ראה גם ע"ח שער דרושי אבי"ע (שער מב) פ"ב. תו"א יתרו קט, ב. לקו"ת מסעי צב, ב. לעיל ע' קמא. לקמן ע' רח.**

19) והנשמות .. דנוני ימא: **ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בשלח מא, סע"ג (בהוצאה החדשה — צב, סע"ד ואילך). תורת חיים בשלח רז, רע"א. וש"נ. סה"מ תרמ"א ע' רצו. וש"נ.**

20) מחנה מיכאל באהבה: **ראה גם תניא פל"ט (נב, א).**

21) שהבע"ג עם בבע"ג .. בלק"ת בשה"ש .. הראשון: **לח, ג. ראה גם סה"מ תרמ"ב ע' ריג. וש"נ.**

22) א"ל: **= אם לא.**

23) המתורגמי' להשמיע הדרשה ברבים: **ראה גם (בנוסף לחלק מהמקומות שבהערה 1) סה"מ תרנ"ט ע' רה. וש"נ. המשך תרס"ו ע' קלו ואילך.**

הממוצע בין הדורש המשפיע ובין העם השומעי' ומקבלים כו', ועד"ז נא' אנכי עומד בין ה' וביניכם[24], גם משה ואהרן שע"י הי' יצ"מ זהו כענין הממוצע[25], ובהממוצע יש ב' בחי' ז"ע משה ואהרן וזהו ואהרן אחיך יהי' נביאך[26] וכמ"ש במאה"ז פ' בחוקתי דקי"ד[27] ע"פ[28] דומה דודי לצבי, והנה נודע דכל בחי' הממוצע בהכרח שיהי' כלול משניהם היינו מהמשפיע והמקבל, שבהכרח שיהי' בערך ודוגמא מעט להמקבל, וגם יהי' בערך ודוגמא מעט להמשפיע, ולכן ביכולתו לקבל השפע מן המשפיע להיותו בערך ודוגמא מעט וגם ביכולתו להשפיע למקבל להיותו בערך ודוגמא מעט, וכמו בין דומם לצומח יש ממוצע עצי אלמוגים[29] שיש בהם מב' הבחי' שהם בעצם אבן שהוא דומם ועכ"ז הם צומחים, וכן בין צומח לחי יש ממוצע עוף שצומח מן האילן[30] כמבואר ביו"ד סי'[31], וע' ג"כ ספ"ח דכלאים מ"ה בענין אדני השדה[32], וכן בין חי למדבר והממוצע הוא הקוף[33] והנה דצח"מ הם נגד אבי"ע[34] והממוצע ביניהם למעלה זהו בחי' כתר

---

24) אנכי עומד בין ה' וביניכם: ואתחנן ה, ה. ראה גם (בנוסף לחלק מהמקומות שבהערה 1) תורת חיים תצוה שכג, ג. וש"נ. פקודי תנא, ג. סה"מ תרנ"ט שם (ע' רד ואילך).

25) משה ואהרן .. יצ"מ .. הממוצע: ראה גם סה"מ תרמ"ב שבהערה 1 (ס"ע רסג). וש"נ.

26) ואהרן אחיך יהי' נביאך: וארא ז, א.

27) במאה"ז פ' בחוקתי דקי"ד: ראה ביאורי הזהר להצ"צ ח"א בחוקותי ע' תמז (על מאמר הזהר ח"ג קיד, ב).

28) דומה דודי לצבי: שה"ש ב, ט.

29) דומם לצומח יש ממוצע עצי אלמוגים: הובא במלכים־א י, יא־יב. ראה ע"ח שבהערה 17. שער המצות פ' עקב (ע' ק — בהוצאת ירושלים תשמ"ח). ראה גם תורת חיים בשלח קצט, ד ובהערה 800. שער הגלגולים הקדמה כה; לקו"ת להאריז"ל עקב (יא, יא) ארץ הרים ובקעות; ספר הליקוטים עקב שם. סה"מ תר"ם ח"ב ס"ע תתיד ובהערה 63 ובשולי הגליון שם. אוה"ת שה"ש ח"א ע' קעו.

[בשער המצות שם: „והספוג .. האלמוגים .. והמלח .. והמים אשר מהם נעשה המלח" — ראה אמת ליעקב מערכת מלח אות רנט ובהשמטה לשם קלו, ג.

בשער הגלגולים, לקו"ת להאריז"ל וספר הליקוטים שם: „ההרים אלו בכל יום ויום .. הולכים וגדולים .. וכן להיפך .. שמתמעטין ומנמיכין". ובספר הליקוטים בפ' וישלח קרוב לסופו (כב, רע"ד — בהוצאת ירושלים תער"ג): „שגם הדומם הוא גדול"].

30) צומח לחי יש ממוצע עוף שצומח מן האילן: בע"ח ושער המצות שם לא הובא דוגמא זו.

31) ביו"ד סי': פד, סעי' טו. ראה גם זהר ח"ב טו, ב ובשער מאמרי רשב"י (ס"פ שמות); „גליון" באור החמה על הזהר שם; ניצוצי אורות על הזהר שם.

32) אדני השדה: ראה ע"ח שם: כמין כלב. רמ"ז ר"פ אמור. וראה גם אוה"ת ויצא (כרך א) קעג, א. אנציק' תלמודית בערכו. וראה הערה הבאה.

33) בין חי למדבר והממוצע הוא הקוף: ראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' תעט: קוף .. או עוף הנק' פופיגאי. לקמן ע' רפח. וראה גם סה"מ תר"ם שם ע' תתטו ובשולי הגליון ה. תרנ"ט ע' רד.

ראה המשך והחרים תרל"א (סה"מ תרל"א ח"א ע' שיב: בין חי למדבר .. הקוף, או י"ל אדני השדה, שהרי ר' יוסי סובר שמטמא כאדם).

34) דצח"מ הם נגד אבי"ע: ראה ע"ח שער קיצור אבי"ע (שער נו"ן) פ"א־ב (הובא בסה"ש תשנ"ב ח"א ע' 139 הערה 54). ראה גם ע"ח שער דרושי אבי"ע (שער מב) רפ"א. תורת חיים משפטים רצט, א. וש"נ.

דעשי' שנעשה ממ' דיצי'[35] הוא ממוצע בין עשי' ליצי' וכן בין יצי' לבריאה כו', ועמ"ש בד"ה ביום השמע"צ כנישין[36] שיש בו ג"כ מב' הבחי', ולכן הוא הנק' תחלת מעשיך ע"ש, וע' מענין העמוד הממוצע בין געה"ת ובין געה"ע בת"א בד"ה ואתה תצוה[37], גם אצי' ממוצע בין א"ס לבי"ע בד"ה כי אברהם לא ידענו[38] ויש בו ב' בחי' ח"ע וח"ת וג"כ חו"ב שהן י"ה[39] זהו ענין ים בחי' העליונה שבהממוצע ים החכמה[40], ותו"מ שהן ו"ה[39] בחי' האחרונה ו"ה נגלות[41] כי שאל נא לימים ראשונים[42] ו"ק, אבל בג"ר השאלה אסור ופי' בפרדס ש"ח פט"ו[43] כי ג"ר הם חב"ד שזה שייך לעצמותו, אבל ו"ק חג"ת הם מדותיו להנהגת העולם כו' וע' זח"ב ס"פ יתרו דצ"ג סע"א שזהו ענין שלח תשלח את האם[44] ואת הבנים ו"ק תקח לך כו', ולכן ר"ת ישמחו השמים הוא • י"ה ור"ת ותגל הארץ ו"ה[45] היינו ו"ה בחי' עלמא קלט
דאתגליא וכגבוה שמים על הארץ כך גבהו[46] בחי' י"ה חכמתו ובינתו כו', ונמצא מובן עכ"פ שהוא כלול משניהם דהיינו שיש בו כל השפעות של המשפיע ממש וגם מקור להמקבל ממש.

(ג) **ועוד** מובן מזה שהממוצע הוא בחי' מקבל וגם הוא בחי' משפיע ובחי' המקבל שבו הוא מלמעלה מבחי' המשפיע שבו כי בחי' המקבל שבו הוא מה שמקבל השפע מן המשפיע ממש כו', וזהו ענין ואמונה כל זאת וקיים עלינו[47] ע' לקו"ת פ' עקב[48], וזהו ענין זנב לאריות וראש לשועלים[49], ועד"ז ענין

35) כתר דעשי' שנעשה ממ' דיצי' .. בין יצי' לבריאה: **ראה ע"ח שער כסה"כ (שער מו) פ"ב. פ"ה ופ"ו.**

36) בד"ה ביום השמע"צ כנישין .. מב' הבחי': **לקו"ת שמע"צ פד, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תתקס ואילך.**

37) בת"א בד"ה ואתה תצוה: **פא, ג.**

38) אצי' ממוצע .. בד"ה כי אברהם לא ידענו: **תו"א מגלת אסתר צג, א.**

39) חו"ב שהן י"ה .. ותו"מ [= ותפארת ומלכות] שהן ו"ה: **ראה פרדס שער יט (שער שם בן ד') פ"ג. ע"ח שבהערה 34.**

40) ים החכמה: **ראה ערכי הכנויים לבעל סדר הדורות מערכת ים. סידור עם דא"ח נח, ב. קעה, ד. סה"מ תרל"ח ע' תפח. וש"נ.**

41) ו"ה נגלות: **ראה נצבים כט, כח. זהר חדש (תיקונים) קא, סע"ב. פרדס שער ח (שער מהות והנהגה) פ"ג. של"ה מס' שבועות קפה, ב. לקו"ת פקודי ג, ב ובהנסמן במ"מ לשם.**

42) כי שאל נא לימים ראשונים: **ואתחנן ד, לב.**

43) כי שאל נא לימים ראשונים .. בפרדס ש"ח פט"ו: **שער ח (שער מהות והנהגה) פרק טו. ראה גם שם שער כ (שער השמות) פ"ו. רא"ג באור החמה לזהר שצויין בסמוך בפנים. ע"ח דרוש עגו"י (שער א) ענף ה. סה"מ תר"ל ע' פט. תרל"ה ח"א ע' קא. המשך תער"ב ח"ב ע' א'פז־א'פח.**

44) שלח .. האם ואת הבנים .. תקח לך: **תצא כב, ז.**

45) ישמחו השמים .. י"ה .. ותגל הארץ ו"ה: **תהלים צו, יא. דברי הימים־א טז, לא. ראה תקו"ז תיקון נא (פו, ב). פרדס שער כ (שער השמות) פ"א, הובא בשל"ה בית חכמה יז, א.**

46) וכגבוה שמים .. כך גבהו: **ע"פ ישעי' נה, ט.**

47) ואמונה כל זאת וקיים עלינו: **ברכת אמת ואמונה בתפלת ערבית.**

48) לקו"ת פ' עקב: **יז, ב. ראה גם לקו"ת נצבים נג, סע"ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' קעג. נ"ך ע' כג. תורת חיים בשלח קפט, ג ובהנסמן בהנ"ל.**

49) זנב לאריות וראש לשועלים: **אבות פ"ד**

הוי' הוא האלקי'[50] ז"א בעלותו לגבי עתיקא כאלקים חשוב, א"כ היותו בחי' אלקים ומקבל גבוה מהיותו בחי' הוי' ומשפיע כו', וע' בדרוש הנותן לשכוי בינה[51] וע' במאו"א א' ססעי' קמ"ו[52], דהנה בחי' המקבל דבחי' הממוצע נק' העלם להיות כי השפע של המשפיע מתעלם בו ממש בעצמיות הממוצע, משא"כ בחי' המשפיע שבו שהוא מה שנעשה בחי' מקור וראש להמקבל נק' בחי' גילוי להיות כי בחי' הראש והמקור הזה בא בגילוי ממש לבחי' המקבל, וזהו ג"כ ענין חב"ד חג"ת נה"י שהבחי' המתגלה להמקבל זהו בחי' נה"י שבמשפיע משא"כ בחי' חב"ד ע' בד"ה ענין הנסכים פ"א[53]. וע"ד דוגמת כל המשל הגשמי הזה יובן עד"מ ג"כ למעלה בבחי' מל' דאצי' שהוא בחי' הממוצע בין אצי' לבי"ע[18] שמתעלם ומתלבש בה ממש בחי' השפע האצי' ממש, וממנה וע"י דוקא בא אח"כ השפע לבי"ע, ולכן בזאת יבא אהרן[54] בזאת דוקא פתחי לי אחותי[55] אנת הוא פתחא לאעלאה לי, זח"ג צ"ה א' ובלק"ת פ' ואתחנן בד"ה למען תירא פ"א[56], ונמצא שג"כ היא כלולה מב' בחי' מקבל ובחי' משפיע, ובחי' המקבל שבה היינו מה שמקבלת שפע האצי' ממש, ובחי' המשפיע שבה הוא במה שנעשה אח"כ בחי' מקור וראש לבי"ע ממש, וב' בחי' אלו נק' ים וארץ שהם בחי' אתכסיא ואתגליא דהיינו בחי' השפע האצי' ממש[57] שמתלבשת ומתעלמת בה נק' ים שהוא בחי' העלם ואתכסי' כנ"ל[58], שבחי' המל' דע"ס דז"א[59] לבד נמשכין בבחי' המל' והיינו בחי' העילוי[60] והתפשטות שנק'

מט"ו. ראה גם אוה"ת מסעי ע' א'תה ואילך. תהלים (יהל אור) ע' שמב. מאמרי אדהצ"צ הנחות תרי"ד ע' כג ואילך. תורת חיים שם קפט, ב ואילך. וש"נ.

50) הוי' הוא האלקי': לשון הפסוק — ואתחנן ד, לה. ובכ"מ. ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' קעג. נ"ך ע' כה ובהנסמן בהנ"ל.

51) בדרוש הנותן לשכוי בינה: אוה"ת מסעי ע' א'תד. וראה גם המשך תער"ב ח"ג ע' א'תמד ואילך.

52) במאו"א א' ססעי' קמ"ו: צ"ע (ולע"ע לא מצאנו במאורי אור). וראה גם סה"מ תרמ"ב שם ע' רסו הערה 73.

53) בד"ה ענין הנסכים פ"א: לקו"ת שלח מא, ג־ד.

54) בזאת יבא אהרן: אחרי טז, ג. ראה תקו"ז בהקדמה (יא, סע"ב). פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"ז מערכת זאת.

55) פתחי לי אחותי: שה"ש ה, ב.

56) ובלק"ת פ' ואתחנן בד"ה למען תירא פ"א: י, ב ואילך.

57) ממש: בהוצאה הקודמת: „ממש (ובחי' המשפיע שבה הוא במה שנעשה אח"כ בחי' מקור וראש לבי"ע ממש)". וכנראה שכוונת החצאי עיגול להשמיט תיבות אלו, כי נכפלו מלעיל.

58) כנ"ל: במאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ע שבהערה 1 (ע' עז) נוסף כאן: ונק' ים סוף להיות סוף מדריגות עולם האצילות כו'.

59) המל' דע"ס דז"א: כ"ה במאמרי אדמו"ר הזקן שם. באוה"ת בשלח שבהערה 1 (ע' תקעא ועד"ז ע' תקסט): המל' דט"ס דז"א. — ראה ע"ח שער מיעוט הירח (שער לו) פ"א. פ"ב. תו"א מגלת אסתר צב, א. לקו"ת צו יא, ב. מסעי פט, סע"ד ואילך. סידור עם דא"ח נט, ג. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בחוקותי קמב, ג ואילך (בהוצאה החדשה — קעא, ג ואילך). ביאורי הזהר להצ"צ ח"א בחוקותי ע' תמא ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשצה. וש"נ. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קמא, ב ובהערה 41. תורת חיים יתרו רסח, ג. סה"מ תרל"ח ע' ח ובהערה 71.

60) העילוי: באוה"ת שם (ע' תקעא) ובסה"מ

מל' כנודע שהן הן נמשכי' ומתעלמי' בבחי' המל' ואז נבנית אח"כ בבחי' ע"ס שהם בחי' מקור לבי"ע ממש, ונק' בחי' זו בחי' ארץ שהוא בחי' גילוי ממש להיותה מתלבשת בבי"ע ממש, ע' ביאור שחורה אני פ"ג[61], וע' בה"ז בלק במאמר שחורה אני[62] ושם • דכ"ב ע"ד ודכ"ג ע"א[63] פי' שהבחי' שנעשית מקור לבי"ע נק' שהוא[64] קמ
אב"א[65] והבחי' שבאצי' נק' פב"פ[65], ושם ביאר שאין ערוך ביניהם כו' (וכנודע שבחי' ט"ס דמל' הן המתלבשין בבי"ע[66] ממש וכמ"ש כולם בחכ' עשית מלאה הארץ קנינך[67] כו' כנודע וד"ל, משא"כ בבחי' כתר מל' הנק' המלך המרומם לבדו המתנשא[68] כו' שאינו מתלבש בבי"ע כו' והוא בחי' העלם האמצעי[69] שמעלים לבחי' שפע האצי' כו' וד"ל) (שרשו[70] הוא בבחי' העלם דבחי' כתר עליון וכמ"ש כתר עליון איהו כתר מל'[71] כו' שלזאת ביכולתו להעלים ולהסתיר לבחי' שפע האצי' וד"ל), (והנה[72] ידוע דבחי' האצי'[73] בכללן[74] נק' הוי' כי יו"ד הוא בחי' חכמה[75] כו', משא"כ השפע שמאצי'[76] לבי"ע נק' אלקי'[73] כנודע ונק' ג"כ סובב וממלא[77] כי בחי' עולם האצי' בכלל ששם חיוהי וגרמוהי[78] כו' בבחי' א"ס ממש

תרל"ב שבהערה 1 (ר"ע קלו): הגילוי. ועד"ז גם לקמן הערה 92.

61) ע' ביאור שחורה אני פ"ג: **באוה"ת שם: פ"ב – לקו"ת שה"ש ח, ב.**

62) בה"ז בלק במאמר שחורה אני: **ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בלק ק, ד ואילך (בהוצאה החדשה – רח, ד ואילך).**

63) דכ"ב ע"ד ודכ"ג ע"א: **בדפוס קאפוסט תקע"ו. (בהוצאת קה"ת תשט"ז – קו, ד־קז, א; ובהוצאה החדשה – ריח, א־ד, אבל בעמודים הללו לא נמצא שם מענין הזה. ואוצ"ל: דט"ז ע"ד ודי"ז ע"א – וכמצויין בהערה הקודמת).**

64) שהוא: **באוה"ת ובסה"מ תרל"ב שם, ליתא.**

65) אב"א .. פב"פ: **= אחור באחור .. פנים בפנים.**

66) ט"ס דמל' הן המתלבשין בבי"ע: **ראה לקו"ת במדבר ג, סע"ב ואילך. אוה"ת במדבר [בהוצאה הישנה – כרך ד ע' א'תכה ואילך] בהוצאה החדשה – כרך א הוספות ע' 19 ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' שפב ואילך.**

67) כולם בחכ' עשית מלאה הארץ קנינך: **תהלים קד, כד.**

68) המלך המרומם לבדו המתנשא: **נוסח ברכת יוצר (בדילוג).**

69) האמצעי: **כ"ה באוה"ת בשלח שם (ע' תקעב). במאמרי אדמו"ר הזקן שם (ס"ע עז): עצמי.**

70) וד"ל) (שרשו: **באוה"ת שם: וד"ל ושרשו.**

71) כתר עליון איהו כתר מל': **תקו"ז בהקדמה (יז, א). ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תתיט. תורת חיים בא קא, ב.**

72) האצי' וד"ל), (והנה: **חסר סיום החצי עיגול. [במאמרי אדמו"ר הזקן תק"ע שם (ע' עח): האצילות וד"ל, והנה].**

73) האצי' .. הוי' .. לבי"ע נק' אלקי': **ראה (בנוסף לחלק מהמקומות שבהערה 1) תורת חיים יתרו רסח, ג.**

74) בכללן: **במאמרי אדמו"ר הזקן ואוה"ת שם: בכלל.**

75) יו"ד הוא בחי' חכמה: **ראה זהר ח"ג יז, א (רע"מ). תורת חיים ויצא קסז, סע"ג הערה 38.**

76) שמאצי': **במאמרי אדמו"ר הזקן שם: שמאציל.**

77) האצי' .. בי"ע .. סובב וממלא: **ראה (בנוסף לחלק מהמקומות שבהערה 1) תו"א ויקהל קיג, ג ואילך. תורת חיים יתרו רנג, א.**

78) חיוהי וגרמוהי: **ראה תקו"ז בהקדמה (ג, ב).**

נק׳ סוכ״ע ונק׳ ג״כ קוב״ה[79] כנודע וד״ל, משא״כ בי״ע נק׳ ממכ״ע כו׳. והנה כבר מבואר למעלה[80] שבחי׳ מל׳ הוא בחי׳ הממוצע בין אצי׳ לבי״ע, והיא כלולה מבחי׳ האצי׳ ממש וגם היא בחי׳ מקור וראש לבי״ע כו׳, (ע״כ[81] הוא נק׳ בחי׳ הוי׳ ונק׳ ג״כ בחי׳ אלקי׳, והוא ג״כ בחי׳ סובב וממלא, כי בחי׳ שפע האצי׳ ממש שמתעלם בה הוא בחי׳ הוי׳ וסובב שבה כנ״ל שבחי׳ עולם האצי׳ בכלל הוא נק׳ הוי׳ וסובב כו׳, ומה שעשית מקור וראש לבי״ע ממש שמתלבשת בבי״ע ממש כנ״ל נק׳ בחי׳ אלקים ובחי׳ ממלא, ובחי׳ הוי׳ שבה בבחי׳ העלם ונק׳ ים סוף כו׳ ובחי׳ אלקים שבה הוא בבחי׳ הגילוי נק׳ ארץ כנ״ל, י״ל זהו שהמ׳ היא ה״א אחרונה דשם הוי׳[82] ומה שנק׳ שם אלקים זהו כשנעשית מקור לבי״ע.

(ד) **והנה** כדוגמת כל הנ״ל בבחי׳ מל׳ דאצי׳ שהוא בחי׳ ממוצע בין אצי׳ לבי״ע כנ״ל, יובן כמו״כ עוד למעלה מעלה בבחי׳ כתר עליון ממש שהוא ג״כ בחי׳ ממוצע בין המאציל לנאצלים[83], להיות ידוע שבחי׳ א״ס[84] הנמשך מבחי׳ המאציל העליון הוא בבחי׳ א״ס הפשוט בתכלית הפשיטות[85] ואינו בערך כלל לגבי בחי׳ הי״ס דנאצלים שהן בבחי׳ נאצלים פרטים, ונק׳ מוגבלים ממש לגבי ערך בחי׳ אוא״ס הפשוט כנ״ל, ע״כ א״א שתרד השפע אליהם א״ל[86] ע״י הממוצע ביניהם, והיינו בחי׳ כתר עליון שבו מתעלם הארת א״ס הפשוט ממנו[87], כנודע שבחי׳ פנימי׳ הכתר הוא מבחי׳ מל׳ דא״ס שהוא בחי׳ התחתונה שבמאציל[88] ממש, וע״י שמתעלם השפע בבחי׳ כתר בפנימיותה ע״י דוקא נעשה אח״כ בחי׳ שורש ומקור לנאצלים כו׳, ונמצא שג״כ כלולה היא משניהם כו׳, כנודע שבחי׳ פנימיות הכתר עדיין[89] מבחי׳ התחתונה שבמאציל ממש להיות שבו מתעלם ומתלבש הארת אוא״ס הפשוט שבחי׳[90] מל׳ דא״ס ממש • כנ״ל, משא״כ בחי׳ החיצוניות קמא
שבה שהוא מבחי׳ חכמה שבכתר ולמטה שנחשב בבחי׳ מקור וראש לנאצלים. ונמצא יובן מזה שג״כ ב׳ בחי׳ אלו נק׳ ג״כ ים וארץ שהם בחי׳ העלם וגילוי, ג״כ[91] הוי׳ ואלקים וסובב וממלא, דהיינו שבחי׳ פנימי׳ שמעלים לבחי׳ הארת אוא״ס

79) עולם האצי׳ .. ונק׳ ג״כ קוב״ה: ראה תו״א שמות קו, א. חלק מהמקומות שבהערה 1.

80) מבואר למעלה .. מל׳ .. הממוצע: ספ״א.

81) (ע״כ: חסר סיום החצי עיגול.

82) שהמ׳ היא ה״א אחרונה דשם הוי׳: ראה הנסמן בהערה 75.

83) כתר .. ממוצע בין המאציל לנאצלים: ראה ע״ח שער דרושי אבי״ע (שער מב) פ״א. לקו״ת ברכה צט, א. שה״ש ז, ד ואילך. מאמרי אדמו״ר האמצעי ויקרא ח״ב ע׳ תס. ושי״נ. תורת חיים שמות יא, ג. ושי״נ. סה״מ תרנ״ט ע׳ קצד. ע׳ רח. ע׳ ריא.

84) א״ס: במאמרי אדמו״ר הזקן שם: אא״ס.

85) הפשוט בתכלית הפשיטות: ראה גם ע״ח דרוש עגו״י (שער א) ענף ב.

86) א״ל: = אם לא.

87) ממנו: באוה״ת: ממש.

88) פנימי׳ הכתר .. בחי׳ התחתונה שבמאציל: ראה גם בחלק מהמקומות שבהערה 1.

89) עדיין: במאמרי אדמו״ר הזקן שם: נחשב עדיין.

90) שבחי׳: במאמרי אדמו״ר הזקן שם: שמבחי׳. באוה״ת שם: בבחי׳.

91) ג״כ: במאמרי אדמו״ר הזקן שם: ונק׳ ג״כ.

הפשוט ממש כנ"ל נק' בחי' ים שהוא בחי' ההעלם, ונק' סוף להיות סוף מדריגה התחתונה שבמאציל כנ"ל, ונק' הוי' שהוא בחי' סוכ"ע להיותו למעלה מהשתלשלו' הנאצלים כו' כנ"ל, משא"כ בחי' חיצוניות הכתר שמתלבש ממש בבחי' הנאצלים בבחי' העילוי[92] ממש נק' בחי' ארץ ובחי' אלקי' שהוא בחי' ממלא בבחי' הגילוי בהשתלשלות מדריגות כו' כנ"ל. (כמו"כ[93] הנה יובן עוד למעלה מעלה בבחי' מל' דא"ס עצמו שנק' ג"כ בחי' ממוצע[94] בין בחי' עצמיות המאציל ממש (שנק' יש אמיתי) ובין הנאצלים, שג"כ כלולה היא מב' בחי' ים וארץ העלם וגילוי סובב וממלא הוי' אלקינו[95], וכנודע שע"י הצמצום ומק"פ[96] דוקא שהוא בחי' העלם העצמי' ממש וד"ל, אח"כ דוקא נמשך בחי' הארת הקו והחוט שממנו מקור ושורש כל ההשתל', ולגבי כללות ההשתלשלות מעצמיות המאציל ממש נק' בחי' הארת קו וחוט בבחי' ממכ"ע שהוא בחי' הגילוי, וע"כ נק' בחי' זו ארץ ובחי' אלקים וד"ל, משא"כ בחי' העלם הצמצום[97] ומק"פ שהוא בחי' העלם העצמי להעלים לבחי' אוא"ס הממלא את כל החלל נק' בכללות ההשתל' בבחי' סוכ"ע שמובדל מהשתלשלו', וע"כ נק' ים סוף שהוא בחי' העלם ונק' הוי' שהוא סובב כו' וד"ל. והנה כל הנ"ל בבחי' ים וארץ למעלה מעלה עד רום המעלות כ"ז הוא כשנמשך האור מעצמות המאציל לנאצלי' ומנאצלים לנבראים כדרך ההשתל' דוקא שאז א"א כ"א ע"י ממוצע שמתעלם השפע בו בתחלה כו' כנ"ל, שלזאת נק' ים וארץ, אמנם בליל ז' של פסח שהוא[98] מאיר אז בבחי' עצמות המאציל ממש (והיינו יש אמיתי) שלמעלה מעלה מלהיות מקור ושורש להשתלשלו', ושם מעלה ומטה העלם וגילוי שהם בחי' ים וארץ שוים ממש, כי גם חושך לא יחשיך[99] כו' וד"ל וכמ"ש וה' הולך ברוח קדים עזה כל הלילה[100], פי' ברוח קדים שהוא מבחי' קדמונו של עולם[101] שלמעלה מבחי' הצמצום ומק"פ שממנו נמשך הקו והחוט שנק' עולם בכלל כנ"ל ודו"ק[102], ואזי ממילא ויבקעו המים[103] ונצבו כמו נד[104] ממש ונהפך הים ליבשה[105] ממש דהיינו שמבחי' העלם נעשה גילוי ממש, הן

---

92) העילוי: במאמרי אדמו"ר הזקן ובאוה"ת שם: הגילוי. ועד"ז גם לעיל הערה 60.

93) (כמו"כ: חסר סיום החצי עיגול.

94) מל' דא"ס .. בחי' ממוצע: ראה גם בחלק מהמקומות שבהערה 1.

95) אלקינו: במאמרי אדמו"ר הזקן ואוה"ת שם (ע' תקעג): ואלקים.

96) ומק"פ: = ומקום פנוי.

97) העלם הצמצום: באוה"ת שם: העצם המצומצם.

98) שהוא: במאמרי אדמו"ר הזקן: שהי'.

99) גם חושך לא יחשיך: תהלים קלט, יב.

100) וה' הולך ברוח קדים עזה כל הלילה: בשלח יד, כא (בשינוי).

101) ברוח קדים .. קדמונו של עולם: ראה ב"ר פל"ח, ז. זהר ח"א פד, א. וראה לקו"ת צו יד, ג. תורת חיים בראשית מה, ב הערה 16. בשלח קמג, ב. וש"נ. לעיל ע' רא.

102) ודו"ק: במאמרי אדמו"ר הזקן ואוה"ת שם: וד"ל.

103) ויבקעו המים: בשלח שם.

104) ונצבו כמו נד: שם טו, ח.

105) ונהפך הים ליבשה: ע"פ תהלים סו, ו.

בבחי' השפע שממאציל לנאצלים, הן מבחי' נאצלים לבי"ע שבכולם נהפך הים עצמו ליבשה שלא ע"י ממוצע כלל, והיינו מטעם הנ"ל להיות שבחי' העלם העצמי
קמב נתגלה אז וד"ל, ולכן נק' קי"ס דהיינו שנקרע הים דהיינו • בחי' סילוק הפרסא לגמרי שהוא בחי' הממוצע שמעלים לבחי' שפע של המשפיע ממש, י"ל גבי לידה ג"כ אין נמשך דרך[106] נה"י כ"א מחג"ת, סד"ה ראו כי ה' נתן לכם[107], ועי"ד אור החסד שאינו מתעבה[108], ועי' הרמ"ז שלח קנ"ח[109] בענין היש בה עץ אם אין, ואפ"ל כי תמיד מקבלת המ' מז"א ולפעמים מקבלת מאימא עצמה, וזהו ענין ביום ההוא יהיה[110], וזהו ג"כ והי' אור הלבנה כאור החמה[111] כו' וענין משמח החתן עם הכלה[112] בהשוואה א' הכלה המקור בי"ע מקבלת בהשוואה א' כמו ז"א מקור האצי', וזהו ג"כ ענין ובחורים וזקנים יחדיו[113], ועיין לק"ת פ' צו ד"י ע"ב וע"ג, והיינו כי ים וארץ זהו ענין יחו"ע ויחו"ת שהם זו"נ וכשמל' יחו"ת מקבלת בעצמה מהבינה זהו כענין ים נעשה ארץ כו'.

(ה) **ולהבין** בתוס' ביאור שורש ענין הבקיעה דקי"ס ואיך שמים העליון שהוא בחי' העלם עצמותו בבחי' הצומ"פ שנתגלה ליבשה הוא כמו בחי' הק"ו, איך באפשרי לבחי' העלם הצומ"פ להיות מאיר בגילוי כמו הק"ו שנמשך לאחר הצמצום, יובן זה ע"פ הקדמת הפסוק מ"ש[114] ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה, ונודע כי ענן וחשך הם היפך האור ממש, ואיך נמשך מזה להאיר את הלילה, אך הענין הוא דכתי'[99] גם חשך לא יחשיך, כחשוכה כאורה[115], והיינו שלגבי' ית' גם חשך לא יחשיך, וכחשוכה כאורה (בשני כפין ע' בלק"ת בד"ה מצה זו[116]), והאור מושג לנו שמאיר, כמו"כ נוכל להבין איך קמי' גם החושך מאיר כו', כי פי' הוא העלם וכ"ז אינו שייך קמי' כו', ולהיות כי בעת קרי"ס הי' גילוי בבחי' אוא"ס ב"ה שלפני הצמצום שלכן נעשה מים העליון בחי' הצומ"פ יבשה כמו בחי' הק"ו, לכן כמו שקמי' חשך לא יחשיך כמו"כ לפני ישראל שהאיר להם מבחי' זו, לכן גם אצלם האיר החשך את הלילה כו'. ועפ"ז יובן ג"כ ענין איך האיר בחי' ההעלם דצומ"פ שהרי הצומ"פ הוא רק בכדי שיוכל להיות נאצלי' ונבראים, אבל

---

106) דרך: באוה"ת שם: ע"י.

107) סד"ה ראו כי ה' נתן לכם: לקו"ת בשלח ב, ד.

108) אור החסד שאינו מתעבה: ראה אמרי בינה שער הק"ש פי"ח (מד, א — ושם: „הכלל הידוע בע"ח"), וש"נ. פע"ח שער יוהכ"פ פ"ג. סה"מ תרל"ת ע' קיט. וש"נ.

109) הרמ"ז שלח קנ"ח: פי' הרמ"ז לזהר ח"ג דף קנח עמוד ב.

110) ביום ההוא יהיה: זכרי' יד, ט.

111) והי' אור הלבנה כאור החמה: ישעי' ל, כו.

112) משמח החתן עם הכלה: נוסח ברכת נשואין (כתובות ח, א).

113) ובחורים וזקנים יחדיו: ירמי' לא, יב.

114) ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה: בשלח יד, כ.

115) גם חשך .. כחשוכה כאורה: תהלים קלט, יב (בדילוג. ושם: כחשיכה).

116) בשני כפין ע' בלק"ת בד"ה מצה זו: צו יב, א. ראה גם המשך וככה תרל"ז פל"ח (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תעא). לקמן ע' רמו.

לגבי עצמותו אינו שייך הצמצום כלל, והצמצום שוה להגילוי ולכן כאשר האיר מבחי' זו לכן גם אצל ישראל לא הי' הצמצום בחי' העלם כלל, ונמצא כי הצומ"פ האיר כמו הק"ו כו'. וזהו בוקע ים לפני משה[2], בהיות ידוע כי משה הוא בחי' יסו"א[117], והבקיעה הי' לפני משה היינו למעלה מבחי' משה, והוא בבחי' הממוצע דכתר כו' ועד"ז במל' דא"ס כו', ולכן כל א' הראה באצבע זה אלי[3], פי' זה אלי הוא התגלות אלקות ליש ודבר מה לומר עליו זה לנוכח כו', והוא בחי' • הארת היש האמיתי כנ"ל, וזה הי' מפני שבקע הים להיות בו גילוי בחי' ארץ כנ"ל שמצד בחי' ים לא הי' זה מפני שבים הוא רק ענין הביטול במציאות כו'. קמג

ומעתה יובן דברי הזהר הנ"ל ע"פ בצר פקדוך[7] הנ"ל, דהגם שנראה כי תשובתם הי' כמו מצד המיצר והדוחק, אבל באמת אינו כן, כ"א שמספר הענין איך הגיע למדריגת התשובה כ"כ לזה אמר והוי חמאן ימא אזיל וסעיר וגלגלוהי זקפין לעילא, הוי דחילין, זקפו עינייהו וחמו לפרעה ולמשרייתא ואבני גירין ובליסטראין כדין וייראו מאד[8], והיינו שע"י הדברים האלה הגיעו לבחי' התשובה כו', אבל מ"מ הגיעו עד למעלת היראה עילאה כו', דהנה בבע"ת יש שני[118] אם מצד ריבוי תשובתו בא לכליות הנפש[119] כמו ראב"ד שיצא נשמתו בבכי'[120] שזהו בחי' כליות הנפש, אבל עכ"ז זהו מבחי' אה"ר עדיין, שהרי יש מי שמשתוקק, אבל[121] בחי' ומדריגה בתשובה שבא לבחי' ביטול במציאות לגמרי שאינו תופס מקום אצלו כלל ושוה אצלו הגילוי והעדרו כו', מחמת כי מצד עוצם התשוקה והביטול אשר יש לו מהתבוננות א"ס עצומ"ה ממש כו' מתבטל לגמרי עד ששוה אצלו הגילוי והעדרו, ולבחי' זו הגיע נש"י בשעת קרי"ס, וזהו וייראו מאד[8] שהגיעו לבחי' הביטול דיר"ע וכדומה היינו בחי'[122] במציאות עד ששוה אצלם הגילוי וההעדר כו', ולכן א"ר ברכי' יפה היתה הקרבת פרעה יותר ממאה צומות ותפלות[4], היינו שתשו' זו היא גבוה יותר להיות נמצא ביטול החושי' לגמרי כו', ולכן נא' בקרי"ס ואתם תחרישון לא תתערון מידי[123], שגם בחי' הצעקה דבעת"ש ע"ד ראב"ד שיצא נשמתו בבכי' מבלבל בגילוי עצום כזה כ"א להיות תחרישון דוקא בבחי' ביטול במציאות כו'.

117) משה הוא בחי' יסו"א: ראה גם לעיל ע' קכד. ע' קמז. ע' קפו. ושי"נ.

118) שני : אוצ"ל: שני אופנים.

119) לכליות הנפש: אוצ"ל: לכלות הנפש. (אבל כ"ה ג"כ בסמוך, וכ"ה גם כמה פעמים לעיל בד"ה אשר ברא ובד"ה להבין ההפרש שבין פסח לספרה"ע).

120) ראב"ד שיצא נשמתו בבכי': ע"ז יז, א. ראה גם סה"מ תרמ"ו ע' יט. תרמ"ב ע' ריח ובהנסמן שם.

121) אבל בחי': אוצ"ל: אבל יש בחי'.

122) בחי' במציאות: אוצ"ל: בחי' ביטול במציאות.

123) ואתם תחרישון לא תתערון מידי: בשלח יד, יד. ראה זח"ב מז, ב. תו"ח בשלח קנז, ב. ושי"נ. לעיל ע' רא.

כימי[1] **צאתך**[2]**, יצ"מ מיצר הגרון, לע"ל מבחי' מיצר ההשגה, להשיג גילוי המהות, מצה קטנות**[3] **מהות עכ"ז אינו מושג, לע"ל יושג שכר מצוה מצוה**[4]**, וכמו קרי"ס והניף כו' על הנהר**[5] **בינה**[6]**, כמו ים העלם כך בינה נהר העלם המוחין, איהי וחיוהי**[7]**, ע' ז' נחלים שורש המדות, בינה אם הבנים**[8]**, אב רם ה' הנוסף בינה התגלות עתיק**[9] **ז"א בעתיקא**[10]**.**

1) כימי צאתך: **כנראה ראשי פרקים לד"ה כימי צאתך שנדפס לאח"ז. אלא שהמאמר שם לא נגמר בגוכתי"ק, וכאן באים גם ענינים נוספים.**

ראה עוד ע"ד רשימה זו ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) כימי צאתך: **מיכה ז, טו.**

3) מצה קטנות: **נסמן לעיל ע' קכח. ע' קפד. ע' קצז. ע' רא. לקמן ע' רטו.**

4) שכר מצוה מצוה: **אבות פ"ד מ"ב.**

5) והניף כו' על הנהר: **ישעי' יא, טו.**

6) הנהר בינה: **ראה זהר ח"ג צט, א (בתו"א משפטים עה, ד מציין: „כמ"ש בזהר פ' אמור"). זח"ב קכג, ב. זח"א כו, א ובדרך אמת אות ב. פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פי"ד מערכת נהר. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פ' נח ה, ג. וירא יא, ב (בהוצאה החדשה – יא, ג, וש"נ. כב, ג). אוה"ת וירא (כרך ד) תשנד, ב. המשך תרס"ו ע' טו, וש"נ.**

7) איהי וחיוהי: **תקו"ז בהקדמה (ג, ב).**

8) בינה אם הבנים: **ע"פ תהלים קיג, ט. ראה זהר ח"א ריט, א. ח"ב פד, א. פה, ב. פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"א מערכת אם הבנים. לקו"ת שמ"ע פח, ד. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קי, ב ובהערה 19.**

9) אב רם ה' הנוסף בינה התגלות עתיק: **ראה תו"א לך לך יא, ב.**

10) ז"א בעתיקא: **ראה זהר ח"ג רצב, א (אדרא זוטא). תו"א יתרו עג, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ט ע' קפה ואילך. סה"מ תר"ם ח"א ע' קנב. וש"נ.**

בס"ד, ש"פ שמיני, מיכה ז' ט"ו.

• **כימי** צאתך[1] מארץ מצרים[2] אראנו נפלאות, וצ"ל ענין תליית גאולה דלע"ל ביצ"מ, והנראה מדברי הכתוב כי כסדר הגאו' דיצ"מ, כן יהי' גם לע"ל, אך הענין הוא דהנה נת' בד"ה להבין הפרש בין פסח לספה"ע[3] מה שנת' בכהאריז"ל[4] ששורש ענין יצ"מ הוא מה שבחי' או"א יצאו מן מיצר הגרון והאירו בז"א ומזה נעשה בז"א גדלות עד שקורין הלל גמור[5] שזהו הוראה שכבר יש בז"א גדלות בשלימות, והיינו כי כשהמוחין דאו"א מאירי' ע"י מיצר הגרון הוא כענין קול מעורר הכוונה[6], שלכאו' אינו מובן איך הוא שע"י קול הגשמי יעורר כוונת המוחין והלב שזהו פנימיות שפע המוחין. קיח

אך הענין הוא דכמו שאנו רואים שיש פעולת המוחין באברי הגוף הגשמי להיות נשמעין לרצונו תומ"י, שהרי מיד כשעולה במוחו להניע אבר א' עד"מ להניע ברגלו הנה תומ"י מתנענע הרגל בלתי שום שהי' כלל וכלל[7], שמצד זה מוכרחי' אנו לומר שיש איזה חיבור וקישור להרגל עם הראש לבד הקישור שע"י גידי הדם, והיינו מה שיש עורקים דקים בכל אברי האדם לבד העורקי'[8] שע"י מסבב הרוח חיים בכל האברים, וע"י העורקי' דקים הנ"ל פועל הרצון פעולתו בכל האברים להיות נשמעי' לרצונו תומ"י, בלי שום שהי' כלל וכלל כו', ועד"ז יובן שיש כח בקול לעורר את הכוונה להיות כי מפנימיות הכוונה הושפל בקול שע"י יתעורר הכוונה כו'. ושורש ענין הקול הוא אינו נעימות הקול וכמו נעימות שיר הלוים שמצד נעימתם בשיר לבדוחי ולבסומי[9] המתיקו הדינים כו', וכמו עד"מ מי

---

1) כימי צאתך: מאמר זה הוא כנראה ביאור על ד"ה להבין ההפרש שבין פסח לספה"ע שנדפס לעיל ע' קפד ואילך. (וראה הרשימה שלפנ"ז שכנראה הוא ראשי פרקים למאמר זה). ראה ד"ה כימי צאתך (הא') תשכ"ח (סה"מ תשכ"ח ע' קנו ואילך).

2) כימי צאתך מארץ מצרים: ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

3) נת' בד"ה להבין .. פסח לספה"ע: לעיל ע' קצ ואילך.

4) שנת' בכהאריז"ל: ראה גם פע"ח שער חהמ"צ פ"א. פ"ב. שער הכונות ענין הפסח דרוש ב־ג.

5) שקורין הלל גמור: ראה לעיל שם: „גומרי' את ההלל גם בליל פסח .. כמ"ש במשנת חסידים מס' ליל פסח פ"א מ"א". וראה גם פע"ח שם, פ"א (קרוב לסופו). שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סתפ"ז, ס"ת. סידור אדמו"ר הזקן סדר הלל.

6) קול מעורר הכוונה: ראה טושו"ע או"ח סי' סא, סעי' ד. שו"ע אדמו"ר הזקן שם סעי' ה. סי' קא, סעי' ג. ראשית חכמה שער הקדושה ספט"ו. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' נה ובהנסמן במ"מ לשם. תורת חיים בא קו, ד ובהערה 433. לעיל ע' קצא. ע' קצה.

7) מיד כשעולה במוחו להניע .. שהי' כלל וכלל: ראה תניא פכ"ג.

8) גידי הדם .. עורקים דקים .. העורקי': ראה גם ע"ח שער פנימיות וחיצוניות (שער מ) דרוש יג. שער החשמל (שער מא) פ"א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' רפא. ע' רפח. תורת חיים בא קד, א ואילך ובהערה 358. לעיל ע' קצד.

9) שיר הלוים .. לבדוחי ולבסומי: ראה זהר

שהוא בעצבות גדול כשישמע קול ערב ונעים יבוא עליו רוח חדוה ותענוג ויפול רוח העוצב ממנו כמו שהי' מגגן דוד לפני שאול כמ"ש (ש"א[10] ט"ז ך"ג) ולקח דוד את הכינור ונגן בידו ורוח לשאול וטוב לו וסרה מעליו רוח הרעה, ועד"ז יובן איך ע"י שיר הלוים היו נמתקי' כל הדינים והקטרוגי' כו', כי ע"י נעימות השיר הי' מעוררי' את החדוה והעונג העליון כו', אמנם הנה קול נעימה זה בא מהתפעלות הנפש, משא"כ הקול שמעורר הכוונה, הנה הקול הגם שאינו נאה ואין בו מתיקות כלל מ"מ הוא מעורר הכוונה כמו קול הערב והנעים. וגם קול זה אינו כמ"ש שנתבאר[11] במ"א בד"ה אשר ברא אלקי' לעשות[12] בענין כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכי' בשיר[13], מה שיש בכח השיר לפעול היציאה והתעלפות כלי הגוף, בהיות שע"י שיר יהי' כל כחות • הנפש שהם בדרך ירידה והמשכות האור להחיות איברי קיט
הגוף שישתנו מסדרן לצאת מנרתק הגוף לגמרי כו', שזהו ג"כ מחמת תגבורת הנעימות, אך שזה פועל לצאת מן הגוף היפך החדוה הנמשכת ע"י נעימות השיר כנ"ל בשיר הלוים. וההפרש ביניהם ששם מחמת מתיקות השיר מתפעל נפשו בחדוה ושמחה, אבל אינו משים נפשו לעיין במתיקות השיר עצמו, ובמשל הנ"ל בענין כל בעלי השיר יוצאין כו' זהו מפעולת השיר עצמו, כאשר ישים ללבו מתיקות השיר עצמו עי"ז יכול להתעלף ולצאת מנרתק גופו המוגבל כו'. אבל בענין קול מעורר הכוונה הנה לא הוא מבחי' השיר שמעורר החדוה, ולא בעצם השיר להיותו בלתי נאה ומתוק כלל, והלא פעולתו הוא ג"כ היפך פעולת שיר הנ"ל שהרי הוא מעורר הכוונה, ומוציאה מהעלם אל הגילוי, ונמצא כי ענין הקול ופעולת הקול משונה מענין השיר לגמרי, ורק שקול מעורר הכוונה להיות כי הושפל מן הכוונה בבחי' הקול שכאשר יאמר השבח או את דבר ההלכה בקול יעורר את הכוונה, לכוון לבו ושכלו להבינה בטוב טעם יותר מכמו אם יאמר השבח או ילמד ההלכה בדיבור בעלמא כו', ולכן לעוצם דקות ההארה המלובשת בקול היינו מה שמעורר הכוונה שזהו דקות ופנימיות שפע החכ', לכן איננו יכולי' לאמר מקום ברור בגוף האדם עד שנאמר עליו שכלי זה מוציא הקול, והגם כי הקול יוצא מהגרון, אינו רק שיוצא דרך הגרון אבל לא שגשם הגרון הוא כלי להוציא הקול כמו העין הוא כלי הראי' או האוזן היא כלי השמיעה, רק שהקול יוצא מן נפיחת הריאה דרך הקנה, והיינו להיותה הארה דקה מאד לא יש מקום גשמי שנא' שהיא כלי להוציא הקול כו', וה"ז דקות יותר מכמו עורקים המובילים רצון המוח להתפשט בכל אברי גוף האדם כו', אך מ"מ מובן גודל המיצר והדוחק לפי ערך הארת החכ' היא הכוונה המתלבשת בהקול, וגם מובן ערך לבוש הגס לפי ערך דקות האור של הכוונה.

ח"א קמת, ב. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ויצא קלג, ב ואילך (בהוצאה החדשה — מד, ב ואילך).

10) ש"א: = שמואל־א.

11) כמ"ש שנתבאר: כ"ה בגוכתי"ק.

12) בד"ה אשר ברא אלקי' לעשות: לעיל ע' י.

13) כל בעלי השיר .. ונמשכי' בשיר: שבת נא, ב במשנה.

ועניין יצ"מ שיצאו המוחין מן המיצר דגרון להאיר בז"א בלתי צמצום ומיצר הגרון הנ"ל, אלא יהי' התפעלות המוח בלב גלוי' מבלתי לבוש הקול, מפני כי אין מהצורך כלל לעורר את הכוונה כי כבר גלוי' בלב בהתפעלות העצמי שבה כו', ואז אח"כ יכולים לאכול מצה היינו לאכול בחי' קטנות אבא[14] שמתלבש במצה, ועי"ז אוכלים בחי' המהות אבא שמתלבש במצה בקטנות. דהנה הגם שנת' בד"ה להבין ההפרש הנ"ל[15] בענין מבשרי אחזה אלק'[16], שא"א לנפש להשיג מהות הא"ס כ"א בחי' מציאותו לבד, זהו בבחי' השגת הנפש ע"י ההתבוננות,
קכ • אבל ע"י אכילת מצה שהיא מצוה הנה עי"ז הוא ממשיך מהות אבא בקטנות, להיות כי במצוה זו מלובש מבחי' מהות אבא בחי' חכמתו ורצונו ית' בקטנות דמצה, ואינה דומה כלל לבחי' השגת הנפש כו'. אמנם הנה גם באכילת מצה הנה מה שממשיכי' ע"י אכילתה בחי' מהות אבא זהו רק שנמשך מהות אבא ע"י אכילתה אבל אינו משיג כלל מהו כו', אבל לע"ל כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות, פי' מה שהי' נמשך ביצ"מ היינו בחי' המוחין דאו"א בז"א, ולנש"י ע"י אכילת מצה בחי' קטנות דאבא בבחי' מהות אבא אך לא בבחי' השגה כו', הנה לע"ל אראנו בבחי' ראי' ממש, והיינו שכמו ע"י הראי' תופס מהות הדבר עד שיכול לתארו כו' כנודע, כן לע"ל כל ההמשכות שיומשך מבחי' המוחין יהי' בבחי' השגה גמורה בבחי' מהות הא"ס כו'.

וביאור הענין כי הנה כמו יצ"מ הוא שיצאו המוחין מן המיצר דגרון כנ"ל באריכות, ובעבודה בנש"י פעל ענין יציאה של המוחין מן המיצר, להיות בצאת ישראל ממצרים[17] הם המצרי' וגבולי' שמונע ומעכב אור המוחין לבלי יגיע התפעלות המוחין ללב, וז"ע טמטום הלב[18] שהלב אטום מלקבל דבר חכמה, וע"י יצ"מ יצאו מן המיצר והמצוק הזה, כן ועד"ז יובן גם בענין המוחין עצמם היינו מה שעכשיו הגם שמתבונן בגדולת א"ס ב"ה ומאריך בענין ההתבוננות ומעמיק דעתו ושכלו ובינתו בענין ההתבוננות, ובפרט בהבנת בחי' אור א"ס ממ"ש מבשרי אחזה אלק' שמה שבאפשרי להשיג זהו רק בחי' ידיעת המציאות ולא השגת המהות כלל, וה"ז כמשל הסומא שהגם שמציירי' לו מהות

14) מצה .. בחי' קטנות אבא: ראה שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פ"ד (יב, א ואילך) — בשם הפע"ח — ראה פע"ח שער חהמ"צ רפ"ג (חו"ב). פ"ז פיסקאות מוציא מצה. שער הכוונות ענין הפסח דרוש ה (חו"ב). דרוש ו פיסקא מוציא מצה. ענין ספירת העומר דרוש יב פיסקא מוציא מצה. סהמ"צ להצ"צ כג, ב ובשולי הגליון שם. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי תזריע עג, ד ואילך (בהוצאה החדשה — קמו, ג ואילך). סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקטו ואילך. וש"נ. לעיל ע' קפד. וש"נ.

15) שנת' בד"ה להבין ההפרש הנ"ל: לעיל ע' קפז ואילך. ע' קצא ואילך.

16) מבשרי אחזה אלק': איוב יט, כו.

17) בצאת ישראל ממצרים: תהלים קיד, א.

18) טמטום הלב: ראה יומא לט, א: עבירה מטמטמת לבו של אדם, ובפרש"י שם: אוטמת וסותמת מכל חכמה. וראה גם לעיל ע' לט. ע' קצז. וש"נ.

האור והוא משיג שיש בחי' האור ומבין זה על בורי' שהרי רואה בראיית השכל ומבין שכאשר הוא הולך בפ"ע ה"ה נכשל באבן נגף או בבור, אבל כשחבירו הרואה מוליכו ה"ה הולך ישר בלתי שום כשלון, עכ"ז הוא רק מבין מציאות האור, אבל אינו יכול לצייר מהות האור מאחר שלא ראהו מעולם, כמ"ש מזה באורך בד"ה להבין הנ"ל[19], ועד"ז יובן ענין הידיעה באלקות שהוא רק ידיעת המציאות, והגם שמבשרי אחזה, ומה גם כי גם נפשו המלובשת בגופו ג"כ א"י[20] מהותה כלל כ"א מציאותה, והיינו שמבין שיש מציאות הנפש שמחי' את הגוף שהרי כ"ז[21] שהוא חי הוא רואה ושומע והגוף חי, משא"כ בצאת הנפש מן הגוף, לכן מבין ברור שיש נפש שמחי' את הגוף, אבל כ"ז הוא בדרך ידיעת המציאות ולא השגת המהות, והגם שנת' בלק"ת בד"ה וידעת[22] שע"ז אינו שייך אמונה כ"א דעת והרגשה, היינו כמשנ"ת שם שזהו כאלו רואה אבל אינו ראי' והשגה ממש, ומה
קכא נפשו להיותה רוחני הגם שהיא רק חלק • וניצוץ א' לבד אינה יכולה להשיגה בבחי' מהות כ"ש בחי' אוא"ס ב"ה. והיינו כי בשורש ומקור בחי' ההשגה שהיא בחי' בינה נאצלה מא"ס ב"ה בבחי' ריחוק שיושג רק השגת המציאות ולא המהות כו'. אמנם בדקות הנה ג"ז הוא צמצום כמו מיצר הגרון שמאיר בחי' חו"ב ע"י המיצר של הגרון, כמו"כ מאחר שמ"מ אינו מושג המהות גם ע"י הבנת הבינה ה"ז בחי' צמצום עצום, ולע"ל כימי צאתך מאמ"צ שהי' גילוי המוחין דאו"א שלא ע"י מיצר הגרון, כמו"כ לע"ל אראנו נפלאות שיהי' מושג בבחי' ראי' בחי' מהות הא"ס. וז"ש ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר[23], וכתי' כי עין בעין יראו[24] היינו בבחי' השגת המהות ממש, כמו ענין הראי' שתופס מהות הדבר כו'. וזהו ענין שכר מצוה מצוה[25], היינו שכר המצוה הוא מה שלע"ל יתגלה עצם מהות המצוה, עד"מ ע"י מה שאנו אוכלים מצה עכשיו שהיא בחי' מהות אבא בקטנות עי"ז יהי' לע"ל גילוי בחי' מהות קטנות אבא בבחי' הגילוי ע"ד כמו ראי' ממש, ונמצא כי ע"י קיום התרי"ג מצות יהי' הגילוי לע"ל בכל בחי' הע"ס כנודע שבכלל מ"ע הם בו"ה ומל"ת הם בי"ה[26] כו', וע"י עשיית המצות דעכשיו יהי' לע"ל הגילוי דבחי' י"ה ובחי' ו"ה כו'.

ומעתה יובן ג"כ שכמו ביצ"מ הנה אחר יצ"מ הי' קרי"ס כמו"כ לע"ל כתי' והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלים[27], והיינו מה שביצ"מ הי'

---

19) בד"ה להבין הנ"ל: לעיל ע' קפח.

20) א"י: = אינו יודע.

21) כ"ז: = כל זמן.

22) שנת' בלק"ת בד"ה וידעת: ואתחנן ד, א.

23) ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר: ישעי' מ, ה.

24) כי עין בעין יראו: שם נב, ח.

25) שכר מצוה מצוה: אבות פ"ד מ"ב. ראה גם לעיל ע' סו. ע' צז ובהערה 92 שם.

26) מ"ע הם בו"ה ומל"ת הם בי"ה: ראה תקו"ז בהקדמה (ד, סע"ב. ה, א). לקו"ת פקודי ג, ב ואילך. שה"ש ז, א. מה, ג. מו, א ואילך. תו"א שמות נב, סע"ג ואילך. מגלת אסתר צה, ד ואילך. לעיל ע' קסג.

27) והניף ידו .. לשבעה נחלים: ישעי' יא, טו.

הקריעה על הים לי"ב גזרים[28], בכדי שכל שבט יעלה במסילתו, כמו"כ לע"ל יניף ידו על הנהר והכהו לז' נחלים אך צ"ל מהו ענין ז' נחלים, ויובן בהקדם שורש ההפרש בין נהר לים, בהיות ידוע כי הים הוא בחי' מל'[29] סופא דכל דרגין[30] רק שהוא בחי' המל' כמו שהיא באצי'[31] כנודע, והנהר הוא בחי'[32]

28) הקריעה על הים לי"ב גזרים: **ראה מכילתא בשלח יד, טז. וראה תורת חיים בשלח קנח, א. ושי"נ.**

29) הים הוא בחי' מל': **ראה זהר ח"ג קנ, ב. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"ב ע' תסג.**

30) מל' סופא דכל דרגין: **ראה זהר ח"ב נו, א. רכו, סע"א.**

31) הים .. המל' כמו שהיא באצי': **ראה לעיל ע' רג ובהנסמן שם.**

32) והנהר הוא בחי': **ע"כ נרשם בגוכתי"ק. (וראה הרשימה דלעיל ע' ריב שכנראה הוא ראשי פרקים למאמר זה, ושם נמצא גם המשך הענינים שלא נרשמו כאן).**

בס"ד ש"פ בה"ב, כ"ח

קפג • **אם** בחוקותי[1] תלכו[2] כו', ונתתי גשמיכם בעתם[3], ופי' רש"י ז"ל אם בחוקתי תלכו שתהיו עמלי' בתורה, ולכאו' צ"ל הלא ענין התורה הוא בבחי' המשכה מלמעלמ"ט, וכנודע מענין שנת' במ"א בענין ההפרש בין מ"ת לג"ע[4], שבג"ע נא' מי יעלה בהר ה'[5] נקי כפי' ובר לבב[6], שחשיב הרבה מדות וזיכוך הנפש[7] עד שיוכל לעלות בהר ה', אבל במ"ת הגם כי לא נזדכך העולם עדיין מ"מ ירד ה' על הר סיני וכמ"ש וירד ה' על הר סיני[8], שביום החמשי' שיצאו מאמ"צ קיבלו התורה[9] על הר סיני הגם כי לא נזדככו עדיין, שביציאתם ממצרי' נא' כי ברח העם[10] והיינו מפני כי הרע הי' עדיין בתוקף רק שברחו ממנו, כמ"ש בסש"ב[11], והגם כי בספה"ע בררו המדות[12] עכ"ז הי' צריכי' אח"כ בהמסעות שהוא ג"כ בירור המדות זפ"ו[13], בכדי להכניע את המדבר עמי'[14], ועכ"ז הי' תחלה מ"ת, והיינו מפני כי בבחי' הנמשכת מלמעלמ"ט אין שום מניעה ועיכוב כלל הגם כי לא נזדכך עדיין, וכמו שני בנ"א א' עומד בהר והשני בשיפולי ההר[15] שיש ב' אופנים ביחודם או שהתחתון יעלה למעלה או שהעליון יורד למטה, והנה בעליית התחתון למעלה יש כמה עיכובי' עד שיעלה בראש ההר, אמנם בירידת העליון

---

1) אם בחוקותי תלכו: **מאמר זה בלי ההתחלה והסיום נמצא בשינוי הסדר ובשינויים קלים בסה"מ תרכ"ז ע' תסב ואילך. וש"נ. ובתוס' הערות בסה"מ תרמ"ג ע' קלב ואילך. וראה גם המשך תרס"ו ע' תקמט ואילך. וש"נ. מהפסקא „ומעתה יובן ענין התורה" — ראה גם ד"ה ברוך תהי' מכל העמים (לקמן ע' רסח ואילך).**

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) אם בחוקותי תלכו: **בחוקותי כו, ג.**

3) ונתתי גשמיכם בעתם: **שם, ד.**

4) ההפרש בין מ"ת לג"ע: **ראה גם אוה"ת קרח ס"ע תשד ואילך. סה"מ תרכ"ו ע' קמט. תרכ"ז ע' שפט.**

5) מי יעלה בהר ה': **תהלים כד, ג. ראה גם לקו"ת ואתחנן ט, א. ד"ה להבין ענין תחיית המתים תשמ"ו (סה"מ מלוקט ח"ג ע' לג. בהוצאה החדשה — ח"ג ע' רכא) ובהערות שם.**

6) נקי כפי' ובר לבב: **תהלים שם, ד.**

7) שחשיב הרבה מדות וזיכוך הנפש: **ראה אוה"ת נ"ך (כרך ג) ע' א'רצג: שהן ד' בחי'. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תשסח.**

8) וירד ה' על הר סיני: **יתרו יט, כ.**

9) שביום החמשי' .. קיבלו התורה: **ראה שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סתצ"ד, ס"א. סה"מ תר"ם ח"א ע' רז. וש"נ.**

10) כי ברח העם: **בשלח יד, ה.**

11) בסש"ב: **פל"א (מ, ב).**

12) בספה"ע בררו המדות: **ראה תו"א ויקהל פט, ג. לקו"ת במדבר טו, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ת ח"א ס"ע קכז ואילך. ס"ע רכה ואילך. ע' רלב. ע' רמא. ד"ה להבין ענין פסח שני תשל"ח (סה"מ מלוקט ח"ג ע' קמג. בהוצאה החדשה — ח"ג ע' רסד). וש"נ.**

13) בהמסעות שהוא ג"כ בירור המדות זפ"ו [= ז' פעמים ו']: **ראה לקו"ת מסעי פח, ג ואילך. פט, א. צב, ב ואילך.**

14) המדבר עמי': **ע"פ יחזקאל כ, לה. ראה לקו"ת מסעי פח, ג ואילך. פט, ג ואילך. צא, ב. תורת חיים וארא עד, ב. וש"נ.**

15) שני בנ"א .. בהר .. בשיפולי ההר: **הובא בכ"מ בדא"ח — ראה סה"מ תרל"ז ח"א ע' כא. וש"נ. שערי תשובה שבהערה הבאה.**

למטה לא יש שום עיכוב כלל, כמ"ש מזה באורך בחינוך[16], אך הנה לפ"ז אינו מובן מ"ש אם בחוקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם, שמאחר שזהו מלמעלמ"ט לא יש שום עיכוב בההמשכה ולמה תלה דוקא אם בחוקתי תלכו כו'.

ויובן בהקדם ענין ההפרש בין תורה לתפלה, שהתורה היא בחי' חיי עולם והתפלה היא חיי שעה[17], פי' חיי שעה מה שנמשך חיות והשפעה בבחי' שעה היא בחי' הזמן כו'. וביאור הענין[18] צ"ל תחלה שורש ענין התפלה, דהנה שרש ומקור התהוות עולמות הנבראי' בע"ג הנה מקור הראשון להם הם בחי' כלי המדות, והיינו כמ"ש בעה"ק[19] שא"ת שאוא"ס הוא בבע"ג ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר שלימותו, והגבול הנמצא ממנו ראשון הם כלי המדות, והיינו שהם שרש ומקור לבחי' הגבול כו'. והנה אם ע"פ הגבלת הכלים נמשך מניעת המטר וכדומה כו' צריך לעורר ר"ר מבחי' שגבוה מבחי' המדות, והלא אין ערוך לך שהרי כלליות השתל' העולמות אינם נחשבים אפי' כטפה מים כו'.

וענין ההעלאת מ"ן[20] שע"י התפלה יובן ממשנ"ת במ"א בת"א בד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה[21] שהוא כמו שמביאים למלך דבר חדש בכדי שיפנה אל בקשה הקטנה והנמוכה לגבי מעלת ומדרגת המלך דכתי' לב מלכים אין חקר[22], וע"י הדבר חדש ממשיך לב המלך כמו ע"י צפור המדברת[23], הגם שבנ"א מדברים בבינה יתירה יותר, רק אין זה דבר חידוש שהאדם הוא מדבר, אבל מצד החידוש • שגם הצפור שהוא בעל חי תדבר עי"ז ימשיך לב המלך ויעורר אותו להיות נפנה קפד
לבקשה הנמוכה של ההדיוט שאינה בערך לב המלך המרומם ומתנשא מערך מעלת האדם השפל המבקש מאתו איזה דבר. וכמו"כ יובן למעלה שהרי כלליות השתלשלו' העולמות דבי"ע אינו ערוך כלל לגבי אוא"ס מהותו ועצמותו ית' ולא אפי' כטפה לגבי ים אוקיינוס[24] שהרי אר"י יכולני לשער כמה טפות יש בים[25] שנמצא יש איזה ערך, וגם הטפה היא מהות אחד עם המים שבים, אבל נבראים

---

16) בעליית התחתון .. העליון .. באורך בחינוך: שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי (חלק „חינוך") ק, ב ואילך. נזכר גם בסה"מ תרכ"ט ע' רלא. ע' תת. תרל"ח ע' רכז. וש"נ. תרמ"ג שם (ע' קלג).

17) שהתורה .. חיי עולם והתפלה היא חיי שעה: שבת י, א. ראה סידור עם דא"ח עה, א ואילך. מאמרי אדמו"ר הצ"צ הנחות תרי"ד ע' יד.

18) וביאור הענין: מכאן עד הפסקא „ומעתה יובן" הוא לשון סה"מ תרכ"ז ע' תסה-תסו.

19) בעה"ק [= בעבודת הקודש] .. הם כלי המדות: ראה שם חלק היחוד ח"א פ"ח בשם הראשונים. דרך אמונה (קה"ת, תשמ"ח) ע' יג.

20) וענין ההעלאת מ"ן: בנוסף להערה 18, הבא לקמן (עד הפסקא „ומעתה יובן") הוא גם לשון סה"מ תרכ"ז ע' שצ-שצא.

21) בת"א בד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה: וישלח כה, ד. והבא לקמן (עד „ההדיוט") הוא ע"פ לשון התו"א שם בשינויים.

22) לב מלכים אין חקר: משלי כה, ג.

23) צפור המדברת: ראה גם לעיל ע' ב. וש"נ.

24) כטפה לגבי ים אוקיינוס: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' קסד. סהמ"צ להצ"צ ע' צא ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' שלח ואילך. סה"מ תרמ"ב ס"ע קפד ואילך.

25) אר"י יכולני לשער כמה טפות יש בים: כ"ה גם לקמן ע' רפח ובכ"מ בדרושי כ"ק אדמו"ר

לגבי הבורא ית' הם אין ערוך ממש ושרש התהוות והנהגת עולמות הנבראים הוא ע"י כלי המדות דאצי' הנק' ז"א, וכמאמר אלי' חסד דרועא ימינא גבורה דרועא שמאלא כו' כולא לאחז[א]ה[26] איך מתנהג עלמא, וע' במאה"ז ע"פ והוא מסבות מתהפך בתחבולותיו[27] כהדין טיקלא כו' בזח"א פ' וירא דק"ט ע"א[28], והת"י[29] מפרש בתחבולותיו בחוכמתי' יעו"ש באורך, וע' פירש"י ז"ל באיוב סי' ל"ז ע"פ והוא מסיבות[30], וכיון שלפום עובדיהון דב"נ נמשך מניעת ההשפעה מחמת שלא אכשיר דרי, צריך המתפלל לעורר ר"ר מבחי' שלמעלה מהמדות שיומשך ההשפעה, ואיך יגיע לזה, הלא אין ערוך לך וכנ"ל, אלא שזהו ע"י רשפי אש ובירור הנה"ב, שגם הנה"ב ישוב לאהבת ה' וכמארז"ל בכל לבבך בשני יצריך[31], וזהו ע"י הקדמת שתים לפניה[32] לפני ק"ש שאומרים והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול[33] איך שהאופנים הם בטלים לאוא"ס ב"ה, ועי"ז מתעורר גם הנה"ב כי שרשו משמרי האופנים[34] כו', וע"י ההתבוננות איך שהשרש ומקור שלו בטל עי"ז יגיע גם לו בחי' הביטול להיות בכל לבבך בשני יצריך כו'.

והעלאה והתעוררות זו היא כמשל מצפור המדברת[35] שע"י הדבר חידוש מעורר לב המלך שיפנה לבקשת ההדיוט, כמו"כ עיקר העלאת מ"ן תלוי באתעדל"ת של נש"י דוקא המלובשים בגופים, הגם שמלאכים עומדים ברום עולם[36] ותמיד משי"ב בלי הפסק אומרים ביראה קדוש[37], גם בדעת יותר ידברו,

---

מהר"ש. וראה המשך מים רבים תרל"ו פקנ"ב (ובהערה שם: „ראה הוריות י, א, וצ"ע"). המשך וככה תרל"ז פ"פ (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקצג וע' תתקטז). תרמ"ב ע' קפה. וש"נ.

26) חסד דרועא ימינא גבורה .. כולא לאחז[א]ה: תקו"ז בהקדמה (יז, א־ב).

27) והוא מסבות מתהפך בתחבולותיו: איוב לז, יב.

28) כהדין טיקלא כו' בזח"א פ' וירא דק"ט ע"א: (סע"א ואילך). ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' ט ואילך. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א וירא ע' לא ואילך. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי יט, ב ואילך. מאמרי אדמו"ר הצמח צדק הנחות תרי"ד ע' א ואילך. סה"מ תרכ"ט ס"ע ו. המשך תער"ב ח"ג ע' א'תכט ואילך. סה"מ תש"ד ע' 27 ואילך.

29) והת"י: = והתרגום יונתן [עה"פ — איוב שם].

[בנוגע לתרגום יונתן על כתובים — ראה מגילה ג, א ותוד"ה תרגום של כתובים (הנדפס בעין יעקב שם). מגילה כא, ב בתוד"ה ובמגילה. תוס' יו"ט יבמות פט"ז, מ"ז (ד"ה והרצתי). תוס' אנשי שם נגעים פ"א מ"ב. ספר יוחסין השלם מאמר ראשון אות ג' רבן גמליאל דיבנה. וראה גם לקמן ע' רסא ובהנסמן שם].

30) פירש"י ז"ל באיוב סי' ל"ז ע"פ והוא מסיבות: הובא גם לקמן ע' רפ. המשך וככה תרל"ז פס"ו (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקנד).

31) בכל לבבך בשני יצריך: ואתחנן ו, ה. ספרי ופרש"י עה"פ שם. ברכות נד, א במשנה. ראה גם סה"מ תר"ם ח"א ע' לב. וש"נ.

32) שתים לפניה: ברכות יא, סע"א (במשנה).

33) והאופנים .. ברעש גדול: ברכת יוצר.

34) הנה"ב כי שרשו משמרי האופנים: ראה ע"ח שער קיצור אבי"ע (שער נ) פ"ט. לקו"ת ויקרא ב, ב. האזינו עד, ג. שה"ש מג, ד.

35) כמשל מצפור המדברת: מכאן עד „וכמשל צפור הנ"ל" הוא ע"פ לשון התו"א שבהערה 21 בשינויים.

36) עומדים ברום עולם: נוסח ברכת יוצר.

37) ותמיד משי"ב בלי הפסק .. קדוש: ישעי' ו, ג. ראה גם לקו"ת שה"ש כט, ב ובהנסמן במ"מ לשם. סה"מ תרמ"ב ע' סג. וש"נ.

שהשגתם גדולה ועצומה ומתענגים על הוי׳ לאין קץ, משא״כ למטה שיש מח״ז רבות הטורדות ומפילות לב האדם, וגם האהבה שמעורר חולפת ועוברת, ויש לה הפסק כו׳, אך בשביל החידוש שבזה, שהרי כח האדם להיות מדבר נלקח מאכילה ושתי׳, ומי שאינו אוכל ג׳ ימים נעשה חלוש ואין לו כח הדיבור בשלימות וכן כמה מניעות כמו מניעת הקור וכדומה, דבר זה יקר מאד בעיני ה׳ וכמשל צפור הנ״ל, לכן עי״ז מעורר ר״ר להיות נמשך יהי רצון, רצון חדש שיהי׳ רופא חולים ומברך השנים, וע׳ בלק״ת בד״ה מה יפו פעמיך בנעלים[38] ובת״א בד״ה מזוזה מימין[39] מענין מט״ט קושר כתרים[40] לקונו מתפלותיהם של ישראל שענין הכתר הוא בחי׳ יהי רצון, והנה הכתר עושים מאבנים טובות ואותיות התפלה הוא בחי׳ אבנים כנודע מענין מ״ש בס״י[41] שתי אבנים בונות שני בתים שלשה אבנים בונות ששה בתים כו׳, וכשהתפלה היא באהוי״ר אז האבנים הם אותיות התפלה הם אבנים טובות וראוים לעשות מהם כתר ועטרה, אמנם מ״מ דבור האדם הם אותיות גשמי׳, לכן ע״י המלאכים דגפיף להון ומנשק להון[42] מזככים האותיות, כי המלאכים[43] הם רוחנים, והדיבור שלהם הוא כערך המחשבה שלנו[44] וע״י המלאך המקבל התפלה מזדככת התפלה מגשמיות לרוחניות ע״י המלאך ההוא, והנה גבוה • מעל גבוה[45] עד עולם העליון קפה
שבו משכן מט״ט והוא קושר כתרים לקונו מתפלותיהם של ישראל להיות נמשך יהי רצון רצון חדש שיומשך ההשפעה כו׳, וזהו ענין ההעלאת מ״ן שע״י התפלה[46].

ומעתה יובן ענין התורה, דהנה בבחי׳ התורה יש שני בחי׳ והיינו מ״ש יערוף כמטר[47] לקחי תזל כטל אמרתי[48], שיש ב׳ בחי׳ בתורה הא׳ הוא בחי׳ מטר והב׳ הוא בחי׳ טל[49], וענין ההפרש בין מטר לטל, כי המטר[50] הוא ע״י ואד

---

38) בלק״ת בד״ה מה יפו פעמיך בנעלים: שה״ש מג, ג.

39) ובת״א בד״ה מזוזה מימין: מקץ מב, ב.

40) מט״ט קושר כתרים: ראה זהר ח״א לז, ב. סה״מ תש״ת ע׳ 202 בהערה.

41) בס״י: = בספר יצירה (פ״ד מי״ב. בקצת דפוסים — מט״ז).

42) המלאכים דגפיף להון ומנשק להון: ראה זהר ח״א כג, ב. ח״ב רא, ב. סידור עם דא״ח רעג, א ואילך. סה״מ תרמ״א ע׳ רפ. וש״נ.

43) כי המלאכים: מכאן עד „קושר כתרים" הוא ע״פ לשון תו״א מקץ שם.

44) והדיבור שלהם הוא כערך המחשבה שלנו: ראה גם מאמרי אדמו״ר האמצעי קונטרסים ע׳ תקמז. וש״נ. סה״מ תרמ״א ע׳ רפא. וש״נ.

45) גבוה מעל גבוה: קהלת ה, ז.

46) שע״י התפלה: ע״כ לשון סה״מ תרכ״ז ע׳ תסו; ע׳ שצא — ראה לעיל הערות 18; 20. (וראה הערה הבאה והערה 60).

47) מ״ש יערוף כמטר: מכאן עד סוף פסקא „והנה בחי׳ זו" הוא לשון סה״מ תרכ״ז ע׳ תסב־תסה. וראה הנסמן שם. וראה גם ד״ה ברוך תהי׳ מכל העמים (לקמן ע׳ רסח ואילך).

48) יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי: האזינו לב, ב.

49) ב׳ בחי׳ בתורה .. מטר .. טל: ראה לקו״ת האזינו עג, א ואילך. עד, ב. עה, ד ואילך. עטרת ראש מד, א ואילך. הנסמן בסה״מ תרכ״ז שם. המשך וככה תרל״ז פס״ו (סה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ תקנד ואילך). ד״ה על ג׳ דברים תשי״ד (סה״מ מלוקט ח״ד ע׳ שפז. בהוצאה החדשה — ח״ג ע׳ קפג) ובהערה 36 שם.

50) המטר הוא .. באתעדל״ת אתעדל״ע: ראה גם סה״מ תרל״ז שם.

יעלה מן הארץ והשקה[51] כו', והיינו שזהו כמו באתעדל"ת[50] אתעדל"ע[52], שע"י שהאידים עולים מן הארץ ומתקבצים לעננים ואח"כ יורד מהם הגשם, אבל ענין הטל הוא בחי' אתעדל"ע שלא ע"י אתעדל"ת, והיינו שהוא בחי' אתעדל"ע שבחי' אתעדל"ת אינה מגעת לשם כלל, ולכן טל לא מיעצר[53] שהרי אלי' שאמר חי ה' אם יהי' טל ומטר[54] הנה על המטר פעל משא"כ על הטל, והיינו להיות כי הטל הוא מבחי' גבוה ששם אינו פועל אתעדל"ת כלל.

ועפ"ז יובן ההפרש בתורה במה שנמשלה למטר ולטל, דהגם שבכלל ההפרש בין תורה לתפלה[55] שהתפלה היא מלמטלמ"ע והתורה היא מלמעלה למטה, מ"מ גם בבחי' התורה יש מה שהוא בבחי' אתעדל"ת אתעדל"ע, והיינו כמארז"ל כל הקורא בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו[56] שבחי' זו היא באתעדל"ת אתעדל"ע, ולכן יש בזה חילוקי מדרגות וכמארז"ל עשרה שיושבין ועוסקי' בתורה, ומנין אפי' חמשה, ומנין שלשה ומנין אפי' אחד[57] שיש חילוקי מדרגות עד שצ"ל שמנין שלשה ואחד, דאם לא הי' הפרש כלל לא הי' שואל מנין ששכינה שרויה ביניהם כו', ונמצא כי בחי' זו היא באתעדל"ת אתעדל"ע. אבל יש בחי' בתורה שאינה בבחי' אתעדל"ת כלל, והיינו מה שארז"ל שלש שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה[58], שבחי' זו אינה באתעדל"ת כלל, שהוא מה שהקב"ה משפיע בתורה בשביל כלליות נש"י, שאם בחי' זו היא ג"כ כענין הקב"ה קורא ושונה כנגדו מהו ענין ג' שעות ראשונות דוקא, הלא כל הקורא בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, וזה לומד בעת זה וזה לומד בעת אחר ונמצא שכל היום הקב"ה קורא ושונה כנגדם, ומה גם כי מצות התורה הוא והגית יומם ולילה[59], ונמצא כי כל היום וכל הלילה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, ומהו ענין מה שג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה.

---

51) ואד יעלה מן הארץ והשקה: **בראשית ב, ו.**

52) באתעדל"ת אתעדל"ע: **ראה זהר ח"א עז, ב. פח, א. סה"מ תרמ"ב ח"א ע' יח. וש"נ.**

53) טל לא מיעצר: **תענית ג, סע"א ואילך.**

54) חי ה' אם יהי' טל ומטר: **מלכים־א יז, א (בדילוג).**

55) ההפרש בין תורה לתפלה: **נסמן לעיל ע' קפג.**

56) כל הקורא בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו: **ראה תדא"ר רפי"ח. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' שפז. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"א ע' צד. וש"נ. וראה גם ד"ה תורה צוה תשכ"ג (סה"מ מלוקט ח"ה ע' לח ואילך. בהוצאה החדשה – ח"א ע' קצו ואילך) ובהערות שם.**

57) עשרה שיושבין ועוסקי' בתורה .. אחד: **ראה אבות פ"ג מ"ו. וראה ד"ה עשרה שיושבין תשמ"ב (סה"מ מלוקט ח"ד ע' שז. בהוצאה החדשה – ח"ד ע' עג) ובהערות 4; 6.**

58) שלש שעות ראשונות .. ועוסק בתורה: **ע"ז ג, ב. וראה סה"מ תרכ"ט ע' תד ואילך.**

59) מצות התורה הוא והגית יומם ולילה: **יהושע א, ח (בדילוג). ראה שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סי' קנו ס"א. הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ג, ה"א בקו"א. ה"ד־ה. ה"ז. פ"ד, ה"ו.**

אך הענין יובן בהקדם מ"ש זמירות[60] היו לי חוקיך בבית מגורי[61], וארז"ל בסוטה דל"ה ע"א שנענש דהע"ה ע"ז, דהנה פי' זמירות שדוד שיבח את התורה במה שכל קיום וחיות העולמות תלוי בדקדוק א' מד"ת, כמו עד"מ ע"י הקרבן ע"י נעשה עליות העולמות מסוף כ"ד עד רכ"ד, וכנודע ממ"ש בזהר[62] שרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס, שע"י עליות הקרבן מתעלים כל העולמות, הנה כ"ז הוא כשהקרבן הוא כשר, אבל אם נמצא בו איזה פסול כמו כשקיבל הדם בשמאל[63], או שלא בכלי שרת[64], או שא"ד[65] הפוסלים לא נעשה שום עלי' כלל, או עד"מ ע"י תפילין ממשיכים להיות הקב"ה מניח תפילין[66] שה"ע המשכת מוחין לז"א[67], שנמשך בחי' זו מרכ"ד עד סוכ"ד, שנמשך המשכת אלקותו ית' ע"י מצות תפילין וכדומה, הנה כ"ז כשלא נמצא פסול בהתפילין, אבל אם נמצא • בהם איזה פסול קפו
לא יומשך כלל ע"י הנחתם כו', א"כ תלוי כל קיום וחיות העולמות כולן בדקדוק א' מד"ת, וזהו שאמר דוד זמירות היו לי חוקיך כו', שהי' משתבח במעלת התורה שכל חיות העולמות תלוי בדקדוק א' מד"ת ע"כ הי' משתעשע מאד מלימוד וקיום המצות, ואעפ"כ נענש ע"ז כמארז"ל בסוטה דל"ה[68] דוד זמירות קרית להו, הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקת של בית רבן יודעין, ששכח לפי שעה מ"ש בבני קהת כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו[69], והוא הוביל את הארון בעגלה[70].

והענין הוא דהנה כתי' ראיתי והנה מגילה כתובה פנים ואחור[71], והיינו שיש בבחי' מעלת ומדריגת התורה בחי' פנים ואחור, ומה ששיבח דוד את התורה מה שכל חיות וקיום העולמות תלוי בדקדוק א' מד"ת זהו לגבי בחי' אחור

---

60) זמירות: מכאן עד „שלא הי' בהם פנים ואחור כו'" הוא גם לשון סה"מ תרכ"ז ע' שצב (בנוסף להערה 47. ובהמשך להערה 20 והערה 46). וכ"ה גם בסה"מ תרמ"ב ע' שנא ואילך. וראה גם סה"מ תרכ"ז ע' רצה.

61) זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי: תהלים קיט, נד. ראה קו"א לתניא ד"ה דוד זמירות (קס, א וילך). לקו"ת במדבר יח, א ואילך. הנסמן בסה"מ תרכ"ז שם (ס"ע שצא ואילך). תרל"ז ח"א ע' מא ואילך. ח"ב ע' תקנח ואילך (המשך וככה פס"ח).

62) בזהר שרזא דקורבנא .. רזא דא"ס: ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. וראה סה"מ תרל"ח ע' לו. וש"נ.

63) כשקיבל הדם בשמאל: ראה זבחים טו, ב (במשנה). כד, א ואילך. רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ה הי"ח. פ"ט הט"ו.

64) כשקיבל .. שלא בכלי שרת: ראה זבחים מז, א־ב. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות רפ"ה. הל' פסולי המוקדשין פ"א הכ"ד.

65) שא"ד: = שאר דברים.

66) הקב"ה מניח תפילין: ברכות ו, א.

67) תפילין .. מוחין לז"א: ראה גם תו"א מקץ לה, ב ואילך. סה"מ תרמ"ב ע' יח. וש"נ. וראה גם לעיל ע' קלה־קלו. וש"נ.

68) בסוטה דל"ה: סע"א. ראה גם סה"מ תרל"ז ח"א ע' מב־מג. תר"ם ח"א ס"ע רצג. וש"נ.

69) כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו: נשא ז, ט. ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ב, הי"ב.

70) הוביל את הארון בעגלה: ראה שמואל־ב ו, ג.

71) ראיתי והנה מגילה כתובה פנים ואחור: ראה זכרי' ה, א (ושם: וארא והנה מגילה). יחזקאל ב, ט־י (ושם: ואראה .. והנה בו מגלת ספר .. והיא כתובה פנים ואחור). אבל כ"ה בכ"מ. וראה עירובין כא, א. הגהות לד"ה פתח אליהו תרנ"ח ע' ב־ג (בשוה"ג).

שבתורה שזהו בחי' נובלות חכ' שלמעלה תורה[72], אבל בחי' פנים שבתורה ע"ז נאמר[73] ואהי' אצלו שעשועים, אצלו דוקא, שהוא בחי' שעשוע המלך הקב"ה בתורה שהיא מיוחדת במאציל ב"ה, שז"ע שאמרו בזהר אורייתא וקוב"ה כולא חד[74] ובידיעת עצמותו יודע את התורה[75], וכמ"ש[76] אלקי' הבין דרכה, וכתי'[77] לא ידע אנוש ערכה, ולכן נענש בשכחה לפי שעה שהשכחה היא מבחי' אחוריי'[78] כנודע, ושכח שהלוחות צריכים לשאת בכתף בכדי לייחד ולחבר את הכתפים שהם בחי' אחוריים אל עבודת הקדש היא[79] בחי' ח"ע בבחי' פנים שמשם נמשכו הלוחות שבארון כמ"ש כתובים משני עבריהם[80] וכמארז"ל בירושלמי דשקלים[81] שלא הי' בהם פנים ואחור כו'[82], היוצא מזה שיש בחי' בתורה שהוא למעלה מאתעדל"ת.

והנה בחי' זו הוא בחי' טל תורה[83], והוא בחי' טל שעתיד להחיות בו את המתים[84]. והנה ארז"ל בכתובות דקי"ג ב'[85] כל המשתמש באור תורה[86] אור תורה מחייהו, ובילקוט[87] הגירסא טל תורה[88], פי' אור תורה, כי הנה בתורה יש בחי' אור הגנוז[89], והיינו בחי' אור שנברא ביום ראשון גנזו הקב"ה לצדיקים לע"ל[90], והיכן גנזו, גנזו בתורה[91], ובחי' אור זה הוא מבחי' ז"ת דע"ק,

---

72) נובלות חכ' שלמעלה תורה: ראה ב"ר פי"ז, ה. פמ"ד, יז. וראה סה"מ תרכ"ז ע' רנג.

73) ואהי' אצלו שעשועים: ע"פ משלי ח, ל.

74) אורייתא וקוב"ה כולא חד: מובא בתניא פ"ד ופכ"ג בשם הזהר. ראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, סע"א. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' רפה. וש"נ. קיצורים והערות לתניא ע' קד ואילך. אוה"ת חוקת כרך ב [בהוצאה הישנה — ע' תשס] ע' תשנט[4].

75) ובידיעת עצמותו יודע את התורה: ראה קו"א שם (קסא, א). הנסמן בסה"מ תרל"ז ח"א ע' שסח לע' מג.

76) אלקי' הבין דרכה: איוב כח, כג.

77) לא ידע אנוש ערכה: שם, יג.

78) שהשכחה היא מבחי' אחוריי': ראה מאורי אור אות ש' סל"ז (מערכת שכחה) וביאיר נתיב שם. רמ"ז לזהר ח"ג קיב, א (ד"ה אמר רבי יוסי).

79) היא: בסה"מ תרכ"ז שם (ע' שצב וע' תסד): שהוא.

80) כתובים משני עבריהם: תשא לב, טו.

81) בירושלמי דשקלים שלא הי' בהם פנים ואחור: ראה שם פ"ו, סה"א. וראה גם סהמ"צ להצ"צ מ, ב ואילך. סה"מ תרל"ז ח"א ס"ע מג ואילך. וש"נ.

82) פנים ואחור כו': ע"כ לשון סה"מ תרכ"ז ע' שצב (ראה לעיל הערה 60).

83) טל תורה: לשון הגמ' המובא בסמוך בפנים.

84) טל שעתיד להחיות בו את המתים: ראה שבת פח, ב.

85) בכתובות דקי"ג ב': אוצ"ל: דקי"א, ב.

86) כל המשתמש באור תורה: ראה גם המשך חייב אדם לברך תרל"ח (סה"מ תרל"ח ע' קסא).

87) ובילקוט הגירסא טל תורה: ילקוט שמעוני ואתחנן ד, ד (רמז תתכד). ישעי' כו, יט (רמז תלא). וראה לקו"ש חי"א ע' 193. (וראה גם דקדוקי סופרים השלם לכתובות שם).

88) כל המשתמש באור תורה .. טל תורה: ראה סה"מ תרכ"ט ע' תז ואילך. תר"ל ס"ע פח ואילך. תרל"ה ח"א ר"ע קא. וראה גם סה"מ תרכ"ז ע' רצו. תרל"ז ח"ב ס"ע תקנט ואילך. תרל"ט ח"ב ע' שצד. ד"ה על ג' דברים תשי"ד (סה"מ מלוקט ח"ד ע' שפח. בהוצאה החדשה — ח"ג ע' קפד).

89) אור הגנוז: ראה זהר ח"ג פח, א.

90) אור שנברא .. גנזו הקב"ה לצדיקים לע"ל: חגיגה יב, א.

91) גנזו בתורה: ראה לעיל ע' קנה. וש"נ. לקו"ת במדבר יח, ד ובהנסמן במ"מ לשם. פלח

שזהו[92] בחי' אור זה"י[93]. והיינו כי העולם נברא באופן שלא יהי' מיתה כלל, רק ע"י חטא עה"ד נקנסה מיתה על אדה"ר[94], ומ"מ הטל שעתיד להחיות בו את המתים זהו מבחי' גבוה יותר, והיינו כי הגם שבחי' אור זה"י לא הי' מיתה, מ"מ בכדי שיוכל להחיות המת צ"ל נמשך מבחי' הגבוה יותר, והיינו מבחי' ג"ר דעתיקא, וזהו ענין טל שעתיד להחיות בו את המתים. והנה מאן דנפיל מדרגי' אקרי מית[95] וע"י בחי' הטל הנ"ל יתקבצו כל הניצוצות שנפלו כו'. אך הזוכה לבחי' טל תורה זהו המשתמש באור תורה, היינו שע"י לימודו בתורה המשיך בחי' אור הגנוז שבתורה, שלזה כיוונו מה שארז"ל כל המשתמש באור תורה היינו בחי' אור הגנוז כו' אור תורה מחייהו הוא בחי' טל תורה שהוא בחי' טלא דנטיף מעתיקא[96] כו'[97].

וזהו אם בחוקותי תלכו[2] בבחי' התורה, כמו שפרש"י ז"ל שתהיו עמלי' בתורה, אזי' ונתתי גשמיכם בעתם[3] היינו בחי' יערוף כמטר לקחי[48] עד שיגיע לבחי' אור זה"י, ואז ועץ השדה יתן פריו היינו שיהי' עצו כפריו[98] כו'. אבל בחי' טל תורה הוא בבחי' מלמעלמ"ט[99] ע"ד הטל שלא מעצר[100], ולכן אנו מברכי' נותן התורה[101] בבחי' מתנה כו' אך גם המתנה אינו נותנים כ"א למי שראוי, וכמארז"ל אי לאו דעביד לי' רעותא לא הוי נתן לי'[102] לכן כשמשתמש • באור תורה היינו קפז
בחי' אור זה"י טל תורה מחייהו בחי' טלא דנטיף מעתיקא כו'.

הרמון תזריע ע' קמא. וש"נ. סה"מ תרמ"א ע' תקנד בשם הבעש"ט. וש"נ.

92) שזהו בחי' אור זה"י: בסה"מ תרכ"ז (ע' תסד) ליתא תיבות אלו.

93) ז"ת דע"ק שזהו בחי' אור זה"י [= ז' הימים]: ראה סידור עם דא"ח סז, ג. רצא, ד.

94) ע"י חטא עה"ד נקנסה מיתה על אדה"ר: ראה בראשית ב, יז וברמב"ן שם. ג, יט.

95) מאן דנפיל מדרגי' אקרי מית: כ"ה בלקו"ת חוקת נז, רע"א. ובכ"מ בדא"ח. ובזהר ח"ג (אד"ר) קלה, ב איתא: מאן דנחית מדרגא קדמאה דהוה בי' קארי בי' מיתה (הובא בע"ח שער שבה"כ (שער ט) פ"ב, ובמבוא שערים שער ב ח"ב פ"ג).

96) טלא דנטיף מעתיקא: ראה זהר ח"ב סא, ב. סב, ב. פג, א. פח, א. ח"ג רפח, א (אד"ז).

97) כו': ע"כ לשון סה"מ תרכ"ז ר"ע תסה (ראה לעיל הערה 47).

98) ועץ השדה יתן פריו .. עצו כפריו: סיום הכתוב ונתתי גשמיכם בעתם — בחוקותי כו, ד ובתורת כהנים שם.

99) טל תורה הוא בבחי' מלמעלמ"ט: ראה גם סה"מ תר"ל ע' פט.

100) הטל שלא מעצר: תענית ג, א.

101) אנו מברכי' נותן התורה: נוסח ברכת התורה. ראה גם לקמן ע' רסח. סה"מ תר"ל ע' פז. תרל"ג ח"ב ע' תקנג. תרל"ד ע' מ־מא. המשך וככה תרל"ז פס"ו (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקנג).

102) אי לאו .. נתן לי': ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ טז, א. ב"ב קנו, א. וראה סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקס־תקסא. וש"נ.

בס"ד, ש"פ במדבר.

קמד • **וְהָיָה מספר בנ"י[1] כחול הים אשר לא ימד ולא יספר[2] מרוב[3], והקשו איך יתכן שיהי' במספר אשר לא יספר, שמאחר שנופל ל' מספר בהכרח לומר שיש בחי' מספר ע"ז, וכן צ"ל מ"ש ועלמות אין מספר[4] וארז"ל א"ת ועלמות אלא ועולמות[5] אין מספר אשר גם בזה צ"ל מאחר שהם עולמות בע"ג האיך יתכן שיהי' בלי מספר, וכן מצינו בכתובי' פעם כתיב המוציא במספר צבאם[6] ופעם כתיב היש מספר לגדודיו[7], וכן הקשו בגמ'[8] ממ"ש אלף אלפי' ישמשוני'[9], וכתי' היש מספר, והנה בגמ'[10] תירצו על הקושי' הנ"ל בענין מספר אשר לא יספר שבזמן שישראל ערש"מ הוא אשר לא יספר וכשאין עושין רש"מ והי' מספר כו', אמנם הענין הוא דהנה בבחי'[11]**

1) והי' מספר בנ"י: **התחלה אחרת למאמר שלאחריו ד"ה והר סיני עשן. ראה הנסמן שם.**

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) והי' מספר בנ"י .. ולא יספר: **הושע ב, א.**

3) מרוב: **בהושע שם ליתא תיבה זו. בבוך 1062 נמחקה תיבה זו. וכן ליתא בבוך 1108. אבל ראה סה"ש תש"נ ח"ב ע' 573 הערה 109 ובשולי הגליון השני שם.**

4) ועלמות אין מספר: **שה"ש ו, ח.**

5) א"ת ועלמות אלא ועולמות: **ראה תקו"ז בהקדמה (יד, ב). זהר ח"ג עא, ב. וראה סה"מ תרמ"ב ע' שנה. ושנ"נ.**

6) המוציא במספר צבאם: **ישעי' מ, כו.**

7) היש מספר לגדודיו: **איוב כה, ג.**

8) הקשו בגמ': **חגיגה יג, ב.**

9) אלף אלפי' ישמשוני': **דניאל ז, י.**

10) בגמ' תירצו: **יומא כב, ב.**

11) דהנה בבחי': **המשך המאמר הוא במאמר שלאח"ז (ד"ה והר סיני) לקמן ע' רכח שו"ה המספר: הנה בחי' זיו והארה המאיר מאתו להחיות ולהוות כו'.**

בס"ד.

והר סיני עשן[1] כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש, ויעל עשנו כעשן הכבשן[2] וגו', הקשה מהרמ"א[3] אומרו וה"ס עשן כולו מפני כו', היתכן שאש שלמעלה מעלה עשן[4] כל שהוא, גם כי בהר סיני אין בו אילנות ועצים כי מדבר הוא, ואיך יהי' עשן[5] כולו מפני האש, ולבד זה צ"ל מהו שייך ענין העשן למ"ת[6]. ויובן בהקדים ענין העשן, דהנה מבואר בס' הקבלה[7] ובפי' הראב"ד לס"י[8] שהוא ר"ת עולם שנה נפש[9] אשר על ענין ג' בחי' אלו הוא יסוד של ס"י[10], והם ג' בחי' נר"נ כ"מ בס"י[11]. ורבינו אאזמו"ר[12] זצ"ל פי' ששנה הם י"ב ר"ח הם י"ב גבולי אלכסוני'[13] של המדות כמ"ש מזה באורך בדרוש מחר חדש[14], ומסתמא שמע כן מהמגיד[15] זצ"ל, ועולם הוא בחי' מדות בעצם, והיינו ע"ש כי אמרתי עולם חסד

---

1) והר סיני עשן: הוא דרוש וידבר כו' ויצוום תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' צה ואילך, וש"נ) בשינוי התחלה ועם הוספות ושינויים. המאמר נמצא בשינויים בסה"מ תרל"ח ע' א ואילך. וש"נ. להתחלת המאמר בענין עשן ראה אוה"ת יתרו ע' תתטז (וע' תתכג) ואילך, וד"ה והר סיני עשן תשמ"ז (התוועדויות תשמ"ז ח"ג ע' 406 ואילך). פ"ו דמאמר זה הועתק גם בסה"מ תרל"ב ח"ב ע' שמח־שנ, ופ"ז הועתק שם ע' שנא־שנג. וראה ד"ה רכב אלקים רבותיים (לקמן ע' רסא ואילך) שהוא „ביאור ותשלום" מאמר זה.

וראה גם המאמר שלפנ"ז (ד"ה והי' מספר בנ"י) שהוא התחלה אחרת למאמר זה.

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) והר סיני .. הכבשן: יתרו יט, יח.

3) הקשה מהרמ"א: = מורינו הרב משה אלשיך (יתרו יט, טז — קושיות ח־ט).

4) היתכן שאש שלמעלה מעלה עשן: ראה גם יומא כא, ב.

5) בהר סיני .. אילנות ועצים .. ואיך יהי' עשן: ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 223 ואילך ובהערות שם. ע' 281 בהערות. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' שח.

6) מהו שייך ענין העשן למ"ת: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן שם ע' שי.

7) בס' הקבלה: ראה פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב נתיב כג. שער כא (שער פרטי השמות) פ"ו. שיעור קומה מערכת אדם סט"ו כח, ד. של"ה תושב"כ ויקרא שלז, א.

8) ובפי' הראב"ד לס"י: הקדמת הראב"ד לספר יצירה ד"ה אדנ־י (ב, ג). (הובא גם באוה"ת שבהערה 1).

9) ר"ת עולם שנה נפש: ראה ד"ה החודש הזה לכם תשל"א (סה"מ מלוקט — הוצאה החדשה — ח"ג ע' שצח).

10) ג' בחי' אלו הוא יסוד של ס"י: ראה הקדמת הראב"ד שם, וגם בפרק א ריש משנה ב. וכ"ה בד"ה לא היו ימים טובים תשמ"ו (התוועדויות תשמ"ו ח"ד ע' 208).

11) והם ג' בחי' נר"נ כ"מ בס"י [= כן משמע בספר יצירה]: ראה סה"מ תרכ"ז שם (ס"ע צט). תרל"ח שם (ע' כ — ושם: אמנם בס"י איתא עש"ן הוא בחי' נר"נ). לקמן פ"ג (ע' רל).

12) אאזמו"ר: אדמו"ר הזקן.

13) י"ב ר"ח הם י"ב גבולי אלכסוני': ראה פרדס שער כא (שער פרטי השמות) פ"ו. פט"ז.

14) בדרוש מחר חדש: ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' מט ואילך וע' נח ואילך. ובארוכה במאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"א ע' קכג ואילך. ועם הגהות וכו' באוה"ת בראשית ו, סע"ב ואילך. טו, א ואילך. וראה הנסמן בסה"מ תרכ"ז שם.

15) ומסתמא שמע כן מהמגיד: ראה גם הנסמן בסה"מ תרכ"ז שם (ע' ק). תרל"ח שם.

יבנה[16] וכתי' זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה[17], שבחי' העולם הם מבחי' המדות, ונפש הוא חיות העולם[18], ונמצא מפרש שבחי' נפש גבוה מכולם, ולפי' ס"י נפש בחי' מל' בחי' אחרונה[19] כו'. ולהבין שורש ענינם מהו צ"ל שורש ענין המספר ובלי מספר, הנה בחי' • זיו והארה המאיר מאתו להחיות ולהוות בחי' קמה
העולמות והנבראי' בע"ג הנה בבחי' זיו והארה זו שייך בחי' מספר, משא"כ בבחי' אוא"ס שלמעלה מבחי' הזיו וההארה המצמצמת ומתפשטת להוות ולהחיות העולמות בי"ע הוא בלי מספר, ונמצא מפרש שבחי' בי"ע ובחי' שורש ומקור המצמצם להוות בחי' בי"ע הוא בבחי' מספר, משא"כ באצי' היינו מה שלמעלה משורש התהוות בי"ע הוא בלי מספר כו', והנה קוטב דרוש זה הוא לפי דעה שרבינו ז"ל אמר כן בדרוש אחד[20], וזהו כפי מה שאמר בדרוש מה יפו פעמייך בנעלים הנדפס בלק"ת[21] וז"ל והנה ענין בחי' סנד"ל ונעל הנ"ל, צ"ל תחלה ענין השתלשלות כו', הוא ע"י בחי' מדותיו ית' כו' עכ"ז מהשתלשלו' חסד עליון לא הי' יכול להתהוות[22] בחי' יש ובע"ג בבחי' נפרד רק אדרבה ביטול לגמרי כמשל זיו השמש בשמש אך עיקר התהוות יש מאין ליש הוא ע"פ מדת מל' כי אין מלך בלא עם[23] כו', אך עכ"ז הי' העולם מתפשט בלי גבול וקץ ושיהי' התהוות בבחי' גבול מהלך ת"ק שנה[24] הוא ע"י המלאך סנד"ל החופה כו' את בחי' מל' להיות בבחי' גבול מהלך ת"ק שנה כו' יעו"ש, וזהו ע"ד מ"ש בזח"א פ' ויצא דקנ"ו[25] בענין הדודאים[26], וע' בפרדס שער השמות[27] פ'[28] , ובשער י"ז הוא שער אבי"ע[29]

---

16) כי אמרתי עולם חסד יבנה: **תהלים פט, ג.**

17) זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה: **תהלים כה, ו (בדילוג השם).**

18) ונפש הוא חיות העולם: **ראה גם הנסמן בסה"מ תרכ"ז שם (ע' צט). תרל"ח שם. וראה ג"כ מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ס"ע שט ואילך.**

19) ולפי' ס"י נפש בחי' מל' בחי' אחרונה: **ראה פרדס שער כא (שער פרטי השמות) פ"ח. אוצר ה' לספר יצירה פ"ו מ"ב (הפן הא'). לקמן פ"ג (ע' רל — ושם: כפי' הראב"ד לס"י). אוה"ת יתרו ע' תתטז (וע' תתכג) ואילך. ע' תתיח (וע' תתכה) (ושם: לפ"ד כל המפרשי ס"י הנ"ל עולם גבוה מבחי' שנה ושנה גבוה מבחי' הנפש).**

20) שרבינו ז"ל .. בדרוש אחד: **אדמו"ר הזקן, בד"ה וידבר כו' ויצוום תקס"ח (נדפס באוה"ת וארא ע' קצו ואילך. ע' ריז).**

21) בדרוש מה יפו פעמייך .. בלק"ת: **שה"ש מג, ג־ד.**

22) מדותיו .. לא הי' יכול להתהוות: **ראה גם לעיל ע' קפו. וש"נ.**

23) אין מלך בלא עם: **בחיי וישב לח, ל. ראה גם לעיל ע' קפד. ע' קפט־קצ. וראה הנסמן במאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תתקמט (לע' תרלא).**

24) העולם .. מהלך ת"ק שנה: **ראה חגיגה יב, א ותוד"ה מסוף. תמיד לב, א. מדרש כונן (אוצר מדרשים אייזענשטיין ח"א ע' 255). ברייתא מעשה בראשית (שם ח"ב ע' 315 (ע' 317)). חסד לאברהם מעין שני עין הקורא נהר ב־ג.**

25) בזח"א פ' ויצא דקנ"ו: **ע"א (בסתרי תורה).**

26) בזח"א .. בענין הדודאים: **ראה גם הנסמן בסה"מ תרכ"ז ע' צו.**

27) שער השמות: **שער כ.**

28) פ': **בסה"מ תרכ"ז (שם) מציין: פי"ג. (ב„השם התשיעי" שם בסופו מציין: „כמו שבארנו בשער אבי"ע בפרק ד"ה" — המובא בסמוך בפנים).**

29) ובשער י"ז הוא שער אבי"ע: **לפנינו הוא שער ט"ז.**

פ"ד ופ"ה שמפרש מאמר הזח"א הנ"ל בדוחק ובמק"מ[30] פי' בשם האריז"ל כפשוטו וכמ"ש כאן וכמשי"ת.

(ב) **והענין** הוא, דהנה כתי'[31] גדול אדונינו ורב כח ולתבונתו אין מספר, ופי' ורב כח הוא כי שיעור קומה של יוצר בראשית[32] רל"ו אלפי' רבבות פרסאות[33] בגימ' ורב כח, והפרסאות הם פרסאות שלמעלה[34] ומ"מ הוא בחי' מספר רק שהוא מספר גדול, ופי' יוצר בראשית הוא בחי' המהוה כל בחי' הנבראי' שנבראו בשי"ב (וע' בד"ה אני לדודי, ד"א[35]), וא"כ הרי גם בחי' שורש המחיה ומהוה את בי"ע הוא בבחי' מספר, והיינו כנ"ל שבחי' הארת המל' הנעשה ומתצמצם להיות שורש ומקור לבי"ע הוא ג"כ בבחי' מספר. ואפ"ל אפי' הארת ז"א שמאיר במל' לצורך התהוות העולמות הוא ג"כ בבחי' מספר, מאחר שבחי' המדות שייכים לעולמות[36] ונבראי' כמו שא"א לומר שהוא חסדן כ"א על זולתו דוקא שיש על מי להתחסד כו' וכמ"ש[17] זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה כו', משא"כ לתבונתו אין מספר, פי' תבונה הוא בן ובת[37] והיינו בחי' ז"א ומל' דאצי' כמו שהם באצי' ואינם בחי' מקור כלל לבי"ע אינם בגדר מספר כלל. ועפ"ז יובן מאמר הזהר[25] הנ"ל בענין הדודאים שהיחוד הוא ע"י המלאך וכמ"ש במק"מ בשם האריז"ל • כמו שכדי שיתהווה העולם ליש ודבר הוא ע"י מלאך כו' וכמ"ש בלק"ת ד"ה מה יפו פעמיך הנ"ל[21], וגם כי מלאך מט"ט מפרשי' לפעמים על בחי' מל'[38] ג"כ (ואפ"ל דהיינו כנ"ל שכאשר מז"א ומל' דאצי' מאיר הארה שמהארה זו יתהוו בחי' בי"ע כו', היינו שמאיר הארה זו אז במט"ט שרו ש"ע[39] שאז נק' ההארה מט"ט והוא שאמרו שמט"ט נק' מ' דאצי', וע' בד"ה מה יפו פעמיך בנעלים שלא נדפס[40], קמז

30) ובמק"מ: לזהר ח"א שם.

31) גדול אדונינו .. ולתבונתו אין מספר: תהלים קמז, ה (ושם: לתבונתו).

32) שיעור קומה של יוצר בראשית: ראה סה"מ תרל"ח שם (ע' ז). וש"נ. המשך תרס"ו ע כט. וש"נ.

33) רל"ו אלפי' רבבות פרסאות: בסה"מ תרל"ח שם הובא ב' נוסחאות: א) כבפנים. ב) רל"ו אלפים ריבוי רבבות פרסאות. וש"נ.

34) והפרסאות הם פרסאות שלמעלה: ראה גם פרדס שער ד (שער עצמות וכלים) ספ"א.

35) ופי' יוצר בראשית .. בד"ה אני לדודי, ד"א: אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תקנ. סה"מ תרכ"ו ס"ע רכב ואילך. תר"ל ע' רסז.

36) המדות שייכים לעולמות: ראה גם אוצרות חיים בתחלתו. הובא בלקו"ת מסעי צג, רע"א. הנסמן לעיל ע' ו.

37) תבונה הוא בן ובת: ראה זהר ח"ג (אד"ז) רצ, ב; רצא, א. תניא פט"ז ובמ"מ הגהות והערות קצרות (לכ"ק אדמו"ר זי"ע) לשם. לקו"ת מסעי צ, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תרכג. פרשיות התורה ח"א ע' לג. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קי, ב. תורת חיים בראשית כח, ד ובהערה 26. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א בלק ע' תקכ ואילך.

38) מלאך מט"ט .. בחי' מל': ראה גם אוה"ת משפטים ע' א'קצו ואילך. תהלים (יהל אור) ע' קמב.

39) במט"ט שרו ש"ע: ראה יבמות טז, ב ובתוס' שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תתעא. במדבר ח"ב ע' תשצ. דברים ח"ג ע' תשצד.

40) בד"ה מה יפו .. שלא נדפס: נדפס לאח"ז במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' רמח ואילך. וע' תג ואילך. אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תקעה ואילך. סהמ"צ להצ"צ קעה, ב ואילך.

ובהגהות בספר תרי"ט[41], ובד"ה קול מצהלות חתנים דתרי"ד[42], וצ"ע). אך על שטה זו קשה מהמדרש פ' בראשית פ' א'[43] בענין המלאכים י"א שנבראו בשני וי"א שנבראו בחמישי ר' לולינא בר טברין אמר בשם ר' יצחק בין על דעתו דר"ח[44] ובין על דעתו דר"י[44] הכל מודים שלא נברא ביום ראשון כלום שלא יאמרו מיכאל מותח בדרומו של רקיע כו' שנא' (ישעי' מ"ד[45]) אנכי ה' עושה כל כו' מאתי, מי אתי כתי' מי הי' שותף אתי במע"ב, ולפי המד"ר האיך אפ"ל מד"ה מה יפו פעמיך בנעלים[46].

(ג) **אמנם** הנה רבינו ז"ל עצמו כ' באגה"ק במאמר איהו וחיוהי חד[47], שגרמוהי הם כלים די"ס דאצי' הם בבחי' גבול, ולפי' האריז"ל גרמוהי זו"נ וחיוהי חב"ד[48]. והענין הוא דהנה אנו רואים שענין המדות הוא השפעה לזולתו דוקא וכנ"ל בענין חסדן או רחמן שא"א כ"א כאשר יש על מי להתחסד או להתרחם, משא"כ בחי' חכ' שיכול לישב ולהשכיל השכלות[49] כו', ועד"ז יובן למעלה שענין כלים דז"א שייכים לברה"ע וכמ"ש[17] זכור רחמיך כו' כי אמרתי עולם חסד יבנה כו'[16], משא"כ ג"ר וגם כלי הג"ר אינם שייכי' כלל לברה"ע, ונמצא כי פי' לתבונתו אין מספר לפי שטה זו הוא בחי' בינה דוקא, משא"כ כלים דז"א עכ"פ הם שורש ומקור הגבול. וע"פ ב' פי' אלו בפי' איהי וגרמוהי יובן ב' הפי' דעש"ן הנ"ל, דלפי מה שפי' רבינו ז"ל באגה"ק שגרמוהי הם כלים דע"ס זהו כפי' הראב"ד לס"י שנפש הוא בחי' מל', ועולם היינו בחי' נשמה בינה[50] והיינו בחי' כלי הבינה, ויתכן לפ"ז דעש"ן היינו נר"נ[51], ומ"ש כאן שנפש הוא חיות העולם היינו לפ"ד האריז"ל שגרמוהי הם זו"נ והיינו גם אור הזו"נ והאור הוא

---

41) ובהגהות בספר תרי"ט: **נדפסו באוה"ת שה"ש ח"ב ע' תקצה.**

42) ובד"ה קול מצהלות חתנים דתרי"ד: **הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש נדפסה במאמרי אדמו"ר הצ"צ תרי"ד ע' כד ואילך. (והיא הנחה מד"ה ונערים ממשתה נגינתם במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"ב ע' תרכב ואילך. קיצורים והגהות מכ"ק אדמו"ר הצ"צ — שם ע' תשל ואילך, ונדפסו גם באוה"ת סידור ע' רצו ואילך. וראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"ב ע' תרו ואילך).**

43) מהמדרש פ' בראשית פ' א': **ב"ר פ"א, ג.**

44) דר"ח .. דר"י: = **דרבי חנינא .. דרבי יוחנן.**

45) ישעי' מ"ד: **פסוק כד.**

46) ולפי המד"ר .. מד"ה מה יפו פעמיך בנעלים: **ראה גם סה"מ תרל"ח שם (ע' יג).**

47) באגה"ק במאמר איהו וחיוהי חד: **רס"כ.**

48) ולפי' האריז"ל גרמוהי זו"נ וחיוהי חב"ד: **ראה סה"מ תש"ג ע' 104 בהערה. תש"ח ע' 161 ובהערה כו. התוועדויות תש"נ ח"ב ע' 293 הערה 26. וראה גם קיצורים והערות לתניא ע' קה. מאמרי אדמו"ר הצ"צ תרי"ד ע' סב. ע' סח. ע' רטו. תניא עם ליקוט פירושים (חיטריק) פרק כג ע' תמג. ע' תנ. תרל"ח שם (ע' יד). תרכ"ט ע' שעח. תר"ל ע' רנח. ע' רצו ואילך. ע' שטז. תרל"ב ח"א ע' סא. ע' ר. תרל"ג ח"ב ע' שמח. המשך מים רבים תרל"ו פקנ"א. תר"ם ח"ב ע' תקב. ע' תקה.**

49) משא"כ בחי' חכ' .. ולהשכיל השכלות: **ראה גם לעיל ע' ז. ע' קלג.**

50) כפי' הראב"ד לס"י שנפש .. מל' ועולם .. נשמה בינה: **ראה לעיל הערה 19.**

51) דעש"ן היינו נר"נ: **ראה לעיל הערה 11.**

בחי' הנפש לכלי זו"נ כמו הנפש לגוף כו'. אך מה שיש להקשות על שטה זו מאחר שכלים דז"א הם בחי' גבול איך הם חד כמאמר איהו וגרמוהי חד בהון[52], אמנם הענין שבבחי' זו הם חד שמתייחד עמהם להוות עולמות בע"ג שבבחי' זו מתייחד איהו ית' עם גרמוהי בכדי שיהי' ברה"ע כו', אך הנה דרוש זה נא' לפי שטה הא' שבי"ע הם בבחי' מספר ובאצי' הוא בלי מספר כו'.

(ד) **ולהבין** ביאור הענין, דהנה יש בחי' עש"ן, והנה אנו רואים שכל • מה קמז שנברא ונתהווה למטה הוא רק משל לגבי מה שלמעלה[53], כמו עד"מ יום ולילה הנה למטה יום הוא בחי' אור ולילה הוא בחי' חשך, והנה אמרז"ל[54] באותן מ' יום שהי' משה בהר מאין הי' יודע עת יום ולילה, כשאומרי' קדוש הי' יודע שהוא יום וכשאומרי' ברוך הי' יודע שהוא לילה, ונמצא מה שלמטה בעוה"ז הוא יום ולילה למעלה הוא בחי' קדוש וברוך, שאין ערוך כלל בין ענין קדוש וברוך, שקדוש הוא בחי' העלאה[55] והמשכה מחמת הביטול לעצמיותו ית' ע' בלק"ת בביאור ע"פ ונקדשתי[56], וברוך הוא ג"כ המשכה[55] מצד הביטול כו', לענין יום ולילה שבחי' יום ולילה הוא רק בחי' משל לבחי' קדוש וברוך שהוא בחי' יום ולילה שלמעלה כו'. וכן יובן מכללות הברואים דדצח"מ שהצומח שלמטה הוא רק משל לגבי הצומח שלמעלה, שלמטה נק' צומח דשאים ואילנות ולמעלה הוא בחי' מלאכים שנק' עצי היער[57] כמ"ש[58] אז ירננו עצי היער, שעם היות שהמלאכים יש להם מוחין ג"כ ומתפעלים באהוי"ר, מ"מ ענין המדות יש בהם קטנות וגדלות שמתחלה המדות בקטנות ומתגדלת אח"כ מעט מעט הרי היא מצד א' דומה לבחי' הצומח שצומח מעט מעט, ומ"מ אין ערוך בין בחי' המלאכים שהם בחי' צומח לבחי' הדשא והאילן שהם צומח שלמטה שהוא רק בחי' משל לבד כו'. ועד"ז יובן בענין החי שבכללות מין החי יש כמה נבראי'[59] כמו

52) איהו וגרמוהי חד בהון: ראה תקו"ז בהקדמה (ג, ב).

53) שכל מה שנברא .. למטה .. משל .. שלמעלה: ראה גם אלימה רבתי להרמ"ק מעין ד עין שמש, תמר א פי"ד (קו, רע"ב). אוה"ת משפטים כרך ח ע' ג'לו ואילך. לעיל ע' קנד ואילך, וראה הנסמן שם. סה"מ תרכ"ט ע' קנז ואילך. תרל"ז ח"א ע' ג. וש"נ. תרס"ד ע' קלו ואילך.

54) אמרז"ל .. משה בהר: ילקוט שמעוני תשא לד, כח (רמז תו). מדרש תהלים יט, ג. ראה גם לעיל ע' קנה. המשך מים רבים תרל"ו פרק קנז. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרפא. תרל"ח ע' קכד־קכה. תרל"ט ח"א ע' רצו.

55) שקדוש .. העלאה .. וברוך .. המשכה: ראה לקו"ת שה"ש ה, ב. לעיל שם. סה"מ תרכ"ט ע' שפה. תרל"ח ע' טו ואילך. וש"נ.

56) בלק"ת בביאור ע"פ ונקדשתי: לקו"ת אמור לג, ד.

57) מלאכים שנק' עצי היער: ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' א'קיד. וש"נ. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פה, ב ובהערה 17. סה"מ תר"ל ע' צד. המשך מים רבים תרל"ו פל"ט־מ. ס"פ קנה. סה"מ תרל"ח ע' יז. וש"נ.

58) אז ירננו עצי היער: דברי הימים־א טז, לג.

59) שבכללות מין החי יש כמה נבראי': ראה גם לעיל ע' קנ ואילך. וש"נ.

חיות ובהמות ועופות ששורש החיות הוא מפני ארי'[60] והבהמות מבחי' פני שור[61], והנה הארי' שלמעלה והשור שלמעלה שהם מבחי' המרכבה[62] שנושאים את הכסא[63] והאדם שעל הכסא[64] למעלה מחמת הביטול שלהם, הרי אין ערוך כלל בין בחי' שור וארי' שלמטה לבחי' שור וארי' שלמעלה, ששור וארי' שלמטה הם רק בחי' משל לגבי שור וארי' שלמעלה, ובאמת גם שור וארי' שבמרכבה[65] הוא רק בחי' משל לגבי בחי' ארי' שלמעלה הימנו דהיינו בחי' חסד[66] מרכבתא עילאה, שבחי' ארי' שבמרכבה הוא רק משל לבחי' ארי' דאצי' הוא בחי' חסד עליון דאצי', וכן חסד עליון דאצי' בחי' ארי' הוא ג"כ רק משל לגבי שלמעלה הימנו היינו בחי' חכ' דאצי' שנק' ג"כ ארי', כי ארי' הוא מל' ראי'[67] וכתי' וירא ראשית לו[68], שהוא בחי' חכ'[69], וכמו"כ בחי' ארי' דחכ' הוא ג"כ רק משל לגבי שלמעלה הימנו, היינו כי הכתר הוא ג"כ בחי' ארי'[70] כמ"ש[71] ארי' שאג מי לא יירא ה' אלקי' דיבר מי
קמח לא ינבא, פי' דיבר • היינו דיבור אנכי[72] ה' אלקיך[73], אנכי הוא בחי' כתר[74] שנמשל ג"כ לארי', ולגבי בחי' זו גם החכ' נק' רק משל כו' כי החכ' מאין תמצא[75] כולם בחכ' עשית[76] כו'. ונמצא כי יש ריבוי בחי' והתחלקות המדריגות שכולם הם רק בחי' משל להגבוה ממנו כו', ועד"ז בכל הבחי' כו', וכמו בעוה"ז הגשמי הנה כשמצטיירי' צורת אדם הגשמי ע"ג לוח, עם היות שהוא דומה ממש להאדם החי, הנה הוא בלתי חיות כלל ואינו בערך כלל להאדם הגם שהוא דומה לו ממש (גם

---

60) ששורש החיות הוא מפני ארי': **ראה טעמי המצות להרח"ו ר"פ ויקרא וציין לזהר פ' פינחס (זח"ג רמ, ב). מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' לא. ע' מא. סה"מ תרל"ח ע' יז. וש"נ. וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ע' כח.**

61) והבהמות מבחי' פני שור: **ראה ע"ח שער קיצור אבי"ע (שער נ) פ"ח. טעמי המצות להרח"ו שם. מאמרי אדמו"ר הזקן שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי שם (ושם: הבהמות הטמאות שהוא פני ארי'). וש"נ. סה"מ תרל"ח ע' יח. וש"נ. תרמ"ב ע' רו. וש"נ.**

62) הארי' .. והשור .. מבחי' המרכבה: **ראה יחזקאל א, י. ראה גם אור החיים אחרי יז, יד.**

63) שנושאים את הכסא: **ראה בחיי תרומה כה, י בשם פרקי דר"א (ספ"ד). הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' שעג.**

64) והאדם שעל הכסא: **ראה יחזקאל א, כו.**

65) שור וארי' שבמרכבה: **בהבא לקמן — ראה גם לעיל ע' קנו. המשך מים רבים תרל"ו פרק קנז. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרפ. וש"נ. תרל"ח שם (ע' יח ואילך). וש"נ.**

66) ארי' .. חסד: **ראה זהר חדש (תיקונים) צד, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'תפה. וש"נ. תורת חיים משפטים רפו, ד. וש"נ.**

67) ארי' הוא מל' ראי': **ראה תקו"ז תיקון ע (קכב, א). תו"א ויחי מה, א. יתרו עא, ד. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' א'ל.**

68) וירא ראשית לו: **ברכה לג, כא.**

69) וירא ראשית .. בחי' חכ': **ראה גם מגלה עמוקות ואתחנן אופן יב.**

70) הכתר הוא ג"כ בחי' ארי': **ראה גם מאורי אור אות א' סק"א (מערכת אריה).**

71) ארי' שאג .. לא ינבא: **עמוס ג, ח.**

72) ארי' שאג .. דיבור אנכי: **ראה שמו"ר פכ"ט, ט.**

73) אנכי ה' אלקיך: **יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.**

74) אנכי .. כתר: **ראה זהר ח"ג רנו, ב (רע"מ).**

75) החכ' מאין תמצא: **איוב כח, יב.**

76) כולם בחכ' עשית: **תהלים קד, כד.**

בציור החיות[77] כמו שעושים האומנים) עכ"ז אינו רק משל להאדם החי כו'. וכן עד"ז הוא בציור דצ"ח כמשל המפה[78] שמציירים בה כל כדור הארץ ימים ונהרות ומדבריות ודשאים וצמחי' שמרומזי' בה הכל רק שזהו בקיצור נמרץ שאינו בערך כלל לגוף הארץ ודשאי' ואילנות שתופסים מקום ושטח, משא"כ על המפה נרמז רק בתמונה א' הרומזת על האילנות וכדומה, והרי המפה היא רק משל לבד לגבי כללות הארץ וכל אשר עליה הימים כו'. וכמו"כ יובן שכללות העולם וד' רוחותי' הם רק משל לבד לבחי' שורשם ומקורם, כמו ד' רוחות מזרח כו' ומעלה ומטה רומזי' לו"ק הם בחי' מדות, שאינו בערך כלל בחי' דרום העולם לגבי בחי' חסד[79] שהוא רק משל לבד לבחי' החסד כו'. ועוד למעלה יובן שגם התורה נק' משל הקדמוני[80] ויתפרש בב' אופנים[81], הא' שהתורה שלמטה שנתלבשה בעניני' גשמי' שהם רק משלים לגבי התורה כמו שהיא ברוחניות למעלה, הב' שגם התורה כמו שהיא למעלה הוא ג"כ רק משל וזהו משל הקדמוני שהוא בחי' משל לקדמונו ש"ע[82] כו', ועכ"ז משל דתורה אינו דומה לבחי' המשלים הנ"ל שע"י משל דתורה מבינים הנמשל כמו שע"י המשל מבינים הנמשל, משא"כ בשארי המשלים הנ"ל, אבל מ"מ גם התורה היא משל הקדמוני כו', ועד"ז יובן בכללות עש"ן שעשן[83] שלמטה הוא רק משל לעש"ן שלמעלה.

(ה)[84] **ובכ"ז** יובן שרש ההפרש בין ש' הוי' לשם שדי[85], שבחי' המספר והמשלים נמשך משם שדי כי שם שדי הוא שאמר לעולמו די[86] בבחי' גבול כו', ובחי' בלי מספר הוא מבחי' ש' הוי' שהוא בלי גבול כו'. אמנם מה שצ"ל[87] הלא שם שדי נא' ונגלה לאברהם על המילה כמ"ש אני אל שדי[88] כו', וא"כ איך

77) להאדם .. בציור החיות: ראה גם לעיל ע' קפה. וש"נ.

78) כמשל המפה: ראה גם שערי אורה לאדמו"ר האמצעי לא, ב ובהערה 44. אוה"ת פ' ראה ע' תשמה. סה"מ תרכ"ז ע' צט. ע' רלח. תרל"ה ח"א ע' רמד. תרל"ח שם (ע' יט). תרנ"ב ע' קיד.

79) דרום .. בחי' חסד: ראה זהר ח"א כט, ב ובאור החמה שם. מאורי אור אות ד' סעי' כ (מערכת דרום) וביאיר נתיב שם. תורת חיים וארא סו, ב. וש"נ.

80) התורה נק' משל הקדמוני: שמואל־א כד, יד וברש"י שם. רש"י משפטים כא, יג. מכות י, ב ד"ה והאלקים. ראה תו"א מקץ מב, ב. מגלת אסתר צח, ב. לעיל ע' עד. סה"מ תר"ם ח"א ע' קעח. וש"נ. תרנ"ט ע' יט.

81) משל הקדמוני .. בב' אופנים: ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' צו. תרל"ה ח"א ס"ע נז ואילך.

82) ש"ע: = של עולם.

83) שעשן: בסה"מ תרכ"ז ע' צט: שעש"ן.

84) (ה): בסה"מ תרכ"ז שם נוסף קטע שלא הועתק כאן.

85) ההפרש בין ש' הוי' לשם שדי: ראה גם אוה"ת וארא שבהערה 20 (ע' ריט).

86) שאמר לעולמו די: ראה חגיגה יב, א. ב"ר פ"ה, ח. פמ"ו, ג.

87) אמנם מה שצ"ל: בהבא לקמן — ראה גם לעיל ע' קד. סה"מ תרכ"ט ע' מט. וש"נ. ס"ע צו ואילך. תר"ל ע' סא ואילך. תרל"ה ח"א ע' מג ואילך. ד"ה וארא תשל"ה (סה"מ מלוקט ח"ה ע' קלז ואילך. בהוצאה החדשה — ח"ב ע' רמב ואילך).

88) אני אל שדי: לך לך יז, א.

נאמר כאן שברה"ע הי' ע"י שם שדי כו', אך הענין הוא דהנה אמרו עוד במדרש
שדי באלקותי לכל ברי'[89], פי' ענין די הוא שמבחי' שם שדי נמשך גילוי אלקות
קמט בשפע עד שיאמרו די כמו ענין שיבלו שפתותיכם • מלומר די[90], וכמו בצדקה
שהוא מצוה כו' נאמר די מחסורו כו' אפי' סוס לרכוב עליו[91] כו' נכלל ג"כ בכלל
די כו' (וע' בד"ה אני לדודי[92] הנ"ל[35] שמשם שדי נמשך נסים נסתרים[93] כו' וע'
בד"ה ויכל אלקי' ביום השביעי כו', ד"א[94]), ונמצא לפמ"ש שברה"ע הוא ע"י שם
שדי הוא לפי פי' שאמר לעולמו די כו' וע"י המילה נמשך ש' שדי, שדי באלקותי
לכל ברי' כו'.

(ו) **ועוד** יובן[95] ענין מספר ובלי מספר ממ"ש במ"א[96] ע"פ[97] ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים, ויובן בהקדים ענין האותיות[96], דהנה שרש האותיות הם בנפש[98] עצמה רק שקבען בפה[99], אבל שרשן ומקורן הם בעצם הנפש עצמה כו' ורק שהם יוצאים ע"י המוצאות אחה"ע מהגרון גיכ"ק מהחיך[100] כו', והמופת לזה הוא מקטן או חרש הגם שיש להם המוצאות ומנענעים המוצאות מ"מ א"א להם לדבר, והיינו מפני שאין האותיות בהמוצאות כו' כ"א בנפש (ולכן החרש מוליד שלם[101] מפני כי בנפשו יש בחי' האותיות, ומ"מ אינו יכול לדבר מפני כי אין האותיות נמשכים מהנפש לכלי המבטא שיוציאו האותיות אחה"ע גשמי' ולכן אינו יכול לדבר ומ"מ מוליד שלם כו'). והנה יש אותיות המח' ואותיות

---

89) במדרש שדי באלקותי לכל ברי': ראה פירש"י לך לך שם. ב"ר פמ"ו, ג.

90) שיבלו שפתותיכם מלומר די: שבת לב, ב. ראה גם סה"מ תרל"ח שם (ע' כ).

91) די מחסורו כו' אפי' סוס לרכוב עליו: פ' ראה טו, ח. כתובות סז, ב.

92) בד"ה אני לדודי: ראה אוה"ת פ' ראה ע' תשפג (ושם: הרמב"ן והבחיי ר"פ וארא). שה"ש ח"ב ס"ע תקנא. ע' תקנה.

93) שמשם שדי נמשך נסים נסתרים: ראה רמב"ן ובחיי לך לך יז, א. מקומות שנסמנו בהערה הקודמת ובהערה 87. ד"ה אנכי ה"א תשכ"ו (סה"מ תשכ"ו ע' קעה, ובהמצויין שם הערה 6).

94) בד"ה ויכל אלקי' .. ד"א: נדפס במאמרי אדמו"ר ה„צמח צדק" – הנחות – בראשית ח"א ע' כג ואילך. וש"נ.

95) ועוד יובן: פרק זה הועתק גם בסה"מ תרל"ב ח"ב ע' שמח־שנ.

96) במ"א ע"פ ועמדו רגליו .. האותיות: ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"א ע' נט. נביאים ע' רסא. אוה"ת וארא שם ע' רכ ואילך. נ"ך כרך א ע' תקכג. סה"מ תרכ"ז שם (ע' ק). ע' תכ. תר"ל ע' שכ. תרל"ח שם (ע' כא).

97) ועמדו רגליו .. הזיתים: זכרי' יד, ד.

98) שרש האותיות הם בנפש: ראה אגה"ק ס"ה. מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"א ע' נז. נביאים ע' רנח. אוה"ת וארא שם. סה"מ תרל"ג ח"ב ס"ע שנו ואילך. תרל"ח שם. שערי אורה לאדמו"ר האמצעי ו, א ובהערה 16. תורת חיים בשלח קמח, א. וש"נ.

99) שקבען בפה: ראה ספר יצירה פ"ב מ"ג. וראה גם תו"א מקץ מב, ב.

100) אחה"ע מהגרון גיכ"ק מהחיך: ספר יצירה פ"ב מ"ג (ע"פ הגירסא מדפוס מנטובה שם משנה א). וראה גם אגה"ק שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' קה. וש"נ.

101) החרש מוליד שלם: ראה סה"מ תרל"ח שם. וראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' שכא. ענינים ח"ב ס"ע תמא ואילך.

הדיבור ושניהם שרשם בהנפש עצמה, ואם[102] שאותיות המח' גבוהים יותר, מ"מ בשרשן בנפש שורש אותיות הדיבור קודם לאותיות המח' (וי"ל שקדמו גם במעלה, ולכן מעלת האדם שנק' מדבר הוא ע"ש הדיבור ולא מחשב ע"ש המחשבה וכמ"ש ויהי האדם לנפש חי'[103] ות"א[104] לרוח ממללא כו'). והנה שורש חיות כל העולמות הוא מבחי' אותיות כמו עד"מ מאמר יהי רקיע[105] עומד תמיד ברקיע להחיותו, וכמ"ש לעולם ה' דברך נצב בשמים[106] להחיותו, שאם היו מסתלקי' האותיות המחי' שמו"א[107] אפי' על רגע א' היו חוזרים לאין ואפס, ורק ע"י שהאותיות עומדים תמיד בשמים להחיותם ולהוותם מאין ליש תמיד. והנה האותיות הם בטלים בתכלית לאוא"ס וממילא גם כללות העולם המקבל חיות מהעולמות ג"כ בטלים בתכלית. ובזה יובן מ"ש בסש"ב ח"ב פ"ג אלו ניתנה רשות לעין לראות ולהשיג את החיות והרוחניות שבכל נברא השופע בו, היינו בחי' האותיות שורש ומקור העולמות, שא"א לומר שהגם שנראה העולם ליש ודבר מ"מ זה רק לעינינו אבל באמת זהו שקר גמור[108] ולא יש בחי' עולם כלל, דא"כ מהו ענין ברה"ע[109] שנברא העולם ליש ודבר יש מאין מאחר שאינו כלל ורק נראה לעיני בשר שלנו כו', אמנם הענין הוא כנ"ל שהעולם הוא יש ודבר והחיות המחי' ומהווה • הוא בחי' האותיות והאותיות הם בטלים בתכלית, ונמצא ממילא גם קנ **העולם בטל כו', אבל כאשר האותיות עומדים בהרקיע להחיותו ולקיימו הנה הוא נמצא ליש ודבר וכמ"ש רס"ג דבר מלא דבר[110], וכדמות ראי' לזה הוא ממשארז"ל במשנה פ"ז דסנהדרין[111] שנים לוקטין קשואין כו' האוחז כו' (וע' מזה בד"ה אנכי הוי' אלקיך, ד"ו[112] באורך). והנה כאשר נמשכו האותיות להוות עולמות נמשכו אותיות שמהם נתהוו עולמות, ויש אותיות שנשארו למעלה שלא נתהוו מהם עולמות. ובזה יובן מ"ש בזהר באד"ר[113] קד"ח ב' בגלגלתא יתבין תליסר אלפי רבוא עלמין[114], ומספר אלף אלפין ריבוא ושבעת אלפי' ות"ק קוצי דשערי,**

---

102) ואם: **בסה"מ תרכ"ז שם (ע' קא): ועם.**

103) ויהי האדם לנפש חי': **בראשית ב, ז.**

104) ות"א: = **ותרגום אונקלוס.**

105) יהי רקיע: **בראשית א, ו.**

106) לעולם ה' דברך נצב בשמים: **תהלים קיט, פט. ראה שער היחוד והאמונה פ"א.**

107) שמו"א: = **שמים וארץ.**

108) שנראה העולם ליש .. שקר גמור: **ראה תו"א תשא פו, ג. סה"מ תרל"ח ע' כב, וש"נ. תר"ם ח"א ס"ע רכו ואילך. וש"נ.**

109) העולם ליש ודבר .. מהו ענין ברה"ע: **ראה הנסמן בהערה 112.**

110) וכמ"ש רס"ג דבר מלא דבר: **ראה המשך מים רבים תרל"ו פ"ל בהערה קלב: „רס"ג בס' האמונות והדעות מ"א: דבר לא מדבר. וכ"ה במו"נ ח"ב רפי"ג. ואולי גם כאן צ"ל כן". וראה סה"מ תרל"ח ע' שעא. וש"נ.**

111) במשנה פ"ז דסנהדרין: **(משנה יא — סז, א). ראה גם לעיל ע' קנח.**

112) בד"ה אנכי הוי' אלקיך, ד"ו: **סה"מ תרכ"ו ע' נה. וראה גם שם ע' יז ואילך. ע' קסה. סה"מ תרכ"ט ע' קסא ואילך. המשך מים רבים תרל"ו פקנ"ח. סה"מ תרל"ח ע' כג. המשך תרס"ו ע' תקסח.**

113) באד"ר: = **באדרא רבא (בזהר ח"ג).**

114) בגלגלתא יתבין תליסר אלפי רבוא עלמין: **ראה גם אגה"ק ס"כ (קל, סע"א). מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"א ע' נח. נביאים ס"ע רנט ואילך. הנסמן בסה"מ תרכ"ז שם. תרל"ח שם ואילך.**

שכוונתו אינו על עלמין ממש כ״א על בחי׳ האותיות הנ״ל שנשארו למעלה שלא
נתהוו מהן עולמות, ונק׳ עולמות היינו שאם היו נמשכים למטה הי׳ מתהווה מהם
עולמות. וז״ע ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים[97], כי הנה שמן הוא בחי׳
חכ׳[115], וזיתים הם מקור החכ׳[116] והיינו בחי׳ מזלות ונוצר ונקה מקור החו״ב[117],
וז״ע שנים זיתים כו׳ אחד מימין הגולה ואחד כו׳, והר הוא בחי׳ היותר גבוה[118]
כו׳, ולע״ל ועמדו רגליו על הר הזיתים שיהי׳ הגילוי מבחי׳ רגליו על הר הזיתים
כו׳, והיינו בחי׳ אותיות עד היותר עליונים כו׳. דהנה האותיות נק׳ סוסים[119]
כנודע, והנה הסוס הוא מרכבה לבחי׳ אדם ובטל לגמרי לבחי׳ אדם הרוכב עליו
כו׳, והאדם היושב עליו מנהיג אותו לכל מקום שירצה יטהו, והרי זה כמו אותיות
המח׳ ודיבור שהסוס הוא כמו עד״מ ענין אותיות הדיבור והאדם הרוכב עליו הוא
כמו עד״מ אותיות המח׳ שכמו המח׳ מנהיג את הדיבור כמו״כ האדם מנהיג
ומוביל את הסוס למקום שירצה כו׳ כנ״ל. ועד״ז יובן ענין ועמדו רגליו ביום ההוא
על הר הזיתים, שבחי׳ רגליו הוא בחי׳ אותיות רק שהם עוד יותר גבוהים כו׳,
וגילוי זה יהי׳ לע״ל על הר הזיתים כו׳. ובכ״ז יובן שורש ההפרש בין ועלמות אין
מספר לבחי׳ המוציא במספר כו׳, שבחי׳ העולמות שנבראו מהאותיות הם בבחי׳
מספר וגבול, אבל בחי׳ האותיות שנשארו למעלה הם בלי מספר (ומ״ש בזהר[120]
אלף אלפין רבבן כו׳ שהם בבחי׳ מספר, אפ״ל שבאמת אין הכוונה על אותיות אלו
שהם בלי מספר, רק הכוונה שכמו שיש אותיות שנקראים עולמות ואינם בחי׳
עולמות מוגבלים כ״א רק אותיות שכשימשכו למטה יהי׳ מהם עולמות, כמו״כ
עד״ז למעלה יותר יש בחי׳ שנק׳ ג״כ עד״ז בחי׳ עולמות והם בלי מספר ממש וכמו
קנא אותיות דרגליו, ועוי״ל שגם באותיות • אלו דגלגלתא הם בלי מספר היינו
שכאשר ימשכו למטה יתהווה מאות א׳ עולמות בלי מספר כו׳, וכמו ביו״ד נברא
העוה״ב ובה׳ נברא העוה״ז[121] שחשיב רק ב׳ אותיות לכלליות העוה״ב והעוה״ז
הגם שיש בהם מספר עצום, כמו״כ עד״ז י״ל שמאות א׳ שבאותיות דגלגלתא אם

---

115) שמן הוא בחי׳ חכ׳: ראה זהר ח״ב פז, ב; קמז, ב ובהגהת הרח״ו שם. מאורי אור אות ש׳ סמ״ח (מערכת שמן) וביאיר נתיב שם. מאמרי אדמו״ר האמצעי קונטרסים ע׳ תקמה. וש״נ. סה״מ תרמ״ב ע׳ קכה. וש״נ.

116) וזיתים הם מקור החכ׳: ראה לקו״ת בהעלותך לו, ב. ד״ה הללו את ה׳ תשל״א (סה״מ מלוקט ח״א ע׳ קה. בהוצאה החדשה – ח״א ע׳ קפח). לקו״ש ח״א ע׳ 103.

117) מזלות ונוצר ונקה מקור החו״ב: ראה זהר ח״ג רפט, ב (אדרא זוטא). ע״ח שער הכללים פ״ה. לקו״ת בהעלותך שם. תורת חיים שמות לו, א הערה 455. אוה״ת בראשית כרך ו תתרמב, ב.

118) והר הוא בחי׳ היותר גבוה: ראה אוה״ת שם. סה״מ ולקו״ש שבהערה 116.

119) האותיות נק׳ סוסים: ראה תקו״ז בהקדמה (ח, א). מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ט ע׳ יא, וש״נ. תקע״א שם (ע׳ נט). נביאים שם (ס״ע רס ואילך). תורת חיים בשלח קסג, א ובהערה 69.

120) ומ״ש בזהר: בהבא לקמן ראה גם אוה״ת וארא שם (ע׳ רכא).

121) ביו״ד נברא העוה״ב .. העוה״ז: ראה מנחות כט, ב. ב״ר פי״ב, י. וראה סה״מ תרמ״א ע׳ קלד. לעיל ע׳ קיב.

הי' מתהווה עולמות מזה הי' בלי מספר, וע' בספר יהושע ישעי'[122] ע"פ[123] בטחו בהוי' עדי עד כי בי"ה הוי' צור עולמים) ומכ"ש בחי' האותיות דבחי' רגליו כו', וזהו בחי' שם שדי ושם הוי' שבחי' המוציא במספר נמשך משם שדי ובחי' אין מספר הוא מש' הוי' כו'.

(ז) **ומעתה** יובן[124] ענין מ"ש וארא אל אברהם כו' באל שדי[125], דהנה האבות הן המרכבה[126] שהיו בבחי' מרכבה תמיד, ע"ד והחיות נושאות את הכסא[63] שהם תמיד בבחי' ביטול וזעים מחיל כסא[127], עד"ז היו האבות תמיד בבחי' ביטול כו'. אמנם עכ"ז היו נבראים ואהוי"ר של הנברא מצד עצמו א"י[128] להגיע כ"א לשורש ומקור הנבראים[129], וזהו בחי' שם שדי שאמר לעולמו די[86] כו', ולכן וארא כו' באל שדי כו'. ומה שלא נתגלה עליהם בבחי' היותר גבוה, זהו מחסד ה' עליהם בכדי שלא יתבטלו ממציאותן, לכן נגלה עליהם בשם שדי בחי' שורש ומקור הגבול שיוכלו לקבל ולא יתבטלו ממהותן, ע"ד משארז"ל[130] הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהם ושרפן כו', שמצד עוצם הגילוי נתבטלו המלאכים שהם נבראים ממהותן לגמרי כו'. אבל ושמי הוי' לא נודעתי להם[131], פי' אם כי ידעו משם הוי' זהו רק בדרך ידיעה אבל לא בבחי' יחוד וחיבור, וזהו עוד פי' בענין ושמי הוי' לא נודעתי להם שאם כי ידעו משם הוי' (דלתתא[132]) מ"מ לא נודעתי בחי' יחוד כו'. אמנם ע"י מ"ת נתגלה בחי' שם הוי' כו', וזהו מ"ש[133] ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקי', פי' קאי אדלעיל מיני' שנאמר וידבר כו' אני הוי'[134] כו', והייתי לכם לאלקים שבחי' הוי' יהי' לכם לאלקי'. וביאור הענין דהנה יש ג' בחי', הא' בחי' שם אלקים בחי' עיר אלקינו בחי' אותיות הדיבור, ויש בחי' גדול הוי' שמאיר בבחי' עיר אלקינו[135] והיינו ע"ד שמש ומגן הוי' אלקים[136], ויש בחי'

---

122) בספר יהושע ישעי': נדפס באוה"ת נ"ך ח"א ע' רז ואילך.

123) בטחו בהוי' .. עולמים: ישעי' כו, ד.

124) ומעתה יובן: פרק זה הועתק גם בסה"מ תרל"ב ח"ב ע' שנא־שנג (ראה גם לעיל הערה 95).

125) וארא אל אברהם כו' באל שדי: וארא ו, ג.

126) האבות הן המרכבה: ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. ראה גם תניא פי"ח. פכ"ג. פל"ד. פל"ט. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רטו. לעיל ע' פא. סה"מ תרמ"ב ע' רלח. וש"נ. עת"ר ע' כ.

127) וזעים מחיל כסא: ע"פ פיוט „וחיות" בקדושת כתר במוסף דר"ה (בנוסח ספרד ואשכנז).

128) א"י: = אינו יכול.

129) הנברא .. לשורש ומקור הנבראים: ראה גם סה"מ תרל"א ח"א ס"ע רב ואילך. וש"נ. תרל"ז ח"א ע' רלד. וש"נ.

130) הושיט הקב"ה אצבעו .. ושרפן: סנהדרין לח, ב. ראה גם לעיל ע' קנא. לקמן ע' רעה. וש"נ.

131) ושמי הוי' לא נודעתי להם: וארא ו, ג.

132) משם הוי' (דלתתא): ראה לקמן הערה 166.

133) ולקחתי אתכם .. לכם לאלקי': וארא ו, ז.

134) וידבר כו' אני הוי': וארא שם, ב.

135) שם אלקים .. עיר אלקינו .. גדול הוי' שמאיר בבחי' עיר אלקינו: תהלים מח, ב. ראה זהר ח"ב רלה, א. ח"ג ה, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' פ. וש"נ. הנסמן בסה"מ תרל"ח שם (ע' כה).

136) שמש ומגן הוי' אלקים: תהלים פד, יב. ראה גם אוה"ת שמות ע' ל ובהערה לשם. סה"מ תר"ל ע' מג. ס"ע סט וע' צט. תרמ"ב ס"ע קכד.

שם הוי' עצמו דהיינו שנמשך הגילוי מבחי' שם הוי' עצמו ע"ד כמו משם אלקי',
וזהו אינו כמ"ש במ"א בענין והי' הוי' לי לאלקים שהוי' לגבי ע"ק כאלקי'
יחשב[137], שאז שם הוי' הוא במדריגת שם אלקים, רק שהוא בחי' אלקים היותר
קנב נעלה, כ"א שהגילוי הוא • משם הוי' כמו משם אלקים ועכ"ז הוא בחי' שם הוי'.
וזהו והייתי לכם לאלקי' ששם הוי' יהי' כמו שם אלקי' ועכ"ז יהי' שם הוי' ולא
שם אלקים. אך משצ"ל הלא נת' בלק"ת בסוף ביאור כי כארץ תוציא צמחה[138]
בענין שם אלקים שאומרים על שם אלקים אלקינו, משא"כ בכל השמות, והתירוץ
כי פי' אלקינו היינו שלנו שיומשך בבחי' גילוי ממש לנו וזהו דייקא ע"י ש' אלקי'
שהוא בחי' גבורות וצמצומי', ואיך נאמר כן על ש' הוי' שלא נאמר בשם הוי' כמו
בשם אלקים אלקינו כו'. אך הענין ע"ד משארז"ל[139] עתידים צדיקי' שיקראו על
שמו של הקב"ה, ופרש"י ז"ל שיהי' שמם הוי' וע"ד שכ' ושם העיר מיום הוי'
שמה[140], וכמארז"ל טבא למדינתא דשמה כשם מלכה[141], והיינו מה שעכשיו היא
בחי' עיר אלקינו תהי' לע"ל בחי' שם הוי', וא"כ יובן מ"ש והייתי לכם לאלקים
שבחי' שם הוי' יהי' בחי' אלקים, הגם שלא נאמר בו כמו בשם אלקים. אמנם הנה
כ"ז הוא ע"י ולקחתי אתכם לי לעם[133], פי' שכל הכח הזה הוא ע"י שתהיו לי לעם
ע"י קבלת התורה ומצות שנתלבשו בדברים גשמי' דוקא, וכמו החותם שאינו ניכר
על האבן טוב מחמת רוב בהירתו כ"א על השעוה דוקא, כמו"כ עיקר ההמשכה
הוא ע"י תומ"צ שנתלבשו בדברים גשמי' דוקא, וע"י עשיית המצות בקבלת
עומ"ש שמקבל עליו עול מצות גשמי', הנה עי"ז הוא בבחי' לי לעם ועי"ז והייתי
בחי' אני הוי' לכם לאלקים כו'. ואם כי הגילוי הוא מבחי' שם הוי' דלתתא מ"מ
הוא גבוה מאד נעלה, דהנה עיקר ש' הוי' הוא היו"ד[142] של שם, ששם הוי' לשון
שמחי' ומהוה[143], והיו"ד מורה על תמידות ההתהוות[144] כמו ככה יעשה[145] כו'.

---

137) והי' הוי' לי לאלקים שהוי' לגבי ע"ק כאלקי' יחשב: **ויצא כח, כא. ראה גם תו"א ויצא כא, ד. כב, ג. לקו"ת דרושים לשבת שובה סה, ד. תורת חיים שמות מח, ג ובהנסמן שם. אוה"ת וארא ע' קנו.**

138) בלק"ת בסוף ביאור כי כארץ תוציא צמחה: **נצבים נג, סע"ג. וראה גם הנסמן במ"מ לשם. בלק עג, ב. אוה"ת דברים כרך ו ע' ב'רסג. הנסמן בסה"מ תרכ"ז שם (ע' קג).**

139) עתידים צדיקי' .. ופרש"י .. שמם הוי': **ראה ב"ב עה, ב וברשב"ם שם. הובא גם באוה"ת בראשית כ, א. תולדות קס, א. ויחי שנט, ב. עקב ע' תקצח. פ' ראה ע' תשפד. ע' תשצ. תצא ע' תתקג. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תיג. וש"נ. תרל"ח שם (ע' כו). וש"נ. תרמ"ב ע' קלב. וש"נ. המשך תער"ב ח"ב ס"ע תתקיא. אבל ראה סה"מ תרמ"ו ע' יח (ושם: צ"ע שם ברש"י לא פי' כן).**

140) ושם העיר מיום הוי' שמה: **יחזקאל מח, לה.**

141) טבא למדינתא דשמה כשם מלכה: **איכ"ר פ"א, נא. מדרש תהלים כא, ב.**

142) עיקר ש' הוי' הוא היו"ד: **ראה גם לקו"ת דרושים לשבת שובה סה, ד (ושם: זהו כלל בפע"ת שאות ראשונה שבשם היא הגוברת). סה"מ תרל"ז ח"א ע' קפב הערה ז ובהנסמן לשם.**

143) ששם הוי' לשון שמחי' ומהוה: **נסמן לעיל ע' קכז.**

144) והיו"ד מורה על תמידות ההתהוות: **ראה גם שער היחוד והאמונה רפ"ד. מ"מ הגהות והערות קצרות (לכ"ק אדמו"ר זי"ע) לשם (בליקוט פירושים).**

145) ככה יעשה: **איוב א, ה.**

והנה ארז"ל כנור של בהמ"ק הי' של ז' נימין וכנור דימוהמ"ש של שמונת נימין ושל תחה"מ של יו"ד נימין[146], שההפרש בין בהמ"ק לימוה"מ הוא בנימא א' לבד, ודתחה"מ של עשרה נימין שהענין הוא שעשרה נימין רומזים לע"ס וזהו בחי' יו"ד כו'. והנה בכדי שיהי' מ"ת צ"ל תחלה יצ"מ וזהו והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים[147], פי' מצרים שכמו שיש מצרים בלעו"ז, כמו"כ יש בחי' מצרים בקדושה[148], והיינו כל בחי' המצרים וגבולים שנמשכים מבחי' ש' שדי שאמר לעולמו די[86] כו', וזהו להוציא את בנ"י מאמ"צ[149] היינו שיצאו מהמצרים וגבולים המגבילים ומסתירים כו', ואל פרעה מלך מצרים[150] הוא הרצון הזר דנה"ב[151] כו', ולזה הי' טענת משה הן בנ"י[152] הוא בחי' הנה"א[153] שיש בנש"י לא שמעו אלי[152]
• מחמת הקוצר רוח והעבודה קשה[154] שנש"י מושקעים במצרים, ואיך ישמעני קנג
פרעה[155] הוא בחי' הרצון הזר דנה"ב כו'. ולזה השיב לו הקב"ה וידבר כו' אל משה ואל אהרן ויצוום[156], פי' ויצוום לשון צוותא וחיבור[157] שחיבר אתו את אהרן, דהנה אהרן הוא בחי' שושבינא דמטרוניתא[158] המעלה את נש"י וכמ"ש ובהעלות אהרן את הנרות[159] כו' ואז יכלו נש"י לצאת מאמ"צ. אך כדי שיתחברו משה ואהרן כי רחוקים הם במדריגה זמ"ז, כי משה הוא בחי' חכ'[160] ואהרן הוא בינה[161], שהבינה הוא בחי' בריאה דאצי', וחכמה אצי' שבאצי'[162], שאין ערוך בין בחי'

---

146) כנור .. ז' .. שמונת .. יו"ד נימין: ערכין יג, ב. ראה גם סידור עם דא"ח קפט, סע"ב. פירוש המלות לאדמו"ר האמצעי פב, א. פב, ג ואילך.

147) והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים: וארא ו, ו.

148) מצרים בקדושה: ראה תו"א שמות מט, סע"ד ואילך. וארא נז, ב. נח, ב. סה"מ תרל"ח שם. וש"נ.

149) להוציא את בנ"י מאמ"צ: וארא שם, יג.

150) ואל פרעה מלך מצרים: שם.

151) פרעה .. הרצון הזר דנה"ב: ראה גם אוה"ת וארא (שבהערה 20) ע' רד וע' רט. תצוה כרך ח ע' ג'עז.

152) הן בנ"י .. לא שמעו אלי: וארא שם, יב.

153) בנ"י הוא בחי' הנה"א: ראה אוה"ת שם ע' רט. לקו"ת תצא לח, א. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תשנו וע' תשסג. סה"מ תרל"ז ח"א ר"ע רצט. וש"נ.

154) בנ"י .. לא שמעו .. והעבודה קשה: וארא שם, ט.

155) ואיך ישמעני פרעה: שם, יב.

156) וידבר כו' אל משה ואל אהרן ויצוום: שם, יג.

157) ויצוום לשון צוותא וחיבור: ראה אור תורה להה"מ (רמזי תורה) סי' עו. אוה"ת וירא פט, רע"ב. וארא שם ע' רטו. בשלח ע' תסא. תצוה ע' א'תקפ. שמע"צ ע' א'תשפה. ביאורי הזהר להצ"צ ח"ב פינחס ע' תתרכב. סה"מ תרל"ח שם. וש"נ. תרנ"ד ע' קסט. וראה שמו"ר פ"ז, ג (ושם: מהו ויצום .. שתפו הראשים שביניהן עמכם) ובפי' מהרז"ו שם. תפארת יהונתן וארא עה"פ.

158) אהרן .. שושבינא דמטרוניתא: ראה זהר ח"ג כ, א (ברע"מ). הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' קג. מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"ב ע' שטו וע' שם.

159) ובהעלות אהרן את הנרות: תצוה ל, ח.

160) משה .. חכ': ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 244 ואילך. לקמן ע' רנו. דרושים שבהערה הבאה.

161) ואהרן הוא בינה: ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' רמא. סה"מ תרל"ח שם (ע' כז). וש"נ. תרמ"א ע' מח. ס' הערכים חב"ד מערכת אהרן ע' י ואילך.

162) שהבינה .. בריאה .. וחכמה אצי' שבאצי': ראה סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תנב ואילך ובהנסמן לשם.

בריאה שבאצי׳ לאצי׳ שבאצי׳, וכמו עד״מ שבין בריאה לאצי׳ עם היות כי אימא מקננא בבריאה[163], רק עכ״ז היא בחי׳ בריאה ואינה בערך האצי׳, והיינו מפני כי החכ׳ אינו מאיר בבריאה, משא״כ באצי׳ שמאיר בחי׳ חכ׳ הגם שהוא דרך מעבר הבינה[164] כנודע[165], וא״כ רחוקים הם זמ״ז, ולכן וידבר הוי׳ (צ״ל שזהו בחי׳ שם הוי׳ דלעילא[166]) אל משה ואל אהרן ויצוום בבחי׳ חיבור בכדי להוציא את בנ״י מאמ״צ, כי אהרן שושבינא דמטרוניתא הוא בחי׳ נש״י, ומשה הוא בחי׳ שושבינא דמלכא[167] להמשיך גילוי אלקותו ית׳ וע״י שניהם יצאו בנ״י מאמ״צ, ואל פרעה כו׳ שגם הרצון הזר דנה״ב יתבטל ג״כ כו׳.

163) אימא מקננא בבריאה: **ראה תקו״ז תיקון ו (כג, א). ע״ח שער סדר אבי״ע (שער מז) פ״ב. פ״ג. תניא פל״ט. מאמרי אדמו״ר הזקן הקצרים ע׳ תקנב.**

164) באצי׳ .. חכ׳ .. דרך מעבר הבינה: **ראה לק״ת שה״ש לט, ג בשם ע״ח שמ״ז [שער סדר אבי״ע] פ״ג (כ״ה במהדורת שקלאוו תק״ס. ובדפוסים שלנו: פרק ב).**

165) כנודע: **בהוצאה הקודמת: כידוע.**

166) שם הוי׳ דלעילא: **ראה זהר ח״א קנח, ב. ח״ג קלח, א (אדרא רבא). תו״א בשלח סא, ד ואילך.**

167) ומשה .. שושבינא דמלכא: **ראה זהר ח״ג כ, א (רע״מ). נג, ב. ערה, ב. תורת חיים שמות יא, ג הערה 510.**

בס"ד.

קנד • **ומשה** עלה[1] אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר[2] וגו', ואיתא בספר כנפי יונה[3] שרפ"ח ניצוצי' שנפלו בשבה"כ[4], ר"ב ניצוצים עלו ממצרים שנא'[5] וגם ערב ר"ב עלה אתם, אבל פ"ו ניצוצים שנשארו לא הוציאם עד מ"ת דכתי' ומשה עלה אל האלקי' בגימ' פ"ו[6], וזהו שביקש משה לכנוס לא"י וע"י זכות א"י הי' מעלה אותם. ועוד איתא במדרש הובא בירו"ק מלאך ד"ז שמיטה א' משה ב'[7], בני אדם של שמיטה הראשונה היו כמלאכי'*, ומשה הי' משמיטה הראשונה ולכן נא' ומשה עלה אל האלקי', ולכך המטה שלו הי' של סנפירין[9] כערך העץ שהי' בשמיטה הראשונה, ולכך כתי' ויורהו ה' עץ[10] ולא להם, והבנ"א של שמיטה זו הם בחי' הבהמות של שמיטה הראשונה. ולהבין זה צ"ל שורש ענין מפני מה העלו במצרים ר"ב ניצוצות ואח"כ רק פ"ו. וגם מפני מה לא העלו גם פ"ו ניצוצות

---

*) נרשם בשולי הגליון, ללא ציון מקומו בפנים, וכנראה שייך לכאן:
מאמר ר"ז הראשונים כמלאכי' אנו כבנ"א[8].

---

1) ומשה עלה: **מאמר זה לאחרי ההתחלה הוא ד"ה להבין מאמר הזהר בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ויגש קלה, ב ואילך (בהוצאה החדשה — סז, ג ואילך, וראה שם הערה 1. נדפס גם במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א ע' רכח ואילך, ובשינויים קלים), אבל כאן הוא בדילוג כמה קטעים מהמאמר דשם (כנסמן לקמן בהערות).**

(הנחת ר' משה בן אדמו"ר הזקן דמאמר הנ"ל נדפסה במאמרי אדמו"ר הזקן שם ע' רמ ואילך. הנחת המהרי"ל נדפסה בביאוה"ז להצ"צ ח"ב ע' תשכה ואילך. ועם הערות מהצ"צ שם ע' תשכז ואילך. וקיצור נדפס באוה"ת ויגש כרך ו תתשיג, א).

סוף המאמר הוא לשון תו"א שמות נא, ד־נב, ג (כנסמן לקמן).

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) ומשה עלה .. מן ההר לאמר: **יתרו יט, ג.**

3) בספר כנפי יונה: **לרמ"ע מפאנו (ח"ג סי' נו) ע"פ מה שהובא בילקוט ראובני קטן (לר' אברהם ראובן בר' האשקי [יהושע] כ"ץ) מערכת ארץ ישראל סעי' א. ועד"ז בילקוט ראובני (גדול) על התורה יתרו יט, ג ד"ה רפ"ח. מגלה עמוקות אופן נח (בשם כנפי יונה). וראה גם תורת חיים בא קטו סע"ב ואילך ובהערה 242. אוה"ת נ"ך ח"א ע' קצד בשם האריז"ל.**

4) שרפ"ח ניצוצי' שנפלו בשבה"כ: **ראה לעיל ע' יג. ושנ"נ.**

5) וגם ערב ר"ב עלה אתם: **בא יב, לח. ראה גם הגהות הרמ"ז ומהרנ"ש על ע"ח ומבוא שערים אות סג. וראה תו"א בא ס, ג.**

6) האלקי' בגימ' פ"ו: **ראה ע"ח שער המוחין (שער כ) פ"א. תורת חיים שם.**

7) בירו"ק מלאך ד"ז שמיטה א' משה ב': = **בילקוט ראובני קטן מערכת מלאך סעי' כז. מערכת שמיטה סעי' א. מערכת משה סעי' ב. (בשם ש"ך על התורה בראשית א (ז, ג — בדפוס ווארשא, תרמ"ג) ד"ה מצאתי כתוב. ראה גם לקמן ע' רנב).**

8) ר"ז [= ר' זירא] .. כבנ"א: **ראה שבת קיב, ב. תוד"ה צדיקים חולין ה, סע"ב. לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14.**

9) המטה שלו הי' של סנפירין: **מכילתא בשלח יז, ה. ו. רש"י שם, ו.**

10) ויורהו ה' עץ: **בשלח טו, כה.**

אלו ג"כ במצרים. ומה גם כי לכאו' ע"י ספה"ע עד מ"ת הי' עבודתם גבוה יותר הרבה מכל אורך הגלות דיצ"מ, ולמה במצרים העלו ר"ב ניצוצות ואח"כ פ"ו ניצוצות. אך הענין הוא דהנה כשנפלו הניצוצות נפלו בתהומא רבה בד' נהרות[11], ונהר הראשון הוא פישון ופי' רש"י ז"ל הוא נילוס[12] נהר מצרים, ולשם נפלו עיקר הניצוצות, ולכן הפ"ו ניצוצות לא יכלו להעלות במצרים להיות כי נפלו בשארי נהרות, ור"ב ניצוצות העלו משם, ב"פ ושלשה שמינית נגד שאר כל הנהרות, להיותה הנהר הראשון אשר שם נפלו עיקר הניצוצות.

ולהבין ביאור הענין יובן בהקדם מ"ש[13] ויברך יעקב את פרעה שצ"ל שורש ענין הברכה שבירך יעקב את פרעה, ובזהר ויגש דרי"א ע"ב אמרו[14] אבל ת"ח[15] לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעייתי[16] כגוונא דילי' דההוא סטרא ממש, מה ההוא סטרא קטיל ואפיק נשמתין אוף קוב"ה עביד בההוא גוונא ממש דכתי'[17] ויהרוג ד' כל בכור כו'. המאמר הזה צריך הבנה מהו ענין הסמיכות של מאמר לסוסתי לויברך יעקב את פרעה, וגם איך שייך לומר[18] כגוונא דההוא סטרא ממש מה ההוא סטרא קטיל ואפיק נשמתין אוף הכי קוב"ה ויהרג כו', איך אפשר לדמותם, ואיך יתכן לומר[19] באלקים חיים[20] שיעשה כדוגמא הקליפה להרוג בעצמו ובכבודו כו', הלא אין רע יורד מלמעלה[21] דלא יגורך רע[22] כתיב, וע"כ ידוע שזה הפועל הרע להרוג ולהשחית לא יתכן כ"א לסט' דקליפה בלבד
קנה ואיך יאמר לשבח לסוסתי כו' דמיתיך רעייתי, ומשמעות המאמר על • פסוק זה שהוא דורש לשבח כו'. אך הענין של כללות הכוונה במאמר הזה יובן בהקדם

---

11) כשנפלו הניצוצות .. בד' נהרות: ראה ביאוה"ז להצ"צ שם ע' תשכו וע' תשל: „בספר חסד לאברהם בשם האריז"ל", עיי"ש (ראה גם לקמן ע' רמז ובהערה 81). וראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' רצט. ויקרא ח"א ע' עב ואילך. ח"ב ע' תשח. במדבר ח"ב ע' תשטו וע' תשסה. דברים ח"ד ע' א'תסא. תורת חיים חיי שרה קכא, ג ובהערה 40. שמות לו, רע"ג. מ, ג ובהערה 146.

12) ונהר .. פישון .. רש"י .. נילוס: בראשית ב, יא.

13) ויברך יעקב את פרעה: ויגש מז, ז.

14) ובזהר ויגש דרי"א ע"ב אמרו: בדילוג.

15) ת"ח: = תא חזי.

16) לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעייתי: שה"ש א, ט.

17) ויהרוג ד' כל בכור: בא יג, טו.

18) וגם איך שייך לומר .. להרוג בעצמו ובכבודו: בענין הזה ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי שם קלו, ד (בהוצאה החדשה — ע, א ואילך), — ולא הובא בהמאמר כאן.

19) ואיך יתכן לומר: מכאן הוא לשון ביאורי הזהר שם (קלה, סע"ב ואילך. בהוצאה החדשה — סז, סע"ג ואילך).

20) באלקים חיים: ע"פ ואתחנן ה, כג. ועוד. וראה ביאורי הזהר שם הערה 10.

21) אין רע יורד מלמעלה: ראה ב"ר פנ"א, ג. תנחומא (באבער) וירא יח. וראה גם ספר ארבע מאות שקל כסף (להרב חיים וויטאל) בסופו (ע' רפב — בדפוס ירושלים, תשכ"ד). של"ה מאמר החמישי נג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תקסו ובהנסמן במ"מ לשם. תקס"ה ח"א ע' ט. תורת חיים וארא נח, ד הערה 29.

22) דלא יגורך רע: תהלים ה, ה.

ענין אחר ביאור ושורש לדרוש הנאמר[23] ע"פ[24] מזמור שיר חנוכת הבית כו' כנ"ל[25], מה שורש וענין חנוכת הבית במאה אלף צאן[26] כו', ומשם יובן תוכן כוונת גופו של מאמר הזה הנדרש ע"פ ויברך יעקב את פרעה כו'.

דהנה ענין הקרבנות שהיו מקריבים בבהמ"ק דבר יום ביומו שני כבשים של תמידים כמ"ש את הכבש אחד תעשה בבוקר[27] כו' כידוע, ובכל שבת קרבן מוסף[28] וכן בר"ח קרבן מוסף אחר[29] כו' ובמועדים ורגלים קרבנות מוספים[30] אחרים[31], הכל הי' בדרך כלל ענין ההעלא' מלמטלמ"ע הנק' העלאת מ"ן היכלות דנוגה[32], כמו העופות[33] והכבשים והפרים והאילים דעוה"ז השפל ששרשם נתמשך משרש הנפש החיוני ונה"ב הרוחני שהיא בבחי' פני שור ופני נשר[34] דנוגה דעשי', וכאשר יקריבו החלב והדם מהם ע"ג המזבח ידוע דהמזבח הוא נעשה בדוגמא לבחי' מל'[35] דאצי' שנק' מזבח עילאה[36] והחלב והדם הוא עיקר פנימיות ותמצית החיונית שלהם נקטרים ע"ג המזבח ה"ז בחי' העלאה והתכללות החיות שלהם העיקרי עד שנכלל ונדבק ומתאחד במזבח העליון והוא הנק' העלאת מ"ן מנוגה, ועדיין אין הענין רק שהמזבח קבל בתוכו בחי' העלאה מלמטלמ"ע ואח"כ הנה יורד אש שלמעלה[37] מלמעלמ"ט ע"ג המזבח ואוכל ושורף את הקרבן כידוע, וזהו האש אשר היא מצורת ארי' ע"ג המזבח כידוע בדרז"ל[38]

---

23) לדרוש .. מזמור שיר חנוכת הבית: **במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א שם (ע' רכט) נוסף: בסידור שער החנוכה [סידור עם דא"ח רעז, א ואילך — והוא הנחת אדמו"ר האמצעי. הנחת הר"מ בן אדמו"ר הזקן נדפסה במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א ע' רג ואילך, והנחת מהרי"ל נדפס בלקו"ת ברכה צז, ד].**

24) ע"פ מזמור .. הבית: **תהלים ל, א.**

25) כנ"ל: **כנראה הכוונה בזה, לפי שאותו המאמר נאמר בחנוכה תקס"ו, בסמיכות זמן לפני המאמר הזה דש"פ ויגש תקס"ו.**

26) חנוכת הבית במאה אלף צאן: **כ"ה גם בסידור עם דא"ח שם (רעז, ב). וראה מלכים־א ח, סג; דברי הימים־ב ז, ה (ושם: וצאן מאה ועשרים אלף).**

27) את הכבש אחד תעשה בבוקר: **פינחס כח, ד.**

28) ובכל שבת קרבן מוסף: **ראה שם, ט.**

29) בר"ח קרבן מוסף אחר: **ראה שם, יא־טו.**

30) ובמועדים ורגלים קרבנות מוספים אחרים: **ראה שם, יט ואילך.**

31) אחרים: **במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו שם (ח"א ע' רכט) נוסף: וכן קרבנות היחיד.**

32) היכלות דנוגה: **במאמרי אדמו"ר הזקן שם: מה שמבררים מהיכלות דנוגה.**

33) כמו העופות: **היינו בקרבנות יחיד.**

34) העופות והכבשים והפרים והאילים .. פני שור ופני נשר: **ראה לעיל ע' קנ. וש"נ.**

35) דהמזבח .. לבחי' מל': **ראה זהר ח"ג קה, א ובאור החמה שם. פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פי"ג מערכת מזבח. מאורי אור אות מ' סנ"ד (מערכת מזבח).**

36) מל' דאצי' שנק' מזבח עילאה: **ראה זח"א בהשמטות רסא, ב.**

37) יורד אש שלמעלה: **ראה תורת כהנים ויקרא א, ז. עירובין סג, א. יומא כא, ב.**

38) האש .. מצורת ארי' .. בדרז"ל: **יומא שם. ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ב ע' תיא ובהערה שם. לקו"ש חכ"ב ע' 16 ואילך. וראה גם „רשימות" חוברת קפח.**

וגם בזהר אמרו דארי׳ הוא דאכיל קרבנין[39], והוא מבחי׳ פני ארי׳ אל הימין[40] שבמרכבה דקדושה שהיא בחי׳ מי החסדים[41] שבקו הימין הנק׳ מ״ד דז״א, והוא לפי שהקרבן הנקרב ע״ג המזבח הוא בחי׳ מ״ן דוקא[42] דז״א ע״כ ממילא ירד מיד בחי׳ מ״ד דז״א והוא אש שלמעלה שירד בצורת ארי׳ דאכיל קורבנין, והוא מ״ש ביחזקאל[43] והאריאל עשרים אמה כו׳ וכן בישעי׳[44] הוי אריאל אריאל כו׳ מפני שהמזבח נק׳ אריאל ע״ש בחי׳ צורת הארי׳[45] שבמרכבה דז״א שירד ויאכל קורבנין כנ״ל, ולכך נק׳ הקרבן אשה ריח ניחוח להוי׳[46], פי׳ אשה הוא אש ה׳[47] דהיינו העלא׳ מ״ן מנוק׳ דז״א שהוא הנק׳ אש ה׳ ע״ש שהוא עולה מלמטלמ״ע בבחי׳ גבורות והסתלקות כמו רשפי אש שלהבת[48] העולה מלמטלמ״ע כו׳ וכמ״ש[49] ואל אישך תשוקתך כו׳ וכתי׳ בה[50] נכספה וגם כלתה נפשי כו׳ בבחי׳ כוסף התשוקה כלות הנפש כו׳ ואח״כ נעשה מזה ריח ניחוח להוי׳ שהוא בחי׳ מ״ד דז״א דאצי׳ שנק׳ הוי׳[51] שיורד ושוכן למזבח כו׳ כנ״ל, ובזה יובן ג״כ ענין רני ושמחי[52] כו׳ שהרינה הוא בחי׳ מ״ן דנוק׳ והשמחה הוא מה דאתבסמת נוק׳ אח״כ בחסדים

קנו • דמ״ד כו׳ וכמ״ש מלפני אדון חולי ארץ[53] כו׳ וכמ״ש במ״א וד״ל.

אך כדי שיהי׳ הכח למזבח לעלות[54] מ״ן ושירד אח״כ בחי׳ המ״ד זהו א״א להיות מצד עצמה בלבד מפני שידוע שכל[55] התחלות קשות[56] הנה, אבל אחר

39) דארי׳ הוא דאכיל קרבנין: **ראה זהר ח״א ו, ב. מאמרי אדמו״ר האמצעי ויקרא ח״ב ע׳ תקלא. וש״נ. שער האמונה לאדמו״ר האמצעי עט, ב הערה 13. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ מ ואילך. וראה גם „רשימות״ שם.**

40) פני ארי׳ אל הימין: **יחזקאל א, י.**

41) ארי׳ .. החסדים: **ראה זהר חדש (תיקונים) צד, ג. מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ד ע׳ א׳תפה. וש״נ. תורת חיים משפטים רפו, ד. וש״נ.**

42) דוקא דז״א: **במאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ו שם: דנוק׳ דז״א.**

43) ביחזקאל: **מג, טז (ושם: והאריאל שתים עשרה אורך. וכ״ה גם במאמרי אדמו״ר הזקן שם).**

44) בישעי׳: **כט, א.**

45) שהמזבח נק׳ אריאל .. צורת הארי׳: **רש״י ומצודת ציון ישעי׳ שם. ראה אוה״ת ר״ה ע׳ א׳תכח.**

46) אשה ריח ניחוח להוי׳: **ויקרא א, ט. ראה גם לקו״ש חל״ב ע׳ 1 ואילך.**

47) אשה הוא אש ה׳: **ראה סוטה יז, א. זהר ח״א מח, ב. ראה גם הנסמן בסה״מ תרל״ז ח״ב ר״ע תקמד.**

48) רשפי אש שלהבת: **שה״ש ח, ו.**

49) ואל אישך תשוקתך: **בראשית ג, טז.**

50) נכספה וגם כלתה נפשי: **תהלים פד, ג.**

51) דז״א דאצי׳ שנק׳ הוי׳: **זהר ח״ג קכט, א (אד״ר).**

52) רני ושמחי: **זכרי׳ ב, יד. ראה ד״ה רני ושמחי בסידור עם דא״ח רעת, ג ואילך — והוא משבת חנוכה תקס״ו (ונאמר בסמיכות זמן לפני מאמר הנ״ל דש״פ ויגש תקס״ו). הנחה אחרת נדפס בתו״א מקץ לו, סע״ד ואילך, והנחת הר״מ בן אדמו״ר הזקן נדפס במאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ו ח״א ע׳ ריב ואילך.**

53) מלפני אדון חולי ארץ: **תהלים קיד, ז.**

54) לעלות: **במאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ו שם (ח״א ע׳ רל): להעלות.**

55) שכל: **בבוך 1156 (שממנו נדפס המאמר במאמרי אדמו״ר הזקן שם): דכל התחלות קשות כי מי שעדיין לא הורגל באיזה דבר מעולם קשה לו ההתחלה באותה הדבר אבל רק ההתחלה דוקא קשה שזהו הכלל שכל.**

56) שכל התחלות קשות: **מכילתא יתרו יט, ה (הובא ברש״י שם). תוד״ה פסיעה — תענית י, ב.**

שהתחיל אפילו פ"א לא יקשה לו עוד הדבר ההוא ויהי' לו בנקל לעשות מעצמו, ועד"מ התינוק בבית הספר עיקר מה שקשה ללמוד[57] שם הוא לפי שעיון[58] הלימוד דבר חידוש אצלו שלא הורגל בו מעולם וכל התחלות קשות, ע"כ צריך שיוליך לתינוק אביו או אחיו הגדול שיביאנו לביהס"פ והוא יחקור[59] אותו בפעם ראשון לפתותו ללמוד, וזה אינו אלא בפעם הראשון בלבד כי אח"כ ילך וילמוד מעצמו כידוע. והוא שפעם ראשון קשה לתינוק מפני שזהו התחלה וכל התחלות קשות כנ"ל, אבל מכאן ואילך לא יקשה לו הדבר לימוד כידוע. והנה הטעם שיחנך אותו איש גדול דוקא כמו אביו או אחיו הגדול וכיוצא הוא מובן לפי שאותו האיש צריך הוא שיחנכו ויפתנו התינוק לדבר הלימוד וע"כ צ"ל איש גדול שאין אותו דבר הלימוד קשה בעיניו כלל שכבר הורגל בה ולמד כמה פעמים ואין הדבר חדש אצלו כלל, ע"כ יהי' ביכולתו לחזק לבב התינוק ואם הי' גם הוא קטן או שאינו מורגל בדבר כמו התינוק לא הי' ביכולתו לחזק לבבו, אך מפני שגדל וכבר הורגל בה ואין הלימוד אצלו דבר גדול וענין נפלא כלל לכך יוכל לקרב לב התינוק לומר לו דברי פיתוי שאין הענין הזה נפלא ומחודש כ"כ כו' וכיוצא, הליכות[60] הגדול אינו בשביל עצמו כלל וכלל רק לחנך את התינוק ולחזק לבבו בדבר הלימוד מפני שאצל גדול אין הלימוד ענין גדול ונפלא כלל כו'.

והנמשל מכ"ז יובן למשכיל למעלה בהיות ששרש של הקרבנות והענין יחוד מ"ן ומ"ד דזו"נ דאצי' כנ"ל, ולהיות כי זהו הכלל דכל התחלות קשות כנ"ל במשל התינוק כו', ע"כ בהכרח הוא שיבא אור ומדריגה הגבוה הרבה מגופה של ענין היחוד דזו"נ כו' שאצלו אין ענין יחוד זה דבר גדול ונפלא כלל מפני שהוא למעלה מעלה מזה כו', והוא הנותן כח ועוז לחנוך למזבח שמעלה מ"ן ושיורד אח"כ מ"ד מאש[61] שבמרכבה כנ"ל. והנה אותו האור המחנך הוא בא בבחי'[62] ההשתל' או"כ כו' מן המאציל לנאצלי' כו' כידוע, והתיקון הוא מבחי' היחודי' העליונים דמ"ה וב"ן דזו"נ ע"י התורה ומצות כמו בקרבנות הנעשי' כך דוקא ב' כבשים לתמידי' וקרבן מוסף של ר"ח ושל רגל כך וכך כו', אבל בחי' ג"ר דע"י שהוא למעלה מעלה לגמרי מבחי' ההשתל' וההשפעה ממאציל כו' לפי שלא הי' בהם חידוש[63] השבירה[64] כלל כידוע • עד שיהי' צריך לבא לבחי' התיקון ע"י קנז

57) שקשה ללמוד: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: שקשה לו ללמוד.

58) שעיון: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: שענין.

59) יחקור: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: יחנך.

60) הליכות: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: ונמצא הליכות.

61) מאש: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: מארי'.

62) בבחי': במאמרי אדמו"ר הזקן שם: מבחי' ג"ר דע"י, להיות כי זהו היחוד דמ"ה וב"ן דזו"נ שמן הקרבנות שהוא מבחי' התיקון דכבר הוא בא בבחי'.

63) חידוש: במאמרי אדמו"ר הזקן שם (ע' רלא): בחי'.

64) ג"ר דע"י .. שלא הי' .. השבירה: ראה גם הגהת הצ"צ במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א ע' תו.

היחודי' כו', ע"כ האור והגילוי משם דוקא יבא לבחי' החינוך שהיא הנק' חנוכת המזבח כו' עד"מ הנ"ל שיחנכו לנער ללמוד בבית הספר שיחנך אותו הגדול דוקא שאין הענין דבר חדש כו', כי בחי' היחוד בג' ראשונות הוא במעלה ומדריגה יותר עליונה[65] ממש ותמידי'[66] כו' כידוע, ואין לימוד[67] זה דזו"נ ערך לו כלל, כי עליות מ"ן לירידת מ"ד דיחוד זה משוה[68] בהשווא' לפניו בערך א' ממש כו', כי מאחר שנא' בג"ר דע"י המתנשא מימות עולם[69] ידוע שמובדל[70] ומרומם בערך מבחי' ימות עולם שהן בחי' זו"נ דע"י שמלובשי' באצי', וע"כ נק' בשם עת"י שנעתק ומובדל מיומין הללו כו' כמ"ש במ"א, א"כ הרי כל מה שיש בסדר ההשתל' דבי"ע[71] הכל בהשוואה א' לפניו ממש עד שבחי' רוחני' וגשמיות לפניו שוין וכמ"ש כחשיכה כאורה[72] כו' שוה ומשוה קטן וגדול[73] וכמ"ש[74] קטן וגדול שם הוא כו', והוא לפי שמובדל מבחי' ההתלבשות בהשתל' הרי אין לפניו מעלה ומטה כלל, וכמ"ש המשפילי לראות בשמים ובארץ[75] ששמים וארץ שניהם שוין בבחי' השפלות וירידה במה שמשפיל ויראה בהם כו', משא"כ בחי' ז"ת וד"ל, וע"כ משם דוקא יהי' החינוך לנער ע"ד משל הנ"ל וד"ל.

והנה מהקדמה זאת יובן תוכן ענין[76] כללות ענין המאמר הנ"ל הנדרש ע"פ ויברך יעקב את פרעה[13] דוקא כו'. אך הנה תחלה יש להקדים לבאר ענין גופו של מאמר הנ"ל, דהנה באמת גופו של מאמר זה נפלא מאד בהשגה במה שאמר מה סט"א קטיל ואפיק נשמתין אוף קוב"ה ויהרוג הוי' כל בכור[17] כו', איך יהי' נמשך משם הוי' מקור כל החיים כו' שיהי' קטיל ואפיק נשמתין כמו סט"א ח"ו כו'. אך הענין יובן בהקדים מדרש וזרעתם לי בארץ[77] כו' דלא גלו ישראל

---

65) היחוד בג' ראשונות .. יותר עליונה: ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרכא. וש"נ. ספר הליקוטים דא"ח צ"צ מערכת חו"ב ע' תקע ואילך. סה"מ תרפ"ב ע' קנז. וש"נ.

66) היחוד בג' ראשונות .. ותמידי': ראה זהר ח"ג רצ, ב (אד"ז). ע"ח שער הכללים פי"ג. לקו"ת שה"ש כ, ב ואילך. סה"מ תרל"ח ע' פח. וש"נ.

67) לימוד: במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו שם (ע' רלא): ליחוד.

68) לירידת .. משוה: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: וירידת .. שוה.

69) ג"ר דע"י המתנשא מימות עולם: ראה גם לעיל ס"ע קפו ואילך. וש"נ.

70) ידוע שמובדל: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: ופי' המתנשא מימות עולם ידוע שהוא מובדל.

71) דבי"ע: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: דאצי' בי"ע.

72) כחשיכה כאורה: תהלים קלט, יב. ראה לקו"ת צו יב, א. המשך וככה תרל"ז פל"ח (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תעא). תר"ם ח"א ע' שו. וש"נ. לעיל ע' רי.

73) שוה ומשוה קטן וגדול: פיוט „האוחז ביד מדת משפט" (וכל מאמינים) — במוסף דימים נוראים.

74) קטן וגדול שם הוא: איוב ג, יט.

75) המשפילי לראות בשמים ובארץ: תהלים קיג, ו (ושם: ובארץ). ראה גם תו"א מקץ לז, ב. יתרו סח, ב. לקו"ת בהר מג, ג. נשא כו, ד. כז, ג. שה"ש מ, ד ואילך.

76) ענין: במאמרי אדמו"ר הזקן שם ליתא תיבה זו.

77) וזרעתם לי בארץ: הושע ב, כה (ושם: וזרעתיה).

לבין אוה"ע אלא כדי שיתוספו עליהם גרים[78]. וענין זאת ההוספה הוא בריבוי יותר המופלא כמארז"ל[79] כלום אדם זורע קב אלא בשביל להוציא כמה כורין כו', וזה המאמר פלא מאד דלפ"ז יהי' בהכרח שימצאו גרים בישראל בכפלי כפלים לאין שיעור מישראל עצמם, ואין אנו מוצאים גם שיהיו הגרים חלק א' מרבוי ישראל בכל דור כו'. אך הענין הוא כמ"ש בס' חסד לאברהם[80] והוא מועתק מס' הגלגולים להאריז"ל[81] שכאשר נגרש האדם מג"ע אחר החטא[82] נפלו הרבה נשמות וניצוצי' דקדושה לע' שרים[83] דנוגה מפני סיבת השבירה[82] כידוע. והנה ידוע מסדר ההשתל' דבג"ע הוא הארת מל' דאצי'[84] כתי'[85] ומשם יפרד והי' לד' ראשים כו', שהן ד' נהרות • הידועות כדכתי'[86] שם האחד פישון, ובחי' הד' נהרות הן בשרשם ברוחני'[87] עד רום המעלות שבכל העולם[88] לפ"ע ומעלתו, כך ענין הד' נהרות שלו שנמשכי' ונובעים ממקום הראשון בבחי' פירוד והתחלקות כמ"ש ומשם יפרד כו', עד הנהר הגשמי שיוצא הולך למטה ונובע ממקורו בבחי' פירוד והסתלקות ההמשכה בפ"ע כו' וד"ל. וכך עד רום המעלות, ובהיות כן הרי כאשר נפלו ע"י השבירה הרבה ניצוצי אורות עליונים דקדושה למטה בעולמות הנפרדי' בי"ע, בהכרח שהי' דרך המשכה ממל' דאצי' לד' נהרות הללו כו', כי הרי ירדו מלמעלמ"ט בתחלה ירדו מבחי' מל' דאצי' המוסתרת בבי"ע, ואח"כ משם נתפרדו ויצאו ונתלבשו בד' נהרות וכמ"ש ומשם יפרד כו'. קנח

---

78) מדרש .. דלא גלו ישראל .. גרים: **ראה פסחים פז, ב. וראה תורת חיים שמות מ, ג ואילך ובהנסמן שם.**

79) כלום אדם זורע קב .. כורין: **ראה פסחים שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתקו. וש"נ. תורת חיים שם. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"א ע' קיח. וש"נ.**

80) בס' חסד לאברהם: **לר' אברהם אזולאי. וראה לקו"ש חי"ז ע' 517: „וואָס ער איז געווען אַ תלמיד סיי פון רמ"ק און סיי פון אריז"ל, וספריו ברענגען זיך בכ"מ אין חסידות".**

81) בס' חסד לאברהם והוא מועתק מס' הגלגולים להאריז"ל: **ראה גם שם מעין חמישי עין משפט נהר ו ד"ה אמנם. ועוד. ספר הגלגולים פ"א ואילך.**

בהנחת הר"מ בן אדמו"ר הזקן דהמאמר דשנת תקס"ו (מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א ס"ע רמב ואילך): בסוד הגלגולים של האריז"ל ובספר חסד לאברהם מפרש יותר בהרחבת הביאור סוד הארבע גליות בד' מלכיות בכדי לברר מהם הנשמות שנפלו בהם .. ונהר יוצא .. לארבע ראשים .. ונז' ע"ז במדרש שהד' נהרות הם ארבע מלכיות .. גליות. ע"ש. וראה גם לעיל הערה 11. וראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"א ע' קד.

82) אחר החטא .. סיבת השבירה: **ראה גם ד"ה החודש תשל"ט (סה"מ מלוקט ח"ג ע' פה. בהוצאה החדשה – ח"ג ע' קז) ובהנסמן שם.**

83) לע' שרים: **ראה גם לעיל ע' סט. וש"נ.**

84) דבג"ע הוא הארת מל' דאצי': **ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי אחרי עה, א (בהוצאה החדשה – קמח, א ואילך). מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' שפז ואילך. לקו"ת ואתחנן י, ב. אוה"ת ואתחנן ע' קצז ואילך. סהמ"צ להצ"צ קעא, ב.**

85) ומשם יפרד והי' לד' ראשים: **בראשית ב, י. וראה גם תורת חיים שמות כו, ג.**

86) שם האחד פישון: **בראשית ב, יא.**

87) בשרשם ברוחני': **במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו שם (ע' רלב): מיוסדים בשרשם ברוחניות.**

88) שבכל העולם: **במאמרי אדמו"ר הזקן שם: דבכל עולם.**

והנה ידוע מארז"ל גלו לאדום שכינה עמהם[89], והענין דזהו ענין גלות השכינה בע' שרים כדי להוציא מהן אותן הנשמות והניצוצי' שנפלו בהן בחטא אדה"ר ונמשך דרך התלבשות בד' נהרות הידועים, דהנה כל נהר כולל הרבה המשכות מניצוצו' ונשמות לאין שיעור ומספר, ובתחלה היו כלולי' ונעלמים במל' דאצי' הנק' שכינה[90] כידוע, אלא שאח"כ ירדו בהתחלקות בדרך ד' נהרות והי' לד' מחנות ד' נהרות הנ"ל. ואין שיעור לריבוי אורות וניצוצו' דקדושה שיש בכל חלק מד' חלקי נהרות כנ"ל, עד גם בכל שר ושר מע' שרים המקבלים מד' נהרות הנ"ל יש ריבוי רבבות ניצוצי' כו' לאין שיעור כו'. והנה לזה הטעם הי' כל עיקר הכוונה בענין ד' גליות שהן מצרים ובבל ויון ואדום[91] שהן ד' נגד הד' נהרות הכוללי' מכל[92] ניצוצי' שנפלו בשבירה כו', ובכל גליות ישראל מד' גליות הללו הרי היתה שכינה עמהם בגלות כמארז"ל גלו לאדום שכינה עמהם כו', ובהיותה שם בהגלות, בזה הגלות מתבררי' כל הניצוצות שנפלו שמה כמ"ש במ"א בענין אשר שלט האדם באדם[93] כו', שבגלות זה דשכינה שהוא בחי' שם ב"ן המברר[94] כידוע תחת אותו השר כמו שר של אדום אעפ"י שהוא שולט ומושל על ישראל, אבל הוא לרע לו שנברר ממנו עי"ז חלקי הטוב והקדושה שנפלו בו מזמן השבירה וכמ"ש בשר של מצרים וינצלו את מצרים[95] וארז"ל[96] שעשאוה כמצולה כו', בהיות כן גם בכל גלות כאשר ישראל שוכנים תחת אותו השר בגלות ומולדים ופרין ורבין כל הנשמות שיולידו הן הן הנשמות שמלובשי' ומשוקעים באותו השר שמקבל מאותו הנהר מד' נהרות המיוחד לחלקו שהי' בנהרות מזמן השבירה בחטא אדה"ר כו'. וזהו שארז"ל[78] ע"פ[77] וזרעתם לי בארץ כו' לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, • פי' הניצוצי' דקדושה שמולדים שם בהיותם בגליות קנט
בד' גליות הנ"ל הן הנק' גרים לפי שבאו ממקום זר ורחוק להתקרב לקדושה במל' דאצי' הנק' שכינה שהיא עם ישראל בגלות בד' גליות הנ"ל, שהרי היו משוקעים בערך[97] קליפות אותו השר ובהולד נפש בישראל נמשך מניצוץ שמלובש בשר

---

89) גלו לאדום שכינה עמהם: ספרי מסעי לה, לד. ראה הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' תלה. תורת חיים שמות א, ד.

90) במל' דאצי' הנק' שכינה: ראה גם לעיל ריש ע' צו.

91) ד' גליות שהן מצרים ובבל ויון ואדום: ראה ב"ר פט"ז, ד. לקו"ש חט"ז ע' 91. וש"נ. ראה גם לעיל ע' סב.

92) מכל: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: כל.

93) אשר שלט האדם באדם: קהלת ח, ט. ראה גם לעיל ע' נא. ע' נג. וש"נ.

94) דשכינה .. שם ב"ן המברר: ראה גם פע"ח שער נפילת אפים רפ"ז. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"ב ע' שכו. תקס"ו ח"א ע' ה. פרשיות התורה ח"א ע' ריט. ח"ב ע' תשיא. ע' תתמ. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי לח, סע"א. לקוטי ביאורים לשער היחוד קסג, ד. אוה"ת שמות ע' קט. סה"מ תרנ"ה ע' ק.

95) וינצלו את מצרים: בא יב, לו.

96) שעשאוה כמצולה: ברכות ט, ב. פסחים קיט, א. ראה תו"א וארא נו, סע"ד. לקו"ש חט"ו ע' 410.

97) בערך: במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו שם (ע' רלג): בעמקי.

ההוא בגוף היהודי לעבודת ה' בתורה ותפלה ע' שנה וא"כ ה"ז כמו ע"ד הגר הפשוט הבא להתגייר ולחסות תחת צל כנפי השכינה כו' וד"ל. ולהיות כי אין שיעור ומספר כלל לריבוי ניצוצי' שבכל שר ושר כנ"ל, ע"כ יוכל להיות שיהיו נשמות ונפשות הנולדי' בזמן הגלות לישראל באוה"ע בגלות בריבוי גדול מאד עד שיהי' ריבוי רבבות פעמים מנפשות ישראל בעצמו, כמו בגלות מצרים שהי' תחלה כניסה לשם בע' נפש[98] לבד ונולדו שם כמה פעמים סמ"ך ריבוי[99] כידוע, ומה שיצאו ס' רבוא[100] לא הי' רק חלק החמישי[101] כו' וכיוצא בזה בכל ד' גליות יון ואדום עד ימות המשיח, כל הנולדי' הן מניצוצי' שבד' נהרות שמלובשים בשרים דעשי' כו' וד"ל.

וזשארז"ל עד"מ הזריעה דוקא כמ"ש וזרעתיה לי בארץ כו' וכמו שאמרו כלום אדם זורע קב אלא להוציא כמה כורין כו' וד"ל, דלפי הנ"ל יוכל להיות הריבוי ע"ד זריעת קב שיוצא כמה כורין כו' וד"ל. ולזה הטעם כל עניני הגלות בפרט מה שיגלו ישראל לאיזה שר מן הע' שרים בשביל הנשמות שיש שם שיוצאין[102] משם בהוליד להם בנים שם, אין הנשמות של אותו השר אלא שישראל הן שירדו ונפלו[103] בבחי' מל' דאצי' הנק' שכינה שהוא הנק' כנ"י[104] לעילא כידוע, אלא שאח"כ ירדו להפרד תחת הע"ש ונחזרין ונקחין כנ"ל[105] וד"ל.

ובכ"ז יובן הפסוק[106] אל תירא מרדה מצרימה, למה, כי לגוי גדול אשימך שם[107] דוקא אעשך לגוי גדול, וכי לא הי' ביכולת ה' לעשות גוי גדול בארץ באשר הוא שם[108]. אלא הענין הוא כן כנ"ל דלפי שכל ניצוצי' שנפלו ע"י חטא אדה"ר נשקע בשר של מצרים בתחלה ע"י שנתלבשו בא' מד' נהרות והוא נהר נילוס[12] כידוע, והי' כל המחנה הזאת שנשקע בשר של מצרים בתחלה בחלקו של יעקב[109] כי שלו הם, אך שנפלו בסיבת השבירה וכו', ע"ז אמר לו אל תירא מרדה

98) בגלות מצרים .. בע' נפש: ראה ויגש מו, כז.

99) ונולדו שם כמה פעמים סמ"ך ריבוי: ראה מכילתא בשלח יג, יח.

100) ומה שיצאו ס' רבוא: ראה בא יב, לז.

101) חלק החמישי: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: חלק החמישים. וראה הדעות בזה במכילתא שם.

102) שיוצאין: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: שיוציאם.

103) שישראל הן שירדו ונפלו: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: של ישראל הם מתחלת הבריאה שהרי כשנפלו תחלה נפלו.

104) מל' .. כנ"י: ראה זהר ח"ג קצז, א.

105) להפרד .. ונקחין כנ"ל: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: להפרד בד' נהרות וא"כ שלהם הם לוקחין כו'.

106) אל תירא מרדה מצרימה .. כי לגוי .. שם: ויגש מו, ג.

107) שם: במאמרי אדמו"ר הזקן שם: שם מהו שם.

108) באשר הוא שם: לשון הפסוק — וירא כא, יז.

109) כל המחנה .. בחלקו של יעקב: ראה אגה"ק ס"ז (קיא, סע"ב): דיעקב .. נשמתו ג"כ כלולה מכל הנשמות וכו'.

מצרימה בעמקי הקליפה של שר מצרים הגם שהי׳ אז בחבלי עומק שר[110] הטומאה כידוע, כי מ״מ אשימך לגוי גדול שם דוקא, כמו בהכרח הוא, ששם דוקא אשימך לגוי גדול ועצום ורב, והוא בהקבץ אליך כל המחנה הקדושה הנ״ל, כשיולדו בנים ובנות שם, ולהיות כי משוקעים המה שמה, ע״כ בהכרח דוקא שתרד לשם קס בע׳ נפש שלך ושם דוקא אשימך • לגוי גדול ה׳ פעמים ס׳ רבוא כנ״ל, ולא בארץ כנען כי אין שם מקומו, כי בירידות כל הניצוצי׳ דרך ד׳ נהרות ירדו תחלה בנהר נילוס חלקו של מצרים דוקא מטעם הידוע לי״ח וד״ל.

ומעתה י״ל[111] ענין סמיכת זה המאמר ע״פ ויברך יעקב את פרעה[13] דוקא, דלכאו׳ אין להם שייכות וקישור כלל זע״ז כו׳, אך הענין יובן בהקדים תחלה ענין הברכה הזאת עצמה שבירך יעקב לפרעה מה הוא, וגם למה בירך את פרעה מאחר שהי׳ בחי׳ קליפה דמצרים כידוע. אך הענין הוא דהנה יעקב[112] רצה להמשיך בחי׳ גילוי אלקות בפרעה דוקא, ואל[113] יקשה לך איך יקבל פרעה דקליפה ברכות הקדושי׳ דיעקב כו׳, לזה הקדים ואמר תחלה לסוסתי ברכבי פרעה[16] כו׳ עד סוף המאמר, ומבואר למעלה תוכן כוונת המאמר שהי׳ אור השכינה מסתתרת במצרים בלבוש שק ולשלוט בה האדם כו׳ בכדי להוציא מהם כל הניצוצי׳ דקדושה אח״כ, וכמ״ש אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך[114] כו׳, והוא כמ״ש למעלה בענין אשר שלט האדם באדם לרע לו כו׳[93], ואמנם הנה כדי שיהי׳ לשכינה כח ועוז להעלות מ״ן מקליפות מצרים ולהוציא מהן הניצוצי׳ ולכללם בקדושה העליונה, שהוא עד״מ בחי׳ הבירורי׳ דע״י מאכל שאכל אדם כו׳, שאם אין אוכל לש״ש מתגשם ונופל, לזה הי׳ צריך בתחלה המשכת ברכה והוא ענין הברכה שבירך יעקב לפרעה, והוא עד״מ הנ״ל בענין חנוכת הבית[23] שצריך שיבא בהתחלה הגדול לחנך את הקטן כמו כל התחלות קשות[56], לכך יעקב להיותו למעלה מעלה דהיינו בחי׳ הארת יסוד אבא[115] וכמארז״ל[116] יעקב אבינו לא מת, פי׳ לא הי׳ בבחי׳ השבירה שנק׳ מיתה כמ״ש וימלוך וימת[117] כו׳, כי בבחי׳ ג״ר לא הי׳ בחי׳ השבירה[118] כלל, וע״כ משם דוקא בא בחי׳ הברכה ליתן

---

110) בחבלי עומק שר: במאמרי אדמו״ר הזקן שם: בתכלית עמקות שערי.

111) ומעתה יש להבין: לשון ביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי ויגש שם קלו, סע״ד ואילך (בהוצאה החדשה — ע, רע״ג). מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ו ח״א שם ע׳ רלז.

112) דהנה יעקב: מכאן הוא לשון ביאורי הזהר שם קלז, ב ואילך (בהוצאה החדשה — עא, א ואילך). מאמרי אדמו״ר הזקן שם ס״ע רלח ואילך.

113) דוקא, ואל יקשה: כאן דילוג כמה שורות בלשון ביאורי הזהר ומאמרי אדמו״ר הזקן שם.

114) אנכי ארד .. אעלך: ויגש מו, ד.

115) יעקב .. הארת יסוד אבא: ראה ע״ח שער הכללים פ״י. שער הארת המוחין (שער לב) פ״א. אוה״ת ויקהל (כרך ו) ע׳ ב׳קכה.

116) יעקב אבינו לא מת: תענית ה, ב. ראה גם לעיל ע׳ עח. ע׳ קפג. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ קנח. וש״נ.

117) וימלוך וימת: וישלח לו, לב ואילך. ראה לקו״ת להאריז״ל וישלח שם. ע״ח שער הכללים פ״א. שער דרושי הנקודות (שער ח) פ״ד.

118) ג״ר לא הי׳ בחי׳ השבירה: ראה ע״ח שער

כח ועוז להעלות מ"ן בהיכלות ק"נ תמיד, כי מי שהוא למעלה מבחי' המלחמה הזאת בידו ליתן כח ועוז לנצחון המלחמה להיות אשר שלט האדם לרע לו כו' כנ"ל וד"ל.

ולזאת הכוונה בירך יעקב לפרעה דקליפה דוקא, כדי שיוכלו כנ"י להוציא ממנו הנשמות בגלותם שם. אך הברכה היתה מ"מ ע"ד פשוט ג"כ לפרעה, והוא ע"ד הנ"ל[119] בברכת יצחק לעשו שבתנאי דוקא ואת אחיך תעבוד[120] כו', וגם כאן ע"י שיוכללו ניצוצים דקדושה שהי' לפרעה ועמו בכנ"י ממילא יבוא האור והשפע גם לפרעה ועמו עד"מ המאכל הנ"ל. וזהו ויברך יעקב את פרעה ממש לא כמו סמך בעלמא, ולכך הקדים לזה ת"ח לסוסתי ברכבי כו', שמכוונת המאמר יובן דאת פרעה ממש בירך מטעם הנ"ל שיכלו הנשמות[121] • ויוכללו קסא
בכנ"י ובאמצעות זה יקבל גם פרעה כו', אך שצריך הכוונה ממקום גבוה לזה, לכך היתה תלוי ביעקב דוקא ברכה זו מטעם שיעקב לא מת וכנ"ל וד"ל. ועם זה יובן גם מ"ש בסוף המאמר[122] אני הוא ולא אחר[123] כו', פי' בחי' ג"ר דע"י נק' אני הוא, ושם אין מקום ושורש לינקת החיצוני' הנק' אחר וכמ"ש[124] וכבודי לאחר לא אתן, כי אין מקבלים רק ע"י סיבת השבירה שהוא מבחי' ז"ת בלבד, וע"כ אמר אני הוא לטעם דלפי שג"ר אין אזלעו"ז[125] כלל משם יוכל להיות הכח הזה לנצח המלחמה להוציא הנשמות וכנ"ל, ולע"ל גם כן מי זה בא מאדום[126] כו' שהוא בחי' ניצוח דז"א כמ"ש ה' איש מלחמה[127] ובכאן מיירי רק בניצוח דנוק' דז"א וכמ"ש דמיתיך רעייתי כו' כנ"ל וד"ל[128].

ומעתה יובן מפני מה העלו במצרים ר"ב ניצוצות, ב"פ וג' חלקי שמינית נגד הניצוצות שהעלו בג' גליות האחרונים, בהיות מצרים נהר נילוס הוא הנהר הראשונה מהד' נהרות שלשם ירדו עיקר הניצוצות, ויעקב בירך את פרעה היינו שהמשיך לו כח מן הקדושה בכדי שיוכל להתברר, ולפי מה שנת"ל שכל

דרושי נקודות (שער ח) פ"ב. פ"ג. פ"ו. שער שבה"כ (שער ט) פ"ב־פ"ד. פ"ז. שער התיקון (שער י) פ"א. שער המלכים (שער יא) פ"ח.

119) הנ"ל בברכת יצחק לעשו: בביאורי הזהר שם קלז, א־ב (בהוצאה החדשה – ע, ג ואילך) ובמאמרי אדמו"ר הזקן שם ע' רלז־רלח, אבל במאמר זה לא הועתק.

120) ואת אחיך תעבוד: תולדות כז, מ.

121) הנשמות: במאמרי אדמו"ר הזקן שם (ע' רלט): הנשמות ממנו.

122) בסוף המאמר אני הוא ולא אחר: במאמר הזהר שהובא בהתחלת המאמר שבביאורי הזהר ובמאמרי אדמו"ר הזקן שם, ובמאמר זה לא הועתק.

123) אני הוא ולא אחר: נוסח הגדה של פסח פיסקא ויוציאנו.

124) וכבודי לאחר לא אתן: ישעי' מב, ח.

125) אזלעו"ז: קהלת ז, יד. ראה גם סה"מ תרל"ח ע' קלד.

126) מי זה בא מאדום: ישעי' סג, א.

127) ה' איש מלחמה: בשלח טו, ג.

128) עד כאן הוא לשון ביאורי הזהר ומאמרי אדמו"ר הזקן שם.

הניצוצות היו תחלה בשר מצרים ואח"כ הנשאר מה שלא העלו נשארו בשר בבל כו', עפ"ז יובן מה שנת' במד"ר[129] שכל הגליות נק' ע"ש מצרי' שמצרי' לישראל, היינו להיות כי עיקר מכוון הגליות הוא בכדי להוסיף עליהם ג'[130] שהם הניצוצות דתהו שנפלו תחת אותו השר, ובהיות כל הניצוצות תחלה תחת שר מצרים והנשאר מה שלא העלו במצרים נשארו בשאר הגליות, לכן כל הגליות נק' ע"ש מצרים להיותה קדום עליהם. ועיקר הבירור באריכות בג' האחרון להיות הנהר הד' הוא פרת[131] וארז"ל הוא דמעיקרא[132] אשר בו הי' ג"כ כל הניצוצות הקדושות כו', ולכן נמשך אריכות הג' כ"כ עד שנקבץ כל הניצוצות שנבלעות בו להעלות לבחי' הקדושה מקורם הראשון בבחי' התהו שקדם לתיקון, היינו שקדמה למעלת התיקון[133]. ואעפ"כ הפ"ו ניצוצות הנשארי' לא יכלו במצרים להעלותם להיותם שייכי' לג' שרים הנותרי', בבל יון ואדום, ואם כי לא העלו אותם לגמרי, מ"מ במ"ת[134] ולכן ביקש משה לכנוס לארץ כי אז הי' מעלה אותם לגמרי.

ויובן ביאור ד"ז בהקדם תחלה מ"ש בס' יר"ק[7] בשם מדרש, שהנשמות שבשמיטה זו הם הבהמות שבשמיטה הראשונה, ומשה הי' משמיטה הראשונה, והענין יובן ע"פ הקדמה[135] דהנה איתא בס' התמונה[136] (בהקדמה לתמונה ג' דכ"ז כ"ט ל"א) שזה העולם הוא שמיטה שניה[137] ולפניה הי' ג"כ שמיטה אחת שהיתה נמשכת ממדת החסד[137] והשמיטה דעכשיו (ר"ל שית אלפי שני דהוי עלמא[138] • וחד חרוב) הוא ממדת הפחד[137] ולכן דרכיה חזקים וקשים ורעים כו' דהיינו שהי' קסב

---

129) במד"ר שכל הגליות נק' ע"ש מצרי': **ראה ב"ר פט"ז, ד.**

130) ג'‎: = **גרים (ראה לעיל הערה 78).**

131) הנהר הד' הוא פרת: **בראשית ב, יד.**

132) הוא דמעיקרא: **בכורות נה, ב.**

133) התהו .. שקדמה למעלת התיקון: **ראה תו"א בשלח סה, ד ואילך. לקו"ת אמור לז, ד. וש"נ. סה"מ תרכ"ו ע' צו־צז. תרל"ט ח"א ע' ד ואילך; ע' קעט ואילך ובהנסמן שם.**

134) במ"ת : **כ"ה בגוכתי"ק.**

135) והענין יובן ע"פ הקדמה: **מכאן עד סוף המאמר הוא לשון תורה אור שמות נא, ד־נב, ג. וראה גם תורת חיים שמות מג, א ואילך.**

136) בס' התמונה: **מיוחס לר' ישמעאל בן אלישע כה"ג ולר' נחוניא בן הקנה.**

137) העולם הוא שמיטה שניה .. החסד .. הפחד: **ראה גם סה"מ קונטרסים ח"ג ע' קלא (וכ"ה בסה"מ תרפ"ד ס"ע רמח ואילך) ובהערת כ"ק אדמו"ר זי"ע שם: וראה תקוני זוהר תל"ו ותמ"א [עז, ב. פא, ב]. שערי* גן עדן [לר' יעקב קאָפיל ממעזריטש] בתחלתו [פתח ראשון דרך ב ודרך ג (א, ג־ד – בדפוס קאָרעץ)].**

וראה גם ספר הפליאה יט, א ד"ה ראה והבן. פרדס שער כא (שער פרטי השמות) ספ"ג. סידור תפלה למשה להרמ"ק שחרית בפי' ה' מלך לח, ב (בשם מורי – ראה גם ברית הלוי שבהערה 146). – אבל ראה שיעור קומה להרמ"ק סימן פג (הובא בלקו"ש ח"י ע' 176). אלימה רבתי להרמ"ק מעין א עין כל הארץ, תמר א פי"ג (ה, ג). אור החמה לזהר ח"ב י, א (ד"ה והרח"ו). מגלה עמוקות אופן סד. וראה ג"כ עמק המלך שער עולם התוהו (שער ו) פמ"ו. לבנת הספיר (ירושלים, תרע"ג) פ' בראשית בתחלתו א, א ואילך. ד, ד.

138) שית אלפי שני דהוי עלמא: **ר"ה לא, א. ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' נג. וש"נ.**

---

*) על שער הספר נדפס: שער גן עדן.

בה חורבן בית ראשון ושני כו', משא"כ בשמיטה הראשונה שהיתה ממדת חסד[139] היתה העבודה באופן אחר, וגם התורה הי' באופן אחר יעו"ש, והיו רק טוב וחסד כו', כך דעת ס' התמונה, ואחריו נמשכו המקובלי' האחרונים לדון מזה שמוכרח להיות עוד חמש שמיטות אחר שמיטה זו, כי צ"ל ז' שמיטות[140] כנגד ז' מדות עליונות כו' (וכמ"ש שם בסה"ת[141]), אבל האריז"ל פליג ע"ז במה שלמדו שצ"ל עוד ה' שמיטות וגם בענין מה שעוה"ז הוא שמיטה שני' עם היות דס"ל ג"כ כן, ולכן פתחה התורה בב' בראשית לומר שכבר היתה שמיטה א' ועכשיו היא שמיטה שני', אבל פי' האריז"ל דאין הכוונה לומר שהי' עולם גשמי כמו עוה"ז דעכשיו עם שמים וארץ גשמיים ודצח"מ כי זה לא הי' רק בשמיטה זו דוקא לבד, וענין השמיטה שהיתה לפני זו הוא ענין עולם התהו דהיינו ענין ז' מלכין קדמאין דתהו שמתו[142] שהוא ענין ספירות רוחניי' כנודע, וענין שמיטה דעכשיו הוא ענין עולם התיקון שנעשה אח"כ (וע' בלק"ת פ' קדושים[143] ובעמ"ה[144] שער עולם התהו פמ"ו דכ"ה ע"א) וכנודע בכהאריז"ל.

והנה שתי[145] נשמות[146] משמיטה הראשונה דהיינו מבחי' עולם התהו[147] שלפני עולם התיקון, ירדו ונמשכו למטה לשמיטה שני' שהוא בחי' התיקון, והם חנוך[146] ומשה[147] דבחנוך כתי' ויתהלך חנוך את האלקים[148] לומר שכבר התהלך את האלקי' בשמיטה הא', וכן במשה כתיב[149] מן המים משיתיהו, דהיינו משמיטה ראשונה שהיא היתה מבחי' חסד[139] הנק' מים[150], ומשם משיתיהו לשמיטה דעכשיו

---

139) בשמיטה הראשונה .. חסד: ראה עטרת ראש סז, ב. סה"מ תרס"ח ע' מז ואילך. סה"מ קונטרסים ח"ג ע' קלא ואילך (ונדפס גם בסה"מ תרפ"ד ס"ע רמח ואילך).

140) ז' שמיטות: ראה גם תורת חיים וישלח קפח, ג הערה 31.

141) בסה"ת: = בספר התמונה.

142) ז' מלכין קדמאין דתהו שמתו: ראה וישלח לו, לא ואילך. זהר ח"ג (אד"ר) קכח, א. קלה, א. ע"ח שער הכללים פ"א. שער דרושי נקודות (שער ח) פ"ד. שער שבה"כ (שער ט) פ"א ואילך. מבוא שערים ש"ב ח"ג פ"ו.

143) בלק"ת פ' קדושים: לקו"ת להאריז"ל פ' קדושים (עה"פ את שבתותי תשמרו). ראה גם שער מאמרי רשב"י לזהר ח"ג (אד"ר) קלה, א — ד"ה עוד שם בדף קל"ה ע"א (ע' ריב־ריג — בהוצאת ירושלים, תשמ"ח). ספר הליקוטים תשא לא, יב־יג. ר"פ קדושים.

144) ובעה"מ: = ובעמק המלך.

145) שתי נשמות: ראה הערות ותיקונים מכ"ק אדמו"ר זי"ע לתו"א שבהערה 135: „אף דלקמן חשיב גם למך, אבל רק ב' ירדו כדי לתקן (ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר)".

146) שתי נשמות .. חנוך ומשה: ראה ספר התמונה תמונה ג אות ד. הובא בשיעור קומה שם (עט, ג. פא, ג). משה: ספר ברית הלוי להר"ש אלקבץ בסופו בתשובה להב"י היסוד הששי מא, סע"ד ואילך (בשם ספר הפליאה וספר התמונה וספר לבנת הספיר).

147) התהו .. ומשה: ראה תורת חיים שמות שם (מג, ד).

148) ויתהלך חנוך את האלקים: בראשית ה, כב. כד. סהמ"צ להצ"צ פא, א.

149) מן המים משיתיהו: שמות ב, י.

150) חסד הנק' מים: ראה זהר ח"ב קסז, א. קעה, ב. ח"ג מא, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'שצב. וש"נ.

כו׳, ועיקר ירידתם לזו השמיטה הוא כדי לתקן העולמות, כי הם שרשם גבוהים מאד יען היותם למעלה מבחי׳ נשמות דשמיטה זו, דהיינו ששם נמצא הביטול הרבה יותר מאשר נמצא בשמיטה זו, ולכן נאמר במשה ונחנו מה[151], והאיש משה ענו מאד[152] כו׳, וגם ראה שם נשמות גבוהות שלמעלה ממנו כמו חנוך למך[153] כו׳, ולכן ירדו לשמיטה זו לתקנה ג״כ, שחנוך הי׳ קודם דור המבול שהי׳ העולם בתכלית השפלות כמ״ש[154] קץ כל בשר בא לפני כו׳, ולכן ירד חנוך לזה העולם לתקן אותו שלא יחזור לגמרי לתהו ובהו, רק שיהי׳ מבול על הארץ לטהר הארץ[155] וישארו נח ובניו קיימי׳ בתיבה, אבל אם לא הי׳ חנוך הי׳ העולם חרב לגמרי ולא הי׳ נשאר אף נח ובניו, וכן משה ירד לגאול את ישראל ושיהי׳ מתן תורה על ידו כו׳.

קסג • **והנה** ההפרש בין תהו לתיקון[156] ידוע בע״ח[157] שהתהו לא הי׳ בחי׳ פרצופי׳ רק העשר ספירות היו בבחי׳ נקודות ר״ל נקודת החסד נקודת הגבורה כו׳, דהיינו שלא נתחלקה הספי׳ לפרטי פרטיות באורך ורוחב כ״א היתה נקודה א׳ בדרך כללי וקיצור מופלג זו חסד וזו גבורה כו׳, וגם היו הע״ס זת״ז שהיו מפורדים זמ״ז שחסד הי׳ בפ״ע וגבורה בפ״ע ולא היו מתכללי׳ זמ״ז (ולכן היו רק נקודות כו׳ דהא בהא תליא), משא״כ עולם התיקון הוא שנעשו הספי׳ בבחי׳ פרצופי׳ מחכ׳ נבנה פרצוף אבא ומו״ק פרצוף ז״א שהוא שנתחלקה הספי׳ בהתפשטו׳ לפרטי פרטיות טפ״ט[158] ובכל א׳ ראש תוך סוף וה״ח המגדילי׳ עד שנעשה רמ״ח אברים[159] כו׳, וגם נעשה התכללות הספי׳ זו מזו. והמשל לשני בחי׳ אלו יובן ג״כ בכחות הנפש שבגוף, שרמ״ח כחות הנפש מתלבשי׳ ברמ״ח אברי הגוף, כח הראי׳ מתלבשת בעין וכח השמיעה באוזן, וכח המעשה בידים, וכח ההילוך ברגלים כו׳, ובחי׳ זו הוא ענין התפשטות והתלבשות כחות הנפש בכלים שהן האברים, ועוד נמצא בחי׳ אחת הכוללת את כל פרטי הכחות המתחלקי׳ באברים הנ״ל ומקפת עליהם מכל צד מראשו עד רגלו, והיינו בחי׳ המחשבה של האדם, כנראה בעליל שכאשר יכוה בצפורן רגלו תרגיש תיכף המחשבה את

---

151) ונחנו מה: בשלח טז, ז־ח. ראה גם לעיל ע׳ קצג.

152) והאיש משה ענו מאד: בהעלותך יב, ג.

153) למך: ראה לקוטי לוי יצחק (פסוקי תנ״ך) ע׳ ז־ח. וראה גם לעיל הערה 145.

154) קץ כל בשר בא לפני: נח ו, יג.

155) מבול על הארץ לטהר הארץ: ראה גם תו״א נח ח, סע״ג ואילך.

156) והנה ההפרש בין תהו לתיקון: בהבא לקמן — ראה סה״מ תרמ״ח ס״ע רט־ריז.

157) ההפרש בין תהו לתיקון .. בע״ח: ראה ע״ח שער הכללים פ״א. פ״ב. דרוש עגולים ויושר (שער א) ענף ד. שער טנת״א (שער ה) פ״א. שער התיקון (שער י) פ״ה. וראה גם סה״מ תרל״ח ע׳ רסא. וש״נ.

158) טפ״ט: = ט׳ פעמים ט׳.

159) ומו״ק פרצוף ז״א .. רמ״ח אברים: ראה ע״ח שער פרקי הצלם (שער כד) פ״ו. תו״א מקץ לז, סע״ד ואילך. שערי תשובה לאדמו״ר האמצעי מב, ב ובהערה 13. לעיל ע׳ קסג. וראה לקו״ת במדבר יז, ב.

הכאב, וכן כשירצה לנענע רגלו תתנענע תומ"י שיעלה במחשבתו לנענע רגלו, שמזה ראיה שהמח' ישנה ברגל ג"כ והיא שם בבחי' מקיף כו'. והנה ענין התלבשות הכחות באברים הוא משל לבחי' פרצופי' דיושר שמתלבשי' בכלים כדוגמת פרצוף מוחין וזרועות כו' (ובחי' התהו הוא בחי' עיגולים שהם בחי' המקיפים וזהו כמשל המחשבה[160] כו'), (וע' ע"פ ויאמר מלך מצרים למיילדות כו'[161] שנתבאר ענין זה באריכות מענין עיגולים ויושר). והנה לפי שביושר דתיקון נתחלקו הספירות בפרטיות בבחי' פרצופי' לכך נמצא בהם דבר חדש מעלה יתירה אשר לא היתה בעולם התהו בהיותן בבחי' נקודות זת"ז, והיינו מ"ש בס"י[162] נעוץ תחב"ס וסופן בתחלתן, שיש מעלה בסוף מה שאין בראש, שזה לא נמצא בעולם התהו רק בעולם התיקון מפני שנעשו בבחי' פרצופי'. והוא עד"מ מכחות הנפש שבגוף שהשכל מלובש במוח שבראש שהוא המעולה וראש לכל כחות הנפש ואח"כ בידים מתלבש כח המעשה לכתוב ולצייר ולעשות כל מלאכת אומן שהוא כח פחות בערך לגבי כח השכל שבמוח ואח"כ ברגלים מתלבש הכח היותר נמוך שבמעשה כח ההילוך לבד, וכאשר נעריך • הכחות בעצמן זל"ז מצד עצם מהותן　קסד
כמו שהם קודם התלבשות באברים ודאי ימצא שכח השכל הוא מרומם ונעלה לגמרי בכל מכל כל מכח המעשה שבידים ורגלים כו', כי הוא כח מפנימי' הנפש ונעלה מעלה מן כח ההילוך שהוא רק מחיצוני' הנפש, אמנם כשנתלבשו בכלים כח השכל בראש וכח ההילוך ברגלים אזי ימצא מעלה ברגל שאינו בראש שהרי הרגלים מעמידים את הראש ומוליכים אותו ממקום למקום ואין נמצא כח זה בראש כלל, הרי נעוץ תחלתן בסופן וסוב"ת שיש מעלה בהסוף שאינו בהראש כו', וזה בא דוקא מצד התלבשות הכח בכלי הרגל דוקא.

והנמשל יובן ההפרש בין עיגולים דתהו ליושר דתיקון, דשם בתהו היו זת"ז ולא היו בבחי' פרצוף, ע"כ לא הי' נמצא בחי' זו דנעוץ סופן כו', אבל בתיקון שנתלבשו בכלים רבים בבחי' פרצוף אזי נעשה בחי' זו מצד הכלים שיש ברגל מה שאין בראש כו'. וכדוגמא זו סופן[163] בתחלתן שהוא ענין מבלי אשר ימצא ראש וסוף[164] שיש מעלה בסוף מה שאינו בראש יובן ג"כ במצות (שהם ג"כ בחי' תיקון כמ"ש[165] זאת התורה אדם) שיש מעלה במצות מעשיות שהם גבוהים

---

160) התהו הוא בחי' עיגולים .. המחשבה: ראה סה"מ תרמ"ח שם (ע' ריג ואילך). וראה גם סה"מ תרמ"ג ע' קמו־קמז בשולי הגליון.

161) וע' ע"פ ויאמר מלך מצרים למיילדות כו': דשנת תקס"ה. — הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפסה בתורת חיים שמות כג, ג ואילך. וש"נ.

162) בס"י נעוץ תחב"ס וסופן בתחלתן: ראה ספר יצירה פ"א מ"ז. וראה גם המשך וככה תרל"ז פק"א (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרמח). סה"מ תרל"ט ח"א ע' ד ובהערה לשם.

163) סופן: בתו"א שמות שם (נב, א): דנעוץ סופן.

164) מבלי אשר ימצא ראש וסוף: ע"פ קהלת ג, יא.

165) זאת התורה אדם: חוקת יט, יד. וראה הנסמן לעיל ע' קלט.

בבחי' א' יותר מן התורה (עם היות שהתורה היא בחי' פנימיות והמצות הם בחי' חיצוניות מעשה לבד) שהרי מבטלים מת"ת לצורך הלויית המת[166], גם מצינו שבשביל הכנסת כלה ביטלו מק"ש כנז' בינוקא דבלק[167] בריחא דלבושייכו כו' (אף שבק"ש יש יחודי' עליונים כו'), גם ארז"ל עשה דוחה ל"ת[168] כמו מילה בצרעת[169] ושעטנז בציצית[170], אשר כ"ז הוא מפני שיש מעלה במעשה שהוא בחי' נה"י בחי' רגלין מה שלמעלה גם מח"ע. ולכן גם הדיוט שבישראל המקיים איזו מצוה מעשיות[171] בלי כוונות וסודות רק מפני שכך צוה הקב"ה יוכל להיות שיהי' זה יקר בעיני השם בבחי' אחת מכמה כוונות והשגות שבצדיקים כו', כי יש בחי'[172] מעלה יתירה בבחי' תמכין דאורייתא[173] יותר מעיני העדה[174] כנ"ל במשל הרגל לגבי הראש כו' (ועד"ז ארז"ל גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו[175] וכמ"ש במ"א), וזהו דוקא מצד עולם התיקון ששם נעשה בחי' זו דנעוץ סופן כו', והיינו לפי שבתיקון הוא ריבוי הכלים ומצד הכלים דוקא נמצא בחי' זו כנ"ל, משא"כ בתהו היו האורות מרובים והכלים מועטים לא הי' בחי' זו כו'.

והנה כבר נתבאר שנשמת משה הי' משמיטה א' ונמשכה לעולם התיקון והוא הי' מבחי' חכ'[176] שהוא בחי' ראי'[177] כמ"ש בו וירא ראשית לו[178], לכך כשראה משה בבחי' ראי' ממש בכל עולם התיקון דאצי' שירד • ונמשך בו, מה שנעוץ תחב"ס וסופן בתחלתן שזה הי' בעיניו דבר חדש ממש שהרי לא נמצא זה בעולם התהו כו', נתפלא מאד ע"ז ולכן השפיל עצמו נגד הנשמות דעולם התיקון ואמר שלח נא ביד תשלח[179] כו', כי יש בהם מעלה יתירה יותר ממנו מצד הכלים דתיקון שנעוץ סופן כו', משא"כ אצלו ששרשו מתהו. וז"ש כי כבד פה וכבד לשון קסה

166) מבטלים מת"ת לצורך הלויית המת: כתובות יז, א.

167) בינוקא דבלק בריחא דלבושייכו: זהר ח"ג קפו, א.

168) עשה דוחה ל"ת: יבמות ג, סע"ב. ראה אגה"ת פ"א. לקו"ת פקודי ו, ד. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי עב, ג (נדפס גם במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' רסו). ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 237.

169) מילה בצרעת: שבת קלב, ב.

170) ושעטנז בציצית: יבמות ד, א ואילך. ראה גם לקו"ש שם הערה 41.

171) מעשיות: בתו"א שם (נב, ב): מעשיית.

172) כי יש בחי' מעלה: בהגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בלוח התיקון לתו"א שם: וכן יש מעלה.

173) תמכין דאורייתא: ראה זהר ח"א ח, א. ח"ג נג, ב. אגה"ק ס"ה (קט, רע"ב).

174) מעיני העדה: ע"פ שלח טו, כד.

175) גדול העושה צדקה .. ממשה רבינו: ב"ב ט, ב. ראה גם אוה"ת שה"ש ח"א ע' דשמ. ע' שמז. ע' שנב. אוה"ת סידור ס"ע מז ואילך. סה"מ תרמ"ב ע' שיב. תר"ן ע' תקו.

176) משה הי' .. מבחי' חכ': ראה גם לעיל ע' רלט. וש"נ.

177) חכ' שהוא בחי' ראי': ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"כ מערכת ראי'. לעיל ע' יז-יח. וש"נ.

178) וירא ראשית לו: ברכה לג, כא. ראה גם מגלה עמוקות אופן יב. אמרי בינה שער הק"ש צט, ד ואילך. תורת חיים שמות שבהערה 135 (מו, ד). וש"נ.

179) שלח נא ביד תשלח: שמות ד, יג.

אנכי[180] ר"ל ששרשו מתהו ששם היו האורות גדולים ולא היו יכולים להתלבש בכלים, וזהו ענין כבד פה שלא הי' יכול להשפיע אור שכלו לתוך כלי הפה, וזה הי' בעיניו חסרון גדול, ומעלת התיקון שהכלים מרובים להכיל האורות נפלאה ויקרה בעיניו, ע"כ אמר שלח נא ביד תשלח דהיינו מי שהוא מעולם התיקון, כי בתיקון נמצא מעלה יתירה מצד דבר שנתחדש שם דנעוץ סופן כו', והיינו דוקא מצד הכלים דתיקון כנ"ל ואין זאת אצלו שהרי הוא כבד פה כו', זה הי' טענת מרע"ה שהשפיל א"ע מאד להיותו עניו מכל האדם כו', (ובאמת היא מעלה אצלינו מה שהי' כבד פה, שהרי סיבה זו הוא מצד ריבוי האורות שלכך לא יכלה הכלי להכיל, משא"כ בתיקון הוא מיעוט האורות וריבוי הכלים, וגם זה אמת, אלא שעכ"ז יש מעלה יתירה בתיקון מצד הכלים כנ"ל בענין נעוץ סופן כו').

והנה השי"ת השיב לו מי שם פה לאדם הלא אנכי הוי'[181], פי' אמת אתה אומר שאתה כבד פה, שאין לך כלים כאלו הנמצאים בתיקון שנעוץ תחב"ס, ומצד שרש נשמתך אתה כבד פה שאין השכל יוכל להתלבש בכלי הפה כו'. אך מי שם פה לָאדם בניקוד קמץ, רומז על האדם הידוע[182], היינו בחי' אדם דאצי' שעל הכסא[183] שהוא שם מ"ה בגימ' אדם[184] שהוא כללות התיקון כנודע, וענין כלי הפה הוא הממשיך אור מקיף כמ"ש בפע"ח[185] שע"י הברכה של המצוה נמשך בחי' המקיף וע"י המצוה עצמה נמשך האור פנימי' (כי הבל הפה נעשה בחי' או"מ[186] וע' בתניא פ"ה), ולכן בתש"ר נחלקו הספרדים והאשכנזים[187] אם יברכו עלי' ברכה מיוחדת מפני שהמקיף דתש"ר גבוה מאד, ע"כ מנהג ספרד שלא לברך דס"ל שא"א להמשיך המקיף ההוא כו', והאשכנזים ס"ל דיכולים להמשיך. עכ"פ למדנו דכלי הפה הוא הממשיך הא"מ כו'. וז"ש מי שם פה לאדם, כלומר מי

---

180) כי כבד פה וכבד לשון אנכי: שם, י. ראה גם סה"מ תר"ם ח"א ע' יט. וש"נ.

181) מי שם פה לאדם הלא אנכי הוי': שם, יא (בדילוג).

182) לאדם בניקוד קמץ .. האדם הידוע: ראה גם הנסמן בתורת חיים שמות שם (מז, ד). סה"מ תרל"ד ע' צז. וש"נ. המשך תער"ב ח"ב ע' תתא.

183) אדם דאצי' שעל הכסא: יחזקאל א, כו.

184) מ"ה בגימ' אדם: ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"ח מערכת חוה ומערכת חכמה. ע"ח שער התיקון (שער י) פ"ג. לקו"ת ושער הפסוקים להאריז"ל בראשית ג, כ. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תקסז ובהנסמן במ"מ לשם. תורת חיים בראשית ט, א הערה 14.

185) בפע"ח שע"י הברכה .. המקיף וע"י המצוה .. האור פנימי': ראה פע"ח שער התפלה פ"א. שער ספירת העומר קרוב לספ"ג. (בתו"א שמות נג, רע"ב – מציין לע"ח).

186) הבל הפה נעשה בחי' או"מ: ראה (בנוסף להערה הקודמת) פע"ח שער התפלה פ"ד. תורת חיים בשלח קפא, ב הערה 782. וראה לקו"ת שמע"צ פד, ב (ושם מציין: ועמ"ש סד"ה וארשתיך לי [לקו"ת במדבר ח, ד פ"ד] ובזח"א (בראשית דף ד' ע"ב) ע"פ ואשים דברי בפיך ובפי' הרמ"ז שם).

187) בתש"ר [= בתפילין של ראש] נחלקו הספרדים והאשכנזים: ראה שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סימן כה, סעי' יד וסעי' כג. פע"ח שער התפלה פ"ה. תורת חיים שמות שם (מט, א). וש"נ.

האציל כלי הפה שהוא כלי שממשיך או"מ, מי האצילו לאדם דתיקון, הלא אנכי הוי' בחי' עצמות אוא"ס שרש הקו וחוט דאוא"ס ב"ה המקור לכל או"פ ומקיפים כו', וא"כ ממני לא יבצר מאומה ואנכי אהי' עם פיך[188] ג"כ, פי' אף שמצד שרשך מתהו אין לך כלים כאלו, אבל אנכי הוי' שעשיתי את הכלים דתיקון ואת עולם התהו, אני יכול להפך הדבר להתערב בחי' תהו ותיקון יחד היינו המעלות דשניהם, שיהיו האורות מרובים כמו בתהו כו', וגם בחי' המעלה דתיקון שיהיו הכלים מרובים מאד, ואז יהי' נעוץ תחלתן כו'. וזהו ואנכי אהי' עם פיך, שהגם ששרשך מתהו עכ"ז יהי' לך כלים דתיקון, ובפרט כלי הפה שע"י נמשכו האורות מקיפים כו', ויהי' א"כ בך שני המעלות, והיינו מפני שכמו שנעוץ תחב"ס כך נעוץ סוב"ת לכך יוכל להיות נמצא מעלת התיקון אף בתהו כו' לכך יתחברו יחד כו'.

188) ואנכי אהי' עם פיך: **שמות ד, יב.**

קע • **רכבי**[1] אלקי'[2]. ופי' הת"י[3] שפי' ך"ב אלף, וכ"ה במד"ר משפטים[4]. הענין הוא דמ"ש לעיל[5] בענין ועמדו רגליו היינו רגלי א"ק, וצ"ל הלא א"ק הוא אדם דבריאה[6] וא"כ הוא מספר. ויובן בהקדם ענין א"ק דלכאו' שם א"ק זהו שני הפכים[7], אם אדם אינו קדמון, וכמ"ש[8] ויברא כו' אדם, ואיך הוא קדמון. אך הענין דמעלת האדם להיותו מדבר, וכמש"ת[9] לנפש חי' לרוח ממללא, וכמו"ש[10] אתה חונן לאדם דעת כו', הגם כי לכאו' נראה עיקר יתרונו במעלת ההשכלה, אך באמת אינו כן, שהרי גם הבהמה יש לה קצת שכל, ובפרט השועל הוא פקח שבחיות[11] ועכ"ז אינו סוג בפ"ע. אך הענין דכל בחי' החי' שרשם הראשון מבחי' והחכ' תחי'[12], אבל דיבור האדם הוא מבחי' מדבר, בחי' כתר[13]. והנה פעולת הדיבור הוא לגלות לזולתו מצפוני שכלו או לבבו או הנעלם במחשבתו, משא"כ ע"י המחשבה, אמנם לגבי עצמו המחשבה מגלה העלם השכל, וה"ה כמו בחי' ממוצע בין החכ' להבינה בחי' השגה והבנה.

והנה למעלה כתי' כי לא מחשבותי מחשבותיכם[14], ומיד כשעלה ברצונו להטיב לברואיו נתהוה כמ"ש בע"ח[15], וזהו מ"ש בזהר[16] במחשבה אחת נבראו כל העולמות, וזהו בחי' מח' הקדומה היינו בחי' א"ק, שמגלה העלם העצמי כו'. ולכן נק' אדם להיותו מקור לבחי' אדם, וגם קדמון להיותו לבוש לבחי' א"ס הקדמון, וכשם שהוא קדמון כך לבושו קדמון, וכהדין קמצא דלבושי' מיני' ובי'[17], וכ"ז הוא בחי' בריאה, בחי' מספר, אבל בחי' העיגול שלפני הקו זהו בחי' אצי' בלי

---

1) רכב אלקי': **כנראה ראשי פרקים לד"ה רכב אלקים שנדפס לאח"ז, וראה בהמ"מ שם לענינים שנזכרו כאן (והמאמר שם הוא ביאור ותשלום לד"ה והר סיני, שנדפס לעיל ע' רכז ואילך).**

2) רכב אלקי': **תהלים סח, יח.**

3) ופי' הת"י: = **התרגום יונתן (עה"פ. וראה לקמן בהמאמר שלאח"ז הערה 6).**

4) במד"ר משפטים: **ראה שמו"ר פל"ב, ו.**

5) דמ"ש לעיל .. ועמדו רגליו .. רגלי א"ק: **ראה לקמן בהמאמר שם הערה 16.**

6) א"ק הוא אדם דבריאה: **ראה לקמן בהמאמר שם הערה 17.**

7) א"ק זהו שני הפכים: **ראה לקמן בהמאמר שם הערה 18.**

8) ויברא כו' אדם: **בראשית א, כז (ושם: האדם).**

9) וכמש"ת: = **וכמו שתרגמו (אונקלוס ויונתן – בראשית ב, ז).**

10) וכמו"ש [= וכמו שאומרים] אתה חונן לאדם דעת: **בשמו"ע. (לא הובא בהמאמר לקמן).**

11) השועל הוא פקח שבחיות: **ראה לקמן בהמאמר שם הערה 23.**

12) והחכ' תחי': **קהלת ז, יב (ושם: החכמה).**

13) מדבר בחי' כתר: **ראה לקמן בהמאמר שם הערה 29.**

14) כי לא מחשבותי מחשבותיכם: **ישעי' נה, ח. וראה לקמן בהמאמר שם הערה 37.**

15) כשעלה ברצונו .. נתהוה כמ"ש בע"ח: **ראה לקמן בהמאמר שם הערה 38.**

16) בזהר במחשבה אחת נבראו כל העולמות: **ראה לקמן בהמאמר שם הערה 40.**

17) וכהדין קמצא דלבושי' מיני' ובי': **ראה לקמן בהמאמר שם הערה 45.**

מספר, כי הקו נמשך ממל' דא"ס או לפ"ד המקובלי' שסוברי' שמת"ת דא"ס[18], אבל ג"ר בלי מספר. וזהו"ע שיער עצמו בכח מה שעשה בפועל כמ"ש בלשני כ"ק אאזמו"ר ז"ל[19], ששיעור זה אינו כמו שיעור קומה, ועכ"ז זהו השערה כו'. וז"ע רכב כו' רבותים נגד ע"ס דא"ק בא"י וא"ח, והשני אלפי' הם בחי' אצי' בלי מספר, ולכן הם ממונים פי' מקורי', ומ"ש ב' אלפי' זהו כענין סדר זמנים קודם לכן[20]. וזהו וה"ס עשן[21] ע"ד ענן הקטורת, בי' אחידא בי' להיטא[22] כו', וזהו אשר ירד, דלכאו' הוא מקומו ש"ע[23], אך לפ"ז נכון שזהו מלמעלה מהצמצום בבחי' הצמצום דק"ו, ויעל עשנו כעשן הכבשן[24] בחי' רצו"ש ע"י מולמ"ט[25] שמלמעלה כו'.

18) הקו .. ממל' דא"ס .. שמת"ת דא"ס: **ראה לקמן בהמאמר שם הערות 47־48.**

19) כמ"ש בלשני כ"ק אאזמו"ר ז"ל: **כ"ה גם בהמאמר לקמן.**

20) סדר זמנים קודם לכן: **ראה לקמן בהמאמר שם הערה 53.**

21) וה"ס עשן: **יתרו יט, יח.**

22) בי' אחידא בי' להיטא: **ראה לקמן בהמאמר שם הערה 67.**

23) הוא מקומו ש"ע: **ראה לקמן בהמאמר שם הערה 69.**

24) ויעל עשנו כעשן הכבשן: **יתרו יט, יח.**

25) רצו"ש ע"י מולמ"ט: = **מטי ולא מטי. (ראה לקמן בהמאמר שם הערות 72־73).**

בס״ד, ביאור ותשלום מא׳ וה״ס, ד״ח[1].
ש״פ נשא.

קסו • **רכב** אלקי׳ רבותים[2] אלפי שנאן[3], וארז״ל בפ״ק דע״ז ד״ג[4] שט בח״י אלף כו׳ שנא׳ רכב כו׳ רבותים אלפי שאינם, שמפרשי׳[5] פי׳ שאינם שחסר ב׳ אלפי׳ מהב׳ ריבוים, ונשאר ח״י. אמנם הנה בת״י[6] מפרש שהם ד״ב אלף, והיינו כפשוטו ב׳ ריבוא וב׳ אלפי׳, ופי׳ שהב׳ אלפי׳ הם ממונים על הב׳ רבבות, וכ״ה במד״ר פ׳ משפטים[7], עשה אדם מצוה א׳ הקב״ה נותן לו מלאך א׳ לשמרו, שני מצות נותן ב׳ מלאכים שנא׳ כי מלאכיו יצוה[8], עשה מצות הרבה נותן לו חצי מחנהו שנא׳ יפול מצדך אלף ורבבה מימינך[9], וכל מחנינו[10] רכב אלקי׳ רבותים אלפי שנאן, הרי כי המד״ר מפרש כמו הת״י, וכ״ה בהדי׳ במד״ר יתרו פי״ט[11]. ולהבין שורש ענין מחלוקותם, וגם צ״ל מדוע נא׳ לשון אלפי שנאן, הלא לפ״ד הגמ׳ א״ת[12] שנאן אלא שאינן, הל״ל שמונה עשר אלף, ולפ״ד הת״י והמד״ר הל״ל ד״ב אלף, והנה לפ״ד הגמ׳ כבר נת׳ לעיל[13], אך לדעת הת״י עדיין צ״ל. והענין הוא דמה שנת״ל[14] בענין ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים[15] שפי׳ רגליו היינו רגלי

---

1) ביאור ותשלום: למאמר והר סיני תרכ״ח (לעיל ע׳ רכז ואילך). וש״נ.

2) רכב אלקי׳ רבותים: להתחלת המאמר ראה אוה״ת תהלים (יהל אור) עה״פ (ע׳ רלו). אור התורה וישב (כרך ז) תתתלה, סע״ב ואילך. בהעלותך ע׳ שפב. סה״מ תרל״ח ע׳ רטו. ס״ע תכא ואילך. תרנ״ה ע׳ מו. להמשך המאמר שלאח״ז – ראה לקמן הערה 18. לעיל ע׳ קנד. וש״נ.

בסה״מ תר״ל ע׳ קכט מציין למאמר זה: „בד״ה רכב אלקי׳ רבותי׳ (כ״ח, וארשאוו)״. וראה עוד ע״ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

3) רכב אלקי׳ רבותים אלפי שנאן: תהלים סח, יח.

4) בפ״ק דע״ז ד״ג: ע״ב.

5) שמפרשי׳ פי׳: ראה רש״י שם ד״ה אלא שאינן.

6) בת״י: = בתרגום יונתן (עה״פ).

[בנוגע לתרגום על תהלים – ראה מגילה ג, א. שו״ת זכר יהוסף (לר׳ יוסף זכרי׳ שטערן, רבה של שאוועל) או״ח סי׳ קכא. (אבל בשו״ע אדמו״ר הזקן או״ח סי׳ קנה, ס״א מציין: בתלים בתרגום יונתן. וכ״ה באוה״ת תהלים (יהל אור) בכ״מ). וראה גם לעיל ע׳ רכ ובהנסמן שם. וראה גם ספר ישמיע כל תהלתו (לר׳ שמואל שי׳ הלוי הבר) ח״א ע׳ 57 ואילך בארוכה].

7) במד״ר פ׳ משפטים: שמו״ר פל״ב, ו.

8) כי מלאכיו יצוה: תהלים צא, יא.

9) יפול מצדך אלף ורבבה מימינך: שם, ז.

10) מחנינו: אוצ״ל: מחנהו.

11) במד״ר יתרו פי״ט: אוצ״ל: פכ״ט (פיסקא ב).

12) א״ת: = אל תקרי.

13) לפ״ד הגמ׳ כבר נת׳ לעיל: לע״ע לא מצאנו היכן נתבאר.

14) דמה שנת״ל .. ועמדו רגליו .. בי״ע הם בחי׳ מספר: בד״ה והר סיני עשן – שמאמר זה הוא ביאור ותשלום המאמר שם – לעיל ע׳ רלד ואילך, ושם מבואר שבי״ע הוא בחי׳ מספר, ו„רגליו״ הוא בחי׳ אותיות עד היותר עליונים ומכ״ש שהם בלי מספר, אבל לא נזכר שם במפורש ש„רגליו היינו רגלי א״ק״. (וראה גם התחלת המאמר שם ע׳ רכח ואילך).

15) ועמדו רגליו .. הר הזיתים: זכרי׳ יד, ד.

א״ק[16], ובחי׳ זו היא בלי מספר, משא״כ בחי׳ בי״ע הם בחי׳ מספר, ולפ״ז צ״ל הלא נודע כי בכלליות ההשתלשלו׳ הנה א״ק נחשב בחי׳ אדם דבריאה[17], וכבר מבואר לעיל שבחי׳ בריאה הוא בחי׳ מספר, וא״כ גם א״ק מאחר שנחשב בכלליות בחי׳ אדם דבריאה הנה גם היא בבחי׳ מספר, ומהו בלי מספר.

ויובן בהקדם ביאור ענין א״ק ושם א״ק[18] לכאו׳ הוא מורכב מב׳ ענינים שונים ונגדים זל״ז, ששם אדם אינו נופל אלא על הנברא מאין ליש, כמ״ש[19] ויברא אלקי׳ את האדם בצלמו, ושם קדמון פירושו היפוכו, שהוא קדמון ולא נברא, שלכל נברא בהכרח שיהי׳ הבורא אותו קדם לו, משא״כ קדמון, ולכן א״ס ב״ה הוא קדמון לכל הקדומי׳[20], שהכל נמצאים מאתו ית׳, שממנו ית׳ נמצאו כל הנמצאי׳, ובתי׳ א״ק הרכיבו ב׳ הבחי׳ יחד, וממ״נ אם הוא בחי׳ אדם אינו קדמון, ואם הוא קדמון אינו אדם. אך הענין הוא שצ״ל מה״ע האדם, דהנה האדם הוא נחלק לבחי׳ בפ״ע בהד׳ בחי׳ דצח״מ, והגם כי לכאו׳ יתרון האדם על הבהמה להיותו בר שכל[21] וחכים להבין דבר*, משא״כ הבהמה. אך באמת אינו כן שהרי גם הבהמה יש לה קצת שכל, שהרי תזהר לבלי תנזק באחת הבורות והפחות והאבנים וכדומה, או תמשך למקום אשר המאכל שם שזהו קצת השכלה, ומה גם
קסז כי השועל שהוא פקח שבחיות[23], ואנו רואים שיש לו השכלה • בפרטי׳ שונים

---

*) נרשם בשולי הגליון, ללא ציון מקומו בפנים, ואולי שייך לכאן:
כ״ז שיכולה לשמור גיטה[22].

---

16) ועמדו רגליו היינו רגלי א״ק: **ראה גם מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ה ח״א ע׳ שכו. תקס״ח ח״א ע׳ עב. על מארז״ל ע׳ רנח־רנט. אוה״ת וישב (כרך ב) רסג, ב. ויחי (כרך ב) תכ, א. וישב (כרך ה) תתצה, א. נ״ך ח״א ע׳ תקכד. ח״ב ר״ע א׳קכ. שה״ש ח״א ע׳ קמט. סה״מ תרכ״ו ע׳ יד. תר״ם ח״א ע׳ קנט ובהנסמן שם. ע׳ שסג.**

17) א״ק נחשב בחי׳ אדם דבריאה: **ראה ע״ח שער סדר אצי׳ (שער ג) רפ״א. אוה״ת ענינים ע׳ עז. וש״נ. הנסמן בסה״מ תרל״ב ח״א ע׳ ד. המשך תרס״ו ע׳ ריג. וש״נ. ע׳ תרלח.**

18) א״ק .. מורכב מב׳ ענינים: **קטע זה ושלאח״ז הועתקו בהמשך והחרים תרל״א (סה״מ תרל״א ח״א ע׳ שלא־שלג). וראה בשינויים לעיל ע׳ קלז ואילך. סה״מ תרל״ג ח״ב ע׳ תקט ואילך. וראה גם סה״מ תר״ם ח״א ע׳ רמב־רמג. וש״נ.**

19) ויברא אלקי׳ את האדם בצלמו: **בראשית א, כז.**

20) קדמון לכל הקדומי׳: **הלשון — ע״פ תקו״ז תיקון יט (מב, א); תיקון ע (קכ, א; קלג, א). [ראה גם פירושי סידור התפלה לרוקח ע׳ תרנז. פרדס שער ח (שער מהות והנהגה) פ״ה. קונטרס לימוד החסידות אות א (אגרות קודש כ״ק אדמו״ר מהוריי״צ ח״ג ע׳ שלב). מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ב ע׳ תנט בהערה].**

21) יתרון האדם על הבהמה להיותו בר שכל: **ראה גם לעיל ע׳ קלח. המשך וככה תרל״ז פ״כ (סה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ תכז). סה״מ תרל״ח ע׳ יז. תרנ״ב ע׳ צא. וראה גם שערי אורה לאדמו״ר האמצעי ט, ב.**

22) שיכולה לשמור גיטה: **ראה יבמות קיג, ב. גיטין סד, ב. קידושין מג, ב.**

23) השועל שהוא פקח שבחיות: **ברכות סא, ב. ראה גם אוה״ת נ״ך כרך ג ע׳ א׳רכב ואילך. אוה״ת סידור ע׳ ש.**

יותר מהאדם, שהרי כשירצה האדם ללוכדו הנה הוא מגדר כל הדרכי' לפניו לבלי תוכל להנצל מאתו, ועכ"ז הנה היא ממציא לה דרך איך לברוח מאתו, ונמצא כי השכלת השועל מרובה יותר, שהאדם בשכלו לא בא ע"ז מה שהמציא השועל דרך איך לברוח, ועכ"ז הנה השועל בכלל וסוג מין החי יחשב, ומחמת השכלתו לא יצא מכלל בעלי החי להיות נמנה בסוג אחר, רק הוא נק' פקח שבחיות, שגם שם זה מורה שיש ענין השכל והשכלה בבעלי החי רק שהשועל הוא הפקח שבהם כו'. אלא עיקר מעלת האדם הוא להיותו מדבר, משא"כ כל הבעלי חי אפי' הפקח שבהם, או אפי' הארי שהוא מלך שבחיות[24], עכ"ז לא נמצא הדיבור כלל, ולכן תרגמו האונק' ות"י ע"פ ויהי האדם לנפש חי'[25] לרוח ממללא מה שלא תרגמו כן ע"פ תוצא הארץ נפש חי'[26], היינו להיות כי נפש חי' שבאדם יתרונו על נפש החי' שבבהמה וחי' במה שהוא מדבר[27], ולכן תרגמו לרוח ממללא בחי' הדיבור, והיינו מפני כי כל שורש ומקור בחי' הבע"ח הוא מבחי' החכ' כמ"ש[28] והחכ' תחי', שהחכמה הנה היא בחי' שורש ומקור הראשון לכל בחי' הבעלי חי, אבל שורש דיבור האדם הוא מבחי' מדבר, בחי' הכתר[29] כנודע, וזהו בחי' יתרון האדם על הבהמה וחי' במה שהוא מדבר כו'.

והנה אנו רואים שכל עיקר פעולת הדיבור הוא שמגלה לזולתו העלם הצפון בלבו או במח' ושכלו, שבלא הדיבור לא יוכל זולתו להבין מה שהשכיל בשכלו או מה שמחשב במחשבתו, או מה שאהוב בלבו, וע"י אמצעי' הדיבור יוכל לגלות לזולתו מה שהוא צפון ונעלם מעין כל חי, משא"כ ע"י המחשבה שהרי כשיחשוב כל היום וכל הלילה לא יבין זולתו כלל מה הוא מחשב, כי רק הדיבור מגלה לזולתו כנ"ל ולא המחשבה, רק שפעולת המח' לגבי עצמו הוא כמו הדיבור לגבי זולתו[30], ועד"מ כשמשכיל איזה השכלה חדשה שמתחלה נעשה אצלו בחי' בריקת וסקירת השכל[31], שבחי' ברק המבריק[32] הנמשך מבחי' משכיל לבחי' השכל הנה להיותו דק עדיין הוא נעלם גם מאתו, כי אינו רק שנפתח מקורו להמציא

24) הארי שהוא מלך שבחיות: חגיגה יג, ב.

25) האונק' ות"י [= ותרגום יונתן] .. ויהי האדם לנפש חי': בראשית ב, ז.

26) תוצא הארץ נפש חי': בראשית א, כד.

27) שבאדם יתרונו על נפש החי' .. מדבר: ראה גם גם אוה"ת תזריע כרך ב ע' תקיז. סה"מ תרל"ה ח"א ע' קצב. ע' ריב. ח"ב ע' תעז. לעיל ע' קלח. וש"נ.

28) והחכ' תחי': קהלת ז, יב (ושם: החכמה).

29) שורש דיבור .. מדבר, בחי' הכתר: ראה תו"א יתרו קט, א. לקו"ת חוקת נח, א. מאמרי אדמו"ר הזקן הנחות הר"פ ע' ב. סה"מ תרל"א ח"א ע' שלא. וש"נ.

30) המח' לגבי עצמו הוא כמו הדיבור לגבי זולתו: ראה גם לעיל ע' קלט. סה"מ תרל"ז ח"א ס"ע ריד ואילך. וש"נ. תרמ"ב ע' קסו. וש"נ.

31) שמתחלה .. בריקת וסקירת השכל .. ואח"כ .. השגה והבנה: ראה תניא פ"ג.

32) ברק המבריק: ראה גם בענין ברק המבריק — אגה"ק סוסט"ו (קכד, א). תורת חיים בראשית י, א ובהערה 4. סה"מ תרל"ז ח"א ע' יט ובהנסמן לשם.

איזה ענין חדש, אבל עדיין לא בא בבחי' השגה והבנה כלל, ואח"כ כשבא בבחי' השגה והבנה[31] להבין עומק הענין וההשכלה על בוריו, הנה זה ע"י לבוש המחשבה[33] שמתלבש השכל בבחי' לבוש המח' עד שמשיגו בהבנת הדברים כל דבר על אופנו. ונמצא כי ע"י אמצעית המחשבה בא ההשכלה לידי השגה והבנה להאדם עצמו שהשכיל השכלה זו, ובלעדה לא יוכל גם הממציא ההשכלה להבין את ההשכלה, והרי המח' היא כמו ממוצע בין כח המבריק ההשכלה לבחי' ההשגה והבנה שנמשך מבחי' הבינה, הגם שבאמת אינה ממוצע כ"א לבוש, אך ע"י
קסח אמצעית • לבוש זה בא ההשכלה לידי השגה והבנה להאדם שהשכילה, ונמצא כי פעולת המח' לגבי עצמו הוא כמו הדיבור לגבי זולתו כו'. אמנם הנה ממחשבת האדם לא יתהווה כלום, שהרי אם יחשוב כל היום בענין התהוות איזה דבר לא יתהווה מזה כלום, כ"א מדיבור האדם כמו דבר מלך שלטון[34] יוכל להתהוות איזה דבר, וג"ז רק יש מיש ולא יש מאין וכמארז"ל[35] שאם מתכנשין כל באי עולם אינם יכולים לברוא אפי' כנף יתוש א', אבל הוא ית' הממציא כל הנמצאי'[36] כתי' בי' כי לא מחשבותי מחשבותיכם[37], שממחשבת האדם לא יתהווה כלום, אבל אצלו ית' תומ"י כשעלה ברצונו הפשוט להטיב לברואיו[38] הנה ממחשבה זו נתהווה[39] כל התהוות הנבראי' וכמ"ש בזהר שבמחשבה א' נבראו כל הנבראי'[40] והיינו בחי' מח' הקדומה דא"ק[41] וכמ"ש בע"ח[38] כשעלה ברצונו הפשוט כו', וז"ע מארז"ל בראשית נמי מאמר הוא[42] היינו בחי' מאמר הכללי שכולל כל ע"מ[43], והיינו שבחי' מח' זו מגלה העלם העצמי לבוא בבחי' גילוי, וכ"ז בעצמותו עדיין, וכמו שנת' לעיל שפעולת המחשבה אצל האדם לגבי עצמו כמו פעולת הדיבור לגבי זולתו, ועד"ז יובן בבחי' אוא"ס ב"ה, שמה שעלה ברצונו הפשוט הנה ע"י בחי' מחשבה

---

33) לבוש המחשבה: ראה תניא פ"ד.

34) דבר מלך שלטון: קהלת ח, ד.

35) שאם מתכנשין כל באי עולם: ראה ירושלמי סנהדרין ספ"ז. ספרי ואתחנן ו, ה. ב"ר פל"ט, יד. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תשמח. וש"נ.

36) הממציא כל הנמצאי': ראה רמב"ם ריש הל' יסוה"ת.

37) כי לא מחשבותי מחשבותיכם: ישעי' נה, ח. ראה גם לקו"ת שה"ש יז, ג ואילך. סה"מ תרמ"ב ע' קסו. וש"נ.

38) כשעלה ברצונו הפשוט להטיב לברואיו .. בע"ח: שער הכללים בתחילתו (ושם: כשעלה ברצונו .. להיטיב לברואיו). דרוש עגו"י (שער א ענף ב (ושם: וכאשר עלה ברצונו הפשוט). וראה סה"מ תרל"ז ח"א ע' קסח. וש"נ.

39) כשעלה ברצונו .. ממחשבה זו נתהווה: ראה גם סה"מ תרמ"א ס"ע רצד.

40) בזהר שבמחשבה א' נבראו כל הנבראי': ראה זהר ח"ב כ, א. רעו, סע"ב. וראה לעיל ע' קלא. סידור עם דא"ח יח, סע"ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' תד. וש"נ. קונטרסים ע' תלא. וש"נ. סהמ"צ להצ"צ ע' קעח ואילך. המשך וככה תרל"ז פע"ט (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפט).

41) מח' הקדומה דא"ק: ראה תו"א משפטים עח, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ס"ע תתפז ואילך ובהנסמן שם. וראה גם לעיל ע' קלט.

42) בראשית נמי מאמר הוא: ר"ה לב, א (וראה חדושי אגדות מהרש"א שם). מגילה כא, ב.

43) בראשית .. שכולל כל ע"מ: ראה לעיל ע' ה.

זו נתהווה הכל מאתו ית', אמנם הנה כ"ז הוא לגבי עצמותו עדיין וכמו העלם המחשבה שמגלה העלם העצמי לגבי עצמו. וזהו בחי' א"ק היינו בחי' מח' הקדומה, ונק' אדם להיותה מקור לבחי' אדם, והיינו מה שעלה ברצונו להטיב לברואיו ואם אין נבראים למי ייטיב, ולהיותה מקור לבחי' אדם לכן נק' אדם, וגם קדמון להיותה לבוש לבחי' א"ס הקדמון[44], וכמו שהוא ית' קדמון לכל הקדומים[20] כמו"כ לבושו ית' קדמון וכהדין קמצא דלבושי' מיני' ובי'[45], שכ"ז הוא רק לשבר את האוזן כו', ובחי' זו היא בחי' בריאה דכלליות, ונמצא מתורץ מה שא"ק נק' אדם דבריאה בכלליות[46], וגם מתורץ מה שנק' אדם ואעפ"כ הוא נק' גם קדמון.

וכ"ז הוא בחי' מספר שמאחר שנק' בשם בריאה הוא בחי' מספר, אבל בחי' העיגול הגדול שלפני הק"ו זהו בחי' אצי' דכלליות שזהו בלי מספר, כי הקו נמשך מבחי' מל' דא"ס[47] או לפ"ד המקובלי' שסוברי' שהקו נמשך מבחי' ת"ת דא"ס[48], אבל ג"ר הם בלי' מספר, וז"ע שיער עצמו בכח[49] מה שעשה בפועל כמ"ש בלשני כ"ק אאזמו"ר ז"ל[50] ששיעור זה אינו כמו שיעור קומה של יוצרי[51] בראשית כמשנ"ל[52] ועכ"ז נק' השערה כו' ששיער בכח מה שעשה בפועל כו'.

ועפ"ז יובן ענין רכב אלקי' רבותים אלפי שנאן[3], פי' רבותים הם ט"ס דא"י וט"ס דאו"ח דא"ק, שהם ב' רבבות, שכ"ז הוא עדיין בבחי' מספר, ואלפי שנאן הם בחי' אצי' שזהו בלי מספר. והגם שאומר ל' אלפי שזהו נופל על בחי' המספר דוקא, אך זהו כענין • מארז"ל במד"ר[53] מלמד שהי' סדר זמנים קודם לכן, והיינו קסט
הגם שהזמן הוא נברא ומחודש[54], מ"מ סדר זמנים הי' קודם לכן היינו בבחי' אצי'

---

44) א"ק .. אדם .. קדמון .. א"ס הקדמון: **ראה גם לעיל ע' קלח ואילך.**

45) וכהדין קמצא דלבושי' מיני' ובי': **ראה ב"ר פכ"א, ה. ערוך השלם מערכת „קמץ" האחרון. אוה"ת אחרי (כרך ב) ע' תקנד ואילך. סה"מ תרמ"א ע' קז. וש"נ.**

46) שא"ק נק' אדם דבריאה בכלליות: **ראה סה"מ תר"ל ע' קכט שמציין לכאן.**

47) הקו נמשך מבחי' מל' דא"ס: **ראה תו"א ויקהל קיג, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' קלד. ע' תקא ואילך. לקו"ת בהעלותך לו, א. מסעי צה, ב ואילך. שה"ש א, ג. סה"מ תרפ"ב ע' רנז ואילך ובהנסמן שם. וראה גם סה"מ תרע"ח ע' קה. ד"ה ביום השמע"צ תשט"ו (סה"מ תשט"ו ע' יז).**

48) לפ"ד .. שהקו נמשך מבחי' ת"ת דא"ס: **ראה אוה"ת תהלים (יהל אור) ע' קצ. סה"מ תרנ"ד ע' י. סה"מ שבהערה הקודמת.**

49) שיער עצמו בכח: **ראה מק"מ לזהר ח"א טו, א. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קטז, ב ואילך וש"נ. תורת חיים בא קב, א. בשלח קעת, ג; מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ב ר"ע תקפז; דברים ח"ג ע' תתיח; סה"מ תש"ט ס"ע 38 ואילך בשם הע"ת. וש"נ.**

50) כ"ק אאזמו"ר ז"ל: **אדמו"ר האמצעי.**

51) יוצרי: **ראה גם סה"מ תר"ל ע' צב. ע' רסז.**

52) שיעור קומה של יוצרי בראשית כמשנ"ל: **ע' רכט. וש"נ.**

53) במד"ר מלמד שהי' סדר זמנים קודם לכן: **ב"ר פ"ג, ז. ראה גם בענין סדר זמנים בפלח הרמון אחרי ע' רטז. וש"נ. אמור ס"ע רמו. סה"מ תרל"ט ח"ב ע' שצו ואילך. וש"נ. ע' תקצב. תר"ם ח"ב ע' תתקנב. תרמ"ב ע' עט. וש"נ.**

54) שהזמן הוא נברא ומחודש: **ראה סידור עם**

כמשנ״ת ענין זה במ״א בד״ה ואלא אמאי קאים עלמא[55] כו׳. וכמו״כ כאן מה שקורא אותם אלפי זהו כענין סדר זמנים קודם לכן (כי זמן ומספר שניהם ע״א[56] ומחודשי׳ כו׳ כנודע), ולכן קורא אותם הת״י תרין אנגילי׳[57] פי׳ ממונים שהב׳ אלפי׳ הם ממונים על הב׳ רבבות, פי׳ ממונה אינו כמו למטה מי שהוא ממונה על איזה דבר הנה הוא דבר בפ״ע והדבר אשר הוא ממונה עליו הוא דבר בפ״ע גם קודם התמנותו עלי׳, אבל למעלה אינו כן, וכמארז״ל[58] אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר גדל שהממונה אשר עליו ממנו בא כל השפע ומציאת העשב, ולכן ארז״ל[59] נשאו דשאים ק״ו בעצמם, ולכאו׳ הלא הם בחי׳ צומח ואיך ידברו ק״ו, אלא שזה קאי על המזל אשר שופע חיות בהם, וכמו המלאכי׳ שנק׳ בשם עצי היער[60] כו׳, כמו״כ יש מלאכים שנק׳ בשם דשא ועשב כמ״ש בזהר[61] כו׳. אך צ״ל מאחר שזהו מקור הצומח מאין יהי׳ בו כח הדיבור, וי״ל שכלול מדצח״ם וכח הצומח מתגבר יותר, לכן הוא מקור להעשב והדשא והאילן. ועד״ז יובן כאן ענין שהב׳ אלפי׳ הם ממונים פי׳ מקורים, וכמו מל׳ דאצי׳ נעשה כתר ועתיק לבריאה[62], שבחי׳ המל׳ הוא מקור לבי״ע שמהוה בי״ע, ואינה בערך כלל להיות נמנה עם הנבראי׳ דבי״ע, כמו״כ בכלליות העולמות שבחי׳ א״ק נק׳ אדם דבריאה וזהו בחי׳ רבותים, ואלפי שנאן הם בבחי׳ אצי׳ דכלליות מה שהוא מקור לבי״ע דכלליות. ומה שקורא אותם אלפי׳ זהו שם המושאל, או כמו סדר זמנים, ועכ״ז הם עדיין בלא מספר, וזהו לפי פי׳ הת״י והמד״ר שפי׳ ך״ב אלף. ולפי פי׳ הגמ׳ הב׳ אלפי׳ הם בחי׳ אין, ב׳ בחי׳ הכתרי׳ דא״י וא״ח, וכמש״נ לעיל[63], ולכן חשיב רבותים ומהם יש ב׳ אלפי׳ שהם בחי׳ אין כו׳. אמנם לפי פי׳ הת״י והמד״ר זהו כפשוטו ך״ב אלפי׳, רק הב׳ אלפי׳ הם מחולקי׳ שהם בלי מספר, ולכן

דא״ח עה, סע״ד. שער היחוה״א פ״ז ובמ״מ הגהות והערות קצרות (לכ״ק אדמו״ר זי״ע) לשם ע׳ שעה. מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ג ע׳ תשצג. וש״נ.

55) בד״ה ואלא אמאי קאים עלמא: לע״ע אינו תח״י.

56) ע״א: = ענין אחד.

57) הת״י תרין אנגילי׳: לפנינו: תרין אלפין דאנגליא.

58) אין לך עשב מלמטה: באוה״ת וארא (כרך ח) ע׳ ב׳תתפג מציין: „הובא בר״ח פ״ה משער האהבה והוא במ״ר בראשית פ״י״. ראה ב״ר פ״י, ו. וראה מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ג ע׳ תתמח. וש״נ. שם ע׳ תתעו ואילך. סה״מ תרמ״ב ע׳ קע. וש״נ. תרל״ז ח״א ע׳ ה. וש״נ. תרנ״ט ס״ע קפז ואילך. וש״נ.

59) נשאו דשאים ק״ו בעצמם: חולין ס, סע״א. ראה אוה״ת שלח ע׳ תרכח. סה״מ תרכ״ו ע׳ ריט. לעיל ע׳ ה. ע׳ קלא. ע׳ קנז. סה״מ תרצ״ב ע׳ שיב.

60) המלאכי׳ שנק׳ בשם עצי היער: ראה מאמרי אדמו״ר האמצעי דברים ח״ג ע׳ א׳קיד. וש״נ. שער האמונה לאדמו״ר האמצעי פה, ב ובהערה 17. סה״מ תר״ל ע׳ צד. המשך מים רבים תרל״ו פל״ט־מ. ס״פ קנה. סה״מ תרל״ח ע׳ יז. וש״נ.

61) מלאכים .. דשא ועשב כמ״ש בזהר: ראה זהר ח״א יח, ב ובמק״מ שם.

62) מל׳ דאצי׳ נעשה כתר ועתיק לבריאה: ראה ע״ח שער כסה״כ (שער מו) פ״ב. פ״ה. פ״ו.

63) וכמש״נ לעיל: לע״ע לא מצאנו היכן נתבאר.

גם בהמחצה שחשיב המד"ר נא'[9] יפול מצדך אלף ורבבה כו' שזהו מחצה מב' הבחי', היינו מבחי' המספר ומבחי' בלי מספר כו'.

וזהו וה"ס עשן כולו[64], פי' ענין העשן הוא כמו ענן, שענן ועשן ענין א' הם כמ"ש[65] כי בענן אראה כו' שזהו בחי' עשן הקטורת[66], והיינו כי ענין הקטורת הוא ל' קטירא בחד קטירא אתקטרנא בי' אחידא בי' להיטא כמ"ש בזהר[67] שהוא בחי' תוקף ההתקשרות לאלקות, ולכן בשעת מ"ת נא' וה"ס עשן כולו שהי' כולה בבחי' הביטול בתכלית מפני אשר ירד עליו ה' באש[68], שלכאו' צ"ל איך שייך בחי' ירידה נגדו ית', הלא הוא מקומו של עולם[69] ואין העולם מקומו ואיך נופל ל' ירידה. אך הענין הוא שירד ונמשך המשכת אורו ית' מלמעלה מהצמצום בבחי' הצמצום דק"ו שבחי' זו נק' ירידה, היינו מלמעלה מהצמצום בבחי' הצמצום כו', וזהו ויעל עשנו כעשן הכבשן[70], פי' האש היוצא מהכבשן הוא בחי' רצו"ש[71] שמסתלק ומתפשט, וכמו"כ בהר סיני ויעל עשנו היינו בחי' וה"ס עשן כולו כעשן הכבשן בבחי' רצו"ש ע"י בחי'[72] מטולמ"ט[73], שירד עליו הוי' באש בבחי' מטולמ"ט מלמעלה כו'.

64) וה"ס עשן כולו: **יתרו יט, יח.**

65) כי בענן אראה: **אחרי טז, ב.**

66) בענן .. עשן הקטורת: **ראה יומא נג, א. רש"י אחרי שם.**

67) בחד קטירא .. בי' להיטא כמ"ש בזהר: **ראה זח"ג (אד"ז) רפח, א. רצב, א. וראה סה"מ תר"ם ח"ב ע' תרכב. וש"נ.**

68) אשר ירד עליו ה' באש: **יתרו שם.**

69) הוא מקומו של עולם: **ב"ר פס"ח, ט. ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רצא. וש"נ. תורת חיים בראשית מג, א הערה 2. סה"מ תרכ"ט ע' קסט. וש"נ. המשך תרס"ו ע' תרלז.**

70) ויעל עשנו כעשן הכבשן: **יתרו שם.**

71) האש היוצא מהכבשן .. רצו"ש: **ראה גם חגיגה יג, רע"ב וברש"י שם.**

72) רצו"ש ע"י בחי' מטולמ"ט: **ראה תו"א בראשית ב, ג ואילך. ג, סע"ג. תורת חיים וארא סג, ד. וש"נ.**

73) מטולמ"ט: **ראה זהר ח"א טז, ב. סה, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ע' רפ. וש"נ. קונטרסים ע' רפו.**

בס"ד, דברים ז' י"ד ט"ו ט"ז.

קעא • **ברוך** תהי'[1] מכל העמים[2], לא יהי' בך עקר וגו', והסיר ה' ממך כל חולי, ואכלת את כל כו', וצ"ל קישור ושייכות הפסוקי' זל"ז. ויובן בהקדם מארז"ל בירושלמי ספ"ח דברכות ע"פ ברוך תהי', אם ברכך גוי ענה אחריו אמן שנא' ברוך תהי' מכל העמים. ולכאו' צ"ל הלא נודע ממ"ש בכהאריז"ל מענין אמן שהוא יחוד הוי' ואד'[3], ואיך על ברכת הגוי יאמר אמן כו'.

ויובן כ"ז בהקדם מ"ש תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב[4], שהתורה נק' בשם ירושה, וצ"ל הלא ארז"ל באבות פ"ב מי"ב התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה היא[5] לך, ואיך נק' בשם ירושה. וגם צ"ל הלא אנו מברכים על התורה אשר נתן, נותן התורה[6] שנק' התורה בשם מתנה, אשר ענין המתנה אינו ירושה כלל, כי ירושה היא בהכרח, שהרי אם התנה האב על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כמארז"ל בפ"ח דב"ב[7], וענין המתנה הוא מדעת הנותן[8] דוקא, וענין התקן עצמך אינו שייך לומר שיתקן עצמו לקבל המתנה, שענין המתנה הוא אשר בעצם אינו מגיע לו כלל, כי מה שמגיע לו ע"פ אשר עבד כו', זהו אינו מתנה כי זה מגיע לו חלף עבודתו אשר עבד, וא"כ אינו שייך לומר התקן עצמך כו'. אך הענין הוא דהנה כתי' יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי[9] שנמשלה התורה לטל ומטר[10], ונודע ההפרש בין טל למטר, שמטר הוא באתדל"ת[11] אתעדל"ע[12] כמ"ש

1) ברוך תהי': **מאמר זה נדפס בשינויים ובאריכות יותר בסה"מ תרכ"ט ע' תג ואילך. וש"נ. ראה גם ד"ה אם בחוקותי (לעיל ס"ע רכא ואילך). סה"מ תרכ"ז ע' תסב ואילך. תרל"ד ע' מ ואילך. להתחלת המאמר ראה ד"ה ולקחתם לכם תשל"ט (סה"מ מלוקט ח"ד ע' כה־כו. בהוצאה החדשה — ח"א ע' קמח).**

2) ברוך תהי' מכל העמים: **ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.**

3) בכהאריז"ל .. אמן .. יחוד הוי' ואד': **ראה פע"ח שער כוונת אמן פ"א־פ"ד. שער הכוונות ענין חזרת העמידה דרוש ה (ערב, א). סה"מ תרמ"ב ע' קסט. וש"נ. תקו"ז תיקון יח (לד, ב). זהר חדש (תיקונים) קי, ג. ד"ה ולקחתם לכם שבהערה הקודמת.**

4) תורה צוה .. קהלת יעקב: **ברכה לג, ד.**

5) היא: **באבות שם ליתא.**

6) אנו מברכים .. אשר נתן נותן התורה: **נוסח ברכת התורה. ראה גם לעיל ע' רכה. וש"נ.**

7) בפ"ח דב"ב: **קכו, ב במשנה.**

8) המתנה הוא מדעת הנותן: **ראה גם סה"מ תרל"ד ע' מ.**

9) יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי: **האזינו לב, ב.**

10) שנמשלה התורה לטל ומטר: **לקו"ת האזינו עג, א ואילך. עד, ב. עה, ד ואילך. עטרת ראש מד, א ואילך. סה"מ תרל"ז ח"ב ס"ע תקנד ואילך. ד"ה על ג' דברים תשי"ד (סה"מ מלוקט ח"ד ע' שפז. בהוצאה החדשה — ח"ג ע' קפג) ובהערה 36 שם.**

11) שמטר הוא באתדל"ת אתעדל"ע: **ראה גם סה"מ תרל"ז שם.**

12) באתדל"ת אתעדל"ע: **ראה זהר ח"א עז, ב. פח, א. סה"מ תרמ"ב ח"א ע' יח. וש"נ.**

ואד יעלה כו' והשקה[13], אבל טל לא מיעצר כנודע מאלי'[14], להיותו בחי' אתדל"ע שלמעלה מבחי' אתדל"ת אתעדל"ע כו'. וכמו"כ יובן ב' בחי' אלו בתורה, דהנה ארז"ל בע"א[15] שלש שעות ראשונות הקב"ה יושב[16] בתורה, ולכאו' צ"ל הלא ארז"ל כל הקורא בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו[17], וא"כ בכל העולם בשעה זה לומד זה ובשעה השני' לומד השני, וא"כ כל היום הקב"ה קורא ושונה כנגדו, ומה"ע ג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה.

אך הענין הוא דבאמת יש בתורה ב' בחי', דהנה דוד המע"ה נענש על שקרא ד"ת בשם זמירות כמארז"ל בסוטה דל"ה[18] דוד זמירות קרית להו הריני מכשילך בדבר שתינוקות של בית רבן יודעין אותו שנא'[19] ולבני קהת כו' בכתף, והוא הוביל הארון בעגלות[20], וצ"ל מדוע בענין זה דוקא, וגם למה נפל בשכחה. והענין הוא דהנה דוד שיבח עצמו בעת צרתו, שכל חיות וקיום העולמות תלוי בדקדוק א' מד"ת, עד"מ ע"י • הקרבן נעשה עליית העולמות[21] מסוכ"ד עד רכ"ד, קעב
וכנודע ממ"ש בזהר[22] שרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס, וכ"ז כשהקרבן כשר, אבל אם נמצא בו איזה פסול, כמו כשקיבל הדם בשמאל[23] או שלא בכלי שרת[24] וכדומה, לא יש שום עלי' כלל, ונמצא כי כל עליות העולמות תלוי בדקדוק א' מד"ת. וכמו"כ בענין ההמשכה שע"י שאיש ישראל מניח תפילין[25] ממשיך להיות הקב"ה מניח תפילין[26], שענין התפילין הו"ע המשכת מוחין לז"א[27] כנודע, וממילא נמשך עד סוכ"ד כו'. וכמו"כ ע"י ציצית[28] ושא"ד, וכ"ז כשהם כשרים,

13) ואד יעלה כו' והשקה: **בראשית ב, ו.**

14) טל לא מיעצר כנודע מאלי': **תענית ג, סע"א ואילך.**

15) ארז"ל בע"א שלש שעות .. בתורה: **ע"ז ג, ב.**

16) יושב: **בהוצאה הקודמת: יושב ועוסק.**

17) כל הקורא בתורה .. ושונה כנגדו: **ראה תדא"ר רפי"ח. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' שפז. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"א ע' צד. וש"נ. וראה גם ד"ה תורה צוה תשכ"ג (סה"מ מלוקט ח"ה ע' לח ואילך. בהוצאה החדשה – ח"א ע' קצו ואילך) ובהערות שם.**

18) בסוטה דל"ה: **סע"א. ראה גם סה"מ תרל"ז ח"א ע' מב־מג. תר"ם ח"א ס"ע רצג. וש"נ.**

19) ולבני קהת כו' בכתף: **נשא ז, ט. ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ב, הי"ב.**

20) והוא הוביל הארון בעגלות: **ראה שמואל־ב ו, ג. תנא דבי אלי' רבא פל"א. וראה גם סה"מ תר"ם ח"א ע' רפז.**

21) ע"י הקרבן נעשה עליית העולמות: **ראה קו"א לתניא ד"ה דוד זמירות (קס, א ואילך).**

22) בזהר שרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס: **ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. וראה סה"מ תרל"ח ע' לו. וש"נ.**

23) כשקיבל הדם בשמאל: **ראה זבחים טו, ב (במשנה). כד, א ואילך. רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ה הי"ח. פ"ט הט"ו.**

24) שלא בכלי שרת: **ראה זבחים מז, א־ב. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות רפ"ה. הל' פסולי המוקדשין פ"א הכ"ד.**

25) שאיש ישראל מניח תפילין: **ראה תו"א שמות נג, ד. סה"מ תר"ם ח"א ע' שא. וש"נ.**

26) הקב"ה מניח תפילין: **ברכות ו, א.**

27) התפילין .. המשכת מוחין לז"א: **ראה גם תו"א מקץ לה, ב ואילך. סה"מ תרמ"ב ע' יח. וש"נ. וראה גם לעיל ע' קכח. ע' קלה־קלו. וש"נ.**

28) ע"י ציצית: **ראה לעיל ע' קכח. וש"נ.**

אבל אם יש בהם איזה פיסול לא יש שום המשכה כלל. ובזה הפיג צערו שהגם שבעוה"ז היו לו צרות רבות מכל אויביו, אך הי' משבח עצמו ומשתעשע בלימוד התורה שכל חיות וקיום העולמות תלוים בדקדוק א' מד"ת, וא"כ כלא וכאין חשיב כלליות העוה"ז נגד לימוד התורה שלו, וז"ע זמירות היו לי חוקיך[29] כו'. ועכ"ז נענש ע"ז, שמה ששיבח ד"ת במה שכל חיות וקיום העולמות תלוי' בדקדוק א' מד"ת, זהו רק מבחי' אחוריי' שבתורה, אבל לגבי בחי' פנים דתורה אינה שבח כלל.

דהנה כתי' ראיתי והנה מגילה כתובה פנים ואחור[30] שיש בחי' פנים ואחור, ולגבי אחוריי' דתורה יתכן השבח הנ"ל, אבל לגבי פנים דתורה הנה ע"ז נא' ואהי' אצלו שעשועי'[31] שהיא בחי' שעשוע המלך בעצמו[32]. וע"ז נא' לא ידע אנוש ערכה[33] אלקי' הבין דרכה[34], שבידיעת עצמו יודע את התורה[35]. ולכן נק' אמון[31] א"ת אמון[36] כו' שהיא הממוצע, וב' בחי' דממוצע זהו"ע פנים ואחור, והעבודה היא לחבר פנים ואחור. וזהו שהארון צריכי' לשאת בכתף[19] דוקא, כי הלוחות היו כתובי' משני עבריהם[37], וכמארז"ל בירושלמי דשקלים[38] שלא הי' בהם פנים ואחור, ולכן צריכי' לשאת אותם בכתף בכדי לחבר פנים ואחור, כי הכתף נמשך מבחי' אחוריים. ולהיות כי שיבח את התורה בבחי' אחוריי', לכן נפל בשכחה שנמשך מבחי' אחוריי'[39], ושכח שהארון צריכי' לשאת בכתף, דאל"כ לא הי' לו שכחה, כי מאחר שהי' נושא הארון בכתף, הי' מחבר בחי' פנים באחור וממילא לא הי' שכחה. ולכן הי' מההכרח שישכח על פסוק זה בכדי שיענש

29) זמירות היו לי חוקיך: **תהלים קיט, נד. ראה קו"א לתניא שם. לקו"ת במדבר יח, א ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' שצב, וש"נ. תרל"ז ח"א ע' מא ואילך. ח"ב ע' תקנח ואילך (המשך וככה פס"ח).**

30) ראיתי והנה מגילה כתובה פנים ואחור: **ראה זכרי' ה, א (ושם: ואראה והנה מגילה). יחזקאל ב, ט־י (ושם: ואראה .. והנה בו מגלת ספר .. והיא כתובה פנים ואחור). אבל כ"ה בכ"מ. וראה עירובין כא, א. הגהות לד"ה פתח אליהו תרנ"ח ב־ג (בשוה"ג).**

31) ואהי' אצלו שעשועי': **משלי ח, ל (ושם: ואהי' אצלו אמון ואהי' שעשועים).**

32) שעשוע המלך בעצמו: **ראה עמק המלך שער שעשועי המלך. מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"ב ע' תנג. וש"נ.**

33) לא ידע אנוש ערכה: **איוב כח, יג.**

34) אלקי' הבין דרכה: **שם, כג.**

35) שבידיעת עצמו יודע את התורה: **ראה קו"א לתניא שם (קסא, א). הנסמן בסה"מ תרל"ז ח"א ע' שסח (לע' מג).**

36) א"ת [= אל תקרי] אמון: **תנחומא בראשית א. תנא דבי אלי' רבא פל"א. וראה סה"מ תרס"ה ס"ע עג ואילך (ושם מציין למד"ר — ראה פירוש הארוך מהרז"ו לב"ר בתחלתו).**

37) הלוחות היו כתובי' משני עבריהם: **תשא לב, טו.**

38) בירושלמי דשקלים שלא הי' בהם פנים ואחור: **ראה שם פ"ו, סה"א. וראה גם סהמ"צ להצ"צ מ, ב ואילך. סה"מ תרל"ז ח"א ס"ע מג ואילך. וש"נ.**

39) בשכחה שנמשך מבחי' אחוריי': **ראה מאורי אור אות ש' סל"ז (מערכת שכחה) וביאיר נתיב שם. רמ"ז לזהר ח"ג קיב, א (ד"ה אמר רבי יוסי).**

בשכחה, מדה כנגד מדה[40] כו', על מה ששיבח את התורה בבחי' אחוריי' כו', ועפ"ז יובן ענין משארז"ל[41] התקן[42]

40) מדה כנגד מדה: **לשון הגמ' – סנהדרין צ, סע"א. ועוד.**

41) משארז"ל התקן: **אבות פ"ב מי"ב.**

42) התקן: **ע"כ נרשם בגוכתי"ק.**

יש אחד[1] ואין שני לו גם בן ואח אין לו[2]. הענין הוא דהנה בכ"מ א' הוא אחד המנוי[3] כמו בשימ"ב נאמר ויהי ערב ויהי בוקר יום א'[4], ועכ"ז יש יום שני ויום ג'. וכן בשבטי ישראל ראובן הוא אחד הגם כי יש שמעון ולוי[5] כו', אבל אלקותו ית' הוא א' ואין שני לו[6]. ויובן ביאור ד"ז ממשארז"ל במד'[7] מהיכן זכו ישראל לק"ש, בשעה שנטה יעקב למות קרא לכל השבטים וא"ל שמא משאני נפטר מן העולם אתם משתחוים לאלקו'[8] אחר, מנין, שכך כתי'[9] הקבצו ושמעו בני יעקב, מהו ושמעו אל ישראל אביכם, אמר להם אל ישראל אביכם (פי' אביכם שבשמים) הוא. א"ל שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד[10], והוא אומר בלחישה בשכמל"ו. וצ"ל איך חשדן יעקב שלאחר פטירתו יעבדו אלקי' אחרי'. וגם צ"ל מה שאמרו מהיכן זכו ישראל לק"ש, הלא הוא מרמ"ח מ"ע, והרמב"ם ז"ל מנאה במנין המצות[11] לקרות שמע פעמיים ביום שנא'[12] ודברת בם בשכבך ובקומך.

והענין הוא דהנה האבות הן הן המרכבה[13], ויעקב הי' בחיר שבאבות[14] שהי' בחי' קו האמצעי[15] בריח התיכון המבריח מהקצה אל הקצה[16], לכן

---

1) יש אחד: **מאמר זה הוא ד"ה ברבות כו' מהיכן זכו ישראל לק"ש תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' שפג ואילך, וש"נ) בתוספת התחלה, ועם שינויים קלים. וראה גם סה"מ תרכ"ז ע' קע וסה"מ תרכ"ט ע' לב (שמציין למאמר זה). סה"מ תרל"ה ע' תא ואילך.**

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) יש אחד ואין שני לו גם בן ואח אין לו: **קהלת ד, ח (ושם: בלי תיבת „לו" הראשון).**

3) א' הוא אחד המנוי: **ראה חובת הלבבות שער היחוד פ"ח. פרדס שער ד (שער עצמות וכלים) פ"ה. סה"מ תרמ"א ע' תקמח ואילך. וש"נ.**

4) ויהי ערב ויהי בוקר יום א': **בראשית א, ה.**

5) בשבטי .. ראובן .. אחד .. שמעון ולוי: **ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"ב ר"ע תקכ.**

6) אלקותו ית' הוא א' ואין שני לו: **ראה גם ד"ה ציון במשפט (הב') תשל"ה (סה"מ מלוקט ח"א ע' קסא. בהוצאה החדשה — ח"ד ע' קלה).**

7) מהיכן זכו ישראל לק"ש: **ראה דב"ר פ"ב, לה.**

8) לאלקו': **בדב"ר שם: לאלוקה.**

9) הקבצו ושמעו .. ישראל אביכם: **ויחי מט, ב.**

10) שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד: **ואתחנן ו, ד.**

11) והרמב"ם ז"ל מנאה במנין המצות: **ראה ספר המצות מ"ע י. (וכ"ה במנין המצות שבריש ספר היד מ"ע י). הל' ק"ש פ"א, ה"א.**

12) ודברת בם בשכבך ובקומך: **ואתחנן שם, ז (בדילוג).**

13) האבות הן הן המרכבה: **ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. ראה גם תניא פי"ח. פכ"ג. פל"ד. פל"ט. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רטו. לעיל ע' רלז. סה"מ תרמ"ב ע' רלח. וש"נ. עת"ר ע' כ.**

14) ויעקב הי' בחיר שבאבות: **ראה ע"ח שער לאה ורחל (שער לח) פ"ב. לקו"ת להאריז"ל תולדות כז, כה. לקו"ש ח"ג ע' 832 הערה 11.**

15) ויעקב .. קו האמצעי: **ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' שסח. תורת חיים בראשית מא, סע"א הערה 13.**

16) ויעקב .. המבריח מהקצה אל הקצה: **ע"פ תרומה כו, כח. זח"ב קעה, ריש ע"ב. ראה גם תניא פי"ג (יט, א). לעיל ע' פה. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"א ע' קכח. תרמ"ב ע' קז. וש"נ.**

בעודנו חי המשיך המשכות אלקות לכל פרטי הנשמות דבי"ע ע"י השבטים שהם הי' י"ב בקר[17] בחי' מרכבתא תתאה[18] דבריאה[17]. ולכן חשב כשיפטור מן העולם שמא ח"ו יופסק ההמשכה וגילוי דאצי' לבי"ע וממילא לא יגיע הביטול לבי"ע. וא"ל שמא תשתחוו לאל אחר ע"ד שארז"ל[19] כל הכועס כאילו עוע"ז, והיינו שבעולם היותר גבוה פוגם ע"י הכעס כמו ע"י ע"ז בעולם הגשמי[20]. וכמו"כ ע"י שיופסק ההמשכה מאצי' לבי"ע חשב שמחמת ההעלם וההסתר דבי"ע לא יושג איך שהיש בטל לאין, וה"ז פגם בעולם היותר עליון כמו ע"ז בעולם שלמטה. לזה א"ל[21] האספו ואגידה לכם, פי' ואגידה דהנה אמרו בזוהר[22] שתיבת ואגידה רומז על מילי דחכ', כי דיבור ואמירה והגדה כולם פי' ל' דבור, רק שדבור הוא כשמדבר קשות, ואמירה הוא בל' רכה[23], והגדה היא מילי דחכ'. והיינו כי בתיבת ואגידה מרומז כללות המשכת[24] אלקות בעולמות, כי אות אל"ף רומז לבחי' כתר[25] אנכי[26] מי שאנכי[27], וג"ד הוא ל' גומל דלים כמארז"ל בשבת דקי"ב[28] שהוא בחי' ההשפעה שנמשכת למל' ע"י היסוד. וההשפעה הוא היו"ד שבאות גימל[29] ואז נעשה מאות דלית אות ה"א, שההפרש בין ד' לה', שבאות ה"א הוא ד' יו"ד לכן כאשר הד' מקבלת היו"ד מהגימל נעשה ה'. ונמצא כי א"ל[21] כללות המשכות אוא"ס ב"ה.

---

17) השבטים .. י"ב בקר .. דבריאה: ראה זהר ח"א רמא, א. תו"א ויצא כד, א. וישב כח, ג. ויחי, קג, סע"א ואילך. ויקהל קטו, ג. לקו"ת צו יז, א־ב. שמיני יט, א. במדבר טו, ב. בהעלותך לב, א.

18) מרכבתא תתאה: לשון רע"מ זח"א בהשמטות רסו, ב.

19) כל הכועס כאילו עוע"ז: ראה שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סקנ"ו, ס"ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' שצג. וש"נ. סה"מ תרכ"ז ע' תק. וש"נ.

20) כל הכועס .. ע"ז בעולם הגשמי: ראה גם אוה"ת שמיני ע' נב. סה"מ תרכ"ו ע' קסח וע' קע.

21) א"ל: = אמר להם.

22) בזוהר שתיבת ואגידה רומז על מילי דחכ': ח"א רלד, ב. ראה גם סה"מ תר"ם ח"א ע' רנה. וש"נ.

23) שדבור .. קשות ואמירה .. רכה: מכות יא, א. ספרי ורש"י בהעלותך יב, א.

24) ואגידה .. המשכת: ראה אוה"ת ויחי שנח, א.

25) אל"ף רומז לבחי' כתר: ראה תקו"ז תיקון מט (פה, ב). מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרסא. וש"נ.

26) כתר אנכי: ראה זהר ח"ג רנו, ב (רע"מ).

27) אנכי מי שאנכי: ראה תניא מהדו"ק ספמ"ט. לקו"ת להאריז"ל תולדות כז, יט בשם הזהר. אבן עזרא תולדות שם. לקו"ת פינחס פ, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' יד. פרשיות התורה ח"א ע' רט ובהנסמן במ"מ לשם. סה"מ תרנ"ט ר"ע רסו. המשך תרס"ו ע' יג (וש"נ). ע' שלד.

28) וג"ד .. גומל דלים .. בשבת דקי"ב: אוצ"ל: קד, א.

29) וההשפעה הוא היו"ד שבאות גימל: ראה מאורי אור אות ג' סעי' א. תו"א וארא נט, א. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בלק קז, ד ואילך (בהוצאה החדשה – ריט, ג ואילך. וש"נ). אוה"ת ואתחנן ע' תכט. סה"מ תרכ"ז ע' תקב. וש"נ. וראה גם סה"מ תרכ"ו ע' רא.

והנה ברבות פ' ויחי פצ"ח[30] איתא שאמ"ל[31] שמע ישראל אבינו כשם שאין בלבך אלא א'[32] כך אין בלבינו אלא א', וכ"ה בגמ' פסחים פ"ד דנ"ו ע"א, ופי' כך אין בלבינו אלא א' שכשם שאין בלבך אלא א' פי' בלבך היינו בחי' יחו"ע כך אין בלבינו בחי' יחו"ת[33] ג"כ אלא א', ולכך הוא בכ"ף הדמיון שזהו בחי' יחו"ע וזהו בחי' יחו"ת. אך מ"מ גם בלבינו אינו אלא א', רק שחלוקים הם בבחי' ההתבוננות שמה שבלבך הוא א' הוא מחמת התבוננות יחו"ע בבחי' גילוי אלקות שהוא בחי' השגה וההבנה אך דקמי' כולא כל"ח[34], אבל מה שבלבינו אינו אלא א' זהו מחמת בחי' יחו"ת שהבריאה יש מאין. ובאמת צ"ל שגם ההסתר הוא מאתו ית'[35] כמ"ש[36] אכן אתה אל מסתתר, וכתי'[37] וחכיתי להוי' המסתיר פניו, שכשם שיש בחי' ש' הוי' הנראה כמו"כ נמשך ההסתר ג"כ מבחי' ש' הוי'. ונמצא צ"ל שמה שנראה העו' ליש ודבר זהו מחמת שהוא ית' מסתיר ומעלים להיות נראה כך, אבל באמת זהו ג"כ אלקות כמו מה שהוא בבחי' הגילוי כו'[38], ואי לזאת ע"י התבוננות בענין העלם והסתר אלקות ית' עי"ז יוכל לבא להשיג שאינו אלא אחד.

(ב) **והנה** ע"י לימוד דברי אגדה יוכל כל אדם לבא לבחי' זו. דהנה איתא בספרי[39] ולדבקה בו וכי אפשר לידבק בשכינתא, אותו דכתי' כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא[40] האיך אפשר לדבק בו, אלא למוד דברי אגדה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והי' העולם. ובגמ' יומא דע"ה[41] והוא מהמכילתא פ' בשלח[42] ע"פ והמן כזרע גד הוא[43] אר"א[44] כאגדה שמושכ' לבו של אדם. וצ"ל

---

30) ברבות פ' ויחי פצ"ח: **פיסקא ג.**

31) שאמ"ל: = **שאמרו לו.**

32) כשם שאין בלבך אלא א': **ראה תו"א תצוה פד, סע"ד. ויקהל פז, ג. סידור עם דא"ח רסב, א ואילך. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי צג, א. תורת חיים משפטים רצ, ב ובהערה 165.**

33) יחו"ע.. יחו"ת: **ראה זהר ח"א יב, א. יח, ב.**

34) דקמי' כולא כל"ח: **ראה זהר ח"א יא, ב. וראה גם לעיל ע' לח. וש"נ.**

35) ההסתר הוא מאתו ית': **ראה גם תורת חיים יתרו רעא, א ואילך. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרסו. וש"נ.**

36) אכן אתה אל מסתתר: **ישעי' מה, טו.**

37) וחכיתי להוי' המסתיר פניו: **שם ח, יז.**

38) הגילוי כו': **בסה"מ תרכ"ז ע' שפה נוסף כאן: "וביאור הענין כי בכל דבר יש ד' יסודות אש רוח מים עפר, והמקיימן יחד זהו מבחי' א"ס ב"ה, וזולת זאת יפרדו כל חלק בפ"ע ולכשיפרדו ימצאו בדקות ג"כ בכל יסוד מהד' יסודות הנחלקי' שהוא ג"כ כלול מד' יסודות, והמקיימם הוא ג"כ מבחי' א"ס, ונמצא כי הוא ית' הוא אחד ואין זולתו, וכל דברים הגשמי' הנראי' ליש ודבר זהו רק שנראה לעין כן מחמת כי הוא ית' המסתיר ג"כ אבל באמת כל דברים הגשמי' הם אלקות". ובהערת המו"ל שם: קטע זה נרשם בגוכי"ק בצידי הגליון כהגה"ה, ולא נרשם להיכן שייך, וכנראה שייך כאן.**

39) בספרי ולדבקה בו: **עקב יא, כב.**

40) כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא: **ואתחנן ד, כד.**

41) יומא דע"ה: **ע"א. ראה גם סה"מ תר"ם ח"א ע' רנד.**

42) מהמכילתא פ' בשלח: **טז, לא (עה"פ והוא כזרע גד לבן). ראה גם אוה"ת ויחי (כרך ב) שפג, א.**

43) והמן כזרע גד הוא: **לשון הפסוק — בהעלותך יא, ז.**

44) אר"א: = **אמר רבי אליעזר.**

ענין שינוי הלשונות שבספרי אמר שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והי' העולם, ובגמ' ובמכילתא אמרו שמושכת לבו של אדם. אך הענין הוא דפי' מכיר מי שאמר והי' העולם הוא כלליות ההמשכה, היינו המשכת אלקות בעולמות שכלליות המשכה הוא מבחי' מי להיות שאמר והי' העולם, וע"ד מי ברא אלה[45] כו'. וענין כאגדה שמושכת לבו של אדם, זהו כלליות העלאה מלמטלמ"ע כענין משכני אחריך נרוצה[46] כו'. ונמצא כי כלליות העלאה וכללות המשכה תלוי בלימוד דברי אגדה שע"י לימוד דברי אגדה יוכל לבוא לידי העלאה היינו כמ"ש משכני אחריך נרוצה, וגם עי"ז יוכל להמשיך המשכת אלקותו ית' בעולמות, וכענין מי ברא אלה. ונמצא כי ע"י דברי אגדה יוכל כל אדם לבא שיתפעל לבו לצאת מן החשך וההעלם לבא לידי קיום הק"ש, כי בד"פ יש בחי' זו בכאו"א מישראל, וז"ע מצרים שבנפש שהוא בחי' מיצר הגרון[47] המונע ומעכב את ההתבוננות, שאפי' כשמתבונן בשכלו ומבין איך דכולא קמי' כל"ח כל חד לפושע"ד[48] ולפי מדריגתו בהשכלת שכלו, מ"מ אינו מגיע ללב לבא לבחי' אהוי"ר בהתגלות לבו. וזהו שמתמי' הנביא אני הוי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם[49], היינו שאפי' כשאתם מתבוננים איך שאני הוי' לא שניתי שלא יש שום שינוי כלל מקודם הבריאה[50] ואתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא לאחר שנבה"ע[51] בלי שום שינוי כלל וכלל. והיינו לפי שכלליות ההשתל' הוא מהארה בעלמא שאינו נוגע לעצמותו כלל, וע"י התבוננות זו הייתם צריכים לבא לבחי' כלות הנפש, ואעפ"כ אתם בני ישראל[52] לא כליתם, והיינו שזהו מחמת מיצר הגרון המונע ומעכב את האור ההתבוננות לבלתי יבא לידי גילוי אהוי"ר בהתפעלות לבו, שהגם שמתבונן מ"מ לא יגיע ללב כלום. והנה כמו שהי' יצי"מ בפו"מ כמו"כ צ"ל יצי"מ ברוחניות והיינו לצאת מהמצרים וגבולים המעלימים ומסתירים, וזהו ע"י לימוד דברי אגדה שע"י שלומד דברי אגדה ע"י זה מכיר כללות ההעלאה וכלליות ההמשכה. וגם עי"ז מסיר בחי' טמטום הלב[53], שמה

---

45) מי ברא אלה: ישעי' מ, כו. ראה גם סה"מ תרכ"ז ע' שסד ואילך ובהנסמן שם.

46) משכני אחריך נרוצה: שה"ש א, ד.

47) מצרים שבנפש .. מיצר הגרון: ראה גם תו"א וארא נח, ב.

48) כל חד לפושע"ד: ראה זהר ח"א קג, רע"ב (הובא בתניא בהקדמה (ד, א)). וראה גם זהר שם קכט, ב.

49) אני הוי' .. לא כליתם: מלאכי ג, ו. ראה גם תו"א יתרו סז, א. לקו"ת ר"ה סא. ד. תורת חיים שמות ז, ג. ושי"נ. סה"מ תר"ם ח"ב ע' תקמח. ושי"נ.

50) שלא יש שום שינוי כלל מקודם הבריאה: ראה גם לקו"ת אמור לא, א ואילך. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרמד ואילך. ע' תרצד. תר"ם ח"א ע' שסט ואילך. ושי"נ.

51) ואתה הוא קודם .. לאחר שנבה"ע: ע"פ נוסח תפלת השחר. וראה של"ה תולדות אדם ג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן על מארז"ל ע' שלו. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרחצ ובהנסמן שם.

52) ישראל: אוצ"ל: יעקב (וכ"ה בסה"מ תרכ"ז ע' שפו).

53) טמטום הלב: ראה יומא לט, א: עבירה מטמטמת לבו של אדם, ובפרש"י שם: אוטמת וסותמת מכל חכמה. וראה גם לעיל ע' קצז. ושי"נ.

שלבו אטום מלקבל שום דבר הנה ע״י לימוד האגדה ממשיך לבו להיות לו רצון ותשוקה ליכלל וליבטל באוא״ס ב״ה. וכמו״כ מבין כלליות ההמשכה בעולמות שז״ע יצי״מ לצאת מהמצרים וגבולים.

(ג) **והנה** שמע הוא ר״ת[54] שאו מרום עיניכם[55], והיינו שכמו ע״י התבוננות בפסוק שאו מרום עיניכם יבא להשיג איך שמי ברא אלה, כמו״כ ע״י לימוד האגדה מכיר איך שמי הוא שאמר והי׳ העולם שזהו ג״כ כמו מי ברא אלה כו׳, ונמצא כי כדי לבא לבחי׳ ק״ש זהו ע״י לימוד דברי אגדה כו׳. ושרש ענין הק״ש[56], הנה הוי׳ אלקינו ה׳ אחד הוא קיבול על דיבור אנכי ולא יהי׳ לך[57], שהוי׳ אלקינו הוא קיבול על דיבור אנכי, וה׳ אחד הוא קיבול על דיבור לא יהי׳ לך[58], והיינו כי פי׳ ה׳ אחד שאין שום מציאות זולתו ית׳, והיינו כמ״ש הרמב״ם[59] ע״פ ה׳ אלקים אמת[60] שאין לך שום מציאות אמיתי זולתו. ולהבין איך יושג בנבראים שאין לך שום מציאות אמיתי זולתו ית׳, הלא אנו רואים ריבוי התהוות נבראים מינים ממינים שונים שבד״כ יש ד׳ בחי׳ דצח״מ[61], ובד״פ בכל מין ומין יש ריבוי נבראים שונים וכמו שארז״ל[62] כד קרא תרנגולא מברך הנותן לשכוי בינה, והיינו שבאצי׳ הם בחי׳ ה״ג דאימא[63], ובבריאה הוא בחי׳ מלאך גבריאל[64], ובריבוי השתל׳ נשתלשל עד שנתהווה בדרך בריאה יש מאין התהוות התרנגול הגשמי. והנה כמה ריבוי רבבות מדרגות צ״ל עד שיהי׳ מבחי׳ גבריאל התהוות התרנגול הגשמי, וכ״ש מבחי׳ ה״ג דאימא. ועד״ז בכל מין ממיני החי[65] והצומח[66] והדומם

---

54) שמע הוא ר״ת שאו מרום עיניכם: **תקו״ז ריש תיקון מט (פה, ב). ראה אוה״ת בלק ע׳ תתקצה.**

55) שאו מרום עיניכם: **ישעי׳ מ, כו.**

56) ושרש ענין הק״ש: **מכאן ועד „וז״ע הוי׳ אחד" (לקמן ע׳ רעח) נמצא גם לעיל ע׳ קמט ואילך. וש״נ.**

57) אנכי ולא יהי׳ לך: **יתרו כ, ב־ג. ואתחנן ה, ו־ז.**

58) שהוי׳ אלקינו הוא קיבול .. אנכי, וה׳ אחד .. לא יהי׳ לך: **ראה סה״מ תרל״ב ח״ב ר״ע תעז, ובהערת כ״ק אדמו״ר זי״ע שם: ראה דברים רבה פ״ב, לא: א״ל שמע ישראל אנכי ה״א, נענו כולן ואמרו ה״א ה׳ אחד. — ומה שמחלק בפנים לשנים: אנכי — השיבו ה׳ אלקינו, לא יהי׳ לך — השיבו ה׳ אחד. אולי י״ל שהוא ע״פ הירוש׳ ברכות (פ״א ה״ה) דעשה״ד כלולים בק״ש: אנוכי ה״א — שמע ישראל ה״א. לא יהי׳ גו׳ על פני — ה׳ אחד. וס״ל המדרש רבה כאן קיצר, וד״ת כו׳ ועשירים במ״א.**

59) כמ״ש הרמב״ם .. שום מציאות אמיתי זולתו: **ראה הל׳ יסודי התורה פ״א, ה״ד. הנסמן בסה״מ תרכ״ז שם (ע׳ שפו).**

60) ה׳ אלקים אמת: **ירמי׳ י, י.**

61) ד׳ בחי׳ דצח״מ: **ראה גם תו״א ויגש מג, ג.**

62) כד קרא .. הנותן לשכוי בינה: **ראה ברכות ס, ב (ובפרש״י). וראה גם אוה״ת מסעי ע׳ א׳שצד ואילך.**

63) ה״ג דאימא: **ראה לעיל ע׳ קנו. וש״נ.**

64) תרנגולא .. גבריאל: **ראה זהר ח״ג קעא, סע״ב. אוה״ת מסעי שם ע׳ א׳שצה. ע׳ א׳תת. סה״מ תרל״ז ח״א ע׳ ד. וש״נ.**

65) בכל מין ממיני החי: **ראה חולין סג, ב. ירושלמי תענית פ״ד, ה״ה בסופה. פתיחתא דאיכ״ר בסופה. סה״מ תר״ם ח״א ע׳ י. וש״נ.**

66) והצומח: **ראה גם פי׳ הראב״ד לספר יצירה פ״א מ״א (יז, א): שמנין פרטי העשבים .. אלפים ומאה. סה״מ תר״ם שם. וש״נ.**

שגם בדומם יש הרבה מינים[67] כמו מאבנים פשוטות עד האבנים היקרות הטובים והמאירים. אשר עז"נ מה רבו מעשיך ה'[68] ואיך נא' שאין שום מציאות זולתו ית'.

אך הענין הוא דהנה דקדק לומר שאין שום מציאות אמיתי זולתו ית'. שדקדק לומר אמיתי, היינו שהגם שנמצא ריבוי נמצאים מאתו ית' מ"מ אין לך מציאות אמיתי זולתו ית'. והענין הוא דהנה ארז"ל[69] אין לך עשב מלמטה שאין לו [מזל] מלמעלה השופע בו ואומר גדל, ועד"ז הוא בכל מיני הנבראים, ששרש החיות הוא מבחי' פני ארי'[70] שבמרכבה, ושרש נפשות הבהמות הוא מפני שור[71] שבמרכבה, ושרש נפש העופות הוא מפני נשר[72]. וכמו"כ אמרז"ל[73] הארץ מהיכן נבראת משלג שתחת כסה"כ, וכן אמרו[74] האורה מהיכן נברא מלמד שנתעטף הקב"ה בטלית לבנה והבהיק זיו הדרו, וכן עד"ז בכל פרטי הנבראים יש בחי' מקור ושרש ע"ז למעלה. ועכ"ז נק' בשם בריאה יש מאין, לפי שגם אם הי' ריבוי רבבות השתל' לא הי' יכול להיות התהוות הגשמי' מן הרוחני' וכמאמר בעל העקרים[75] שהתהוות הגשמי' מן הרוחני' אין לך בריאה יש מאין גדול מזה, ולכן נק' בריאה יש מאין.

(ד) **והנה** סדר הבריאה יש מאין הוא ע"י שבחי' האין המהווה היש הוא בהעלם ממנו, דאם הי' מתגלה האין המהווה על הנברא המתהווה בבחי' גילוי

---

67) שגם בדומם יש הרבה מינים: ראה גם סה"מ תר"ם שם. וש"נ.

68) מה רבו מעשיך ה': תהלים קד, כד. ראה תו"א וארא נו, ב. סה"מ תר"ם ח"א ע' ט ואילך. וש"נ.

69) אין לך עשב: באוה"ת וארא (כרך ח) ע' ב'תתפג מציין: „הובא בר"ח פ"ה משער האהבה והוא במ"ר בראשית פ"י". ראה ב"ר פ"י, ו. וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתמח. וש"נ. שם ע' תתעו ואילך. סה"מ תרמ"ב ע' קע. וש"נ. תרל"ז ח"א ע' ה. וש"נ. תרנ"ט ס"ע קפז ואילך. וש"נ.

70) ששרש החיות .. פני ארי': ראה טעמי המצות להרח"ו ר"פ ויקרא וציין לזהר פ' פינחס (זח"ג רמ, ב). מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' לא. ע' מא. סה"מ תרל"ח ע' יז. וש"נ. וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א שבהערה הבאה.

71) ושרש .. הבהמות .. מפני שור: ראה ע"ח שער קיצור אבי"ע (שער נ) פ"ח. טעמי המצות להרח"ו שם. מאמרי אדמו"ר הזקן שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ע' כח, ושם: הבהמות הטמאות שהוא פני ארי'. וש"נ. סה"מ תרל"ח ע' יח. וש"נ. תרמ"ב ע' רו. וש"נ.

72) ושרש .. העופות .. מפני נשר: ראה טעמי המצות להרח"ו שם. תו"א בשלח סו, א. מאמרי אדמו"ר הזקן וסה"מ תרל"ח שם. וש"נ. תרמ"ב ע' קפא. וש"נ.

73) הארץ מהיכן נבראת: ראה פדר"א פ"ג. ראה גם המשך מים רבים תרל"ו פקנ"ה (וש"נ בפנים המאמר). סה"מ תרס"ד ע' קלו ואילך ובהנסמן שם.

74) האורה מהיכן נברא: ראה ב"ר פ"ג, ד ובפי' מהרז"ו שם. שמו"ר פ"נ, א. ויק"ר פל"א, ז. מדרש תהלים קד, א. ילקוט שמעוני בראשית רמז ד. לעיל ע' ג. [וראה גם הלשון בסה"מ תר"ל ע' שנח].

75) וכמאמר בעל העקרים: ראה עקרים מאמר א פכ"ג; מאמר ד פ"ג. וראה לעיל ע' קנה (בשם הרמב"ם). וש"נ. וראה לקו"ת פ' ראה כ, ד. סה"מ תר"ם ח"ב ע' תריג. ע' תשצה. שם ח"א ע' לט. וש"נ. תו"א מגלת אסתר צ, ב.

הי' בטל ונכלל וכמו שארז"ל[76] הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהם ושרפן, שגם למלאכים שכשנמשך להם גילוי יותר מרגילותן נשרפו ונתבטלו היש שלהם לגמרי, וכ"ש אם הי' מתגלה השרש ומקור שלהם. וכ"ש על הנבראים הגשמי' כמו שכשהי' מתגלה על הארי' שלמטה בחי' פני ארי' שבמרכבה הי' בטל ממציאותו לגמרי, וכן לגבי כ"ד הגשמי' אם מתגלה שורשו המחי' ומהווה אותו הי' מתבטל לגמרי מכל וכל. לכן הגם כי נתהוו ריבוי רבבות התהוות הנבראים וכנ"ל בענין מה רבו מעשיך, מ"מ אין לך שום מציאות אמיתי. שהרי כשיתגלה עליהם שורשם המהוון מאין ליש יתבטלו והיו כלא היו, ולכן גם כשהם כעת נמצאים ממש הרי הם ג"כ כלא היו כלל. והראי' לזה הוא מהנהרות המכזבות. הגם שהם מכזבים רק אחת בשבוע[77] שרק א' בשבעה שנים פוסקים הילוכם הרי גם בעת שהם הולכים פסולים לקידוש מ"ח[78], והיינו מאחר שעתידי' לפסוק הרי גם בעת שהולכין עדיין בתוקף אינם נחשבים להיות כשרים לקידוש מי חטאת. וכמו"כ עד"ז יובן בכלליות הנבראי' מאחר שכאשר יתגלה עליהם שרשם המהווה אותם יבטלו ממציאותן, לכן גם בעת שהם נמצאים ליש ודבר הם ג"כ כלא הי' כלל כי אינם קיום אמיתי. ובזה יובן מ"ש הרמב"ם[59] שהוי' אלקים אמת שאין לך מציאות אמיתי זולתו כלל. וז"ע הוי' א'[79], והו"ז ג"כ קיבול על דבור לא יהי' לך אלקים אחרים מאחר שלא נמצא שום מציאות אמיתי כלל מכ"ש שלא יהי' לך אלקים אחרים כו'. והוי' אלקינו הוא קיבול על דבור אנכי הוי' אלקיך והיינו שפי' הוי' אלקיך הוא שיש ש' הוי' בכאו"א מישראל[80], והיינו היו"ד הוא בחי' ביטול, וקוש"י[81] הוא בחי' הביטול שלמע' מן השכל, ו"ה הוא בחי' מדות ודבור כו', ועי"ז אנו אומרים הוי' אלקינו שכאו"א מישראל אומר שהוי' הוא אלקינו אלקים שלנו.

וז"ש מהיכן זכו ישראל לק"ש[7], דהן אמת דק"ש הוא מ"ע מרמ"ח מצות, אבל ע"י מה זכו להיות נק' הוי' אלקיך כמו שאומרים בק"ש הוי' אלקינו. לזה אמר שזהו ע"י שאמרו ליעקב שמע ישראל הוי' אלקינו, שז"ע יצי"מ לצאת מהמצרים וגבולים וכנ"ל בענין שאו מרום עיניכם הוא ר"ת שמע[54]. והוי' אלקינו הוי' אחד הוא כמו מי ברא אלה, ולכן פירש"י ז"ל[82] על הוי' אלקינו הוי' אחד שמה שעכשיו הוא הוי' אלקינו לע"ל יהי' ה' אחד, והיינו שיאיר סוכ"ע בממכ"ע

76) הושיט הקב"ה .. ושרפן: ראה סנהדרין לח, ב. ראה לקו"ת אמור לו, א. תצא לח, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' קסא. וש"נ. תורת חיים שמות ל, ב ובהערה 127. לעיל ע' קנא. ריש ע' קנח. ע' קצא. ע' רלז. לקמן ע' רפג. סה"מ תרל"ח ע' שיא וע' תק.

77) מהנהרות המכזבות .. אחת בשבוע: פרה פ"ח מ"ט. ראה לעיל ע' קנט. לקו"ש ח"ו ע' 92 ואילך בשולי הגליון. סה"מ תרפ"ב ע' רלט. וש"נ.

78) מ"ח: = מי חטאת.

79) וז"ע הוי' א': ראה לעיל הערה 56.

80) אנכי הוי' אלקיך .. שיש ש' הוי' בכאו"א מישראל: ראה לקו"ת פ' ראה יח, א ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' רטז. וש"נ.

81) וקוש"י: = וקוצו של יו"ד.

82) פירש"י .. לע"ל יהי' ה' אחד: ואתחנן ו, ד.

שז"ע מי ברא אלה. ועי"ז זכו לק"ש להיות הוי' אלקינו, שיהי' ש' הוי' בבחי' אלקינו, שז"ע מהיכן זכו ישראל לק"ש כו'. וזהו ג"כ שהשיבו בני יעקב על מה שאמר להם שמא משאני נפטר מן העולם אתם משתחווים לאלקים אחרי', השיבו לו שמע ישראל ה' אחד, פי' מאחר שלא יש שום מציאות אמיתי זולתו ית', האיך יטעו ח"ו באלקים אחרי' שלא יש כלל שום מציאות וכ"ש אלקים. והוא אמר בלחישה בשכמל"ו, פי' שגם מבחי' יחו"ת הוא בחי' שם כבוד מל' יכולים לבא ג"כ לבחי' הביטול כו', ועי"ז זכו ישראל לק"ש וכנ"ל.

בס"ד.

קעג • **תקעו** בחדש שופר[1], בכסה ליום חגינו[2], ופי' רש"י בכסה יום מועד קבוע לכך וכן ליום הכסא יבא ביתו (משלי ז')[3] למועד הקבוע, וכן פי' במצ"ד, ובמצ"צ הוסיף לבארו שהה"א תמורת האלף[4]. הנה ארז"ל בר"ה דל"ד ע"ב אמר הקב"ה אמרו לפני מל' כו' כדי שתמליכוני עליכם כו' ובמה בשופר, וכ"ה בפ"ק דט"ז ע"א, וצ"ל הלא כתי' ה' ימלוך לע"ו[5], וכתי' ומלכותו בכל משלה[6] ומ"ע[7] המלוכה שממשיכין בר"ה ע"י אמירת פסוקי מלכיות ותקיעת שופר. וגם צ"ל מ"ש רז"ל בר"ה דט"ז ע"ב ארי"צ[8] כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרות[9] בסופה שנא' (דברים י"א)[10] ארץ כו' מראשית כו' ועד אחרית, מרשית חסר א'[11], ועד אחרית סופה שיש לה אחרית ופי' רש"י שרשה בתחלתה, שישראל עושין עצמן רשים בר"ה לדבר תחנונים ותפלה כענין שנא' תחנונים ידבר רש (משלי י"ח)[12]. וסמוך למאמר ודרש זה הביאו מה שדרש רי"צ אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותו שעה שנא' כי שמע כו' באשר הוא שם (בראשית ך"א)[13] ופי' רש"י של אותו זמן[14], ואפי' הוא עתיד להרשיע לאחר זמן (וע' בזח"א וירא דק"ט א' ע"פ והוא מסיבות כו' כהדין טקלא כו' ובפי' רש"י ע"פ זה איוב ל"ז[15]), באשר הוא שם הביא רש"י ז"ל[16] המד"ר (וירא ס"פ נ"ג)[17] בענין ישמעאל שאמרו מה"ש[18] לפני הקב"ה רבש"ע מי שעתידי' בניו להמית בניך בצמא שנא' (ישעי' ך"א י"ד) לקראת צמא

---

1) תקעו בחדש שופר: **למאמר זה לאחרי ההתחלה — ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ס"ע תתפה ואילך. הנחות הר"פ ע' קפו ואילך. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א אמור ע' שצו ואילך. ע' תו ואילך — אוה"ת ר"ה ע' א'תמ ואילך. ד"ה כבוד מלכותך תשי"ב (סה"מ תשי"ב ע' קמג ואילך).**

מאמר זה נדפס גם בסה"מ תרל"ג ח"ב ס"ע תקא ואילך עם שינויים והוספות, וש"נ. להתחלת המאמר ראה גם ד"ה תקעו תשכ"א (סה"מ תשכ"א ע' ג).

ראה עוד ע"ד המאמר ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) תקעו בחדש .. חגינו: **תהלים פא, ד.**

3) ליום הכסא יבא ביתו (משלי ז'): **פסוק כ. ראה סנהדרין צו, ב.**

4) שהה"א תמורת האלף: **ראה גם סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקצח. וש"נ.**

5) ה' ימלוך לע"ו: **בשלח טו, יח.**

6) ומלכותו בכל משלה: **תהלים קג, יט.**

7) ומ"ע: = **ומהו ענין.**

8) ארי"צ: = **אמר רבי יצחק.**

9) מתעשרות: **בהוצאה הקודמת: מתעשרת.**

10) (דברים י"א): **פסוק יב.**

11) מרשית חסר א': **ראה גם זהר ח"ג (אד"ז) רצג, סע"ב ואילך. ראב"ע עה"פ. אגה"ק סי"ד (קכ, סע"ב). סה"מ תרמ"ב ע' תנו. וש"נ.**

12) תחנונים .. (משלי י"ח): **פסוק כג.**

13) כי שמע .. (בראשית ך"א): **פסוק יז.**

14) ופי' רש"י .. ואפי' הוא עתיד: **רש"י בגמ' שם (ד"ה — של אותה שעה).**

15) והוא מסיבות .. ובפי' רש"י .. איוב ל"ז: **פסוק יב. ראה גם לעיל ע' רכ. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקנד.**

16) הביא רש"י ז"ל: **עה"פ וירא שם.**

17) המד"ר (וירא ס"פ נ"ג): **פיסקא יד.**

18) מה"ש: = **מלאכי השרת.**

התיו מים ישבי ארץ תימא בלחמו קדמו נודד, א"ל עכשיו מה הוא צדיק או רשע, א"ל צדיק א"ל איני דן את האדם אלא בשעתו, וצ"ל ענין התקשרות המאמרי' דרשי ריי"צ זל"ז.

ויובן בהקדם ביאור הענין[19] מה שע"י השופר ממשיכי' להיות בחי' מלוכה כו'[20], דהנה כתי' מלכותך מל' כ"ע[21] ששרש כלליות השתלשלות העולמות היא מבחי' מל'[22], וכדי להיות בחי' מלוכה נא' תחלה כבוד מל' יאמרו וגבורתך ידברו[23], וכתי' להודיע לבני האדם גבורותיו[24] כו'. וצ"ל פי' ב' פסוקי' אלו, שפי' וענין מ"ש וגבורתך ידברו הוא להיות כי בנין המל' היא מהגבורות דז"א[25]. וזהו כבוד מל' יאמרו שבחי' הדיבור דמל' שנק' בשם אמירה[26] בחשאי[27], נבנה מבחי' הדיבור דז"א שמתחלק[28] בה"ג[29] דז"א שז"ע וגבורתך ידברו. אך מ"ש אח"כ להודיע לבנה"א גבורותיו כו' מה"ע גבורות אלו לבנין המל', וגם מה ששינה שבכאן נא' גבורותיו ל' נסתר, ובפסוק כבוד מל' נא' וגבורתך ל' נוכח. וגם משמע שעיקר ענין גבורות אלו שנק' בשם גבורותיו ל' נסתר, הם להודיע לבני האדם שהם בחי' הנשמות שנולדי' מיחוד זו"נ דוקא כנודע, ואינם שייכים כ"כ לבנין המל' שהוא מהגבורות דז"א כנ"ל. והענין הוא דכתי' כל הנק' בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו[30] שחשיב בכאן ג' עולמות בי"ע[31], וכל הנק' בשמי קאי על עולם • האצי'[32], שאינה כמו ג' עולמות בי"ע שהם נבראי' בע"ג, אבל אצי' הוא אלקות כו'. קעד

---

19) ויובן בהקדם ביאור הענין: ראה גם המשך וככה תרל"ז פע"ב (סה"מ תרל"ז ח"ב ס"ע תקעא ואילך).

20) ממשיכי' להיות בחי' מלוכה: בסה"מ תרל"ג שם (ע' תקב) נוסף: דהתינח ע"י פסוקי מלכיות מביאים ראי' מן התורה שצ"ל בחי' מלוכה, אבל שופר מה ענינו שיומשך ע"י השופר בחי' מלוכה.

21) מלכותך מל' כ"ע: תהלים קמה, יג.

22) ששרש .. השתלשלות העולמות .. מל': ראה גם תו"א נח ט, א. ויצא כא, א. וישב כז, א.

23) כבוד מל' יאמרו וגבורתך ידברו: תהלים שם, יא.

24) להודיע לבני האדם גבורותיו: שם, יב.

25) בנין המל' היא מהגבורות דז"א: ראה ע"ח שער דרושי הצלם (שער כה) פ"ב. שער תיקון הנוקבא (שער לד) פ"ה. סה"מ תרמ"ב ע' שעט. וש"נ.

26) הדיבור דמל' שנק' בשם אמירה: ראה גם סידור עם דא"ח נג, רע"א. הנסמן בסה"מ תרל"ג שם ע' תקו.

27) אמירה בחשאי: ראה גם (בנוסף לסידור עם דא"ח שם) לקו"ת שלח לט, ב. שה"ש יב, רע"א. אוה"ת יתרו כרך ז ע' ב'תרפח.

28) הדיבור דז"א שמתחלק בה"ג: ראה סידור עם דא"ח שם נב, סע"ג ואילך.

29) הדיבור .. שמתחלק בה"ג: ראה גם שער היחוד והאמונה ספ"ד. סידור עם דא"ח רלו, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' א'יח.

30) כל הנק' בשמי .. עשיתיו: ישעי' מג, ז.

31) שחשיב בכאן ג' עולמות בי"ע: ראה גם רקאנטי ר"פ בראשית ד"ה ספר הזהר ר' אבא אמר (א, סע"ד ואילך). לקו"ת בלק סז, א. סט, ד. תורת חיים בשלח קמד, סע"ב ואילך. וש"נ. סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תא. וש"נ. תר"ל ע' מח ואילך — תרל"ז ח"ב ס"ע תרסח ואילך.

32) וכל הנק' בשמי קאי על עולם האצי': ראה תו"א בראשית ג, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' לב. אוה"ת בראשית כרך ו תתרמו, א.

ולהבין ענין בחי' עולם האצי'[33], מהו ענין עולם האצי' שמאחר שהוא בחי' אלקות, ואיך יתכן לקרוא בשם עולם שהוא ל' העלם[34] והסתר כנודע. אך הענין הוא דמבשרי אחזה אלק'[35], שכמו באדם הנה הנפש כלולה מעשר בחי' שכל ומדות[36]. והרי אנו רואים שהשכל היא בחי' בפ"ע והנפש היא בחי' בפ"ע למעלה ממהות השכל, שהרי הנפש נק' נפש המשכלת[37]. היינו שבחי' הארת השכל מסתעפת מהנפש, שהשכל הוא רק הארת הנפש, אבל הנפש עצמה היא מהות אחר ממש. וכמו הארת האור המאיר מן השמש או מהנר, שבחי' האור הוא רק זיו והארה מן עצם כדור השמש או מהות הנר המאיר כו'. או י"ל באו"א שזהו כמשל התפשטות הענפים מהאילן, שהעיקר הוא האילן והענפי' המתפשטי' אנא ואנא[38] הוא רק כח ההתפשטות מן עצם האילן.

ועד"ז יובן למעלה ענין עולם האצי', הגם שבכלל נק' אצי' בשם אלקות לגבי הנבראים דבי"ע שנבראו מאין ליש ממש, מ"מ גם בחי' אצי' הוא רק גילוי ההעלם מאור א"ס ב"ה. וכמו גילוי כחות הנפש בראי' ושמיעה או חו"ב כשהנפש מתלבשת להחיות הגוף, הגם כי עצם הנפש היא למעלה ממהות חו"ב[39], ורק כוחותי' שהם הארות ממנה מתפשטי' בגוף להחיותו ע"י התלבשותה בכלי הגוף. ועד"ז יובן ענין ספי' דאצי' שנק' בשם גופין, או תיקונים, ע' בת"א בד"ה פתח אלי'[40], ובמ"א בד"ה אוא"ס למעלה עד אין קץ[41], ובהביאור המתחיל אלי' הוי שכיח במתיבתא דרבי[42]. ואינו נק' בחי' האצי' בשם אלקות ל' אלקה כמו שנק' הבורא ית', כ"א נק' אלקות, לפי שאינה כמו בי"ע נבראי' נפרדי', כ"א אלקות בל"א געטליך. היינו התפשטות כח הארת אוא"ס ב"ה, לא ע"ד בריאה יש מאין כ"א ע"ד גילוי ההעלם מאוא"ס ב"ה. אבל לגבי' ית' אין ערוך לך כתי'[43], שכולם בחכ'

---

33) ולהבין ענין בחי' עולם האצי': **בהבא לקמן — ראה המשך וככה תרל"ז פע"ר־פע"ח (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפב־ע' תקפז).**

34) עולם שהוא ל' העלם: **ראה ספר הבהיר סימן י. פע"ח שער השופר פ"ה. לקו"ת שלח לז, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' רכד ואילך. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' שג; ח"ג ע' א'נט; לקו"ש חל"ד ע' 112.**

35) דמבשרי אחזה אלק': **איוב יט, כו.**

36) הנפש כלולה מעשר בחי' שכל ומדות: **ראה תניא פ"ג. פי"ב (טז, ב).**

37) הנפש נק' נפש המשכלת: **ראה תניא פ"ג. פ"ה. פל"ג. פמ"ג. פ"נ. שער היחוה"א פ"ז. פ"ח. ראה גם סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפב. וש"נ.**

38) אנא ואנא: **בהוצאה הקודמת: אנה ואנה.**

39) עצם הנפש היא למעלה ממהות חו"ב: **ראה תו"א שבהערה הבאה. לקו"ת ויקרא ד, ב ואילך. וראה גם סה"מ תרכ"ז ע' תנז. וש"נ.**

40) בת"א בד"ה פתח אלי': **וירא יג, ג ואילך.**

41) בד"ה אוא"ס למעלה עד אין קץ: **אוה"ת ענינים ע' קמד. סה"מ תרכ"ז ע' תנח ובהנסמן בריש המאמר שם. תרל"ג ח"ב שבהערה 1 ע' תקג בהערה.**

42) ובהביאור .. אלי' הוי שכיח במתיבתא דרבי: **אולי הכוונה לד"ה אד' שפתי תפתח (סה"מ תרכ"ז ע' תעב ואילך). וראה גם הנסמן בריש המאמר שם.**

43) אין ערוך לך כתי': **ברכת יוצר לשבת. [וראה הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"מ תש"ט ע' 150 — „שמצינו בכ"מ בחז"ל על נוסח תפלה**

עשית[44] שבחי' חכ' דאצי' נחשבת לגבי א"ס ב"ה כעשי' גופניות[45] ויותר מזה כו'[46], וע' בת"א בפ' וירא[47] במאמר פתח אלי' השייך לפ' ארדה נא כו', שהתהוות אצי' הוא ע"י צומ"פ, משא"כ בי"ע מאצי' הם רק ע"י פרסא כו' וכענין המשל כו'. ומ"מ ג' עולמות בי"ע הם נבראי' בע"ג משא"כ בחי' האצי' שם איהי וחיוהי חד[48] ואיהי וגרמוהי הם הכלים ג"כ חד בהון, שמתייחד בהם בחי' הארת אלקותו ית' להיות חד ממש, וכיחוד הנשמה עם הגוף, שאז נק' בשם אדם[49] כו', כמ"ש מזה במ"א באורך, אבל בי"ע הם נפרדי' בע"ג. והגם שגם בבי"ע יש בחי' הביטול וכענין מ"ש וכל צבא השמים לך משתחוים[50], מ"מ הרי ארז"ל[51] הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהם ושרפן, פי' שכאשר נמשך להם המשכת אוא"ס ב"ה • יתר מהחוק הקצוב קעה
להם, אזי נתבטל היש שלהם לגמרי ונתבטלו ממהותן לגמרי ונכללו באין, וזהו ענין ושרפן שנכללו בבחי' האין לגמרי, והיינו להיותן בע"ג ומדה א"א להם לקבל יתר מכפי חוק הקצוב להם, וכאשר נמשך להם תוס' הארה שזו"ע הושיט אצבעו היינו הגילוי יתר מחוק הקצוב נתבטלו לגמרי כו'. אבל בחי' האצי' שם מתייחד אוא"ס ב"ה בהם ביחוד גמור עד שגם איהי וגרמוהי ג"כ חד בהון כו'[52].

ובזה יובן מה שנק' אצי' אלקות ועכ"ז שייך לקרוא אצי' בשם עולם, והיינו שפי' אצי' הוא ל' ירידה והמשכה[53] וכמו ויאצל מן[54] הרוח[55] שנא' במשה, שהוא הפרשת הארה מבחי' משה שיומשך על ע' איש הזקנים שהם היו למטה במדריגה מבחי' משה (ולכן הי' יכולים להשפיל א"ע בבחי' בשר[56] כמ"ש מזה במ"א). והיינו

עתיקה הביטוי „דכתיב" (זח"א לד, א. ובכ"מ. תוד"ה נשים ברכות כ, ב)". וראה ג"כ הערות ותיקונים לתניא ספל"ו (מו, ב)].

44) שכולם בחכ' עשית: תהלים קד, כד.

45) חכ' דאצי' .. כעשי' גופניות: ראה תניא פ"ב בהגה. שער היחוד והאמונה פ"ט. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' רנב. סה"מ תרל"ח ע' קג הערה 223. תרמ"א ע' נד. וש"נ.

46) ויותר מזה כו': ראה גם לקו"ת מסעי צה, ד.

47) בת"א בפ' וירא: יד, א ואילך. וראה גם הנסמן בסה"מ תרל"ג שם.

48) איהי וחיוהי חד: ראה תקו"ז בהקדמה (ג, ב). אגה"ק ס"כ. לעיל ע' רל ובהנסמן שם.

49) וכיחוד הנשמה עם הגוף .. אדם: ראה גם סה"מ תרכ"ז ע' תעא. תרל"ז ח"ב ע' תקפו. וש"נ. תרמ"ב ע' רצה. וש"נ.

50) וכל צבא השמים לך משתחוים: נחמי' ט, ו (ושם: וצבא).

51) הושיט הקב"ה .. ושרפן: סנהדרין לח, ב. ראה לקו"ת אמור לו, א. תצא לח, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' קסא. וש"נ. תורת חיים שמות ל, ב ובהערה 127. לעיל ע' קנא. ע' רעח. וש"נ. סה"מ תרל"ח ע' שיא וע' תק.

52) בחי' האצי' .. וגרמוהי .. חד בהון כו': ראה סה"מ תרל"ג שם ע' תקד־תקו (הוספה על המאמר שלנו).

53) אצי' הוא ל' ירידה והמשכה: ראה תו"א וירא יד, א.

54) אצי' .. ויאצל מן הרוח: ראה גם תו"א בראשית ג, א. וירא יד, א. משפטים עו, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' רצב ואילך. ענינים ח"ב ע' תקו. המשך וככה תרל"ז פע"ח (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפה).

55) ויאצל מן הרוח: בהעלותך יא, כה.

56) הי' יכולים להשפיל א"ע בבחי' בשר: ראה תו"א וירא ומאמרי אדה"ז ענינים שם. סה"מ

שיומשך הארת משה למטה במדריגה זהו הנק' אצי' בלה"ק שנאצלה הארה מבחי' משה על הזקנים. ועד"ז יובן ענין האצי' שהוא הפרשת הארת אוא"ס להאיר בבחי' הגילוי מבחי' ההעלם שהי' תחלה (היינו בחי' העלם האור להתכלל במאור שז"ע הצמצום[57] כו'). ולכן נק' אצי' בשם אלקות בל"א געטליך, היינו בחי' הארת אוא"ס ע"י בחי' הצמצום, אבל גם אחר הצמצום ה"ה בחי' אלקות ולא בריאה יש מאין כמו ג' עולמות בי"ע, שהם נבראי' נפרדי' כו'. ומ"מ נק' בשם עולם שגם אצי' הוא מל' העלם[34] כו', וכמ"ש במ"א מזה בענין העולמות שנק' עולמות הא"ס[58] כו', ואכמל"ב.

והנה התהוות הבריאה דבי"ע[59] היא מבחי' הדבור[60] כמ"ש[61] בדבר ה' שמים נעשו, וכל הע"מ[62] נק' בשם דבור, רק שזהו דבור המל' הנק' בשם אמירה[26] כמ"ש ביאור ד"ז במ"א. והענין הוא דהנה ענין הדבור נראה ונגלה כמו שהוא דבר נפרד ויוצא לחוץ, ואינו כמו המחשבה שמתאחד יותר עם בחי' האדם החושב המחשבה, משא"כ כשהוא מדבר הרי נראה ונגלה האותיות כמו שהם נפרדי' מהאדם. ומה גם כי פעולת הדבור הוא בכדי שישמע זולתו ויבין הדבר כמו האדם המדבר, שפעולת הדבור הוא בכדי לגלות לזולתו, שלעצמו א"צ לבחי' הדבור כלל. ומאחר שפעולתו הוא בכדי שיבין זולתו, בהכרח לומר שזהו מה שהוא בכח נפשו שיופרד מבחי' עצמותו להתגלות לזולתו, משא"כ המחשבה היא היא מגלה לעצמו ע"ד מה שהדבור מגלה לזולתו כמ"ש מזה במ"א בסוף מאמר והר סיני בד"ה רכב אלקי'[63] כו'. והרי בהכרח לומר שבחי' לבוש המחשבה מתאחדת יותר להיותה מכוחות הנפש מה שמגלה לעצמו ולא לזולתו כו'. ועד"ז יובן למעלה שבחי' הדבור הוא המקור להתהוות עולמות בע"ג, והגם כי הדבור אינו דבר נפרד ח"ו כי אין לך דבר שחוץ ממנו[64] כו', מ"מ דברה תורה כל' בנ"א[65] בכדי לשכך את האוזן[66], • להבין דבר מתוך דבר שענין בחי' דבר ה' הוא מקור לבחי' העולמות קעו

תרל"ט ח"ב ע' תעב. תרנ"ח ע' יח. הגהות לד"ה פתח אלי' תרנ"ח ע' מ ואילך. המשך תער"ב ח"ג ע' א'תא.

57) העלם האור להתכלל במאור .. הצמצום: **ראה תו"א וירא יד, רע"ב ובהנסמן במ"מ לשם.**

58) בענין העולמות שנק' עולמות הא"ס: **ראה גם סה"מ תרל"ג שם ע' תקו ובהנסמן שם. תר"ם ח"ב ע' תשעת. ע' תתקל.**

59) והנה התהוות הבריאה דבי"ע: **בהבא לקמן – ראה המשך וככה תרל"ז פע"ט (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפז ואילך).**

60) התהוות .. דבי"ע .. הדבור: **ראה גם תו"א מקץ מא, ד. מב, ד. יתרו סט, ד.**

61) בדבר ה' שמים נעשו: **תהלים לג, ו.**

62) הע"מ: = **העשרה מאמרות.**

63) בסוף מאמר והר סיני בד"ה רכב אלקי': **לעיל ע' רסג ואילך.**

64) אין לך דבר שחוץ ממנו: **ראה תניא פכ"א.**

65) דברה תורה כל' בנ"א: **ברכות לא, ב. וש"נ.**

66) לשכך את האוזן: **ראה מכילתא יתרו יט, טז. יח. תנחומא יתרו יג. שער היחוד והאמונה רפ"י ובמ"מ הגהות והערות קצרות (לכ"ק אדמו"ר זי"ע) לשם. אגה"ק ס"ו (קי, א). סכ"ט (קמט, ב). וראה גם ע"ח שער אזן חטם פה (שער ד) רפ"ב.**

הנבראי' דבי"ע כו'. משא"כ בחי' המח' העליונה הוא הגבה למעלה מבחי' המקור לעולמות הנבראי' ונפרדי' דבי"ע, ומבחי' זו לא היו יכולים להתהוות עולמות דבי"ע בבחי' נבראי' בע"ג (ומ"ש בזהר דבמח' אחת נבראו כל העולמות[67] זהו בחי' מח' הקדומה שנבראו כל העולמות ממנה בדרך כלל, אבל לא נתהוו בבחי' בריאה יש מאין כ"א ע"י בחי' הדבור דע"מ. ובמ"א נת' שזהו ההפרש בין מאמר א' לע"מ ע' מזה בד"ה כי תבואו ושבתה שלא נדפס[68]), כ"א היו בבחי' הביטול לגמרי, וע"י בחי' הדבור נבראו ונשתלשלו העולמות להיות בחי' ג' עולמות בי"ע בבחי' נבראי' בע"ג כו'[69].

ועפה"ק[70] מל' פה[71] היא בחי' עולם הדבור[72] היא מקור לכל בחי' ההשתל' דבי"ע כו'. אמנם כדי להיות בחי' הדבור דמל' זהו ע"י גבורות וצמצומי' רבים, בכדי שיהי' בחי' הדבור בבחי' אותיות רבים שונים זמ"ז, בכדי להחיות נבראי' בע"ג ששונים זמ"ז בטבעם ומהותם, וכמ"ש מה רבו מעשיך ה'[73] שיש ריבוי התהוות הנבראי' בכל מין מפרטי מיני דצח"מ כו', כמ"ש מזה באורך בד"ה ויהיו כל הפקודי'[74] ובדרוש עציון גבר[75]. וכנודע מענין הרל"א שערים[76] שמתגלגלי' פנים ואחור, שלכל נברא יש צירוף אות פרטי מחילופי' ומתמורות וחילופי חילופיהן ותמורות תמורותיהן כו' כמ"ש במ"א. וכדי שיבנה בחי' בנין עולם הדבור בצירופי' ואותיות רבים בכדי להוות ולהחיות עם רב[77] וכל מיני דצ"ח בפרטיות, זהו ע"י הגבורות דז"א שמפררי' את הקול[78] לצאת בה' מוצאות פה העליון דמל' ע"י ה"ג מנצפ"ך דז"א[79].

---

67) בזהר דבמח' אחת נבראו כל העולמות: ראה זהר ח"ב כ, א. רעו, סע"ב. וראה סידור עם דא"ח יח, סע"ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' תד. וש"נ. קונטרסים ע' תלא. וש"נ. סהמ"צ להצ"צ ע' קעח ואילך. לעיל ע' ה. המשך וככה תרל"ז פע"ט (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפט).

68) בד"ה כי תבואו ושבתה שלא נדפס: מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' קפה וע' קפט. ח"ב ע' תלב. וראה הנסמן בסה"מ תרל"ג שם (ע' תקז).

69) בע"ג כו': ראה סה"מ תרל"ג שם ע' תקז־תקי (הוספה על המאמר שלנו).

70) ועפה"ק: = ועל פי הקבלה.

71) מל' פה: תקו"ז בהקדמה (יז, א).

72) מל' .. עולם הדבור: ראה גם לעיל ע' כ. וש"נ.

73) מה רבו מעשיך ה': תהלים קד, כד. ראה גם תו"א וארא נו, ב. לעיל ע' קנ. סה"מ תר"ם ח"א ע' ט ואילך. וש"נ.

74) בד"ה ויהיו כל הפקודי': סה"מ תרכ"ו ע' קה ואילך (התחלת המאמר שם: שאו את ראש .. ויהיו כל הפקודים).

75) ובדרוש עציון גבר: ראה גם סה"מ תרל"ז שם ס"ע תקפט ובהנסמן שם.

76) הרל"א שערים: ראה ספר יצירה פ"ב מ"ד־ה ובמפרשיו. פרדס שער ל (שער הצרוף) פ"ה. עמק המלך שער שעשועי המלך (שער א) פ"ה. שער היחוד והאמונה פ"א. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תשנד. ע' תתקיב. סה"מ תרנ"ב ע' נא.

77) ולהחיות עם רב: ע"פ ויחי נ, כ.

78) הגבורות דז"א שמפררי' את הקול: ראה גם שער היחוד והאמונה ספ"ד. סידור עם דא"ח נב, סע"ג ואילך. רלו, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' א'יח.

79) ה"ג מנצפ"ך דז"א: ראה שער היחוד והאמונה ספ"ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' רלז. וש"נ.

וזהו כבוד מל' יאמרו[23] היינו בחי' בנין הנוק' דז"א בריבוי התחלקות האותיות שזהו נק' כבוד מלכותך, כי כבוד הוא בחי' ל"ב נ"ח[80] שבמל'[81] דאצי', והוא בחי' ההתחלקות במל' דוקא דרך כלליות ואח"כ מתחלקי' מלב"נ האלו לפרטי פרטיות עד אין שיעור, וכידוע של"ב נתיבות הללו הם ל"ב ויאמר אלקי'[82] כו' שכוללים כל הבריאה. וזהו כבוד מל' יאמרו וגבורתך ידברו, שעיקר בנין המל' מהגבורות דז"א[25] מהתחלקות הבל קול המדות שמתחלק בה"ג מנצפ"ך שזהו נק' גבורתך לנוכח, להיותם מבחי' ז"א שנק' עלמא דאתגליא לגבי עצמיות המאציל, ולכן חסד דז"א נק' אתה[83] לנוכח, וכמו"כ בגבורות דז"א נא' וגבורתך לנוכח, להיותו בחי' עלמא דאתגלי' כו'. וטעם אומרו על האותיות דמל' ל' אמירה ואותיות ההתחלקות דז"א בשם דבור, כי מבחי' הגילוי שבעליון נעשה בחי' העלם לתחתון[84], ואמירה בחשאי כמו בחי' מח' שבלב, ודבור בקול, ולפי שמהתחלקות הקול דז"א נבנה בנין המל' ע"כ אמר דאמירה שבמל' נעשה מדבור דז"א שמתחלק בה"ג כנ"ל.

קעז • **והנה** מתחלת הבריאה[85] נמשך בחי' זו מצד בחי' כי חפץ חסד[86] הוא[87], וכנודע מענין מ"ש בע"ח כד סליק ברעותא למבריא עלמא[88], שז"ע להטיב לברואיו[89] מצד כי טבע הטוב להטיב[90], ששרשו מבחי' כי חפץ חסד בחי' חסד

---

80) כבוד .. ל"ב נ"ח: ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פי"א מערכת כבוד. לקו"ת אחרי כה, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' ג ואילך. לעיל ע' קכג. וש"נ.

81) כבוד .. ל"ב נ"ח שבמל': ראה זהר ח"ג (רע"מ) רנו, סע"ב ובאור החמה שם. פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"א. שער כג (שער ערכי הכנויים) פי"א מערכת כבוד. פי"ב מערכת לב.

82) ל"ב ויאמר אלקי': נמנו בפרטיות בזהר חדש (תיקונים) קיב, ג. ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרכה. וש"נ. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי קלב, א ובהערה 3.

83) חסד דז"א נק' אתה: ראה זהר ח"ג קצג, ב ובמק"מ שם. רע"מ עקב רעא, א וברמ"ז שם. סידור עם דא"ח לט, ג. אוה"ת תהלים (יהל אור) ס"ע תכז ואילך.

84) הגילוי שבעליון .. העלם לתחתון: ראה גם ד"ה ואתה הרם את מטך תקס"ג (נדפס בתורת חיים בשלח קלט, א ואילך). לקו"ת שלח לט, ב. ואתחנן ז, ג.

85) והנה מתחלת הבריאה: בהבא לקמן — ראה גם המשך וככה תרל"ז פ"פ (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקצא ואילך). וראה גם לעיל ע' קיג.

86) מתחלת הבריאה .. חפץ חסד: ראה שער היחוד לאדמו"ר האמצעי פי"א (קיז, ב ואילך). ראה הנסמן בהערה 91.

87) כי חפץ חסד הוא: מיכה ז, יח.

88) בע"ח כד סליק ברעותא למבריא [בהוצאה הקודמת: למברי] עלמא: ראה שם שער התיקון (שער י) פ"ב. שער מ"ן ומ"ד (שער לט) דרוש ב בשם זהר — ראה זהר ח"א כט, א. פו, סע"ב. קלד, סע"א. קעב, א. ח"ב צו, ב. קסא, א. ח"ג קכח, סע"א (אד"ר). קעח, א.

89) להטיב לברואיו: ראה לעיל ע' רסד הערה 38.

90) טבע הטוב להטיב: ראה עמק המלך שער שעשועי המלך בתחילתו. שומר אמונים ויכוח שני סי"ד. שער היחוה"א פ"ד ובמ"מ הגהות והערות קצרות (לכ"ק אדמו"ר זי"ע) לשם. ולהעיר משו"ת חכם צבי סי"ח. ובשם הע"ח — מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ה. וש"נ. סה"מ תרמ"א ע' תקפג. וש"נ. וראה גם לעיל ע' קפב.

שבחפץ ה' כו', כמ"ש ביאור ענין זה במ"א. ועכשיו באתעדל"ת תלי' מלתא[91], להמשיך בכל ר"ה חיות חדש על כלליות השנה, כי כמו שהראש בכלל כולל כלליות החיות של כל הגוף[92], שבהראש הוא משכן המוחין והגלגולת הוא בחי' הרצון[93] שהוא בחי' גלגלתא דחפיא על מוחא[94]. וכמו"כ בבחי' הזמן הנה חדש תשרי בכלל הוא המקור לכל חדשי השנה[95] ור"ה הוא בחי' הראש שכולל כלליות החיות מן כל השנה[96], כי י"ב ר"ח הם נגד יב"ש[97], וג' רגלי' הם נגד[98] ג' אבות[99] פסח נגד אברהם לושי ועשי עוגות[100] והוא חסד[101] דרועא ימינא[102], שבועות מ"ת בקול השופר[103] אילו של יצחק[104] וסוכות בחי' ויעקב נסע סכתה[105] והמה תרין דרועין וגופא[106], וחנוכה ופורים הם תרין ירכי קשוט[107], וכ"ז הוא בחי' הגוף. אבל ר"ה הוא בחי' ראש שבו נכלל חיות כל הגוף והוא כנגד אדה"ר, ויוהכ"פ נק' ג"כ ר"ה[108] בכתוב כמ"ש (יחזקאל מ' א') בראש השנה בעשירי

---

91) ועכשיו באתעדל"ת תלי' מלתא: ראה ע"ח שער דרושי נקודות (שער ח) ספ"ו. לקו"ת אחרי כה, סע"ג. נצבים מז, ב (ושם: „וכמ"ש בע"ח שם" — שער הנסירה (שער כט) רפ"ב). דרושים לר"ה נג, ד. נח, ב. שה"ש יא, סע"ד. סידור עם דא"ח יט, א. עטרת ראש י, ב. שערי אורה לאדמו"ר האמצעי ל, א הערה 15.

92) שהראש בכלל כולל .. הגוף: ראה תניא פנ"א. לקו"ת ר"ה נח, א.

93) והגלגולת הוא בחי' הרצון: ראה לקו"ת שלח מח, ב. ר"ה נד, ב. שה"ש יג, ד.

94) גלגלתא דחפיא על מוחא: ראה זהר ח"ג קכח, ב (אד"ר).

95) תשרי .. המקור לכל חדשי השנה: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"ב ע' תשמח. תקס"ט ע' רפו. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתט. ח"ד ע' א'שנט. המשך וככה תרל"ז פצ"ה (סה"מ תרל"ז ח"ב ס"ע תרכט).

96) ור"ה .. החיות מן כל השנה: ראה לקו"ת תבוא מא, ג. נצבים מו, ב ורע"ד. מז, סע"א ואילך. דרושים לר"ה נג, רע"ד. נח, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"ב ע' תקלו. ע' תקמג. עטרת ראש בתחלתו. מאמרי אדמו"ר האמצעי נצבים ח"ג ע' תתד ואילך.

97) י"ב ר"ח הם נגד יב"ש [= י"ב שבטים]: ראה טור או"ח סתי"ז (הובא גם בט"ז או"ח שם). שלטי הגבורים פסחים פ"ד, ס"ב. לקו"ש חל"ב ע' 73 הערה 15. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תתקיד. וש"נ.

98) הם נגד ג' אבות: מכאן עד סוף הפסקא הוא ע"פ לשון לקו"ת דרושים לר"ה נח, א.

99) וג' רגלי' .. ג' אבות: ראה זהר ח"ג (רע"מ) רנז, ב. טור או"ח סתי"ז. סה"מ תרל"ז ח"א ע' שע (לע' קטו).

100) לושי ועשי עוגות: וירא יח, ו. וראה גם סה"מ תרל"ז שם ע' קטו בהערת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ובהנסמן שם.

101) אברהם .. חסד: ראה זהר ח"א מז, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"ב ע' תקפ ובהנסמן במ"מ לשם. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ד. וש"נ.

102) חסד דרועא ימינא: תקו"ז בהקדמה (יז, א).

103) מ"ת בקול השופר: יתרו יט, טז. יט.

104) אילו של יצחק: הלשון — ראה פדר"א רפי"ט. תויו"ט אבות פ"ה מ"ו. סה"מ תרל"ז שם. וש"נ. ובהערת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ובהנסמן שם.

105) ויעקב נסע סכתה: וישלח לג, יז.

106) והמה תרין דרועין וגופא: ראה תקו"ז בהקדמה (טז, א). תיקון כא (נד, ב).

107) וחנוכה ופורים הם תרין ירכי קשוט: ראה זהר חדש (תיקונים — בתחלתו) צג, ד. פרדס שער כא (שער פרטי השמות) פ"ט. שער הכוונות ענין ר"ח (נו"ה). ענין חנוכה (תרוייהו בהוד). סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקצב. וש"נ.

108) ויוהכ"פ נק' ג"כ ר"ה בכתוב: ראה גם

בחדש[109], ואיזהו ר"ה שהוא עשירי בחדש הוי אומר ר"ה של יובל, כמ"ש בפירש"י ובמצ"ד ג"כ, והוא בחי' נשמה ופנימיות שבבחי' הראש, שגם בבחי' הראש יש פנימיות וחיצוניות, וכ"כ בפרע"ח[110] שביוה"כ הנסירה בסוד הפנימיות ובר"ה בסוד החיצוניות.

וההמשכה היא ע"י בחי' ביטול הנבראי' בחי' ביטול היש לאין, שהוא בחי' דבר חדש כמו צפור המדברת. וביאור הענין הוא דהנה לב מלכים אין חקר[111], ובכדי שיפנה לבקשת ההדיוט ושפל אישים הוא ע"י שמביא דורן דבר חדש כמו צפור המדברת[112] עד"מ, שהגם שהאדם מדבר יותר נאה מהצפור ומדבר דבר שכל כו', מ"מ אין זה דבר חדש במה שהוא מדבר מאחר שהוא מין המדבר, אבל כאשר מלמדי' הצפור שתדבר גם היא זהו דבר חדש מאחר שהיא ממין הבעלי חי ועכ"ז היא מדבר (והיינו להיותה הממוצע בין הבע"ח ובין המדבר[113] כמ"ש מזה במ"א) זהו דבר חדש ועי"ז נפנה לב המלך גם לבקשת ההדיוט כו'. ועד"ז יובן למעלה שאין ערוך לך כתי'[43] וכלליות ההשתל' כלא וכאין חשיבי, וכטיפה נגד הים[114] נחשבו ויותר מזה לאין ערוך, שהרי הטפה הוא מהות מים והים הוא מים רק שהטיפה היא דבר מועט ובהים המים בריבוי מאד. וגם הלא אר"י יכולני לשער כמה טיפות יש בים[115] שנמצא יש השערה ומספר בזה, משא"כ לגבי' ית' נא' אין ערוך לך כלל, ואתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא • לאחר שנבה"ע[116] בלי שום שינוי כלל, ואני הוי' לא שניתי[117] כתי'. והיינו מטעם הנ"ל שכלא חשיב (אשר באמת ע"י התבוננות זו יכול לבוא גם לבחי' ביטול אמיתי ולא ביטול היש לבד, ועכ"פ לביטול היש לאין בנקל לבוא מהתבוננות זו), ובכדי לפעול איזה דבר מה שיומשך המשכה חדשה בנבראי', ונת' שאין ערוך לך ואם צדקת[118] כו', רק ע"י שמביאי' דורן מדבר חדש בחי' ביטול הנבראי' לאין, שהגם קעח

תוד"ה ואת דרשת לי' בפירקא נדרים כג, ב. רא"ש סוף יומא. לקו"ת דרושים לר"ה סד, א. לקו"ש ח"ט ע' 387. ע' 467 בהערה.

109) בעשירי בחדש: ביחזקאל שם: בעשור לחדש.

110) בפרע"ח: שער ר"ה ספ"א.

111) לב מלכים אין חקר: משלי כה, ג.

112) צפור המדברת: ראה גם לעיל ע' ב. וש"נ.

113) הצפור .. הממוצע בין הבע"ח ובין המדבר: ראה גם סה"מ תרל"ב ח"א ע' שכ. וראה ההערה בסה"מ תרל"ג שם (ע' תקיב ואילך). וראה גם לעיל ע' רג ואילך. ע' רד הערה 33.

114) וכטיפה נגד הים: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' קסד. סהמ"צ להצ"צ ע' צא ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' שלח ואילך. סה"מ תרמ"ב ס"ע קפד ואילך.

115) אר"י יכולני לשער כמה טיפות יש בים: כ"ה גם לעיל ע' ריט ובכ"מ בדרושי כ"ק אדמו"ר מהר"ש. וראה המשך מים רבים תרל"ו פקנ"ב (ובהערה שם: „ראה הוריות י, א, וצ"ע"). המשך וככה תרל"ז פ"פ (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקצג וע' תתקטז). תרמ"ב ע' קפה. וש"נ.

116) ואתה הוא קודם .. שנבה"ע: ע"פ נוסח תפלת השחר. וראה של"ה תולדות אדם ג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן על מארז"ל ע' שלו. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרחצ ובהנסמן שם.

117) ואני הוי' לא שניתי: מלאכי ג, ו.

118) ואם צדקת: איוב לה, ז (ושם: אם).

שמלאכי' עומדי' בבחי' ביטול משי"ב ובדעת יותר ידברו (וכנודע מענין סיבוב הגלגלי' ג"כ שמה שהשמש זורח ממזרח ושוקע במערב זהו ענין ההשתחואה[119] שלה מפני כי שכינה במערב[120] כו'), מ"מ אין זה דבר חדש כלל, מאחר שהגוף שלהם הוא רק משני יסודות אש ומי'[121] כמ"ש עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט[122]. וגם ארז"ל כלום יצה"ר יש ביניכם (בשבת דפ"ח א'[123]), שנמצא שאין זה רבותא במה שהם בטלים. אבל האדם שמלובש בגוף ונה"ב שמגשם את האדם, ומה גם כי עיקר חיותו תלוי בדברי' גשמיי' כמו שאם לא יאכל יפרד נפשו מגופו הגשמי, ואם לא ישן ג' ימים יהי' ג"כ כן כנודע ממארז"ל שלוקה וישן[124] כו', שנמצא מקושר בדברים גשמי' מאד. וגם כי הנה"ב מסתיר מאד ויצרו הרע מראה לו בתחבולותיו דברי כזב להטעות אותו מדרך הישר ח"ו, ועכ"ז מסגף א"ע. וע"י התבוננות הנ"ל פועל גם בגופו ונפשו הבהמית בחי' ביטול היש לאין (עכ"פ כנ"ל), דבר זה יקר מאד להיות זהו דבר חדש כמו צפור המדבר. ועי"ז מתעורר לב המלך מלש"ע[125] שיומשך בחי' רצון על מלוכה, ושיומשך בר"ה המשכה חדשה בשפע הפנימיות כו' כמשי"ת אי"ה.

וזהו תקעו כו' בכסא[126] ליום חגינו, פי' בכסא כס א'[127] כי הה"א שבתי' בכסה היא תמורת אלף כנ"ל[128], שבחי' אלף מכוסה ונעלם. והיינו בחי' הא' מתיבת ראשית השנה, דכתי' ארץ אשר הוי' אלקיך דורש אותה מראשית השנה[10] כתי' מרשית חסר א'[11], להיות כי הא' מכוסה שז"ע כס א'. וע"ז הוא הדין והמשפט בר"ה, כי בכל ער"ה[129] לע"ע[130] מסתלק החיות משנה העברה[131], והעבודה היא להמשיך בר"ה ע"י התקיעות והברכות שפע חיות אור חדש, והדין והמשפט הוא

119) שהשמש .. ההשתחואה: ראה ב"ב כה, א. ראה גם לעיל ע' סח ובהערה 24.

120) שכינה במערב: ב"ב שם. סנהדרין צא, ב ובפרש"י. ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תרכו.

121) שהגוף שלהם .. אש ומי': בסה"מ תרל"ג שם (ע' תקיג) ותרל"ז שם (ע' תקצד): אש ורוח. וכ"ה גם לעיל ע' קכ. וש"נ.

122) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט: תהלים קד, ד.

123) בשבת דפ"ח א': אוצ"ל: דף פט, א.

124) לא ישן ג' ימים .. שלוקה וישן: ראה סוכה נג, א. וש"נ. וראה גם אגרות קודש כ"ק אדמו"ר זי"ע ח"א ע' רלו.

125) מלש"ע: = מלכו של עולם.

126) בכסא: בהוצאה הקודמת: בכסה.

127) בכסא כס א': ראה סה"מ תרל"ג ח"ב ס"ע תקיג-תקיד בשולי הגליון. וראה גם סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 124: שהאלף (שלאחרי ה„כס") מורה רק על התחלת הגילוי [ובהערה 26 שם: אלא שהתחלה זו היא גם „ראש" שכולל (בכח ובהעלם) כל ההמשך שלאח"ז], (בדוגמת אל"ף שהוא התחלת האותיות).

128) כנ"ל: בריש המאמר.

129) בכל ער"ה: בהבא לקמן — ראה המשך וככה תרל"ז פפ"א (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקצו ואילך). וש"נ.

130) לע"ע: = לעת ערב.

131) מסתלק החיות משנה העברה: ראה אגה"ק סי"ד (קכ, ב. קכא, רע"א). סה"מ תרכ"ז ע' רסה. תר"מ ח"ב ע' תקמא. וש"נ. ד"ה יבחר לנו תשכ"ג (סה"מ מלוקט ח"ה ע' ה. בהוצאה החדשה — ח"א ע' ג).

על בחי' ההעלאת מ"ן מתומ"צ משנה העברה. ומקשים ע"ז מאחר שבכל ער"ה לע"ע מסתלק חיות שנה העברה, וההמשכה חדשה נמשכת ע"י התקיעות והברכות שזהו ביום ר"ה, ומאין נמשך חיות וקיום העולמות מן ער"ה עד יום ר"ה שעת התקיעות[132]. והתירוץ ע"ז כי בכ"ד יש פנימיות וחיצוניות, וכמו שאנו רואי' שבבחי' כח המעשה יש פנימיות וחיצוניות, שכח הזריקה שבכח המעשה לבחי' חיצוניות כח המעשה יחשב. והראי' לזה שהרי גם • בבע"ח יש ג"כ כח הזריקה, קעט
שע"י דריסתה ברגל מנתזין צרורות מתחת רגלי', כמארז"ל במשנה א' פ"ב דב"ק, שזהו מתולדות הרגל. וא"כ כח מעשה זה באדם המדבר לבחי' חיצוניות יחשב, אבל כח המעשה שבבחי' הכתיבה והציור ה"ה בחי' פנימיות יותר, שהרי מלובש השכלה במעשה זו איך לצייר כו'. וכמו"כ בדיבור אנו רואים ג"כ שיש בדיבור פנימיות וחיצוניות, כמו שכשהוא מדבר סכלות והוללות זהו בחי' חיצוניות הדיבור, אבל כשהוא מדבר דבר שכל הרי מתלבש השכל באותיות הדיבור, וה"ז הוא בחי' פנימיות הדיבור שהוא לבוש להשכל כו'. וזהו כענין ההפרש בין ר"ח לשאר ימי החדש, שענין ר"ח הוא שהדיבור מקבל מחכמה, ע' בלק"ת בד"ה והי' מדי חדש[133], ובהגהות לשם שלא נדפסו[134], וע' בס' תרט"ז פער'[135] בד"ה והי' מדי חדש כו'. ועד"ז יובן למעלה בבחי' דבר ה' המחי' ומהוה כל עולמות הנבראי' יש בחי' פנימיות וחיצוניות, והחיצוניות אינה מסתלק כלל ומזה הוא בחי' קיום העולמות. ועיקר הדין והמשפט הוא על בחי' שפע הפנימיות בחי' המוחין בבחי' השפע פנימיות בהולדת נשמות מבחי' יחוד פנימי דזו"נ, וע' מזה בסידור בד"ה להבין ענין תקיעת שופר[136] ע"פ כוונת הבעש"ט ז"ל. וביאור הענין[137] הנה פעם ראשון בתורה נז' מלוכה גבי קרי"ס דכתי' ה' ימלוך לע"ו[138], ולכן אנו אומרים מלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משה[139] שבעת בקיעת הים ראו בניך בחי' מלכותך כו', והכוונה היא על בחי' פנימיות המל' שהרי ראו בחי' מלוכה זו בשעת קרי"ס שאז הפך ים ליבשה[140], וכנודע מענין ים ויבשה ששניהם במל'[141].

132) ומקשים .. ומאין נמשך חיות .. התקיעות: ראה הדרושים שנסמנו בריש המאמר.

133) בלק"ת בד"ה והי' מדי חדש: ברכה צז, ג.

134) ובהגהות לשם שלא נדפסו: ראה גם ד"ה זה באוה"ת בראשית כב, ב ואילך. כו, ב ואילך. ברכה ע' א'תתק ואילך. ע' א'תתקד. שם כרך ו ע' ב'תקסד ואילך. ע' ב'תקע ואילך. ע' ב'תקעב.

135) בס' תרט"ז פער' [= פערטיל] בד"ה והי' מדי חדש: לע"ע לא נתברר לאיזה ספר כוונתו. נזכר גם בסה"מ תרל"ג שם ע' תקטו.

136) בסידור בד"ה להבין ענין תקיעת שופר: סידור עם דא"ח רמו, ג.

137) וביאור הענין: בהבא לקמן — ראה המשך וככה תרל"ז פפ"ב (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקצח ואילך).

138) ה' ימלוך לע"ו: בשלח טו, יח.

139) מלכותך .. לפני משה: ברכת אמת ואמונה בתפלת ערבית.

140) הפך ים ליבשה: תהלים סו, ו.

141) ים ויבשה ששניהם במל': ראה לקו"ת צו יד, ב. סה"מ תרל"ח ע' יב. וש"נ. תרע"ח ע' תפ.

בס״ד, משלי ך״ד ך״א.

• **יראֿ[1] את ה׳ בני ומלך, עם שונים אל תתערב, ות״י[2] דחל מן אלקא ברי[3] ועם שטיי לא תתחלט, פי׳ שטיי הוא מלשון כי ישטה[4] שפי׳ ארי יישט[5], שהו״ע הפנה והסרה מדרך הישר והנכון[6]. ורש״י ז״ל פי׳ ירא את המלך ב״ו ובלבד שלא יסירך מיראת ה׳, לעולם יראת ה׳ קודמת, ועם שונים אל תתערב, ולא פי׳ כלום מהו שונים[7]. והמצו״ד[8] פי׳ ג״כ כפי׳ רש״י, רק שביאר פי׳ ועם שונים וז״ל עם שמחליפי׳ את הדבר[9] כו׳. ובמצו״צ[10] שונים מל׳ השתנות וחילוף[11]. ובגמ׳ סוטה פ״ג דך״ב ע״א שונים ששונים הלכות, והיינו שלא שמשו ת״ח[12] ומתנהגים ע״פ מה ששנו בהלכות. ובאמת צריכי׳ ללמוד הנהגות טובות מדרכי והנהגות ת״ח שקיבלו מרבותיהם דרך המוסר להתנהג בדרך הישר והטוב בעיני אלקים ואדם[13] כו׳.** קפ

1) ירא את ה׳ בני ומלך: **רושם קצר ולא נגמר. ולהעיר מרשימת הצ״צ על פסוק זה (אוה״ת נ״ך כרך ב ע׳ א׳כ). וראה גם אוה״ת נ״ך כרך א ע׳ תרכו.**

ראה גם עוד ביאורים על הפסוק: כתר שם טוב הוספות סימן פד. לקו״ת צו יב, סע״ב ואילך. מאמרי אדמו״ר הזקן הקצרים ע׳ רנו־רנז. אגרות קודש כ״ק אדמו״ר הזקן (קה״ת, תשע״ב) ע׳ רעו־רעז. בד קודש פ״א ואילך בארוכה (נדפס גם באגרות קודש כ״ק אדמו״ר האמצעי (קה״ת, תשע״ג) ע׳ רמד ואילך).

ראה עוד ע״ד רשימה זו ברשימת המאמרים שבסוף הספר.

2) ות״י: = **ותרגם יונתן. [ראה גם לעיל ע׳ רכ. ע׳ רסא].**

3) ברי: **בתרגום שם נוסף: ומן מלכא.**

4) כי ישטה: **נשא ה, יב (ושם: תשטה).**

5) ארי יישט: **תרגום אונקלוס שם: ארי תסטי.**

6) שהו״ע הפנה .. והנכון: **ראה גם קונטרס ומעין מאמר א פ״א (ע׳ 62. ומביא שם גם התרגום עה״פ [וישב לח, טז] ויט אליה — וסטא לוותה).**

7) ולא פי׳ כלום מהו שונים: **ברש״י לפנינו: עם שונים אל תתערב האומרים שתי רשויות יש.**

8) והמצו״ד: = **והמצודת דוד.**

9) וז״ל עם שמחליפי׳ את הדבר: **לפנינו: עם שונים — עם אנשים שמשנים מפקודות השם ומפקודת המלך וילכו בשרירות לבם הרע, עמהם אל תתערב.**

10) ובמצו״צ: = **ובמצודת ציון.**

11) מל׳ השתנות וחילוף: **במצודת ציון נוסף: כמו ודתיהם שונות [אסתר ג, ח].**

12) שלא שמשו ת״ח: **רש״י סוטה שם.**

13) בעיני אלקים ואדם: **משלי ג, ד.**

הוספות

מפתח הוספות

רשימת המאמרים*

*) נעתק מקונטרס „רשימת מאמרי דא"ח של כ"ק אדמו"ר מהר"ש" בעריכת כ"ק אדמו"ר זי"ע ועם הוספות מהמו"ל. הערות כ"ק אדמו"ר זי"ע נדפסו באותיות בולטות.

הוצאה זו של הספר נערכה ע"פ השוואה לכת"י תרכ"ח (כת"י מס. 1062 בספריית אגו"ח — גוכתי"ק וכת"י מעתיק). בכ"מ שנזכרה לקמן „הוצאה הקודמת" הכוונה לדפוס צילום כת"י ר' שמואל סופר, שיצא לאור בפעם הראשונה בשנת תשי"ז ופעם שני' עם הוספות בשנת תשמ"א (מכת"י מס. 2206).

1) **נמצא בכת"י** 162 **ע'** 88 **בכותרת:** פ' בראשית תרכ"ח. **ובסיומו כתב:** סליק. שבת בראשית שנת תרכ"ח לפ"ק. 363 **ע' קלו בכותרת:** בס"ד ש"פ בראשית תרכ"ח. 1013 **ע' רכז בכותרת:** בס"ד ש"פ בראשית ךח. 1242 **ע' קלא בכותרת:** בס"ד ש"פ בראשית כ"ח. 3230 **ע'** 3 **בכותרת:** בס"ד ש"פ בראשית ך"ח. **נדפס במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"ב ע' תפ־תפב.**

בכל הכת"י בסיום המאמר הוסיפו על הנדפס במאמרי אדה"ז שם תיבת: וד"ל.

מאמר זה אשר ברא אלקים לעשות, נרשם בכתבי היד מכאן עד פ' בשלח ארבע פעמים: פעמיים עם התחלה זו, ופעמיים עם התחלה אחרת. ואולי לש"פ בראשית נתן כ"ק אדמו"ר מהר"ש להעתיק המאמר דתקס"ב, ולא כפי שאמרו. בפ' נח אמר עוה"פ את הדרוש, וההתחלה היתה „מזמור שיר ליום השבת", ונתן להעתיק שורות אחדות מהדרוש כפי שאמרו, ובש"פ בשלח אמרו שוב וההתחלה היתה „ראו כי ה' נתן לכם השבת", ואז נתן להעתיק את כל הדרוש, ולכן נמצא שם בכת"י כל הדרוש. ראה גם לקמן בהערות 3, 19.

2) **נמצא בכת"י** 1062 **בגוכתי"ק, ובכת"י** 2206.

מאמר זה הועתק בחלקו בד"ה ויקחו לי תרומה פ"א (לעיל ע' קכט ואילך).

מאמר זה נזכר בד"ה וערבה (לעיל ע' קפב), בד"ה להבין ההפרש שבין פסח לספה"ע (לעיל ע' קצה) ובד"ה כימי צאתך מארץ מצרים (לעיל ע' ריד), וכן בסה"מ תרכ"ז ע' שעד (ובהערת המו"ל שם: תיבות אלו נוספו בגוכתי"ק לאחר זמן), תרכ"ט ע' כה וע' תו, תר"ל ע' א וע' קצ, תרל"א ח"א ע' שיז, תרל"ב ח"א ע' קסג, תרל"ד ע' ב, תר"ן ע' שכז, תרנ"ה ע' יג.

3) **הוא דרוש דש"פ בראשית, בהוספת התחלה.** ראה לעיל הערה 1.

נמצא בכת"י 1062 בגוכתי"ק, ובכת"י 2206. ובכת"י 1013 רכח ב בכותרת: פ' נח, והעתיק לערך 9 שורות מהמאמר שנדפס לפנ"ז עד התיבות „ימשיך תוס'". והמשך העמוד נשאר חלק. 1242 ע' קלב, כמו 1013. 3230 ע' 4 בכותרת: בס"ד ש"פ נח ך"ח.

4) נמצא בכת"י 1062 בגוכי"ק, ובכת"י 2206. ובכת"י 363 קלז, א. 1013 רל, א. 1242 קלג, א. 3230 ע' 7.

בכרם חב"ד גליון ד ח"ב ע' 367 ברשימת המאמרים דשנת תקס"א נרשם מאמר אדה"ז ד"ה פקח

עינך וראה שעליו מיוסד מאמר זה. בכת״י 2449 ע׳ פט נרשם מאמר אדה״ז הנ״ל בכותרת: את זו דרש אדמו״ר בשבת הראשונה בבואו מפיטער [מפעטערבורג] בשנת תקס״א לפ״ק בק׳ דובראוונע יצ״ו.

(מאמר אדה״ז נזכר באוה״ת שה״ש ח״א ע׳ שטז. וראה לעיל ע׳ כא הערה 40). מאמר זה נזכר בד״ה להבין ההפרש שבין פסח לספה״ע (לעיל ע׳ קצא), סה״מ תרכ״ט ע׳ מג (וראה לעיל ע׳ צ הערה 21) וע׳ רסט, תר״ל ע׳ נט וע׳ רכב, תרל״א ח״א ע׳ רסד, תרל״ט ח״ב ע׳ תעח.

5) נמצא בכת״י 1062 ללא כותרת, ובכת״י 2206 בכותרת: בס״ד. וירא, ד״ה. נמצא גם בכת״י 363 קלט, ב. 1013 רלג, ב. 1242 קלה, ב. 1836 ע׳ ט. 3230 ע׳ 9. ובכת״י 2206 לפני המאמר נוספה התחלה אחרת (באתי לגני) למאמר זה, בכותרת: בס״ד, וירא ל״ח. וכך נדפס בסה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ תשכח ואילך. ונמצאה גם בכת״י 1062 בכת״י מעתיק (בסיום המאמר).

6) נמצא בכת״י 1062 בכת״י מעתיק – פרט לשתי הגהות שבשוה״ג וסיום המאמר — ובכת״י 2206, ובשניהם ללא כותרת. נמצא גם בכת״י 363 קמ, ב בכותרת: תולדות. 1013 רלז, א בכותרת: תולדות. ושם בשוה״ג העתיק כ״ק אדמו״ר מהורש״ב את שתי ההגהות הנ״ל. 1242 ע׳ קלז בכותרת: תולדות. 3230 ע׳ 10 בכותרת: בס״ד ש״פ תולדות ד״ח, ובמפתח המאמרים שבריש כת״י זה נרשם הדרוש בד״ה: אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם, והעתיק עד קרוב לסופו.

תאריך המאמר בפנים הספר נעתק מכת״י הנ״ל.

7) נמצא בכת״י 1062 בכת״י מעתיק, ובכת״י 2206 — ובשניהם ללא כותרת. נמצא גם בכת״י *293 ע׳ כ בכותרת: תו׳ אדמו״ר מוהר״ש שליט״א ד״ז. 363 ע׳ קמב. 1013 רלט, ב. 1242 קלח, ב. 3230 11, ב.

מאמר זה הוא מאמר כ״ק אדמו״ר הצ״צ שנאמר פ׳ ויצא תרט״ז — י״ל בקונטרס בפ״ע (קה״ת תשע״ב). וראה הנסמן שם. ושם בסופו ישנו המשך נוסף שלא הובא כאן.

8) נמצא בכת״י 363 קמג, ב. 1013 רמב, ב. 1242 קמ, ב. 3230 13, ב — בין ד״ה וירא לד״ה וכוס פרעה. בכת״י *293 שי, ב בכותרת: פ׳ תצא ד״ו מאדמו״ר מוהר״ש. אבל בכת״י אחרים (363. 1013. 1242 הנ״ל), נרשם מאמר זה גם בין מאמרי תרכ״ז (1013 בכותרת: פ׳ תצא), אלא ששם נרשם רק חלק מהמאמר, עד פיסקא המתחלת „והנה איתא במאו״א" (סה״מ תרכ״ז ע׳ תה). מכל זה לכאורה משמע שמאמר זה נאמר כמה פעמים.

נדפס בשינויים קלים בסה״מ תרכ״ז ע׳ שצח ואילך.

9) נמצא בכת״י 1062 בכת״י מעתיק, ובכת״י 2206 — ובשניהם ללא כותרת. נמצא גם בכת״י 363 קמו, א. 622 ע׳ שמו. 1013 רמו, ב. 1242 ע׳ קמג. 3230 ע׳ 16.

*) כת״י זה כולל דרושי כ״ק אדמו״ר מהר״ש. (ראה גם לקמן הערות 8, 43, 49). אבל ממ״ש שם עולה שקשה לסמוך על הכותרות שבו.

10) נמצא בכת"י 1062 בגוכתי"ק ובכת"י 2206 בכותרת: ישעי' ד"ה.

למאמר זה צויין בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רעז וע' רפ (בהוצאה החדשה — ח"ד ע' קכא וע' קכד). ושם: „ומבאר אדמו"ר מהר"ש במאמרו ד"ה זה", ובהערה 2 שם: „דשנת תרכ"ח .. ולאחריו בא ד"ה רבת את ריבם, שהוא דרוש הנ"ל עם הוספות". לקו"ש חי"ח ע' 392 הערה 25. חל"ג ע' 128 הערה 22.

11) **דרוש שלפנ"ז בהוספות.** וראה גם הערה שלפנ"ז.

נמצא בכת"י 1062 בכת"י מעתיק, ובכת"י 2206. נמצא גם בכת"י 363 קמז, א. 1013 רמח, ב. 1242 קמה, ב. 3230 17, ב. — ובכולם ללא כותרת.

תאריך המאמר — מקץ, ש"ח — נעתק מרשימת מאמרי דא"ח שבספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (מכ"ק אדמו"ר זי"ע) ע' 28.

המאמר נזכר בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רעז, רעח, רעט וע' רפ (בהוצאה החדשה — ח"ד ע' קכא, קכב וע' קכד). ד"ה ועל הנסים בתו"מ סה"מ תשכ"ח ע' צח ואילך. ושם: „וכפי שמבאר אדמו"ר מהר"ש בד"ה רבת את ריבם תרכ"ח (שנאמר לפני מאה שנה)".

12) נמצא בכת"י 1062 בכת"י מעתיק — פרט לציון האותיות ותיקונים — ובכת"י 2206. נמצא גם בכת"י 363 קמח, א. 1013 רנ, א. 1242 קמה, ב. 3230 18, ב.

13) נמצא בכת"י 1062 בכת"י מעתיק — פרט לציון האותיות והוספה בפ"ב והקיצורים — ובכת"י 2206. נמצא גם בכת"י 363 קמט, ב. 1013 רנב, ב. 1242 קמז, ב. 3230 20, ב.

המאמר נמצא גם בפלח הרמון ויחי קטו, ג ואילך. וכנראה שהמעתיק העתיק מאמר זה מכת"י 1139 ששם חסרים תיבות ושורות שמופיעים בפלח הרמון, ולכן לא הועתקו בפנים המאמר. ורובם צויינו בהערות.

מאמר זה נזכר בפלח הרמון ויקרא ע' תעט. ונתבאר בד"ה ויחי יעקב בתו"מ סה"מ תשכ"ז ע' קכז ואילך.

14) נמצא בכת"י 1062 בכת"י מעתיק עם תיקונים וציון האותיות בגוכתי"ק, ובכת"י 2206. נמצא גם בכת"י 363 קנג, א בכותרת: בס"ד שמות. 1013 רנח, ב. 1242 קנא, א בכותרת: בס"ד שמות תרכ"ח. 1863 ע' עח. 3230 34, ב.

תאריך המאמר בפנים הספר נעתק מכת"י הנ"ל.

מאמר זה נתבאר בד"ה ויחי יעקב תשכ"ז הנ"ל, ונזכר בלקו"ש חט"ז ע' 206 הערה *20. באג"ק כ"ק אדמו"ר זי"ע חכ"ד ע' רכז ואילך נדפס מענה לשאלה במאמר זה, ולאחר זמן בא הביאור בעריכה מחודשת בלקו"ש ח"ח ע' 75 ואילך.

15) נמצא בכת"י 1062 בכת"י מעתיק עם הוספות וכו' בגוכתי"ק, עם התאריך (שנעתק בפנים

הספר) — אבל שם נרשמו גם ההוספות שנכתבו — רובם ככולם — בשנת תרכ"ט. וא"א לידע מכת"י זה מה נרשם בתרכ"ח ומה ניתוסף בתרכ"ט. בכת"י 2206 **הנוסח הוא זה דשנת תרכ"ט.**

המאמר כפי שנרשם בשנת תרכ"ח נמצא גם בכת"י 363 **קנד, א בכותרת:** בס"ד שבת ר"ח שבט פ' וארא. 468 **כב, א בכותרת:** בס"ד שר"ח שבט ש"פ וארא. 1863 **ע' פד בכותרת:** בס"ד שר"ח שבט פ' וארא. 1013 **רסא, ב בכותרת:** שבת ר"ח שבט פ' וארא. **ושם בשוה"ג העתיק כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ההערות שנרשמו בשוה"ג דהמאמר כאן.** 1242 **קנב, ב בכותרת:** בס"ד שר"ח שבט פ' וארא תרכ"ח. 3230 **ע' 26, וברשימת מאמרי דא"ח שבספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (מכ"ק אדמו"ר זי"ע) ע' 28:** וארא.

בהוצאה זו נדפס המאמר כמו שנכתב בתרכ"ח ע"פ השוואתו בעיקר לכת"י 1013. **ובשוה"ג שולבו גם ההוספות דשנת תרכ"ט כמצויין בהערה שבריש המאמר.**

מאמר זה נתבאר בד"ה יפה שעה אחת בתו"מ סה"מ תשכ"ט ע' צו ואילך. ושם: "ומקשה כ"ק אדמו"ר מהר"ש במאמרו ד"ה זה לפני מאה שנה (שתוכנו נמצא גם במאמר דשנה שלפנ"ז [ד"ה והי' מדי חדש וד"ה וארא תרכ"ח])", ובד"ה והי' מדי חדש בחדשו תשל"ט.

16) **דרוש שלפנ"ז בקצור.**

נמצא בכת"י 1062 **בגוכתי"ק, ובכת"י** 2206 **— ובשניהם:** בס"ד.

ברשימת מאמרי דא"ח שבספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (מכ"ק אדמו"ר זי"ע) ע' 28: שר"ח שבט. **וראה בהערה הקודמת שר"ח שבט הי' ש"פ וארא.**

מאמר זה נתבאר בד"ה יפה שעה אחת בתו"מ סה"מ תשכ"ט ע' צו ואילך, כמצויין בהערה הקודמת, ובד"ה וארא אל אברהם בתו"מ סה"מ תשכ"ח ע' קד ואילך.

בסיום מאמר שלפנינו נרשם פיסקא "נראה שכוונתו לתרץ כו'", ובתו"מ סה"מ תשכ"ח הנ"ל (ע' קח) איתא: "להעיר שמלשון זה משמע שהמאמר עצמו הוא של הצ"צ". וראה מש"כ בהערה שבריש מאמר ד"ה והי' מדי חדש (לעיל ע' פט).

17) **ראה אודות מאמר זה לקמן הערה** 49.

18) **נמצא בכת"י** 1062 **בכת"י מעתיק — פרט לציון האותיות ותיקונים — ובכת"י** 2206. **נמצא גם בכת"י** 363 **קנו, ב.** 1013 **רסה, ב.** 1242 **קנד, א.** 2495 **ע'** 107. 3230 **ע'** 29.

בס' התולדות אדמו"ר מהר"ש ע' 28 סדר הדרושים הוא: ראו, אד' שפתי תפתח, דודי שלח ידו.

מאמר זה נזכר בד"ה בלילה ההוא בתו"מ סה"מ תשכ"ח ע' קלב ואילך, והמשכו בד"ה כי תשא שם ע' קמא. (ד"ה כי תשא נדפס גם בסה"מ מלוקט ח"א ע' עט [בהוצאה החדשה — ח"ג ע' לג]).

19) **הוא דרוש דש"פ בראשית בהוספת התחלה.**

נמצא בכת"י 1062 **בגוכתי"ק ובכת"י** 2206 **— עם התאריך כפי שנדפסה בפנים הספר, באותו עמוד שבו נרשמה התחלת ד"ה מזמור שיר ליום השבת.**

כל המאמר — לא רק הפתיחה ופרט לאיזה הערות — נמצא בכת"י 363 **קנח, ב בכותרת:** בס"ד ש"פ בשלח. 1013 **ע' רסט.** 1242 **ע' קנז בכותרת:** בס"ד ש"פ בשלח תרכ"ח. 1863 **ע' צו בכותרת:** בס"ד ש"פ בשלח. 3230 **,31 ב.**

בס' התולדות אדמו"ר מהר"ש ע' 28 סדר הדרושים הוא: ראו, אד' שפתי תפתח, דודי שלח ידו.

---

20) נמצא בכת"י תרכ"ו 1011 (צילום) גוכתי"ק ע' קלא בכותרת: בס"ד תילי' ס"ח. אבל חסר בכ"מ. להמאמר ניתוספו ד' עמודים של השמטות שצויינו בפנים הגוכי"ק באותיות ה־יא. ושם בע' קכז נמצא המאמר בשלימות בכת"י מעתיק, ושולבו ההשמטות בפנים המאמר.

קטע א' מהמאמר לא נעתק בכת"י מעתיק הנ"ל, וקשה לשער שרק נשמט על־ידו, כיון שחלקו נמצא הן בפנים והן בהשמטה ז. ואולי הי' כתוב ע"ז: אין צריך להעתיק.

נמצא גם בכת"י 1013 ע' עדר בכותרת: פ' יתרו. 363 ע' קסא בכותרת: פ' יתרו. 477 עלים נפרדים. 1242 קנט, ב בכותרת: פ' יתרו. 2495 ע' 130 בכותרת: בס"ד. 3230 ע' 34 בכותרת: בס"ד ש"פ יתרו ך"ח.

21) **הוא ד"ה אד' שפתי דראשית שנה זו**, ונאמר עוד הפעם בפ' משפטים. נדפס בסה"מ תרכ"ז ע' תסט ואילך.

נמצא בכת"י 363 ע' קסב בכותרת: פ' משפטים. חסר בסופו. ומסיים „רמ"ח אברים דמלכא אבל ענין מרכבה", והמשך העמוד נשאר חלק. 1013 ע' רעו בכותרת: פ' משפטים. 1242 ע' קסא כמו 363. 3230 35, ב בכותרת: בס"ד ש"פ משפטים ך"ח.

בס' התולדות אדמו"ר מהר"ש ע' 28 סדר הדרושים הוא: ראו, אד' שפתי תפתח, דודי שלח ידו.

22) ראה לקמן הערה 24.

23) נזכר בסה"מ תרכ"ט ס"ע תח: בד"ה ויתן אל משה (דד"ח). ובהערת המו"ל שם: אוצ"ל ך"ז. נדפס בסה"מ תרכ"ז ע' קס.

24) נמצא בכת"י 1062 ובכת"י 2206 בתאריך: בס"ד ג' ויקרא ר"ח ניסן. נמצא גם בכת"י 363 ע' קסה בכותרת: בס"ד תרומה. 468 ע' ח בתאריך כבכת"י 2206. 1013 ע' רפ. 1242 ע' קסה בכותרת: בס"ד תרומה תרכ"ח. 1863 ע' קסח בכותרת: בס"ד פ' בא. 3230 ע' 40.

המאמר כפי שנרשם בכת"י 1062 הוא בג' מהדורות:

א) בכותרת: בס"ד ש"פ תרומה. והוא מהדו"ק. ויש לעיין אם נאמר בש"פ תרומה, כי מאמרים בכת"י 363 ו־1242 הם כמו שהוא לפנינו.

ב) הוספות למאמר הנ"ל בכותרת: בס"ד ג' ויקרא ר"ח ניסן. ושם נמצא הוראה להמעתיק להעתיק: „בד"ה ויקחו לי תרומה דש"פ תרומה".

ג) כת"י מעתיק מהמאמר בכותרת: בס"ד ג' ויקרא ר"ח ניסן, ומשולב בו ההוספות, וכן ניתוסף עוד שני הוספות בגוכתי"ק. אלא שבהכת"י נכרכו ההוספות לאחר הכת"י מעתיק.

בפרק א' דמאמר זה נמצא הוראה להמעתיק להעתיק חלק ממאמר ד"ה אשר ברא אלקים לעשות, כמצויין לעיל ס"ע קכט.

מאמר זה נזכר בד"ה להבין ההפרש שבין פסח לספה"ע (לעיל ע' קצג): „וע' בד"ה ויקחו לי תרומה (דר"ח ניסן)". סה"מ תרכ"ט ע' רכג, ע' תה וע' תו. ד"ה ואלה המשפטים בתו"מ סה"מ תשכ"ח ע' קכה,

---

ובע' קכו: „ולהעיר שמאמר זה נאמר בר"ח ניסן כו'". לקו"ש ח"ו ע' 343 ולאח"ז — באג"ק כ"ק אדמו"ר זי"ע חכ"ה ע' צג־צד. לקו"ש ח"ז ע' 153 הערה 2.

אודות סידור המאמר כאן לפני ד"ה רשב"נ כו' תחת הנעצוץ — ראה לקמן הערה 27.

25) נמצא בכת"י 1062. רושם זה בן שורה וחצי נמצא אחרי סיום ד"ה ויקחו לי תרומה מעבר לדף.

26) נמצא בכת"י 1030 ע' רפט לאחרי ד"ה ויקחו לי תרומה ולפני ד"ה רשב"נ כו' תחת הנעצוץ. 3230 ע' 48.

מאמר זה הוא תוכן ד"ה מי כמוכה תרכ"ט, אודותיו מובא ב„היום יום" כ"ח תמוז, שכ"ק אדמו"ר מהר"ש הי' חוזרו פעמים רבות כדי לטהר את האויר. ולקמן רשימה מהמקומות בספרי אדמו"ר מהר"ש (שנדפסו עד עתה) שבהם נמצא תוכן המאמר:

סה"מ תרכ"ו: 1) מי כמוכה — ש"פ בשלח [נדפס (בשגגה) באוה"ת בשלח כרך ב ע' תקמז ואילך ע"ש הצ"צ ולאח"ז בסה"מ תרכ"ז ע' תפז ואילך]. 2) זכור גו' עמלק — ע' יד ואילך [והוא ד"ה מי כמוכה דש"פ בשלח, בתוס' התחלת וסיום]. 3) אנכי ה"א — ע' נ ואילך [הוא ד"ה זכור גו' עמלק הנ"ל, בתוס' התחלה וסיום]. 4) ואהבת את ה"א — [הוא ד"ה מי כמוכה דש"פ בשלח, בשינוי התחלה] ע' קסב ואילך. [5) שמע ישראל — בהוספות ע' שלד].

סה"מ תרכ"ז: 6) מהיכן זכו ישראל לק"ש — ע' שפו ואילך.

סה"מ תרכ"ח: 7) אשר ברא אלקים לעשות — לעיל ע' ג ואילך. 8) ויקחו לי תרומה — לעיל ע' קכט ואילך וע' קמט ואילך. 9) שמע ישראל — לעיל ע' קנד ואילך. 10) והר סיני — לעיל ע' רלא ואילך. 11) רכב אלקים — לעיל ע' רסא ואילך.

סה"מ תרכ"ט: 12) מי כמוכה מש"פ יתרו — ע' קנה. 13) מי כמוכה מש"פ שמיני — שם.

המשך והחרים תרל"א: 14) פכ"ד־פכ"ו — סה"מ תרל"א ח"א ע' רפח ואילך.

סה"מ תרל"ב ח"א: 15) בטחו בו בכל עת — ע' ערב.

סה"מ תרל"ד: 16) אני ישנה (פרקים ט־יו"ד) — ע' קע ואילך. 17) מים רבים — ע' שעג.

המשך מים רבים תרל"ו: 18) פקנ"ה־ק"ס — ע' קע ואילך.

המשך וככה תרל"ז: 19) פע"ט — סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקפח ואילך (ובהנחה שם ע' תתקט). 20) פצ"ג — ע' תרכה. 21) פקי"ז — ע' תרעה ואילך.

לכמה מעניני המאמר, ראה: אוה"ת נח כרך ג תרנח, א ואילך (וחלק נדפס גם באוה"ת בראשית כרך ז תתשסד, ב ואילך). אוה"ת יתרו כרך ג ס"ע תשמח. ע' תשנה (שם נת' ג"כ ע"פ מי כמוכה). אוה"ת ואתחנן כרך א ע' שעג.

וראה עוד בשינויים ובאריכות: ד"ה ראו עתה פט"ו־ט"ז בסה"מ תרפ"א ע' קג ואילך. ד"ה ביום השמע"צ בסה"מ תרפ"ו ע' נז ואילך. ד"ה ואיש כי ימרט בסה"מ תרצ"ז ע' רכא ואילך. ד"ה תקעו ספ"ב ואילך וד"ה יחיינו מיומיים פי"א בסה"מ ה'תשי"א ע' 8 ואילך. ע' 34 ואילך. ד"ה וספרתם לכם תשל"ו. וראה ד"ה זה היום בהמשך תער"ב ח"ב ע' א'קמא־א'קמד. ד"ה כי תשא בסה"מ עטר"ת ע' רדע ואילך.

27) **הוא דרוש ויהי אומן תרכ"ז בהרחב הביאור** בסה"מ תרכ"ז ע' קפט ואילך.

נמצא בכת"י 1062 בגוכתי"ק ובכת"י 2206 — ובשניהם בכותרת: בס"ד. נמצא גם בכת"י 1013 ע' רצא. 3230 ע' 50 — ברשימת המאמרים שבריש כת"י זה: „תחת הנעצוץ יעלה ברוש".

מאמר זה נזכר במאמר דלעיל ד"ה ויקחו לי תרומה פ"ג (ע' קמג), ושם: „וע' בד"ה תחת הנעצוץ". סה"מ מלוקט ח"ה ע' קצא (בהוצאה החדשה — ח"ג ע' סז) הערה 26. לקו"ש חל"ה ע' 153 הערה 40. סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 295 הערה 44.

המאמר סודר כאן, ולא לעיל, לפני ד"ה ויקחו לי תרומה, אף שנזכר שם כנ"ל, לפי שכן הוא הסדר בכת"י 1062 ובכת"י 1013.

28) נמצא בכת"י 1062 בגוכתי"ק ובכת"י 2206.

ברשימת מאמרי דא"ח של כ"ק אדמו"ר מהר"ש ובכת"י 1062 ובכת"י 2206 סדר הדרושים הוא: א) כימי צאתך — שמיני. ב) וערבה. ג) להבין ההפרש שבין פסח לספה"ע — ש"פ צו, חגה"פ, שחוהמ"פ. ד) יפה הקרבת פרעה ממאה צומות. ה) בוקע ים לפני משה — שש"פ. אבל כאן סודרו ע"פ סדר השנה, ובפרט שד"ה כימי צאתך הוא ביאור על ד"ה להבין ההפרש, כמ"ש בהתחלתו (ע' ריג) „דהנה נת' בד"ה להבין ההפרש בין פסח לספה"ע".

29) נמצא בכת"י 1062 בכת"י מעתיק עם הוספות בגוכתי"ק, ובכת"י 2206 בכותרת: בס"ד, ש"פ צו, חגה"פ, שחהמ"פ. ולכאורה פי' הכותרת, שהמאמר נאמר בג' המשכים והם: א) ש"פ צו. ב) חגה"פ. ג) שחוהמ"פ. נמצא גם בכת"י 1013 ע' חצר. 438 ע' כז הב' בכותרת: בס"ד ש"פ צו, חגה"פ, שחוהמ"פ. 3230 ע' 56.

מאמר זה נזכר בסה"מ תר"ל ס"ע צב ובתרל"א ח"ב ע' תקכט. סה"מ תרנ"ג ע' רעו[4].

אודות סידור המאמרים דתקופת חודש ניסן — ראה לעיל הערה 28.

30) נמצא בכת"י 1062 בגוכתי"ק — באותיות קטנות ובחלק האחרון של העמוד, כשראשיתו נשאר פנוי — ובכת"י 2206.

אודות סידור המאמרים דתקופת חודש ניסן — ראה לעיל הערה 28.

31) נמצא בכת"י 1062 בגוכתי"ק ובכת"י מעתיק ובכת"י 2206. נמצא גם בכת"י 1013 דש, ב. 3230 ע' 61.

אודות סידור המאמרים דתקופת חודש ניסן — ראה לעיל הערה 28.

32) נמצא בכת"י 1062 ובכת"י 2206. ובשניהם נרשם בשולי הגליון, בסיום ד"ה בוקע ים לפני משה — בהפסק של שורות אחדות מהפנים. כנראה שרושם זה הוא ראשי פרקים למאמר שלאחריו, אלא שהמאמר שם לא נגמר בגוכי"ק, וברושם זה באים גם המשך הענינים שלא נרשמו שם.

אודות סידור המאמרים דתקופת חודש ניסן — ראה לעיל הערה 28.

33) נמצא בכת"י 1062 בגוכתי"ק ובכת"י 2206. המאמר לא נגמר בכתיבתו.

מאמר זה נזכר בד"ה כימי צאתך בתו"מ סה"מ תשכ"ח ע' קנו. אג"ק כ"ק אדמו"ר זי"ע חכ"ה ע' קכו.

אודות סידור המאמרים דתקופת חודש ניסן — ראה לעיל הערה 28.

34) ניתוסף לרשימת מאמרי דא"ח של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע הוצאה שני' (קה"ת, תשמ"א) ע"פ בכת"י 366 ושם: ל"ג בעומר תבור"ך מהרה"ק מוהרד"ש שליט"א. ובכת"י 487 ע' רלה: מה שאמר אדמו"ר שליט"א ביום לגב"ע בשנת תבור"ך, ושם הנוסח טוב יותר. אך לכאו' הכוונה היא לאדמו"ר מהרחש"ז מלאדי, שהי' אז עדיין בליובאוויטש. לע"ע לא נתברר מי הוא בעל המאמר.

35) נמצא בכת"י 1038 בגוכתי"ק וכת"י מעתיק ע' עח בכותרת: בס"ד ש"פ בה"ב, ד"ח. נמצא גם בכת"י 438 ע' קג בכותרת: בס"ד ש"פ בה"ב, ד"ח. ובכת"י אחר: מאמר מאדמו"ר מהר"ש שליט"א.

36) נמצא בכת"י 1013 שח, א ובכת"י 3230 61, ב — ובשניהם בכותרת: קיצור ורשימה דברים. נדפס בסה"מ תרכ"ט ע' א ואילך.

37) הוא דרוש וידבר כו' ויצוום תרכ"ז בסה"מ תרכ"ז ע' צה ואילך.

נמצא בכת"י 1062 — המאמר, ההתחלה ותיקונים נרשמו בגוכתי"ק, והשאר בכת"י מעתיק — ובכת"י 2206 בכותרת: בס"ד ש"פ במדבר. וכן בכת"י 468 ע' סג.

התחלה אחרת למאמר שלאחריו, וראה הערה הבאה. אולי זהו המאמר שנזכר לעיל סד"ה וארא אל אברהם (ע' קה).

38) הוא דרוש וידבר כו' ויצוום תרכ"ז בסה"מ תרכ"ז ע' צה ואילך.

נמצא בכת"י 1062 ובכת"י 2206 בכותרת: בס"ד. תחלה נרשם ד"ה זה — עמוד אחד בגוכתי"ק, עד התיבות: "מל' בחי' אחרונה כו'", וע"ב נשאר חלק. ובדף הבא נרשם הד"ה והי' מספר בנ"י — ז' פרקים. המאמר, ההתחלה ותיקונים נרשמו בגוכתי"ק.

המאמר נמצא גם בכת"י 1108 — עלים נפרדים כת"י מעתיק עם תיקונים בגוכתי"ק. בכת"י מעתיק נרשם ד"ה "והר סיני עשן כולו כו'" ואחרי התיבות "מל' בחי' אחרונה כו'", ניתוסף בגוכתי"ק "ולהבין שורש ענינם מהו צ"ל שורש ענין המספר ובלי מספר". והמשך העמוד נשאר חלק. בע' שלאח"ז העתיק המעתיק ד"ה "והי' מספר כו'", וכ"ק אדמו"ר מהר"ש העביר עליו קולמוס מתחלתו עד אחרי התיבות "אמנם הענין הוא דהנה בבחי'", וכתב "הנה בחי'", והיינו שעשה מאמר אחד שמתחיל "והר סיני עשן כולו". ובפנים המאמר נעתקו רק ה' פרקים, והמשך העמוד נשאר חלק.

והנה לקמן בד"ה רכב אלקים רבותים, באה הכותרת ביאור ותשלום מאמר וה"ס ד"ח, וגם מזה משמע שרק במהדו"ק היתה ההתחלה "והי' מספר בנ"י", ואח"כ הועבר עליו קולמוס כנ"ל. (וראה גם סוף הערה הקודמת שאולי ד"ה והי' מספר נזכר לעיל סד"ה וארא אל אברהם). ומה שבכת"י 1062 נרשמו

ז' פרקים, ובכת"י 1108 העתיק רק ה' פרקים, כנראה שהיו עוד הוראות שלע"ע לא הגיעו לידינו. בהוצאה הקודמת באו כל התיקונים שניתוספו בכת"י 1108 ונרשמו ז' פרקים.

המאמר נמצא גם בכת"י 468 ע' סב בכותרת: בס"ד. 1013 ע' שט. ושם, במקום התיבות „ולהבין שרש ענינם מהו צ"ל שרש ענין המספר ובלי מספר" כתוב „ולהבין כ"ז צ"ל מ"ש והי' מספר". 3230 ע' 66 — חסר בסופו.

מאמר זה נזכר בסה"מ תר"ל ע' צד. תרל"א ח"ב ע' תקל. תרל"ה ח"א ע' צ. תרנ"ג ע' רעו[5]. תרנ"ד ע' קנה. ד"ה החודש הזה לכם תשל"א בתו"מ סה"מ מלוקט ח"ג ע' שצח. ד"ה לא היו יו"ט ט"ו באב תשמ"ז בסופו. לקו"ש חי"ג ע' 151 (אג"ק כ"ק אדמו"ר זי"ע ח"ל ע' רטז) בהערה. חט"ז ע' 224 בשוה"ג. חכ"ט ע' 342 הערה 153. חכ"ה ע' 335 (סה"ש תשמ"ז ח"א ע' 92) הערה 42. שם ע' 427 (סה"ש שם ע' 198) הערה 39. סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 681 הערה 48.

39) נמצא בכת"י 1062 בגוכתי"ק ובכת"י מעתיק ובכת"י 2206, ובשניהם הכותרת: בס"ד.

המאמר בכת"י 1156 שנזכר לעיל ע' רמד הערה 55 (ממנו נדפס הנוסח בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ובמאמרי אדה"ז תקס"ו, כמצויין לעיל ע' רמא הערה 1) נראה שנכתב לאחר ששילב המעתיק את הגהות הצ"צ, וניתוספו בו עוד הגהות מהצ"צ. נוסח התו"א שנעתק בהמאמר (ע' רנב ואילך) הוא ממהדורת זיטאמיר.

40) נזכר בסה"מ תרכ"ט ע' כג: „וכמ"ש מזה בד"ה וידבר אלקי', דברי חכמים כדרבונות ד"ח". ובהערת המו"ל שם: אוצ"ל ד"ז. נדפס בסה"מ תרכ"ז ע' ש ואילך.

41) נמצא בכת"י 1062 בגוכי"ק, ובכת"י 2206. נמצא גם בכת"י 468 ע' עב. 1013 ע' שיג. 3230 70, ב — במפתח המאמרים שבריש כת"י זה נזכרו מספרי המאמרים ליד כל מאמר, כ"ו מאמרים. במאמר זה רק נזכר המספר ולא שם המאמר.

מאמר זה הוא כנראה ראשי פרקים מד"ה רכב אלקים דלקמן, שבכת"י 1062 מסתיים ה' שורות בריש העמוד, והמשך העמוד נשאר פנוי. ואח"כ בע' חדש נרשם הראשי פרקים.

42) **כן מ"כ בנוגע לדרוש זה — בד"ה והתקדשתם תר"ל** בסה"מ תר"ל ע' קכט, **שנמצא תח"י גכתי"ק.**

נמצא בכת"י 1062 בגוכי"ק, ובכת"י 2206 — ובשניהם הכותרת: בס"ד, ביאור ותשלום מא' וה"ס, ד"ה.

מאמר זה נזכר בד"ה תקעו (לעיל ע' רפד ובסה"מ תרל"ג ח"ב ס"ע תקו): „בסוף מאמר והר סיני בד"ה רכב אלקי'". כן נזכר בסה"מ תר"ל ע' קט וע' קכט, תרל"ב ח"א ע' פח, תרמ"ב ע' קסו, תרנ"ד ע' קפב, ולקו"ש ח"ו ע' 116 הערה 60.

אודות מאמר זה ראה לקמן בהוספות ע' שו.

במאמר זה (ע' רסא) נזכר לכאורה עוד דרוש שנאמר לפניו: „אלפי שנאן .. והנה לפ"ד הגמ' כבר נת' לעיל .. דמה שנת"ל בענין ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים שפי' רגליו היינו רגלי א"ק". ובע' רסו: „ולפי פי' הגמ' הב' אלפי' הם בחי' אין, ב' בחי' הכתרי' דא"י וא"ח, וכמש"נ לעיל".

דבור המתחיל	תוכן התחלת המאמר	זמן אמירתו	עמוד
[ביום שני הקריב[43]		נשא]	
ברוך תהי' מכל העמים כו' תורה צוה[44]		דברים[45]	רסח
[ברוך תהי' מכל העמים[46]]			
[ברבות ס"פ ואתחנן מהיכן זכו ישראל[47]]			
יש אחד ואין שני[48]			ערב
ולקחתם אגודת אזוב[49]			

43) **בכת"י 293* ע' רטו בכותרת:** תו' ביום השני פ' נשא ד"ה מאדמו"ר מהר"ש ד"ח — **ללא ציון פרקים. נדפס בסה"מ תרכ"ז ע' שיד ואילך.**

44) **נמצא בכת"י 1062 בגוכתי"ק, ובכת"י 2206 — ובשניהם בכותרת:** בס"ד, דברים ז' י"ד ט"ו ט"ז. **נמצא גם בכת"י 363 קסט, ב בכותרת:** קיצור ורשימ' דברים. **1013 שיד, א בכותרת:** קיצור ורשומי דברים.

המאמר לא נגמר בכת"י. להמאמר בשלימותו ראה הנסמן לקמן סוף הערה 46.

אודות מאמר זה ראה לקמן ע' שי ואילך.

45) **תאריך המאמר נעתק מרשימת מאמרי דא"ח שבספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (מכ"ק אדמו"ר זי"ע) ע' 29.**

46) **נמצא בכת"י 1242 קכא, ב בכותרת:** קיצור ורשימו' דברים תרכ"ח. **3220 ע' 71 בכותרת:** קיצור רישומי דברים. **וכן במפתח המאמרים שבריש הכת"י 1013, 1242, 3230 נרשם מאמר זה בתור מאמר האחרון דשנת תרכ"ח. נדפס בסה"מ תרכ"ט ע' תג. וש"נ.**

47) **נזכר בסה"מ תרכ"ט ע' תט: "וכמשנ"ת בד"ה מהיכן זכו (ר"ח) באורך". ובהערת המו"ל שם: אוצ"ל ד"ז. נדפס בסה"מ תרכ"ז ע' שפג ואילך. אבל אולי נאמר עוה"פ. וברשימת ר"י מונדשיין מתכריך כת"י של גרשון יצחק מערקין (אינו תח"י) על הדרוש ברבות ס"פ ואתחנן, מהיכן זכו ישראל לק"ש: ממהר"ש בהיותו בדע"ב [= בדענענבורג] שנת תרכ"ח. ולהעיר שמאמר זה הוא ד"ה יש אחד ואין שני שלאח"ז.**

48) **נמצא בכת"י 3434 ע' 9.**

נזכר בד"ה הללוי' כו' השמים תרכ"ז — בסה"מ תרכ"ז ע' קע: "ובד"ה יש אחד ואין שני (ר"ח)". ובהערת המו"ל שם: תיבות אלו נוספו בגוכי"ק לאחר זמן. ובד"ה אר"י יהא חלקי תרכ"ט בסה"מ תרכ"ט ע' לב. ולהשוות לד"ה שאו מרום עיניכם תרל"ה בסה"מ תרל"ה ח"ב ע' תא ואילך.

למאמר זה כנראה צויין — בנוסף להנ"ל — בסה"מ תרל"ט ח"א ע' מב.

49) **נזכר בד"ה א"ר זירא פתילות תרכ"ט. ואינו המאמר דתרכ"ז.**

בסה"מ תרכ"ט ע' ט: "כי אמרתי עולם חסד יבנה, ויש בזה ב' פי' או שראשית ומקור העולמות הם מבחי' חסד, או שכדי להיות בחי' עולמות צריכים לבנות מדת החסד ע' מזה בד"ה ולקחתם אגודת אזוב (ר"ח)". ובע' תו: "כי אמרתי עולם חסד יבנה, ויש בזה ב' פי' הא' כפשוטו והב' שצריכים לבנות מדת החסד, ע' מזה בד"ה ולקחתם אגודת אזוב (ר"ז)".

בכת"י 1062 ובכת"י 2206 לא נמצא מאמר בד"ה זה. ולע"ע המאמר אינו תח"י.

בכת"י 293* נח, ב נמצא דרוש עם התחלה זו ובכותרת: מאדמו"ר מהר"ש פ' בא ד"ח. **לאידך בראשי העמודים הבאים הכותרת:** תו' ולקחתם אגודת אזוב ד"ט. **ההעתקה מלאה שגיאות ודילוגים וכו'. ושם לא נרשם ענין הנ"ל. בכת"י 1306 ע' תצו — שכולל דרושי הצ"צ ועוד — נמצא גם המשך נוסף להמאמר, הוספות של כ"כ דפים. בכת"י 255 ע' נג — על דף המגן נרשם:** שנת תבור"ך — **והמאמר שם כמו כת"י 1306. אלא שבכ"מ חסר גם בחלק שנמצא בכת"י 293. בכת"י 481 — עלים בודדים אדמו"ר**

דבור המתחיל	תוכן התחלת המאמר	זמן אמירתו	עמוד

תרכ"ט

תקעו בחדש כו' אצילות ובי"ע[50]	[קישינוב[51]]	**רפ**
ירא את ה' בני ומלך — רושם קצר ולא נגמר[52]		**רצא**
תפלה לעני כי יעטוף כו' משפיע ומקבל כו' טענת העני[53]	**ו' תשרי קישינוב**	

מלאדי — **נמצא, בכותרת:** בס"ד פ' בא תבור"ך עם תיקונים בגוכתי"ק של אדמו"ר מלאדי. **והמאמר שם כמו בכת"י** 1306. **בכת"י** 291 — **מאמרי לאדי ללא ציון דפים — נמצא, בכותרת:** בעז"ה פ' בא תרל"ח לפ"ק. **ושם נמצא רק חלק מהמאמר, ושאר הדפים חסרים, ובו התיקונים מכת"י** 481 **שנכנסו בפנים. ולפ"ז כנראה טעה המעתיק בכת"י** 293 **בהכותרת — מי בעל המאמר.**

50) **לא נמצא רשום זמן אמירת מאמר זה. ואולי הוא מתחלת שנת תרכ"ט (בביכעל תרל"ג ע' תקכא נמצא רשום — בגכתי"ק — על העתק מאמר זה "תקעו דש' כ"ח"** [בנדפס — סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תקא בשוה"ג]. **אבל אין מזה ראי' כ"כ, כי, לפעמים תכופות, נקראים הדרושים שעד ש"פ בראשית ע"ש השנה שקדמה להם).** [ובסה"מ תרכ"ט ע' שצה: "ובד"ה תקעו בחדש שופר (ד"ט)"].

נמצא בכת"י 1062 **ובכת"י** 2206 — **ובשניהם בכותרת:** בס"ד.

המאמר נזכר בסה"מ תרכ"ט ע' שצה (כנ"ל). סה"מ תרל"ח ע' קעו ובהערת המו"ל שם. תו"מ סה"מ תשכ"ט ע' טז. סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 583 ובהערה 27. תש"נ ח"א ע' 13 הערה 74. תשנ"ב ח"א ע' 124 ובהערה 25 [וראה לעיל ע' רפט הערה 127]. בלקו"ש ח"ג ע' 909 הערה 47 מציין לד"ה תקעו תו"כ"ח, ושם הכוונה להנדפס בסה"מ תרכ"ז ע' תכח ואילך, שכדברי כ"ק אדמו"ר זי"ע (לקמן הערה 53), "צ"ע אם זהו המאמר דראשית שנת תרכ"ח" — ראה לקמן ע' שכד ובהערה 117.

51) **ראה לקמן ע' שיט; וע' שכג ואילך שבר"ה תרכ"ט הי' כ"ק אדמו"ר מהר"ש בקישינוב.**

52) **נמצא בכת"י** 1108 **עלים נפרדים בכותרת:** בס"ד, משלי ך"ד ך"א, **ובכת"י** 2206 **בכותרת:** בס"ד, משלי ך"ד ך"א. **מאמר זה לא נרשם בכת"י** 1062. **אמנם כיון שנמצא בכת"י** 2206 **אחר ד"ה תקעו בחדש, משמע שהוא מראשית שנת תרכ"ט.**

נזכר בלקו"ש חי"ז ע' 368 הערה 25.

53) **ע"פ מ"ש בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (לכ"ק אדמו"ר זי"ע) ע' 14 [ואילך]. וצ"ע אם זהו המאמר דראשית שנת תרכ"ח.** לתוכן המאמר ראה לקמן ע' שכג ואילך.

ליקוט רשימות אגרות ושיחות וכו׳
— אודות שנת תרכ״ח —

א. קיץ

קיץ תרכ״ח, מיד אחרי פסח[1], נסע אאזמו״ר הרה״ק מהר״ש לפעטערבורג. היתה זו עת צרה ליהודים, והסבא בשהייתו אז בפעטערבורג השיג קשרים טובים בחצר המלוכה, ופעל הרבה לטובת הכלל.

כל הענין הוא מסכת בפ״ע. רק בשביל זה הוא נשאר בפט״ב עד אחרי תשעה באב[2], ומפט״ב נסע לקארלסבאד ומאריענבאד[3].

*

תרכ״ח — נוסע לצרפת וכו׳ להתראות עם עסקני הכלל בחו״ל[4].

ב. מאמר ד״ה רכב אלקים רבותי׳ — ווארשאוו.

על מאמר ד״ה רכב אלקים רבותי׳ מש״פ נשא שרשום עליו „ווארשאוו״, כתב כ״ק אדמו״ר זי״ע[5]: כן מ״כ בנוגע לדרוש זה — בד״ה והתקדשתם תר״ל, שנמצא תח״י גכתי״ק[6].

1) כנראה הכוונה אחרי פ׳ שמיני.

2) כנראה הכוונה עם הפסקות קצרות. שהרי יש דרושים [אף שלא נרשם עליהם שנאמרו בליובאוויטש] לפ׳ בה״ב, במדבר, שבועות, נשא — ביאור ותשלום מאמר וה״ס — ווארשאוו. וראה לקמן אות ג — אגרת אשר כתב בעיר מַאריענבאָד ביום ג׳ מנ״א.

3) רשימת ליובאוויטש (תרגום מאידית) — נמצאת בדפוס. בחזרתו נסע דרך בוקארעשט, יאסי, אדעסא (קיוב?), קישינוב, כדלקמן.

4) ספר התולדות אדמו״ר מהר״ש ע׳ 14. וראה גם לקמן אות ו אודות הנסיעות מחוץ למדינה.

5) ב„רשימת מאמרי דא״ח של כ״ק אדמו״ר מוהר״ש״. ואולי הכוונה שהמאמר נכתב שם. ויש לציין שתאריך המאמר בגוכתי״ק הוא „ש״פ נש״, ועל המאמר שלאחריו ד״ה ברוך תהי׳ מכל העמים התאריך ברשימת מאמרי דא״ח הנ״ל הוא: „דברים״, היינו שלא נרשמו דרושים בבוך זה מפ׳ נשא עד פ׳ דברים. לערך בזמן זה נסע כ״ק אדמו״ר מהר״ש למַאריענבאָד, ואולי נסע דרך ווארשא. ראה לעיל אות א, אלא ששם בתאריך שונה. לקמן אות ג כתוב שבג׳ מנ״א הי׳ במַאריענבאָד.

6) נדפס בסה״מ תר״ל ע׳ קכט.

ג. החזקת המשפיע החסיד ר' שמואל דובער מבאריסאוו

יאיר נתיב[7]

אגרת הלזו היא כתב יד קדש של הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר כתב בעיר מאריענבאַד בחדש מנ"א תרכ"ח.

אגרת זו היא כללי־פרטי[8] לעי"ת[9] באָריסאָוו ונתקבל שמה ביום ד' יו"ד מנ"א תרכ"ח על כתבתו של אחד מזקני החסידים וחשובי עדת באָריסאָוו החסיד ומארי דעובדין טבין ר' ליב אייזיק ז"ל.

תוכן האגרת הוא:

א) ההכרח שיהי' איש קבוע משפיע דא"ח ומעורר הלבבות לעבודת השי"ת.

ב) חובת בעלי העסקים ויכולתם בעבודה.

ג) החזקת המשפיע החסיד ר' שמואל דובער[10].

ע"פ השתדלותו של החסיד ר' מאיר מרדכי צערנין מבאָריסאָוו[11] אחד מחניכיו של החסיד ר' שמואל דובער נ"ע הביאו בני החסיד ר' ליב אייזיק, ה"ה החסידים ר' יהושע ור' מיכל, אגרת זו במתנה לכ"ק אאמו"ר הרה"ק בבואם לליובאַוויטש על ש"ק פ' שלח תר"ן.

מהחסיד ר' מאיר מרדכי הנ"ל שמעתי פרשת הענין בארוכה.

תואר האגרת ומדתו:

האגרת נכתב על ניר כחול, בגודל 29 על 22 וחצי צנ"מ. מחזיק תשע עשרה שורות, מהן שורה אחת הב"ה עם הזמן והמקום, שתי שורות רשימת האנשים למי נכתב, חמש עשרה שורות תוכן המכתב ושורה אחת החתימה.

---

7) כל כתב יד קדש יש לו ספר היחס וסדר השתלשלותו ויקרא בשם „יאר נתיב". — הערה בשוה"ג בהתמים המצויין לקמן הערה 31.

8) מכתבים כללים המה אלה הנשלחים לכללות אנ"ש די בכל אתר ואתר, והנשלחים לאנ"ש דעיר פרטית נקראים כללי־פרטי. — הערה בשוה"ג בהתמים המצויין לקמן הערה 31.

9) = לעיר תהלה.

10) ר' שמואל דובער ליפקין מבאָריסאָוו. ראה אודותו בסמוך בפנים האגרת. התמים חוב' ה ע' רסב [צט] ואילך. אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ חט"ז ע' תנה ואילך. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' תקכו הערה 13. הנסמן בסה"מ תרמ"ב ע' תק ואילך. הנסמן בתו"מ רשימת היומן במפתח שמות. ס' מבית הגנזים במפתח שמות.

11) ר' מאיר מרדכי צערנין מבאָריסאָוו. ראה אודותו — תו"מ רשימת היומן במפתח שמות. וש"נ.

מכתב כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהרר"ש נ"ע

ב"ה יו' ד' ג' מנ"א תרכ"ח לפ"ק מאריענבד.

כבוד ידידי כלליות[12] אנ"ש המופל' וו"ח שי' דק' באריסאוו ובראשם כ' אה' ידידי המופל' הוותיקים חסידים ונגידים מפורסמים מוה' ליב אייזיק שי' ומוה' אברהם מערזין שי' ומו' זלמן ליפשיץ שי' ומוה' חיים אשר שי' וגיסו מוה' דובער[13] לאנדא שי'.

אחד"ש הטוב. כאשר[14] לא נעלם מכבודם צוק העתים וביותר משנה דנא אשר היוקר יאמיר בכל הפרטים[15] אמרתי אומר חד פסוקי דרחמי[16] ואבקשם בבקשה כפולה עבור ידידנו המופלג החסיד המפורסם מוה' שמואל דובער[10] שי' ממחנם. אשר לא פעם ושתים דבר כ"ק אאמו"ר הגאון זצללה"ה זי"ע עמדי ושיבח אותו לפני וביותר עת אשר דר בחצר[17] ואח"כ כמה וכמה פעמים אשר שיבחו יתר על כל ב"ג[18].

וכאשר באמת לאמתו נצרך לכל א' וא' מאנ"ש שי' אחד קבוע אשר יאמר דא"ח ולהסביר ברבים וביחיד, להלהיב הלבבות, ולהוציא מכח אל הפועל את נקודת ופנימי' אהבה המוסתרת בלב כל א' מישראל בכדי שיעבוד לבוראו בדחילו

---

12) **נודע שכ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש הי' דייקן בדבורו וביותר בכתבו, לא רק בדרוש חסידות שלו אלא אפילו באגרותיו.**

לפי הסגנון הרגיל במכתב כללי הי' צריך לכתוב כבוד ידידי אנ"ש המופל' וו"ח שי' דק"ק באריסאוו וכ"ק אאזמו"ר הרה"ק הוסיף תיבת כלליות, לפי שנושא תוכן המכתב בדבר הכרח קביעת משפיע ועבודת הבעלי עסקים הוא כללי.

13) **חמשה אלו היו — לפי סיפורי החסיד רממ"צ הנ"ל — מזקני החסידים בבאריסאוו וכלום בעלי השפעה מרובה בעיר.**

14) כאשר: בהתמים: באשר.

15) **שנת בצורת היתה השנה ההיא, כי כל יבול השדות והגנים נאבדו מפני עצירת גשמים.**

16) ע"פ ברכות ה, רע"א.

17) **אחרי השריפה הגדולה — ל"ע — שהיתה בליובאוויטש בחדש אלול תרט"ז אשר אז נשרפו רוב בניני העיר ובתוכם חצרות הקדש בית כ"ק אאזמו"ר הרה"ק בעל צמח צדק ובית כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהרר"ש ובתי כ"ק דודי זקנים הרבנים הצדיקים בני אדמו"ר בעל צמח צדק, הי' כ"ק אדמו"ר בעל צמח צדק דר בחצר גדול סמוך לעיר עד אשר נבנו הבתים מחדש.** [אודות תאריכי ופרטי השריפה וההעתקה הזמנית מליובאוויטש — ראה סה"ש תש"ו־השי"ת ע' 402. וש"נ. דברי ימי הרבנית רבקה (קה"ת תשע"ד) ע' לג ואילך. וש"נ].

18) = בני גילו.

ורחימו כו' כל חד לפום שיעורא דילי'[19], ובפרט בצוק העתים דעכשו אשר כל א' טרוד ומוטרד במוחו ולבו.

ואל יאמר הבעל עסק הן אני טרוד ומוטרד ואיך יגיעו ללבי דברים הדברים כו' לא כן הוא ואדרבה הבעלי עסקי' ביכולתם ובנקל יותר לעבוד לבוראם בכל עת מצוא כמבוא' בכמה דוכתין בסש"ב[20], בדרה"ח[21] ולקו"ת[22], ועי' בד"ה כתפוח בעצי היער, הנא' שנת רי"ט ורכ"א[23], ורשום בזכרוני אשר הרש"ד שי' הנ"ל שמעו, והעיקר תלוי בכוונה הרצוי' כמבואר בכמה דוכתין ומהם בד"ה כל ישראל[24] כו'.

לכן באתי בבקשה שטוחה שיראו לעשות איזה מקום מוצק מקופת הקהל ולהוסיף מנדבת יחידים ולעשות חוק קצוב בל ימוט מידי שבוע ושבוע לידידנו הנ"ל בכדי שיוכל להתפרנס לימי הזקנה[25] בלי דאגה, ויהי' פנוי לעסוק בדא"ח למען טובתם ג"כ, והגם כי בלא"ה ג"כ שומעים ממנו אך אינו דומה כלל, ודעת לנבון נקל[26], וביותר כאשר כעת אנשי עירם צריכים למו"צ אשר בודאי יתאספו יחד גין זה לעשות שכירות קבועים מקופת הקהל מאיזהו מקומן, אז גודל בקשתי לעשות חוק קצוב גם גינו לכה"פ על ג' או ד' רוכ"ס לשבוע[27] למען יקל מעליו עול דאגת הפרנסה, ועי' במד"ר פ' בהר פ' ל"ד[28].

ובטחוני כי יתנו מקום לדברי אלה הנאמרים באמת לאמתם וימלאו מבוקשי וייטיבו נא להודיעני מזה על האדרעס אשר אודיעם אי"ה לאַדעס, ובגלל הדבר הזה יברכם השי"ת בכל מעשי ידיהם כאמור בפ' ראה ט"(ז)[ו] י[ו]"ד נתן תתן וגו' כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידיך.

---

19) ראה תניא בהקדמה (ד, א) ע"פ זהר ח"א קג, רע"ב. וראה גם שם קכט, ב.

20) ראה גם אגה"ק סס"א. סי"ב קיח, א. ס"ד קה, סע"ב ואילך.

21) **בדרך החיים.** ראה גם שם יב, א.

22) ראה שם בלק עד, ד. האזינו עו, א. שה"ש לא, ג. מד, ד ואילך.

23) מאמר בד"ה זה נמצא בלי תאריך בבוך „במדבר דברים רב"ק", ולא נדפס לע"ע. וראה גם אוה"ת שה"ש (כרך א') ע' קפט. הנסמן במאמרי אדה"ז תקע"א ע' שיח הערה 56.

24) ראה סה"מ תרכ"ו ע' קסח וע' קע.

25) **מזה נראה אשר בשנת תרכ"ח כבר נחשב בין זקני החסידים.**

26) משלי יד, ו.

27) **החסיד רמ"צ הנ"ל סיפר אשר קבעו אז שכירות המשפיע שבעה רוכ"ס לשבוע מהערכת יחידים ועוד שלשה רוכ"ס מקופת הקהל.**

28) **הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק כתב סתם פ' ל"ד ולא הזכיר מאמר מפורט, אף שבכל הפרשה כולה נזכרים עניני צדקה והחזקת בני תורה אבל מ"מ הרי יש שם מאמרים שונים והוה לי' לסמן לאיזה מאמר מפורט אבל היא הנותנת כי כל אחד ואחד ימצא מאמר השייך אליו בפרט.**

כאוות נפשם וידידם דו״ש מלונ״ח[29] מבקשם לטובת ידידינו הנ״ל ולטובתם ברו״ג תכה״י[30]

שמואל[31]

ד. מאמר ד״ה ברוך תהי׳ מכל העמים

פעם בנסעו מליובאַוויטש נתקבצו האכרים מליובאַוויטש ומהסמוכות על הגשר לקחת מאתו ברכת הפרידה. ויתעכב על הגשר וגם אמר שם דא״ח ברוך תהי׳ מכל העמי׳[32]. והרכבת צריכה היתה לחכות, עד שיבוא. פעם אחת לא חכו לבואו, ויסע דרך עיר אחרת במרכבתו, וכעבור שבועות אחדות יצא ראש התחנה[33] בדימוס[34].

*

אדמו״ר מהר״ש הי׳ מטיל אימה על כולם. והפלא שבדבר — משום שתמיד הי׳ נסוך חיוך על פני קדשו („ער איז שטענדיק געווען מיט אַ שמייכל״), דאף שהי׳ בעל יסורים גדול [כ״ק מו״ח אדמו״ר אמר שקשה לצייר עד כמה הי׳ בעל יסורים גדול...], מ״מ, תמיד הי׳ חיוך נסוך על פניו, וגם בחיי אביו אדמו״ר הצמח צדק הי׳ המהר״ש פחות מתוח („אָנגעצויגען״) משאר אחיו, ולמרות זאת, הי׳ מטיל אימה על הכל, אף על הילדים — דבר שנעשה שלא בהשתדלותו, שהרי מצד עצמו הי׳ חיוך נסוך על פניו, אלא בדרך ממילא.

גם על הגויים הי׳ אדמו״ר מהר״ש מטיל אימה. ומעשה שנסע פעם במרכבה לעיר אחת, ויצאו זקני העיר לקראתו בלחם ומלח, וכאשר הגיעה המרכבה ונראו פני קדשו — ברחו כולם מרוב פחד!

באותה שעה אמר אדמו״ר מהר״ש מאמר חסידות על הפסוק „ברוך תהי׳ מכל העמים״[35].

*

---

29) = דורש שלומכם מלב ונפש חפיצה.

30) = ברוחניות וגשמיות תמיד כל הימים.

31) התמים חוב׳ ה ע׳ ת [432] ואילך. אגרות קודש אדמו״ר מהר״ש ע׳ ג ואילך.

32) עקב ז, יד. מאמר בד״ה זה נדפס לעיל ע׳ רסח ואילך. וראה הנסמן שם הערות 2־1.

33) ראה גם לקמן ע׳ שיא.

34) תו״מ רשימת היומן ע׳ רג. ושם בהערה 34, שדימוס היינו גזר דין ועונש, ומציין לפי׳ מ״כ לשמו״ר פ״ב, ב ולס׳ הערוך ערך דמס.

35) תו״מ התוועדויות תשי״ב ח״א ע׳ 23.

...סיפור מאדמו"ר מהר"ש, שבנסיעתו חזרה מחוץ לארץ לליובאוויטש, נסע דרך כפר מסויים, ויצאו לקראתו כל דיירי הכפר בלחם עם מלח – („חלעב אי סאָל") – ותיכף כשהגיעה העגלה, נפלו כל האנשים על ברכיהם ועמדו לפניו עם הלחם ומלח. ביחד עם אדמו"ר מהר"ש נסע גם אחיינו ר' ישעי' ברלין[36], והוא הי' בהתפעלות גדולה מהפחד שנפל על הגויים תושבי הכפר. כשבאו לליובאוויטש, סיפר ר' ישעי' ברלין לאדמו"ר מהר"ש בהתפעלות גדולה כיצד נפלו הגוים על ברכיהם בפחד גדול. ענה לו אדמו"ר מהר"ש: פעטאַך! על מי נאמר[37] „פחדכם ומוראכם יתן ה' אלקיכם על פני כל הארץ"?![38]

*

כ"ק אדמו"ר מהר"ש הוצרך פעם לנסוע לחוץ־לארץ, ונסע מליובאוויטש לעיירה הסמוכה שבה היתה תחנת־רכבת. מצד סיבה התאחר אדמו"ר מהר"ש לרגע ולא הגיע בזמן, והרכבת יצאה לדרכה; הפקיד הממונה על הרכבת לא המתין לאדמו"ר מהר"ש, ובינתיים הורה שהרכבת תסע. כאשר אדמו"ר מהר"ש הגיע ונוכח שהרכבת כבר נסעה – הקפיד על כך. ולא ארכו הימים והגיע ציווי מעיר־הבירה, פטרבורג, לפטר את הפקיד הממונה על הרכבת[39].

– בפטרבורג לא ידעו שום מעשיות. אלא, כיון שמדובר אודות אדמו"ר מהר"ש שהי' רבי, נשיא בישראל, שענינו הוא כמ"ש[40] „אנכי עומד בין הוי' וביניכם גו' להגיד לכם את דבר הוי'", ענינו הוא למסור בכל מקום את השליחות של הקב"ה שנמסרה על ידו, הנה כאשר הי' פקיד שלא מילא את תפקידו – שעל ידו יוכל אדמו"ר מהר"ש לנסוע ולמלא שליחותו – ואדרבה, עוד גרם בלבול לדבר, אזי פיטרוהו מתפקידו.

ואף שבפטרבורג לא ידעו מכל הענין – הרי כיון שגוים אינם בעלי־בחירה, לא נוגע השכל והידיעה שלהם, כי אם העשי' שלהם בפועל, ולכן, מבלי הבט על כך שלא ידעו מכל הענין, היתה העשי' שלהם כדבעי – שפיטרו את הפקיד הנ"ל, כיון שלא מילא את תפקידו. –

כאשר אדמו"ר מהר"ש נסע חזרה לליובאוויטש, עבר בדרכו בעיירה

---

36) ר' ישעי' ברלין מריגא. חתנה של הרבנית ראדע פריידא – אחותו של כ"ק אדמו"ר מהר"ש. ראה אודותו – תו"מ רשימת היומן במפתח שמות. וש"נ.

37) עקב יא, כה.

38) תו"מ התוועדויות תשי"ג ח"ב ע' 136.

39) ראה גם לעיל ע' שי.

40) ואתחנן ה, ה.

„אַחרעמאָואָ״[41], ויצאו כל הגוים תושבי המקום יחד עם זקני וחשובי העיר („סטאַריסטי״) וקיבלוהו בכבוד גדול, שהלכו לקראתו עם לחם ומלח, ונפלו לפניו על ברכיהם. — בנסיעה זו נסע גם אחיינו של אדמו״ר מהר״ש, ר׳ ישעי׳ ברלין[36] ואמר לאדמו״ר מהר״ש בהתפעלות: „פעטער״! ראיתם איזה כבוד גדול נתנו לכם!... והשיב לו אדמו״ר מהר״ש: „פעטאַך״! ומה אתה חושב? וכי על מי נאמר „ברוך תהי׳ מכל העמים״?!...[42]

*

מ״ש „ברוך תהי׳ מכל העמים״ קאי בפשטות על אומות העולם, ובפנימיות יותר — קאי על „הגוי אשר בקרבך״[43] דהיינו הגוף ונפש הבהמית.

והיינו, שצריך להיות הבירור ד„הגוי אשר בקרבך״, ומזה באים גם להבירור ד„כל העמים״ כפשוטו, ועי״ז — „ברוך תהי׳ מכל העמים״, שזהו ע״ד הענין ד„ועמדו זרים ורעו צאנכם״[44].

וכמסופר כמ״פ אודות אדמו״ר מהר״ש (אינני מספר עתה בפרטיות, כי אם בנוגע להמוזכר לעיל), שבנסיעתו דרך אחד הכפרים, יצאו כל אנשי הכפר וראש הכפר בראשם לקבל את פניו עם לחם ומים, כפי מנהגם, ונפלו לפניו על ברכם, ואמר אדמו״ר מהר״ש שזהו מש״נ „ברוך תהי׳ מכל העמים״.

ומקור הדברים — בירושלמי[45]: „אם בירכך גוי, ענה אחריו אמן, דכתיב ברוך תהי׳ מכל העמים״[46].

*

...הסיפור שסיפר כ״ק מו״ח אדמו״ר אודות אדמו״ר מהר״ש, שפעם נסע יחד עם ר׳ ישעי׳ ברלין[36] (שהי׳ קרוב — אחיין — של אדמו״ר מהר״ש) דרך העיירה „אחרעמאווא״ הסמוכה לליובאוויטש, ויצאו לקראתו כל תושבי העיירה יחד עם ה„סטאראסטא״ (כך נקראת ברוסית „ראש העיר״) לקבלו עם לחם ומים, וכשעברה מרכבתו של אדמו״ר מהר״ש — נפלו על ברכיהם והשתחוו לו!

---

41) כפר סמוך לליובאוויטש. ראה תורת שלום — ספר השיחות ע׳ 188. אג״ק אדמו״ר מוהריי״צ ח״ג ע׳ צט. סה״מ תרל״ה ח״ב ע׳ תקנג ואילך.

42) תו״מ התוועדויות תשט״ז ח״ג ע׳ 145־144.

43) ראה שבת קה, ב. תו״א בראשית ב, ב. לקו״ת תבוא מב, ב. דרושים לשמ״ע צ, ד. קובץ מכתבים לתהלים אהל יוסף יצחק ע׳ 218. אג״ק אדמו״ר מוהריי״צ ח״ז ע׳ עד. שם ע׳ ג.

44) ישעי׳ סא, ה.

45) ברכות ספ״ח. וש״נ. וכ״ה בב״ר פס״ו, ו (הובא באוה״ת עקב ע׳ תקח).

46) תו״מ התוועדויות תשי״ט ח״א ע׳ 190.

ואח"כ אמר ר"י לאדמו"ר מהר"ש: הנני רואה שגם גוים מכירים גודל מעלתו של (יהודי, ובפרט של) הרבי!

והשיב לו אדמו"ר מהר"ש: „פּעטאַך"... (ר"י הי' כבר מבוגר ועשיר כו', ואעפ"כ, מצד ה„ברייטקייט" של אדמו"ר מהר"ש, קראו „פּעטאַך"), מה אתה חושב? וכי על מי נאמר „ברוך תהי' מכל העמים"?!...

— חסידים מספרים זאת בתור צחות הלשון כו', אבל לאמיתו של דבר, הרי זה מפורש להדיא בירושלמי[45]: „אם בירכך גוי, ענה אחריו אמן, דכתיב ברוך תהי' מכל העמים", ו„נמצא[47] שמפרש שהברכה היא מכל העמים דוקא, שהעמים יברכו את ישראל"[48].

*

..סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאדמו"ר מהר"ש הי' נוסע בכל יום מימי החול לטייל, ופעם (מצד סיבה) נסע בדרך אחרת, וכל האנשים מעמי הארץ שהיו שם כשראו אותו כרעו והשתחוו לפניו. וכששאלו אח"כ את אדמו"ר מהר"ש עד"ז, ענה: אויף וועמען דען שטייט ברוך תהי' מכל העמים[49].

47) ד"ה ברוך תהי' מכל העמים בסה"מ תרכ"ט ע' תג.

48) תו"מ התוועדויות תשכ"ו ח"ג ע' 262-261.

49) סה"מ מלוקט ח"ד ע' כו [בהוצאה החדשה – ח"א ע' קמט]. ועיי"ש הטעם למה סיפר אדמו"ר מוהריי"צ מאורע זה וצוה לפרסמו.

ה. השתתפות בבנין ביהמ"ד

ב"ה יום ג' י"ד אלול

ד' הטוב ייטיב הכוה"ח[50] כו',
לועד המפקחים על בנין בהמ"ד החדש[51], זכרם לעד.

בהיות כי מסיבת בעל הסיבות נסיבה היותי פה לרחוץ במי הים[52], ושמעתי מטוב הנהגת העסקים במצווה רבה דבק"ח[53] וכדומה והחזיקם ידי לומדי תורה עפ"י חוקי הקיר"ה[54], אשר בודאי שכרם כפול כו'. וכעת שמעתי אשר בימים אלה רצונם ליסד בנין בהמ"ד לתורה ולתפלה, סמוך לביהכ"נ הגדול דפה, אמרתי אבקשם שימלאו רצוני להצטרף ג"כ לדבר מצוה כזו, והנני שולח מוסגר פה סך מאה רו"כ. וד' הטוב יהי' בעוזרם להוציא הענין מכאה"פ[55] בהידור מצוה באופן היותר נעלה. ויאבה נא שיקוים במקדש מעט הזה כאמור בתפלת שהע"ה[56]: ואתה תשמע כו' מכון שבתך[57], למלאות לכל גוי' די מחסורם[58], עדי יבלה שפתותם לאמר די[59].

ידידם מבקשם ומכבדם כערכם הרב

שמואל שנייערזאהן[60]

---

50) = הכתיבה והחתימה.

51) שבעיר אדעס. בהמליץ (שנה שמינית, מס' 33, ט"ז אלול תרכ"ח) מסופר, שבתחלה היה שם בהכ"נ הישן ולצידו בהמ"ד הישן. אח"כ הרסו את שניהם כדי לבנות במקומם בהכ"נ הגדול, וכעת קנו בית שעלה 16000 רו"כ, ורוצים לבנות בו את בהמ"ד מחדש. וכך מסופר שם:

„והנה ביום ג' שבוע זו, י"ד אלול, הונחה אבן הפנה למבנה ביהמ"ד .. בתום התפלה הלכו הקרואים אל קצה החצר השני מקום שם הוכנו שולחנות ומשקה ומגדנות, ויעמוד הגביר הנכבד סגן זקן לעדתנו .. ויקח הכוס בידו .. וכן ברך .. ואת המתנדבים בעת החגיגה לבנין הבית: האורח הנכבד הרב המאוה"ג מו"ה שמואל שניערזאָהן בן הרב הצדיק המנוח מו"ה מענדיל מלובאוויטש ז"ל, אשר שלח מאה רו"כ ומכתב (הנדפס להלן)".

52) במשך הקיץ היה אדמו"ר מהר"ש לצורך זה במאריענבאד, שמשם כתב את האגרת דלעיל אות ג (אודות הרשד"ם), ואח"כ נסע לאדעס, כנזכר לעיל שם „על האדרעס אשר אודיעם אי"ה לאַדעס". וראה לקמן אות ו אודות הנסיעה.

53) = דביקור חולים.

54) = הקיסר ירום הודו.

55) = מכח אל הפועל.

56) = שלמה המלך עליו השלום.

57) מלכים־א ח, לט.

58) ע"פ נוסח תפלה קצרה — ברכות כט, ב.

59) ע"פ שבת לב, סע"ב

60) אגרות קודש אדמו"ר מהר"ש ע' ה־ו, מהמליץ הנ"ל.

ו. הנסיעה ממַאריענבאד לקישינוב

בנסיעתו חזרה מתעכב איזה ימים באדעסא[61] וכל חודש תשרי תרכ"ט — בקישינוב[62].

*

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א מספר באחד ממכתביו[63]:

בקיץ תרכ"ח הי' הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע באחד ממקומי הקוהר בחוץ למדינה[64]. וכימים אחדים לפני בואו, בהמחצה השני' דחדש אלול, היתה תבערה בליובאוויטש[65] ונשרפו כל בניני חצר הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק. ויודיעוהו בטעלעגראם מהשריפה אשר היתה בליובאַוויטש.

בהמסע ההוא הואיל הוד כ"ק אאזמו"ר לנסוע דרך בוקאַרעשט יאַססי — אשר כן היתה רגילותו אשר בכל מסע אשר נסע הי' לעתים קרובים בוחר לו דרך נסיעה לבקר (שלא בגלוי) באיזה מדינה, ולהתענין במצבן של ישראל בהמדינה ההיא[66], בעניני המחי' והכלכלה וכן גם במצבם הרוחני. ובמסע זה עלה ברצון קדשו לבקר מדינה זו — ולשם נשלחה לו הידיעה האמורה.

מיאַססי בא הוד כ"ק אאזמו"ר לאדעססא (מקום שם כבר חיכה עליו הגבאי ראשון ר' לויק[67] והגבאי שני ר' פנחס ליב[68], כי הם נסעו ישר מהקוהר ארט לאדעססא), כי הבטיח הוד כ"ק אאזמו"ר לחסידי מאַלע־ראסיע אשר בנסיעתו חזרה מהקוהר ארט יתעכב איזה ימים או שבוע באדעססא — והרבה מאנ"ש והרבנים בראשיהם באו לשם.

בבוא הוד כ"ק אאזמו"ר לאדעססא, לא גילה מאומה מכל הנעשה בליובאוויטש. וביום השלישי לבואו — בא ביום החמישי, וביום הראשון שלאחריו

---

61) ראה לעיל ע' שט וע' שיד.

62) ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש ע' 14.

63) אגרות קודש שלו ח"ד ע' מב ואילך.

64) ראה לעיל אות א ואות ג (ואות ה), שנסע לקארלסבאד ומאריענבאד.

65) ראה לקמן אות ז ואות ח.

66) ראה גם לקמן ע' שיח.

67) ר' לוי יצחק אידלעויץ. ראה אודותו — תו"מ רשימת היומן במפתח שמות. וש"נ. סה"מ תר"ם ח"ב ע' תתקסב. וש"נ. ס' מבית הגנזים ע' שלא־שלב.

68) ר' פנחס ליב מגידסאן. ראה אודותו — תו"מ רשימת היומן במפתח שמות. וש"נ. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תתקפז. וש"נ.

– שלח את ר' פנחס ליב עם מכתב לליובאוויטש, דבר אשר התמיה את המקורבים בכלל ואת הגבאי ר"ל בפרט, אמנם איש לא הרהיב לשאול פשר דבר.

בהמכתב אשר שלח הוד כ"ק אאזמו"ר כותב, כי שולח הוא תכנית (פלאן) מבנין ביתו[69] אשר תיכף ומיד בקבלת מכתבו זה יתחילו בבנין. והבנאי נפתלי חיים[70] יקח הרבה בעלי מלאכה, אומנים טובים, ויבנו רק בימי החול (ולא בחול המועד[71] ולא בערב יו"ט ועש"ק אחר חצות[72]) ויראה אשר בכל יום ויום יעשו הבעלי מלאכה והאומנים עבודה של עשרים ושלשים יום[73]. אשר אז הנה עד חצי מ"ח יוגמר[74] בנין הבית דירה והבית הכנסת[75], ואשר התראה עם כ"ק אביו (הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק) ואמר לו אשר ר"ה יו"כ וחג הסוכות יהי' בקישינוב. וכן יעשה בעז"ה, אמנם לעת עתה לא גילה לשום איש מזה, וטעמו עמו.

כעבור איזה ימים הנה נתפרסם אשר בליובאוויטש היתה שריפה גדולה, ונשרפו גם כל בניני החצר. והמקורבים ובראשם הגבאי ראשון ר"ל הזהירו את החסידים שלא לדבר מזה, למען שלא ישמע הוד כ"ק אאזמו"ר ויצטער. ועם זה הנה התיעצו ביניהם אודות מקום מוכשר לימים נוראים ומועד הבא.

עודם מתיעצים ביניהם והנה הוד כ"ק אאזמו"ר קרא לר"ל הגבאי, ויצוהו לערוך רשימה מפורטה מכל רבני ונכבדי אנ"ש שהיו באותו מעמד באדעססא ובמשך שעה להמציאה לו.

ר"ל העריך את הרשימה ויגישה להוד כ"ק אאזמו"ר למועד אשר הגביל. ויבט בה הוד כ"ק אאזמו"ר במבט עיוני. ויאמר לר"ל, כי כל אלו הנרשמים הנהו מזמינם לבוא אליו כולם יחדיו במשך שעה מעתה (כלומר מהעת אשר הגיד לו).

הרבנים והנכבדים הנקראים לאסיפה האמורה, הנה איש מהם וגם ר"ל לא ידע תוכנה ונושאה, ומפני קוצר הזמן לא הספיקו גם להתבונן בהשערות על מה ובשביל מה המה נקראים לאסיפה.

---

69) ראה לקמן ע' שכא, ובהערה 100.

70) ראה גם לקמן שם: יהודי היודע בהלכות בני'.

71) ראה שו"ע או"ח הל' הוה"מ ריש סתק"מ.

72) ראה שו"ע אדה"ז הל' שבת סרנ"א, ס"א־ב. ראה גם לקמן שם.

73) אולי הכוונה: בערב יו"ט ועש"ק של עשרים, ובשאר הימים של שלשים.

74) ראה לקמן שם: לא יותר מ־2 חדשים. לקמן ע' שכו: בקיץ ההוא נגמר בנין בית החדש.

75) אולי הכוונה ל„בית תפלה וועלכן מען האָט גערופן: דער קליינער זאַל" הנזכר לקמן ע' שכב.

בבוא המועד המוגבל, נכנסו כל הקרואים לחדרו הגדול של הוד כ״ק אאזמו״ר, והוד כ״ק אאזמו״ר התחיל לאמר:

בהיותי ביאַססי הגיעה אלי ידיעה טעלעגראפית, אשר בליובאוויטש היתה שריפה, ונשרפו גם בניני חצרי. ובבואי לפה שלחתי את משרתי רפ״ל[68] עם מכתב ותכנית לבנות בתי דירות הדרושים לבית הכנסת ועבורי[69]. וכאשר דרוש לי מקום להיות שם ר״ה יו״כ וחג הסוכות הבע״ל. הנני בוחר בשלשה (אחד מהם הי׳ החסיד ר׳ זלמן זלאַטאָפּאָלסקי[76]) כי יסעו לעיר קישינוב, וימצאו בית דירה עבורי בית רחבה[77] במקום אויר טוב, ושיתאים בכל הפרטים. ואתם מהרו לנסוע והשי״ת יעזרכם.

כל הקרואים הנה כולם כאחד מורא רבם הקדוש הי׳ עליהם אשר איש מהם לא הרהיב עוז בנפשו לבקש כי יואיל הוד קדושתו לבחור באחד העירות אשר במאלע־ראסיע.

כשהי׳ החסיד הרז״ז נ״ע מספר על אודות הזמן ההוא — כי הוא זכה להיות שם כל הזמן ההוא, מחצי אלול תרכ״ח עד חצי מ״ח תרכ״ט — הי׳ כולו מתרגש ברגש קדש. [ההמשך לקמן אות י, ע׳ שכד][78].

*

בשנת תרי״ט נתנו בעלי אחוזות אינם יהודים את עיניהם בבעלי האחוזות היהודים ויביאו את דבתם רעה לפני שר השרים באדעססא פלומבערג וידרשו מאתו להוציא חקים מגבילים — אדמיניסטרטיבים שביד השלטון המקומי לעשות כחפצו בלי טעם ונמוק — נגד בעלי האחוזות היהודים, וימלא את ידי אחד מסגניו למלאות את דרישתם ויצק לבעלי האחוזות היהודים מאד[79].

הוד כ״ק אאזמו״ר בעל צמח צדק זצוקללה״ה נבג״ם זי״ע שהי׳ ראש עסקני הכלל בדורו בא לעזרת בעלי האחוזות היהודים וימלא את ידי כ״ק בנו הוד כ״ק אאזמו״ר הרה״ק רבי שמואל זצוקללה״ה נבג״ם זי״ע לעשות מסעו לעיר הבירה

---

76) ר׳ שלמה שניאור זלמן זלאַטאָפּאָלסקי. ראה אודותו — סה״מ תרל״ז ח״ב ע׳ תתקסב. וש״נ.

77) ראה גם לקמן ע׳ שכג.

78) ספר תולדות אדמו״ר מהר״ש ע׳ 14־16.

79) ראה גם אג״ק אדמו״ר מהוריי״צ ח״ד ע׳ רמג: „בשנת תרי״ח התעוררו בהמניסטריום לעניני־פנים להתענין עם היהודים היושבים בהמלונים — קרעטשמע — והעריכו חוקים לגרש את היהודים, ובחורף תרי״ט נסע הוד כ״ק אאזמו״ר אדמו״ר הרה״ק מוהרר״ש זצוקלל״ה נבג״מ זי״ע ביחוד, בשביל השתדלות זו לפטרבורג״.

פטרבורג לעשות השתדלות הדרושה בחוגי הממשלה והשי"ת הצליח לו[80] וכעבור ארבעה חדשים הנה כל היהודים שנגרשו מהכפרים שבו לנחלתם כבתחלה.

אבל אף שגזרת המן נתבטלה, אבל מחשבת המן – סגן שר השרים הצורר קלימאוו – נשארה בתקפה, ומזמן לזמן נתן פקודות מיוחדות בנימוקים שונים להגדיל את המס על בעלי האחוזות, מבעלי האחוזות האינם יהודים העלים עין ומהיהודים תבע בכל תוקף הדין בעלי האחוזות העשירים אף שבמדה ידועה גם בהם נגע דבר המס אבל כאין היה נגד הרוחים הגדולים שהרויחו לא כן הבינונים והעניים אשר להם הציק המס מאד מאד ומשנה לשנה הלכו הלוך ודל עד שבשנת תרכ"ח הרבה מאד וביותר במחוזות קאלאראש ובענדערי באו עד משבר, כי לא יכלו לשלם את המס שנתקבץ במשך כשנתים, ולבד זה שעמדו להתגרש מנחלותיהם היו צפו[י]ים לעונשי מאסר וכדומה בקנסות גדולים.

הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק רבי שמואל זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע שהי' ראש עסקני הכלל בדורו התענין במצבם ויבקש לעזרם ולפי שרוב בעלי האחוזות העשירים מחוזות קאלאראש ובענדערי גרו בעיר קישינוב הנה כשנסע הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק ר' שמואל ממאריענבאד, בתחלת אלול שנת תרכ"ח, לביתו לליובאוויטש נסע דרך אדעססא בכוונה לעשות מגבית לטובתם באדעססא ובקישינוב. עשירי אדעססא נתעוררו בהתעוררות טובה וינדבו סכומים הגונים, לא כן עשירי קישינוב שלא התעוררו בהתעוררות הראוי'.

באחת שיחות הקודש שהואיל כ"ק אאזמו"ר הרה"ק ר' שמואל לשוחח בהתועדות עשירי קישינוב, אמר:

הקב"ה ברא את עולמו וברואיו בסוד משפיע ומקבל... [ההמשך לקמן סוף אות י, ע' שכה].

השיחה הקדושה הלזו, הנה לא זו בלבד שפתחה לב עשירי קישינוב ונדבו סכומים הגונים, ובהמגבית ההיא – מעשירי אדעססא וקישינוב – חלצו את בעלי האחוזות הבינונים והעניים מן המיצר והעמידום בקרן של פרנסה, אלא עוד זאת השיחה פרשה כנפי' בכל מרחבי המדינה ובכל עיר ועיר אשר דבר השיחה מגיע מאירה אור בדרכי הנהגת העשירים להבין שרש דבר גזירת ההשגחה העליונה, וכל איש ואשה בישראל אשר השי"ת ברכם בלחם לאכול ובגד ללבוש הכירו בהטובה אשר ה' הטוב עשה אתם ויגישו תודה לה' בהושיטם יד עזרה לאחיהם העניים – כל אחד ואחת כפי יכלתם – בעין יפה ובאהבת אחים[81].

*

80) באג"ק הנ"ל: „דעם אָפּמאַך, וואָס מען האָט ברוב יגיעה וברצי כסף דורכגעפירט".

81) אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ו ע' רנד־רנה.

אין יאָר תרכ"ט איז הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש געווען ר"ה אין קעשענאָוו[82]. די סיבה אויף דען איז געוועזן, ווייל זומער תרכ"ח איז געוועזן אַ שריפה אין ליובאַוויטש און הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש איז דאַן געוועזן אין מאַריענבאַד. פאָרענדיק אַהיים איז ער געוועזן אין קיעוו און פון דאָרטן איז ער געפאָרן אין קעשענאָוו[83]. וואו ער האָט זיך אָפּגעשטעלט און פאַרבליבן ביז איבער ר"ה. [ההמשך לקמן אות י, ע' שכג][84].

ז. השריפה בליובאוויטש

הגם שאצל אאזמו"ר הי' סדר חזק — כל אחד מהמשרתים היתה לו עבודתו שלו — אך כאשר אאזמו"ר לא הי' בבית לא התנהלה המשרתות באירגון מלא. צינור השאיבה לא הורד לתוך הבאר[85] והגגות לא הורטבו כנהוג בכל קיץ[86]. בסוף מנחם אב תרכ"ח פרצה שריפה. מכשפת הברזל[87] לא היתה מסודרת והחצר נשרפה. א"ז הרבנית[88] והילדים[89] עברו לאחוזת „האנאראווע"[90], בבית הגדול שהפריץ העירוני פינה עבורם[91].

*

כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש, בנסיעתו לחו"ל בשנת תרי"ט תרכ"א(?) יִחֵד נסיעה לפראג, ועפ"י יסודי ספורים ששמע מכבוד אביו רבינו הצ"צ ודודו הר"ר חיים

---

82) **באריכות במכ' לדובין.** — הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"ש תש"ה דלקמן. המכתב לא הגיע לידנו לע"ע.

83) ראה לעיל ע' שטו וע' שיח שמיאססי נסע לאדעסא, ומשם לקישינוב. ולכאורה תיבת קיוב צ"ע, שהרי העיר קיוב אינה בין אדעסא לקישינוב.

84) ספר השיחות תש"ה ע' 49.

85) „כל קיץ החל משנת תר"ך, כאשר נעלם השלג והי' מתחמם במקצת, היו מכניסים את צינור השאיבה אל הבאר והיו מתכוננים לקבלת פנים לשריפה" (רשימת ליובאוויטש).

86) „בימים החמים של הקיץ נהגו להתיז הרבה מים ממכשפת הברזל על גגות הבתים" (רשימת ליובאוויטש).

87) „בקיץ תרי"ט .. ואאזמו"ר הרה"ק מהר"ש בבואו בסוף הקיץ מקיוב — לשם נסע לפרופסורים — הביא עמו מכונת שאיבה קטנה לכיבוי־אש. אַח, כמה מעשיות שמעתי על הקבלת פנים הנפלאה של תושבי ליובאוויטש לאותה מכונת שאיבה לכיבוי־אש, שהם הכתירו אותה בשם „מכשפת הברזל" (רשימת ליובאוויטש).

88) הרבנית רבקה. ראה אודותה — דברי ימי הרבנית רבקה (קה"ת תשע"ד). סה"מ תרמ"ב ע' תצ.

89) ראה ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש ע' 22־21.

90) נזכר גם בלקו"ד ח"ג תקיט, א. ולאח"ז בסה"ש תש"ר־השי"ת ע' 410.

91) רשימת ליובאוויטש (תרגום מאידית) — נמצאת בדפוס.

אברהם חקר ודרש באיזה מקומן בחו"ל, יגע ומצא יחוסו של אבי רבינו לרש"י ז"ל, ורש"י ז"ל יחוסו לר' יוחנן הסנדלר ולמשפחת בית דוד. וכ"ק רבינו הצ"צ התפעל אז מעבודתו החרוצה בהשגת כתב יחוסו של אבי רבינו למהר"ל מפראג, והלאה היחוס ממהר"ל לרש"י הוא בנקל יותר. והי' זה כמוס אצלו עם הוספות איזה מעשיות שרשם באופן השגתו כל אלה, ובהשרפה — ל"ע — בשנת תרכ"ח בח[ודש] אלול שנשרף בית כ"ק אאזמו"ר, וכבוד א"ז הרבנית הצדקנית זצ"ל היתה אז יחידה בבית, כי כ"ק אאזמו"ר נסע בחודש מאי לחו"ל, והתבהלה מאד והצילה רק הבנים הקטנים, והכתבי קודש, הספרים שהיו גם עתיקי ימים וכל כלי הבית היו למאכל־אש, ואז נשרף גם שולחן הכתיבה של כ"ק אאזמו"ר שהיו בו מקומות נסתרים וטמונים עשויים במועצות, ושמה היתה אגרת היחוס ועוד כמה פתקאות כתי"ק כ"ק אאזמו"ר הרב צ"צ (את זה שמעתי מכבוד א"ז הכבודה הכבודה ע"ה זצ"ל).[92]

ח. תאריכי השריפה

ברוב מקורות איתא שהשריפה היתה בקיץ תרכ"ח:

באגרות קודש אדמו"ר מהר"ש ע' מא **מספר שכ"ק אדמו"ר הצ"צ: הניח כתוב בהצוואה שהבהמ"ד שייך לשני בניו[93] בשוה .. ואח"כ נסע אח א' משני אחים הנ"ל לעיר אחרת[94] ובר"ה וביוהכ"פ[95] התפללו בו, ואח"כ ביוהכ"פ שבשנה הבאה[96] לא היו יכולי' להתפלל בו מפני הקור, רק היו משמשי' אותו לבהמ"ד בזמן הקיץ. ואח"כ נשרף ר"ל[97].**

בבית רבי ח"ג פ"ח קכ, ב: **ובשנת תרכ"ח בחדש מנחם אב הי' שריפה בליבאוויטש.**

ברשימות הרב"ש ע' עד־עה: **השריפה רח"ל שהי' בליובאוויטש בקיץ תרכ"ח ה' אב .. השריפה השני' ר"ל שהיתה בליובאוויטש בקיץ תרכ"ח.**

בדברי ימי הרבנית רבקה ע' לא: **הנה בקיץ תרכ"ח היתה עוד שריפה גדולה**

---

92) כרם חב"ד גליון ד ח"א ע' 9.

93) אדמו"ר מהרי"ל (מקאפוסט, ראה אודותו — תו"מ רשימת היומן במפתח שמות. וש"נ) ואדמו"ר מהר"ש נ"ע, שהם ינהיגו את בהכנ"ס.

94) שאדמו"ר מהרי"ל נסע לקאפוסט.

95) של שנת תרכ"ז.

96) של שנת תרכ"ח.

97) בסוף קיץ תרכ"ח.

שנשרפו לא־עלינו הבתים והחצר, ונקראת השריפה שהיתה בימי כ"ק רבינו אדמו"ר הצ"צ בשם שריפה הראשונה, ודשנת תרכ"ח השריפה השני'.

באגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ[63]: **בהמחצה השני' דחדש אלול.**

ברשימת ליובאוויטש[91]: **בסוף מנחם אב תרכ"ח פרצה שריפה.**

בכרם חב"ד[92]: **ובהשריפה – ל"ע – בשנת תרכ"ח בח[ודש][98] אלול.**

בספר השיחות תש"ד[110]: **זומער תרכ"ח.**

בספר השיחות תש"ה[84]: **זומער תרכ"ח איז געווען אַ שריפה אין ליובאַוויטש.**

אבל בקצת מקורות איתא שהשריפה היתה באלול תרכ"ז:

בדברי ימי חיי אדמו"ר הזקן (קה"ת תשע"א) ע' יג הע' א בסופה: **השריפה שהיתה ביום ח' אלול תרכ"ז.**

בספר המאמרים תשי"א ע' 171, ולאח"ז בספר השיחות ה'שי"ת ע' 397: **אלול תרכ"ז נפלה דליקה ברחוב זארעצא אשר גגי הבתים היו מכוסים תבן ורוב בניני העיר ובניני החצר עלו על המוקד.**

ט. הבני'

בהמשך למסופר לעיל אות ו, שבהיות אדמו"ר מהר"ש ביאססי קיבל ידיעה אודות השריפה, ושלח מכתב לליובאוויטש עם תכנית לבניית ביתו:

מיד שלח אאזמו"ר הרה"ק מהר"ש שליח – ר' פנחס ליב[68] – עם תכנית לבניית בית במשך לא יותר מ־2 חדשים[99], חוץ משבת ויו"ט[72].

התכנית שהגיע מאאזמו"ר הרה"ק היתה מפורטת, האורך והרוחב, גובה הבית הגדול והמקומות בהם יעמוד התנור, מה יהי' גודלו של כל חדר[100], ושאת כל זה ינהל נפתלי חיים – יהודי היודע בהלכות בני'...

התרשים של הבית ההוא, זהו הבית שכולנו זוכרים טוב, דירת א"ז הרבנית,

---

98) ואולי הכוונה ח' אלול. ולהעיר מהמובא מדברי ימי חיי אדמו"ר הזקן דלקמן.

99) ראה לעיל ע' שטז: עד חצי מ"ח יוגמר.

100) ראה גם דברי ימי הרבנית רבקה ע' לה, שאחר השריפה הראשונה בתרט"ז: „וכ"ק אאזמו"ר מוהר"ש להיותו חכם נפלא גם בענין הבנין עשה סדר מופלא (אַ פּלאַן) ומסודר בבינתו בביתו, והיו חדרים גדולים ומורווחים ביותר, וגם גבוהים ורמים (לפי ערך בנין הבתים אז)".

דירתו של אאזמו״ר הרה״ק, והאולם („זאל״) הקטן – ה„מנין״. שאר הבתים נבנו מאוחר יותר בזמנים שונים.

אז קנה אאזמו״ר הרה״ק עוד 2 מקומות מהשטח שעליו עמדה ה„חומה״, עד הבית של שמואל הסנדלר[101].

*

זומער תרכ״ח ווען הוד כ״ק אאזמו״ר הרה״ק מוהר״ש איז געווען אין מאריענבאד[102] האָט אויסגעבראָכן אַ שריפה אין ליובאַוויטש[103], בעת וועלכער עס איז פאַרברענט געוואָרן אַ גרויסע טייל פון שטאָט און אויך אַלע בנינים פון רבי׳נס חצר זיינען פאַרברענט געוואָרן.

דעמאָלט האָט הוד כ״ק אאזמו״ר הרה״ק מוהר״ש צוגעקויפט נאָך פלאַץ[104] דריי מאָל אַזוי פיל ווי דער פריערדיגער און האָט דערמיט פאַרגרעסערט דעם שטח פון חצר פון מזרח צו מעריב זייט. אויף דעם שטח החצר האָט הוד כ״ק אאזמו״ר הרה״ק מוהר״ש געלאָזט אויפבויען פיר גרויסע בנינים. א) אַ גרויסער בנין, וועלכער איז געווען העכער פון אַלע בנינים פון שטאָט[105] וועלכן מען האָט גערופן: דער גרויסער זאַל[106]. אָט דער גרויסער זאַל איז געשטאַנען אויפן זעלבן פלאַץ, וואו עס איז פריער געווען די דירה פון הוד כ״ק אביו – אאזמו״ר – הרה״ק צמח צדק און שפּעטער פון הוד כ״ק אאזמו״ר הרה״ק מוהר״ש[107]. ב) דער בנין וואו עס איז געווען די וואוינונג פון כבוד אמי זקנתי הרבנית מרת רבקה[88], וואו עס זיינען אויך געווען ספּעציעלע חדרים פאַר קרובים אורחים. ג) אַ בנין וואו עס איז געווען צוויי חדרים פאַר די קינדער צו לערנען מיט אַ מלמד, אַ גרויסער חדר פאַר הוד כ״ק אאזמו״ר הרה״ק מוהר״ש, אַ סוכה און אַ חדר פאַר אויפנעמען מענטשן. ד) בית תפלה וועלכן מען האָט גערופן: דער קליינער זאַל[108].

אין דעם גרויסן חדר פון הוד כ״ק אאזמו״ר הרה״ק מוהר״ש זיינען אַרום די

---

101) רשימת ליובאוויטש (תרגום מאידית) – נמצאת בדפוס. וראה ההמשך לקמן אות יב, ע׳ שכז.

102) ראה לעיל אות א, אות ג, ואות ו.

103) ראה לעיל אות ח.

104) ראה אגרות קודש אדמו״ר מהר״ש ע׳ מא בהערה, וע׳ מד ובהערה שם.

105) ראה שבת יא, א. רמב״ם הל׳ תפלה פי״א, ה״ב. (הל׳ בית הבחירה פ״א, הי״א). טושו״ע או״ח סק״נ, ס״ב.

106) ראה לקמן ע׳ שכו.

107) צ״ע הכוונה, דלקמן אותיות יב־יג מובא צוואת הצ״צ „ששום אחד מזרעו מבניו או בני בניו בל ידורו במקום ביתו וחדריו״.

108) ראה גם אגרות קודש אדמו״ר מהורש״ב ח״ה ע׳ קצט־ר. תולדות חב״ד ברוסיא הצארית ע׳ קס־קסא וע׳ רמב.

ווענט געווען אויסגעשטעלט הויכע אַלמערס מיט ספרים און צוויי אַלמערס זיינען געווען פול מיט כתבי יד קדש. עס זיינען אויך אין דעם חדר געשטאַנען צוויי ברייטע, ווייכע, מיט זייד איבערגעצויגענע קרעסלעס – טשעירס –. אין מיטן חדר איז געשטאַנען אַ קיילעכדיגער טיש איבער וועלכן עס האָט אַראָפּגעהאַנגען פון באַלקען אַ קרישטאָלענע קאַנדעלאברע – לאָמפּ – מיט דרייצן רערן און אין יעדער רער איז געווען אַ קעראָסין לאָמפּ[109]. אין צפון־מזרח ווינקעל פון דעם חדר איז געשטאַנען אַ שרייב טיש, ביי וועלכן הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש פלעגט עוסק זיין אין שרייבן זיינע ענינים[110].

י. מאמר ד"ה תפלה לעני כי יעטוף

וכל חודש תשרי תרכ"ט – בקישינוב[111].

*

מיין[112] שווער[113] האָט מיר דערציילט, וואָס ער האָט געהערט פון החסיד ר' הלל פאַרהאַלבער, אַז ווען הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש איז דאַמאָלסט געקומען אין קעשענאָוו האָט מען אים פאַרגעלייגט אַ פּריוואַטע הויז וואו איינצושטיין, אָבער ער האָט ניט געוואָלט, נאָר ער האָט געהייסן דינגען אַ גרויסע שטוב און עס האָט זיך פאַרזאַמלט אַ גרויסער עולם און הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש האָט געזאָגט חסידות אין הויף[114] וואָס נעבן די שטוב. דער מאמר האָט זיך גערעדט: תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו[115] האָט ער מבאר געווען אַז אין סדר השתלשלות מוז זיין דער ענין פון משפיע און מקבל און דערפאַר איז דאָ למטה דער ענין פון עשיר ועני, נאָר דער עני מאָנט, הן אמת

---

109) ראה גם סה"מ תרל"ח ע' רצד הערה 1. תו"מ רשימת היומן ע' שכד.

110) ספר השיחות תש"ד ע' 6־5.

111) ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש ע' 14. ראה גם לעיל אות ו.

112) המשך מלעיל אות ו.

113) הרה"ח הרה"צ ר' אברהם שניאורסאהן מקישינוב. ראה אודותו – אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ב ע' תע. סה"ש תרפ"ה ע' 81. וש"נ. תרפ"ח־תרצ"א ע' יד. שם ע' 53. אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ע' תסז. ח"ו ע' קל־קלא. חט"ו ע' שיג. סה"מ מלוקט ח"א ע' מד (בהוצאה בחדשה – ח"ד ע' רלו) הערה 11. ימי חב"ד (הוצאת תשע"ז) ע' 46, ושם נדפס צילום מצבתו.

114) ראה גם לקמן ע' שכד.

115) תהלים קב, א. **עיין ד"ה ארשב"נ, בספר המאמרים – קונטרסים ע' קיח.** – הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"ש תש"ה דלקמן. מאמר זה עם מ"מ וציונים י"ל ע"י קה"ת בקונטרס בפ"ע לקראת ש"פ תצא, י"א אלול ה'תשס"ד. וראה הנסמן שם בהערה 32.

אַז עס דאַרף זיין דער ענין עני ועשיר, משפיע ומקבל, אָבער פאַרוואָס איז עלה בגורלו, אַז ער זאָל זיין דער עני און יענער דער עשיר[116].

*

ביום[112] השלישי — מספר החסיד הרז"ז[76] — ו' תשרי באו הרבה מגבירי העיר ונכבדי קישינוב להוד כ"ק אדמו"ר לבקש, כי להיות העיר גדולה — כ"י — והרבה זקנים וחלושים שלא יכלו לבוא בר"ה לשמוע את התורה אשר אמר הוד כ"ק אדמו"ר, על כן מבקשים המה אשר יואיל הוד כ"ק אדמו"ר להגיד תורה ביום ההוא, בשעה אשר יאות לפניו. והוד כ"ק אדמו"ר נאות להם, ויגביל המועד לשעה הרביעית.

חדר גדול רחב ידים הי' בהחצר ההוא אשר דר שם הוד כ"ק אדמו"ר (ושם התפללנו בר"ה) אבל בשעה אחת כבר נתמלא כולו. ובהיות האויר טוב, הנה עפ"י רשיון הוד כ"ק אדמו"ר הוציאו את הבימה לחצר, ובשעה הקבועה יצא הוד כ"ק אדמו"ר מהיכלו, ויעלה על הבימה וישב על הכסא אשר הוכן עבורו. החצר הי' מלא מפה לפה, והדרת קדש בשקיטה חרישית חפפה על כל העומדים בחצר ועל גגי בניני החצר, והאילנות הגבוהים אשר בחצר ההוא.

הוד כ"ק אדמו"ר הואיל להגיד המאמר: תפלה לעני כי יעטוף ולפני הוי' ישפוך שיחו[117]. ונועם קול קדושתו נשמע למרחוק, וכל העם רואים את פני קדש הקדשים ושומעים כל הגה היוצא מקדושת לב הוד כ"ק אדמו"ר בהתעוררות העבודה.

נושא תוכן המאמר תפלה לעני כו' נודע הוא[118] בביאור ענין משפיע ומקבל בכל הפרצופים הספירות והבחינות, והבכן הוא אשר משום זה צריך להיות גם למטה בציור אדם עני ועשיר להיותו ענין משפיע ומקבל, העני הוא המקבל, והעשיר הוא המשפיע. אבל — הרים הוד כ"ק אדמו"ר את הדרת קדושת קולו ואמר — כמדבר בקול טענה — אמת הדבר ואַיילע אין כללות העולמות און אין עולמות בי"ע הפרטים בעדאַרף זיין דער ענין פון משפיע און מקבל, איז דערפאַר בעדאַרף אויך למטה, אין דעם ציור קומה פון נשמות ישראל אויך זיין דער ענין

116) ספר השיחות תש"ה ע' 50.

117) ברשימת מאמרי דא"ח, ריש שנת תרכ"ט, כותב כ"ק אדמו"ר זי"ע בהערה על ד"ה זה, שמתוארך „ו' תשרי קישינוב": ע"פ מ"ש **לעיל ע'** 14 [ואילך = בספר התולדות שהועתק כאן בפנים]. **וצ"ע אם זהו המאמר דראשית שנת תרכ"ח**. היינו ד"ה תקעו בחדש תרכ"ח (סה"מ תרכ"ז ע' תכח ואילך) — ששם גם מבואר הענין דתפלה לעני כי יעטוף כו' ותערומות העני כו'. וראה הנסמן בסה"מ שם ע' תכח.

118) **ראה ד"ה אמר ר' שמואל ב"נ כו' עולה של תשובה** (**נדפס בקונטרס יו"ד. ריגא תרצ"א**). — הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בספר התולדות דלקמן. וראה גם לעיל הערה 115.

פון משפיע און מקבל, אָבער דער אָרימאַן טענה'ט פאַר וואָס דאַרף ער עפּעס זיין דער מקבל. און די טענה פון דעם אָרימאַן איז דאָך אַ טענה צודקת[119].

בהשמע דברי קדש הללו יוצאים מפי קדושת הוד כ"ק אדמו"ר, הנה געה העם בבכי', הלואי — אמר החסיד הרז"ז נ"ע — הייתי זוכה לבכות בתמימות כזו ביומי האחרון. און יעמאָלט האָבען מיר געזען וואָס דער רבי קאָן מאַכען אפילו פון מאַמעליגע מיט וואַן[120], אַז זיי זיינען אויך נתעורר געוואָרען בהתעוררות גדולה[121].

*

באחת[112] שיחות הקדש שהואיל הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק ר' שמואל לשוחח בהתועדות עשירי קישינוב, אמר:

הקב"ה ברא את עולמו וברואיו בסוד משפיע ומקבל, השמים והארץ השמים משפיעים גשמי ברכה והארץ מקבלת. גם בצמחים יש משפיע ומקבל כהא דתנן, פסחים פ"ד מ"ח מרכיבים דקלים כל היום — בארבעה עשר בניסן[122] — וכן בבני אדם יש עשירים משפיעים ועניים מקבלים. העשירים צריכים לתת והעניים צריכים לקבל והוא טובת העשירים כדרשת רז"ל ע"פ אשר עשיתי עמו, רות ב. יט. אשר עשה עמי לא נאמר אלא אשר עשיתי עמו[123] מלמד שיותר מאשר בעה"ב עושה עם העני, עושה העני עם בעה"ב, לפיכך אמרה רות אשר עשיתי עמו, הרבה פעולות והרבה טובות עשיתי עמו בשביל שהאכילני פרוסה אחת, והקב"ה גוזר מי יהי' העשיר המשפיע ומי יהי' העני המקבל, אבל העני טוען הן אמת, רבש"ע, בראת עולמך בסוד משפיע ומקבל, אבל מפני מה צריך אני להיות העני והמקבל ואחר יהי' העשיר המשפיע ומפני מה לא אהי' אני העשיר המשפיע ואחר יהי' העני המקבל ומפני מה אני דוקא סובל יסורי עניות בשביל שיתקיים העשיר בעשירותו וזהו דכתיב תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. תפלה לעני כי יעטוף בטענתו מפני מה הוא דוקא צריך להיות העני המקבל ולפני ה' ישפוך שיחו בטענתו מפני מה צריך הוא דוקא לסבול יסורי עניות בכדי שהעשיר יתקיים

---

119) ראה גם סה"מ תרכ"ז שם, ע' תלב: „כי לפ"ד [של העני] הנכון עמו, והאמת כן הוא". ושם ע' תלד: „מפני שבטענתו הנכון עמו כנ"ל".

120) **מאַמעליגע — מין דייסא החביבה על אנשי חבל קישינוב וכן היין (וואַן — במבטא יהודי רומיניא). — הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בספר התולדות דלקמן.**

121) ספר תולדות אדמו"ר מהר"ש ע' 16. ולאח"ז באגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' מד־מה.

122) פי' הרע"ב על המשנה שם.

123) ראה רות רבה שם.

בעשירותו הלא הרבה שלוחים למקום[124] להעשיר איש ולהצליחו ומפני מה הצלחת העשיר ועשירותו באה בסבת שפיכות דמו ועינויו. [ההמשך לעיל אות ו, ע׳ שיח][125].

יא. מאמר ד״ה ברבות ס״פ ואתחנן מהיכן זכו ישראל

במאמר ד״ה ברוך תהי׳ מכל העמים בסה״מ תרכ״ט ע׳ תט כותב כ״ק אדמו״ר מהר״ש: „וכמשנ״ת בד״ה מהיכן זכו (ך״ח) באורך״. ובהערת המו״ל שם: אוצ״ל ך״ז. נדפס בסה״מ תרכ״ז ע׳ שפג.

ויש לציין לרשימת ר״י מונדשיין מתכריך כת״י של גרשון יצחק מערקין[126] על הדרוש ברבות ס״פ ואתחנן, מהיכן זכו ישראל לק״ש: ממהר״ש בהיותו בדע״ב [= בדענענבורג] שנת תרכ״ח.

יב. גמר הבני׳

כ״ק אאמו״ר סגר את התהלים .. ויפנה אלי בנעימות קדש לאמר:

בשנת תרכ״ט כשהייתי בן תשע שנים[127] — בקיץ ההוא נגמר בנין בית החדש, השריפה שהיתה בקיץ תרכ״ח בליובאוויטש[128].

*

הנה במקום דירת הוד כ״ק אביו[129] הוא בונה בנין גדול וקורא לו „זאַל הגדול״[130], ושם מתפללים בימים נוראים ובמועדים, ושם עורכים שולחנות משתה[131].

*

---

124) ראה רש״י בשלח טז, לב. משפטים כג, ז. תענית יח, ב. שערי תשובה ו, ג ובהערה 33 שם.

125) אגרות קודש אדמו״ר מהוריי״צ ח״ו ע׳ רנה.

126) אינו תח״י.

127) ראה ראשי פרקים מתולדות ימי חיי כ״ק אדמו״ר נ״ע — „חנוך לנער״ רפ״א: „נולד ביום השני פרשת חיי שרה בעשרים לחדש מרחשון שנת תרכ״א בשעה התשיעית בוקר״.

128) מרשימת כ״ק אדמו״ר מהוריי״צ, ב׳, א׳ אלול תרנ״ט, בקובץ מכתבים — נדפס בתהלים אהל יוסף יצחק ע׳ 207.

129) כ״ק אדמו״ר הצ״צ.

130) ראה גם לעיל ע׳ שכב.

131) ספר המאמרים תשי״א ע׳ 171 ולאח״ז בספר השיחות תש״ת ע׳ 397.

כאשר כ"ק אאזמו"ר אור ישראל בעל הצ"צ זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע ועכ"י ציוה בצוואתו[132] לאמר: ששום אחד מזרעו מבניו או בני בניו בל ידורו במקום ביתו וחדריו, ושם יהי' מקום ת"ת לתשב"ר, או בית מדרש, או שום דבר שבקדושה אחר. ויהי אחר הסתלקותו, ובנו כ"ק אאזמו"ר מהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע ועכ"י ירא פן במשך הימים מפני השכחה המצויה יעברו ע"ד הצוואה ההיא, לכן בנה על שטח המקום ההוא בשנת התרל"ב אולם גדול שלשים אמה על שלשים אמה למקום תפלה להתפלל בו בעת כנסי' גדולה. והבית בהבנותו הי' בנין קיץ, בלי תנורים לחממו, ובקירות עץ פשוטים[133].

*

בשנת תרל"א בנה אאזמו"ר הרה"ק במשך 19 יום את הזאל הגדול, אשר תפס את כל השטח – 30 ארשין על 30 ארשין – היכן שאביו אאזמו"ר הרה"ק [הצמח צדק] התגורר.

באותו קיץ הוא בנה את הבית – היכן שמאוחר יותר היה חדר־האוכל שלנו וחדר־השינה עד לחדר הילדים שלכן – זו היתה הדירה של הדודה דבורה לאה[134].

בקיץ תרל"ג נבנה עוד חלק מהבית .. דירה בשביל הדוד רז"א[135], שחתונתו עם שטערנא בת כ"ק ד"ז הרי"נ[136] היתה בחשון תרל"ד.

בשנת תרמ"א בנו עוד חלק מהבית .. – דירה לאאמו"ר, ובקיץ תרמ"ב הושלמה הדירה[137].

יג. מכירת הבית

במשך כמה שנים אחרי השריפה, דן אדמו"ר מהר"ש האם עדיין חל עליו

---

132) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהר"ש ע' לט ואילך.

133) אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ חי"ג ע' א. בשנת תרס"א הוקדש אולם זה לישיבת תומכי תמימים – כבהמשך המכתב שם. וראה שם ע' יג. וראה גם אגרות קודש אדמו"ר מהר"ש ע' מ בהערה.

134) הרבנית דבורה לאה גינזבורג בת אדמו"ר מהר"ש. ראה אודותה – תו"מ רשימת היומן במפתח שמות. וש"נ.

135) הרה"ח ר' שניאור זלמן אהרן, הרז"א, בן אדמו"ר מהר"ש. ראה אודותו – תו"מ רשימת היומן במפתח שמות. וש"נ.

136) כ"ק אדמו"ר הר' ישראל נח מניעזשין. ראה אודותו – תו"מ רשימת היומן במפתח שמות. וש"נ.

137) רשימת ליובאוויטש (תרגום מאידית) – נמצאת בדפוס.

צוואת אביו אדמו״ר הצ״צ „שלא ידורו בביתו שום אחד מבניו ונכדיו״[132], או יכול לבנות את ביתו על מקום בית אביו, שאולי לא היתה הצוואה אלא שלא ידור שם כל זמן שהבנין קיים – כמסופר בארוכה באגרות קודש אדמו״ר מהר״ש ע׳ לט־מה, וההמשך (בהוצאת תשע״ז) בע׳ קיג־קיד, ששם הובאה תשובת מוה״ר חיים יעקב ווידרעוויץ, ש„יכול כ״ק שי׳ לבנות בית על מקום הראשון בשביל דירתו או דירת בניו״.

למעשה חשש אדמו״ר מהר״ש, והחליט לבנות את ביתו לצד מזרח, שלא על מקום בית כ״ק אביו אדמו״ר הצמח צדק. ואחר השלמת הבני׳, אף מכר את חדר היחידות שבו – כבאג״ק שם ע׳ קטו־קטז.

בזה לא הסתפק אדמו״ר מהר״ש, ובנה אולם גדול על מקום בית כ״ק אביו אדמו״ר הצמח צדק[138] „פן במשך הימים מפני השכחה המצויה יעברו ע״ד הצוואה ההיא״[139]. ושוב, אחרי שבניה זו הסתיימה, מכר אותו אדמו״ר מהר״ש, בחורף תרל״ב – כבאג״ק שם ע׳ קטז־קיח.

138) כדלעיל אות יב.

139) כמובא לעיל שם מאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ.

מפתחות

מפתח ענינים

מהחוטם ולמטה מתחיל התחלקות והתכללות שיש בזה שינויים בין א' לחבירו, המצח כלי לרצון בחי' מקיף, אין מעידין עליו). לג (בצלם אלקים — צלם דז"א). נא (שליטת אדם בליעל באדם דקדושה). סא (חכ' אדם תאיר פניו). פב־ג (מ"ה. אדם קדמאה, אדם שני). צא (אדם תתאה — בחי' נפש שמחי' עולמות כח הפועל בנפעל). קלח־ט (ג' בחי' אדם. מעלתו אינו בשכל לבד אלא בכח הדיבור. פי' דמות כמראה אדם). קצג ואילך (ג' מיני גידים, התחברות האברים עם המוח. קול חיבור רוחני יותר בין המוח והגרון. דוגמתו למעלה). רלה (נק' מדבר). רנז (מי שם פה לָאדם בקמ"ץ — אדם הידוע דאצי'). רנט (עיקר מעלתו אינו בהשכלה אלא שהוא מדבר). רסב ואילך (כנ"ל). רפח־ט (זקוק לאכילה וכו' ומ"מ מבטל א"ע הר"ז יקר מאד כמשל ציפור המדברת).

ע"ע א"ק. **איש ואשה.**

אדם הראשון:

לא (חותם פרצופו). קנה (הי' מביט מסוף העולם עד סופו). רמז (כשנגרש מג"ע נפלו הרבה נשמות וניצוצות לנוגה בד' נהרות).

ע"ע **אדם. דוד. חכמה.**

א"ק (אדם קדמון):

כ (טעם שנזכר הכלים — אזן חוטם פה). קלז ואילך (מל' דא"ק נעשה כתר לנאצלים. ביאור ענינו שנקרא אדם דבריאה וגם נק' קדמון. נק' מלך עילאה). קעב־ג (ז' הבלים דא"ק. שקו"ט בזה). קעו (חוט של א"ס נשמה לא"ק). רנט (אדם וקדמון ב' הפכים). רסב ואילך (בריאה דכללות, בחי' מספר או בלי מספר. אדם וקדמון — ב' הפכים. מחשבתו דא"ק מהווה הכל תיכף שעלה במחשבה).

ע"ע **עין.**

אדנ־י:

פה (יגדל נא כח אד', מילוי דמילוי). קטו (ד' בגדי כהונה של זהב).

ע"ע **אלקים. ברכות. הוי'. שם.**

אהבה ויראה:

לז (ע"י מיצר בא לאהבה דבכל מאדך). לט־מ (אהבה דועמך לא חפצתי, אבן גדולה דיצה"ר מונע גילוי האהבה ורצון שאין לו שום רצון אחר). מב (אין מספיק אהבה לבדה. אהוי"ר שמלמע' עיקר הבירור). נט־ס (כסף. אהבה בתענוגים, יכול להיות גם בכינונים אבל בלא הודע). סד (כנ"ל). צג (בחי' אברהם והוספה בה ע"י בחי' יצחק). קד (כנ"ל). קז (אהבה תלוי' בכח הראי' ושמיעה שבנשמה). קיב (אהבה מחמת אסתכלא ביקרא דמלכא). קכד (אהבת עולם — בלי שינויים). קצג (אהבה אינו ביטול אמיתי. י' — ה'). ערה (התעוררות אהוי"ר ע"י לימוד אגדה, כלות הנפש ורצוא ליכלל באוא"ס).

ע"ע **ביטול. התבוננות.**

אהו"ה (שם):

עב.

אהרן:

קכד. רלט (בינה. חיבורו עם משה).

ע"ע **לע"ל. מילה.**

אזן:

כ ואילך (הטה אזנך. לשמוע ולהבחין דיבוריו בשעת הדיבור, שרש האזן בפני' בינה). קח־ט (הנוטע אזן גשמי וגם שלמע' הלא ישמע בעצמו).

ע"ע **עין. ראי' ושמיעה.**

אזן חוטם פה:
כ (טעם שנזכר הכלים דוקא).

אולם:
ע״ע אתעדל״ת, אתעדל״ע.

אוה״ע:
נא־ב (אם ימותו לע״ל). נד (כנ״ל).
ע״ע מיתה.

אור:
ג (שרשו מבחי׳ לבושי׳ כתלג חיוור, נק׳ יש מאין). סז (שקו״ט אם אור הנר משל מכוון לאור הנשמה בגוף). צ (חסד). קל (כנ״ל ע׳ ג). קנ ואילך (האורה מהיכן נבראת וכו׳). קנה (האורה מהיכן נבראת כו׳. אור רוחני וגשמי. אור שנברא בששת ימ״ב. גנזו בתורה). קפח (חכ׳. אי אפשר להשיג כל מהות האור לעוצם דקותו, הוכחה מציור). רכד־ה (הגנוז — בחי׳ אור שנברא ביום הא׳ וגנזו בתורה).
ע״ע אור וכלי.

אוא״ס:
טד־יז (נק׳ בלי מ״ה באמת. אי״ע לנאצלים גם לא היולי). רח (פני׳ הכתר — בחי׳ תחתונה שבמאציל, אור שלפני הצמצום נק׳ סובב ומובדל מהשתלשלות).
ע״ע אבי״ע. קו.

אור וחשך:
סא (ישת חשך סתרו). פט ואילך (ברישא חשוכא כו׳, שם הוי׳ שם אלקים. חשך דעוה״ז קודם לאור היום הבא. וכן בנפש). צה־ו (רצון נק׳ חשך). קב ואילך (כנ״ל ע׳ פט). רי (לגבי׳ ית׳ כחשיכה כאורה. שגם החשך מאיר, בעת קי״ס הי׳ לבני ישראל מבחי׳ זו).
ע״ע בי״ע.

אור וכלי:
פט ואילך (מי קדם. הוי׳ ואלקים. כלי ממשיך אור, מהתעבות האור נעשה כלי. הפרש כלים ואברים). צב (אור הוי׳ בכלי). צג (כלי שקדמה לאור). קב (כנ״ל ע׳ פט). רא (חיוהי וגרמוהי). רל (חיוהי וגרמוהי לדעת אדה״ז).
ע״ע הוי׳. משפיע ומקבל. עקודים.

אור חדש:
צח [שוה״ג].

אוריאל:
כח.

אור ישר, אור חוזר:
רסה־ו.

אור שנברא ביום הראשון:
ג. קל.
ע״ע אור.

אותיות:
צד (התחלקות השפעה). צח (התורה). קיב (ברה״ע מאותי׳ לבד). רכא (התפלה באהוי״ר נק׳ אבנים טובות). רלד ואילך (אותיות הדיבור שרשן בעצם הנפש. אותי׳ דבר ה׳ מהווה ומחי׳. ויש אותי׳ שנשארו למע׳. טעם שנק׳ סוסים, ורגלים. אותיות שבגלגלתא). רפה (אותיות הדיבור — ריבוי צירופים לריבוי נבראים).
ע״ע מלכות. סוס. שיר. תורה.

אותיות, פרטי האותיות:

א:
לד (שבתיבת איש — רצון המדה). רעג. רפט (בכסה עם ה׳ במקום א׳ שמכוסה כמו מרשית השנה חסר א׳).

ג:
רעג (השפעה לד׳).

ד:

רעג (נעשה ה').

ה:

רעג. רפ (של בכסה — ה' תמורת א').

י:

לד (שבתיבת איש — מוחין). פה (רבתי ד"יגדל נא").

ש:

לד (שבתיבת איש — ג' מדות).

אחד (אחדות ה'):

פז (ועד). קנ ואילך (הוי' אחד — שאין שום מציאות זולתו ית' אף שיש ריבוי נבראים). קנד ואילך (ה' אחד ולא ה' יחיד). קנח ואילך (יש מציאות לעולם ומ"מ ה' אחד ואין עוד). עדר ואילך (גם ההסתר משם הוי' עצמו. אני הוי' לא שניתי). רעו ואילך (פי' שאין שום מציאות אמיתי זולתו ית', אף שרואים ריבוי נבראים. שמע ישראל קיביל על אנכי ולא יהי' לך). רפח (לא שניתי).

אחותי:

קיא (בחי' אחותי).

אחותי רעייתי יונתי תמתי:

קי ואילך (ביאורם).

אחשורוש:

קעא־ב (כשנהנו מסעודתו הי' חילול ה' בפרהסיא, ונמחל להם ע"י מס"נ בפורים).

ע"ע **אסתר.**

אין ויש:

צח ואילך (ב' בחי' אין. החכ' מאין תמצא). קי (מל' אין, יסוד בחי' יש האמיתי). קנא (גשמיות מרוחני' — יש מאין. העלם האין מהיש. ביטול הנבראים).

ע"ע **אברהם. ביטול. בריאת העולם. ד"ע, ד"ת. התהוות. יש מאין.**

אין ערוך:

רפב־ג (אצי' לגבי' ית'). רפח.

אין סוף:

נב (הפי' מים שאין להם סוף). נד כנ"ל).

ע"ע **אוא"ס.**

איש ואשה:

לד (איש ע"פ מוחין כו'). נח (רוח דשווק בגווה, גורם לה העלאת מ"ן יותר אפי' מבנים).

אכילה ושתי':

כה ואילך (לא נאמר שתי' במלאכים דאברהם, חילוק בין אכילה לשתי', גו"ר שבמאכל שנעשה דם רוחני וגשמי). כז ואילך (שפע אכילה שלמעלה ע"י אברהם. החילוק בין אכילה לשתי'. ב' מיני שתי'). קיד (טעם שאכילה מביא שינה).

ע"ע **לחם.**

א־ל:

ע"ע **שד־י.**

אלדד ומידד:

קא.

אלקים:

צא (ויריעו כל בני אלקים). צג־ד (אלקים דלתתא, אלקים חיים). קג (כנ"ל ע' צא). קמד ואילך (ארוממך אלקי המלך). רלח (רק בשם זה מצינו אלקינו שלנו. לע"ל עיר אלקינו יהי' שם הוי'. והייתי לכם לאלקים).

ע"ע **אור וכלי. אבי"ע. ברכות. הוי'. כהן.**

אלי':

רסט.

ע"ע **טל ומטר.**

אלעזר, ר"א בר"ש:

ע"ע **שמעון, רשב"י.**

אלעזר, ראב"ד:

ע"ע **תשובה.**

אלקנה:

נח (טעם ש"טוב לך מעשרה בנים").

אמונה:

קצח (מצה). רטז (אינה ידיעת מציאות החיות).

אמן:

רסח (יחוד הוי' אד־ני).

אמת:

קנט (רק הוא ית' אמיתית המציאות. עולמות אינם אמת, כמו מים המכזבים). קעג (ס"ג עצמו בחי' אמת וההבל ממנו שפת אמת). קפא (ע"י נס אסתר המשיכו בחי' ואמת הוי' לעולם). רעו ואילך (אין שום מציאות אמיתית זולתו ית'. ראי' מנהרות המכזבים).

ע"ע **תיקוני דיקנא.**

אנכי:

רלב (כתר). רעג.

אספקלריא:

קפד־ה (דלא נהרא — מל').

אסתר:

קסא ואילך (תוכן שמה, ושם הדסה). קסח־ט (כנס"י נק' בשם אסתר בזמן גלות אחשורוש. טעם שרמזה שם הוי' במגילה, להגביה המן כדי להורידו). קעב ואילך (חוט של חסד משוך עלי'). קעו (מל' דאצי' המקבלת הארה מחוט של א"ס). קעט־פ (יעלה הדס. ואנכי הסתר אסתיר ביום ההוא בחי' ביום ההוא יהי' גו').

ע"ע **אמת. מגילה. צדיקים ובע"ת.**

אבי"ע:

ב (מעלת אצי' על בי"ע באי"ע). מו־ז (היותר גבוה בבי"ע נמוך מדומם שבאצי' דאין ערוך נברא לנאצל). מז (אצי' בחי' אלקות. יש כל בחי' דצח"ם באצי'. צ"ע בנוגע היכלות דאצי'). קפח (אין ערוך אצי' לבי"ע שמחכ' דאצי' מתהווה אור מים ושמן, ומשכל האדם לא יתהווה שום נברא). רד־ה (בין כל עולם יש ממוצע דכתר). רה (בחי' ממוצע שבאצי'). רד־ז (הוי' באצי', בי"ע ע"י שם אלקים. אצי' נק' סובב וקוב"ה, בי"ע נק' ממלא). רח (נאצלים נחשבים מוגבלים ממש לגבי אוא"ס). רכח ואילך (אצי' — בלי מספר, בי"ע — בחי' מספר). רסה (אצי' דכללות). רסו (הכלליים). רפא ואילך (כל הנקרא בשמי — אצי', בראתיו וגו' — בי"ע. גם אצי' נק' עולם. אצי' גילוי ההעלם אבל אי"ע לגבי' ית', איהו וחיו"ג חד, לכן נק' אלקות. הפי' אצי'). רסה ואילך (באצי' בלי מספר, רק סדר זמנים, אצי' דכללות).

ע"ע **א"ק. בי"ע. זמן. מצוות. נבואה.**

ארון:

ער (טעם בכתף ישאו).

ארי':

קנו־ז (הגשמי ושרשו עד למעלה). רלא־ב (משל לשרשו, חסד, חכמה, כתר). רמג־ד (אש שעל המזבח בצורת ארי'. המזבח נק' אריאל עש"ז).

אריך אנפין:

כג (פי' לית שמאלא בהאי עתיקא). לג (חילוק א"א וז"א, לית שמאלא בהאי עתיקא).

ע"ע **כתר.**

ארץ:

ד (שרשו משלג שתחת כסה"כ, ע"י השתלשלות). קל (כנ"ל). קנד־ה (מהיכן נבראת כו'. ג"פ ארץ. מל'. ארצות החיים).

ע"ע **קנין.**

אש:

קמח־ט (טבילה במים ובאש).

ע״ע ארי׳. מזבח. קרבנות.

אתכפיא, אתהפכא:

קכא (רק בנשמות לא במלאכים).

אתערותא דלתתא, אתערותא דלעילא:

כב־ד (אתעדל״ת לעורר למע׳ להשגיח בנהירו דעיינין. הבקשה ״פקח עיניך״ ״והטה אזנך״). קח. קט־י (קול דודי דופק — התעוררות מבחי׳ עתיק, פתחי לי). קיג (בחי׳ טל הוא המשכה שאינה תלוי׳ במעשה התחתונים). קעו (פתחי לי כחודה של מחט ואני אפתח לך כפתחו של אולם). רא (ואתם תחרישון למע׳ מאתעדל״ת דתשובה). רכא־ב (טל ומטר, תורה ותפלה).

ע״ע בריאת העולם. העלאת מ״ן. חן. סט״א. שמחה.

ב

באר:

מב (בארות דאברהם סתמום פלשתים — שלא מספיק אהבה לבד). לט־מ (והאבן גדולה ע״פ הבאר — עניני יצה״ר מכסה על גילוי רצונו לה׳). קכד־ה (דיצחק, עבודת האבות. בארה של מרים, חזר בזכות משה).

ע״ע אבן. מים.

בבל:

ע״ע גלות.

בהמה:

ע״ע קרבנות.

ביטול:

לח (התבוננות בביטול הנבראים, מאמר א׳, כלא חשיב וכו׳). סח ואילך (ביטול והשתחוואה דצבא השמים). פא־ב (ויראה. עבד, דוד. כל ישראל בטלים לדוד המלך ועי״ז למלכות שמים). קא (בג״ע, בשבת). קו־ז (הפרש בזמן הבית ובזמן הגלות). קנא (דנבראים. אין להם מציאות אמיתי). קנז ואילך (הנבראים נעשים יש ע״י הסתר האין, אם הי׳ מתגלה האין היו מתבטלים. וכמו לע״ל. וגם עכשיו הם כמים המכזבים. לפניו ית׳ כן גם כעת. ד״ע ד״ת). קצג (חכמה — כח מ״ה וביטול). קצה (כלות הנפש אינה בדרך אהבה אלא בביטול). קצו (ז״א אינו מתבטל מחמת הגילוי דפסח ואינו דומה להושיט אצבעו כו׳ שבמלאכים). רג (נוני ימא). ריא (בתשובה, עד שגילוי והעדרו שווין. תחרישון). רלה (ביטול הנברא לאותיות דבר ה׳). רלז (בגילוי יותר מדי יתבטלו במציאות). רנד (יותר בשמיטה הא׳, כמו נשמת משה). רפח (ביטול יש לאין הוא דבר חדש כמשל ציפור המדברת, ביטול היש ביטול אמיתי. ביטולו דבר יקר מאד).

ע״ע אברהם. מלאכים. שמחה. תורה.

בינה:

נט (התגלות עתיק בבינה). צג ואילך (התגלות, אלקים חיים, דעתיד לאתגלייא). צה (ג״ע ע״י בחי׳ בינה שבמל׳. נק׳ יש לגבי חכ׳ ואין לגבי מל׳). קמב (נק׳ מלך עילאה. נק׳ אלקים חיים). קעה־ו (תשובה. נק׳ על הוי׳). קצב (מינה דינין). ריב (העלם המוחין, לע״ל בקיעת הנהר).

ע״ע או״א. העלם וגילוי. השגה. חכמה ובינה. שערים, נ׳ שערי בינה.

בינוני:

ס (יכול להיות אהבה בתענוגים גם בבינוני. שונה מבצדיקים).

בירורים:
יג־יד (רק חלק הטוב עולה. שועל — בירור ע״י ערמה). נב (שלימות לע״ל). קטו (בקרבן. אח״כ עולים הניצוצות למעלה מן המברר באורות דתהו). קמב־ד (ע״י מל׳. ע״י חכמה כח מ״ה בירור שני. עיקר העלי׳ ע״י השמחה מהעלאת הניצוץ). רנ.
ע״ע **אהוי״ר. משנה. ניצוצות. ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן. ערמה.**

בית המקדש:
נה (בזמן הבית הי׳ רק סו״מ בפועל לא מואס ברע). קסז־ח (הי׳ מאיר גילוי אלקות לעיני כל).

בן:
נח (בן זקונים).
ע״ע **איש ואשה.**

בנימין:
נז ואילך (בחי׳ צדיק תחתון, התקשרות, רוח דשבק בגווה. שייכותו ליוסף. נולד במס״נ. טעם שהטמין יוסף גביע הכסף).
ע״ע **יעקב.**

בי״ע:
קמ (מחדו״מ. יצי׳ נק׳ אור שמגלה מח׳ דבריאה שנק׳ חשך). רפד (מדיבור המל׳).
ע״ע **אבי״ע.**

בריאת העולם:
א ואילך (העולם חסר והאדם עובד לתקן, ע״י מצות, לעבדה ולשמרה). יד (לעשות — לתקן, ע״י ערמה דקדושה). קיב (מאותיות לבד). קלט־מ (במח׳ אחת, בחי׳ א״ק). קנח ואילך (מציאות יש ממש, וראיי׳ לזה. אלא שבטל. אינו סתירה לה׳ אחד ואין עוד). רלה־ו (הוא יש ודבר אלא שבטל, ראיי׳. הריבוי עלמין שבגלגלתא אינם עולמות ממש). רפה (מדיבור. במחשבה אחת נבראו אינו יש מאין, כמו מאמר אחד). רפו־ז (כי חפץ חסד, להיטיב כו׳, ועכשיו צריך אתעדל״ת).
ע״ע **אותיות. דצח״ם. התהוות.**

ברכות:
צב (ח״י ברכות בבקר של שם אלקים ואד׳ וח״י הויות מלמטלמ״ע. אח״כ ח״י בשמו״ע. ברכת פוקח עורים). קג־ד (כנ״ל). קמה (ואברכה שמך, תוס׳ ברכה). רסח (של גוי).
ע״ע **יעקב. תפילין.**

ג

גאולה:
ריג ואילך (כימי צאתך וגו׳ — תולה הגאולה דלע״ל ביצי״מ. תהי׳ בבחי׳ ראיית מהות הא״ס עין בעין יראו. בקיעת הנהר).
ע״ע **לע״ל.**

גבול, בלי גבול:
צד־ה (התהוות בע״ג, ע״י שבאים לכמו שהיו בבינה). רג ואילך (אין ערוך ביניהם, צ״ל ממוצע). רח (נאצלים נחשבים מוגבלים ממש לגבי אוא״ס הפשוט). ריט (כשם שיש לו כח בלי גבול כו׳ והגבול ראשון הם כלי המדות). רכח (גם מצד מל׳ הי׳ העולם מתפשט בל״ג, ע״י סנד״ל נעשה גבול). רלג (שם שד־י ושם הוי׳).
ע״ע **מספר.**

גבורה:
מח־ט (גבורות דאבא, דאימא. המתקתן, בחסדים).
ע״ע **חו״ג. מלכות.**

גבינה:
יד.

גבינים:
ע״ע עין.

גבריאל:
ד. קל.

גדולה:
לג (חסד דאריך).

גדלות קטנות:
לה (הגדול יכול לסבול, הקטן מלא קפידא).

גוונים:
קסא־ב (ירקרק).
ע״ע יופי.

גידים:
ע״ע אברים. אדם. מוחין.

גלגלים:
ע״ע חיות.

גלגלתא:
ע״ע אותיות.

גלות:
כד (ובקשת דניאל פקח עינך). נא ואילך (אריכת הגלות לפי ערך הניצוצות שנבלעו בהם משבה״כ, בבל, מדי, יון). קו ואילך (נמשל לשינה, סילוק הראי׳ והתוצאות מזה בביטול ואהבה כו׳. גם השמיעה אינו מאיר כ״כ). קח־ט (קוב״ה סליק לעילא ולכן יוכלו אוה״ע לשלוט כו׳). קסא (אסתר ע״ש הגלות). קסח (בגלות דאחשורוש נק׳ כנס״י בשם אסתר). רמו ואילך (כדי שיתוספו גרים. שכינה עמהם, בד׳ גליות). רנב (טעם אריכות הגלות).
ע״ע סט״א.

גן עדן:
סו (האור שבג״ע נבדל מבחי׳ חיות העולמות). עא (זיו מבחי׳ עצמות האור דאצי׳. ע״י יסוד. עדן מקדם — בחי׳ חכמה הכלולה בכתר ובו ממל׳ דא״ק). צד־ה (נשמות נהנין מזיו השכינה, אור העונג ע״י בחי׳ בינה שבמל׳, ולא מכתר שבמל׳). קא (עלי׳ בשבת, ע״י העמוד). רה. ריח (צריך זיכוך לעלות לג״ע). רמז (מאיר בו הארת מל׳ דאצי׳, הנהרות היוצאות משם).
ע״ע נהר. עוה״ז, עוה״ב.

גר:
רמו ואילך (לא גלו ישראל אלא שיתוספו עליהם גרים).

גרון:
קצד־ה (חיבור המוח עם הגרון עד שקול מעורר הכוונה).

גשמיות, רוחניות:
יד (מעלת הניצוצות שנפלו בדברים גשמיים).
ע״ע אכילה ושתי׳. חיות.

ד

דגים:
קיד (העדר השינה).

דגן:
ע״ע לחם.

דובער; המגיד ממעזריטש:
רכז.

דוד המלך:
עו (חי ע׳ שנה שקיבל חיות מאדה״ר, ובמ״א מבו׳ שקבל מאברהם יעקב ויוסף — טעם שצריך ב׳ פעמים ע׳).
פא ואילך (כנ״ל. חי וקיים נצחי. בחי׳

הלכה:
ע"ע תורה.

הלל:
ס (אם אני כאן כו').

המן:
קעח (לעו"ז דמרדכי, הפיכת מחשבתו ע"י מס"נ דמרדכי. תחת הנעצוץ — המן).

הסתלקות:
ע"ע גלות. התלבשות.

העלאה והמשכה:
יב (שניהם אחת לגבי אלקות). קמה (תרומה). עדר־ה (ב' הענינים באגדה).
ע"ע העלאת מ"ן. מזבח. מלמעלמ"ט, מלמטלמ"ע. רוממות.

העלאת מ"ן:
נז ואילך (של המקבל — מהשפע שקבל מהמשפיע, יש בה כמה בחינות). ק (לתענוג אחר גמר הפעולה). קמא (מהכהן להמלך). ריט ואילך (כמו למלך מביאים ציפור המדברת דמצד החידוש יפנה להדיוט, משא"כ מעבודת המלאכים).
ע"ע אתעדל"ת, אתעדל"ע. מלכות. קרבנות.

העלם וגילוי:
צג (ענין ההתגלות ע"י בינה). קד (כנ"ל). רו (שבממוצע). רז (כח ההעלם שבמל'). רט־י (ים וארץ, צמצום וקו. לגבי יש האמיתי שווים וכשמאיר אזי ההעלם נעשה גילוי ונהפך הים ליבשה). רפד (אצי' גילוי ההעלם).
ע"ע ביטול. ערמה. צמצום.

הפכים:
ו (שבת וחול. מוחין ומדות). קז (חיבורים, בחלום). קלב־ג (כנ"ל ע' ו).

הרגשה:
ס (אהבה בתענוגים בבינונים בלא שירגישנה כדי שלא יפול).
ע"ע התלבשות. מלאכים. קליפות.

הר הזיתים:
רלו (ועמדו רגליו).

השגה:
קפז ואילך (השגת אלקות מבשרי אחזה הכל רק בבחי' המציאות לא המהות). קצב (כמו בנבראים יש השגת המציאות וראיית המהות עד"ז בחו"ב הנאצלים). רטו ואילך (מבשרי אחזה — ידיעת המציאות דאלקות לא המהות, רק לע"ל, ע"י בקיעת הנהר דבינה).
ע"ע מהות ומציאות.

השגחה:
פד (של רועה צאן על כל א' בפרטיות, דוד, יהושע).

השוואה:
רמו (מצד בחי' ג"ר דעתיק משוה קטן וגדול).
ע"ע העלאה והמשכה.

השערה בכח:
רס. רסה.

השפעה:
ח (איידי דטריד למבלע לא פלט). נה (מבחי' ימין). קלה (כנ"ל ע' ח).
ע"ע אותיות. משפיע ומקבל. עילה ועלול. שבת.

השראה:
ס.
ע"ע התלבשות. חיות.

השתחוואה:
לח (וצבא השמים לך משתחווים — לשון הוה). רפח־ט (של הגלגלים).
ע"ע ביטול.

השתלשלות:
ג ואילך (ירידה והשתלשלות עד שמתהווה יש מאין). י (בכל פרטי עו"ע יש י' בחינות). יז (אי"ע נאצל ממאציל וא"א שיהי' משתלשל בבחי' שפע). ל ואילך (ע"ס, וכתר למע' מהשתל'). קל (כנ"ל ע' ג). קנ ואילך (והתהוות). קנד־ה (עו"ע ויש מאין).
ע"ע עילה ועלול.

השתנות:
רצא (פי' ועם שונים אל תתערב).

התבוננות:
לח־ט (בגדולת ה' וביטול הנבראים, להסיר חומר נה"ב וגוף, לבוא בק"ש לאהבה דבכל מאדך). מח ואילך (שמחה המאוחדת או נבדלת מן ההתבוננות). צב־ג (בבקר, בענין הוי'). צד (בצמצום דאלקים, מוסיף באהבה). צו (שרש מהות כח ההתבוננות). קג־ד (כנ"ל ע' צב). קצז (עיכוב דמיצר הגרון). רפח (בכולא קמי' כל"ח בנקל לבוא לביטול אמיתי).
ע"ע חכמה ובינה. נה"א, נה"ב.

התהוות:
מו (יש מאין מבחי' דיבור דוקא). קנ ואילך (השתל'. גשמיות מרוחני' אין לך יש מאין גדולה מזו). קנד ואילך (הגשמיות מרוחניות אין לך יש מאין גדולה מזו, ואעפ"כ יש שרש עד רום המעלות). קנז ואילך (העולם בבחי' יש ע"י הסתר כח הפועל, אם הי' נגלה האין הי' מתבטל וכל"ח). קפו (יש מאין — בכח המל'). רג ואילך (נבראים בע"ג מא"ס צ"ל ע"י הממוצע דמל'). רכח (בכדי שיהי' עולם גבולי הוא ע"י מל' וגם ע"י סנד"ל). רלא ואילך (הכל משל על מה שלמעלה). רלה (מאותיות, מהווה מציאות יש ודבר אלא שבטל). רסג ואילך (מחו"ד של אדם אינו מהווה כלום משא"כ מחשבתו ית' מיד שעלה ברצונו מיד נתהווה, מח' דא"ק). רעז (יש מאין אף שהכל משתלשל משרשם למעלה. התעלמות האין מהיש שלא יתבטל, גם כעת היש אינו אמיתי).
ע"ע מספר.

התחדשות:
צא (ביום, בעולם שנה נפש). קג (כנ"ל). קמז (דז"א אחר עלייתו בשבת). רפח ואילך (ביטול היש הוא התחדשות, משל ציפור המדברת, חיות חדש בר"ה).
ע"ע העלאת מ"ן. שמחה.

התחלקות:
לא־ב (התחלקות והתכללות בפרצופי בני אדם). צד (אותיות). רפה־ו (התחלקות הקול לריבוי אותיות, לברוא ריבוי נבראים, ע"י גבורות דז"א).
ע"ע נפש וגוף.

התכללות:
רנד (בספי' דתיקון).
ע"ע התחלקות.

התלבשות:
סו (וענין הלבשה ברוחניות הוא בחי' הרגשה שהכלי מרגשת החיות. שקו"ט במשל אור הנר). סט (עצמית החיות אינו בהתלבשות רק בדרך השראה בהעלם, ופועל ביטול). קט (התלבשות אוא"ס בחכ' וכו' בחי' ראי' שלמע', בזה שייך בחי' הסתלקות).
ע"ע חיות.

התנשאות:
קפט (יש בה תוס' חיות ותענוג גדול

יותר מכל תענוגי עוה״ז אך אינו יכול להחיות זולתו בזה. משא״כ למע׳).

התעלפות:

י (מניגון).

התפעלות:

קז (אינו דומה שמיעה לראי׳). קצא (כנ״ל). קצד״ה (קול מעורר הכוונה).

ע״ע מלאכים.

ז

זהב:

ע״ע שלמה המלך.

זמן:

רס. רסה ואילך (נברא ומחודש. סדר זמנים הי׳ קודם לכן — באצי׳, בלי מספר).

ע״ע עצומ״ה. עת. שנה.

זמרה:

ע״ע שיר.

זעיר אנפין:

כב (עינים ואזנים דז״א). קסג (רמ״ח אברים שבז״א). קסו (בעתיקא אחיד ותליא). קפה״ו (רובו חסדים ואין בו מדת ההתנשאות להוות ריבוי נבראים). קצו (ז״א אינו מתבטל מחמת הגילוי דמוחין עליונים בפסח — הטעם).

ע״ע או״א. זו״ן.

זו״ן (ז״א ונוקבא):

פב״ג (אדם שני). רפה״ו.

ע״ע התחלקות.

זריעה:

ע״ע ישראל, נש״י.

ח

חוט:

ע״ע א״ק. אסתר. חסד.

חומה:

צח ואילך (אני חומה). ק (אני חומה וכו׳).

חזקי׳:

קפא.

חיות, חיים:

יד (טעם שעל כל מוצא פי ה׳ יחי׳ האדם). כו (גו״ר — מהמאכל הגשמי ומניצוץ שבו. תורה. חיות הוולד במעי אמו). לז (באר מים חיים). סח״ע (נפש הגלגל בביטול מהרגש הארת החיות ולכן משתחוה. החיות אינו בציור עגול. עצם החיות בדרך השראה בהעלם שלא בהתלבשות). רסט (חיות וקיום העולמות תלוי בדקדוק א׳ של דברי תורה).

ע״ע דוד. יעקב. מלאכים. ר״ה.

חילול ה׳:

ע״ע אחשורוש. פורים.

חינוך:

רמה״ו (לפי שכל התחלות קשות צריך שהגדול שאינו קשה לו יחנך הקטן ולחזקו. כמו״כ חנוכת המזבח בכח המשכה עליונה).

ע״ע יעקב.

חכמה:

לד (מקור חסדים). פב (נק׳ אדם קדמאה). פו (ח״ע, ח״ת. חכ׳ נשים בנתה ביתה). צח ואילך (מאין תמצא. ח״ס). קמ״א (נק׳ כהן גדול המשמש לכתר, מקור לחסדים. נק׳ אבא עד״מ כמו אב). קסג״ד (תאיר פניו). קפח (אור

מים ושמן מתייחס לאור החכמה יש מאין). קצב־ג (מקור החסדים. כח מ"ה). קצח (דגן, מצה, טעמים). רלב (בחי' ארי', משל לבחי' כתר).
ע"ע או"א. חכמה ובינה. מוחין. נתיבות חכמה. ערמה. ציצית. תורה.

חכמה ובינה:
יז (ראי' ושמיעה). קצב (החכמה — נאצל כח החכמה להשיג במהות אוא"ס בראי'; בינה — נאצל כח ההתבוננות באוא"ס בבחי' שמיעה והבנה מרחוק). רלט־מ (אי"ע זל"ז, חיבורם). רנט (חיבורם ע"י מח'). רסג־ד (חיבור ברק המבריק להשגה דבינה — ע"י המחשבה).

חָלָב:
צט ואילך (דם נעקר ונעשה חלב — הפנימית ויותר מובחר שבו. ברכת שדים).

חלום:
קז (בזמן הגלות היינו כחולמים, חיבור הפכים). קי (יוסף פותר).

חן:
קעב (אתעדל"ע מצד עצמה. שקר החן וכו').

חנוך:
רנג־ד (ולמך — נשמות משמיטה הראשונה. ירידתן לתקן עולמות. אם לא חנוך גם נח לא הי' נשאר).

חנוכה:
סא (נר חנוכה).

חסד:
לד־ה (חכמה מקור החסדים, וברעד"ר דא"א מקור יותר הרבה). צ (יום א'. נשמת אברהם). קמא ואילך (נק' כהן ב' פי' אם נק' גדול). קעב (חוט של חסד מבחי' רב חסד).
ע"ע אברהם. חסד וגבורה.

חסד וגבורה:
קצו (המתקת גבורות ע"י שיר). רפו (חסד נק' אתה. וגבורתך לנוכח).
ע"ע או"א. גבורה.

חצות:
קנו.

חתן וכלה:
קעז (גודל השמחה).

ט

טבילה:
קכח (באש). קמח (במים. לז"א הטבילה באש).
ע"ע טומאה וטהרה.

טוב ורע:
מט־נ (בערבוביא, שבקדושה ושבנוגה). נה (הפרש גדול בין סור מרע שעדיין יש מקום ליניקה ומואס ברע שדוחה סט"א לגמרי). עח. עט.
ע"ע בירורים.

טומאה וטהרה:
קכח (כי קברי' למשה במאי טביל כו').

טל ומטר:
קיג (הפרש בין טל ומטר). רכב ואילך (טל בחי' אתעדל"ע מצ"ע, ולכן לא פעל על הטל, משא"כ מטר שתלוי באתעדל"ת. עתיד להחיות המתים בטל). רסח־ט (החילוק).
ע"ע מן. תורה.

טלית:
קכז.

טעמים:

ט״י (הארת הכתר, בניגון, מאיר בנקודת פני׳ הלב).

י

יד:

קפב־ג (הנוסח נטילת ידים. סתם ידים עסקניות. נט״י במים. נשיאת כפים למע׳ מהראש).

יהודה:

ע״ע יעקב.

יהודה, ר״י ברבי אילעאי:

קעד ואילך (בדורו עסקו בתורה במס״נ).

הוי׳; הוי׳ אלקים:

צ ואילך (ויקרא אלקים לאור דשם הוי׳ להמשיכו). צא־ב (המהווה. שנתגלה לאברהם). צג־ד (שילוב הוי׳ אד׳. הוי׳ שבנה״א. כי הוי׳ הוא אלקים. אז תתענג על הוי׳). צז (עד יעבור עמך הוי׳). קב ואילך (כנ״ל ע׳ צ). קד (שנתגלה לאברהם. בשילוב עם שם אד׳). קטו (בגדי לבן של כהונה). קסח (לא מפורש במגילה הגם שמרומז בר״ת וסו״ת). רו (הוי׳ בעלותו לעתיקא כאלקים יחשב). רח־ט (הוי׳ ואלקים, סובב וממלא, אצי׳ ובי״ע, פני׳ וחיצו׳ הכתר, ים וארץ, מל׳ דא״ס). רלג (משם הוי׳ נמשך בלי גבול). רלז ואילך (כמה בחי׳ בהתגלות שם הוי׳ עצמו וע״י שם אלקים. יו״ד של הוי׳. הוי׳ דלתתא דלעילא). עדר ואילך (גם ההסתר מבחי׳ שם הוי׳. אני הוי׳ לא שניתי). רעח (הוי׳ אלקיך — הוי׳ שבכל או״א מישראל).

ע״ע אבות. אור וכלי. אבי״ע. בינה. התבוננות. תענוג.

יהושע:

פד (כפני לבנה. איש אשר רוח בו ומשגיח לכל אחד בפרט לפי שכלול בו).

יובל:

ע״ע ר״ה.

יוחנן כה״ג:

קח ואילך (ביטל את המעוררים). קיד (ביטל את המעוררים — בזמן הבית שלא הי׳ אז שינה).

יום הכיפורים:

ע״ע פורים. ר״ה.

יו״ט:

רפז.

יום, לילה:

ג ואילך (ששת ימי המעשה — המשכת אור מלמעלה למטה, יום ראשון — משפיע חסד וכו׳. להוות ולהחיות. הפכו בשבת). צא־ב (סילוק והתחדשות החיות בעולם שנה ונפש. בחי׳ אברהם). קג־ד (כנ״ל). קכט ואילך (כנ״ל ע׳ ג). קנה (רוחני וגשמי). רלא (משל על בחי׳ קדוש וברוך למע׳).

ע״ע אור וחשך.

יון:

ע״ע גלות.

יונה:

קיב (בחי׳ יונתי).

יוסף:

נז ואילך (ביאור הסיפור עם בנימין והטמנת גביע הכסף כו׳). סא ואילך (תיקן ערמומיות הנחש במצרים. ליקט כל הכסף והעלה ניצוצות. עשה הכנה גדולה למ״ת). פו (השאיל ל״ז שנים לדוד). קי (פורת אותי׳ תופר פותר. נק׳

צדיק יסוד עולם). קסז (שרש יופיו). קפא.
ע"ע **דוד המלך. נחש. ערמה.**

יופי:
קסב ואילך (ענין יפ"ת ויפ"מ, בעבודה. מהתכללות כמה גוונים. ע"י תורה עבודה וגמ"ח בשמחה. יפ"ת ע"י מ"ע, יפ"מ ע"י מל"ת).

יוצר בראשית:
רכט (שיעור קומתו — רלו אלפי' רבבות פרסאות).

יחודא עילאה, יחודא תתאה:
קנט־ס. רי. עדר (יעקב והשבטים).

יחזקאל:
קפו.

יחידה:
צד. צה.

יין:
מה (וענבים בחלום). מח־ט (סחיטת יין, ב' בחי' יין המשכר; יין המשומר).
ע"ע **תורה.**

ים וארץ:
רח ואילך (גם פני' וחיצו' הכתר נק' ים וארץ, וכן מל' דא"ס. הפיכת ים ליבשה).

ים ויבשה:
רב ואילך (ב' הבחי' דעלמא דאתכסיא ודאתגליא, ב' בחי' שבמל' דאצי').
ע"ע **ים וארץ.**

ימין שמאל:
נה (רק מבחי' שמאל נדחה הרע לגמרי). קטז־יז (מיימינים ומשמאילים, ע"פ קו המדה. עתיקא כולה ימין).

יסוד (ספירת):
נח (פני' וחיצו' שבו, קיומו מדעת). סט־עב (בחי' צדיק, טוב). קי (יוסף הצדיק, בחי' יש האמיתי).

יסוד (הבנין):
קי (למטה היסוד מתחת לבנין והפכו למעלה).

יעקב:
יג (טעם שלבש בגדי עשו). כו (יעקב, ישראל — הארת הנשמה ומזלייהו). מא ואילך (גלל לבדו את האבן — לעורר מדת הרחמים). נח (דעת, טעם שאמר יהודה על בנימין "ועזב את אביו ומת"; "ואחיו מת"). עח־ט (יז שנה חי מעצמות החיות, לא מת, חי כפול משנות דוד). פה (השאיל לדוד כח שנים, המשיך בחי' רחמים). רנ־א (בירך את פרעה, שרש יעקב, לא מת ובכחו לברך, ע"ד חינוך הגדול את הקטן, וגם ברכה ע"ד הפשוט לפרעה). ערב ואילך (כשהשבטים אמרו שמע ישראל וגו', יעקב ענה ברוך שם וגו'. בחיר שבאבות. ואגידה לכם — מרמז על המשכת אלקות).
ע"ע **דוד. יחודא עילאה. רחמים.**

יצחק:
צג (שמחה). קד (כנ"ל).
ע"ע **אהבה ויראה.**

יצה"ר יצ"ט:
ע"ע **באר.**

יראה:
רצא.
ע"ע **אהבה ויראה. דוד המלך.**

ירידה:
פח (ירידה למקום נמוך ביותר יחסר

כח הפועל בנפעל:
קנז.

כינור:
רלט (מספר הנימין שבביהמ״ק, בימוהמ״ש, בתחה״מ).

כלב:
מא (מיד כלב יחידתי).

כל הגבוה יותר וכו':
יט (ראיית העין לגבי שמיעה).

כלים:
צ (הפרש כלי ואבר). ריח (מצד כח הגבול ושרש לגבול). רנו (ריבוי כלים — מעלת עולם התיקון).
ע״ע **אור וכלי.**

כסא:
ל (עולם הבריאה). קיז (גדולה תשובה שמגעת עד כסה״כ).

כסף:
נט (אהבה). סב״ג (טעם שליקט יוסף כל הכסף במצרים. שלמה נענש ע״ז שכסף לא נחשב בימיו).

כפילות:
ט (בשבת).

כפרה:
ע״ע **פורים.**

כרפס:
קפד.
ע״ע **פסח.**

כתר:
ט־י (בחי' טעמים. מאיר ברעו״ד. הארתו למי שלא יכול לעלות בעצמו. יחידה). ל ואילך (למע' מהשתלשלות — בחי' גלגלתא שלמע' מפרצוף אדם). לב״ג (א״א, מת״ת דאימא נעשה כתר לז״א). קיז (ממנו רחמים פשוטים והשפעה שלא ע״פ דין. נק' עתיקא). קלז (נק' מלך עילאה). קמו (טעם שנק' עתיקא). רד־ה (ממוצע בין כל עולם דאבי״ע). רחד־ט (פני' וחיצו' — ממוצע בין אוא״ס הפשוט ונאצלים מוגבלים, נק' סובב וממלא הוי' ואלקים). רכא (מט״ט קושר כתרים — בחי' יהי רצון).
ע״ע **א״ק. ארי'. אריך אנפין. מל'. עתיק יומין.**

ל

לאה ורחל:
מו (מחשבה ודיבור). קסז (כנ״ל).
ע״ע **רחל.**

לב:
ט (נקודת פני' הלב, גילוי ע״י בניגון. הארת הכתר ברעו״ד).

לבושים:
עב ואילך (מצות. עי״ז תוכל הנשמה להנות מאור עצמי' בג״ע. שרש הלבושים מבחי' גבוה ביותר). קיג ואילך (פשטתי את כותנתי — בגדי כהונה ומלכות). רנט (לבוש הא״ס גם קדמון). רסה (כנ״ל).
ע״ע **התלבשות. כהן.**

לויים:
יב (מעוררים אין דעתיקא ע״י השיר). קעט (עבודת הלויים להמשיך בחי' הוא לבחי' זה). קצו (שירם להמתיק גבורות). ריג־ד (כנ״ל).

לויתן:
ק.

לחות:

ער (כולו פנים).

ע"ע פנים ואחור.

לחם:

קיב (תורה). קצח (דגן יש בו הארת חכמה).

לימוד:

רצא (ללמוד הנהגות טובות מדרכי והנהגת ת"ח).

למד:

ע"ע חנוך.

לע"ל:

נא־ב (בלע המות לנצח. הנשמה תהי' ניזונית מן הגוף. שלימות הבירור). נג ואילך (כנ"ל). נה (דיחוי הרע לגמרי, דלא כבזמן ביהמ"ק). עד ואילך (עין בעין יראו, יתגלה האור שבהמצוה עצמה. ב' ראיות: איך שהוא קדוש ומובדל; איך שמאמיתית המצאו נמצאו הכל. ראיית המהות). פז (עליית המל'). קעד (יום שכולו שבת). קעט־פ (גם ביום ההוא לא יתבטל מגילת אסתר). קפג (גם מלמטלמ"ע תהי' כמו וישא אהרן). רי (השפעה דמלכות). רלו (ועמדו רגליו). רלח (עיר אלקינו יהי' בחי' שם הוי'). רעח־ט (יאיר סובב בממלא).

ע"ע גאולה. דוד המלך. מיתה. נהר.

מ

מאמרות, עשרה מאמרות:

ד־ה (מא' אחד וי' מאמרות, ירידה והשתל' בהם). כ ואילך (ממל'. הטה אזנך — לשמוע להבחין העשרה מא'. שרשם במדות). קלא (כנ"ל ע' ד). רסד (בראשית נמי מאמר — מחשבה שמחשבתו ית' מהווה).

ע"ע ביטול. בריאת העולם.

מבול:

רנד (הי' לטהר הארץ, לולא חנוך הי' העולם חרב לגמרי).

מגילה:

קסח־ט (שם הוי' אינו מפורש אלא מרומז בר"ת וסו"ת. ענין ד' הנערות). קעט־פ (כנ"ל אין שם הוי' מפורש אבל מברכים בשם ומל'. מגילת אסתר לא תיבטל, שרשה. נק' אגרת).

מִדְבָּר:

ל־לא (אשר לא ישב אדם שם למעליותא — למע' מבחי' אדם דאצי').

מדות:

ד (מקיף לדיבור). ו (דוקא כשיש זולת). ט (בעת תוקף המדה א"א לדבר, יכול לגלותה ע"י ניגון). פג (מקור הראשון בחכ', בעתיקא). קלא (כנ"ל ע' ד). קלג (כנ"ל ע' ו).

ע"ע גבול, בל"ג. מוחין ומדות.

מדי:

ע"ע גלות.

מהות ומציאות:

סז (הנשמה). סט־ע (ידיעת המציאות ולא המהות — ג' מדריגות). עו (לע"ל ראיית המהות). קז (ראי' ושמיעה). קצג (כח מ"ה — בלי מהות). קפד (בבי"ע מתגלה רק מציאות הספי' לא מהותם). קפז ואילך (השגתינו בספי' וכו' היא השגת המציאות לבד. נבואה — ראיית המהות).

ע"ע השגה. מלאכים.

מיתה:

נא־ב (ענינה, אם יהי' לע"ל באוה"ע. מאן דנפיל מדרגי'). נג ואילך (כנ"ל). רנ (יעקב לא מת — לא הי' בבחי' השבירה).

מלאכים:

כז ואילך (מהיכן להם חיות. אכלו ע"י שעמד אברהם עליהם תחת העץ, אך לא הוצרכו לשתי'. ב' מדריגות במלאכים). סט־ע (הרגשת אלקות והתפעלות וכלות הנפש. רק מבחי' מלכות). פג (מלאך אלקים). קז (הנק' אברים דשכינתא). קטז (העלאה והמשכה על ידם). קיח (נק' מעיים). קכ ואילך (קטרגו על נתינת התורה, מצד שרשם, לבסוף נתנו מתנות — סודות). קנה (אמירתם קדוש וברוך). קנא (נשרפים כשנמשך להם גילוי יותר מרגילתם). קנד־ח (כשהגילוי יתר על המדה הם מתבטלים). קצא־ב (הושיט כו' ושרפן. משיגים רק המציאות ולא המהות ולכן רוצים להיכלל). רכ־א (מעלת עבודתם. מט"ט קושר כתרים — בחי' רצון חדש. מזככים אותיות התפלה). רכח ואילך (לצורך התהוות). רלז (ביטול בגילוי יותר מדי). רנט (רכב אלקים כו'). רסא (כנ"ל). רסה (רבותים אלפי. יש שנק' עצי היער, דשא ועשב). רעד־ח (הושיט כו' נשרפו מגילוי יתר על המדה).

ע"ע ביטול. עשב.

מלך:

ב (איש פשוט הרוצה לבקש מאת המלך מביא דבר חדש כמו צפור המדברת). פב (אין עצמותו מתפשט על המדינה ולא עצם חכמתו וכו'). קלז (מלך לעילא ולתתא). קמ ואילך (ממוצע. מלך עילאה ומלך לתתא). קמד (פי' מלך מלכי המלכים. פי' ארוממך אלקי המלך). קפד־ה (לית לי' מגרמי' כלום כי אין מלך בלא עם, שונה ממלכות שלמעלה). רפח־ט (משיכת לב המלך ע"י דבר חדש, משל ציפור המדברת). רצ (פעם ראשון בתורה שנז' מלוכה היא בקי"ס).

ע"ע דוד המלך. העלאת מ"ן.

מלכות:

כ (אותיות עש"מ). מה ואילך (נמשלה לדיבור דוקא, מהווה יש מאין). צד־ה (בינה שבמל'. מל' נק' יש לגבי המקוריים). קי (ד' בחי' אחותי רעייתי יונתי תמתי. דעת תחתון הארה משא"כ יסוד). קיא (עלייתה כנגד נה"י נק' אחותי, כנגד חג"ת נק' רעייתי וכו'). קיב (בחי' תמתי — שווין בקומתן). קכו (כלת משה). קלז (מלכות שבעליון נעשה כתר להתחתון בכל מקום). קמא ואילך (ממוצע. מל' דאצי' כגוונא דמל' דא"ק. נק' מלך תתאה, יורדת לברר בירורים, נק' כהן). קמד־ה (נק' אלקי המלך, ארוממך וגו' — לרומם במל' דא"ס). קפד־ה (לית לה מגרמה כלום — חילוק בזה בין מלך למטה לספי' המל' למעלה. מקבל אור מז"א ומשנה לגמרי. מדת ההתנשאות בה ולא בז"א, כח ההתהוות). קץ (התנשאות דמל' היא להוות ולהחיות הנבראים. הספי' לית לה מגרמה כלום שצריך התעוררות או מלמעלה או בהעלאת מ"ן). רב ואילך (ממוצע, ב' בחי': מקבל מלמעלה ומשפיע לבי"ע, ים ויבשה, העלם וגילוי. השפע מתעלמת בה). רו־ז (מבחי' מל' דז"א נבנה ספי' המלכות. ט"ס דמל' מתלבשים בבי"ע ולא כתר מל', דאיהו

יא:
קכב (סממנים. כתרין דקליפה. אותי' בקדיש).

יז:
עח (בגי' טוב).

כח:
עז (דוד קבל כח שנים מיעקב).
ע"ע **יעקב.**

לז:
עח (דוד קבל לז שנים מיוסף).
ע"ע **יוסף.**

ע:
עו (ז"מ כלול מי'). פג (ע' שנה דדוד).

קמ:
עט (ב"פ ע' — עין בעין יראו).

רבותיים אלפי:
רסה־ו.

מעשה:
ע"ע **יום. מחדו"מ.**

מצה:
קכז. קפד. קצז. קצח (שרש ענין מצה). רטו (נמשך בה מהות אבא מה שא"א להשיג ע"י התבוננות).
ע"ע **פסח. קידוש.**

מצוות (מ"ע; מל"ת):
א ואילך (מצות גשמיים ע"י אדם גשמי ובכחם לתקן העולם ולהוסיף אורות באצילות). סה (ענינן לעשות לבושין לנשמה). צה ואילך (הרצון ותענוג שבמצוות, הגבה למע' מהרגשת התענוג בתורה ותפלה. שכר מצוה מצוה). קכה (מקיפים). קכד־ט (הקב"ה מקיים כל המצות — המשכת אוא"ס בע"ס, ע"י שישראל עושין המצוות תחלה. בזמן הזה להוסיף אורות באצי'). קמה (ל' צוותא, ל' ציווי). קסג־ד (תואר האברים דמלכא ע"י מ"ע, מראה פנים ע"י מל"ת). קסה־ו (קיום המצוות בשמחה וטוב לבב ביחד עם קב"ע. מתנה באתעדל"ע שבעשייתן יומשך תר"ך עמודי אור). רטז (שכר מצוה מצוה, לע"ל יתגלה מהותה). רכג (קיומן תלוי בדקדוק א' מדברי תורה). רנו (עשה דוחה ל"ת, מצד נעוץ סוב"ת).
ע"ע **לע"ל. מלמעלמ"ט, מלמטלמ"ע. מצח. רוממות. תורה. תשובה.**

מצח:
לב (מצחא דא"א ודז"א — החילוק). לד (התגלות מצחא דא"א במצחא דז"א. משל ההסכם). לו (בכתבי האריז"ל שמכל מצוה מאירה במצח).
ע"ע **אדם.**

מצרים; יציאת מצרים:
סב (כתר דקליפה. החמישית לפרעה). קצג (יציאת המוחין ממיצר הגרון). קצו ואילך (ענינו יציאה ממיצר הגרון, ג' שרי פרעה, הגשמה מתאוות וכו'). ריג ואילך (נת' ענינו שאו"א האירו בז"א ע"י יציאה ממיצר הגרון וכו'). רלט (גם בקדושה. הטענה של משה הן בנ"י לא שמעו אלי. התשובה: ויצוום). רמט ואילך (ריבוי נשמות נולדו במצרים, יצאו חלק החמישי. אמר ה' אל תירא מרדה מצרימה גו'). רנא־ב (חשבון הניצוצות שהעלו ממצרים, טעם שכל הגלויות נק' על שם מצרים). ערה (מיצר הגרון מעכב ההתבוננות מלהגיע ללב, יצי"מ ע"י לימוד אגדה).
ע"ע **יוסף. ישראל, נש"י.**

מקיף, פנימי:
מג־ד (מקיפים דוחים את החיצונים). סז (בנשמה).
ע"ע **ממכ"ע, סוכ"ע. פה.**

מרדכי:
קסח־ט (בחי' גבוה מאד). קעו ואילך (ויהי אומן את הדסה — להמשיך חוט של חסד. הי' צדיק גמור אבל נק' ע"ש דורו מירא דכיא — ראש לכל הבשמים שע"י תשובה. הפיכת מחשבת המן).

משה:
עב־ג (חי מלחם רוחני ע"י שבא בתוך הענן). קא (ואלדד ומידד). קכ ואילך (בשעה שעלה למרום לקבל התורה, שקו"ט עם המלאכים ולבסוף נתנו לו מתנות, שבית שבי — כמה פי'). קמח (קבורתו. ולא ידע איש וגו'). קפו (דרגת נבואתו). רד (ואהרן — בחי' ממוצע). ריא (בוקע ים לפני — למע' ממשה). רלט (טענתו. ויצוום — חיבורו עם אהרן, חו"ב). רמא (בקשתו ליכנס לא"י. משמיטה הראשונה. גם מטה שלו). רנג ואילך (משמיטה הא'. ירידת נשמתו כדי לתקן כו'. יותר ביטול). רנו ואילך (שרשו מתהו. נערץ תחב"ס וסוב"ת הי' בעיניו דבר חדש ממש והשפיל עצמו. כבד פה כו'. אמר שלח נא גו'. מענת ה' אליו, חיבור תהו ותיקון).

משלים:
ב (ציפור המדברת). ג (משלי השועל והזאב). יג־ד (כנ"ל). עב־ד (המצאת משלים מבחי' גבוה יותר. שלמה ור' מאיר. תורה נק' משל הקדמוני). קפז ואילך (חילוק בין המשל להנמשל למעלה). רלא ואילך (כל נברא משל לשלמעלה. משל המפה. תורה נק' משל הקדמוני).

משנה:
קמו ואילך (טעם שנק' שפחת השכינה ואתתא דנער, מברר מנוגה. קבורת משה במשנה).
ע"ע **נער.**

משפיע מקבל:
נז ואילך (התקשרות העלאת מ"ן — כמה בחי'). פט־צ (הרב משער כלי המקבל תחלה ואח"כ ממשיך האור). קב (כנ"ל). קפה (מלכות, מקבל צריך לקבל תחלה ואז תשפיע כי לית לה מגרמה כלום). רג ואילך (ההשפעה צ"ל ע"י ממוצע, כמו המתורגמן. נמצא הממוצע הוא בחי' מקבל וגם משפיע, העלם וגילוי שבו).
ע"ע **העלאת מ"ן.**

מתנה:
פח (שאלה היא מתנה ע"מ להחזיר, לע"ל). רכה (ניתן להראוי).

מתן תורה:
יב־יג (בשבת). רלז (התגלות שם הוי').
ע"ע **אברהם. יוסף. שבת. תורה.**

נ

נאצלים:
יז (אי"ע ממאציל, אופן קיומם).
ע"ע **אבי"ע.**

נבואה:
קפו ואילך (חלוקי דרגות בנביאים. הארת אצי' שביצירה ובריאה, רק מנצח והוד. ופני לא יראו, ראיית המהות).
ע"ע **רוח הקדש. שמעון, רשב"י.**

נ"ך:
קעט־פ (יתבטלו חוץ ממגילת אסתר).

נבראים:
קנא (ביטולם).
ע"ע **בריאת העולם. דצח"ם.**

נהר:
עא (היוצא מג"ע). קא (יג נהרי דאפרסמונא דכיא). ריב (בקיעת הנהר לע"ל). רטד־יז (כנ"ל). רמב (ד' נהרות, בהן נפלו הניצוצות בשבה"כ, עיקרן בנהר פישון הוא נילוס). רמז ואילך (הניצוצות נפלו בד' נהרות היוצאות מג"ע). רעח (נהרות המכזבים).

נח:
ע"ע **חנוך.**

נחוניא, ר"נ בן הקנה:
קפז. קפט.

נחש:
יד (בירור ערמימותו). סא (יוסף הסיר ערמומיות הנחש).
ע"ע **ערמה.**

נטילת ידים:
ע"ע **יד.**

נטיעה:
צד־ח.

ניגון:
קצה (טעם שקול מעורר הכוונה). ריג־ד (נעימות שיר הלויים. כל בעלי שיר כו' יוצאין ונמשכים וכו'. שונה מזה קול מעורר הכוונה).
ע"ע **שיר.**

ניצוצות:
יג (עלייתן בשבת — מקור מוחין לחול. על כל מוצא פי הוי' יחי' אדם דלעילא). רמח (נק' גרים).
ע"ע **גלות. מצרים, יצי"מ. נהר. שבירת הכלים. תהו, תיקון.**

נישואין:
קכה־ו (כלת משה).
ע"ע **חתן וכלה.**

נסים:
קסט (נגלים ונסתרים).

נעוץ תחלתן בסופן וסוב"ת:
רנה־ו (רק בעולם התיקון. כן גם במצות מעשיות. למשה הי' זה דבר חדש ממש).

נער:
קמו ואילך (מט"ט. טעם שז"א דיצירה נק' נער. אתתא דההוא נער — משנה).

נפש האלקית, נפש הבהמית:
כו (רק הארה מנה"א שורה בנה"ב). עה־ו (הנשמה מראה לנפש השכלית ביטול היש לאין, ע"י התבוננות והיפוך נה"ט עולה הנשמה בבחי' גבוה מאד). צג (המשכת אור הוי' דנה"א).

נפש השכלית:
ע"ע **נה"א, נה"ב.**

נפש וגוף:
כו־ז (הארת הנשמה שבגוף מתחזקת ע"י המאכל, החילוק בין קודם שנולד ואחריו). סו־ח (מבשרי אחזה כמו שהנשמה ממלא הגוף כך הקב"ה ממלא העולם, ואין התחלקות בהעצם רק בהארה. משל מאור הנר).
ע"ע **לע"ל. נפש וכחותי'.**

נפש וכוחותי':
יח ואילך (הארה מן הכח מלובש בכלי. משל על הספירות). סח (התחלקות הכחות אינה בעצם הנפש. כח המוליד לוקח מהעצם). צד (מעלת התענוג). צה (כח הרצון אין לו תפיסא בכלי הגוף ומ"מ נשמעים לרצון, ונק'

חשך). קז (כח המדמה, כח ההבחנה). רפב (הכחות הן בחי׳ בפנ״ע, כאור ממאור וכענף מאילן. משל על אצי׳).
ע״ע ראי׳ ושמיעה.

נרנח״י:
מא (מיד כלב יחידתי, גם ממחשבה בעלמא נעשה לבוש צואה ליחידה). צד (יחידה). קט (יחידה — לבי ער).

נצח והוד:
קפב.

נקודה קו שטח:
צד (ראשית נקודת הנפש שלמע׳ מהתחלקות קוים).

נקודה, ספירה, פרצוף:
רנד ואילך (חילוק בין ספי׳ דתהו ודתיקון).

נר:
ע״ע אור.

נשיאת כפים:
קפג (תורה נשיאת כפים מלמעלה למטה. הגבהת הידים למע׳ מן הראש. חילוק מנט״י).

נתיבות חכמה, לב נתיבות חכמה:
רפו (שבמל׳).
ע״ע ציצית.

ס

סוכה:
קכח.
ע״ע ענן.

סוס:
קיד (אותי׳ נק׳ סוסים). רלו.

סוף מעשה במחשבה תחלה:
יט.

סט״א:
נג (גם בימי שלמה הי׳ קצת יניקה). נה (דיחוי לגמרי ע״י אתעדל״ת שנש״י שונאים רע בתכלית. בזמה״ג יריב ה׳ ריבנו להסיר יניקתם גם בלי אתעדל״ת).
ע״ע טוב ורע.

סנד״ל:
רכח.

סנהדרין:
ז־ח (ב׳ דיעות בפי׳ שהיו נושאין ונותנין כל הלילה: לרש״י — לעצמו; לרמב״ם — עם בן זוגו). קלד (כנ״ל).

ספירות, עשר ספירות:
טז־יז (נק׳ בלי מ״ה היינו לגבי הנבראים, ולא לגבי עצמות. אי״ע נאצל ממאציל). כ (כלים לבד להארת המאציל). קמא (אלקות, איהו כו׳ חד). רה־ו (ג״ר וז״ת — ב׳ בחי׳ ממוצע. בג״ר שאלה אסורה ששייך לעצמותו, העלם וגילוי). רל (לפי׳ האריז״ל חיוהי מוחין, גרמוהי מדות). רנד ואילך (חילוק בין ספי׳ דתהו לתיקון).
ע״ע כהן. מהות ומציאות. נפש וכחותי׳. (עי׳ כל ספירה בערכה הפרטית).

ספירת העומר:
קפד. ר (סדר והדרגה אחר הדילוג). ריח.

ע

עבד:
ע״ע דוד המלך. קבלת עול.

ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן:
יג (עליית ב״ן למע׳ ממ״ה אחר הבירור).
ע״ע אמת.

עדות:

ל ואילך (אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם).

עולם:

קי־א (מל'. א־ל עולם). קיב (בי־ה צור עולמים). קכד (פי' בלי שינויים). קעה (ש"י עולמות שבבינה). רפב (אצי' נק' ג"כ עולם).

ע"ע **אבי"ע. בריאת העולם. עלמא דאתגליא, אתכסיא.**

עולם הזה, עולם הבא:

צה־ו (ג"ע נק' עוה"ב, להנחיל אוהבי יש. תשובה ומע"ט למע' מעוה"ב, מרוב כל).

ע"ע **אור וחשך. ג"ע.**

עולם שנה נפש (עש"ן):

רכז ואילך (בספר יצירה נפש בחי' מל' היא בחי' אחרונה אבל לפי אדה"ז נפש היא בחי' חיות הגבוה מכולם — התיווך).

ע"ע **התחדשות.**

עיבור:

קמח (עיבור שני).

עיגול הגדול:

רסה (בחי' אצי' דכללות, בלי מספר).

עיגולים ויושר:

רנה (חילוק בין תהו ותיקון).

עילה ועלול:

ח (העילה משפיע רק חלק התחתון כי הג"ר בבחי' דביקות לקבל מעילה שלה). קלד־ה (כנ"ל).

ע"ע **השתלשלות.**

עין:

טז (עינא פקיחא דלא נאים). כא־כב (הבקשה "פקח עיניך". תנועת העין מורה יותר מדיבור, שרש העין בחכ' העצמית. גבינים). כג (גבינים). כד (עינא פקיחא דלא נאים. בקשת דניאל פקח עינך). עד ואילך (עין בעין יראו לע"ל ע"י וראו מי ברא אלה דעכשיו). עה ואילך (עין דלתתא דלעילא, עין בעין יראו). צב (ברכת פוקח עורים). קד (כנ"ל). קח־ט (היוצר עין גשמי וגם עינים עליונים הלא יביט בעצמו גם למע' משרש העינים, בחי' עינא דעתיקא ולמע' מא"ק). קיב (יונתי בחי' הסתכלות חכלילי עינים).

ע"ע **גאולה. ראי' ושמיעה. שבת.**

עלי':

ט (בשבת. ע"י שיר וזמרה). קמח־ט.

ע"ע **שבת.**

עלמא דאתגליא, דאתכסיא:

מו (ממח' ודיבור). קסז (לאה ורחל). קעט (הוא, זה). רג (ים ויבשה). רפו (ז"א — אתגליא).

ענבים:

מט (ענבים לבנים יפה לחלום).

ע"ע **יין.**

ענן:

קכד־ה (דאהרן, אור מקיף. סוכה).

ע"ע **עשן.**

עץ:

רכה (עצו כפריו). רפב (משל מענפי האילן לאצי').

עץ הדעת, עץ החיים:

כז־ח (עמידת אברהם תחת העץ). נ.

עצמותו ומהותו ית':

קיג (לא שניתי). קכז (לא שניתי ויקחו לי — אותי. הגם שלא תופס מקום).

קמה־ו (ויקחו לי — לעצמותי. כל מקום שנא' לי אינו זז לעולם, אני ה' לא שניתי — עצמות, ומ"מ כ' שם הוי'). קנט (הוא ית' לבדו אמיתית המציאות). רנט (קדמון, גם לבושו א"ס). רסב (א"ס ב"ה קדמון לכל הקדמונים). רסה (הוא ית' קדמון לכל הקדמונים וגם לבושו ית' כביכול).

עקודים:

פט (אור קדם לכלי). קב (כנ"ל).

ערמה:

יג־יד (בירור ערמה דקליפה ע"י ערמה דקדושה, שרשה גבוה מאד, בחי' ח"ס). סא ואילך (אינו חכמה רק להעלים, יוסף הסיר ערמומיות הנחש. יעקב אמר שהוא אחיו ללבן ברמאות).

עשב:

ה (נשאו דשאים ק"ו בעצמם — קאי על המלאכים הממונים. דשא ועשב — ב' מיני מלאכים). קלא־ב (כנ"ל). קנז (כנ"ל). רסו (כנ"ל).

עשן:

רכז. רסז (ענן ועשן ענין א'. הר סיני עשן — בבחי' ביטול. עשן הקטרת). ע"ע **עולם שנה נפש.**

עת:

קנט־ס (שינוי עיתים, מורה על מציאות שאינה אמיתית).

עתיק יומין:

יב (מלשון המעתיק הרים — נעתק ונבדל). נט (פני' וחיצו'). עא (ממל' דא"ק. התגלות עתיק בבינה). קמו־ז (ל' זקנה). קעו (על הוי'. ענינה בעבודה). קפג (עליית הידים בעתיק). קפו־ז (פני' אבא פני' עתיק ולא ידעתי כו'. ל' נעתק ונבדל, ולכן גם אבא לא נגלה לנביאים). רכד־ה (ז"ת, ג"ר). רמה־ו (בג"ר דעתיק לא הי' שבירה, משם כח לחנך המזבח. נעתק מיומין — המתנשא מימות עולם). רנ־א (שרש יעקב בג"ר דעתיק. אין כנגדו בלעו"ז). ע"ע **אבא ואימא. בינה. כתר. עין.**

פ

פה:

רנז (משה הי' כבד פה. מי שם פה. הבל הפה נעשה אור מקיף).

פורים:

קע־א (ע"י מס"נ הי' הקיום וקיבול על מ"ת. יום הכיפורים — כפורים כי בפורים נמחל גם חילול השם בפרהסיא. טעם שכתוב וקיבל היהודים לשון יחיד).

פלשתים:

מב (הוללות וליצנות).

פנים:

קסג־ד (הארת פנים, שרשו).

פנים ואחור:

רז. רכד (שבתורה. ולא בלוחות). ער (שבתורה, חיבורם). ע"ע **תורה.**

פנימיות וחיצוניות:

קטז (חילוק קרבן ותפלה). רח (פנימיות וחיצוניות הכתר נק' ג"כ ים וארץ, הוי' אלקים, סובב וממלא). רצ (בכל דבר יש פני' וחיצו', כמה דוגמאות. קיום העולמות בליל ר"ה מחיצו').

פסח:

קצ ואילך (גומרין הלל בליל פסח.

קידוש. מצה וכרפס הם שלא כסדר דקטנות ואח"כ גדלות דאו"א). קצו ואילך (הדילוג הגדול של מוחין עליונים. ביאור הסדר דקידוש ואח"כ מצה כו'). רא (דילוג, כמו תשובה, שלא על הסדר אלא קידוש ואח"כ מצה כו').

ע"ע ישראל, נש"י. מצה. קידוש.

פרדס:

ע"ע רוח הקדש.

פרכת:

קעו.

פרסא:

כז. כח.

ע"ע יוצר בראשית.

פרעה:

מה ואילך (פריעה והתגלות כל נהורין). רא (על ידי הקרבתו באו לתשובה יותר מיוהכ"פ). רב ואילך (ופרעה הקריב — לתשובה). ריא. רלט (בנה"ב).

ע"ע יעקב. כוס. מצרים, יצי"מ.

צ

צדיקים ובעלי תשובה:

עב (עמך כולם צדיקים. צדיק עליון וצדיק תחתון). קסב (הפרש רחל ואסתר כמו ההפרש בין צדיקים ובע"ת).

ע"ע בינוני. יוסף.

ציור:

סח (לא יתכן ציור ותמונה באלקות).

ציץ:

לה (ענינו).

ציצית:

קכז (שערות. לב חוטין — ל"ב נתיבות חכמה).

צל:

קער"ז (משל הילוך הצל).

צלם ודמות:

לג (דז"א דא"א).

צמצום:

קצו (צ"ל צמצום להוות עולמות ומ"מ אינם מתבטלים אח"כ מריבוי האור). רט. רי־יא (לגבי עצמותו צמצום וגילוי שווים). רפג־ד (להתהוות אצי' צמצום ומקום פנוי).

ע"ע שמחה.

צפור:

ב (משל צפור המדברת).

ק

קבלת עול:

קסה (צ"ל עבודת עבד ביחד עם שמחה).

קדושה:

לו (כלל שתמיד נשאר רשימה כי לא נעקר לגמרי). קנה (קדוש וברוך). רלא (כנ"ל).

קדיש:

פז. קכב (יתגדל ויתקדש — יא אותיות).

קדש הקדשים:

קמ (א"ק, כתר).

קו, קווים:

כג־ד (החכמה. עושה מדידה וקווים ברצון ותענוג). קטז־יז (מדידת השפע

ע״פ דין ומשפט). קמ־מא (כהן קו ימין, חכ׳ חסד). קפב (קו האמצעי). רט (הקו נק׳ ממכ״ע). רנט־ס (שרש הקו). רסה (שרש הקו ממל׳ או מת״ת דא״ס).
ע״ע נקודה קו שטח.

קול:

קצד ואילך (מעורר הכוונה — הטעם. דוגמתו למע׳. ז׳ קולות דהוי׳. קול הלויים). ריג־ד (כנ״ל מעורר הכוונה, שונה משיר. רק יוצא מהגרון אבל אין גשם הגרון כלי להוציא הקול).
ע״ע התחלקות.

קטרת:

קכב (מתנה ממלה״מ. יא סממנים כנגד יא כתרין דמסאבותא). רסז (תוקף התקשרות לאלקות).

קידוש:

קפד. קצז. קצט ואילך (קדימת כוס קידוש למצה).
ע״ע פסח.

קירוב וריחוק:

קעז (קירוב שאחר הריחוק הוא בתגבורת יותר, כמו בחתן וכלה, תשובה).

קליפות:

סט (גם מציאות אלקות אינו מורגש רק בריחוק). רנא (יניקתם רק בסיבת השבירה, מז״ת).
ע״ע אדם הראשון. סט״א. קרבנות.

קנין:

צח (שמים וארץ).

קרבנות:

קטו (ריחם מפקח השינה, נק׳ לחם. ע״י כהן בבגדי כהונה. ריח ניחוח לה׳ — תוס׳ אור בהוי׳). קמג־ד (העלאת ניצוצות. מיכאל מקריב נשמות). קעח (עולה עד רזא דא״ס — הטעם. גודל השמחה בכל העולמות). רכג (תלוי׳ בדקדוק א׳). רמג ואילך (העלאת חלב ודם תמצית החיונית של הבהמות כו׳ — העלאת מ״ן דנוגה. נק׳ אשה — אש ה׳, המשכת מ״ד. חנוכת המזבח ע״י המשכה מג״ר דעתיק). רסט.
ע״ע תפלה.

קריאת שמע וברכותי׳:

לט (בא למס״נ ואהבה בכל מאדך). קמט ואילך (הוי׳ אלקינו הוא קיבול על אנכי, ה׳ אחד קיבול על לא יהי׳ לך. פי׳ אחד). רנו (סיפור הינוקא). ערב ואילך. רעו ואילך (ר״ת שאו מרום עיניכם, ע״י לימוד אגדה. ק״ש קיבול על אנכי ולא יהי׳ לך, מהיכן זכו לק״ש. פי׳ ברוך שם וכו׳ שענה יעקב להשבטים).
ע״ע אחד. התבוננות.

קריעת ים־סוף:

רא (ואתם תחרישון. מל׳). רט ואילך (הפיכת ים ליבשה, ע״י שהאיר יש אמיתי שהעלם וגילוי שווים לפניו. טעם שנקרא קריעת הים. לפני משה. מראה באצבעו ואמרו זה. הגיעו לביטול במציאות). רטד־יז (ולע״ל יהי׳ בקיעת הנהר). רצ (פעם ראשון שנד׳ מלוכה).
ע״ע ים וארץ. ים ויבשה.

ר

ראי׳ ושמיעה:

יז ואילך (ראי׳ ושמיעה — רק כלים ולבוש החיצון לכח הנפש, מחבר בין גשם ורוחניות הנפש. שרשם מחו״ב).

יח (אינו דומה שמיעה לראי'). יט־כ (ראי' והבטה שלמע', קיום לנאצלים). קו (ראי' שבנה"א לאסתכלא ביקרא דמלכא, בזמן הגלות חסר ראי' וגם שמיעה נשאר רק כח המדמה כבחלום, התוצאות באהבה וכו'). קז ואילך (דוגמת ראי' ושמיעה למעלה, עיני ה' אזני ה'). קפח־ט (מהות ומציאות). קצא־ב (חו"ב. אינו דומה שמיעה לראי'. מציאות ומהות).

ע"ע **אזן. גאולה. השגחה. חו"ב. נבואה. עין.**

ראש השנה:

רפז־ח (המשכת חיות כללית, ע"י עבודה, גם יוהכ"פ נק' ר"ה ביובל). רפט־צ (ער"ה לעת ערב מסתלק החיות משנה שעברה, ע"י תק"ש ממשיכים חיות חדש. החיות בין ליל ליום ר"ה מחיצוניות).

ראש חדש:

רצ (בר"ח הדיבור מקבל מחכ').

ע"ע **שבטים.**

רגל:

רלו־ז (ועמדו רגליו. אותיות). רסב (ועמדו רגליו — דא"ק). רצ (צרורות).

רוח:

ע"ע **איש ואשה.**

רוח הקדש:

ס (בשמחת בית השואבה). קפז ואילך (רק אורות דיצי' ובריאה, וכן אותם שנכנסים לפרדס).

רוממות:

קמד ואילך (תרומה. ארוממך אלקי המלך. רוממות בעצמותו ע"י מצוות. בחי' מל').

ע"ע **תרומה.**

רושם:

לו (כלל בקדושה שאף כשמסתלק נשאר רושם).

רחל:

קסב ואילך (יפ"ת ויפ"מ). קסז (ה' קטנה. טעם שאהב יעקב את רחל הגם שלאה גבוה יותר. בזמן הבית נק' כנס"י בשם רחל).

ע"ע **ישראל, נש"י. לאה ורחל.**

רחמים, (יג מדה"ר):

מג (יעקב. לעורר רחמים בשעת תפלה, ע"י דחיית החיצונים). פה (יעקב. כח אדנ').

ריח:

קיד (מפקח שינה). קסט (שרשו, בחי' תשובה שלמע' ממצוות). קעז (תשובה בחילא יתיר). רמד (קרבנות נק' ריח ניחוח לה').

ע"ע **קרבנות.**

רדל"א:

צה (מקור מל').

רעותא דלבא:

לז (בא לזה ע"י מיצר המנגד).

ע"ע **אהבה ויראה.**

רצוא ושוב:

רסז.

רצון:

כג (למע' מקווים). לב (רצון עליון ותחתון — מצחא דא"א ודז"א). לד־ה (רצון עליון ותחתון, והסכם, במנחת שבת עת רצון — התגלות רצון דא"א ברצון דז"א). מ (ביטול כל רצון זר). צה־ו (נק' חשך).

ע"ע **אהבה ויראה. נפש וכחותי'. קו. תפלה.**

השכינה). קכב (סילוקה, והחזרתה ע״י אברהם ומשה).
ע״ע גלות. משנה.

שכל:
ע״ע מוחין. קו, קווים. תענוג.

שכר ועונש:
סה־ו (עיקר השכר בתחה״מ). קנח (מזה ראי׳ למציאות העולם).

שלג:
קנד־ה (שלג העליון ענין גבוה מאד).
ע״ע ארץ.

שלמה המלך:
מו. סג (אין כסף נחשב למאומה אבל זהב הי׳ חשוב. ונענש כי כסף עיקר בדירה בתחתונים).

שם:
סט. צט (ושמי הוי׳ — שמי של עצמותי, טעם שלא נודעתי לאבות). קלז (רזא דשמא קדישא). קמה (ואברכה שמך — בחי׳ מל׳ דא״ס). קעט (כשהקב״ה עושה דין ברשעים מתגדל שמו).
ע״ע אדנ־י. אהו״ה. הוי׳. מגילה. שד־י.

שמחה:
מח־ט (שבבחי׳ יש ושבבחי׳ ביטול). ס־סא (ע״י שמחה יכול התחתון לעלות למעלה ממדריגתו. שמחת בית השואבה בביטול. שאבו רוה״ק). צג־ד (בחי׳ יצחק. מהתחדשות היפך הצמצום). צו־ז (בשמחה ובטוב לבב מרוב כל). קסד ואילך (עיקר העבודה בשמחה, מלבד אהוי״ר. כפל הלשון ״בשמחה ובטוב לבב״. אינו סותר לקב״ע. ממה שבחר בנו לקיים מצותיו, ומתבונן מי הוא המצווה. אתעדל״ע שלמעלה מאתעדל״ת). קעז־ח (תגדל השמחה מקירוב שאחר הריחוק כמו בשמחת חו״כ, בתשובה, בקרבנות, בדורו של מרדכי). רמד (רני ושמחי — מ״ן ומ״ד).
ע״ע בירורים.

שמיטה:
רמא (משה, משמיטה ראשונה, גם מטה שלו. בני אדם של שמיטה זו נחשבים הבהמות של הראשונה). רנב ואילך (עוה״ז הוא שמיטה שני׳ ממדת הפחד ולפניו הי׳ ממדת החסד — פלוגתת האריז״ל והמקובלים בזה. נשמות משמיטה הא׳ שנמשכו לשמיטה זו כדי לתקן).

שמים וארץ:
ע״ע קנין. רקיע.

שמיעה:
ע״ע ראי׳ ושמיעה.

שמן:
סא (של נר חנוכה).

שמעון, רשב״י:
ז (במערה ניתוסף בחכמתו גם בלא השפעה לזולת [אף שהי׳ ר״א בנו עמו]). קלג (כנ״ל). קפז ואילך (השיג ברוה״ק הגבה למע׳ ממה שראו הנביאים. השגת המציאות ולא המהות. חכם עדיף מנביא).

שמש ולבנה:
קפה (אור הלבנה משנה אור השמש לגמרי להיות אור חדש, הוכחה).

שנה:
עח (ל׳ שינוי).

שערות:
קכז (ענין ציצית).

שערים, נ' שערי בינה:
קמח (ולא ידע איש את קבורתו — שער הנ').

שערים, רל"א:
רפה.

שפחה:
ע"ע משנה.

שפע:
יז (אם הי' השתלשלות הנאצלים בבחי' שפע).

שרים, ע' שרים:
רמח־ט (כל שר מקבל מהד' נהרות. שליטתם על ישראל לרע לו).

שרש:
ע"ע התהוות.

ששת ימי המעשה:
ע"ע יום.

שתיקה:
ז (שתיק רב או אשתומם כשעה חדא — העלאת השכל לבחי' משכיל). יב (בשבת, חכמה, ביטול). קלג־ד (כנ"ל ע' ז). ריא (ואתם תחרישון שגם צעקת ראב"ד מבלבל).
ע"ע סנהדרין.

ת

תהו, תיקון:
יד (תהו גבוה, ניצוצות מתהו נפלו בגשמיות, ע"י בירור מוסיפים אור וחיות כו'). נא־ב (תהו ובהו כו'). נג. עט (אורות דתהו בכלים דתיקון). קטו. קעח (תהו קודם גם במעלה וריבוי האור. שרש כל הבהמות, העלאתן ע"י קרבנות). רנב ואילך (לדעת האריז"ל שמיטה הא' היינו עולם התהו. חילוק בין ספי' דתהו שהיו בבחי' נקודות וספי' דתיקון בפרצופים עיגולים ויושר, נעוץ סוב"ת ותחב"ס, ריבוי כלים). רנח (חיבור שניהם — אורות מרובים בכלים דתיקון, משה).
ע"ע בריאת העולם. קרבנות.

תורה:
כו (לחם, עיקרה ע"ש ההוראה, מחזקת הנשמה שלמע' מהגוף. לימודה במעי אמו ופי' בא מלאך ומשכחו). צו־ז (הביטול כששמשים עצמו בלימוד. אותיות התורה נק' מכון לשבתך). צח (אותיותי' — לבנונית הכתב ושחור האותי'). קיא (ע"י דיבור דתורה נתעלה מל' בבחי' רעייתי פרנסתי). קיב (יין רזין דאורייתא). קכד־ה (חילוק תורה ותפלה. בכח התורה החזיר משה המן הבאר והעננים. כלת משה). קלט (נק' אדם). קמה־ו (תוס' אור בחכמה דתורה שבכתב ושבע"פ). קמט (ליבון הלכתא — ע"י אש דק"ש). קעד (חילוק בין אלו ואלו דא"ח והלכה. דורו של ר' יהודה ברבי אילעאי עסקו בתורה במס"נ). ריח (המשכה מלמעלה למטה כמו במ"ת וירד ה'). רכא ואילך (גם בתורה ב' בחי' — טל ומטר. ג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה — אתעדל"ע מצ"ע. פנים ואחור שבתורה. אור תורה וטל תורה. שתהיו עמלים בתורה). רסח ואילך (נק' ירושה, מתנה, עבודה. נמשלה לטל ומטר. ג' שעות ראשונות יושב ועוסק בה אף שכל השונה הקב"ה שונה כנגדו. פנים ואחור שבתורה).
ע"ע אברהם. אגדה. אור. שבת. תורה ומצוות.

תורה ומצוות:

קכ־קכא (טעם שניתנה לישראל דוקא ולא למלאכים). רנה־ו (מעלת המצוות מעשיות על התורה בבחי׳ א׳ מצד נעוץ סוב״ת).

ע״ע **מצוות. תורה.**

תורה, עבודה, וגמ״ח:

ע״ע **יופי.**

תושב״כ, תושבע״פ:

ע״ע **תורה.**

תחיית המתים:

רכד־ה (ע״י טל).

תיקוני דיקנא:

קסג־ד (תיקון ואמת פנוי משערות).

תענוג:

טז־יז (גם כן בחי׳ גבול). כג (למעלה מקווים). נט (עתיק, המשכת שכל ע״י התענוג). עא (שבג״ע). צד ואילך (ראשית נקודת הנפש. אז תתענג על הוי׳. מזיו השכינה. רצון ותענוג שבמצות, הגבה למעלה מהרגשת העונג בתפלה ותורה).

ע״ע **העלאת מ״ן. קווים. שמחה.**

תפילין:

קכז. רנז (טעם שנחלקו הספרדים והאשכנזים אם לברך על תש״ר). רסט.

ע״ע **שבת.**

תפלה:

מא־ב (אחר התפלה תלוי באהוי״ר בשעת התפלה). קטז (כמו קרבן אבל רק בפני׳). ריט ואילך (העלאת מ״ן לעורר רחמים רבים למעלה מהגבלת כלי המדות. משל ציפור המדברת. מלאכים מזככים אותיות התפלה באהוי״ר שהם כמו אבנים טובות, עד שמט״ט קושר ממנו כתרים — בחי׳ רצון חדש).

ע״ע **ברכות. מנחה. תורה.**

תרומה:

קכז (ויקחו לי — אותי ממש). קמד ואילך (ב׳ פי׳: ל׳ הפרשה; ל׳ רוממות. ויקחו לי — לעצמות. עליית המל׳ בעצמות והפרשת תוס׳ אור. תרי ממאה).

ע״ע **רוממות.**

תרנגול:

קנ (ושרשו). קנו (כנ״ל).

תשובה:

צה (ומעמ״ט למע׳ מעוה״ב). קעה (דוד הקים עולה של תשובה, תשו״ת תשו״ע). קעז־ח (בחילא יתיר מקירוב שאחר הריחוק, דורו של מרדכי). קצט־ר (בעל תשובה שלא בסדר והדרגה, אח״כ יהי׳ בסדר והדרגה. ועד״ז בנש״י ביצי״מ). ריא (דבנ״י בעת קי״ס, ביטול במציאות, גם צעקת ראב״ד מבלבל והי׳ צ״ל ואתם תחרישון).

ע״ע **מנשה. פרעה.**

מפתח פסוקים

יד, יד	ואתם תחרישון: רא. ריא.
יד, טו	מה תצעק אלי: קסו.
יד, כ	ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה: רי.
יד, כא	רוח קדים: רא. רט.
טו, ג	ה׳ איש מלחמה: רנא.
טו, ו	ימינך ה׳ נאדרי בכח ימינך ה׳ תרעץ אויב: קיח.
טו, ח	נצבו כמו נד: רט.
טו, טז	עד יעבור עמך הוי׳: צז.
טו, יז	הר נחלתך מכון לשבתך: צז.
טו, יח	ה׳ ימלוך לעולם ועד: פז. צז. רפ. רצ.
טו, כה	ויורהו ה׳ עץ: רמא.
טז, ז	ונחנו מה: קצג. רנד.
טז, כט	ראו כי ה׳ נתן לכם את השבת .. לחם יומים: ט. קיט.

יתרו

יט, ב	ויחן ישראל נגד ההר: קעא.
יט, ג	ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה׳ מן ההר לאמר: קכד. רמא.
יט, יח	והר סיני עשן: רכז. רס. רסז.
יט, כ	וירד ה׳ על הר סיני: קכב. ריז.
כ, ב	אנכי הוי׳ אלקי׳ אשר הוצאתיך מארץ מצרים: קכ. קמט. קנו. רלב. רעו.
כ, ג	לא יהי׳ לך: קמט. רעו.
כ, יא	ששת ימים עשה: ה. פב. קלב.
כ, יח	ומשה ניגש: קכד.

משפטים

כד, ז	כל אשר דיבר ה׳ נעשה ונשמע: קכד.
כד, יח	ויהי משה בהר ארבעים יום: קנה.

תרומה

כה, ב	ויקחו לי תרומה: קכז.
כו, כח	מן הקצה אל הקצה: מג. פה. ערב.

תצוה

כח, לו	ועשית ציץ זהב טהור: לד.
כח, לח	והי׳ על מצחו תמיד לרצון: לד.
ל, ח	ובהעלות אהרן את הנרות: רלט.

תשא

ל, כג	ואתה קח לך בשמים ראש: קסא.
לא, יז	כי ששת ימים עשה: ה. פב. קלב.
לב, טו	כתובים משני עבריהם: רכד. ער.
לג, כג	ופני לא יראו: קפו.
לד, ו	ארך אפים ורב חסד: לה. פה. קעב.
לד, ז	ונקה: צו.
לד, כח	לחם לא אכל: עג.

ויקרא

א, ט	ניחוח לה׳: קיד.

שמיני

ט, כב	וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם: קפב.
יא, מז	להבדיל בין הטמא: קמז.

אחרי

טז, ב	כי בענן אראה: רסז.
טז, ד	כתונת בד קדש: קטו.
טז, כב	ונשא השעיר עליו: יד.
טז, ל	לפני ה׳ תטהרו: קעה.

קדושים

יט, ל	את שבתותי תשמרו: יא.
כ, כו	ואבדיל אתכם: קעו.

אמור

כב, לב	ונקדשתי בתוך בני ישראל: קנח.
כג, ב	אשר תקראו אתם: קכט.
כג, כז	בעשור לחדש: רא.
כג, כח	לכפר עליכם: קעא.
כב, לב	ונקדשתי בתוך בני ישראל: קנח.

בחוקותי

כו, ג	אם בחוקותי תלכו: קסג. ריח.
כו, ג	ועשיתם אותם: קכט. קסג.
כו, ד	ונתתי גשמיכם בעתם: ריח.
כו, מד	לא מאסתים ולא געלתים לכלותם: קט.

נשא

ה, יב	כי תשטה: רצא.
ז, א	כלת משה: קכה.
ז, ט	בכתף ישאו: רכג. רסט.

בהעלותך

יא, א	באזני ה׳ וישמע ה׳ ויחר אפו: כב. קח.
יא, ז	והמן כזרע גד הוא: עדר.
יא, ט	וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו: קכה.
יא, יז	ואצלתי מן הרוח אשר עליך: פח.
יא, כה	ויאצל מן הרוח: רפג.
יא, כז	אלדד ומידד: קא.
יב, ג	והאיש משה ענו מאד: רנד.

שלח

יד, יז	ועתה יגדל נא כח אד׳ כאשר דברת: עז. פה.

כד, יד משל הקדמוני: עד. רלג.

שמואל ב

ח, טו דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו: פד.
יד, כ ואדוני חכם כחכמת מלאך האלקי׳: פג.
טו, כו אם כה יאמר לא חפצתי: קצג.
יז, י המס ימס: לט.
יח, יג לא יכחד מן המלך: פד.
כב, ז בצר לי: לז.
כג, א דוד בן ישי: קעה.

מלכים א

ה, יב שלושת אלפים משל: עג.
כב, יט וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו: קטז.

מלכים ב

יט, טו אתה הוא האלקים לבדך: צו.

ירמי׳

ב, ב ארץ לא זרועה: לב.
ב, ו אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם: ל.
ב, כד פרה למוד מדבר: כט.
י, י וה׳ אלקים אמת: צא. קמט. קנט. רעו.
יז, יג מקוה ישראל ה׳: קנב.
כב, כט ארץ ארץ ארץ שמעי: קנד.
כג, כד את השמים והארץ אני מלא: ע.
לא, ב אהבת עולם אהבתיך: קכד.
לא, יב ובחורים וזקנים יחדיו: רי.
לא, יט הבן יקיר לי אפרים: קכז. קנג.
לב, יט עיניך פקוחות: כב.
מט, טז כי תגביה כנשר קנך משם אורידך נאום ה׳: נב. נד. קסח.

יחזקאל

א, י פני ארי׳ אל הימין: קנו. קנו. רמד.
א, כו ועל הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה: ל. קלט. קמג. קעח. רנז.
ב, ט כתובה פנים ואחור: רכג.
ח, ג ויקחני בציצית ראשי: קכח.
כט, ג התנים גדול הרובץ: סב.
לד, יז ואתנה צאני: פד.
לד, לא צאן מרעיתי: פד.
מ, א בראש השנה בעשור לחדש: רפז.
מו, א שער החצר הפנימית הפונה קדים: קא.
מח, לה ושם העיר מיום ה׳ שמה: רלח.

ישעי'

ב, יט	במערות צורים ובמחילות עפר מפני פחד ה' ומהדר גאונו: קנח.
ג, י	אמרו צדיק כי טוב: עב.
ד, ה	כי על כל כבוד חופה: לב.
ו, ב	שרפים עומדים ממעל לו: סט. קמט.
ו, ג	מלא כל הארץ כבודו: ע. רכ.
ו, י	ועיניו השע: קז.
ז, יט	ובכל הנעצוצים ובכל הנהלולים: קסא.
ח, יז	וחכיתי לה' המסתיר פניו: עדר.
יא, ו	וגר זאב עם כבש: לה.
יא, ט	מלאה הארץ דעה: לה.
יא, טו	והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלים: ריב. רטז.
טז, ה	והוכן בחסד כסא: פה.
כה, ח	בלע המות לנצח: נא. נג.
כה, ט	הנה אלקינו זה: עד. קעט.
כו, ד	בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים: קיב. רלז.
כו, טז	ה' בצר פקדוך צקון ולחש מוסרך: רב.
כט, א	הוי אריאל אריאל: רמד.
כט, יג	מצות אנשים מלומדה: קסד.
כט, יט	ויספו ענוים בה' שמחה: ס.
כט, כב	יעקב אשר פדה את אברהם: מד.
ל, כו	והיה אור הלבנה כאור החמה: רי.
לג, ז	הן אראלם צעקו חוצה: כט.
לז, טז	אתה הוא האלקים לבדיך: צו.
לח, יט	חי חי הוא יודך: קג.
מ, ה	נגלה כבוד הוי' וראו כל בשר: קנח. רטז.
מ, יב	מי מדד בשעלו מים: קכח.
מ, כה	ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש: לג.
מ, כו	שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם: עה. ערה. רעו.
מא, ח	אברהם אוהבי: מב. צא. קד.
מב, ח	וכבודי לאחר לא אתן: רנא.
מג, ז	כל הנקרא בשמי: רפא.
מד, ו	אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים: קנט.
מה, ז	יוצר אור ובורא חושך: קמ.
מה, טו	אתה א־ל מסתתר: קנט. עדר.
נב, ח	כי עין בעין יראו: עד. צב. רטז.
נה, ח	כי לא מחשבותי מחשבותיכם: קלט.
נה, ט	כן גבהו: רה.
נה, יג	תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס והי' לה' לשם לאות עולם לא יכרת: קסא.
נז, טו	להחיות רוח שפלים: כז. ע. קפה.

נח, ח	וארוכתך מהרה תצמח: פז.
נח, יא	וכמוצא מים אשר לא יכזבו: קנט.
נח, יד	אז תתענג על ה׳: צד.
ס, כא	ועמך כולם צדיקים: עב.
סא, ה	ועמדו זרים ורעו צאנכם: נא. נג.
סג, א	מי זה בא מאדום: רנא. רנט.
סג, ט	וינטלם וינשאם: קפג.
סה, כ	כי הנער בן מאה שנים ימות: נא. נג.
סו, ה	למען שמי יכבד ה׳: מח. מט.
סו, טו	באש יבוא: קכח.
סו, כג	והי׳ מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני: פט.

הושע

ב, א	והי׳ מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר: רכו.
ב, כה	וזרעתיה לי בארץ: רמו.
ו, ג	ויבוא כגשם לנו: קיג.
יא, ט	בקרבך קודש: קנח.
יב, יא	וביד הנביאים אדמה: קפט.

עמוס

ג, ח	ארי׳ שאג מי לא ירא אד׳ אלקים דבר מי לא ינבא: קנו. רלב.

עובדי׳

א, ד	משם אורידך נאום ה׳: קסח.

מיכה

ז, טו	כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות: ריב. ריג.
ז, יח	נושא עון ועובר על פשע: ו. קיג. רפו.

זכרי׳

א, ח	והוא עומד בין ההדסים: קסא
ב, יד	רני ושמחי: רמד.
ד, י	שבעה אלה עיני ה׳ המה משוטטים בכל הארץ: כב. לג. קז.
ה, א	והנה מגילה: רכג. ער.
ט, יד	וה׳ עליהם יראה: קנח.
יג, ב	ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ: נב. נג.
יד, ד	ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים: רלד. רסא.
יד, ח	ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים: פח.
יד, ט	ביום ההוא יהיה: רי.

מלאכי

א, ג	את עשו שנאתי: נה.

ג, ד וערבה .. כימי עולם וכשנים קדמוניות: קפב.
ג, ו אני ה׳ לא שניתי: עט. קיד. קכז. רפח. ערה.
ג, טז ויקשב ה׳ וישמע: קח.

תהלים

ה, ה לא יגורך רע: רמב.
ח, ב תנה הודך: כז.
ח, ד כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך: קנח.
ח, ה מה אנוש: קכ. קנז.
יח, ז בצר לי: לז.
יח, יב ישת חשך סתרו: סא. צה.
יח, כז עם עקש תתפתל: יג.
כב, כא מיד כלב יחידתי: מא.
כג, ה כוסי רויה: פז.
כד, ג מי יעלה בהר ה׳: ריח.
כד, ד נקי כפים ובר לבב: ריח.
כה, א אליך ה׳ נפשי אשא: לט.
כה, ו זכור רחמיך: ו. קלג.
כה, טו עיני תמיד אל הוי׳: קו.
כט, ג קול ה׳ על המים: קצו.
כט, ד קול ה׳ בכח: קצו.
ל, א מזמור שיר חנוכת הבית: רמג.
ל, יג למען יזמרך כבוד ולא ידום: מ. צ. קג.
לג, ו בדבר ה׳ שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם: לח. קכ. רפד.
לג, טו המבין אל כל מעשיהם: קט.
לג, יח עין ה׳ אל יריאיו: לג.
לד, יג מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב: עט.
לז, כה נער הייתי: קמז.
מ, ט ותורתך בתוך מעי: כו.
מד, כד עורה למה תישן: כג. קז.
מח, ב גדול ה׳ ומהולל מאד בעיר אלקינו: קמב. רלז.
סו, ו הפך ים ליבשה: רט. רצ.
סז, ז ארץ נתנה יבולה: קא.
סח, יח רכב אלקים רבותים: רסא. רנט.
סח, יט עלית למרום: קכ. קכד.
סט, יד ואני תפלתי לך ה׳ עת רצון: לה.
עב, כ דוד בן ישי: קעה.
עג, כה מי לי בשמים ועמך לא חפצתי: לט.
עג, כו כלה שארי ולבבי: קיב.
עח, כה לחם אבירים: עג.
פא, ד תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגינו: רפ.

פג, ב	אלקים אל דמי: צ. קב.
פד, ג	כלתה נפשי: יא. רמד.
פד, יב	שמש ומגן ה' אלקים: רלז.
פו, ד	אליך ה' נפשי אשא: לט.
פט, ג	כי אמרתי עולם חסד יבנה: עז. קצ. רכח.
צ, י	ימי שנותינו בהם שבעים שנה: עו.
צא, ז	יפול מצדך אלף: רסא.
צא, יא	כי מלאכיו יצוה: רסא.
צב, א	מזמור שיר ליום השבת: ט. טו.
צב, ט	ואתה מרום לעולם ה': קכד.
צב, י	יתפרדו כל פועלי און: כא. נו.
צג, א	ה' מלך: קצ.
צד, ט	הנוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט: קח.
צז, יב	שמחו צדיקים בה': מט. נט.
קג, א	וכל קרבי את שם קדשו: ל.
קג, טו	אנוש כחציר ימיו: קמז.
קג, יט	ומלכותו בכל משלה: רפ.
קד, ב	עוטה אור כשלמה: קנה.
קד, ד	עושה מלאכיו רוחות: רפט.
קד, יא	ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם: כה. כט.
קד, כד	מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית: פב. קנ. רז. רלב. רעז. רפג.
קט, כב	ולבי חלל בקרבי: קעה.
קיג, ד	רם על כל גוים ה': קח.
קיג, ו	המשפילי לראות: רמו.
קיג, ט	אם הבנים: צג. ריב.
קיד, א	בצאת ישראל ממצרים: רטו.
קיד, ג	הים ראה וינוס: קמח.
קיד, ז	מלפני אדון חולי ארץ: רמד.
קטו, טו	עושה שמים וארץ: קנח.
קטז, ב	כי הטה אזנו: כד.
קטז, ט	ארצות החיים: קנה.
קיז, ב	אמת ה' לעולם: קפא.
קיח, ה	מן המצר קראתי: לז.
קיט, נד	זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי: רכג. ער.
קיט, פט	לעולם ה' דברך ניצב בשמים: רלה.
קכא, ד	הנה לא ינום ולא יישן: טז. קח.
קכא, ה	ה' צלך: קעז.
קכב, ח	למען אחי ורעי: קסח.
קכב, ט	למען בית ה' אלקינו: קסח.
קכו, א	היינו כחולמים: קז.
קלא א	לא גבה לבי ולא רמו עיני: פא.

איוב

משלי

מפתח מאמרי חז"ל

תלמוד בבלי

ראש השנה

יומא

סוכה

ביצה

תענית

מגילה

חגיגה

יבמות

כתובות

נדרים

סוטה

גיטין

קידושין

בבא קמא

בבא בתרא

ס, ב הביאו עלי כפרה: קעח.
קח, ב מבלע בלע מפלט לא פליט: קלה.
קכז, א כל מה שיש ביבשה יש בים: רג.
קלט, ב אסתר מן התורה מנין: קסא.

בכורות

ו, ב דם נעכר ונעשה חלב: צט.
מו, ב יש בכור: ל.
נה, ב הוא דמעיקרא: רמב.

ערכין

יג, ב כנור של בהמ"ק הי' של ז' נימין וכנור דימות המשיח של שמונת נימין: רלט.

פרה

פ"ח מ"ט נהרות המכזבים: קנט. רעח.

נדה

ט, א דם נעכר ונעשה חלב: צט.
ל, ב כשהעובר במעי אמו: כו. כז. צט.

תלמוד ירושלמי

ברכות

פ"ח ה"ה האור שנברא ביום הא': ג.

שבת

פט"ז ה"א (ה"ד) קע"ה פרשיות: קכב.

שקלים

פ"ו ה"א הלוחות לא הי' בהם פנים ואחור: רכד.

סוכה

פ"ה ה"א שמחת בית השואבה משם שואבים רוח הקדש: ס.

נדרים

פ"ג ה"ח אם תגביהי כנשר קאי על עשו: נב. נד.

תרגום

תרגום אונקלוס

בראשית

ב, ז רוח ממללא: כ. רלה. רנט. רסג.

תשא

ל, כג מירא דכיא: קסא.

נשא

ה, יב ארי תסטי: רצא.

ואתחנן

י, יט ולא פסק: קפ.

תרגום יונתן

בראשית

ב, ז ממללא: רנט. רסג.

מלכים א

א, ה אנא אמלוך: קיג. קלט.

ישעי'

ו, ג זיו יקרי': ע.

תהלים

סח, יח כ"ב אלף: רנט. רסא.

איוב

לז, יב בחוכמתי': רכ.

משלי

כד, כא דחל מן אלקא ברי: רד. רמג. רצא.

מדרשים

מכילתא

בשלח טז, לא דברים המושכ' לבו של אדם: עדד.
בשלח יז, ה מטה של סנפירין: רמא.
יתרו יט, ה כל ההתחלות קשות: רמד.
יתרו יט, ט אינו דומה שמיעה לראי': קצא.
יתרו יט, טז לשכך את האוזן: רפד.

ספרי

ואתחנן ו, ה אם מתכנשין כל באי עולם כו': רסד.
מסעי לה, לד גלו לאדום שכינה עמהם: רמח.
עקב יא, כב ולדבקה בו, וכי אפשר לידבק בשכינה: עדר.

מדרש רבה

בראשית רבה

א, ג מלאכים נבראו: רל.

א, ד	ישראל עלו במחשבה: קכא.
ב, ד	והארץ היתה תוהו זה גלות בבל כו' על פני תהום זה גלות מלכות הרשעה: נא. נד.
ג, ד	רשב"י שאל לרשב"נ מהיכן נבראת האורה: קנה. רעז.
ג, ו	אור שנברא בששת ימי בראשית: קנה.
ח, ה	אמת אמר אל יברא: קפא.
ח, ז	במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים: קכא.
ט, ז	טוב מאוד זה יצה"ר: מג.
י, ו	אין לך עשב מלמעלה שאין לו מזל מלמעלה: ה. רעז.
יא, ו	כל מה שנברא בשי"ב צריכין עשי': א.
טו, ד	כל הגליות נק' ע"ש מצרים: רנב.
יז, ה	נובלו' חכ' שלמע' תורה: רכג.
יט, ז	דור המבול כו' דור הפלגה כו': קכב.
כ, ב	אלופו של עולם: קנד.
כא, ה	כהדין קמצא דלבושי' מיני' ובי': רסה.
כו, ב	אין מיתה לעתיד לבא: נא. נג.
לט, יד	אם מתכנשין כל באי עולם לברוא אפילו יתוש אחד אינן יכולין: רסד.
מו, ג	שדי באלקותי לכל ברי': רלד.
מז, ו	האבות הן המרכבה: פא. רלז. ערב.
מח, יו"ד	בזכות מעשה אברהם זכו בניו לסוכה: קכג.
נג, יד	מלאכי השרת .. אמרו לפניו רבון העולמים אדם שהוא עתיד להמית את בניך כו': רפ
סה, כב	ריח בוגדיו: קסט.
ע, ח	והאבן זה יצה"ר: לט.
צח, ג	כשם שאין בלבך אלא אחד וכו': עדר.

שמות רבה

כא, ד	משה רבן של הנביאים: קפו.
כא, ה	יפה היתה הקרבת פרעה כו' ממאה צומות ותפלות: רא. רב.
כח, א	בנוהג שבעולם הנכנס למדינה כו' משה עלה ולקח כו': קכג.
כט, ט	ארי' שאג מי לא יירא כו' מתן תורה: קנו.
ל, ה	נהגו בה כבוד ששביתם אותה מאצלי: קכג.
ל, ט	מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות: קכח.
לב, ו	עשה אדם מצוה א' הקב"ה נותן לו מלאך א' לשמרו שני מצות וכו': רסא.
לג, ב	כל עילויך לא הי' אלא מן המקום: קכד.

ויקרא רבה

ב, ב	כל מקום שנאמר לי אינו זז: קכז. קנג.
כד, א	אימתי שמו של הקב"ה מתגדל בעולמו בשעה שעושה מדת הדין: קעט.
כט, ב	הראה לו הקב"ה ליעקב שרה של בבל: נא. נג.

לו, ה אברהם יצא ממנו ישמעאל: עט.

במדבר רבה

יד, ב בזכות מעשה אברהם זכו בניו לסוכה: קכג.

דברים רבה

ב, לה מהיכן זכו ישראל לק"ש: ערב.

שיר השירים רבה

ו, ה ואף סוררים והקב"ה משרה שכינתו ביניהם וכו': קכד.
ח, א מי יתנך כאח לי, כיוסף לבנימין: קפא.
ח, ב אחות לנו קטנה זה אברהם .. ואיחה כל באי עולם לפני הקב"ה: קיא.

איכה רבה

א, נא טבא למדינתא דשמה כשם מלכה: רלח.

אסתר רבה

ז, יח שאל מרע"ה לאלי' כלום יש אדם כשר באותו הדור: קעז.

תנחומא

בראשית, א א"ת אמון אלא אמון: ער.
יתרו, יג לשכך את האוזן: רפד
תבוא, א כאילו עשאוני: קסג.

מדרש תהלים

כא, ב טבא למדינתא דשמה כשם מלכה: רלח.
צב, א שבשבת השיר הוא כפול מזמור שיר: ט. טו.
צב, א הבל הבלים .. יום השבת: קעב.
קיד, ג ראה ארונו של יוסף: קמח.

פרקי דרבי אלעזר

פרק ג הוא ושמו לבד: צט.
פרק ג הארץ מהיכן נבראת: ד. רעז.

ילקוט שמעוני

תשא

רמז תו בשעה שהיו אומרים קדוש הי' יודע שהוא יום וכו': רלא.

עקב

רמז תתעג ולדבקה בו וכי אפשר לאדם לעלות ולדבק באש: קכו.

האזינו

רמז תתקמב מתן תורה בזכות אברהם: קכו.

יהושע

רמז טו מתן תורה בזכות אברהם: קכו.

שמואל א

רמז קלו שקר החן זה דורו של משה: קסב.

משלי

תנא דבי אליהו

ספרי קבלה

זהר

חלק א

חלק ב

מפתח ספרים

פירש"י על הש"ס

ראש השנה
טז, ב ד"ה של אותה שעה: רפ.

סוטה
כב, א ד"ה ששונין הלכות: רצא.

סנהדרין
לט, א ד"ה אבות אכלו בוסר: ג.
מ, א ד"ה כל הלילה: ז. קלד.

בחיי

וישב
לח, ל אין מלך בלא עם: קפד. רכח.

חובת הלבבות

שער היחוד, ד
אחד המנוי: ערב.

ספר המצות להרמב"ם

מ"ע י מצוות ק"ש: ערב.

משנה תורה להרמב"ם

הלכות יסודי התורה
פ"א ה"א מאמתת המצאו נמצאו כל הנמצאים: עו.
פ"א ה"ד הממציא כל הנמצאים: קנ. קנט. רסד. רעו.

הלכות ק"ש
פ"א ה"א מצוות ק"ש: ערב.

הלכות סנהדרין
פי"ב ה"ה עם בן זוגו או כל אחד בביתו: ח.

רמב"ן

הקדמה לספר איוב: עא.

ספר העיקרים

א, כג יש מאין אין לך בריאה גדולה מזו: רעז.

מגיד מישרים

עומד עליהם .. רזא דקורבנא: כח.

אלשיך

יתרו
יט, טז אש שלמעלה מעלה עשן: רכז.

באר הגולה של המהר"ל מפראג

פרק ר"ע כשעלה משה: קכו.

נוסח התפלה

קבלת שבת

לכה דודי לקראת כלה: יא.

סוף מעשה במחשבה תחילה: יט.

ברכת יוצר לשבת

אין ערוך לך: צו. רפב.

קדושת כתר

אי' מקום כבודו: קפט.

מנחה לשבת

ואני תפלתי לך ה' עת רצון: לה.

תפלת שלש רגלים

וישמחו בך: מט.

ועל הנסים

רבת את ריבם: נג.

מוסף לראש השנה

אתה זוכר וכו': כ. סא. קט. קס.

פיוט קדושת כתר מוסף בנוסח ספרד ואשכנז

וזעים מחיל כסא: רלז.

וכל מאמינים

השווה ומשווה קטן כגדול: רמו.

וידוי

אתה יודע רזי עולם: סא ואילך.

ברכת נישואין

משמח חתן עם הכלה: רי.

ברכת המצות

אשר קדשנו במצותיו: צז.

הגדה של פסח

אני הוא ולא אחר: רנא.

שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים: קכא.

מפתח ספרי חסידות

כ"ק אדמו"ר הזקן

תניא — ספר של בינונים

לקוטי אמרים

פ"ג	בסש"ב פ"ג: קלה.
פי"ג	בלק"א ח"א פי"ג בענין תהי צדיק כו': ט.
פי"ח	בסש"ב .. ופי"ח: קלה.
פל"א	בסש"ב: ריח.
פל"ו	בלק"א פל"ו: סה־סו.
פל"ז	בלק"א פ' ל"ז: סו.
	בשם הלק"א: עה.
פמ"ח	בלק"א פמ"ח בענין הידיעה המקפת כדור הארץ כו': סט.
פ"נ	בלק"א פ"נ: סג.

שער היחוד והאמונה

פ"ג	בסש"ב ח"ב פ"ג: רלה.

אגרת התשובה

פי"ב	באגה"ת בפ' י"ב: קעו.
פי"ב	באגה"ת פי"ב: קעז.

אגרת הקדש

סי' כ	באגה"ק המתחיל איהו וגרמוהי כו': מו.
סי' כ	צ"ע דבאגה"ק המתחיל איהו וגרמוהי: מז.
סי' כ	באגה"ק במאמר איהו וחיוהי חד .. דלפי מה שפי' רבינו ז"ל באגה"ק: רל.

קונטרס אחרון

דהא באגה"ק המתחיל מ"ש בפע"ח דבזה"ז כו': מז.

תורה אור

ע' בת"א בכ"ד [= בכמה דרושים; בכמה דוכתי]: ב.

בתו"א ובכ"ד: קצז.

וירא

יג, ג	בת"א בד"ה פתח אלי': רפב.
יד, א	בת"א בפ' וירא במאמר פתח אלי' השייך לפ' ארדה נא כו': רפג.

תולדות

כ, ד	בד"ה ראה ריח בני: קסט.

ספרי כ"ק אדמו"ר האמצעי

ביאורי הזהר

מאמרי אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

תורת חיים

ספרי כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

אור התורה

ספרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש

סה"מ תרכ"ט

דרושים שונים

ביטויים בלתי רגילים

"מזה אינו ראי' כל כך שאפשר לומר .. אבל מכל מקום הענין כן הוא": ז.

"וכמו שאנו רואים שע"י מתיקות השיר יכול להתעלף עד שתצא נפשו": י.

"כנודע ממ"ש בכתבי האריז"ל שפני' אבא פני' עתיק ולא ידעתי הטעם .. ופי' ולא ידעתי הטעם היינו...": יא.

"הרי ירגיש עוצם נקודת עומק השנאה בתנועת הראי' של העין.. יותר משירגיש השנאה בדברו אליו בלשון קשה מרתיחת וכעס הלב בגילוי גמור": כב.

"ובלשון המקובלים": כו.

"אלו הן הדברים הנאמרים מפ"ק רבינו ז"ל": לב.

"ואמר באד"ר לא קשיא, הא באריך אנפין הא בז"א .. ולכן סבירא לי' לחד לישנא .. וכ"ש דקשיא טפי אההוא לישנא .. דקשיא טובא": לג.

"והנה בחי' הסכם הנ"ל הוא משל ומליצה להבדיל באלף אלפי אלפים הבדלות לאין קץ ותכלית, להבין ענין מצחא דז"א": לד.

"מש"ש עיקר יותר, כי מ"ש כאן מ"כ ולא ידעתי אם הוא מכוון כ"כ": נ.

"ועיין בפרע"ח בכוונת הלולב למהר"ר יוסף מערבי": נח.

"וזהו כי נחש ינחש שתיקן ערמות הנחש .. והתנהג עמהם רק במדת החסד .. כמו שיערים האדם עם הקטן ויפתנו שיתן לו בגדו מרצונו הטוב ... ואח"כ הי' בנקל למשה ללחום עמהם ולברר מהם בעל כרחם": סב.

"ובלשון הרמב"ם": עו.

"ולכן אפילו תרעין דג"ע .. אסתימו בליליא כמו שיסגור האדם ביתו בלילה מפני השודדים בלילה": צא.

"אך לכאורה אין זה תירוץ כלל": קטז.

"כן הי' לשון אדמו"ר [הצ"צ] שליט"א ויש שפירשו דבריו .. ולפי דעתי הי' הכוונה". [הגהת ר"ה בשוה"ג]: קיז.

"עיקר העלי' הוא ע"י השמחה הנעשה מהעלאת הניצוץ שנפלה בשבירת הכלים והי' נפרדים מאז היתה שבירת הכלים, שהרי זה כמשל שני אוהבים נאמנים שנתרחקו ולא ראו זא"ז זמן רב, שגדלה השמחה מאד אח"כ כשמתייחדים": קמג.

"ועיין בכתבי אאזמו"ר ז"ל (הגדולים)": קעז.

"האור לעוצם דקותו אינו יכול לראות כל אופן ומהות האור, והמופת לזה ממש שלא יוכל לצייר מהות האור על המפה כמו שמציירים עד"מ האדם הנה מציירים גם החיות שלו ... ומה שמציירים קרני ההוד של משה זהו רק הצל הנעשה מהזיו וד"ל": קפח.

"וע"י הדבר חדש ממשיך לב המלך כמו ע"י ציפור המדברת .. מעורר לב המלך שיפנה לבקשת ההדיוט, כמו"כ עיקר העלאת מ"ן תלוי באתעדל"ת של נשמות ישראל המלובשים בגופים הגם .. שיש מח"ז רבות הטורדות ומפילות לב האדם, וגם האהבה שמעורר חולפת ועוברת .. אך בשביל החידוש .. דבר זה יקר מאד בעיני ה'": ריט.

"ורבינו אאזמו"ר זצ"ל פי' ששנה הם י"ב ר"ח הם יב גבולי אלכסונים של

המדות ... ומסתמא שמע כן מהמגיד זצ"ל": רכז.

"והנה קוטב דרוש זה הוא לפי דעה שרבינו ז"ל אמר כן בדרוש אחד": רכח.

"ועיין בפרדס ... שמפרש מאמר הזהר ח"א הנ"ל בדוחק ובמקדש מלך פי' בשם האריז"ל כפשוטו": רכח.

"כמשל המפה שמציירים בה כל כדור הארץ": רלג.

"ולכן גם הדיוט שבישראל המקיים איזו מצוה מעשיות בלי כוונה וסודות רק מפני שכך צוה הקב"ה יוכל להיות שיהי' זה יקר בעיני ה' בבחי' אחת מכמה כוונות והשגות שבצדיקים כו'": רנו.

"כשראה משה .. מה שנעוץ תחלתן בסופן וסוב"ת שזה הי' בעיניו דבר חדש ממש .. נתפלא מאד על זה והשפיל עצמו וכו'": רנו.

גימטריאות

דם — גי' — אהי' [בריבוע]: כ.

אוריאל — גי' — אברהם: כח.

יז — בגימט' — טוב: עב. עח.

יעקב — בגימט' — ז' פעמים הוי': עט.

אדם — גימט' — מ"ה: פב.

רוי"ה — בגימט' — ארך: פז.

כבוד — גי' לב — ל"ב נתי"ח: קכג.

במחוקק — גי' — רמ"ח: קכה.

היפה בנשים — גי' — ארור המן; ברוך מרדכי; [שני חיי האבות:] קעה, קפ, קמז: קסב. קסו.

הבל — גי' — לז (מילוי שם ס"ג): קעג. קפא.

[לפני ה'] תטהרו — גי' — כתר: קעה.

י' פעמים הבל — ש"ע: קפא.

ז' פעמים ס"ג — גי' — אמת: קפא.

ורב כח — גי' — רלו כו': רכט.

[ערב] רב — גימט' — ר"ב [ניצוצות]: רמא.

אלקים — גי' — פ"ו [ניצוצות]: רמא.

רמ"ח — גי' — טפ"ט וה' חסדים: רנד.

מ"ה — גי' — אדם: רנז.

כבוד — גי' — ל"ב [נתיבות חכמה]: רפו.

ע"ע אברים.

ראשי תיבות

את השמים ואת הארץ — ר"ת — שם אהו"ה: עב.

משה — ר"ת — מן, באר, ענינים: קכד.

ישמחו השמים — אותיות י־ה ותגל הארץ — אותיות ר־ה: רה.

עשן — ר"ת — עולם שנה נפש: רכז.

שמע — ר"ת — שאו מרום עיניכם: רעו. רעח.

אותיות

פורת — אותי' — תופר, פותר: קי.

אידיש

נסרק לזכות

מ' בת ד"ל

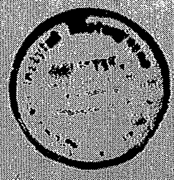
מ"מ בן ד"ל

א' בן ד"ל

מ"ב בן ד"ל

מנחם-אב תשע"ט

פאקסימיליות

פאקסימיליא מגוכי״ק אדמו״ר מהר״ש

— נדפס לעיל ע׳ א ואילך —

פאקסימיליא מגוכי"ק אדמו"ר מהר"ש

— נדפס לעיל ע' קפד ואילך —

פאקסימיליא מגוכי"ק אדמו"ר מהר"ש

— נדפס לעיל ע' קפה ואילך —

86%

פאקסימיליא, מגוכי"ק אדמו"ר מהר"ש

— נדפס לעיל ע' רפ ואילך —

לזכות

הרה"ת ר' **שמואל חיים דוד** בן **חי' שרה**

וזוגתו מרת **גיטל** בת **לובא מיכלא**

בתם **חנה** בת **גיטל** ובעלה **יוסף יצחק** בן **ליבא** ומשפחתם

בנם **שמשון** בן **גיטל** וזוגתו **גיטל טובה** בת **אסתר** ומשפחתם

בתם **דבורה לאה** בת **גיטל** ובעלה **שלמה דוד הכהן** בן **חי' טובה** ומשפחתם

בנם **שלמה** בן **גיטל** וזוגתו **חנה לאה** בת **רחל** ומשפחתם

בתם **רחל דאבא רייזא** בת **גיטל** ובעלה **שרגא פייוויש** בן **נעמי** ומשפחתם

בנם **אברהם מאיר** בן **גיטל** וזוגתו **דבורה אלטע** בת **יפה שיינדיל** ומשפחתם

בנם **מנחם מענדל** בן **גיטל** וזוגתו **חנה** בת **שיינאביילא** ומשפחתם

בתם **בתי' יענטא** בת **גיטל** ובעלה **שניאור זלמן** בן **שטערנא שרה** ומשפחתם

בתם **רבקה** בת **גיטל** ובעלה **חיים מאיר** בן **חי' מושקא** ומשפחתם

בנם **שניאור זלמן** בן **גיטל** וזוגתו **מרים רישא** בת **חנה מינקה** ומשפחתם

בנם **צבי הירש** בן **גיטל** וזוגתו **מרים צפורה** בת **שימעה** ומשפחתם

בתם **נחמה דינה** בת **גיטל** ובעלה **מנחם מענדל** בן **שטערנא שרה** ומשפחתם

בתם **ברכה** בת **גיטל** ובעלה **מנחם מענדל יהודה** בן **בת שבע** ומשפחתם

בתם **שולמית** בת **גיטל**

בנם **ישראל** בן **גיטל** וזוגתו **רות** בת **יעל** ומשפחתם

בתם **חי' שרה** בת **גיטל** ובעלה **יונתן זאב** בן **אתי** ומשפחתם

בנם **עמרם** בן **גיטל** וזוגתו **אלטע מנוחה רחל** בת **שפרה רבקה** ומשפחתם

למשפחת פישר

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות

זכות **כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע**

תגן עליהם ועל משפחותיהם

לברכה והצלחה בכל עניניהם בגו"ר

בטוב הנראה והנגלה

ISBN 978-0-8266-5628-5

